بسم الله الرحمن الرحيم

بدر الفتاوى

في الفقه الحنفي

د افغانستان د اسلامي امارت د سترې محکمې
قاضي القضاة او د مرکزي دار الافتاء رئيس

مولانا مفتي نور محمد ثاقب
په مشرتابه کې

مكتبه نور القرآن

بدر الفتاویٰ

فی الفقه الحنفي

لومړي ټوک

دافغانستان داسلامي امارت دسترې محکمې قاضي القضاة

او دمرکزي دارالافتاء رئيس مولانامفتي

نور محمد ثاقب

په مشرتابه کې

دافغانستان دمرکزي دارالافتاء لخوا صادرشوي مسائل

مرتب

مفتي محمد ابراهيم «خليل»

همکار

ابوخالد مولوی عبدالاحد «مجروح»

ناشر

مکتبۀ نور القرآن النور کتب خانه مارکیټ کاسی روډ کوټه

د موبایل شمیرې ۰۳۲۱۲۵۸۹۶۷۳، افغان بیسم: ۰۷۰۲۸۰۶۵۱۵

کتاب پیژندنه :-

دکتاب نوم : **بدرالفتاوی فی الفقه الحنفي** لومړی ټوک
تألیف : دافغانستان داسلامي امارت دمرکزي دارلافتاء علماء
ترنظارت لاندې : دافغانستان دستري محکمې قاضی القضاة
اودارالافتاء رئیس مولانامفتي نورمحمد ثاقب
ترتیب : مفتي محمد ابراهیم «خلیل»
همکار : مولوی عبدالاحد «مجروح»
خپرونکي : نورالقرآن خپرندویه ټولنه
النورکتب خانه مارکیټ کاسی روډ کوټه
چاپ ځای : لاهورپاکستان
دخپرېدو کال : ۲۰۱۵ میلادی دمارچ میاشت
دچاپ شمیر : ۱۱۰۰ عدد

دبدرالفتاوی نوې کمپیوټري نسخه
نوی ترتیب

①نوی فهرس:

پدې نسخه کې دټولو مسائلو فهرس په ترتیب سره راوړل شوی چې هره مسئله په اسانی سره پیداکیږي–

②فقهي تبویب :

دهرباب ټول مسائل په یوه کتاب اوباب کې جمع شوی دي ، چې په اصل اوقلمي نسخه کې داترتیب موجود نه وه–

③دټولو فتاواؤ حوالې داوسنیو چاپونوسره برابرول :

دټولو فتاواؤ حوالې داوسنیو چاپونوسره برابرې کړل شوې دي چې حواله په اسانی سکې پیداکیږي لکه رشیدیه ،غفاریه، عثمانیه ،حقانیه اونور چاپونه–

④مکرر مسائل ایستل :

مکرر مسائل تري نه ایستل شوي دي، په اصل کې دمختلفو خواؤ څخه استفتاوې راغلې وې اودهغوجوابونه ورکول شوي وو چې بعضې به یکې مکرر وو نو هغه مکرر ورځیني ایستل شوی دي–

⑤داردو عباراتو ترجمه :

په قلمي نسخه کې ډیرځایونه دفتاوی دارالعلوم دیوبند، کفایت المفتي ،امدادالفتاوی اونورو اردو فتاواؤ عبارات رانقل شوي وو چې پدې نسخه کې دهغو ټولو عباراتو ترجمه په لنډ ډول راوړل شوې ده–

⑥د دارالافتاء مهر او امضاءګانې :

پدې نسخه کې دمرکزي دارالافتاء مهر اودمفتیانو صاحبانو امضاء ګانې دهرې مسئلې سره په هماغه شکل راوړل شوي کوم چې په قلمي نسخه کې موجود وو–

نورالقرآن علمي خپرندویه ټولنه :- دموبایل شمیري: ۰۳۲۱۲۶۸۹۵۷۳ ، ۰۷۰۲۸۰۶۵۱۵

دبدرالفتاوی دمضامينوفهرست

ددې نسخې په اړه لنډ وضاحت

باب الاذان

کتاب الصلوة

کتاب الزکاة والعشر

کتاب الصوم

کتاب الحج

کتاب النکاح

باب في حرمة المصاهرة

باب الرضاع

كتاب الطلاق

کتاب الجهاد

کتاب اللقطه

کتاب الشرکة

کتاب الوقف

کتاب الحدود والتعزیرات

كتاب البيوع

باب الربا

كتاب الاجارة

كتاب الوديعة والعارية

كتاب الهبه

كتاب الغصب

باب الضمان

كتاب الدعوی

كتاب القضاء والشهادات

کتاب الصلح

کتاب الوکالة

کتاب الشفعه

کتاب المزارعة

کتاب الحجر

کتاب احیاء الموات والشرب

كتاب القسمة

باب الحقوق

كتاب الصيد والذبائح

كتاب الحظر والاباحة

کتاب الوصیة

کتاب الفرائض

اللهم اختم لنابالخيروالسعادة والبشارة

والایمان

بسم الله الرحمن الرحيم

دمرتب وینا

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى

دفقه ارزښت او ارتیا د روښانه ورځي په څیرله چاپېره نه ده ځکه هرانسان دیوه مسلمان په حیث دخپل ژوند په هره شیبه کي دفقه او شریعت په رڼاکي خپله تګلاره ټاکي ،داځکه چي دضلالت او ګمراهی دتورې اوورکې لاری لاروی پکي سرګردانه نشي ،که داسی وشی نوپایله به ئې ددنیااواخرت خسران وي ،رحیم اوکریم خدای ﷻ دسمې اوسیده لارې دټاکلواوورښودلولپاره په دنیاکی دانبیاء کراموعلیهم الصلاة والسلام لړۍ پیل کړې ده ،ترخوپربندګانوخپل حجت بشپړکړی ،دانبیاء کراموعلیهم السلام لړۍ پرخاتم الانبیاء والرسل ددووجهانوسردارحضرت محمد ﷺ باندی پای ته ورسیده ،خودانبیاء کرامو علیهم السلام دسلسلې دپای ته رسیدومطلب دانه دی چي راتلونکی نسلونه وسمې تګلاری ته اړنه دی بلکه ددې کارذمه واري په میراث کي دامت وعلماء کراموته ورپه برخه شوه چي دقرآن اوحدیث په رڼاکي دوی دامت علمی تنده ورماته کړي ځکه دامام ابوحنیفة رحمه الله اووده دګرانوشاګردانورحمهم الله په هڅودامت لپاره یوه داسی ذخیره تیاره شوه چي ترقیامته به راتلونکي نسلونه ورځینی مستفیدوی اودی.

اوبل لوري امت هم ودې ته وهڅول شو:چي تاسودخپلې لاري ټاکل علماؤته وسپاری په قرآن کریم کي ارشاد دی: (فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِن كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ) اوبل ځای ارشاددي: (وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ)

علامه بیضاوی رحمه الله فرمایي : وفى الاية دلالة على وجوب المراجعة الى العلماء فيما لايعلم(بیضاوی) ځکه په دینی ترون کي دهر امتی ذمه واری جوړیږي چي خپله فریضه ترسره کړی ،هسی نه چې د(فان الجحيم هى المأوى) مصداق وګرزو.(العياذ بالله)

دهمدې ذمه واری په اساس دافغانستان تکړه اومحققینوعلماء کرامو دطالبانو داسلامی دورې په اوږدوکي دمولوی مفتی نورمحمد «ثاقب» صاحب ترمشرتابه لاندی په ډیره لنډه اواضطراری موده کي وامت ته دمشکلاتودحل لاره وښوده:

چې په دې خدمت کې ورسره برخه اخیستوونکی علماء کرام په لاندی ډول دی:
①مولوی عبدالحکیم صاحب
②مولوی ندامحمد الحقانی فاضل وفاق المدارس
③ مولوی احمد نوری
④مولوی محمد مسلم حقانی
⑤مولوی محمد اخلاص برکتی
⑥مولوی زمان شاه صاحب
⑦مولوی عبدالله صاحب مشهور په خطیب صاحب اروزګاني
⑧مولوی حمدالله صاحب
⑨مولوی عبدالستار صاحب
⑩مولوی خلیل الله صاحب
⑪مولوی محمود میوندوال صاحب

اوداسی نورتکړه اوجید علماء کرام چې دټولونومونه موږانه خیستل ددوی په کوشش دافغانستان له مرکزي دارالافتاء څخه خپروشویو مسائلودا ټولګه تیاره شوه چې دمرکزي دارالافتاء دمفتیانو لاس لیکونه هم ورباندی ثبت شوی ،خوبنده یواځي په دی فکر ودې علمې ټولګې ته دخپل نمګړی فکرسره سم دترتیب ورکولوهڅې وکړی چې دالله ﷻ په دربارکی دښه نیت اودهمت سره سم هڅوهم ډیرقدروی ،کنه زه دخپلې پوهې له مخې هیڅ کله ددې ورنه یم خوچې داکارنور دامت په ګټه تمام شی ځکه می ددې تبویب یاداردوعباراتو پښتوترجمه پکې اضافه کړل: خوداول ناس اول الناس په اساس په دې ترتیب اوتبویب کې دخطاء رامنځته کیدل هم څه بعیده نه ده ځکه له ښاغلیوعلماؤ کراموڅخه هیله ده چې که کومه داسی خطاپه نظرورشی دهغې مورډ ته خبرراکول شی ترڅوپه راتلونکوچاپونکی اصلاح شی په پای کی داله العلمین ذات څخه دادعاده: چې په دی فتاوی کی هرډول سعی کوونکی په خپل مغفرت ونازوی ،اودټول امت دخلاصون ذریعه ئي وګرزوی.امین

دعاغوښتونکی محمدابراهیم خلیل

ولدحاجی ملاعبدالحق مرحوم

دقلمي نسخي (۲۰۴) مخ

۳۰۲

۱۰۳

— (استفتاء پوښتل دری) —

زما دا کالونه ځکه وړکړی نوم د دوو کالو په اجاره او س چی دا کالونه تیر شویدی
نو موږ ځکه راګیر خوو دځمکې ددوو کالو حاصلات لی دوی خوړلی دی ددی په
مرګ سره اجاره باطلیږی که یا —

(المستوی)

بسم الله الرحمن الرحیم

للجواب ومنه الصدق والصواب

اجاره په مرګ دهرچا چه عقد د اجاری دده دپاره شویوی که مؤجر وی یا مستأجر
فسخ کیږی چه ضرورت نوی لکه مرګ د مستأجر په لارکی دځمکی؟ ود لته دغه ضرورت
موجود ندی پسبب ددی لاندی مسئلی

(وتنفسخ) بالاحاجة الی الفسخ (بموت احد عاقدین) عندنا لابجنونه مطلقا
(معقودالنفسه) الالضرورة کونه فی طریق مکة ولاحاکم فی الطریق الخ الدرالمختار مع الشامی رد المحتار
ص ۵۷ / ۵۹
کل من وقع له عقد الاجارة اذا مات تنفسخ الاجارة بموته ومن لم یقع له العقد
لاینفسخ العقد بموته الفتاوی الهندیة ص ۴۶۳ / ۴۹۰ والله تعالی اعلم

۳۲۹
ثاقب

مولوی نور محمد ثاقب
رئیس دارالافتاء مرکزی
دولت اسلامی افغانستان —

العبد الاحقر نذر احمد

باب الاذان

په مسجدکي اذان اوپه سپيکرکي خطبه څه حکم لري ؟

پوښتنه:ماحکم الاذان سوى الاذان فى وقت الخطبة فى داخل المسجدهل له كراهية ام لا؟ وماحكم الخطبة فى لاوډسپيكر (مكبرالصوت) هل لها كراهية ام لا؟بينواتوجروا .

المستفتی: (الحاج مولوی محمدنورخطيب جامع مسجد محمدافضل خان)

الجواب: بسم الله الرحمن الرحيم په مسجدکی دننه اذان کول څه پروا نه لري اوداچي د فقهي دځينوکتابونوله عباراتوڅخه کراهيت معلوميږي هغه په اعتباردنه پوره والی د مقصود داذان دی چي هغه تبليغ اورسول دآوازدی ،غيرحاضرينوته لکه دبيان څخه چي ددغولاندی عباراتومعلوميږي اوکه مقصودداذان پوره کيدی په داخل دمسجدکی هم لکه اذان په لاوډسپيکرسره بياکراهيت نشته ،اوهرچي خطبه په اسپيکر کی ده هغه جائزده مکرونه نه ده اودعلماء اتفاق دی پرجوازدلمانځه اوامامت اواذان په اسپيکرکي نوچي لمونځ اوامامت جائزدی خطبه په طريقه اولی سره جائزده ،په اعلاء السنن پنځم ټوک مخ(۲۳۵۱، ۲۳۵۲،) کي ئي ليکلی دی:

واعلم ان الاذان لايكره فى المسجد مطلقاً كمافهم بعضهم من بعض العبارات الفقهية وعمّوه هذا الاذان (الاذان بين يدى الخطيب) بل مقيدبمااذاكان المقصوداعلام ناس غيرحاضرين (الى قوله) فى الجلابى انه يؤذن فى المسجداومافى حكمه لافى البعيدمنه قال: الشيخ فقوله فى المسجد صريح فى عدم كراهة الاذان فى داخل المسجدوانماهوخلاف الأولى اذامست الحاجة الى الاعلان البالغ وهوالمرادبالكراهة المنقولة فى بعض الكتب ،

اوپه جديدفقهي مسائل جلد۱ص۵۲کي ئي ليکلی دی:

لاوڈاسپیکر کے ذریعہ نماز درست ہے یانہیں ،ابتداء میں ہنداوبیرون ہندعلماء کے درمیان اس مسئلہ میں اختلاف تھا،بعض حضرات کی رائے تھی کہ لاوڈسپیکرکی آوازبعینہ امام کی آوازنہیں بلکہ اس آوازکی بازگشت ہے اس طرح آوازپرمقتدیوں کی نقل وحرکت گویاامام کی بجائی ایک دوسری آوازکی بناء پرہوگی اوریہ بات جائزنہیں ہے ،کہ مقتدی امام کی بجائے کسی اورکی آوازپرنقل وحرکت شروع کردیں اس کی مقابلی میں کچھ لوگوں کاخیال تھاکہ اس کے باوجودنمازکیلئے لاوڈسپیکرکااستعمال صحیح ہے ،اورشریعت میں اس کی نظیرموجود ہے کہ نماز کے باہر کے ایک شخص کی تلقین پرنمازیوں نی نقل حرکت کی چنانچہ جب بیت المقدس کے بجائے خانہ کعبہ کوقبلہ بناکیا اورمدینہ کے

مضافات کی بعض مساجد میں جہاں.بیت المقدس ہی کی طرف رخ کر کے لوگ نمازادا کرر ہے تھے قبلہ کی تبدیلی کہ ایک شخص نی اطلاع دی اور سبھوں نے اپنارخ بدل لیاظاھر ہے یہ نقل وحرکت ایک ایسی شخص کی آواز پر عمل مین آئی جو نماز سی باہر تھا اب یہ بات پایہ تحقیق کو پہنچ چکی کہ لاوڈ سپیکر کی آوازامام کی نقل اوراس کاچربہ نہیں ہے ،بلکہ بعنیہ امام کی وہی آواز ہے جواس کی زبان سی نکلتی ہے اس طرح اب لاوڈ سپیکر سی نماز وامامت کے جواز پر علماء کااتفاق ہوچکا ہے (۱) واللہ اعلم وعلمہ اتم

مولوی نور محمد ثاقب دافغانستان داسلامی امارت ددارالافتاء رئیس

(۱) ژباره:دسپیکرپه ذریعه لمونځ صحیح دی اوکنه ؟ په پیل کی دهنداوله هنده بهرعلماؤ ترمنځ په دې مسئله کی اختلاف ؤ: دخینوبناغلیورأیه داوه چې دسپیکر آوازبعینه دامام آوازنه دی ،بلکه دده دآواز ازانګه ده په دې ډول په دی آوازباندی به دمقتدیانونقل اوحرکت ګواکی دامام پرځای دیوبل آواز په وجه وی ،اوداخبره جائزنه ده چې مقتدی دامام پرځای دکوم بل چاپه آوازنقل اوحرکت وکړی ،د دوې په مقابل کی دخینوخلکوخیال داوو: چې سره له دې دلمانځه لپاره دسپیکر کارول صحیح دی اوپه شریعت کی د دې نظیروجودلري ،چې له لمانځه دباندی دیوه سړی په تلقین لمونځ کوونکونقل اوحرکت وکړ،څکه کله چې دبیت المقدس پرځای بیت الله شریفه قبله وګرزول شوه اودمدینی په شاوخواکی په خینومسجدونوکې چیری چې دبیت المقدس پرلورپه مخ کولوخلکولمونځ کاوودقبلې دبدلیدویوه سړی خبرورکړی اوټولوخپل مخونه واړول بنکاره خبره ده دغه نقل اوحرکت دیوداسی سړی په آوازپه عمل کی راغلی کوم چې له لمانځه دباندی ؤ،اوس داخبره په تحقیق رسیدلی ده چې دسپیکرآواز دامام نقل اودهغه عکس نه دی بلکه بعینه دامام هم هغه آوازدی کوم چې دده ترخوله راوزي ،په دې ډول اوس په سپیکر سره دلمانځه اوامامت پرجوازدعلماؤ اتفاق راغلی دی (مرتب)

كـــتاب الصـــلوة

دوهم جماعت اوجمعه څه حکم لري ؟

پوښتنه:دوهم جماعت اودوهمې جمعې په هکله مفتیان صاحبان څه حکم کوی،جواز یاثواب لري که چیري ئې لري په کوم صورت کي ئې لري؟ (ریاست ارشادواوقاف)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب: بعون ملهم الصدق الصواب :

دیوه ښارپه څومسجدونو کی دجمعې دلمانځه تعدد جائزاوصحیح دی ،اوپه یوه مسجد کي تکراردجمعې دلمانځه مکروه دی:

تعدد جمعہ ایک شہر میں دومسجدوں میں یازیادہ میں عندالحنفیہ درست ہے کمافی الدرالمختارالخ لیکن ایک مسجد میں تعدد جماعت مکروہ ہے پس دوسری جماعت جمعہ کی اس صورت میں مکروہ ہے جیساکہ تمام نمازوں کی جماعت ثانیہ کواس مسجد میں جس مین امام ومؤذن مقررھوں فقہاء نی مکروہ لکھاہے اورخصوصاً جمعہ پڑنی کی بعد جامع مسجدکوبند کردینی کاحکم دیاہے(**) شامی میں ہے :

والظاهر انه يغلق ايضاً بعداقامة الجماعة لئلايجتمع به احدبعدها۔

(فتاوی دارالعلوم دیوبندج۵ص ۸۱،ج۳ ص۳۹)

اوددوهم جماعت په باره کی علماء داسی وایي: چي هغه دمحلی مسجدچي خپل امام اومؤذن ولري هلته دوهم جماعت مطلقاً یعنی که اذان اواقامت وی اوکه نه که تغیر د هیئت سابقه وی که نه وی مکروه دی تکرارجماعت درمسجدمحله که امام ومؤذنش معین باشند ،اگرچه بلااذان واقامت وبتغیرهیئت باشد مکروه است کمافی الشامی الخ عزیزالفتاوی ص۱۹۰وهکذافی فتاوی دارالعلوم دیوبندج۳ ص۳۵۔ اوپه فتاوی دارالعلوم دیوبند ج۳ص۳۹کی یې په ډیرودلائلوکراهت ثابت کړی دی ،حضرت مولانامفتی رشیداحمد صاحب دامت برکاتهم په خپله رساله (الوصية الاخوانية فی حکم

(**) تعدددجمعې په یوه ښارکی په دوو یازیاتومسجدونو کي عندالحنفیه صحیح دی کمافی الدرالمختارخوپه یوه مسجد کي تعدد دجماعت مکروه دی نودجمعې دوهم جماعت په دی صورت کی مکروه دی لکه چي دټولولمونځونودوهم جماعت په هغه مسجدکی چي پکی امام اومؤذن مقرروی فقهاء مکروه لیکلی دی اوپه تیره بیاچي ترجمعې کولو وروسته دجامع مسجددبندولوحکم کړی دی ،په شامی کی دی: دمحلی په مسجدکی دجماعت تکرارچې تاکلی امام اومؤذن لري که څه هم بیله اذان اواقامته اودهیئت له بدلولو سره وی مکروه دی۔(مرتب)

الجماعة الثانية) کي لاندی توضيحات کړی دی؛
اول.دوهم جماعت (۷) صورته لري (۱) دلاری مسجد يعنی چي تاکلی امام يامقتدی و نه لري (۲) هغه مسجدچي خپل امام اومؤذن نه لري (۳) هغه دمحلې مسجدچي بیگانه خلگوتر مخه جماعت پکښي کړی وی (۴) هغه مسجدچي دمحلی خلگوبی اذانه یابې اعلانه داذان جماعت کړی وی (۵) هغه مسجدچي دمحلی خلگوجماعت سره له اعلانه داذان کړی وی اودوهم جماعت له اذانه سره اداکړل شی (۶) چي دوهم جماعت بيله اذانه اداکړل شي اماپرهيئت داوّل جماعت وی (۷) چي دوهم جماعت بيله اذانه اداکړل شی سره له تغيره په هيئت کي داول جماعت: په اولوڅلوروصورتوکي دوهم جماعت جائزڅه چي افضل دی اتفاقاً اوپه پنځم اوشپږم صورت کي مکروه تحريمی دی اتفاقاً اوپه اووم صورت کي اختلاف دی امام صاحب رحمه الله يې مکروه بولی ،اوامام ابويوسف رحمه الله ئې جائزبولی.
دوهم: مراد دتغيرڅخه دهيئت اولی ليري کيدل دی له محاذاة څخه دمحراب صرف ليري کيدل له محراب څخه اوبيرته دريدل پرمحاذاة دمحراب کفايت نه کوي (دريم) دامام صاحب رحمه الله اوامام ابويوسف رحمه الله دقولونوپه منځ کي تطبيق دادی، چي دامام صاحب دکراهت له اثبات څخه مرادی کراهت تنزيهی ،اودامام ابويوسف رحمه الله له قول څخه نفی دکراهت مراددی دکراهت تحريمی نوددواړوشيخينومراد يودی چي ثبوت دکراهة تنزيهيه دی.
(من الوصية الاخوانية في حكم الجماعة الثانية المطبوعة فی احسن الفتاوی ج۳ص۳۲۱) والله اعلم وعلمه اتم

مولوی احمدنوری مولوی نذاحمداستانی مولوی نورمحمدثاقب رئيس دارالافتاء مرکزی امارت اسلامی افغانستان

دمسجدامام په کوم وخت کي بايدځواب شي ؟

پوښتنه : دمسجدامام په کوم وخت کي دامامت څخه جواب کيداى شي چي دمقتدى اقتداءورپسى څرنګه وى ؟

(دارشاداواوقافوریاست)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب:

کوم امام چي دامامت قابل وى که په يومسجدکي امام شي هغه وخت ځواب کيداى شي چي يوخيانت ،فسق اوفسادځينى ښکاره شي اوکه داشيان نه وى پکښي نوبيائې عزل صحت نه لري اوکه دکلى خلګوله ده څخه کراهة کاوونوداکراهة که په يوشرعى وجه ؤ هم دده عزل کيداى شي ،اوکه له شرعى وجې پرته وونوبياصحت نه لري ،مطلب:

لايصح عزل صاحب وظيفة بلاجنحة وعدم اهلية (ردالمحتارج۳ص۴۲۳ط رشيديه) رجل امّ قوماوهم له کارهون فان کان الکراهة لفسادفيه اولانهم احق بالامامة منه کره له ذالک و ان کان هواحق بالامامة لايکره لان الجاهل والفاسق يکره العالم والصالح (فتاوى قاضيخان بهامش الهندية ج۱ص ۹۲ط دارالاشاعت قندهاروهکذافى فتاوى الهندية ج۱ص ۸۷ ط دارالاشاعة قندهار وردالمحتارج۱ ص۴۱۳ط رشيديه)

له مسجدڅخه دملاامام عزل په کوم وخت کي کيږي ؟

پوښتنه :جناب محترم فضيلت مآب دمرکزي شورى رئيس صاحب السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته ! محترمه ! ماپه ۲۱/۴/۱۱ دخپل محلى په موافقه ليکلى تصديق اودوخت دمحکمى دقاضى په استيذان اوبرعلاوه دطالبانوکرامودتحريک دلومړى قاضى الحاج مولوى پاسنى په حکم اوتائيديوه ،جامع اومدرسه مى په دولتى مځکه کي چي مځکى دغه مځکه خرڅول کيده ماوګرزوله اوپه لوواله کي واقع ده جوړه کړه اوپه شخصى تلاش اوسعى مى غيرددغه محلى دهمکارى دمختلفومنطقودخلګوپه مرسته دخداى جل جلاله په فضل پرپښوودروله اوفعلا په هغه جامع کى په سلګونومصليان فرض لمونځ اداکوي اوهم (۱۵۰) تنه طالبان اوملکان تدريس کوى دزياتوخلګودسهولت سبب وګرزيدى الحمدلله ليکن اوس دځينو خود غرضوخلګواومعاندولخواچي په محلى کى محدوددى اومځکى هم ليکلى اسنادلرم ځينى مشکلات رامنځته کوي اوغواړى چي زماتصرف اوو ظيفه ته خنډواقع کړى اوماله دغه ځايه

څخه لیري کړي ،څنګه چي زه یوملاامام عالم یم اودتحریک غړی یم نه غوارم چي غیرشرعی اقدام وکړم نوپه همدغه لحاظ ستاسومحترم اومدبرانه حضورته عارض اواحترامانه توقع لرم چي په دی باب ماته شرعی فتوی راکړئ اوزمادغه درخواست ومحترم رئیس صاحب ته ددارالافتاء تقدیم اوراجع کړئ چي ددغه اسنادواواوصافوپه لرلوسره زه دنوموړي حقیت لرم کنه ؟په دی باب کی زماسره همکاري وکړئ.(ومن الله التوفیق)

(قاري عبدالباقی دهیئت دخریداری دشعبی عضو)

ملاحظہ شد

جناب فضیلت مآب رئیس صاحب دارالافتاء السلام علیکم ! درموردموضوع مذکورابرازنظرشرعی فرمایندوالسلام

الحاج مولوی عبدالودوداخند

رئیس شوری مرکزي علماء۲۲/۳/۱۴۷۲

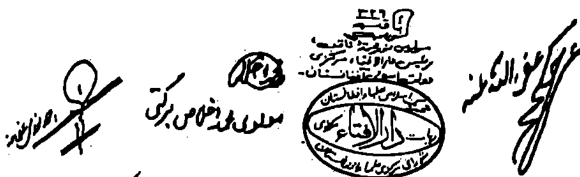
بسم الله الرحمن الرحیم

الحمدلاهله والصلاة علی اهلها

امابعد:فنقول ومن الله التوفیق محترموځرنګه چي امامت اوجوړول دمدرسی اوتدریس په امردقاضی صاحب دوخت وونودامامورهیڅ وخت له خپلي وظیفی څخه څوک نشی معزوللای ترهغه وخته چي په ده کي کوم خیانت ،فسق اوفسادنه وی پیداشوی اوکه خیانت فسق اوفسادپکي پیداشونودی مستحق دعزل دی که څه هم امیرمقررکړی وی ،اوامام دمحلی چي عالم باعمله وی فاسق اوبی دینه نه وی اهل دمحلی یې نشی معزول کولای اوامام چي فاسق فاجر نااهل وی بیانوحق دعزل لري ځکه چي امامت یې مکروه تحریمی دی ،په سبب دلاندینی مسئلي:

تنبیه:قال:فی البحر وا ستفیدمن عدم صحة عزل الناظربلاجنحة عد مهالصاحب وظیفة فی وقف بغیر جنحة وعدم اهلیة الخ وفی آخر الفن الثالث من الاشباه اذاولی السلطان مدرسالیس باهل لم تصح تولیته لان فعله مقید بالمصلحة خصوصاً ان کان المقرر عن مدرس اهل فان الاهل لم ینعزل وصرح البزازی فی الصلح بان السلطان اذااعطی غیرالمستحق فقدظلم مرتین بمنع المستحق واعطائه غیرالمستحق (ردالمحتارج۳ص۴۲۳،مطلب لایصح عزل صاحب وظیفة بلاجنحة وعدم اهلیة ـ کتاب الوقف ط رشیدیه) وان اختاربعض القوم لهذاوالبعض لهذافالعبرة

لاجتماع الاكثر رجل امّ قوماً وهم له كارهون فان كان الكراهة لفسادفيه اولانهم احق بالامامة منه كره له ذلک وان کان هواحق بالامامة لايكره لان الجاهل والفاسق يكره العالم والصالح.
(فتاوى قاضيخان بهامش الفتاوى الهندية ج١ص٩٢كتاب الصلوة ط دارالاشاعة قندهار وكذافى الهندية ج١ص٨٧كتاب الصلوة ط دارالاشاعة العربيه قندهاروكذافى ردالحتارج١ص٤١٣كتاب الصلاة ط رشيديه) فان اختلفوافالعبرة بمااختاره الاكثر. قال في شرح المشكوة لعله محمول على الاكثرمن العلماء اذاوجدوا والافلاعبرة لكثرة الجاهلين قال تعالى : ولكن اكثرهم لايعلمون وان قدمواغيرالاولى فقدأساؤا ولكن لايأثمون كذافى التجنيس وفيه لوامّ قوماً وهم له كارهون فهوعلى ثلاثة اوجه ان كانت الكراهة لفسادفيه اوكانوااحق بالامامة منه يكره.
قال الحلبي: وينبغي ان تكون الكراهة تحريمية لخبرابى داؤد: ثلاثة لايقبل الله منهم صلوة وعدّ منهم من تقدم قوماً وهم له كارهون وان كان هواحق بهامنهم ولافسادفيه ومع هذايكرهونه لايكره له التقدم لأن الجاهل والفاسق يكره العالم والصالح وقال ﷺ : ان سركم ان تقبل صلوتكم فليؤمكم علمائكم فانهم وفدفيمابينكم وبين ربكم وفى رواية : فليؤمكم خياركم (حاشية الطحطاوى على مراقى الفلاح شرح نورالايضاح ،فصل فى بيان الاحق بالامامة : ص٢٤٤ط انصارى كتب خانه افغانستان) والله اعلم بالصواب

مولوی نذاحمد اسحاقی مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی امارت اسلامی افغانستان

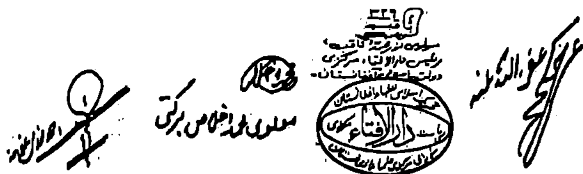
له راديوڅخه سماع دسجده تلاوت څه حکم لري

پوښتنه:بخواندن آیت سجده ازطریق رادیو سجده واجب میشود یانی بینوا توجروا
(به احترام برادرشما عبدالواحد)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب والله الموفق للصواب
كه په راديوكى قارى دسجدى آيت تلاوت كرى نوايا پرسامعينوبه دتلاوت سجده لازميږي كنه ؟
خلاصة الجواب:ظاهره ده چي دا آله په دى حال اوزمانه کي ايجادشوى ده ددې حكم په صريحو

الفاظوكي دفقهی په کتابونوياپه نصوصو دکتاب اوسنت كي نه پيداكيږي، قواعد او اصولو اونظائروڅخه ددې حکم معلوميږي دفقهاؤ په کلام کي ددی يونظيرد امذكوردی چي صوت صدى يعنى اوازبازگشت چي دڅه گنبدې ياكوهي څخه اوريدل كيږي داآواز خپله دمتکلم اصلی آوازنه دی بلکه دهغه عکس دی چي ديوغيرذی شعورشئ په ذريعه انسان ته رسيږي ،څکه فقهاء داتلاوت نه دي گرزولی ،اودوجوب سجده دپاره تلاوت صحيحه شرط دی څکه چي سجده تلاوت چي دبازگشت په ذريعه واوريدل شي پراوريدونكى يې سجده نه لازميږي ـ ولاتجب اذاسمعهامن طيرهو المختار وان سمعهامن الصدى لاتجب عليه (الفتاوى الهنديه ج۱/ص۱۳۲ ط دارالاشاعة العربيه قندهار) لكن احتياط دادي: چي سجده تلاوت وکړي. (آلات جديدة ص ۱۲۲) والله اعلم

مولوی نداحمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی امارت اسلامی افغانستان

په کوم مسجدکي دجمعي لمونځ کيدای شي ؟

پوښتنه: دجمعې لمونځ په کومومساجدوكي كيدای شی په کوموشرائطومشروط دی اوله ښارڅخه که فاصله وی لکه هوايي ميدان حکم ئي څه دی ؟

(دارشاداواوقافورياست)

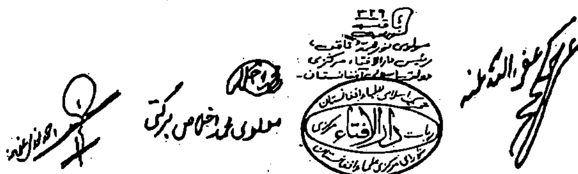
بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب:

احکام اوشرائط دجمعي عاموکتابونودفقهی ذکرکړی دی اواختلاف پکښي شته اود فاصلی د مقدار لپاره تاكلی اندازه نشته خوهوائي ميدان يانورفوجي يافوجي ځايونه چي دښاردضرورياتو لپاره جوړشوی وی هغه حکم دفناء دمصرلري جمعه پکښي جائزه ده خصوصاً که په امرد اميرالمؤمنين يومسجدپکښي جوړشوی وی چی دابعينه امردی په جمعه سره.

فناء مصر وہ مقام ہے جو شہر کی ضروریات کی لیۓ متعین ہو مثلاً قبرستان گوڑ اڈا لنی یا گھوڑدوڑیا جنگی مشق یا فوجی اجتماع

وغیرہ کیئے میدان ہوائی اڈہ اور ریلوی اسٹیشن وغیرہ(۱) (احسن الفتاوی ج ۴ص ۱۳۳)
فی فتاوی الدیناری: اذابنی مسجدفی الرستاق بامرالامام فهوامربالجمعة اتفاقاً علی ماقال السرخسی آه والرستاق القری (ردالمحتار: ج۱ص ۵۹۰ ط رشیدیه کوئته) والله اعلم

مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی امارت اسلامی افغانستان

په هوائي ډګر کې دجمعې اواخترانولمونځ جائزدی کنه ؟

پوښتنه:په هوايي میدان کی دقندهارلمونځ دجمعې او اختر روادی کنه ؟
توجیبواوتوجروا جزاکم الله تعالی خیرالجزاء
(المستفتی ملااخترمحمد «منصور»)

بسم الله الرحمن الرحیم

الفتوی بعون الملک العلی الاعلی
کله چې یوشرط له شرطونو څخه دلمانځه دجمعې (مصر) یعنی ښاراویافناء دښاروه یعنی شاوخوادښارچې جوړه کړای شوی وی دښاردګټولپاره نوپه همدې اساس هوائي میدان دقندهارفناء دښار بلل کیږي ،لمونځ دجمعې او اخترپکښې روادی دښاردفناء دلیریوالی اونژدیوالی هیڅ فرق نه راځي ،لکه په الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج۱ص۵۹۱ کې لیکل شوی دی
(اوفنائه) بکسرالفاء (وهوما) حوله (اتصل به) اولاکماحرره ابن الکمال وغیره (لاجل مصالحه)کدفن الموتی ورکض الخیل والمختارللفتوی تقدیره بفرسخ ذکره الولوالجی.
اودفناء دتقدیر په اړه په فرسخ یابل څه سره صاحب دردالمحتار هم په دغه ذکرشوی

(۱) ژباړه: فناء دمصرهغه ځای دی کوم چې دښاردارتیاوو لپاره ټاکل شوی وی ،مثلاً هدیره ،دانباراچولوځای یادآسانوزغلولوځای یادجنګی مشق ،یادفوجی غونډی اونورولپاره میدان ،هوائي اډه اوریل ګاډی استیشن اونور(مرتب)

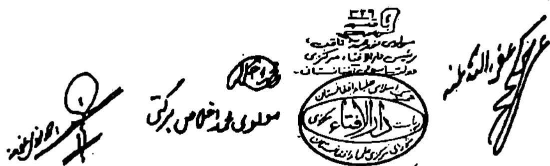
صفحه کي ليکلی دی :چي خلاصه دهغه عدم اعتباردتقديراوتحديد دی په باره دفناء کښي : اعلم ان بعض المحققين اهل الترجيح اطلق الفناء عن تقديره بمسافة وکذامحرر المذهب الامام محمدوبعضهم قدره بهاوجملة اقوالهم فی تقديره ثمانية اقوال اوتسعة غلوة ميل ميلان ثلاثة فرسخ فرسخان ثلاثة سماع الصوت ،سماع الاذا ن والتعريف احسن من التحديدلانه لايوجد ذلک فی کل مصر وانماهوبحسب کبرالمصر وصغره الخ وهکذا په احسن الفتاوی ج۴ص۱۳۳کښي په عنوان دسوال اوجواب کي ذکرشوی دی:

فناء مصر وہ مقام ہے جو شہر کی ضروریات کے لئے متعین ہو مثلاً قبرستان گور اڈالنے یا گھوڑدوڑیا جنگی مشق یا فوجی اجتماع وغیرہ کیلئے میدان ہوائے اڈہ اور ریلوے اسٹیشن وغیرہ۔

فناء شہر سے اتصال ضروری نہیں اور نہ ہی اس کی مسافت اور وسعت کی کوئی تحدید ہے بلکہ شہر کی حیثیت کی مطابق اس کی فناء مختلف ہوگی[1]۔

اوبل علاوه پردغه ذکرشوی بيان داخبره هم ده کوم مسجد چې ميدان هوايي کی جوړدی غالبا په امردامير المؤمنين سره به وی اوکله چې په امردامام سره مسجد په يوکلی کی جوړشی دغه امردی په جمعی سره لکه په ردالمحتار ج۱ ص۵۹۱ کښی ليکلی شويدی:

وهذااذالم يتصل به حکم فان فی فتاوی الديناری اذابنی مسجد فی الرستاق بامر الامام فهو امر با لجمعة اتفاقا علی ماقال السرخسی آه فافهم والرستاق القری کمافی القاموس والله اعلم بالصواب.

مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی عبدالحکیم عفا اللہ عنہ مولوی نور محمد ثاقب دافغانستان داسلامی امارت ددارالافتاء رئیس

---

[1] زباره : فناء دمصرهغه ځای دی کوم چي دښاردارتياوو لپاره ټاکل شوی وی ،مثلاً هديره ،دانبارا چولوځای يادآسانوزغلولوځای يادجنګی مشق ،يادفوجی غونډی اونوروليپاره ميدان ،هوائي اډه اوريل ګاډی استيشن اونور دفناء اتصال له ښارسره ضروری نه دی اونه ددې مسافی اووسعت (فراخی) کوم تحديدشته ،بلکه دښاردحيثيت سره سم به دهغه فناء مختلف وی (مرتب)

په دوونږدی جامع مسجدونوکي دجمعي لمونځ څه حکم لري ؟

پوښتنه :پخوانی مسجدجامع وو په بالاکرزکی چي دجمعی لمونځ په کي کیدی بیاهغه جامع مسجدخراب شو ،اوس هغه ته نږدی مسجدچي هغه هم پخواخراب شوی وو اوس جوړشوی دی دجمعی لمونځ په کي شروع شویدی ایااوس دغه دجمعی لمونځ صحت لري کنه ؟(المستفتی معلم عبدالله)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب: حامداً ومصلیاً

مسئله داده: چي دوه مسجدان چي هغه هم سره متصل وی اودواړه هم نږدی سره واقع وی نودجمعي لمونځ پکښی صحیح دی.

(وتؤدی فی مصرواحدبمواضع کثیرة)مطلقاً علی المذاهب وعلیه الفتوی (مطلقا) قوله ای سواء کان المصرکبیراًاولا وسواء فصل بین جانبیه نهر کبیر کبغداداولا وسواء قطع الحبسر اوبقی متصلاً وسواء کان التعددفی مسجدین اواکثرهکذایسفاد من الفتح ومقتضاه انه لایلزم ان یکون التعددبقدرالحاجة کمایدل علیه کلام السرخسی(الدرالمختار وردالمحتار ج۱ص۵۹۵ طالبانو رشیدیه) وتجوزالجمعة فی موضعین فی مصرواحدفی قول ابی حنیفةؒ وابی یوسفؒ (الفتاوی الخانیه بهامش الفتاوی الهندیه ج۱ص۱۷۶(سئل) فی صلاة الجمعة هل تؤدی فی مصرواحدفی مواضع کثیرة (الجواب) نعم کماذکره فی التنویروقال السرخسی : هوالصحیح من مذهب ابی حنیفةؒ وبه نأخذالخ (الفتاوی الکاملیة ج۱ص۷ وهکذافی فتاوی دارالعلوم دیوبندج۵ص۵)

احمدنوری عفی عنه

داول خط جنګي طالبان به قصرکوي که پوره لمونځ ؟

پوښتنه :ددارالافتاء ومحترموعلماء کراموته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته وبعد : دجنګ داول خط طلباء کرام چي په حالت دقراراوفرارکي دی که دوی نیت داقامت وکړي آباددوئ دغه نیت صحت لري اوکنه ؟ دوي به دلمانځه اتمام کوي اوکه قصر موږ ته صحیح معلومات راکړئ

(دچهارآسیاب داول خط دمسئولینواوطالبانوله طرفه)

به مقام محترم ریاست دارالافتاء تحریک اسلامی
دچهارآسیاب زړورو دسنګرغښتلیو طالبانو کراموپه عاجله توګه داسی فتوی غوښتي ده څرنګه چي موږ په سنګر کي قرارلرونوبعضی وایي چي خپل لمونځونه په مسافرانه صورت اداکړئ اوبعضی وائي چي دمقیم په توګه ئې اداکړئ نوموږ ته په دی باره کي شرعی فتوی راکړئ چي خپل لمونځونه څرنګه وکړو ،دادي موضوع موتاسی ته راجع کړه چي دګرانو طالبانو دلمونځوپه باره کي ژرترژره فتوی راکړئ. والسلام علیکم
(مولوی محمداعظم عضو دیوان امنیت عامه تمیز)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب: رمنه الصدق والصواب:
هغه ځایونه چي اول خط بلل کیږي هغه ځایونه داقامت نه دی که طالبان داقامت یعنی د(۱۵) شپونیت وکړي دغه نیت ئې صحت نه لري ،لمونځ به قصرکوي که په حال دجنګ کښي وی اوکه په حال دمحاصري دکلی یا قلعه کي وی دکلی له داخیلیدو وروسته اوپه مځکه دکفرکي وی اوکه په مځکه داسلام کي وی دباغیانو سره اودامحاصره په مصرکي وی اوکه په غیرمصر کی ځکه حال ددوئ مخالف ده دقصداوعزم ددوي سره حال ددوي کله پرمختګ وی کله پرشاتګ وی اوکله پرځای پاته کیدل وی ،داحکم دلاندی ذکر کیدوونکو کتابونو څخه معلوم دی:

حاصر قومٌ مدینةً فی دارالحرب اواهل البغی فی دارالاسلام فی غیرمصر ونووا الاقامة خمسة عشر یوماً قصروا لان حالهم مترد د بین قرار وفرارفلاتصح نیتهم وان نزلوافی بیوتهم کذافی التمرتاشی (الفتاوی الهندیة ج۱ص۱۴۰ ط:دارالاشاعة العربیة قندهار) فنقول : انماتصح نیة الاقامة اذاکان الموضع الذی نوی الاقامة فیه محلاً للاقامة حتی ان اهل العسکر اذانووا الاقامة فی دارالحرب خمسة عشریوماً اواکثر وهم محاصرون اهل مدینة لاتصح نیتهم وفی المضمرات وقال : زفر رحمه الله ان کانت القوة والشوکة للغزاة صحت نیة الاقامة منهم والافلاوقال: ابویوسف رحمه الله ان کانوانزلوافی الابنیة صحت وان کانوافی الخیام لم تصح والاصح ماقلنا۔ اهل البغی اذاامتنعوافی دارالبغی وحاصرناهم لاتصح منّا الاقامة.... الخ (الفتاوی التاتارخانیة ج۲ص۹ :قدیمی کتب خانه کراچی)
(قوله واذادخل العسکرارض الحرب فنووا اقامة خمسة عشریوماً لم یتموا) ظاهر هذاولوکانت الشوکة لهم لانّ حالهم مبطل عزیمتهم لانّهم بین ان یغلبو فیقر واوبین ان یُغلبو فیفر وافلم یکن دار اقامة کالمفازة الخ (الجوهرة النیرة ج۱ص۱۰۳ ط مکتبه حقانیه ملتان)

اګرچې په فتاوی هندیه کي قیدد«غیرمصر» ذکرشوخواوس به مور هغه کتابونه ذکرکړو چي داقیدنه معتبروی:

په الطحطاوی علی الدر المختارج۱ص ۳۳۳ ط دارالمعرفة بیروت) کښي ئی لیکلي دی : قال فی الشرنبلالیة معزیا للعنایة التعلیل یدل علی ان قوله فی غیرالمصرلیس بقیدحتی لونزلوامدینة اهل البغی وحاصروهم فی الحصن لم تصح نیتهم ایضاً لان مدیتهم کالمفازة عندحصول المقصودلایقیمون فیها...الخ.

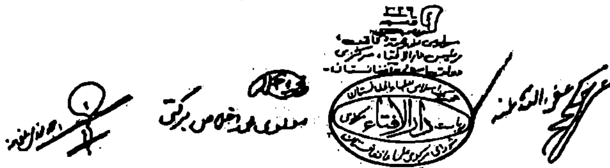
اوپه ردالمحتارج۱ص۵۸۲ طرشیدیه کوئته) کښي لیکلي دی:

ثم اعلم ان التقیید بغیرالمصروقع فی الجامع الصغیروالهدایة والکنزوغیرهاوهویوهم صحة نیة الاقامتو لونزلوافی المصروحاصرواحصناً فیه قال فی المعراج لان اطلاق ماذکرفی المبسوط یدل علی انه لیس کذلک واطال فی بیانه وکذانص فی العنایة علی انه لیس بقیدکمایقتضیه التعلیل الآتی وذکرعبارته الشرنبلالی ومشی علیه فی متنه (قوله للترد د بین القراروالفرار) الاول بالقاف والثانی بالفاء ای فکانت حالتهم تنافی عزیمتهم والاطلاق شامل لمااذاکانت الشوکة لعسکرنالاحتمال وصول المدد للعدواوجودمکیدة کمافی الفتح الخ.

اوپه منحة الخالق علی هامش البحرالرائق ج۲ص ۲۳۴ طرشیدیه کوئته) کي لیکلي دی:

(قول المصنف اوحاصرواهل البغی فی دارنافی غیره) ای غیرالمصرظاهره انه لوحاصروهم فی المصر لایقصرون ووقع التقیید به ایضاً فی الجامع الصغیروالهدایة والدررومواهب الرحمن وعبارة الهدایة وکذلک اذاحاصرواهل البغی فی دارالاسلام فی غیرمصراوحاصروهم فی البحرلان حالهم مبطل عزیمتهم آه وقدصرح بهذا المفهوم العینی فی شرح هذاالمختصربقوله وامااذا حاصروهم فی مصر من امصارالمسلمین تصح نیتهم للاقامة بلاخلاف آه وصرح فی النهرایضاً بانهم یتمون ولم یتعرض له الزیلعی والمقدسی کالمؤلف لکن قال فی العنایة :قوله لان حالهم مبطل عزیمتهم یشیرالی ان المحل وان کان صالحاًلکن ثمه مانعاًآخروهوانهم انمایقیمون لغرض فاذاحصل انزعجوافلاتکون نیتهم مستقرة وهذاالتعلیل یدل علی ان قوله فی غیرمصروقوله فی البحرلیس بقیدحتی لونزلوامدینة اهل البغی وحاصروهم وهم فی الحصن لم تصح نیتهم ایضاً لان مدیتهم کالمفازة عندحصول المقصودلایقیمون فیهاآه وفی معراج الدرایة هم التقیید بقوله فی غیرمصروفی البحر یوهم انهم لونزلوامدینة اهل البغی وحاصروهم وثم فی الحصن تصح نیة الاقامة لکن اطلاق ماذکرفی المبسوط یدل علی انه لیس کذلک فانه قال وکذااذاحاربواهل البغی فی دارالاسلام امالتعلیل فیشمل المفازة والمدینة الا انه قید فی الجامع الصغیربغیر المصر وبالبحر لانه فی عدم الجوازأَبعَدُ عن توهم الجوازفی غیرالمصراو البحرثم بسط الکلام فی التوجیه فراجعه وقداطلقه فی السراج والذخیرة والحاصل ان المفهوم من عبارات المتون کالهدایة ان عسکرنالوحاصراهل البغی والعسکرداخل المصرمن دیارالاسلام تصح نیتهم للاقامة والمفهوم من اطلاق

المبسوط والسراج والذخيرة وهومقتضى التعليل انها لاتصح وظاهر كلام العناية والمعراج اختياره وبه جزم الشرنبلالی فی نورالایضاح. والله اعلم.

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی زمان شاہ صاحب مولوی احمد نوری

مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان داسلامی امارت دمرکزی دارالافتاء سرپرست

دقروی امام امامت داهل اخبیه لپاره جائزدی کنه ؟

پوښتنه: بعضی ملایان قروی امامت داهل اخبیه وپه مفازاتوکي کوی داصحت لري او کنه اومفازاة کوم ځای ته ویل کیږي کوم حدلري اوکنه ؟

(المستفتی ملاشاه ولی ـ له هلمندولایته)

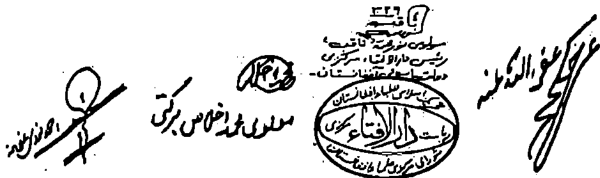
بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

دقروی امام امامت داهل اخبیه لپاره صحیح دی ځکه صحت دامامت پرقروی اوغیر قروی پوري اړه نه لري لکن که اهل اخبیه نیت داقامت وکړي په داسی مفازاة کښي چي اوبه اوواښه دومره کافی کیږي چي مدة داقامت وی نومقیمین ګرزي اوقروی مسافردی که ئې نیت داقامت کړی وی هم اعتبارنه لري ،نودغه قروی امام به قصر کوي او اهل اخبیه مقتدیان به ئې اتمام کوي: په الدرالمختارعلی هامش ردالمحتارج۱ص۵۸۳ ط رشیدیه) کي راغلی دی:(بخلاف اهل الاخبية) كعرب وتركمان(نوواها)فی المفازة فانها تصح (فی الاصح)وبه یفتی اذاکان عند هم من المآء والكلاء مایکفیهم مدتها لان الاقامة اصل الااذاقصدواموضعاً بینهمامدة السفر فيقصرون ان نوواسفراً والا لا ولونوى غيرهم الاقامة معهم لم يصح فی الاصح. په البحرالرئق ج۲ص ۲۳۵ ط رشیدیه کوئته) کښي راغلی دی:

وقيد باهل الاخبية لان غيرهم من المسافرين لونوى الاقامة معهم فعن ابی یوسف رحمه الله روایتان وعندابی حنيفة رحمه الله لا یصیرون مقيمين وهو الصحيح كذافی البدائع.

په فتح القدیرج۲ص ۳۹۹ ط دارصادربیروت کښي راغلی دي:
امامن لیس من اهل البادیة بل هومسافرفلایصیرمقیماً بنیة الاقامة فی مرعی اوجزیرة.
مفازه هغه ځای ته ویل کیږي چي ګمان دهلاکت پکښی وی یعنی له ابادی څخه دومره لیری وی چي ګمان دچولا وه کیدلو پکښي کیږي
په حاشیة دطحطاوی علی الدرالمختارج۱ص ۳۳۳ ط دارالمعرفة بیروت) کښي راغلی دي:
(قوله فی المفازة) هی الموضع المهلک مأخوذمن فوّزبالتشدیداذامات لانهامظنة الموت وقیل من فازاذانجاوسلم سمیت به تفاؤلاً بالسلامة . والله اعلم بالصواب

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی محمود میوندوال مولوی ندااحمد استانی مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان داسلامی امارت دمرکزی دارالافتاء مشر

دوطني امام داقامت نیت دکوچیانوسره صحیح کیږي کنه ؟

پوښتنه :وحضورته دمحترم رئیس صاحب دارالافتاء اوهمکارانوته السلام علیکم بعدا: دکوچیانوداقامت نیت خوپه دښت اوصحراکي هم صحیح کیږي اماکه امام ئي وطنی سړی وی ددغه امام وطنی نیت په دغوکوچیانوسره په دښت کي صحیح کیږي کنه ؟
(المستفتی ملااحمدشاه دمرکزي محکمی محرر)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک العلی الاعلی:
محترم مستفتی صاحب وطنی اوقروی سړی چي امام ودریږي دکوچیانوسره په یوداسی دښت اوصحری کي چي دهغونیت داقامت صحیح کیږي په هغه صحری کي ددغه قروی اووطنی امام نیت داقامت ورسره نه صحیح کیږي بلکه دی مسافر بلل کیږي که مسافه دسفرکي ووپه الدرالمختاربهامش ردالمحتار ج۱ص ۵۸۳ ط رشیدیه کوئته) کښي راغلی دي:
(بخلاف اهل الاخبیة) کعرب وترکمان (نوواها)فی المفازة فانها تصح (فی الاصح)وبه یفتی اذاکان عند هم من المآء والکلاء مایکفیهم مدتها لان الاقامة اصل الااذاقصدواموضعاً بینهمامدة

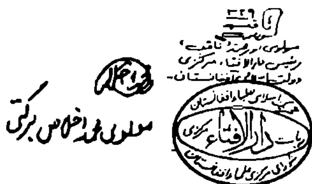
اذاکان عند هم من المآء والکلاء مایکفیهم مدتها لان الاقامة اصل الااذاقصدواموضعاً بینهمامدة السفرفیقصرون ان نوواسفراً والا لا ولونوی غیرهم الاقامة معهم لم یصح فی الاصح.

په البحرالرئق(ج۲/ص۱۲) کښې راغلی دی:

وقید باهل الاخبیة لان غیرهم من المسافرین لونوی الاقامة معهم فعن ابی یوسف رحمة الله علیه روایتان وعندابی حنیفة رحمة الله علیه لایصیرون مقیمن وهو الصحیح کذافی البدائع.

په فتح القدیرج۲ ص ۳۹۹ ط دارصادربیروت کښې راغلی دی:

امامن لیس من اهل البادیة بل هومسافر فلایصیر مقیماً بنیة الاقامة فی مرعی اوجزیرة. والله اعلم.

احمدنوری مولوی محمود میوندوال مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

کتاب الزکاة والعشر

چي زکاة نه ورکوي یائي غنیانو(مړو) ته ورکوي دهغوئ څه حکم دی ؟

پوښتنه: کوم خلک چي مالداروی اوخپل زکاة اغنیاؤته ورکوی اویائي نه ورکوي ،په دې باره کې به موږ ته دشرعی احکامو له رویه فتوی راکړئ. والسلام

(ملامحمد حسن رحمانی دکندهاروالی)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک العلی الاعلی:

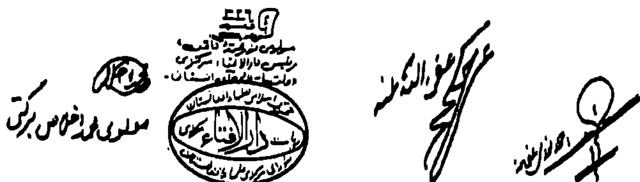
مالدارخلک چي خپل زکاة مالدارو اوغنیانوته ورکوي ،هغه اغنیاء چي پرهغوئ زکاة نه کیږي لکه دسوال ظاهرچي هم دغسی دي دالکه نه ورکړه ده ځکه چي داټولو متونودفقه شریفې اوفتاواوو لیکلی دی: چې غنی ته زکوة قصداً ورکړی زکوة یي نه کیږي.

فی البحرالرائق من المجلدالثانی باب المصرف ص ۴۲۶ ط رشیدیه کوئټه (قوله وغنی یملک نصاباً) لایجوزالدفع له لحدیث معاذ رضی الله عنه المشهور خذهامن اغنیائهم وردّهافی فقرائهم.

باقی تارکین دزکاة چي زکاة نه ورکوي که نه ورکوونکي دزکاة داموال ظاهره وو وی نواسلامی حکومت اوامام دمسلمانانوته اجازه ده دشریعت له طرفه څخه چي په زور

اوجبرئي خيني واخلی که په رضائي نه ورکوی لکه تاسودالبحرالرائق اوله حواله وکوری چي په صراحت سره ذکردی چي ابوبکرصدیق رضي الله عنه قتال اعلان کړی وو دمانعینودزکاة سره اوکه نه ورکوونکي دزکاة داموال باطنه وو وي نوبیاپس له پوره معلوماتوڅخه چي دی تارک دزکاة دی نودی مرتکب دمعصیت بلل کیږي ،حکم ئي داسی دی لکه حکم دتارک الصلوة اوخوړوونکی دروژې بې له شرعی عذره چي هغه تعزیردی په بندی کولوسره یاپه بل شی سره چي ترڅوتوبه وباسی.

فی الفتاوی الکاملیة : (ص۴۷) فائدة : قال فی الاشباه کل مرتکب معصیةٍ لاحد فیها ففیها التعزیرآه ونقله فی الدرونقل محشیه ابن عابدین عن الفتح انه یعزرمن شهد شرب الشاربین ویعزر من معه رکوة خمر والمفطرفی رمضان وکذاالمسلم یبیع الخمر ویأ کل السرباوالمغنی والمخنث والنائحة یعزرون ویحبسون حتی یحدثواتوبة ،ومن یتهم بالقتل والرقة یحبس ویخلد فی السجن الی ان یظهر التوبة وکذامن قبّل اجنبیة اوعانقها اومسّها بشهوة وذکر فی البحران الحاصل وجوبه باجماع الامة لکل مرتکب معصیة لیس فیها حدمقدرآه . والله اعلم

مولوی احمدنوری مولوی نورمحمد ثاقب

دکورد نفقي پرتکترياموټرباندی زکوة شته اوکنه ؟

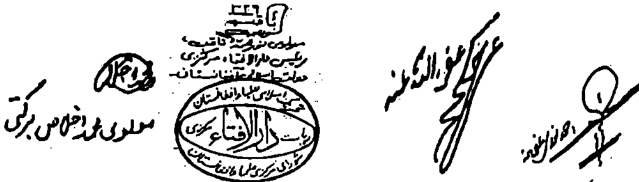
پوښتنه:که څوک ټکټریاموټردکوردنفقی (خواری) لپاره واخلی اومزدوری په کوی آیاپه دغه ټکټرکي یاموټرکي زکاة شته کنه ؟

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب حامداً ومصلیاً

په ټکټراوموټرکي چي مزدوری په کوي دفروش لپاره نه وی اګرکه یې په نیت کي فروش وی په آخیرکي زکوة نشته اذااشتری جوالق بعشرة آلاف درهم لیؤاجرهامن الناس فحال علیهاالحول فلازکوة فیها لانه اشتراها للغلة لا للتجارة فان کان فی نیته انه یبیعها آخرافلاعبرة لهذاوکذلک الجواب فی ابل الحمالین وحمر المکارین (التاتارخانیة ج۲ص ۱۸۲ ط قدیمی کتب

لهذاوكذلک الجواب فی ابل الحمالين وحمر المكارين (التاتارخانية ج۲ص ۱۸۲ ط قديمی کتب خانه کراچی ،وخلاصة الفتاوی ج۱ص۲۴۰ ط رشيديه کوئټه) والله اعلم .

مولوی محمداخلاص برکتی مولوی احمدنوری مولوی نورمحمدثاقب دافغانستان داسلامی امارت دمرکزی دارالافتاء رئیس

له يوه ځای څخه بل ځای ته دزکوة انتقال (وړل) څه حکم لري ؟

پوښتنه:بحضورمحترم رئيس صاحب دارالافتاء قندهارالسلام عليکم ورحمة الله وبرکاته ! بعد:درياست عمومی عشروزکوة لـه طرفـه وتولومربوطه ولاياتوتـه دعشررئيسان مقرر اومعرفـی شـوی چي خپلوحوالی اواطرافوڅخـه دعـشراصناف راجمـع کـړی دقنـدهار د ولايت نقدي پيسی هغه اندازه چي دمحل دامامانودضرورت څخـه اضـافه وی ورياست عشرته تحويل شوي چي په نتيجه کي مبلغ (۱۲) زره لکه افغانی په ظرف دڅلورو مياشتو کي دټول افغانستان دولاياتو مسکينانو ، معيوبينوګوډيانو يتيمانو اوبيوزلوتـه توزيع شوی تنهاوتنهاپه ولاياتوکي غنم پاته دی چی دهغوپه انتقال اوتوزيع کي ستاسو امرتـه سـترګي پـه لاره يـوچي هلتـه توزيـع اويامرکزتـه راوړل شـي ،چـي دټـول افغانـستان و مستحقينو ته تقسيم اودتمام تحريک په نفع کي مصرف شي بااحترام.

(ملاحميدالله اخندزاده رئيس عمومی عشر تاريخ ۱۵/۸/۱۳۷۵)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب حامداً ومصلياً

محترم رئيس صاحب دعشر اوزکوة بايدخپله مصلحت ته وګوری چي ايامصلحت به داوی چي په هغوولاياتوکي چي غنم پکښي جمع شوی دی تقسيم شی اوکه مرکزته را انتقال شی اودمرکزله طرفه تقسيم شی ،دمشرانوترنظارت لاندی.هرچي مسئله دانتقال دزکوة ديوه ځايه بل ځای ته ده حکم ئي دشريعت له نګاه په لاندی ډول دی :نقل زکوة اودعشرديوه ځايه وبل ځای ته مکروه تنزيهی دی لکن که چيری واقرباؤ محتاجانوته وی اويااومحتاجينوفقيرانوته وی چي تردغه ځای ترفقيرانواحوج وی اويااواصلح ته

تردغواوياواورع ته تردغواوياوانفع للمسلمين ته تردغواوياوطلباؤته دعلم اويا وركول دزكوة مخكي تروخت ۆ اويادارالحرب څخه ودارالسلام ته وه په دغوصورتونوكي مكروه نه دى په غيرددغوصورتونوكي جائزدى لكن مكروه دى.

وكره (نقلها الاّالى قرابة اواحوج)اصلح اواورع اوانفع للمسلمين(اومن دارالحرب الى دارالاسلام اوالى طالب علم)وفى المعراج التصدق على العالم الفقير افضل (اوالى الزهاداوكانت معجلة)قبل تمام الحول فلايكره خلاصة (الدّرالمختارعلى هامش ردالمحتارج٢ص٧٥ ط رشيديه كوئته ،الفقه الاسلامى ج ٣ص ١٩٧٧ ط رشيديه،والدّرالمنتقى على هامش مجمع الانهرج١ص٣٣٣ ط مكتبه غفاريه كوئته) قوله :(وكره نقلها الى بلدآخر لغيرقريب واحوج) اما الصحة فلاطلاق قوله تعالى [انما الصدقات للفقرآء] من غيرقيدبالمكان واماحديث معاذ رضي الله عنه المشهور خذها من اغنيآئهم وردهافى فقرآئهم فلاينفى الصحة لان الضمير راجع الى فقرآء المسلمين لاالى اهل اليمن اولانه ورد لبيان انه عليه الصلوة والسلام لاطمع له فى الصدقات ولانه صح عنه انه كان يقول لاهل اليمن ائتونى بخميس اولبيس وهماالصغارمن الثياب آخذه منكم فى الصدقة مكان الشعيروالذرة اهون عليكم لاصحاب رسو ل الله صلى الله عليه وسلم فان كان فى زمنه فهوتقريروان كان فى زمن ابى بكر رضي الله عنه فذاک اجماع لسكوتهم عنه وعدم الكراهة فى نقلها للقريب الجمع بين اجرى الصدقة والصلة وللاحوج لان المقصودمنهاسدّ خلة المحتاج فمن كان احوج كان اولى وليس عدم الكراهة منحصراً فى هاتين لانه لونقلها الى فقير فى بلدآخراورع واصلح كمافعل معاذ رضي الله عنه لايكره ..ولايكره نقلها من دارالحرب الى فقرآء دارالاسلام وكذالايكره نقل الزكوة المعجّلة مطلقاً ...والمعتبرفى الزكوة مكان المال فى الروايات كلّهاآه البحرالرائق ج٢ص ٤٣٦ ط رشيديه كوئته) وفى منحة الخالق على البحر الرّائق بعدنقل قول الزيلعى اقول يؤخذمنه انها كراهة تنزيه آه (ج٢ص ٤٣٦) والله اعلم

مولوى احمد نورى مولوى زمان شاه مولوى نورمحمد ثاقب دافغانستان داسلامى امارت دمركزى دارالافتاء رئيس

بل ولايت ته دعشراوزكاة انتقال جائزدى كنه ؟

پوښتنه :دطالبانودا سلامی تحریک ددارالافتاء محترم مقام ته ! څرنګه چي دطالبانو اسلامی تحریک غواړي عشر اوزکاة له ځینی مستعدوولایاتوڅخه هغوولایاتو ته چي داقتصادپه لحاظ کمزوري وي انتقال کړی داچي داموضوع دشریعت له نګاه څنګه ده ؟

(المستفتی حافظ عبدالمجید رئیس شهداء ومعلولین)

بسم الله الرحمن الرحيم

نحمده ونصلى على رسوله الكريم

الجواب باسم ملهم الصواب

دعشراوزکاة انتقال له یوه ښاره بل ښارته له ضرورت پرته مکروه تنزیهی دی اوبناء پرضرورت جائزدی بیله کراهته یعنی دبل ښارفقرآء دزکاة ورکوونکي دښارترفقرآؤ ډیراړ وي یاقریبان وی یاصالحین اوتقوی داره وی ،یابې نفعه ومسلمانانوته ډیره رسیږي بلکه دضرورت له مخې دغه انتقال اولی اوبهتردی

ويكره انتقال الزكوة من بلدالى بلد – الا ان ينقلها الانسان الى قرابته اوالى قوم هم احوج من اهل بلده لمافيه من الصلة اوزيادة دفع الحاجة ولونقل الى غيرهم اجزاه وان كان مكروهاً لان المصرف مطلق الفقرآء بالنص. الهدايه ج۱ص ۱۹۰ ط رشيديه كوئته) (قوله الاان ينقلها) استثناء من كراهة النقل (فتح القديرج۲ص۲۱۷) قوله هم احوج من اهل بلده) وكذلك اذاكان الفقير الذى فى بلدآخر اورع وانفع للمسلمين بتعليمهم شرائع الاسلام الاترى ان معاذ ﷺ كيف نقلهامن اليمن الى المدينة لهذه المعانى (الكفايةمع الفتح القديرج۲ص۲۱۷) واما الى قوم هم احوج من اهل بلده فلان المقصودسدخلة الفقير فمن كان احوج كان اولى وقدصح عن معاذ ﷺ انه كان يقول باليمن ائتونى بخميس ولبيس آخذه منكم فى الصدقة فانه ايس عليكم وانفع للمهاجرين بالمدينة والخميس

الثوب الصغير طوله خمسة اذرع واللبيس الخلق (العناية على هامش فتح القديرج۲ص۲۱۷) وكره (نقلهاالاالى قرابة ... اواحوج) اواصلح اواورع اوانفع للمسلمين (الدرالمختار) (قوله وكره نقلها) والمتبادرمنه ان الكراهة تنزيهية تأمل فلونقلهاجاز(ردالمحتارط رشيديه ج ۲ص ۷۵) فامااذالم يكن فقراء تلك البلدة محتاجين للحال اوكانوامحتاجين الاان فقراء بلدة اخرى اكثر حاجة فالصرف الى فقراء بلدة اخرى اولى (التاتارخانية ج۲ص ۲۸۲ ط قديمى كتب خانه كراچى) ويكره نقل الزكوة من بلدالى بلدالاان ينقلها الانسان الى قرابته اوالى قوم هم احوج اليهامن اهل بلده (الهنديه ج۱ص۱۹۰ط دارالطباعة العربية ،بحرالرائق ج۲ص ۴۳۶ ط رشيديه كوئته ،والاختيارج۱ص۱۴۲،والفقه الاسلامى وادلته ج ۳ص ۱۹۷۷ ط رشيديه ،وامدادالمفتين ج۲ص ۴۶۶،واحسن الفتاوى ج۴ص۲۲۵،ومجمع الانهر فى شرح ملتقى الابحر وعلى

هامش الدر المتقى في شرح الملتقى ج١ص ٢٢۶-٢٢۵

مولوي نذاحمد فاضل وفاق المدارس مولوي نورمحمد ثاقب دافغانستان د اسلامي امارت دمرکزي دارالافتاء رئيس

ايادزکوة وکيل خپلوقريبانوته دغه زکوة ورکولای شي کنه ؟

پوښتنه:محترم رئيس صاحب دارالافتاء السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته !

محترم حاجي رئيس صاحب زه غني يم يوسړي دزکاة پيسې راکړي دي .زه يې خپل مسکين پلاريامسکيني موريابالغ زوی يالورته چي مسکينان وي ورکولای شم کنه ؟ په دي اړه درخخه فتوی غواړو (المستفتي عبدالله)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملک الوهاب:

وکالة په زکاة کي صحيح دی لکن وکالة پردوه قسمه دي؛ يووکالة په روکولوکي دزکاة عام وی يعنی وهرچاته چي يي ورکوي په دغه صورت کي ئي وهرمسکين ته ورکول صحيح دی اوضمان پروکيل نشته اودوهم صورت دادي؛ که ئي وکيل ته معين شخص وربنودلی وی په دې صورت کي څوک وايي ضمان پروکيل باندی شته اوڅوک وايي ضمان نشته دا چي ضمان شته ترجيح لري اودترجيح قول صحيح دی.

هکذافي الفقه الاسلامي ج ٣ص ١٩٧۶ ط رشيديه کوټه) وان امره بالدفع الى شخص معين فدفعماالوکيل لغيره ففيه قولان عندالحنفية قول بانه لايضمن آه وقولٌ رجحه ابن عابدين يضمن... آه .

هغه دول وکالة کي چي عام وي وهرمسکين ته ورکول دزکاة روادی که څه هم زوي يالوردوکيل وي اويائي زوجه وي.

هکذافي الفقه الاسلامي ج ٣ص ١٩٧۶ ط رشيديه) ،وردالمحتار ج٢ص١٢ط رشيديه کوټه) وللوکيل ان يدفع الزکاة لولده الفقير وزوجته الفقيرة اذالم يأمره بالدفع الى شخص معين آه . والله اعلم وعلمه اتم

احمدنوري العبدالاحقرنذاحمد مولوي محمودميوندوال

دگمرک اوټرانسپورټ عوائدچاته باید ورکول سي ؟

پوښتنه: ویتیمانو او معیوبینو ته په قانوني شکل له گمرک او ټرانسپورټ څخه تقسیم صحت لري او کنه ؟

(المستفتی حافظ عبدالمجید دشهداؤاومعلولینورئیس)

بسم الله الرحمن الرحیم

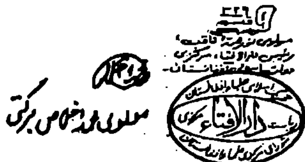
نحمده ونصلی علی رسوله الکریم

الجواب باسم ملهم الصواب:

دغنیمت پنځمه برخه یادمعدن اورکازمبلغ په یتیمانوباندی مصرف کیدلای شي اوهغه شیان چي پیداشوی وی چي هغه ته اللقطات وایي یاددا سی شخص ترکه چي دهغه وارث نه وی پاته شوی په معیوبینوباندی مصرف کیدلای شي نوکه دگمرک او ټرانسپورټ مبلغ دمذکوره اشیاؤڅخه وی نوپه یتیمانواومعیوبینومصرف کیدای شي خومعیوبین به فقراء وی اوهم دنفقی برابرولوقریب به نه لري

(والثانی) خمس الغنائم والمعادن والرکازویصرف الیوم الی ثلاثة اصناف الیتامی والمساکین وابن السبیل (الهندیة ج۱ص۱۹۰ط دارالاشاعة العربیه قندهار ،وبدائع الصنائع ج۷ص۱۲۴ ط ایچ ایم سعیدکراچی) قوله المال المستخرج من الارض له اسام ثلاثة الکنزوالمعدن والرکاز، فالکنزاسم لمادفنه بنوآدم والمعدن اسم لماخلقه الله تعالی فی الارض یوم خلق الارض والرکازاسم لهماجمیعاً (العنایة علی هامش فتح القدیرج۲ص۱۷۹)

(والرابع)اللقطات وماخذمن ترکة المیت الذی مات ولم یترک وارثا... وهذا النوع یصرف الی انفقة المرضی وادویتهم وهم فقراء... والی نفقة من هوعاجزعن الکسب ولیس له من تجب علیه نفقته (الهندیة ج۱ص۱۹۱ط دارالاشاعة قندهار ،وبدائع الصنائع ج۲ص۶۹ ط ایچ ایم سعیدکراچی) والله اعلم

العبدالاحقر نذاحمد مولوی نورمحمد ثاقب

دافغانستان داسلامی امارت دمرکزی دارالافتاء مشر

ایاپرعامومسلمانانو،معیوبینودشهداؤ
وارثانودتحریک پرفقراءمسئولینواوتعلیم اوتربیه بیت المال مصروفولای شي؟

پوښتنه :جناب محترم رئیس صاحب دارالافتاء اوستاسو ملګرو علماء کراموڅخه ددې فتوی غوښتونکی یوچي کوم عشراوزکوة دبیت المال حق ده دبیت المال څخه مصرف په دغوڅلوروفریقوجوازلري اوکه ئي نه لري:(۱) عام مساکین (۲) دوهم معیوبین دجهاداو وارثین دتحریک دشهداؤ(۳) دریم مسئولین دتحریک چي فقیران وی (۴) تعلیم اوتربیه

(المستفتی عبدالمجیددشهیدانواومعلولینودریاست رئیس)
بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب وهوملهم الصواب
په استفتاء کي چي اول اودریم فریق دی یعنی عام مساکین اودتحریک مسئولین چي فقراء وی دوي مصرف دعشراوزکوة دی یعنی ورکول دعشراودزکوة دوي ته بې شکه صحیح ده ،اوهرچي دوهم اوڅلورم فریق دی یعنی معیوبین دجهاداودتحریک د شهیدانو وارثان اوتعلیم اوتربیه دامصرف دخراج (مالیه) اودجزیې دی ،که څه هم دامام (باچا) لپاره جائزده چي دبیت العشرڅخه قرض وکړي بیت دخراج اوجزیې لره ئې ورکړي اوداسی بالعکس اودا قرض په څلوروواړوبیوت دمال کښې صحیح کیږي.
زیات تفصیل به دلاندی عباراتوڅخه معلوم شي
پهٔ الدرالمختاراوردالمحتارج۳ص۳۰۲- ۳۰۷ ط رشیدیه کوئټه)کي په بیان دمصرف دخراج اوجزیه وغیرهماکي لیکلی دی:
(وکفایة العلماء) والمتعلمین تجنیس وبه یدخل طلبة العلم فتح (والقضاة والعمال) ککتبة قضاة وشهودقسمة ورقباء سواحل (ورزق المقاتلة وذراریهم) ای ذراري من ذکرمسکین واعتمده فی البحر(قوله وکفایة العلماء) هم اصحاب التفسیروالحدیث والظاهر ان المراد بهم من یَعلم العلوم الشرعیة فیشمل الصرف والنحووغیرهما حموی عن البرجندي ط وفی التعبیربالکفایة اشعار بانه لایزادعلیهاوسیأتی بیانه وکذایشعرباشتراط فقرهم لکن فی حظرالخانیة سئل علی الرازي عن بیت المال هل للاغنیاء فیه نصیب قال لا الاان یکون عاملاً اوقاضیاً ولیس للفقهاء فیه نصیب الافقیهٌ فرّغ نفسه لتعلیم الناس الفقه أو القرآن آه قال فی البحر :ای بان صرف غالب اوقاته فی العلم

وليس مرادالرازي الاقتصارعلى العامل اوالقاضى بل اشاربهماالى كل من فرغ نفسه لعمل المسلمين فيدخل فيه المفتى والجندى فيستحقان الكفاية مع الغنى... آه

وفسرالذرارى فى شرح دررالبحار بالزّوجة والاولاد- نقل الشيخ عيس السفطى فى رسالته مانصه قال ابويوسف فى كتاب الخراج ان من كان مستحقاً فى بيت المال وفرض له استحقاقه فيه فانه يفرض لذريته ايضاً تبعاًله ولايسقط بموته وقال صاحب الحاوى الفتوى :على انه يفرض لذرارى العلمآء والفقهآء والمقاتلة ومن كان مستحقاً فى بيت المال لايسقط مافرض لذراريهم بموتهم آه . قلت لكن قول الملتون الآتى ومن مات فى نصف الحول حرم من العطآء ينافى ذلك الا ان يجاب بان مايجرى على الذراري عطاء مستقل خاص بالذرارى لاعطاء الميت بطريق الارث بين جميع الورثة تأمل لكن مامرّ عن الحاوى لم أره فى الحاوى القدسى ولافى الحاوى الزاهدى وراجعت مواضع كثيرة من كتاب الخراج فلم آره فيه والله اعلم نعم قال الحموى فى رسالته وقدذكرعلمائنانه يفرض لاولادهم تبعاً ولايسقط بموت الاصل ترغيباً آه وذكرالعلامة المقدسى ان اعطائهم بالاولى لشدة احتياجهم سيماً اذاكانوا يجتهدون فى سلوك طريق آبائهم آه .

وذكرفى(ردالمحتار ج۲ص۶۳ ط رشيديه كوئته) وقال الشرنبلالى فى رسا لته ذكروا انه يجب عليه (اى الامام) ان يجعل لكل نوع منهابيتاً يخصه ولايخلط بعضه ببعض وانه اذااحتاج الى مصرف خزانة وليس فيها مايفئ به يستقرض من خزانة غيرهاثم اذاحصل للّتى استقرض لهامال يردالى المستقرض منها الاان يكون المصروف من الصدقات اوخمس الغنائم على اهل الخراج وهم فقراء فانه لايردشيئاً لاستحقاقهم للصدقات بالفقروكذافى غيره اذاصرفه الى المستحق... آه .

اوداخيرى مضمون په فتاوى هنديه (ج۱ص۱۹۱دارالاشاعة العربيه قندهار) كي اوهم په البحرالرائق ج۵ص۲۰۰ ط رشيديه كوئته كي ذكرشوى دى.

مولوى عبدالحكيم عفى عنه مولوى نورمحمد ثاقب

دمركزى دارالافتاء سرپرست

دعشر اوزکوة عاملین چي سیدان وی دزکوة اخیستل ئي څه حکم لري؟

ریاست عمومی عشروزکاة ولایت کندهار

بحضورجناب رئیس صاحب تمیزالسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته !

امابعد: ریاست عشروزکاة درولایات وولسوالی هامربوطه خودعاشرین وعاملین برایي فراهم آوردن عشروزکوة مؤظف ومقررنموده که بعضی افرادآنان سادات میباشندکه قابضین وآخذین عشرمیباشند ومایان درقبض واخذعشر موصوفان مترددمیباشم لطفاً مطابق شریعت غرّاء تاامراجراء کارووظیفه شان عنایت فرمائید احترام (ملاحمیدالله اخندزاده رئیس عمومی عشروزکوة)

ملاحضه شد ۱۸/۵/۱۳۷۵

ریاست محترم دارالافتاء دروموردابرازنظرشرعی فرمایند !والسلام.

(مولوی خلیل الله فیروزي رئیس عالی تمیز)

بسم الله الرحمن الرحیم

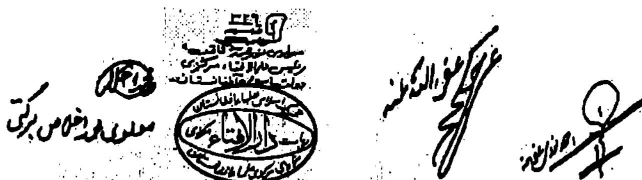
الجواب ومنه الصدق والصواب:

اگرعاشرین وعاملین سادات وبنی هاشم باشندوامام برایشان رزق مقررنمایدلکن بغیرازعشروزکوة پس درست است وآنجاکه ذکرمیشودکه عاشرین وعاملین بنی هاشم وسادات نباشند - مرادآن اینست که اگرفتن وخوردن برای خوایشن آزان عشروزکوة که آنهاازمسلمین جمع کردندصحیح نیست زیراکه خوردن آن عشروزکوة براي شان حلال نیست - جهت تنزیه قرابة نبی کریم ﷺ ازشبهه چرک ومراداین نیست که مقررکردن آنهابوظیفه عاشرین وعاملین درست نیست بلکه درست است وبرای ایشان رزق ازدیگرحصه بیت المال مقررگردد -

اعلم ان هذالشرط اعنی کونه غیرهاشمی عزاه فی البحرالی الغایة ولم ارمن ذکره غیره وهومخالف لماذکره فی النهایة وغیرهافی باب المصرف انه اذااستعمل الهاشمی علی الصدقة لاینبغی له الاخذمنهاولو عمل ورزق من غیرهافلابأس به آه. ومراده بلاینبغی لایحل کماعبّربه الزیلعی هناک وهذاکالصریح فی جوازنصبه عاملاً فیحمل ماهناعلی انه شرط لحل آخذه من الصدقة ویدلّ علیه تعلیل صاحب الغایة وبقوله لمافیه من شبهة الزکاة فان مفاده انه یجوزکونه هاشمیاً اذاجعل له الامام شیئاً من بیت المال اوکان لایأخذ شیئا مما یأ خذه من المسلین وسنذکرفی باب المصرف تمامه. (ردالمحتارج۲ص۴۲ط رشیدیه کوئته)

فلاتحل للعامل الهاشمی تنزیهاً لقرابة النبی ﷺ عن شبهة الوسخ وتحل للغنی لانه لایوازي الهاشمی فی

کمابسطه فی الفتح قال فی النهر وفی النهاية استعمل الهاشمی علی الصدقة فأجری له منها رزق لاینبغی له اخذه ولوعمل ورزق من غیرهافلابأس به قال فی البحر وهذایفیدصحة تولیته وان اخذه منهامکروه لاحرام آه . والمرادالکراهة التحریم لقولهم لایحلّ لکن مامرّ من ان شرائط الساعی ان لایکون هاشمیاً یعارضه وهذا للذی ینبغی ان یعول علیه آه . مافی النهر اقول الظاهر ان الاشارة فی قوله وهذا الی ماذکرهنامن صحة تولیته ووجهه ان ماذکروه هناصریح فی عدم حل الاخذمماجمعه من الصدقة لامن غیره فلادلیل حینئذعلی عدم صحة تولیته عاملاً اذارزق من غیرهاوقد منا ان اشتراط ان لایکون هاشمیاً نقله فی البحرعن الغاية ولم آره لغیره علی انه فی الغاية علّل ذلک بقوله لمافیه من شبهة الزکاة کماعلّلوابه هنافعلم ان ذلک شرطٌ لحل الاخذمن الصدقة لالصحة التولية فلایعارض ماهناکماقدمناه هناک والله تعالی اعلم (ردالمحتارج۲ص ۶۴ ط رشیدیه کوئته) فان عمل الهاشمی علیهاورزق من غیرهالابأس به –هکذافی الخلاصة –(الفتاوی الهندية ج۱ص۱۸۸ ط دارالاشاعة قندهار)

مولوی محمد مسلم حقانی مولوی عبدالحکیم مولوی نورمحمد ثاقب دمرکزی دارالافتاء رئیس

ایاعاشربه دظاهري اوباطني مالونودواړوزکوة راټولوی ؟

پوښتنه- ددارالافتاء محترمي اداري ته ا السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته
دهغوکسانوزکوة چي مالداروي مثلاً دتریاکوتجاران یادنورموادو تجاران چي له هغوي سره نغدې روپۍ وی آیازکوة ئي عاشران تولوي دمقدس شریعت له نکاه څخه څنګه دی ؟
(المستفتی ملامحمد حسن رحمانی دکندهاروالی)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب
ظاهری مالونه لکه حیوانات دامفوض دی دمسلمانانوامام لره هغه که په ښارکي وی که په کلیوکي وی اوکه په صحراء کي وي اوزکوة دباطنی مالونوپه شهرکي اوکه په کلیوکي ورکول ئې په خپلومالکانوپوري تعلق لري هرچاته چي یي ورکوي ورکولای یي شی چي مصرف دزکوة وي حکومت ئي په زورنشی څینی اخیستلای اخیستونکی دزکوة داموال

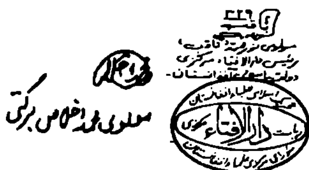
ظاهروو چي داسلامى حكومت لخوامقررکړل شوي وي ،په علم فقه شريفه کي ورته ساعى ويل كيږي اوعاشرهغه چاته ويل كيږي چي امام دمسلمانانويي نصب کړى په يولارباندى په صحراء كي چي زكاتونه دهغوتجارانوڅخه واخلى چي مالونه تيروى پردغه لارباندى دغه عاشرته بياحق شته داخيستلودزكوة دهرقسم مالونوکه اموال ظاهره وي اوكه باطنه اواموال باطنه لكه سره زراوسپين زر.

فى مجمع الانهرمن المجلدالاول (ص ۲۸۷ ط مكتبه غفاريه كوئټه) (ولامديون مطالب) ولو بالجبر والحبس طلباًواقعاً (من العباد) وهواما الامام فى الاموال الظاهرة اى السوائم اوالملاک فى الاموال الباطنة فان الملاک نوابه لان حق الاخذكان للامام فى الاموال الظاهرة والباطنة الى زمن عثمان ﷺ ففوض الاموال الباطنة الى اربابهاخوفاً عليهم من السعاة السوء-

وايضاً من هذالمجلد(ص ۳۰۹ ط مكتبه غفاريه كوئټه) (باب العاشر) (هومن نصب) اى نصبه الامام (على الطريق)احترازاً عن الساعى وهوالذى يسعى فى القبائل ليأخذصدقة المواشى فى اماكنهافلايصح ان يكون عبداً ولاكافراً لعدم الولاية فيهما ولاهاشمياً لمافيه من شبهة الزكوة وبه يعلم حكم تولية الكافرفى زماناعلى بعض الاعمال ولاشک فى حرمة ذالک (ليأخذصدقات التجار) المارين باموالهم عليه فيأخذمن الاموال الظاهرة والباطنة وهذابان لايكون فى المصرولا فى القرى بل فى المفازة قالوانماينصب ليأ من التجارمن اللصوص ويحميهم منهم- فيستفادمنه انه لابدان يكون قادراً على الحماية لان الجباية الحماية وانماسمى بالصدقة تغليباً لاسم الصدقة على غيرها- وايضاً من هذا المجلد(۳۱۰ ط مكتبه غفاريه كوئټه) (اوادعى الاداء بنفسه الى الفقراء فى المصر) لان الاداء كان مفوضاً اليه فيه وولاية الاخذبالمرورلدخوله تحت الحماية وانماقال فى المصرلانه لوادعى الدفع اليهم بعدالخروج من المصرلايقبل (فى غيرالسوائم) لان حق الاخذفى السوائم للامام فى المصروغيره ثم اذالم يجزالامام دفعه يضمن عندناقيل الزكوة هوالاول والثانى سياسة وقيل هوالثانى والاول ينقلب نفلاً هوالصحيح.

وفى البحرالرائق من المجلدالثانى باب العاشر(ص ۴۰۳ ط رشيديه كوئټه) وحاصله ان مال الزكوة نوعان ظاهروهوالمواشى والمال الذى يمربه التاجرعلى العاشروباطن وهوالذهب والفضة واموال التجارة فى مواضعها اماالظاهرفللامام ونوابه وهم المصدقون من السعاة والعشارولاية الاخذ للآية (خُذْمِنْ اَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً) ولجعله للعاملين عليهاحقاً فلولم يكن للامام مطالبتهم لم يكن له وجه ولمااشتهرمن بعثه ﷺ للقبائل لاخذالزكوة وكذا الخلفآء بعده حتى قاتل الصديق مانعى الزكوة

(خُذْ مِنْ اَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً) ولجعله للعاملين عليهاحقاً فلولم يكن للامام مطالبتهم لم يكن له وجه ولمااشتهر من بعثه عليه السلام للقبائل لاخذالزكوة وكذالخلفآء بعده حتى قاتل الصديق مانعى الزكوة ولاشك ان السوائم تحتاج الى الحماية لانهاتكون فى البرارى بحماية السلطان وغيرهامن الاموال اذاخرجه فى السفراحتاج الى الحماية بخلاف الاموال الباطنة اذالم يخرجها مالكها من المصرلفقد هذالمعنى .

مولوی احمدنوری مولوی محمداخلاص برکتی مولوی نورمحمدثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت افغانستان

په اجاره کي زکوة پرمؤجردی که پرمستأجر؟

پوښتنه:-له محترموعلماء کراموڅخه داپوښتنه کوم چي یوسړی په اول پسرلي کی چمن اجاره کړي مثلاً په(۲۰) لکه اوکټه(۲۹۰) لکه شي زکوة يي پرمؤجردی که پرمتسأجر؟

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب حامداً ومصليا

مځکه چي اجاره کړائی شی نوکه په اجرة کامله یعنی اجرمثل سره وی چي هغه د دغې زمکې پوره اوموافق اجر وی نوعشربيي پرمؤجریعنی مالک دزمکې دی اوکه اجاره په اجرمثل سره نه بلکه په کم سره وی نوعشربيا پرمستأجر یعنی اجاره داردی.

هکذافی ردالمحتار ج۲ص۶۰ ط رشیدیه کوئته وتنقیح حامدية ج۱ص۱۰) فان امکن اخذالاجرة کاملةيفتى بقول الامام والافبقولهمالمايلزم عليه من الضرر الواضح الذى لايقول به احد.

مولوی نذاحمداسحاقی

داجارې زکوة پرمؤجردی که پرمستأجر؟

پوښتنه- که زمکه اجاره کړله شی دحاصلوپه وخت کي عشرپرچاباندي دی آیاپرمؤجردی که پرمستأجر؟

(المستفتی مولوی احمدالله فانی)

پوره اوموافق اجر وی نوعشريي پرمؤجريعنی مالک دزمکې دی اوکه اجاره په اجرمثل سره نه بلکه په کم سره وی نوعشربیا پرمستأجر یعنی اجاره دار دی.
هکذافی ردالمحتار ج۲ص۶۰ ط رشیدیه کوټه والفتاوی تنقیح الحامدیة ج۱ص۱۰) فان امکن اخذالاجرة کاملة یفتی بقول الامام والافبقولهماالمایلزم علیه من الضرر الواضح الذی لایقول به احد . والله تعالی اعلم .

مولوی احمدنوری عفی عنه مولوی محمداخلاص برکتی مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان داسلامی امارت دمرکزی دارالافتاء رئیس

داهل ذمه په املاکو کي عشردی که خراج ؟

دولتي یاغیردولتي املاک چي په اجاره ورکول شي عشريي

پرمؤجردی که پرمستأجر؟اودولتي املاک چي حکومت پخپله کرلي وی عشرلري اوکنه ؟

پوښتنه جناب محترم دتمیز عالی رئیس صاحب السلام علیکم
موږدعشر دټولولو اداره دلاندی موضوعاتو سره مخامخ یو که لطفا دهغوی په باب شرعی فتوی راکړئ د یر ممنون به سو هغه املاک چې داهل ذمه وویعنی (هندوانو) دی په هغوکی عشرسته اوکه خراج اوکه دوار اندازه ئ څومره وی هغه شخصی املاک چې په اجاره ورکول شو ی وی آیا عشرئ پرمؤجراوکه پرمستاجردی هغه املاک چې دولتی وی او بیا په اجاره ور کول شوی وی عشرئ پر چا دی همدارنګه هغه املاک چې دولتی وی اودولت پخپله کرلی وی آیا عشرلری که نه اوڅومروی که لطفادغه درو ګونو موادو په باب شرعی فتوی راکړی ډیره به ښه وی والسلام-
(الحاج ملا حمید الله اخندزاده دعشرمسؤل)

ریاست دارالا فتاء درمورد فتوی شرعی بدهند والسلام
(مولوی خلیل الله رئیس عالی تمیز ۱۱\۵\۷۵)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملک الوهاب

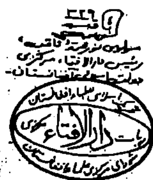
هغه املاک چې د اهل ذمه (هندوانو) دي په هغو کی خراج ده بیا خراج په دوه قسمه ده یو خراج مقاسمة ده چې واجب بعض د هغه مال خارج وی لکه خمس وغیره بل خراج موظف ده چې واجب یو شئ وی پرذمه باندی چې واجب وی په مجرد قدرت علی الا نتفاع بالارض سره اګرکه خارج موجود نه وی هم حضرت عمررضی الله عنه په خراج موظف کښی وضع کړی وه په هرجریب چې اوبه ورته رسیږی یوه پیمانه د غنمو اویو درهم اویایوه پیمانه دوربشو اویو درهم اوپه هر جریب دتر کاری وضع کړی وی پنځه روپی اوپه هرجریب دونو دخرماد انګور وغیره چې ونی یو بل ته متصلی ولاړی وی وضع کړی وی لس روپی (عشرة دراهم) اوپه هغو اشیاء کښی چې مقرری دحضرت عمررضی الله تعالی عنه نه وی نو په هغو کښی به مطابق دطاقت خراج وی اوغایه دطاقت نصف دخارج ده پس زیادة په نصف باندی په هغو اشیاء کي او هم په خراج مقاسمة کی جائز نده اوهمدارنګه جائز نده زیادة په مقرری دحضرت عمررضی الله عنه باندی په هغو اشیاء کي چې هغه مبارک مقرری کړی ده هغه املاک چې په اجاره ورکول شی عشریٔ پر مؤجر ده که ده پوره اجرة اخستلو اوپرمستاجر ده که مؤجر کم اجرة ځنی اخستلو هغه املاک چې دولتی وی او په اجاره ورکول شی په هغو کښی اجرة ده چې دغه اجرة بیا په حق کی دامام خراج ده که دراهم وي خراج موظف ده اوکه بعض خارج وی نو خراج مقاسمة ده-هغه املاک چې دولتی وی اودولت پخپله کرلی وی په هغو کښی عشر شته؛

(قوله وخراج ان اشتری ذمیّ ارضا عشریة من مسلم)ای یجب الخراج لا ن فی العشر معنی العبادة والکفر ینافیها ولا وجه الی التضعیف لان الکلام فی غیر التغلبی بخلاف الخراج لانه عقوبة والاسلام لاینافیها کالرق وبه اندفع قول ابی یوسف من تضعیف العشر علیه وقول محمد ببقاء العشر البحر الر ائق ج ۲ ص ۴۱۶ ط رشیدیه کوئته)

(وهو) ای الخراج (نوعان خراج مقاسمة ان کان الواجب بعض الخارج کالخمس ونحوه وخراج وظیفة ان کان الواجب شیاء فی الذمة یتعلق بالتمکن من الا نتفاع بالارض کماوضع عمر رضی الله عنه علی السوادلکل جریب)هوستون ذراعا فی ستین بذراع کسری سبع قبضات وقیل المعتبر فی کل بلدة عرفهم وعرف مصر التقدیر بالفدان فتح وعلی الاول المعول بحر (یبلغه الماء صاعا من بر او شعیر ودرهما)عطف علی صاع من اجودالنقود زیلعی (ولجریب الر طبة خمسة دراهم ولجریب الکرم اوالنخل متصلة)قید

فیهما (ضعفها ولما سواه) ممالیس فیه توظیف عمر(کزعفران وبستان) هو کلّ ارض یحوطها حائط وفیها اشجار متفرقة یمکن الزرع تحتها فلو ملتفة ای متصلة لا یمکن زراعة ارضها فهو کرم (طاقته و غایة الطاقة (نصف الخارج) لان التنصیف عین الانصاف(فلایزاد علیه) فی خراج المقا سمة ولافی الموظف علی مقدار ماوظفه عمر رضی الله تعالی عنه الخ(الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص ۲۸۴ ط رشیدیه کوئٹه)فان امکن اخذالاجرة کاملة یفتی بقول الا مام والا فبقولهما لما یلزم علیه من الضرر الواضح الذی لایقول به احد والله تعالی اعلم ۱۲(ردالمحتار ج۲ ص۶۰ ط رشیدیه کوئٹه) اودغه تطبیق په مابین دقول دامام صاحب اودقول دصاحبینو کښی په امدادا لفتاوی ج ۳ ص۵۸ کښی هم ذکرشوی د ی قلت وهذانوع ثالث یعنی لاعشریة ولاخراجیة من الاراضی تسمی ارض المملکة واراضی الحوز وهومامات اربابه بلاوارث وال لبیت المال او فتح عنوة وابقی للمسلمین الی یوم القیامة وحکمه علی مافی التاتارخانیه انه یجوز للامام دفعه للزراع باحد طریقین اما باقا متهم مقام الملاک فی الزراعت واعطاء الخراج واما باجارتهالهم بقدرالخراج فیکون المأخوذفی حق الامام خراجا ثم ان کان دراهم فهو خراج موظف وان کان بعض الخارج فخراج مقاسمة واما فی حق الاکرة فاجرة لاغیر الخ(ردالمحتار ج۳ص۲۸۰ ط رشیدیه کوئٹه)فی التاتارخانیة السطان اذدفع أراضی لامالک لها وهی التی تسمی الاراضی المملکة الی قوم لیعطوالخراج جاز وطریق الجواز احد شیئین اما اقامتهم مقام الملاک فی الزراعة واعطاء الخراج اوالاجارة بقدرالخراج ویکون الماخوذمنهم خراجا فی حق الامام اجرة فی حقهم اه(ردالمحتارج۲ ص۶۰ ط رشیدیه کوئٹه) اودغه عبارة په منحة الخالق علی البحرائق ج۵ ص ۱۷۸ ط رشیدیه کوئٹه کښی هم ذکر شوی ده په اراضی دبیت المال او آراضی دوقف کی عشر شته په (ردالمحتار ج۳ ص۲۷۹ط رشیدیه کوئٹه)کی په ډیرو دلائلو سره عشر په اراضی دوقف کی ثابت کړی ده اوپه الفتاوی تنقیح الحامد یة ج۲ص۱۱۰ ط مکتبه حبیبه کوئٹه کښی لیکلی:

قدتقرر اواراضی بیت المال یسلک بها مسالک ارض الوقف خیریة من العشر والخراج الخ ۱۲

مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان داسلامی امارت ددارالافتاء رئیس

په بيع وفاکي زکوة پر بائع دى که پر مشترى

پوښتنه: يوه سړى ځمکه په بيع وفارانيوله دحاصلاتوزکوة يي پرمشترى (رانيونکي) دى اوکه پربائع (خرڅونکى) دى

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب حامدا ومصليا

په بيع وفا کي زکوة پر مشترى دى که چيرى کښت په کرلى وو اوتاوان يي ځمکى ته نه رساوه اوکه چيرى وځمکى ته تاوان رساوه نوزکوة يي بيا پراصلى مالک دمځکى کيږى هکذافى ردالمحتار على الدرالمختار ج۲ ص۵۹ ط رشيديه کوئټه وفى البزازية بعد التقابض ان لم تنقصها الزراعة فالعشر على المشترى وان نقصها فعلى البائع الخراج والعشر والله تعالى اعلم بالصواب مولوى ندامحمد الحقانى

دغرونواوصحراګانوپه ميوه کي عشرشته اوکنه

محترم دتميزرياست!

دليک لرونکي ورور سره دبادغيسى دپسته لغ په باب مفاهمه اوداستفتاء تحريرى شرعى فتوى په هکله لطف وکړى- والسلام

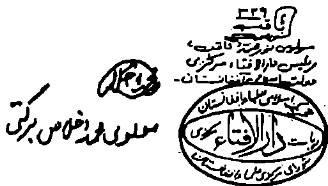
(اميرالمؤمنين ملامحمد عمرمجاهد)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب دغرو نو اوصحراګانوپه ميوه جاتوکښى عشرشته که حماية کوى امام داهل حرب اوبغاة اوقطاع الطر يق څخه اوکه امام ئي حماية نکوى نوبيا پکښى عشر نشته اودابيا پشان دصيدده اوبله خبره داده چې ميوه جات دغرونو مباح دى دټولو مسلمانانو دپاره نو چې کله ورسيږى داميوه جات نوبيا جائزنه ده، نه امام اونه بل چالره چې منع کړى مسلمانان له دى ميوه جاتو څخه:

(وکذا) يجب العشر (فى ثمرة جبل او مفازة ان حماه الامام) لانه مال مقصود لا ان لم يحمه لانه کالصيد (قوله فى ثمرة جبل) يدخل فيه القطن لان الثمر اسم لشئ متفرع من اصل يصلح للاکل واللباس کمافي الکرمانى وفى القاموس انه اسم لحمل الشجر والمشهور مافى المفردات انه اسم لکل مايستطعم من احمال الشجر ويجب العشر ولوکان الشجر غير مملوک ولم يعالجه احد وخرج ثمرة شجر فى دار رجل ولو بستانا فى داره لانه تبع للدار کذافى الخانية ط عن القهستانى (قوله ان حماه الامام) الضمير عائد الى المذکور وهو

العسل والثمرة والظاهران المراد الحماية من اهل الحرب والبغاة وقطاع الطريق لاعن كل احدفان ثمر الجبال مباح لايجوز منع المسلمين عنه وقال ابويوسف لاشئ فيمايوجد فى الجبال لان الارض ليست مملوكة ولهما ان المقصود من ملكها النماء وقدحصل آه(الدرالمختارورالمحتارج۲ص ۵۳ ط رشيديه کوټته)صاحب دردالمحتارداخپل عبارت دحاشية الطحطاوى على الدر المختار ج۱ ص۴۱۸ ط دارالمفرفة بيروت څخه ئ نقل کړی ده اوطحطاوی بیاداعبارت دحاشية الحلبي على الدر المختار څخه رانقل کړی ده ۱۲

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی محمدمسلم حقانی مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان داسلامی امارت ددارالافتاء رئیس

په لرګیوکي عشرشته اوکنه

پوښتنه :محرم رئیس صاحب دارالافتاء السلام علیکم ورحمة الله محترمه مونږدعشر مسئولینوته د عشر په باب معلومات راکړی چی لرګی چی خرڅ کړل شی په دوه سوه لکه افغانی یادوه لکه کلداری نو عشرپکښی شته اوکنه

(المستفتی ملانعمت الله اخند)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الله الملک العلی الاعلی

محترم مستفتی صاحب دعشردمسؤولینو اونورو عامو مسلمانانو دشرعی معلوماتو لپاره دلرګودعشرپه باب به مورږداعرض اوګذارش وړاندی کړو چې لرګی پردوه ۲ ډوله دی یوهغه ډول لرګی دی چې دمځکی څخه واخستل شی اوټول کړی شی چې په هغه لرګوسره قصد اواراده داستغلال یعنی دګټی اونماء دمځکی شوی وی نو په دغه قسم لرګوکی عشرلازم دی اوبل هغه ډول لرګی دی چې پردغه مذکور صفت نه وی یعنی چې په هغه سره قصد اواراده داستغلال دمځکی نه وی شوی نوپه دغه دوهم قسم لرګوکی عشرواجب اولازم نه دي داول قسم لرګو مثال لکه په یو مځکه کی نهال شانی وسی په دی غرض اوقصد چې ددغه نهالانو څخه چې غټ شي لرګي به اخستل کیږی او بیا به خرخیږی اویابه په بله فائده راوستل کیږی ددوهم قسم لرګومثال چې عشر پکښی لازم نه دي لکه دیومځکی څخه لرګی ټول کړل شی چې هغه

داسی نه وی داستغلال دمخکی څخه نه شمیرل کیږی بلکه ضمنا اوتبعا په ګتی دمخکی کی راشی لکه ددرختو نباخلی چې پریکړی شی:

فلاعشر فی الحطب والحشیش والقصب والطرفاءو السعف لان الاراضی لاتستنمی بهذه الاشیاء بل تفسدها حتی لو استنمی بقوائم الخلاف والحشیش والقصب وغصون النخل اوفیها دلب اوصنو بر ونحوها وکان یقطعه ویبیعه یجب فیه العشر کذافی محیط السرخسی(الفتاوی الهندیة ج۱ ص۱۸۶ ط دارالاشاعة قندهار) وایضاً فی هذه الصفحة ولاعشرفیما هوتابع للارض کالنخل والاشجاروکل مایخرج من الشجر کالصمغ والقطران لانه لا یقصد به الاستغلال کذافی البحرالرائق ولوجعل ارضه مشجرة اومقصبة یقطعها ویبیعها فی کل سنة کان فیه العشر(الفتاوی الخانیة علی هامش الفتاوی الهندیة ج۱ ص ۲۷۶ ط دارالاشاعة قندهار) (قوله حتی لو اشغل ارضه بها یجب العشر)فلواستنمی ارضه بقوائم الخلاف وماشبهه اوبالقصب اوالحشیش وکان یقطع ذلک ویبیعه کان فیه العشر غایة البیان ومثله فی البدائع وغیرها (ردالمحتار ج۲ ص۵۵ ط رشیدیه) والله تعالی اعلم بالصواب

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی نذاحمد الحقانی مولوی محمود میوندوال

مولوی مفتی نورمحمد ثاقب رئیس عمومی دارالافتاء مرکزی ومعین قضائی ستره محکمه دولت اسلامی طلباء افغانستان

په پروړکي عشرسته اوکنه

پوښتنه جناب محترم رئیس صاحب دارالافتاء هغه مځکی چې دغنمو کښتونه کری دهغه حاصلاتو څخه بیځ عشرونه اخستل کیږی داسی وقت اوزمان راسی چې په اصطلاح پروړ کاوی په پوره قیمت خرخیږی چې دهغه دقیمت څخه عشر اخستل کیږی که څنګه هیله ده چې شرعی قاطع امرراعطاء کړی په احترام

(المستفتی ملاحمیدالله اخندمسئول عشروزکوة)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب

مسئله داده: چې په کښت دخرما کې اوپرورکې زکوة نشته اوکه پرور مقصود کرځیدلې وونوبیازکوة شته اومقصودوالې دپرور په هغه وخت کې دی چې تردانو ترپخید و مخ کې واخستل شي اوپه ډیر والې دقیمت سره مقصودوالې دپرور نه دي:

ولایجب العشر فی التبن ولافی الحطب والحشیش والقنب والصنوبر والقصب الفارسی ولافی سعف النخل ولافی الطرفاء ولافی الدلب وشجرالقطن والباذنجان (الفتاوی قاضیخان بهامش الفتاوی الهندیة ج۱ ص ۲۷۶ ط دارالاشاعة العربیه قندهار) الافیما لایقصد به استغلال الارض (نحوحطب وقصب) فارسی(وحشیش)وتبن وسعف وصمغ وقطران وخطمی واشنان وشجر قطن وباذنجان وبزربطیخ وقثاء وادویة کحلبة وشونیز حتی لو اشغل ارضه بها یجب العشر (قوله وتبن) بالباء الموحدة قال فی الفتح غیر انه لوفصله قبل انعقاد الحب وحب العشر فیه لانه صار هوالمقصود وعن محمد فی التبن اذاییس العشر(الدر المختار وردالمحتار ج۲ ص۵۵ ط رشیدیه کوئته) والله اعلم بالصواب

احمد نوری عفی عنه مولوی محمود میوندوال

مولوی مفتی نورمحمد ثاقب

عشر دمصارفو تریستلوو روسته وی او که مخکې

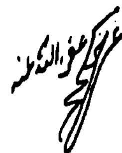
محترم ددارالافتاء مقام ته السلام علیکم پس له سلامه عرض دادی چې غنموجواریو او نورودانوکښې حکم مفتی به په څه شان دی یعنی لود لوګرو اومصرف دماشین کښې هم عشر پر مالک دمخکې دی یااول باید ذکرشوی مصارف ترې لیرې شي اوبیاعشرورکړی شي په دی حصه کې که رساله چاپ شي نودیر خلک به له تشویش څخه خلاص شي اوخاص که موسسه وی نود شرعی حکم سره مو پوه کړی والسلام

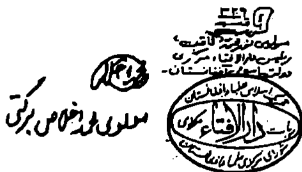
بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب منه والصدق والصواب

مسئله داده دحاصلاتودکښت عشر چې ورکول کیږی نواولا به دټول حصلاتودکښت چې مصارف ئ نه خنی ایستل شوی وی عشربه ورکوی ثانیا به بیامصارف ورکول کیږی:

(بلا رفع مؤن) ای کلف(الزرع) وبلااخراج البذرلتصریحهم بالعشر فی کل الخارج (الدرالمختاربهامش ردالمحتار ج۲ ص۵۶ ط رشیدیه کوئټه) وفی مسقی مطر اوسیح ای ماء اودیة ... ونصفه (فی مسقی غرب اودالیة بلا رفع المؤن) ای یجب العشر فی الاول ونصفه فی الثانی بلارفع اجرة العمال ونفقة البقرو کری الانهار واجرة الحافظ ونحوذلک (وبلااخراج البذر) فان شراح الهدایة وغیر هم صرحوابو جوب العشر فی کل الخارج (دررالحکام ج۱ ص۱۸۷)ولاتحسب اجرة العمال ونفقة البقر وکری الانهار واجرة الحافظ وغیرذلک فیجب اخراج الواجب من جمیع مااخرجته الارض عشرا اونصفا کذافی البحرالرائق(الفتاوی الهندیة ج۱ص۱۸۷ ط دارالاشاعة قندهار) قال رحمه الله (لاترفع المؤن ای فی کل مااخرجته الارض لاتحتسب اجرة العمال ونفقة البقروکری الانهارواجرة الحافظ وغیرذلک (تبیین الحقائق ج۲ ص ایچ ایم سعید) وهکذافی فتح القدیرج۲ ص۱۹۴) والله اعلم بالصواب.

احمد نوری عفی عنه العبدالاحقرنذاحمدالحقانی مولوی محمودمیوندوال مولوی مفتی نورمحمدثاقب

عشردمصارفوتراخراجولووروسته وی که مخکې؟

دافغانستان دعلماءدشوری ددارالافتاء عالی مقام ته السلام علیکم ورحمة الله وبعد محترمه ازه ملاجمعه خان دقشله جدید په مجبورآبادکی ملایم دمحل خلک ټول دولتی کارکوونکی او په دولتی مځکه پراته دی اوهم کومی زراعتی مځکی چې کری هغه هم دولتی دی نوکله چې دزکاة مسئله مابین ته سی دوی لومړي ټول مصارف ځنی وباسی بیا دپاته مبلغ زکاة باسی نو پوښتنه داده چې زکاة باید دسره څخه ویستل سی او که د

مصارفو څخه وروسته هيله ده معلومات راته راکړی و السلام-(المستفتی ملا جمعه خان)

بسم الرحمن الرحيم

الجواب ومنه التوفيق على الصواب

هرکله چې عشرورکول کیږي نو مصارف به نه څنی ایسته کیږي بلکه دټوله کښت څخه به عشرورکول کیږي؛ (بلارفع مؤن)

ای کلف (الزرع) وبلااخراج البذر لتصريحهم بالعشر فی کل الخارج (الدر المختار بهامش ردالمحتار ج۲ ص ۵۶ ط رشيديه کوټه)ولاتحتسب اجرة العمال ونفقة البقروکری الانهارواجرة الحافظ وغير ذلک فيجب اخراج الواجب من جميع ماا خرجته الارض عشر اونصفا کذافی البحر الرائق (الفتاوی الهندية ج۱ ص۱۸۷)وهکذافی الفتاوی تنقيح الحامدية ج۱ص۱۰ط مکتبه حبيبيه کوټه)

په دولتی مځکوکی چې دولت پخپله کرلی وی اوپه اجاره یې نه وی ورکړی عشرسته اوکه ي په اجاره ورکړی وی نو په هغه کی اجرة دی چې دغه اجرة په حق کی دامام خراج دی

وکذا ملک الارض ليس بشرط للوجوب لوجوبه فی الاراضی الموقوفة (الفتاوی الهندية ج۱ ص۱۸۵ ط دارالاشاعة قندهار) نعم قدتقرران اراضی بيت المال يسلک بها مسالک ارض الوقف خيرية من العشرو الخراج (الفتاوی تنقيح الحامدية ج۲ ص ۱۱۰ ط مکتبه حبيبيه کوټه) واستدل على اثبات العشر فی اراضی الدولة فی (ردالمحتار ج۳ ص۲۷۹ ط رشيديه کوټه) بدلائل کثيرة وفی التتارخانية السلطان اذادفع اراضی لا مالک لها وهی التی تسمی الاراضی المملکة الی قوم ليعطو االخراج جازوطريق الجواز احد شيئين اما اقامتهم مقام الملاک فی الزراعة واعطاء الخراج اوالاجارة بقدر الخراج ويکون الما خوذ منهم خراجا فی حق الامام اجرة فی حقهم... آه(ردالمحتار ج۲ ص۶۰ ط رشيديه پاکستان)و الله اعلم وعلمه اتم واکمل

مولوی احمدنوری عفی عنه مولوی ندامحمد الحقانی

خراج له مصارفوڅخه مخکي وی

که وروسته اودبزگرلپاره له خراج څخه پرته څه شئ شته اوکنه

جناب محترم رئيس صا حب دارلافتاء دتحريک مقدس ترکنترول لاندی په اکثره ولاياتو کی دهندوانو مځکی باغونه جايدادونه وجود لری چې د نوموړو دحاصلاتو څخه د مقاسمی خراج اخستل کیږي هغه مځکی چې مسلمانانو په اجاره څنی اخيستی وی اويا بزگرانوته ورکړه سوی وی اوپه زرولکونو افغانی مصارف ئ په روزنه کی لګيدلی وی خراج دعشر په قياس دټولو مصارفو مقدم ياڅنګه اجراء ات تر سره کړو مفصل واضح

شرعي امر ته انتظار ليدل كيږي همد غه رنګه دبزګر دحصى په هکله معلومات غواړو
چې څه شي څنى علاوه ورڅخه اخستل کيږي که څنګه ؟
(المستفتى ملاحميدالله اخند مسئول عشروزكوة)

بسم الله الرحمن الرحيم

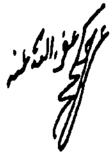
الجواب بعون الملك العلى الاعلى

داولى پوښتنى په جواب کى به موږ داوو ايو په کومک دلوى اوتوانا خداى جل جلا له سره چې خراج مقاسمه کوم چې تاسو په استفتاء کې ذکر کړي دى داپه ټولو احکاموکى په مثل د عشر دى نو عشر خو مقدم دى ترټو لو مصارفو نو خراج مذکور په استفتاءکى هم مقدم دى ترټو لو مصارفو ليکن په يوڅواحکاموکى مخالف دى دعشر څخه يود ا چې مصارف دخراج مغايردى دمصارف دعشر څخه بل د ا چې حصص دخراج مفوض دى راى دامام المسلمين لره او حصص دعشر شرعى دى تعلق په شريعت پورى لرى لکه شارع ئ تعين کړي دى چې هغه عشر اونصف عشردى اوبل دا چې امام اونائب د ده لره جائزدى چې خراج معاف کړى ولى په شرط د دى خبرى چې دامعاف کړى سوى به داهل څخه دمصرف دخراج وى اوکه مصرف نه وى نوبيادى خيرات کړى او په عشر کى هيڅ چا لره داحق نه دي حاصل چې معاف کړى

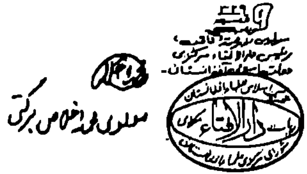
قال الخيرالرملى خراج المقاسمة كالموظف مصرفا وكالعشر مأخذاالافرق فيه بين الرطاب والزرع والكرم ونخل المتصل وغيره فيقسم الجميع على حسب ما تطيق الارض من النصف اوالثلث اوالربع اوالخمس وقد تقرران خراج المقاسمة كالعشر لتعلقه بالخارج ولذ ايتكرر بتكرر الخارج فى السنة وايضاً يفارقه فى المصرف فكل شئ يؤخذ منه العشر اونصفه يو خذمنه خراج المقاسمة وتجرى الاحكام التى قررت فى العشر وفاقاوخلافا ردالمحتار ج۳ص۲۸۴ وهكذا فى الاختيار لتعليل المختار ج۴ص۱۴۴ وهكذا فى حاشية الطحطاوى ج۲ ص۴۶۵ ط دارالمعرفت بيروت)وتقديره مفوض الى راى الا مام ردالمحتا ر ج۴ ص۱۸۴) (ترك السلطان) اونائبه (الخراج لرب الا رض) بان اخذه منه ثم اعطاه اياه جاز عند الثانى وحل له لو مصرفا والاتصدق به به يفتى الخ(الدرالمختار على ها مش رد المحتار ج۳ ص۲۸۹ ط رشيديه كوئته)

ددوهمى پو ښتنى په جواب کى داويل کيږى چې دبزګرد حصى دخراج څخه علاوه بل شي نه اخستل کيږى بس هم دغه دخراج حصه ورلره کا فى کيږى

(ولايؤخذ العشر من الخارج من ارض الخراج) لانهما لايجتمعان خلا فا لشا فعی الدر المختار على هامش ردالمحتار ج ۳ ص۲۸۹ والله اعلم وعلمه اتم

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی محمود میوندوال مولوی نورمحمد ثاقب رئیس عمومی دارالافتاء مرکزی امارت اسلامی افغانستان

دموټرانو پرترميم اوتيلو اونوروارتيا ودعشر مصرفول څه حکم لري

پوښتنه څه وايي علماء ددين مبين اومفتيان ددارالافتاء

هغه عشر ونه چې راجمع شي بيائ عاملين اوعا شرين پرهغو شيانو لګه موټر ان اومو ترسي کلان مصرف کولاشی چې هغه په ترميم شی اوکه څنګه ؟اوخريداری دروغنياتود موټرانو په کو لاشی اوکه نه؟اودغه عاملين دخپلو احتيا جاتو په لحاظ په خپلو اوطا قو کښی مصر ف ځینی کولاشی اوکه نه؟اوپه دغه عشر وباندی بغيرد عاملينو دحکومت نور موظفين موټران په رانيو لای شی او که نه بينوا وتوجروا

(ملاحميد الله مسئول عمومی عشروزکوة)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب وهو ملهم الصواب:

مصرف دعشر عين مصرف د زکوة ده چې په مصرف کښی به هم فقروی اوهم قبض اود موټرانو اوموټرسيکلانو په رانيولواوياد هغه په ترميم کولو کښی اويادروغنياتو په رانيولو کښی اويادنور وفوجی وسائلو په رانيو لو کښی قبض نشته لهذا عشر پدی شيانو خرچ کول درست نه ده اوداشيان مصالح دمؤمنينودی چې په دی کښی صلاح دمؤمنينوده او په کو مو شيانو کی چې صلاح دمؤمنينووی په هغو شيانو مصرف اوخرچ دخراج اوجزية څخه کيږی نو ځکه پکارده چې په دی ذکر شوو شيانو کښی دبيت المال دخراج اوجزية څخه رقم خرچ شی البته که رقم دخراج اودجزيه موجود نه وی نوامام له عشر څخه قرض ورکولاشی چی خرچ شی په دغه شيانو خودقرض اد اضروری دی او عاملين او عاشرين که څه هم اغنياء وی بياهم دوی خرچ کولای شی دعشر اوزکوة څخه په

قدرد کفایة اودعمل(متوسط مقدار) چې کافي کیږي دد وی اود اعوانوددوی دپاره په موده دتلواوراتلو کښی اوحرام د ه پردوی اتباع دخواهشاتو په خوراکونو کښی اوپه ښنبلوکښی اوپه لباس کی ښکه دامحض اسراف ده اوپه امام باندی ضروری ده چې داسی اشخاص راه انتخاب کوی ددی کارد پاره چې راضی کیږی په متو سط مقدار بدون داسراف اودتقتير ښخه په(الدر المختار علی هامش ردالمحتارج۳ص۳۰۲ ط رشيديه کوئته)کښی په بیان دمصرف دخراج اودجزیه کښی لیکلی دی:

(مصالحنا كسد ثغور وبناء قنطرة وجسر وكفاية العلماء)وبه يدخل طلبة العلم فتح(والقضاةالعمال) ككتبة قضاة وشهود قسمة ورقباءسواحل (ورزق المقاتلة وذراريهم)الخ

او په الفتاوی الهندیةج۱ ص۱۹۰ ط دارالاشاعة العربية قندهار) کی لیکلی دی:

والثالث الخراج والجزية وماصولح عليه بنونجران من الحلل وبنوتغلب من الصدقة المضاعفة وماخذه العاشر من المستأمنين وتجار اهل الذمة كذافى السراج الوهاج وتصرف تلك الى عطايا المقاتلة وسدالثغور وبناء الحصون ثمة والى مراصدالطريق فى دارالاسلام حتى يقع الامن عن قطع اللصوص الطرق والى اصلاح القناطر والجسور كذا فى محيط السرخسى والى كرى الانهار العظام التى لاملك لاحد فيها كالجيحون والفرات ودجلة كذافى شرح الطحاوى والى بناء الرباطات والمساجد وسد البثق (معناه كسرشط النهر) وتحصين مايخاف عليه البثق والى ارزاق الولاة وأعوانهم والقضاة والمفتين والمحتسبين كذافى محيط السرخسى والمعلمين والمتعلمين كذافى السراج الوهاج ويصرف الى كل من تقلد شيئا من امور المسلمين والى مافيه صلاح المؤمنين كذافى محيط السرخسى) وقال الشرنبلالى فى رسالته ذكروا انه يجب عليه ان يجعل لكل نوع منهابيتا يخصه ولا يخلط بعضه ببعض وانه اذااحتاج الى مصرف خزانة وليس فيها ما يفى به يستقرض من خزانة غيرها ثم اذا حصل للتى استقرض لها مال يرد الى المستقرض منها الا ان يكون المصروف من الصدقات اوخمس الغنا ئم على اهل الخراج وهم فقراء فانه لايرد شيئا لاستحقاقهم للصدقات بالفقروكذا فى غيره اذاصرفه الى المستحق اه ردالمحتار ج۲ ص۶۳ ط رشيديه كوئته)

اودغه اخیری بیان په الفتاوی الهندیة ج۱ص۱۹۱ کښی اوپه البحرالرائق ج۵ ص ۲۰۰ ط رشيد يه کوئته) کښی هم ذکرشوی ده:

(قوله والعامل) تقدم تفسيره فى باب العاشر وعبر بالعامل دون العاشر ليشمل الساعى ايضا وقد

منا الفرق بينهما مايكفيه واعو انه بالوسط مدة ذهابهم وايا بهم مادام المال باقيا الا اذا ستغرقت كفايته الز كاة فلايزاد على النصف لان التنصيف عين الا نصاف قيد نابا لوسط لانه لايجوز له ان يتبع شهو ة فى المأ كل والمشرب والملبس لانها حرام لكونها اسرافا محضا وعلى الامام ان يبعث من ير ضى بالوسط من غير اسراف ولاتقتير كذافى غاية البيان البحرالرائق ج٢ ص ٤٢٠ ط رشيديه) (بقدر عمله)مايكفيه واعوانه بالوسط لكن لا يزاد على نصف ما يقبضه (قوله مايكفيه واعوانه) بيان لقوله بقدر عمله وقد منا انه يعطى مالم يهلک المال والا بطلت عمالته ولا يعطى من بيت المال شيئا كما فى البحر الخ (قوله بالوسط) فيحرم ان يتبع شهوته فى المأ كل والمشرب لانه اسراف محض وعلى الامام ان يبعث من ير ضى بالوسط بحر (قوله لكن الخ) اى لواستغرقت كفا يته الزكاة لايزاد على النصف لان التنصيف عين الانصاف (الدرالمختار ورد المحتار ج٢ص٦٥ ط رشيديه سركى رود كوئته -

مفتی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی

په فقير دعشر قبض كول اوبياورځيني

اخستل جائزدى اوكنه اوفقير كه ټينګ شي عشر ځان ته راوګر ځوى نوځه حكم لر ى؟

پوښتنه محترم رئيس صاحب دارالافتاء السلام عليكم

محترم مورډيو مدرسې دپاره عشر ټولوى په امردلوى ملاصاحب نودعشر وركو نكو دغاړى خلا صيد و لپا ره مور داحيله كوله چې يونفر باندى به موقبض كړى هغه به بيا مدرسى ته ورو بخښى آيا په دغه حيله سره دهغو غاړې خلاصيږى او كه يا ؟ اوكه دغه كس پردغه عشرټينګ سى آياحق دغه عامل لره سته چې جبراً ځنى واخلى اوكه يا ؟

(استفتاءازجانب منسوبين مدرسه ناحيه كرز ولايت قندهار)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب حامداومصليا حيله دمصرف كولو دزكاة په مسجد باندى اويادمدرسى جوړولو اوپل جوړ ولو باندى دارنګه ده چې زكوة به اول وار په يو مسكين قبض كوى بياكه مسكين په مسجد او يا په مدرسه مصرف كړل صرف كيدل ئ جوازلرى په زورد مسكين څخه څوک نسى اخستلاى اوثواب ئې دمسكين كيږى ثواب داصلى مالک نه كيږى اوغاړى داصل مالک په خپل زكاة سره خلاصى دى:

هكذا فى الفتاوى الهندية ج٦ص٣٩٢ وكذالک فى جميع ابواب البرالتى لايقع بها التمليک كعمارة

المسجدو بناء القناطر والرباطات لایجوزصرف الزکاة الی هذه الوجوه والحیلة له ان یتصدق بمقدارزکاته علی فقیر ثم یأمره بعدذلک بالصرف والی هذه الوجوه فیکون للمتصدق ثواب الصدقة ولذلک الفقیر ثواب بناء المسجد والله اعلم وعلمه أتم

مولوی نذاحمد مولوی حقانی احمدنوری عفی عنہ مولوی محمود میوندوال مولوی مفتی نورمحمد ثاقب رئیس عمومی دارالافتاء مرکزی

کتاب الصوم

په رؤیت الهلال کي راډیوته اعتبار سته او کنه

پوښتنه: محترم رئیس صاحب دارالافتاء واعضای شان السلام علیکم ورحمة الله محترما رؤیت هلال رمضان ویا عید باخبار راډیو اعتبار ستیلۀ؟

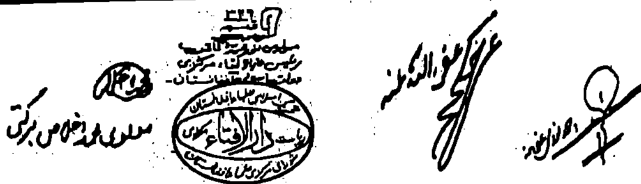
بینوا توجروا بالاحترام

المستفتی برادر شما عبدالواحد

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب باسم ملهم الصدق والصواب

خلاصة الجواب: دسعودی درادیو یانورو اسلامی مملکتونودراډیوګانو په اعلان سره موږ کولای شو چې ملت ته دروژی خبرورکړو لکن په مراعاة دڅو شرائطو سره یودا چې دغه اعلان اوخبردهغه مملکت به په فیصله دعلماء دهغه مملکت وی اوبل دا چې نشر کونکی به ثقه او معتمد خلق وی یعنی دغه نشرکونکی به بی احتیاط اوبی باکه کسان نه وی اوبل دا چې ددغه مذکوره شرائطو پوره تحقیق اوتفتیش به مخ کی (پخوا) ترقبول اوعمل داعلان وی داځکه چې دشرائطو پوره پوره معلومات وشی امداد المفتین ص۴۷۷ لکن داختر په باره کی دیوی راډیو په اعلان سره اکتفاء نه کیږی ترڅو پوری چې لس شلو یعنی ډیرو راډیوګانو اعلان نه وی کړی دمختلف استیشنونو څخه ځکه چې دډیرو راډیوګانو اعلانونه په نزد دعلماء ددیو بند په خبر مستفیض کښی داخل دی اوپه خبر مستفیض سره ساقطیږی شرائط دشهادت چې هغه شرط دی په لیدلو دمیاشتی داخترکی خو په دی شرط چې دمملکت یاشهر مفتی اوقاضی دغه خبر مستفیض تسلیم کړی صرف دعوامو فیصله نوی امدادا المفتین ص۴۷۸ والله اعلم

مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

درادیوپه اعلان اودجنتری په حساب روژه نیول څه حکم لری

د افغانستان داسلامی دولت دد\ار الافتاء ریاست السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته ځرنګه چې دروژی مبارکه میاشت راروانه ده موږ غواړو چې په لنډو الفاظوسره ستاسو څخه استفتاء وکړو ۱دسعودی درادیو په اعلان سره موږکولای سوچې خپل ملت ته دروژی خبرور کړو ۲ چونکه بعض خلق دجنتری دحسابه یاداحتیاط له کبله روژه نیسی حکم ئ څه شی دی هغه صحیح قوی حکم که موږته لطفا روښانه کړی څوموږ یې هیوادوالو ته په لنډو الفاظو کښی نشر کړو والسلام -

(مولوی سالمی رئیس حج واوقاف ۱۳۷۵\۱۰\۱۸)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

(۱)دسعودی درادیو یانورو اسلامی مملکتونو درادیو ګانو په اعلان سره موږ کولای شو چې ملت ته دروژی خبرورکړو لکن په مراعات دځو شرائطوسره یو داچې دغه اعلان او خبردهغه مملکت به په فیصله دعلماء دهغه مملکت وی اوبل داچې نشرکونکی به ثقه اومعتمد خلق وی یعنی دغه نشرکونکی به بی احتیاط اوبی باکه کسان نوی اوبل دا چې ددغه مذکوره شرائطو تحقیق اوتفتیش به مخ کی(پخوا)ترقبول اوعمل دأعلان وی داځکه چې دشرائطو پوره پوره معلومات وشی په امداد المفتین ص۴۷۷ کښی لیکلی:

ہلال رمضان کی باری میں جب تصریحات فقہاء مطلع غبار الود ہونی کی صورت مین صرف ایک ثقہ اور معتبر صادق کی خبر ثبوت کی لئی کافی ہے باقاعدہ شہادت شرعیہ اوراس کی جملہ شرائط ضروری نہیں اس لی ہلال رمضان کی عام روت کی خبر یا کسی باقاعدہ قاضی مفتی کی سامنی شہادت گرزنی اوراس کی فیصلہ دینی کی اطلاع اگرکس ریڈیو میں علماء کی فیصلہ کی مطابق ثقہ لوگوں کی انتظام سی نشر کیجایس جس مین مغالطہ دوربی احتیاطی کا خطرہ نہ رہے

تو دوسری شہروں میں جہاں یہ خبر سنی جائی اس کا قبول کرنا اور اس خبر ثقہ کی بناء پر اپنی بستی میں روزہ کا اعلان کرنا جائز ہے لیکن اس پر عمل کرنی اور قبول کرنی سی پہلی اس کی تحقیق ضروری ہے کہ جن نشر گاہوں سی یہ خبر نشر ہو ئی ہی وہاں اس کا معقول انتظام ہے کہ بدون علماء کہ فیصلہ کی کوئی خبر ہلال کی متعلق نشر نہیں کی جاتی اور جبتک اس کی تحقیق نہو ہلال رمضان میں بھی اس کا قبول کرنا درست نہیں(۱)۔

(روت ہلال میں ریڈیائی خبروں کی شرعی حیثیت) اس کے متعلق جو فتوی میری رسالہ کشف الظنون میں چھپا ہوا ہے وہ ہی صحیح اور معمول بہ ہے ہلال رمضان کی خبر میں چونکہ شہادت شرط نہیں اس لے جس جگہ خبر دینے والی کی آواز پہچانی جائے اور اس کا ثقہ ہونا معلوم ہو یا کسی ریڈیو اسٹیشن کی متعلق یقینی ذرائع سے یہ معلوم ہو کہ اس میں خبر ہلال کی اشاعت علماء کے فتوی اوا شرعی ضوابط کے مطابق نشر کی جاتی ہے تو دوشرے شہروں میں اس عمل جائزہے(۲)۔

امداد المفتین ص۴۷۸ (بحث ریڈیو) ہاں اگر عام روت ہلال یا کسی قاضی مفتی کے سامنے شہادت گزرنے اور اس کے فیصلہ کی اطلاع مختلف شہروں اور مختلف اطراف کے دس بیس ریڈیو نشرگاہوں سے آجائی تو اصطلاح فقہاء میں یہ خبر مستفیض ہو جائے گی جس میں شرائط شہادت ساقط ہو جاتی ہیں ایسی صورت میں ہلال رمضان وہلال

---

(۱) ترجمه دروژی دمیاشتی په اړه دفقهاء دخر گندونی سره سم که پر آسمان گرزوی نو یو اخي دیوه ثقه اود معتبر صادق خبر دثبوت کفایت کوی باقاعده شرعی شهادت اودهغه تول شرطونه ضروری نه دی ځکه دروژی دمیاشتی دعام رویت خبر یا د کوم باقاعده قاضی مفتی ومخته دشاهدی تیر یدو اودهغه دفیصله کولو خبر تیاکه په کومه رادیو کی دعلماء دفیصلی سره سمه دثقه خلکو په انتظام خپره شی چی پکی دمغا لطی اودبی احتیاطی خطر نه وی نو په نورو ښارو نو کی چیری چي داخبر واوریدل شی ددی قبلول اوددی ثقه خبر په وجه پخپل کلی کي دروژی اعلان کول جائزدی خوله عملی کولو او قبلولو مخکی ددی تحقیق ضروری دی چي دخپرونی له کومو ځا یونو چی داخبر خپور شوی دی هلته ددی معقول انتظام شته چی بی دعلماله فیصلی هیڅ خبردمیا شتی په اړه نه خپریږی اوترڅو چی ددی تحقیق نه وی دروژ ی دمیا شتی په اړه هم ددی قبلول صحیح نه دی (مرتب)

(۲) (دمیاشتی په لیدنه کی دخبرونو شرعی حیثیت) ددی په اړه چي کومه فتوی زماپه رساله کشف الظنون کی چاپ شوی ده هغه صحیح اومعمول به ده دروژی دمیاشتی په خبرکی خوشهادت شرط نه دی ځکه کوم ځای چی دخبر ورکونکی آواز ور ورسیږی اودهغه ثقه والی معلوم وی یادکوم رادیو استیشن په اړه په یقینی وسیلو دامعلوم وی چی په هغه کي دمیاشتی دخبر خپرونه دعلماء دفتوی اودشرعی دقاعدو سره سم کیږی نوپه نوروښارونو کي په دی عمل کول جائزدی لیکن داختر په باره کی دیوی رادیو په اعلان سره اکتفاء نه کیږی ترڅوپوی چی لس شلو یعنی دیرورادیوگانو اعلانونه نه وي کړي دمختلفو استیشنو څخه ځکه چې دډیرورادیوگانو اعلانونه په نیزددعلماء دیوبند په خبر مستفیض کی داخل دی اوپه خبرمستفیض سره ساقطیږی شرائط دشهادت چی هغه شرط دی په لیدلودمیاشتی داخترکی خوپه دی شرط چی دمملکت یاشهرمفتی اوقاضی دغه خبرمستفیض تسلیم کړی صرف دعوامو فیصله نه وی

عیدین دونوں میں ریڈیو کی خبر پر عمل اور اس کے مطابق روزہ رکھنا یا افطار کرنا درست ہوگا بشرطیکہ مفتی قاضی اس چیز پر خبر مستفیض تسلیم کرلیں عوام خود اس کا فیصلہ نہ کریں قال شمس الائمة الحلوانی الصحیح من مذهب اصحا بنا ان الخبر اذ استفاض وتحقق فیما بین اهل البلدة الاخری یلزمهم حکم هذه البلدة انتهی آه رسائل ابن عابدین ص۲۰۲ ج۱ (*)

دجنتری دحسابه روژه نیول اوماتول جائز اورواندی جنتری لره هیڅ اعتبارپه شرع شریف کی نشته په (الدر المختار ج ۲ص ۱۰۰ ط رشیدیه) کښی راغلی دی۔

ولاعبرة بقول الموقتین ولو عدولا علی المذهب قال فی الوهبانیة وقول اولی التوقیت لیس بمو جب وقیل نعم والبعض ان کان یکثر آه په ردالمحتار ج۲ ص۱۰۰رشیدیه کی دی بل فی المعراج لایعتبر قولهم بالا جماع ولایجوز للمنجم ان یعمل بحساب نفسه وفی النهر فلا یلزم بقول الموقتین انه ای الهلال یکون فی السماء لیلة کذاوان کانواعدولا فی الصحیح کمافی الایضاح په مجموعة الرسائل لابن عابدین ج۱ ص۲۵۳ کی ذکردی وانه لایعتمد علی مایخبر به اهل المیقات والحساب والتنجیم لمخالفته شریعة نبیناعلیه افضل الصلوة والتسلیم-

په فتاوی دار العلوم دیوبند کلان ج۶ص۳۷۹ کی لیکلی دی۔

اور جنتری اور تار پر اعتبار نہ کرنا چاہئے (۲) دروژی په باره کی به داووایو چی دشک په ورځ روژه نیول کوم ممانعت نه لری رواده که په قصد اونیت جزما دنفلو سره اوبی دتردد ځخه اوبی دنیت دماسوی دنفلو ځخه وی بلکه په بعض اوقاتو کی لا مستحب ګرځی روژه نیول په نیت دخالص نفلو سره چی په دغه ورځ موافق شی دده دعادت سره اومرادد خواصو ځخه چی فقهاء رحمهم الله ذکر کړی دی هغه څوک دی چی پوهیږی په کیفیت دیوم الشک باندی اوکه نه پوهیده هغه دجملی دعوامو ځخه دی۔

په الفقه علی المذاهب الاربعة ج۱ ص۵۵۳ ط داراحیاء التراث بیروت) کښی لیکلی دی۔

وینو ب صومه بنیة التطوع ان وافق الیوم الذی اعتا د صومه ولاباس بصیامه بهذه النیة وان لم

(*) ژباړه: (دیری رادیوګانی) هوکه عام رویت دهلال یادکوم قاضی مفتی ومخته دشهادت تیر یدو اودهغه دلیصلی خبر تیا له مختلفو ښارونو اودبیلا بیلولورو لسو شلو رادیوګانوله خپرونی ځا یو نو ځخه راشی نودفقهاء په اصطلاح داخبر مستفیض ګرځی چی پکی دشهادت شرطونه ساقطیږی په داسی صورت کی درمضان اواخترانو په میاشته په دوارو کی درادیو په خبر عمل اوله هغه سره سم روژه نیو ل اوماتول صحیح کیږی په دی شرط چی مفتی قاضی پردی شی خبر مستفیض تسلیم کړی عوام پخپله ددی فیصله ونکړی (مرتب) (۲) ترجمه: په جنتری اوتارباورنه دی کول پکار

یوافق عادته ویکون صومه باطلا اذاصامه مترددا بین الصوم والافطار الخ اوپه الدر المختار علی هامش ردالمحتار (ج۲ ص۹۵ ط رشیدیه کوئټه) کښې ذکرډی (ولا یصام یوم الشک)هو یوم الثلاثین من شعبان وان لم یکن علة ای علی القول بعدم اعتبار اختلاف المطالع لجواز تحقق الرویة فی بلدة اخری واما علی مقابله فلیس بشک ولا یصام اصلا شرح المجمع للعینی عن الزاهدی (الا نفلا)ویکره غیره.

او په(ج۲ ص۹۷)کښې راغلی دی

و(کل من علم کیفیة صوم الشک فهو من الخواص والافمن العوام والنیة) المعتبرة هنا ان ینوی التطوع علی سبیل الجزم الخ

اوپه فتاوی دارلعلوم دیوبند کلان ج ۲ ص۳۹۷ کښې راغلی دي:

اوراگر محض بہ نیت نفل رکھے تو درست ہے بہر حال اگر چاندکی خبر آگئی تو وہ روزہ رمضان شریف کا ہو جاوے گا(٥)

او په طحطاوی علی مراقی الفلاح ص۵۳۴ ط مکتبه انصاریه هرات افغانستنان کښې لیکلی دی:

(وکره فیه) ای یوم الشک (کل صوم) من فرض وواجب وصوم ردد فیه بین نفل وواجب(الا صوم نفل جزم به بلاترديدبينه وبين صوم آخر الخ)

داچې دیو مملکت او ښار رویت په بل مملکت اوښار کی معتبرېږی نزدی وی او که لیری وی بناءدی پر مذهب دجمهور علماء چې هغه مذهب مختار او مفتی به دی هغه داچې اختلاف دمطالع لره اعتبارنشته۔

په الفقه علی المذاهب الاربعة ج۱ ص۵۵۰ داراحیاء التراث بیروت کښی راغلی دی:

اذاثبت رویة الهلال بقطر من الاقطار وجب الصوم علی سائر الاقطار لافرق بین القریب من جهة الثبوت والبعید اذا بلغهم من طریق موجب للصوم ولاعبرة باختلاف مطلع الهلال مطلقا عند ثلاثة من الائمة وخالف الشافعیة فانظر مذهبهم تحت الخط

(۱) اوپه الفقه الا سلامی ج ۳ ص ۱۲۵۷ ط رشیدیه کوئټه)کښی رغلی دی:

المطلب الثالث اختلاف المطالع اختلف الفقهاء علی رأیین فی وجوب الصوم وعدم وجوبه (۱) علی جمیع المسلمین فی المشارق والمغارب فی وقت واحد بحسب القول باتفاق مطالع القمر اواختلاف المطالع ففی رأی الجمهور یوحد الصوم بین المسلمین ولاعبرة باختلاف المطالع۔

---

(٥)ژباړه: اوکه صرف دنفلو په نیت ونیسی نو صحیح دی په هر حال که دمیاشتی خبر راغلی نو داروژه د رمضان دمیاشتی ګرځی۔

اوپه ج ۳ ص ۱۲۵۸ کښې دي:

قال الحنفية اختلاف المطالع ورؤية الهلال نهارا قبل الزوال وبعده غير معتبر على ظاهر المذهب وعليه اكثر المشايخ وعليه الفتوى فيلزم اهل المشرق برؤية اهل المغرب اذاثبت عندهم رؤية اولئک بطريق موجب كأن يتحمل اثنان الشهادة اويشهد اعلى حكم القاضي اويستفيض الخبر بخلاف ماااذاخبر اهل بلدة كذارأوه لانه حكاية-

اوپه عزيز الفتاوى ص ۳۷۲ کښې ليکلي دي:

اوریہ ہی مسلم ہے کہ صحیح اور مختار مذہب کے موافق اختلاف مطالع صوم وفطر میں معتبر نہیں اہل مغرب کی رؤیت سے اہل مشرق پر حکم ہو جاتا ہے اور جبکہ معتبروراجح اورظاہر الروایت ومفتی بہ عدم اعتبار اختلاف مطالع ہے تو پھر اس میں بحث کرنا ھم مقلدین کے لئے بی موقع ہے کیونکہ فقہاء محققین کی توضیح اس کے بارہ میں ہمارے لئے کافی حجت ہے (**) الخ

اوپه اعلاء السنن ج ۲ ص ۲۸۴۲ ط دار الفكربيروت کښې ذکردي:

وفي الدرالمختار واختلاف المطالع ورؤيته نهار اقبل الزوال وبعده غير معتبر على ظاهر المذهب وعليه اكثر المشايخ وعليه الفتوى بحر عن الخلاصة (۲: ۱۵۲ الدر المختار مع ردالمحتار-

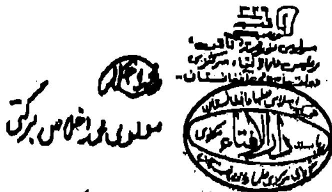
اوپه فتاوى دار العلوم ديوبند کلان ج ۲ ص ۳۸۵ کښې راغلي دي:

عند الحنفیۃ اختلاف مطالع کااعتبار نہیں ہے اہل مشرق کی رؤیت اہل مغرب کے لئے لازم ہو جاتے ہے وبرعکس اگر بطریق معتبر ثابت ہو جاوی (***)

(۲) كذافي االشامي الخ اوپه طحطاوى على مراقى الفلاح ص ۵۴۰ ط مکتبه انصاریه هرات کښې ويلي دي (واذاثبت) الهلال (فى) بلدة وى (مطلع قطر) ها(لزم سائر الناس فى ظاهر المذهب وعليه الفتوى) وهوقول اكثر المشايخ - والله اعلم وعلمه اتم

(**) او همدغه خبره منل شوى ده چي دصحيح او مختار مذهب سره سم اختلاف دمطلع په صوم او فطر كي معتبر نه دى دغرب والو په رؤيت وشرق والو ته حكم متوجه كيږى اوكله چي معتبر او راجح ظاهر الرواية اومفتى به دمطالع داختلاف اعتبار نشته نو بيا په دى كى بحث كول زمونږ مقلد ينو لپاره بى ځا يه دى ځكه چي دمحققينو فقهاؤ څرګندونه ددى په اړه زمونږلپاره كافى حجت دى (مرتب)

(***) ژباړه: داحنافو په نزدد مطالع داختلاف اعتبار نشته داهل مشرق رؤيت داهل مغرب لپاره لاز ميږى اوددى برعكس كه په معتبره طريقه ثابت شى (مرتب)

مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان مولوی محمد اخلاص برکتی، مولوی عبدالحکیم ، مولوی نذاحمد استانی

پیلوټانو ته دپرواز پر مهال روژه ماتول څه حکم لری؟

پوښتنه:جناب محترم مولوی صاحب السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

صحت مود لوی خدای ﷻ ددربار څخه غوارم هیله کوم دلاندی موضوع شرعی مسئله راته بیان کړی - څرنګه چې دافغانستان داسلامی حکومت دهوایی قواوو پیلوټان چې دجهاد په صف کښي ولاړدی دپر وازمعین وخت یی نه دي معلوم هردم امکان ددی شته چې ددولت دښمنان د مجاهد ینو پر صفونو باندی حمله وکړ ی اوهواي فوځ باید خپله وظیفه اجراء کړی او د شرعی اولی الامردخواورته دپرواز امر کیږی اودجسمانی امکاناتو او دمسلکی طبی ډ اکترانو دخوادوږی نس پرواز اویادهغه پیلوټ پرواز چې دسګریټو اونسواروعمل ولری اوروژ ه یي وی امکانات یي ډ یر سته چې طیاره سقوط وکړی اوطیاره اوپیلوټ اومسافرین یي دمینځه ولاړشی هیله کوم شرعی مسئله یي راته توضیح کړی والسلام -

(دهوایي قواوو قومندان برید جنرال غلام جیلانی پیلو ټ)

بسم الله الرحمن الحیم

الجواب بعون الملک الو هاب

اوسنی حالت جنګی حالت ده مثلا اوس دجدی میاشت سنه ۱۳۷۵ هش ده اوبالفعل او یقینی جنګ اوجهاددمفسدینو سره جاری ده با لخصوص په دوه محاذ ونو کښی چې یو محاذ دکابل شمال اوبل محاذ دباد غیس اوفاریاب سر حدات دی اوجهاد چې بالفعل اویقینی وی دروژې پر ېښودل روادی چې دجهاددپاره قوي وی اوبیائي قضائي راوړی په بل وقت کښی اوبالخصوص دهوائي قوی خودیرلوی رول ده په جهاد کښی اوهرپرواز

چې کیږی د مخه د پیلوټ ځان مړولو ته او خوراک کولو ته سخت ضرورت ده او که خوراک ونکړی د یر خطر ددی ده چې طیاره سقوط وکړی اوطیاره اوپیلو ټ اوورسره نور-دمینځه ولاړشی او داشوی هم دی نو هغه پیلو ټان چې هغوی وظیفه داروی یعنی دهغوی دوظیفی نو بت وی په ورځو درمضان کښی باک نشته چې روژه پریږدی اوبیائ قضائ راوړی بل وقت خو کوشش داپکارده چې خوراک خفیه(پټه) طریقه سره وکړی:

الغازی اذاعلم انه یقا تل العدو فی رمضان وهو یخاف الضعف فله ان یفطر کذا فی محیط السرخسی فان لم یتفق القتال فلا کفارة علیه لان فی القتال یحتاج الی تقدیم الافطار لیتقوی ولاکذلک المرض هکذا فی الظهیریة فی المقطعات(الفتاوی الهندیة ج۱ ص۲۰۸ ط دار الاشاعة العربیه قندهار)

وکذا الرجل اذاکان بازاء العدو وهو یخاف الضعف علی نفسه فله ان یفطر مقیما کان اومسافرا(فتاوی قاضیخان علی هامش الهندیة ج۱ ص۲۰۲ ط دار الاشاعة العربیه قندهار) فالجهاد ولو بدون سفر سبب من اسباب اباحة الفطر للتقوی علی لقاء العدو وعملا بالثابت فی السنة عام فتح مکة (الفقه الاسلامی وادلته ج۳ ص۱۶۹۹ ط رشیدیه کوئټه)

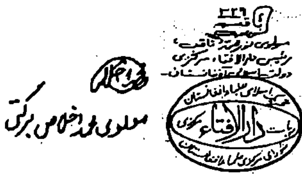
اوبل دوی مکلف دی د حکومت لخوا په دی کار او حال داچې دروژی سره خشیة دهلاک ده په دی کار کی :

وکذا الذی ذهب به مو کل السلطان الی العمارة فی الا یام الحارة اذا خشی الهلاک اونقصان العقل کذا فی فتح القدیر الفتاوی الهندیة ج۱ ص۲۰۷ ومثله فی البحر الرائق ج۲ ص۴۹۲ ط رشیدیه کوئټه

اوبل دا دچاچې دداسی تکلیف نوبت وی چې دهغه سره روژه پریښودل ورته رواوی نو که روژه ئ پر یښوده مخکښی دتکلیف دظهور ځخه هم رواده نوهغه پیلو ټان چې هغوی وظیفه داردی یعنی دهغوی دوظیفی نوبت وی په رمضان کښی او ددوی ګمان وی د جهاد په بمبارو غیره سره هغوی ته رواده پر یښودل دروژی په داسی طریقه چې دسره یې نیت ونکړی نه داسی چې یواریې نیت وکړی اوبیایې ماته کړی اوهرکله چې داروژه پر یښودله بیابه ئې قضایې راوړی په بل وقت کښی اودابه داسی وی لکه دچا دحمی نوبت وی یاد ښځی دحیض نوبت وی اوروژه پریږدی مخکښی دراتلو ددی تکلیف ځخه

وفی الخلاصة لوکان له نوبة حمی فاکل قبل ان تظهر یعنی فی یوم النوبة لابأس به (فتح القدیر ج۲ ص۲۷۲) ومن له نوبة حمی اوعادة حیض لابأس بفطره علی ظن وجوده-
(الفقه الاسلامی ج ۳ص ۱۶۹۹ ط رشیدیه)

رجل له حمی غب فافطر علی ظن ان یومه یوم المرض وماحم فیه کان علیه الکفارة وکذا اذاافطرت المراءة علی ظن ان یومها یوم حیض فلم تحض فی ذلک الیوم کان علیها الکفارة لوجود الافطار فی یوم لیس فیه شبهة الاباحة قال مولا نا رضی الله تعالی عنه هذااذا نوی الصوم ثم افطر بعد طلوع الفجر فان لم ینوی الصوم فی ذلک الیوم کان علیه القضاء دون الکفارة(الفتاوی قاضي خان علی ها مش الهندیة ج۱ص۲۰۳)
وفی الخلاصة لو کان له نوبة حمی فاکل قبل ان تظهر یعنی فی یوم النوبة لابأس فان لم یحم فیه کان علیه الکفارة کما لوافطرت علی ظن انه یوم حیضها فلم تحض کان علیها الکفارة لو جود الافطار فی یوم لیس فیه شبهة الاباحة وهذااذاافطر بعد مانوی الصوم وشرع فیه امالو لم ینو کان علیه القضاء دون الکفارة کذافی فتاوی قاضیخان-
(البحر الرائق ج۲ ص ۴۹۳ ط رشیدیه کوئته) والله اعلم.

مولوی احمد نوری مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

درگ اوغوښي په پیچکاری روژه ماتیږی او کنه

پوښتنه: محترمینو اساتذو ددارالافتاء ته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته وبعد ددی مسئلی پوښتنه لرم چي په ستن (پیچکاری)روژه ماتیږی کنه اودغو ښی اودرگ تفرقه وکړی چي پوه شو- والسلام

(المستفتی ملاحبیب الله)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

روزه په ستن نه ماتیږی خواه دغوښی اوکه درګ وي چونکی ستن په وقت کښی د مجتهدین اوسابقو مصنفین نه وه نو خود په عباراتو ددوی کی صراحتاً ستن نه ده ذکر شوي لکن دعام عباراتو څخه ددوی دامعلومیږی چې په ستن روژه نه ماتیږی لکه علماء دهند اونور عامرو مفتیانو چې هم دغه معلوم کړی ده عامه قاعده او قانون په دغه باب کښی چې دعباراتو څخه دمصنفین معلومیږی هغه دادی کچیری یو شئ وجوف ته ددماغ او یادمعدی ته دطرف دمنا فذ داخل شونو ماته ونکی دروژی دی اوکه دطرف مسام ورداخل شو هغه روژه نه ماته وی لکه چې په ردالمحتار ج۲ ص۱۰۲ ط رشیدیه کوئته کی راغلی،

(قوله وان وجد طعمه فی حلقه) ای طعم الکحل اوالدهن کما فی السراج وکذالو بزق فو جدلونه فی الاصح (بحر) قال فی النهر لان الموجود فی حلقه اثر داخل من المسام الذی هو خلل البدن والمفطر انما هو الداخل من المنافذ للاتفاق علی ان من اغتسل فی ماء فوجد برده فی باطنه انه لایفطر وانماکره الامام الدخول فی الماء والتلفف بالثوب المبلول لمافیه من اظهار الضجر فی اقامة العبادة لالانه مفطر–

او په طحطاوی ج۱ ص۴۵۲ ط دارالمعرفة بیروت کښی راغلی دی لاندی تردغه قول:

الدرالمختار (اواقطر فی احلیله ماء اودهناوان وصل الی المثانة علی المذهب قوله وان وصل الی المثانة) عندهما لانه لیس بین المثانة والجوف منفذ ووصول البول من المعدة الی المثانة بالترشح وقال ابو یوسف یفطر لوجود المنفذ بینهما–

نه جوف ددماغ اونه جوف دمعدی درګ اویابدن سره منفذ لری لکه علماء ددیوبند چې ورو سته تردیر تحقیق دغه معلوم کړی ده کچیری دواء ودماغ یامعدی ته داخل شوه نو هغه دطرف دمسام اوپرطریقه دترشح داخل شوی ده اودغه قسم دخول روژه نه ماته وی ددغه مسئلی تحقیق په کتاب آلات جدیده ص۱۵۳ کی شوی دی والله اعلم

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی محمود میوندوال مولوی محمد اخلاص برکتی

كتاب الحج

دسردرختو اوتاكانو پرحاصلاتو حج فرض دى كه پرقيمت

پوښتنه: دسردرختو اوتاكانو پر حاصلاتو حج فرض دى اوكه پر قيمت يي؟
(ملااحمدشاه دمركزى محكمى محرر)

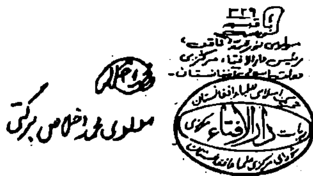
بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملك العلى الاعلى

محترم مستفتى صاحب دسردرختو اوتا كانو حاصلات اوپيدا وارچې دسالانه اوكلنى خرچ څخه ديو سرى اودكورنى دهغه زيات نه وى حج فرض نه دي اودجائداد پرقيمت باندى هغه وقت فرضيت دحج ثابتيږى چې دخرچ شوى حصى څخه دزاداوراحلى كفايت كيږى اوباق يي دومره جائدادپاته شي چې دده اودكوردضروورياتو پوره كفايت كوى؛

ولوكان عنده طعام سنه ولواكثر لزمه بيع الزائد ان كان فيه وفاء كمافى اللباب وشرحه(ردالمحتار ج۲ ص۱۵۶ ط رشيديه كوئته) وهكذا فى فتاوى دارالعلوم ديو بند كلان ج۶ ص۵۱۵ وهكذافى التاتارخانية ج۲ص ۳۲۸ ط قديمى كتب خانه كراچى).

وان كان صاحب ضياع ان كان له من الضياع مالو باع مقدار ما يكفى لزاده وراحلته ذاهبا وجائيا ونفقة عياله واولاده ويبقى له من الضيعة قدرما يعيش بغلة الباقى يفترض عليه الحج والا فلا التاتارخانية ج۲ ص ۳۲۷ ط قديمى كتب خانه) وهكذا فى احسن الفتاوى ج۴ ص۵۴۲ وهكذافى فتاوى دارلعلوم ديوبند كلان ج۶ ص ۵۳۷ وامداد الفتاوى ج۶ ص۱۹۱ والله تعالى اعلم

مولوى احمدنورى عفى عنه مولوى محمود ميوندوال مولوى نورمحمد ثاقب رئيس دارالافتاء مركزى امارت اسلامى افغانستان

دحاجيانو ومعلمينو اوډاكټرانو ته دحاجيانوله پيسو څخه پيسي وركول څه حكم لرى

محترم ددارالافتاء لوى رياست څرنګه چې دمعمول اوضرورت په منظور دافغانستان داسلامى امارت دحجاجو لپاره څو تنه معلمين اوډاكټران دخدمت دكبله په كاردى چې ورسره ولاړ سى چونكه اسلامى دولت داقتصاددضعف له وجه نشى كولاى چې دتير كال

په شان دبیت المال دلاری ورسره دمعلمینو تعاون وکړی کچیری دحجاجود مصارفو څخه څه اندازه مبلغ واخستل شی اودغه نوموړی مشکلات په حل کړی دشریعت حکم څرنګه دی که لطفا راته تشریح کړی - والسلام

(له ارشاداوو قافو لخوا)

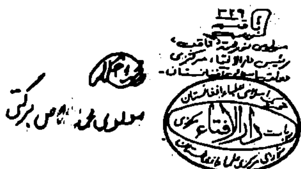
بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب حامد اومصليا

ددغه معلمینو اوډاکټرانو مصرف دحاجیانو دپیسو څخه ورکول جائز دی ځکه دغه د حوائج عامه څخه دی حوائج عامه چی بیت المال بر داش نه شی کولای دخلقوڅخه ئې اخستل جائزدی په ردالمحتارکی راغلی دی ج۲ ص۲۲ ؛

وقال ابو جعفر البلخي مايضر به السلطان على الرعية مصلحة لهم يصير دينا واجبا وحقا مستحقا كالخراج وقال مشايخنا وكل ما يضر به الامام عليهم لمصلحة لهم فالجواب هكذا حتى الحرة اجراسين لحفظ الطريق واللصوص ونصب الدروب الخ......

لکن دغه معلمین اوډاکټران به اندازه دضرورت وی (خبرتیا)دغه معلمین اوډاکټران چی خدمت اوتعلیم ته دحاجانو معین شی پرهغوی خدمت فرض عین کیږی داسی نه دی لکه عام علماء چی په حاجیانو کی ولاړشی یاډاکټران ځکه هغو ی دپاره ددغه خدمت معین شوی نه دی باید دغه معلمین اوډاکټران خپله دغه وظیفه کی قصور ونکړی لکه چی په الاحکام السلطا نية کی دماوردی ص۲۴۰ کی راغلی دی په فرق کی دمحتسب چی دپاره دامر با لمعروف اونهی عن المنکر متعین شوی وی اودمتطوع چی دغه وظیفه پر محتسب فرض ده او پرمتطوع فرض کفايي ده- (الفرق بين المتطوع والمحتسب من تسعة اوجه احدهما فرضه متعين على المحتسب بحكم الولاية وفرضة على غيره داخل فی فروض الكفايةدغه رنګه په الاحکام السلطانيه کی دابی یعلی ص۲۸۴ کی هم راغلی(والله اعلم)

مولوی محمد اخلاص برکتی العبد الاحقر نذاحمد مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

کتاب النکاح

په لفظ دمضارع نکاح صحیح کیږی او کنه؟

پوښتنه :که یو سړی چې دلور پلاردی او بل سړی چې اجنبی دی دغه اجنبی سړی دلور پلارته وایي چې فلانئ سړی وایي چې دی زما خسردی پلارئ لورما ته راکړی ده او دغه فلانئ هم دلته حاضروی دلور پلار ووایي چې درکوم یی په ۱۲ سوه لکه افغانی هغه فلانئ ووایي چې زما قبوله ده نور خلق هم په دغه ځای کی حاضروی او دغه سړی یوه لور لری بله نه لری آیا په دغه الفاظو سره نکاح وشوه کیا بینوا توجروا -

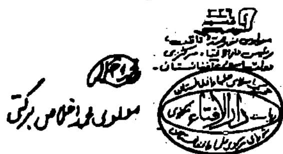
(المستفتی مولوی عبد السلام)

بسم الله الرحمن الرحیم

هوالله تعالی المستعان

امابعد فنقول وبالله التوفیق دانکاح که څه هم په لفظ دمضارع سره ده صحیح کیږی که نوم دلور هم نه وی ذکر شوی په دی لاندی مسئلو سره

—فقوله اتزوجک ینعقد به النکاح ایضاً لانه یحتمل الحال کما فی کلمة الشهادة وقدارادبه التحقیق لاالمساومة بدلالة الخطبة و المقدمات بخلاف البیع کمافی البحر عن المحیط والحاصل انه اذاکان حقیقة فی الحال فلاکلام فی صحة الانعقاد به وکذا اذاکان حقیقة فی الا ستقبال لقیام القرینة علی ارادة الحال و مقتضاه انه لوادعی ارادة الاستقبال والوعد لایصدق بعد تمام العقد با لقبول ویاتی قریبا(ردالمحتار ج۲ ص۲۸۷ ط رشیدیه کوئته) مایؤیده رجل له ابنة واحدة فزوجهامن رجل وقال زوجتک ابنتی ولم یذکر اسمهافقال الزوج قبلت جاز (فتاوی قاضي خان بهامش الفتاوی الهندیة کتاب النکاح ج ۱ص ۳۲۴ ط دارالاشاعة العربیة قندهار وقال فی المحیط لوقال زوجت بنتی منک ولم یزد علی هذاوله بنت واحدة جاز (خلاصته الفتاوی ج۲ ص۵ ط رشیدیه کوئته)

مولوی محمود میوندوال مولوی نذامحمد مولوی مفتی نورمحمد ثاقب رئیس عمومی دارالافتاء مرکزی

ديوه سړى اويوي ښځي په ګواهي نكاح منعقديږى اوكنه

پوښتنه :مدعى شاه ملنګ دادعوه كوى چې حاجى ملا ميراجان چې زما وروردى زما وزوى ته چې حاجى محمدنعيم نو ميږى خپله لور چې ديونيم كال وه وربخښلى ده اوس نوموړى حاجى ملاميرا جان انكار كوى نوزه پرده باندى دوه شاهدان دده دخولى لرم چې يومرجان نو ميږى اوبل محمد هاشم دى اودنكاح په وقت كى ئې يوامير محمد ووچې هغه اوس وفات شوى دى اويوه ښځه وه اويوزه حاضروم اونكاح ئې پخپله ملاميرا جان وتړله اودخبر شاهدان نورهم د ير دى محترمو علماء كرامو زه ددغه دعوى په شريعت مقدس كى حق لرم كه يا؟ -

(المستفتى حاجى قارى على محمد)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الله تعالى

په انعقاد كى دعقد نكاح شهادت شرط دى يعنى عقد دنكاح لره حضورددوكسانو شاهدانو يا يو سړى دو ښځى شرط دى محترم مستفتى وايي چې په وقت دنكاح كى يو امير محمد ؤو اويوه ښځه وه نو بنا پردغه قول دمستفتى نصاب دشهادت پوره نه دي نو شرط دعقد موجو د نه شو نوعقد صحيح نه شو ځكه چې دهلك پلاراوانجلى پلار خو عاقدان دى په نصاب كى دشهادت شمار نه دى هله په شهادت كى شمارل كيږى چې هلك يا انجلى بالغ وعاقل وى په عقد كى دنكاح حاضروى و يشترط العدد فلا ينعقد النكاح بشاهد واحد هكذا فى البدائع ولايشترط وصف الذ كوره حتى ينعقد بحضور رجل وامراتين كذا فى الهداية(الهندية ج١ ص ٢٦٧ ط دارالاشاعة قندهار)

لوزوجت المرأة بنتها البالغة برضاها بحضرة رجل وامرأة جاز بحضرتها وان كانت غائبة لم يجز لما قلنا وان كانت البنت صغيرة لم يجز سواء كانت حاضرة اولا لعدم الانتقال كالاب اذا زوج الصغرة بحضرة رجل واحد ا(تبيين الحقائق ج ٢ص ۴۵۷ ط قديمى كتب خانه كراچى)(ولوزوج بنته البالغة) العاقلة بمحضر شاهد واحد جاز ان كانت ابنته (حاضرة) لانها تجعل عاقدة (و الا لا) الاصل ان الامر متى حضرجعل مباشرا (الدر المختار على هامش رد المحتار)(قوله ولوزوج ابنته الخ)وقيد بالبالغة لانها لوكانت صغيرة لايكون الولى شاهدالان العقد لايمكن نقله اليها(ردالمحتار ج ٢ ص٢٩٨ط رشيديه كوئته)

هرچې شاهدان دخولی دملامیر اجان دی یادخبر اوتسامع شاهدان دی هغه هله معتبردی چې انعقادد عقدد نکاح موجود سی ځکه چې دهغوخو اظهار اوا ثبات په وقت کی د مخاصمی کیږی اظهار اوثبات دعقد د نکاح خوغیرده له انعقاد دعقد دنکاح څخه په شهادت دفاسقین انعقادراځی اواثبات نه راځی؛

قوله لوفاسقين الخ اعلم ان النكاح له حكمان حكم الانعقاد وحكم الاظهارفا لاول ماذكره والثاني انما يكون عند التجاحد فلايقبل فی الاظهار الاشهادمن تقبل شهادته فی سائر الاحكام (الخ رد المحتارج٢ ص٢٩٦ ط رشيديه كوئته)

الحاصل چې مدعی په خپله د امنی چی په وقت کی دانعقاد نصاب دشهادت پوره نه وڼوبه داثبات شاهدان څه فائده وررور سوی اودعوه به ئې کله معتبر سی والله اعلم وعلمه اتم واحكم

په خط لیږ لونکاح صحیح کیږی کنه اووعده دنکاح اوعین نکاح څه فرق لری

پوښتنه: کله چې یوسړی دانجلی پلار و بل چاته خط ولیکی چې ماخپله فلانی لور چې په دی نامه بله لور نه لرم تاته په نکاح درکړه دغه نکاح کله صحیح اومنعقد ه ګرځی اوپه دی مسئله کښی دقضاء اودیانة فرق راځی اوکنه اودوعدی دنکاح اودعین نکاح جدا والی اوفرق به څرنګه معلومیږی- والسلام

(استفتاء خاص امير المؤمنين)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب حامد اومصليا-

که دیو چاله طرفه وبل چاته دخط په ذریعه نکاح ولیکل شی دغه نکاح هغه وقت صحیح اومنعقد ه ګرځی چې هغه څوک چې داخط ورته راغلی ده شاهدان راحاضر کړی ا ودغه خط ورته ووايي اویادی خط مضمون ورته ووايي چې داسي ماته لیکل شوی دنکاح په باره کښی اوبیا دوی ته ووائي چې تاسو شاهدان اوسی چې ماقبوله کړه اوشاهدان به دوه سړی اویایو سړی اودوه ښځی وی تنها ښځی نه کافی کیږی او که داسی یي نه وی کړی اګرچې خط راغلی وی خو نکاح نه ده شو ی؛

قال فی ا لفتح ومن اشتراط السماع ماقدمناه فی التزوج بالكتاب من انه لابد من سماع الشهود مافی الكتاب المشتمل على الخطبة بان تقرأه المرأة عليهم اوسماعهم العبارة عنه بان تقول ان فلانا كتب

الی یخطبنی ثم تشهدهم انها زوجته نفسها آه (ردالمحتار ج ۲ ص ۲۹۶ هکذا ج ۲ ص ۲۸۸ ط رشیدیه)
وفتاوی دار العلوم دیوبند ج ۷ ص ۹۹ و ج ۷ ص ۱۰۰ وعزیز الفتاوی ص ۴۱۰ والبحر الرائق ج ۳ ص ۱۵۶ ط رشیدیه)

اس صورت کے موافق یہ بھی جائز ہے کہ عورت مرد کو خط لکھے اور مرد دوگواھوں کے سامنے اس کا خط پڑھے اور رکھ دے کہ میں نے اس عورت سے نکاح کیا غرض یہ کہ اگر دوگواھوں کے سامنے ھو عرلے اس خط کو پڑھ دیا اور قبول کرلیا تو نکاح ہوگیا(*) عزیز الفتاوی ص ۴۱۰)

سوال زید نے اپنی لڑکی بکر کو دیا اور اس سے یہ کہا کہ میں نے اپنی لڑکی تم کو دی اس کے زید نے بکر کو خط لکھا اور تین ادمیوں کے دستخط کرائے تو خط پر نکاح جائز ھوا یا نہیں الجواب - اگر زید نے بکر کو خط اس مضمون کا بھیجد یا کہ میں نے اپنی دختر کا نکاح تم سے کیا اور مکتوب الیہ نے اس کے مضمون کو حاضرین کو سنایا اور قبول کیا تو نکاح منعقد ہوگیا فقط(**) (فتاوی دار العلوم دیو بند ج ۷ ص ۱۰۲)

اوکله چې شاهدان نه وي دایجاب اوقبول پر وقت نود انکاح منعقده نه ده نه قضاء اونه دیانة اودانکاح نه ده نه عند الله اونه عند الناس په عزیز الفتاوی ص ۴۱۲ کښې لیکلی دي:

پس معلوم ہوا کہ بلا شہود جیسا کہ قاضی کی نزدیک نکاح نہیں ہوتا دیانۃ ومابینہ وبین اللہ بھی نہین ہوتا دور حقوق زوجیت کچھ لازم نہیں ہوتی اور ضرورت استشہاد کی احادث لا نکاح الا بشهود و غیر ھا کے وجہ سے ہے اور تفصل اس کی فتح القدیر(***) - اوپه فتاوی دار العلوم دیو بند جلد ۷ صفحه ۹۳ کښې هم لیکلی دي:

دوگواھوں کا بوقت ایجاب وقبول موجود ہونا اور ایجاب وقبول کو سننا ضروری ہے اور شرط انعقاد نکاح کے ہے بدون دوگواھوں کے موجود ہونے کے بوقت ایجاب وقبول کے نکاح منعقد نہ ہوگا نہ عند اللہ اونہ عند الناس اور دلیل

(*) ژباړه: ددې صورت سره سم داهم جائزدي چې ښځه سړي ته خط ولیکي او نارینه ددوو ګواهانو په مخکې ددې خط دوای اوداوینا وکړي چې مادډې ښځې سره نکاح وکړه لنډه داچې که خاوند ددوو ګواهانو په مخکې دغه خط ووائي او قبول یې وکړنو نکاح وشوه (مرتب)

(**) ترجمه: پوښتنه زید خپله لور بکرته ورکړه او هغه ته داوویل چې ما خپله لور تاته درکړه ددې زید وبکرته خط ولیکي او دری کسانو څخه دستخط پر واخیستی نو په خط نکاح جائز شوه او کنه؟ ځواب که زید و بکرته خط ددې مضمون ولیږی چې ما دخپلې لور نکاح له تاسره وکړه او مکتوب الیه ددې مضمون په حاضرینو واوراوی او قبوله کړه نو نکاح منعقده شوه فقط

(***) ترجمه پس معلومه شوه چې بیله شاهدانو لکه څنګه چې دقاضی په نزد نکاح نه صحیح کیږی دیانة اومابینه وبین الله هم نه صحیح کیږی او دزوجیت حقوق هیڅ شئ نه لازمیږی او ضرورت داستشهاد داحادیثو لانکاح الا بشهود او نورو په وجه دی او تفصیل ددې په فتح القدیر کی راغلی دی

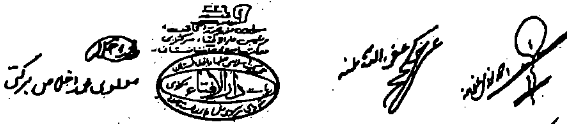
اس کے یہ عبارت کے ہے وشرط حضور شاهدین... الخ(****)

اوپه احسن الفتاوی کښې په حواله د الدرالمختار ورد المحتار سره لیکلي دي چې یو ځوک وبل چاته ووائي چې ماتاته خپله لور درکړه اگر چې لفظ دنکاح یاد کړې خوقرائن د نکاح موجود نه وي لکه ذکرد مهر اووجود دشهو دواوتقدم دخطبې وغیره نودي سره نکاح منعقد ه نه گرځي داوعده دنکاح ده.

اگر لفظ نکاح بھی ایسی طریقہ پر رکھا کہ محض وعدہ کا محتمل بھی ہو اور محض وعدہ پر قرائن بھی موجود ہوں تو بھی نکاح منعقد نہ ہوگا(۵)۔

(۱) کما فی شرح التنویر والثانی المضارع المبدوء بهمزة اونون اوتاء کتزو جینی نفسک اذالم ینو الا ستقبال وکذاا نا متزو جک او جئتک خاطبا لعدم جریان المساومة فی النکاح او هل اعطیتنیها فقال اعطیت ان کان المجلس للوعد فوعد وانکان للعقد فنکاح اه وبه علم ان المبدوء بالهمزه کما لایصح فیه الاستیعاد لایصح فیه الوعد بالتزوج فی المستقبل عند قیام القرینة علی قصد التحقیق والرضا کما قلناه انفا فافهم ج۲ ص۲۸۷ رشیدیه

بیان مذکور سے ثابت ہوا کہ صورت سوال میں قرائن نکاح (ذکر مہر وغیرہ) نہ ہونے کے وجہ سی نکاح منعقد نہ ہوگا صرف وعدہ نکاح ہے(*) احسن الفتاوی ج۵ ص۱۷ والله اعلم وعلمه اتم

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نذاحمد مولوی محمد نوری عفی اللہ مولوی نور محمد ثاقب رئیس دار الافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

په عده کې نکاح څنګه ده

پوښتنه څه وایي علماء ددین متین په دې مسئله شرعیه کښې چې دیوې ښځې نکاح په

(****) ترجمه دایجاب اوقبول پر مهال ددوو گواهانو موجودیت اوایجاب اوقبول اوریدل ضروري دي اودنکاح دانعقادشرط دی بې ددوو گواهانوله موجودیة پروخت دایجاب اوقبول نکاح نه منعقدیږي نه عند الله اونه عند الناس اود لیل ددی درمختار دغه عبارت وشرطه حضور شاهدین الخ دی (مرتب)

(۵) ترجمه: که دنکاح لفظ هم پر داسې طریقه کښېښود چې صرف دوعدې احتمال هم لري اوصرف پر وعده قرائن هم وجودولري نوهم نکاح نه منعقدیږي

(*) له ذکر شوي بیان څخه ثابت شو چې دپوښتنې په صورت کې دنکاح دقرائنو (دمهر اونورو یادونه) دنیست والي له امله نکاح نه منعقدیږي صرف وعده دنکاح ده -(مرتب)

سنه ۱۳۶۸ له جمال ولد فیض الله سره تړله سوی وه اوس په سنه ۱۳۷۲ کنبی دغه ښځه دجمال نومی پرنامه باندی راواده سوی خوځرنگه چې جمال مخ ته تر واده ۱۵ شپې وفات سوی ووپه اوبو کنبی او له مور ځخه ئې داښځه په غدرواده کړه ځکه مور نه وو خبر چې داسړی په اوبو کنبی مړسوي دی اوبیا فیض الله نامی چې دجمال پلاروو په عده کنبی او په ناخبر تیاکنبی وبل کوچنی زوی ته نکاح وروتړله حاصل داچې دهغی ښځی له عدی ځخه ۱۵ ورځی تیری سوی وی چې دادویمه نکاح ددی ښځی فیض الله ودغه بل زوی ته وکړه ایا په عده کنبی نکاح سته که نسته ایا چې ځوک دیوه دپاره وکالت ورکړی د بل دپاره نکاح کیږی کنه یعنی دغی ښځی اومورکی،خپل دنکا ح وکالت دجمال په باب کنبی دوی ته ورکړی دوی پر خپل سرباندی دجمال دمړنی له وجهی وبل چاته دغه نکاح وکړله چې دوی په دی نکاح نه خبری نه راضی وی یعنی ځوک داجنبی ښځی نکاح بغیر له وکالته له بل چاسره کولای سی کنه ؟

بسم الله الرحمن الرحیم
نحمده ونصلی علی رسوله الکریم

الجواب باسم ملهم الصواب

هغه ښځه چې خاوند او میړه ئې وفات سی که میړه ته واده سوی وی که نوی میړئې صغیر وی که بالغ وی ښځه صغیر ه وی که بالغه وی په هرصورت کی دغه ښځه متوفی عنها زوجها بلل کیږی پرمتوفی عنها زوجهاپه اتفاق دځلورو مذهبو بلکه په اجماع دامت سره ځلور میاشتی اولس ورځی عده واجب ده نو چې په دغه عده کی دغه ښځی نکاح دهر چاسره وسی نکاح ئې باطله ده ځکه چې اوله نکاح تر ځلور میاشتی او لس ورځی پوری باقی پاته ده نوچې اوله نکاح باقی ده اودوهمه چې نکاح باطله ده نود وکالت او فضولی دبیان هیڅ ضرورت هم نسته۔

العدة واجبة شرعا علی المرأة بالکتاب والسنة والاجماع اما الکتاب فقوله تعالی فی.. عدة الوفاة والذین یتو فون منکم ویذرون ازو اجایتر بصن بانفسهن اربعة اشهرو عشرا(الفقه الاسلامی ج ۹ص ۷۱۶۷ ط رشیدیه)وتجبُ العدة کذلک بالاتفاق بعدو فاة الزوج فی العقد الصحیح ولو قبل الدخول... لاطلاق الا یات القرآنیة مثل والذین یتو فون منکم الایة (الفقه الاسلامی ج۹ص ۷۱۷۱)واستدل بالایة علی وجوب العدة علی المتو فی عنها سواء کان مدخولا بها اولا (روح المعانی ج۲ ص۱۴۹)هذاامر من

اللّٰہ للنساء اللاتی یتو فی عنهن ازواجهن ان یعتدون اربعة اشهرو عشرة لیال وهذاالحکم یشمل الزوجات المدخول بهن وغیر المدخول بهن بالاجماع(تفسیر ابن کثیر ج۱ص۳۷۱)عدة المتو فی عنها زوجها اربعة اشهرو عشر ... وبه قال جمهور العلماء (الخازن ج۱ ص۱۷۵)فقد علم من هذه الا یة ان عدة المرءة التی توفی عنها زوجها اربعة اشهروعشر لیال مع ایام یعنی لاتنکح زوجا اخر فی هذه المدة (التفسیرات الا حمدیة ص۱۴۶)ان عدة النساء اللاتی یموت ازواجهن اربعة اشهر وعشرة ایام لایتعرض فیها للزواج (تفسیر المراغی ج۲ص۱۹۱)هذه الایة فعدة المتوفی عنها زوجها (الجمع لاحکام القران ج۳ص۱۷۵)فتشمل الصغیرة والکبیره والمد خول بها وغیر ها (الفتوحات الالهیة ج۱ ص۱۹۰) واماالسنة فقول النبی صلی اللّٰہ علیه سلم لایحل لامرأة تؤمن باللّٰہ و الیوم الا خر تحد علی میت فوق ثلاث الاعلی زوج اربعة اشهر وعشراوامر نبی صلی اللّٰہ علیه وسلم فاطمة بنت قیس ان تعتد عند ابن ام مکتوم واحادیث اخری واماالا جماع فقداجمعت الا مة علی وجوب العدة (الفقه الاسلامی ج۹ ص ۱۷۶۷)وعدة الحرة فی الوفاة اربعة اشهر وعشر(الهدایة ج۲ ص ۴۰۲ ط رشیدیه کوئٹه)

سواء کانت مدخولا ...بها اولا صغیرة اوکبیرة (فتح القدیر ج۴ ص۱۴۱ والکفایة ج۴ ص۱۴۱)والعدة للموت اربعة اشهر وعشر مطلقا) وطئت اولا الدر المختار ج۲ ص۶۵۵ هکذافی فتاوی دارالعلوم دیو بند ج۱۰ ص۲۹۱ والبحر الرائق ج۴ ص ۲۱۷ ط رشیدیه کوئٹه لایجوز للرجل ان یتزوج زوجة غیره وکذا المعتدة کذافی السراج الوهاج سواء کانت العدة عن طلاق اووفاة(الهندیة ج۱ص ۲۸۰ ط دارالاشاعة قندهار) ولایجوز نکاح منکوحه الغیر ومعتدة الغیر عندالکل- (التاتارخانیة ج۳ ص۸ ط قدیمی کتب خانه کراچی)

اورنکاح فاسد وباطل میں بقول محققین کچھ فرق نہیں ہے بخلاف بیع کے (فتاوی دار العلوم دیوبند ج۱۰ص۳۰۰) (۱)

فیه انه لافرق بین الفاسد والباطل فی النکاح بخلاف البیع ...امانکاح منکوحة الغیر ومعتدته فالدخول فیه لایو جب العدة ان علم انها للغیر لانه لم یقل احد بجوازه فلم ینعقد اصلا ردالمحتار ط کراچی ج ۲ ص۶۵۹ ط رشیدیه)

مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی نذاحمد استانی

(۱) یاره: د محققینو د قول سره سم په باطله او فاسده نکاح کې هیڅ فرق نشته په خلاف د بیع - مرتب.

ترکوندید وروسته اختیاردښځي دی اودپردی په نوم پیسي اخستل ځنکه دی

ومقام ته دمحترم رئیس صاحب دار الافتاء السلام علیکم ورحمة الله وبر کاته محتر مازما اخښی چې دتر یاکو معامله یي کوله اوپه وقت کی دحکومت دخلق زمادغه اخښی په نسبت دنه اوبو په شهادت رسیدلی دی چې زمادا خښی دمرګ شاهدان موجود وه ولاکن فعلاهغه شاهدان مړه شوي دی اوبیادطرفه ښځه زمادا خښی دپلار زمور ښځه په باره کی زمادخور ۲ لکه پرده غوښتله چې مورږ ددغه پردی دور کولو توان او طاقت نه درلودی اوس بیاددغی زماد خور لیورونه وماته وایي چې ته څلورسوه لکه پرده راکړه اویا بیرته خپله خور په ۸۰۰ لکه روپی په نکاح راکړه نوزه ستا دمقام څخه هیله کوم چې درویه دشریعت وماته معلومات راکړی چې زه ستا دمعلومات سره سم دهغه کارپه باره کی دخپل خور دور کړنګ کاروکړم دابه ستالویه وسیله وی په احترام- (المستفتی ملاامیر محمد اخند ولسوالی موسی قلعه)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب:

ښځه چې کونډه سی دخپل اختیارده چې بالغه وی په زورئي هیڅوک نسی کولای اونه ئې په زورهیڅ څوک ورکولای سی وبل ته هکذافی فتاوی دارالعلوم دیوبند ج۸ ص۸۲

سوال زید کی لڑکی بیوہ ہوگی تو اس آہ الجواب یہ لڑکی خود مختار ہے آہ(*)

وهکذافی الهدایة ج۲ ص ۲۹۳ ط شیدیه کوئته ولایجوز للولی اجبارالبکر البالغة علی النکاح لانهاحرة فلایکون للغیر علیها ولایت الاجبار وهکذافی الهدایة ج۲ ص ۲۹۵ ط رشیدیه کوئته ولواستاذن الثیب فلابد من رضاها بالقول وهکذافی فتاوی قاضی خان بهامش الهندیة ج۱ص ۳۵۸ ط دارالاشاعة قندهارولایزوج البکر البالغة ابوهاعلی کره منها خلافا للشافعی رحمه الله وفی الثیب لایجوز بالاجماع –اوپر ده اخستل روانه ده اوکه دښځی رضاراغله په مهرکی دښځی اختیاردی

مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی نداحمد الحقانی مولوی محمود میوندوال

(*) ترجمه: پوښتنه: دزید لور کونډه شوه نودده الخ ځواب دغه انجلی دخپل اختیار ده.... الخ

دحنفي اوشيعه ترمنځ نكاح څنګه ده

بحضور محترم محکمۂ شرعیہ ولایت قندہار السلام علیکم ورحمۃ اللہ وبرکاتہ امابعد برادرم گل محمد نام چندین سال قبل فوت کردیده است ازاین کہ زہ متوفی ازاہل مذہب جعفری شیعہ بودہ فعلا دختر برادرم رامی خواہد بدون مشورہ من بہ عقد نکاح یک نفر شیعہ جعفری را آورد ازین کہ دختر بہ مذہب امام صاحب بودہ وبرادر زادہ من میباشد نمی خواہم کہ مذکورہ را بہ نکاح یک نفر شیعہ جعفری عقد شود ازین لحاظ بہ محکمۂ محترم عارض شدم امیدوارم کہ غلام نبی راکہ پدر پسر شیعہ مذہب است بہ محکمہ حاضر ومانع این عمل آن شود با احترام

(المستفتی نور محمد ولد حاجی عبد الرؤف باشندگان ناحیہ ۵ شہر قندہار)

وحضورته دمحترم رئيس صاحب دار الافتاء السلام عليكم بعد 1 دعارض عارضه مو تاسو ته رجع كړه كچيرى دحنفى مذهب انجلى نكاح ئې داهل تشيع والاووسره صحيح كيږى فتوى راكړى چې نكاح ئې وروتړو اوكه صحت نه لرى چې ددغه نكاح څخه ممانعت وكړو -ومن الله التوفيق

(دكندهار ولايت مركزى عدليه محكمه)

بسم الله الرحمن الرحيم

امابعد فاقول وباالله التوفيق

الكفاءة يعنى مساواة مخصوصة په ما بين كى دزو جين په نكاح كى معتبردى په لزوم كى دنكاح يعنى قريبا نو لره فسخ دنكاح په وخت دنه مساواة كى شته يعنى نكاح ئې صحيح كيږى خوكه دقريبا نو خوښه نه وى فسخ كولاى شى پر ظاهررواية = آ ما فتوى پردى ده چې په وقت كى دنه مساواة چې قريبان ئې راضى نه وى بيخى ئې عقد د نكاح نه صحيح كيږى په سبب ددى لاندنيو مسئلو: ولو كان الزوج مبتد عا والمرأة سنية لم يكن كفوء الها كما فى النتف انتهى-

وھمیکہ ظاہر گردید کہ مبتدع کفوء سنیہ نمی تواند شد بہمین وجہ عقد مذکور منعقد نہ گردید و صحیح نہ شد وہمین ست مختار عند الفقہاء وبرین است فتوی-

كمافى الكفاية امرأة زوجت نفسهامن غير كفوء يصح ولكن للا ولياء حق الا عتراض وروى الحسن عن ابى حنيفة رح ان النكاح لاينعقد و به اخذ كثير من مشايخنا وقال شمس الائمة السر

خسی هذااقرب الی الا حتیاط فلیس کل ولی یحسن المرافعة الی القاضی ولاکل قاضی یعدله انتهی الخ الکفاءة معتبرة قالوامعناه معتبرة فی اللزوم حتی ان اعدمت جاز للولی الفسخ وهذابناء علی ظاهر الروایة من ان العقد صحیح وللولی الا عتراض اما علی روایة الحسن المختار للفتوی من انه لا یصح الخ واماعدم نفاذنکاح ازغیر کفو۔

پس در بحرالرائق ومجمع الانہر وغیرہ مرقوم است واللہ تعالی اعلم بالصواب حررہ محمد عبدالحئی عفا اللہ تعالی عنہ مجموعۃ الفتاوی کتاب النکاح بہامش خلاصۃ الفتاوی کتاب النکاح ج۲ص ۴۶-۴۷ط رشیدیہ کوئٹہ

(وتعتبر) الکفاءة (دیانة) وهی التقوی فالمبتدعی لیس کفوء للسنیة کمافی النتف (الدر المنتقی فی شرح الملتقی علی هامش مجمع الا نهر کتاب النکاح ج۱ ص۵۰۲ ط مکتبه غفاریه کوئته لکن المروی عن الحسن رحمه الله تعالی عن ابی حنیفة رحمه الله تعالی بطلان النکاح من غیر الکفوء وبه اخذ کثیر من مشا یخنا قال شمس الا ئمة السر خسی وهذااقرب الی الاحتیاط فلیس کل ولی یحسن المر افعة الی القاضی ولاکل قاض یعدل والاحوط سدباب التزوج من غیر کفوء قال الامام فخر الدین رحمه الله تعالی والفتوی علی قول الحسن رحمه الله تعالی فی زماننا قال فی البحر المفتی به روایة الحسن رحمه الله تعالی عن الا مام رحمه الله تعالی من عدم انعقاده اصلا اذاکان لها ولی و لم یر ض به قبل فلایفید الر ضاء بعده وأما تمکینها من الوط ء فعلی المفتی به هوحرام کمایحرم علیه الوطء لعدم انعقاده وأما علی ظاهر الروایة ففی الولواجیة ان لها ان تمنع نفسها ولاتمکنه من الوطی حتی یرضی الولی ...آه وفی البحر ایضاً قال صدر الا سلام لوزوجت المطلقة نفسها من غیر کفوء ودخل بها الزوج ثم طلقها لا تحل للزوج الاول علی ماهو المختار وفی الحقائق هذامما یجب حفظه لکثرة وقوعه وفی فتح القدیر لان الغالب فی المحلل کونه غیر کفوء واما لو باشر الولی عقد المحلل فانها تحل آه وکذالو لم یباشره لکنه رضی به نهر اقول ای رضی به قبل العقد اذلایفید الرضاء بعده کما مر الفتاوی تنقیح الحامدیة کتاب النکاح باب الکفوء ج۱ ص ۲۱ سئلت عن حرة اصلیة تزوجت بعتیق غیر کفوء هل لا ینعقد هذاالنکاح فالجواب نعم لاینعقد هذاالنکاح علی المفتی به وهو روایة الحسن رحمه الله تعالی عن ابی حنیفة رحمه الله تعالی قال فی البحر المفتی به روایة الحسن رحمه الله تعا لی عن الا مام رحمه الله تعالی من عدم انعقاده اصلا اذاکان لها ولی و لم یرض به قبل فلا یفید الرضی بعده آه من التنقیح والله تعالی اعلم (الفتاوی الکاملیة باب الاولیاء والا کفاء ص۲۲ ط مکتبه حقانیه پشاور) والله تعالی اعلم

الجواب صحیح عفی اللہ عنہ

مولوی محمد اخلاص برکتی

ریاست دارالافتاء مرکزی

مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی ندا محمد حقانی مولوی نور محمد ثاقب رئیس دار الافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

په عده کي دوفات دښځي نکاح څه حکم لری

پوښتنه: څرنګه چې زه عبد الغیاث دمحمد هاشم خان زوی دکند هار ولایت دشورابک داولسوالي داباډی کاریز دکلي اوسیدونکی یم دد ارالا فتاء دمحترم رئیس دحضورڅخه دلاندی موضوع په هکله دشرعی فتوی غوښتونکی یم (۱) کچیری دیوی ښځی میړه وفات شی اوحال داچې عده ئې پوره سوی نه وی دغه ښځه کولای شی چې بل څوک ئې وکړی (۲)کچیری دښځی میړه مړشی عده ئې پوره نه وی دا ښځه پر یو سړی باندی نعره کولای شی اوکنه (۳) کچیری یوه ښځه چې کونډ ه وی اوعده ئې نه وی وتلی دیوه مجبوریت په اساس یعنی دپناه لپاره یوه کورته ورغله اوهغوی په دی خبره مجبوره کړه کچیری ته زموږ وکورته پناه راوړی نوته په دی مجبوره اومکلفه یې چې حتمی اوضروری به زموږ په کورکی پر یوه سړی نعره کوی نو ښځه په دی باندی مجبوره شوه چې په وقت دعدی کی ئې پر یوه سړی ددوی په کورکی نعره وکړه حال داچې دداسړی اوددی ښځی ترمینځ نه نکاح شوی اونه شاهدان موجوددی یوازی ددی کور والا څخه ماسوانوپه دی وقت کی دښځی قر ییان راغلل اوښځه ئې دعدةپه وقت کی بوتله اوځه چې داښځه قریبانو ته ولاړه نودعدی په وقت کی ئې وویل چې دا سړی زه نه کوم نواوس دغه سړی په دی ښځه باندی شرعی حق لری اوکنه چې وئې کړی-

(عبد الغیاث ولد محمد هاشم خان)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب

یوه ښځه چې کونډ ه شی میړه یې مړشی اودا په عدة کی وی نو نکاح کول یې نارواده او که نکاح وشی هغه نکاح باطله دی اوبیرته یې جلاکول سره ضروری ده هر کله چې عدة ختم شی بیاکه ښځه اوسړی دواړه په نکاح راضي وه نونو ی نکاح به کوی او که هریو ددوی څخه ناراضه ووکه ښځه نا راضه وه او که نر نودوی به پرنوی نکاح نشی مجبوره کولای اونه په مابین کی ددوی څه شرعی حقوق شته نه مهر پر سړی لازمیږی که دخول ئې نه وی کړی-

لایجوز للا جنبی خطبة المعتدة صراحة سواء کانت مطلقة ام متوفی عنها زوجها(الفقه الاسلامی ج ۹ ص ۷۱۹۷ ط رشیدیه کوئټه وهکذافی البحر لرائق ج ۴ ص ۲۵۵ ط رشیدیه کوئټه)

وفيه قوله ولاتخطب معتدة اى تحرم خطبتها انتهى وهكذافى ردالمحتار ج۴ ص۶۷۲ ط رشيديه كوئته والفتاوى الهندية ج۱ ص۵۳۴ وبدائع الصنائع ج ۳ص ۳۲۳ ط رشيديه كوئته) واذاتزوجت فالنكاح باطل لانها ممنوعة من الزواج (الفقه الاسلامى ج ۹ص ۷۱۹۸ ط رشيديه)

عدت.یہ یعنی متوفی عنہازوجہا کے چارماہ دس یوم ہیں اس مدت سے پہلے نکاح نہیں ہو سکتا اور جو نکاح عدت میں ہوا وہ باطل ہے منعقد نہیں ہوا اس میں طلاق کے ضرورت نہیں ہے اور نہ وہ عورت اسے مرد سے نکاح کرنی پر مجبور ہے بعد گذرنی عدت کے جس ہے چاہے نکاح کرے اور ایسے ناجائز نکاح میں بلا دخول وصحبت کے مہر لازم نہیں ہوتا اگر صحبت ہوگے ہے تو مہر مثل لازم ہے (*)فتاوی دار العلوم دیوبند ج ۷ ص ۴۸۴ سوال زید کا نکاح عدت گذرنے سے پہلے گھنٹہ دوہندہ کے ساتہ غلطی سے ہوگیا تو وہ نکاح نافذ ہوا یا نہیں الجواب وہ نکاح نافذ و صحیح نہیں ہوا المعتبرات فتاوی دارلعلوم دیوبند یعنی عزیز الفتاوی ص ۴۱۹(**)

وحكم الزواج الباطل انه لايترتب عليه شى من اثار الزواج الصحيح فلا يحل فيه الدخول بالمرءة ولايجب به مهر ولانفقة ولاطاعة ولايثبت به توارث ولامصاهرة ويجب عدم التمكين من الدخول بينهما فان دخلا فرق القاضى بينهما جبر اولاعدة فيه بعد التفريق كالموقوف قبل اجازته (الفقه الاسلامى ج۹ ص ۶۶۰۵ ط رشيديه كوئته)

اودمستفتى دبيان څخه معلو ميږى چې په مابين ددوى كى شاهدان هم نشته بايد وويل شى چې نكاح بيله شاهد انو صحت نه لرى لكه البحرالرائق (ج۳ ص ۱۵۵ ط رشيديه) كښى راغلى دى:

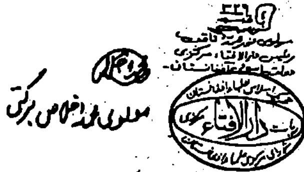
قوله عند حرين الخ متعلق بينعقد بيان للشرط الخاص به وهو الاشهاد فلم يصح بغير شهود لحديث الترمذى البغايا اللاتى ينكحن انفسهن من غير بينة ولما رواه محمد بن الحسن مرفوعا لانكاح الابشهود فكان شرطا انتهى-

بلا موجودگی شاہدین جو ایجاب وقبول ہوا وہ غیر معتبر اور کالعدم ہے وہ نکاح منعقد نہیں ہوتا اور اس حالت میں مقارت ومجامعت زنا ہے... الخ

(*) ترجمه: دكوندى يعنى متوفى عنها زوجها مده څلور مياشتى لس ورځى ده تردى موده مخكى نكاح نشى كيداى اوكومه نكاح چې په عده كي وشوه هغه باطله ده منعقده نه شوه په دى كي وطلاق ته ضرورت نشته اونه دامير من له دى سړى سره پر نكاح كولو مجبوره ده ترعدى تير يدو وروسته چې له چاسره وغواړى نكاح دى وكړى اوپه داسى ناروا نكاح كي بيله دخوله اوكوروالى مهر نه لازميږى كه كوروالى شوى دى نو مهر لازم دى-

(**) زباړه پوښتنه: دزيد نكاح ترعده تيريد و يو ساعت دوه ساعته مخكى دهندى سره په غلطى سره وشوه نو دانكاح نافذه شوه اوكنه ځواب دانكاح نافذه اوصحيح نه شوه-

(***) فتاوی دارالعلوم دیو بند یعنی عزیز الفتاوی ص۴۱۲ وهکذا فی فتاوی دارالعلوم دیوبند ج۷ص۹۴ والله اعلم بالصواب

مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی احمد نوری عفی عنہ

دمفقود دنکاح په هکله

پوښتنه: دکند هار ددارالا فتاء رئیس صاحب السلام علیکم ورحمة الله وبر کاته محترمه ستا صحت دلوی خدای جل جلاله څخه غواړوورورسته زموږیو مجاهدورور طالب العلم ملاعبد الغفار دآ ب خرما په سیمه کی زخمی سو او پاته سوسره له دوو ملګرو وروسته یو ملګری ئ راخلاص شو وی وئ ویل چې هغه ماولیدل چې ټپیان شول اوزه هم ټپی وم بیا مخالفین راغلل ماڅان په مړی واچاوه څماڅخه تیر شول چې هغوی طرف ته ورغلل ماضربی واوریدی اوس دملاعبد الغفار دخسر ګنی لخواداویل کیږی چې دادورکو په مسئله کی ده اودغه مسئله هم سته۔

لواخبر ها واحد بموت الغائب واخبر ها اثنان بحیاته انکان المخبر بالموت شهد انه عاين موته اوشهد جنازته وکان عدلا وسع المرأة ان تتزوج بآخر بعد انقضاءالعدة (الفتاوی الکامیله ص۱۳۳ ط مکتبه حقانیه پشاور) (المستفتی محمد سرور طالب العلم مسئول غند توپچی)

بسم الله الرحمن الرحیم

نحمده ونصلّی علی رسوله الکریم

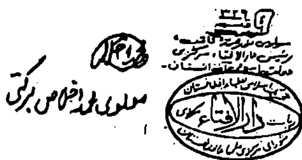
الجواب باسم ملهم الصواب

مذکوره مسئله دمفقود مسئله ده دمفقود په مسئله کی مفتی به قول دادی چې د مفقود دولادت څخه ترنوی ۹۰ کاله پوری به د هغه زوجه انتظارکوی اومصنف د رد المحتار د جامع الفتاوی په حواله لیکی که چیری یوشخص په ځای کی دهلاکت ورک شو لکه ددښمن په ملاقات کی

(***) بی دګواهانو له مر جودیته چی کوم ایجاب اوقبول وشوهغه نامعتبر اوکالعدم دی داسې نکاح نه منعقدیږی اوپه دی حالت کی نزدیکت اوکورو الی زناده الخ (مرتب)

يادقطع الطريق سره يايه په داسي مرض کي سفروکړي چې د هغه مرض څخه غالبا هلاکت راتلي يابې په درياب کي سفر وکړي نو حکم دي دده په موت سره وشي ځکه چې په داسي حالاتو کي غالبا موت واقع کيږي -مگر بياهم تير يدل ددرازي زماني ضروري دي د دي لپاره چې د هغه په موت سره ظن غالب حاصل شي او صرف ددښمن په ملاقات يادډرياب په سفر سره دي پر هغه دموت حکم نکيږي مگر په هغه صورت کي که دغه مفقود ملک عظيم وو اومستفتي چې کوم عبارت دالفتاوى الكاملية ص۱۳۳ نقل کړيدي هغه صحيح دي مگر هلته ذکرد معايني او دجنازي دلمانځه دحضور شوي دي او په استفتاء که معاينه يعني په خپلو سترگو سره ليد ل دموت نشته اود مفقود په مسئله کي علماء کرام کوشش کوي انشاء الله په لنډه موده کي به يو متفق عليه صورت دټوله مفقود ينو په باره کي اعلان کړي -

(قوله على المذهب) وقيل يقدر بتسعين سنة بتقديم التاء من حين ولادته واختاره فى الكنز وهو الارفق هداية وعليه الفتوى ذخيرة (ردالمحتار ج۳ ص۳۶۲ ط رشيديه کوئٹه) وقال الزيلعى لانه يختلف وعلى هذا يبتنى على مافى جامع الفتاوىَ حيث قال واذافقد فى المهلكة فموته غالب فيحكم بموته كمااذافقد فى وقت الملاقاة مع العدو او مع قطاع الطريق او سافر على المرض الغالب هلاكه اوكان سفره فى البحرو ماشبه ذلک حكم بموته لانه الغالب فى هذه الحالات وانكان بين احتمالين واحتمال موته ناشئ عن دليل لااحتمال حياته ... لكن لايخفى انه لابد من مضى مدة طويلة حتى يغلب على الظن موته لا بمجرد فقده عند ملاقات العدو او سفر البحر ونحوه الا اذكان ملكا عظيما (ردالمحتار ج۳ ص۳۶۳ ط رشيديه کوئٹه) والله اعلم

مولانا احمد نوری عفی عنہ مولانا محمود میوندوال مولانا نذ احمد الحقانی

پلاردنابالغي لوروكالت بل چاته ور كولاى شي اوكنه

پوښتنه: يوه صغيره انجلى د ه پلا رولايت پر كولاى شى آيا په وخت دنكاح او وركولو دا پلار ددې انجلى وكالت بل چاته وركولاى شى كه څنګه والسلام

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب باسم ملهم الصواب: دصغيرى پلارچي دخپلى صغيرى لوردوركولو لپاره وكالت وبل چا ته وركړى اووكيل ددغه صغيرى نكاح دكوم چا سره وكړي نو عقد دنكاح صحيح اونافذدى ومن امر رجلا بان يزوج ابنته الصغيرة فزوجها والاب حاضر بشهادة رجل واحد سواهما جاز النكاح (هدايه ۲ ص ۲۸۷ ط رشيديه كوئته) سوال (۸۷۸) ایک شخص نے اپنے خسر کو اپنا مپ حکہ دیا اور کہہ دیاکہ لیری دخترنا بالغ کانکاح میرا خسر جہاں چاہے کردی اب اگر شخص مذکور کا خسر اپنے نوای کانکاح کرادی تو بلا اجازت اسکی والدکی نکاح درست ہے یا نہیں جواب ملی اس صورت میں نابالغہ کی نکاح کا اس کاباپ ہے لیکن اگر باپ نے نابالغہ کی نانا کو اجازت دی دی لوراس ہے نکاح کرایا تو وہ نکاح صحیح ہے (*)(فتاوی دارالعلوم دیوبندج۸ ص۳۷)فلوزوج الا بعد حال قيام الا قرب توقف اجازته (الدرالمختار ج ۲ ص ۳۴۱ ط رشيديه كوئته پاكستان)

له مهر څخه پرته نورى زياتي روپي غوښتل

پوښتنه: ددى انجلى نكاح په مهر شرعى سره بسته شوى ده اوس دانجلى پلاردنورو پيسو حق لرى اوكنه؟

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب حامدا ومصليا

كوم مقدار دمهر چي دښځى له طرفه پر زوج باندى لازم شى له هغه څخه سوانور شىء

(*) ترجمه: پوښتنه، يوه سړى وخپل خسرته ليكلى اوپه خوله وويل چي زمادنا بالغى لور نكاح چي چيرى وغواړى زماخسر دى وكړي اوس كه دنوموړى خسر دخپلى لمسى نكاح ورو كړى نوبى ددى دپلارله اجازى نكاح صحيح ده اوكنه خواب په دى صورت كي دنابالغى دنكاح ولى ددى پلاردى خوكه پلار دنابالغى ونيكه ته اجازه وكړه او هغه نكاح ورو كړه نو داسى نكاح صحيح ده (مرتب)

غوښتل حرام اورشوت دی –

ومن السحت مايا خذه الصهر من الختن بسبب بنته بطيب نفسه حتى لو كان بطلبه يرجع الختن به (ردالمحتار ج۵ ص۳۰۱ ط رشيديه كوئټه) والله اعلم بالصواب

باب في حرمة المصاهرة

په حالت دمس کي ديوه جانب شهوت هم کفايت کوی

پوښتنه: وحضورته ددار الافتاء دمحترمو علماء کرامو السلام عليکم ورحمة الله وبركاته وبعد دحرمت مصاهرت په صورت کي دفقهی کتابونه ليکی چي که دمس په حال کي انزال وشی نوحرمت دمصاهرت نه ثابتيږی اوس عرض دادی چي مونږته په مذکوره مسئله کي پوره معلومات دمعتمدو کتابونو په حواله راکول شی چي دمس په حال کی شوت دجانبينو شخه ضروری دی اوکه دجانب واحد شخه هم کفايت کوی

(المستفتی حاجی نيک محمد)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الله تعالى

دجانب واحد شخه هم کفايت کوی–

ولا يشترط شهو تهما جميعا بل يكفى اشتهاء احدهما اذاكان الاخر محل الشهوة واشتهاء احدهما عند المس ايهما كان الذكر اوالانثى الماس اوالممسو (الفتاوى التاتارخانيه ج۲ص ۴۶۰ ط قديمی کتب خانه کراچی)

دمس پر مهال ددواړو جانبه شهوت راپاريدل او ددواړو يا يوه انزاليدل

پوښتنه: دمس حالت کي که جا نبينو ته شهوت پيداشو دواړه انزال شواوکه يواځی نارينه اويا يواځی ښځه انزال شوه نو څه حکم لری؟

(المستفتی حاجی نيک محمد)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب حامدا ومصليا

که دواړه انزال شی خو واضح ده چې حرمت نه راځی-

وشرطه ان لاينزل حتى لو انزل عند المس اوالنظر لم تثبت به حرمة المصاهرة كذا فى التبيين قال الصدر الشهيد وعليه الفتوى(الفتاوى الهندية ج١ ص٢٧٥ ط دارالاشاعة قندهار)-

اوكه شهوة دواړوته پيښ وى او يوازى نارينه انزال شى حرمة مصاهرة راځى ځكه چې پر ښځه دغه عبارت تطبيق كيږى: وفى الهداية ومن مسته امرأة بشهوة حرمت عليه امها وبنتها وقال الشافعى لاتحرم (الفتاوى التاتار خانيه ج٢ص ۴۶۴ ط قديمى.كتب خانه كرچى)-

اوكه يوازى ښځه انزال شى هم حرمة مصاهرة ثابت دى ځكه چې پر نارينه دغه قول تطبيق كيږى-وعلىٰ هذاالخلاف اى بين الحنفية والشافعية مسه امرأة بشهوةونظره الى فرجها الخ(الفتاوى التا تارخانيه ج٢ص ۴۶۴ ط قديمى كتب خانه كراچى)

كه يو جانب ته شهوت پيداشي اوانزال وشي نو

پوښتنه :دمس په حالت كى كه يواځى نارينه ته يا يواځى ښځي ته شهوت پيداشى اوانزال شى نوڅه حكم دى ؟

(المستفتى حاجى نيک محمد)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملک الوهاب

كه يو طرفته ته شهوة اوانزال پيښ شى اوبل طرف ته نه وي پيښ نو حرمة نه راځى-

ووجودالشهوة أحدهما يكفى وشرطه أن لاينزل حتى لوأنزل عندالمس أو النظر لم تثبت به حرمة المصاهر ة... ولومس فانزل لم تثبت به حرمة المصاهرة فى الصحيح لانه تبين بالانزال انه غير داع الى الوط كذافى الكافى الفتاوى الهندية ج١ص٢٧٥ ط دارالاشاعة العربية قندهار)

ددوولس كلني لوربه مس سره حرمت دمصاهرت ثابتيږى اوكنه

بحضور جناب محترم رئیس صاحب شوری مرکزی علماء افغانستان السلام علیکم

محترم بنده در بستر خود بودیم که اراده نمودم که با زن منکوحه خویش جماع نمایم وقتیکه دست برایش دراز کردم عوض زن ام بد ختر خویش که عمر آن به دوازده سالگی قریب بود یعنی صغیره بود که از ضعف آن معلوم میشود دستم برخورد اا کنون برایم تشویش واقع بکار دیده که

حرمت مصاهرة واقع نه کردیده باشد امیدواریم ازروی مهربانی شرعا برایم حکم دهید- والسلام-
(المستفتی حمد الله مسکون ولسوالی شاه ولیکوټ)
وکتنل شوه ۱۳۷۲\۹\۲۰\
جناب محترم رئیس صاحب دار الا فتاء مرکزی السلام علیکم لطفا نوموړی عارض ته شرعی فتوی ورکړئ والسلام الحاج مولوی عبد الودود (بنوری)
رئیس شوری مرکزی علماء افغانستان

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب حامد اومصلیا

محترم مستفتی صاحب مس کردن ودست زدن دختر حرمت مصاهرت یعنی حرمت زوجه که مادر دختر باشد برزوج میاورد باین شرط که این مس ودست زدن بشهوت باشد وبلا حیلولت وپرده که مانع حرارت دست باشد ودختر مشتهاة باشد که نه ۹ ساله باشد یازاند ازان ولیکن یک سخن قابل غوراست که علامه شامی بحواله الفتح نقل کرده که اگریک کسی منتشرالاله باشد تلاش وطلب میکند زن خودرا پس دخول کردمین دوران دختر آن زن بنابرخطاء حرام نه شود مادر آن دختر تاحالیکه زیادت انتشار نه شده باشد دیگر حواله بر علم مبتلابه است وهم شهوت که اعتبار در شرع دارد دروقت مس کردن ونظر کردن است نه پس ازان حدواندازه شهوت در صورت مس ونظر مرد و تحرک آلة است ویازیادت آن گر پیش ازان در تحرک بود بنابر قول مفتی به سوال (۵۴۴) شخصی در حالت شهوت دختر خودراکه زوجه خود پنداشته بگرفت چون معلوم نمود که دختراوست نه زوجه او فورا دست برداشت زوجه اش بروحرام خواهد شد یانه؟

(الجواب)

درمختار مین ہے-
وکذالوفزعت فدخلت فراش ابیها عریانة فانتشر لها ابوها تحرم علیه امها وفی الشامی (قوله فدخلت فراش ابیها) کنی به عن المس والا فمجرد الدخول فی الفراش بغیر مس لا یعتبر شامی ج۲ ص ۳۰۷ ط رشیدیه کویته)-
اس روایت سی معلوم هو که حالت شهوت مین بلا حیلولت مس کرنا دختر مشتهاة حرام

کرتاهی اس کی مان کو یعنی اپنی زوجه کو"۔ فتاوی دارالعلوم دیوبند ج۷ ص۳۳۱ ـ
(قوله ليست بمشتهاة به يفتى) كذافي البحر عن الخانية ثم قال فأفادانه لافرق بين ان تكون سمينة اولا ولذاقال في المعراج بنت خمس لاتكون مشتهاة اتفاقا وبنت تسع فصاعد امشتهاة اتفاقا وفيما بين الخمس والتسع اختلاف الرواية والمشايخ والاصح انها لا تثبت الحرمة ردالمحتار ج۲ ص۳۰۷ ط رشيديه كوئته) والعبرة للشهوة عندالمس والنظر لا بعدهما وحدها فيهما تحرك الته اوزياته به يفتى الخ قال في الفتح وفرع عليه مالو انتشر وطلب امرأته فاولج بين فخدى بنتها خطاء لاتحرم امها مالم يزددالا نتشار (الدر المختار على هامش ردالمحتار وردالمحتارج۴ ص۳۰۲)

دخوابښي سره په زنامتهم سړی لپاره خپله ښځه څنګه ده؟

پوښتنه: وحضورته دعالي جناب محترم دشوای آخند زاده صاحب السلام عليكم ورحمة الله وبركاته زه عبد الله د ملاجلال اخند زوی د شناه چوی دکلی دشاه ولیکوټ دولسوالی اوسیدونکی داسی عرض لرم -محترما يو نفرچې ابراهيم نوميږی خپله يوه لورچې شافعه نوميږی تقريبا ۲۰ شل کاله کیږی چې په حلال نكاح سره وعبد الحميد ته وركړی ده موږ صحيح اومعتبر معلو مات لرو چې دغه عبد الحميد نامی دخپلی خواښی سره چې ددغه شا فعی نامی مورده فعل دزناء کړی دی نومولږی عبد الحميد نامی لادرکه دی ددی شافعی نومی موراو پلاردواړه مړه دی او هيڅ څوک نه لری نو ستاسو دمحترم حضور څخه داسی هیله کوو چې دغه شافعه نامه ودغه عبد الحميد نامی ته دشریعت دنګاه څخه رواده کنه ددی په هکله شرعی مسئله غوړاو -
والسلام (عبدالله جان) بریاست محترم دارالافتاء السلا م علیکم ورحمة الله وبرکاته ددغی مسئلی حل ستاسی څخه امید لروچې وشی والسلام -

(اخندزاده صاحب عبد الغفور سينانی)
رئيس ستره محكمه ۱۹ \ ۱۲ \ ۱۳۷۵

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب باسم ملهم الصواب

دغه عبد الحميد نامی سړی چې دده زناذ خپلې خواښی سره دده په اقرار یاشر عی شهادت سره چې هغه شهادت د دوسړو یایوه سړی دووښځودی ثابته شوی وی نوحرمت مصاهرت(یعنی) حرمت دخسرګنی راځی دغه شافعه نامی چې دده ښځه ده پرده باندی

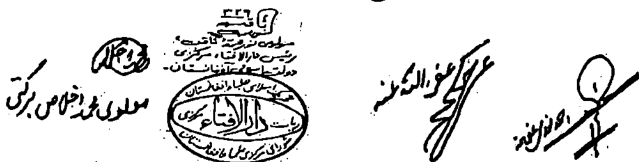
(*) ترجمه :له دی روایت څخه معلوم شو چې مشتهاة لور په حالت دشهوت کي بيله حائله مسه کول ددی مو يعنی خپله کورو الاحراموی (مرتب)

دابدپاره حراميږی اوکه په صرف آوازه سره وی بغیر داقرار او شهادت شرعی څخه نوبیانه حرامیږی داده ښځه ده۔

(ولغیر هامن الحقوق سواء کان)الحق (مالا او غیر ه کنکاح وطلاق الخ رجلان اورجل وامرأتان الخ (الدر المختار علی هامش رد المحتار ج۴ ص۴۱۳ ط رشیدیه)(قوله لغیر ها)ای لغیر الحدود و القصاص ومالا یطلع علیها الر جال منح (ردالمحتار ج۴ ص۴۱۳) وفتاوی دارالعلوم دیو بند مدلل ج۷ ص۳۲۸ –

اوکله چې حرمت مذکوره ثابت هم شي په فوق الذ کر حجت شرعی سره بیا هم دشافعه نکاح نه رواکیږی دبل زوج اومیړه سره ترڅو پوری چې عبد الحمید متارکت نه وی کړی اوعده ئ ختم نسی (یعنی) وه نه وایي چې داماپریښووله اویا قاضی جد اوالی رانه ولی په ما بین ددوی کښی۔

وبحرمة المصاهرة لایر تفع النکاح حتی لایحل لها التزوج باخر الابعدالمتارکة وانقضاء العدة الخ (قوله الا بعد المتارکة) ای وان مضی علیها سنون کما فی البزازیة وعبارة الحاوی الابعد تفریق القاضی اوبعد المتارکةالخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار وایضاً ردالمحتار ج۲ ص۳۰۷ ط رشیدیه کوئته) وفتاوی دار العلوم دیوبندج۷ ص۳۳۳ والله اعلم

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی عبدالحکیم مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

په شهوت سره مسه کړی ښځي دمور سره نکاح څنګه ده

زید وایي چې ماز ینبه په شهوت مسه کړی وه انزال اونه انزال می هیرد ی خوده آله سرمی لوندوو بیازینبه بل چا وکړه په نکاح مائې مور چې هنده ده په نکاح وکړه اوس زما نکاح دهند ی سره صحیح ده کیا دشریعت دنګاه څخه جواب راکړی الله جل جلاله دی ثواب درکړی – والسلام

(الحاج مولوی بهاء الدین حقانی)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملک الوهاب

کچیری یو سړی یوه ښځه مس کړي په شهوت سره او انزال نشی موږ پرحرامه ده خواه مذی يي راخارج شي او که نشی نو دغه زید چې زینب ئ په شهوت سره مس کړی ده که انزال شوی نه وی نو د زینب مور چې هنده نو میړه پر حرامه ده هر چې لوند والی ده آله دی هغه معتبر نه دي ځکه چې هغه مذی خارج شوی ده-

من نظر الى فرج امرأة بشهوة اولمسها بشهوة حرمت عليه امها وبنتها وحرمت على ابنه وابيه (الاختيار لتعليل المختار ج۳ ص۸۸) وفي الهداية ولو مس فانزل فقد قيل يو جب حرمة المصاهرة والصحيح انه لا يو جبها (الفتاوى التاتارخانية ج۲ ص ۴۶۰ ط قديمی کتب خانه کرچی) سئل ابوالقاسم عن رجل صافح ربيبته وانزل المذ ى هل يوجب ذلک حر مة ؟ قال اذا كانت الشهوة متحر كة عند ملا قاة يده يد هاحرمت عليه امها الخ(الفتاوى التاتارخانية ج۲ ص ۴۶۱)

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی مفتی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء مرکزی امارت اسلامی افغانستان

که ښځه دعوی وکړی چې خسر راسره زنا وکړه نو

پوښتنه: په حضور د جناب محترم مولانا صاحب سر پرست دار الافتاء السلام علیکم ورحمة الله

محترم څرنګه چې یو عالم دی لور یی چاته په مخی ورکړی وه پس له یوی یا دوو میاشتو دغه نجلی د خسر او خواښی له مخه وویل خپل پلار ته چې زما ددی کوره او د خسر څخه ډیر بد راځی ما کورته بوزه پلار کورته بوتلله پس له څه وخته پلار یی وویل چې ا نجلی درځه کورته هغه په ډیره ناراضی وویل چې زه نه ځم هلته ځما خسر یوه پلا ماته لاس واچاوه بیامی خواښی خسرته بد اورد وویل نو خواښی ډیر ه سخته وهله دوی ولاځی وروسته بیا خسر وویل چې اوبه راوړه زیر خانی ته خوا ښی هم د واره وویل ورځ ورړه ما چې اوبه وروړی هالته ئ زه ونیولم اوزنائې راسره وکړه نو اوس زه نه ځم پلارئې حکومت ته اطلاع ورکړه اوخسر منکردی اوقاضی وایي چې ا نجلی پلاس و رکړه نو آیا دغه عالم اوس څه وکړی قضاء اوديانتا او سیاستا څه لارد کرخيدوشته کنه ؟

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب

کچیری ا نجلی داو وایي چې زما خسر زما سره زنا وکړه نوداضرورت لری چې اثبات به یی کوی اود ا نجلی میړه به هم ددی نجلی تصدیق کوی اوبیابه دانجلی پردغه میړه حرامیږی اوسره جلا کیږی به اوکه یی میړه تصدیق ونکړی نوپه دی سره حرمت نه راځی اونه حکم په جلاوالی سره کیدلای شی اګرکه انجلی اوخسر دواړه اقرار په زناسره وکړی تزوج بکرا فوجدها ثيبا وقالت ابوک فضنی ان صدقها بانت بلا مهر والا لاشمنی (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج۲ ص۳۰۳ ط رشیدیه کوئٹه) البحر الرائق ج۳ ص۹۴ الفتاوی الهندية ج۱ ص۲۷۶ (قوله فوجدها ثيبا) الذی فی البحر فلمااراد مجامعتها وجدهاثيبا بغير جماعه امالو جامعها فمقتضى قولهم ان الوطء فی دار الاسلام لا يخلو عن حد اومهر لزوم المهر (طحطاوی علی الدر المختار ج۲ ص ۱۵ دارالمعرفة بيروت) رجل قبل امرأة ابيه بشهوة اوقبل الاب امرأة ابنه بشهوة وهی مكرهة وانكرالزوج ان يكون بشهوة فالقول قول الزوج وان صدقه الزوج وقعت الفرقة ويجب المهر على الزوج ويرجع بذلک علی الذی فعل ان تعمد الفاعل الفساد وان لم يتعمد لايرجع وفی الوطء لايرجع وان تعمد بالوطء الفساد لانه وجب الحدوالمال مع الحد لا يجتمع (الفتاوی الهندية ج۱ ص۲۷۶ ط دار الاشاعة قندهار)

سوال زید مقر ہے کی میں نے اپنے بیٹے کی عورت کو شہوۃ سے مس کیا ہے ایا زید کے بیٹے پر اس کے عورت حرام ہوگئے یا نھیں اگر حرام ہو گئے تو نکاح فسخ ہو گیا یا تفریق قاضی کے ضرورت ہے اگر ہے تو کون تفریق کر سکتا ہے آور تفریق کا کیا طریقہ ہے جواب زید کا کہنا بیٹے پر حجت نہیں ہو سکتا لیکن اگر بیٹا بھے اس کے تصدیق کرتا ہی اور گواہوں سے ایسا مس ثابت ہے جس سے حرمت مصاہرت ثابت ہو جائے تو بے پردہ عورت ممسوسہ پدر باشہوۃ حرام ہوگے لھذا بلامتارکت شوہر یا تفریق قاضی نکاح فسخ نہ ہوگا الخ(*)

فتاوی دارالعلوم دیوبند یعنی عزیز الفتاوی ص۵۴۲ -

اوهمد ارنګه دامسئله په امدادالفتاوی ج۲ص۳۲۰ کفایت المفتی ج ۵ ص ۱۸۷ کښی

(*) ترجمه: پوښتنه: زید اقرارکوی چې ما دخپل زوی کور والا په شهوت سره مسه کړه آیا دزید پر زوی خپله ښځه حرامه شوه اوکنه که حرامه شوه نو نکاح ماته شوه که دقاضی وتفریق ته اړتیا شته که شته نو څوک تفریق کولای شی اودتفریق څه طریقه ده؟ ځواب دزید وینا پرزوی حجة نشی کیدلای خو که زوی هم دده تصدیق کوی اوپه ګواهانو داسی مس ثابت دی چې پر ښځه حرمت دمصاهرت ثابت شی نو پر زوی دغه دپلار په شهوت سره مسه کړی میرمن حرامه شوه څکه بی دخاوندله متارکی یادقاضی له تفریقه نکاح نه ماتیږی (مرتب)

ذکر شوی ده نود مذکوره عباراتو څخه دامعلو مه شوه چې قاضي صاحب چې دافیصله کړی ده چې انجلی دی دخپل خاوند په لاس ورکول شی دافیصله صحیح اوپرځای ده که یي میره تصدیق دښځی نه وی کړی اوکه میره ئې تصدیق کړی وی نو بیا پر حرامیږي البته که داخسر داسی ډیر بی باکه سړی وی نو حکو مت دی نورز جراَو تعزیر ور کړی بغیردراکړ ځید ود انجلی څخه والله اعلم

مولوی احمدنوری عفی عنه مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

دښځې دعوی چې خسر راسره زناوکړه

پوښتنه: محترم ددارلا فتاء رئیس صاحب السلا م علیکم ورحمة الله محترمه یوسړی په خپله مړور باندی متهم شوی چې موضوع ئې په لاندی ډول ده ۱ چې ددغه سړی خپله ښځه راغلی یو عالم ته چې یو تعویذ راوکړه چې زما میره څما په مړور باندی پسی دی اوبد فعل ورسره کوی اودغه ښځه دوه واره دغه عالم ته ورغلی ده اودغه عالم شاهدی اداکوی ۲ دوهم دغه ښځی یو ملنګ ته ویلی چې یودم راوکړه چې زما میره زما په مړور باندی پسی دی اوملنګ زما دمړور څخه پوښتنه وکړه چې رښتیا ده هغی وویل چې هو ملنګ دستی ووتی چې دلته دقهر اور اوری ۳ نوموړی نفر خپله مړوردپلارد کوره څخه را وستله اوپه لاره کښی ئي خپله مړور سره بد کاری کوی اوترکی پرراغلی څرنګه چې شرعی حکم وی معلومات راکړی والسلام۔

(قوماندان ملا حاجی محمد اخند مسئول ولسوالی ارغستان)

بسم الله الرحمن الرحیم

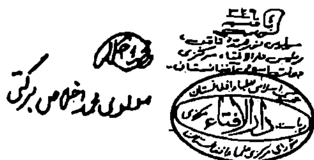
الجواب بعون الملک الوهاب–

دغه سړی یعنی خسر چې پخپله مړورباندی متهم شوی ده دمتهم شخص په باره کښی حکم داده چې تعزیرورکول شی اوحبس شی اوهمدارنګه سړی چې هغه تقبیل داجنبیه ښځی وکړی اویاورسره معانقه وکړی اویایي مس بالشهوة وکړی نوهم به حبس کیږی ترهغو چې توبه وباسی۔

ويجوز الحبس بالتهمة لما روى ان رسول الله صلى الله عليه وسلم حبس رجلا بالتهمة الخ بدائع الصنائع ج ۷ص۸۱ ط ایچ ایم سعیدکراچی) ومن يتهم بالقتل والسرقة يحبس ويخلد فی السجن الى ان يظهر التوبة وكذامن قبل اجنبية اوعانقها اومسها بشهوة وذكرفی البحر ان الحاصل وجوبه باجماع الامة لكل مرتكب معصية ليس فيها حد مقدر ...آه (الفتاوى الكاملية ص۴۷ ط مكتبه حقانيه پشاور) نقلا عن الاشباه والدرالمختار وردالمحتار –

اوهرچې داخبره چې دانبځه (مرور) په خپل ميړه باندی حراميږی اوکه یانووایوچې مسئله داده چې يوښځه اقرار وکړی چې زماخسر ماسره زناوکړه نوکه ئي اثبات دزناوکړو اوميړه ئي تصديق وکړی نوپردغه ميړه حراميږی اوسره جلاکیږی اوکه داسی نه وو نو بیا حرمت نه راځی اوهر چې دغه نورقرائن دی دغه هم موثرنه ګرزی په جلاوالی دښځه کښې دخپل ميړه څخه–

تزوج بكرا فوجد ها ثيبا وقالت ابو ك فضنی ان صدقها بانت بلامهر والالا شمنى (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ج۲ ص۳۰۳ط رشيديه كوئته) وكذا البحر الرائق ج۳ ص۹۴ وكذا الفتاوى الهندية ج۱ ص۲۷۶ قوله (فوجدهاثيبا) الذى فى البحر فلماراد مجامعتها وجدها ثيبا بغير جماعه امالوجامعها فمقتضى قولهم ان الوط فى دار الاسلام لايخلو عن حد اومهر لزوم المهر (الطحطاوى على الدر ج۲ ص۱۵ ط دارالمعرفة بيروت)رجل قبل امرأة ابيه بشهوة اوقبل الاب امرأة ابنه بشهوة وهى مكرهة وانكرالزوج ان يكون بشهوة فالقول قول الزوج وان صدقه الزوج وقعت الفرقة ويجب المهر على الزوج ويرجع بذلک على الذى فعل ان تعمد الفاعل الفساد وان لم يتعمد لاير جع وفى الوطء لايرجع وان تعمد با لوطء الفساد لانه وجب الحد والمال مع الحد لايجتمع (الفتاوى الهندية ج۱ ص۲۷۶ ط دارالاشاعة قندهار ومثله فى فتاوى دارالعلوم ديو بند يعنى عزيز الفتاوى ص۵۳۶ وامداد الفتاوى ج۲ ص۳۲۰ وكفايت المفتى ج۵ص۱۸۷) واللہ اعلم

مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

باب الرضاع

رضاعت په شهادت یاپه اقرار مع الاصرار سره ثابتیږی

پوښتنه: ددار الافتاء محترم رئیس صاحب ماخپل لور ګل رام نامه دعبد المنان زوی ته چې میراجان نومیږی په شرعی او مسلمانی په نکاح دری کاله کیږی چې می ورکړی وه او پس له نکاح زماورنداري وویل چې دغه میراجان دلس کالودی ماپه دوه کلنی په عمر چې دی په تی کی وو تی می ورکړی زما په یادنه وو اوس ماستاسی لور ګل رام نامی ته هم تی ورکړی دی چې ددوی دنکاح ورسته پیښه شوي دی زه غوارم چې څلور شاهدانی ښځی اویو نر یعنی دمیراجان پلار وایي چې دغه ښځه زماوزوی ته تی ورکړی دی اوزه محمد ابراهیم اوزماما ینه هم وايي چې ستا ورنداری دغه دووته تی ورکړي دی هیله لرم چې ددغه موضوع شرعی فیصله زرپلاس کی راکړی چې زه په دنیا اوآ خرت کښی مسئول نه شم-

(په د رناوی محمد ابراهیم ۱۳۷۵\۵\۱۸)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

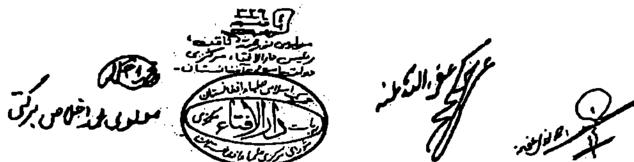
رضاع یعنی تی ورکول ثابتیږی په اقرار مع الاصرار سره اوکه انکار موجودوی نو بیابه ثابتیږی په شهادة ددوه عاد لانو سړیا نو اویا شهادت دیوعادل سړی اودوه عادلانی ښځوسره اونه ثابتیږی په خبردیوکس سره خواه ښځه وی اوکه سړی هم مخکښی د عقددنکاح څخه اوهم بعد دنکاح څخه اوکله چې رضاع ثابت شی اونکاح شوی وی نو تفریق په ما بین دزوج اوزوجة کی دقاضی دخواه صورت نیسی -اوکله چې دا شهادة مذکوره موجودشی اوتفریق راشی نوکه داتفریق قبل الدخول وی په دی زوجة باندی پس هیڅ شی نه کیږی هغی لره اوکه بعد الدخول وی بیاو اجبیږی هغی لره کوم چې اقل وی په مهر مسمی اومهر مثل کښی اوواجب نه ده هغی دپاره نفقه اونه سکنی اوکه خبرورکونکی په رضاع باندی یوکس وی اوپه زړه کښی واقع شی چې دی صادق ده نوبیا اولی اوبهتر پرهیز کول دی دنکاح څخه اوکه یوسړی نکاح وکړه دیوښځی سره بلی ښځی وویل چې ماتاسودواړوته تی درکړی ده نوبیا دلته څلور وجی دی که دواړویي تصدیق وکړو نکاح فاسدده اومهر نشته ښځی لره که دخول نه وی شوی که دواړویي تکذیب وکړو اوداخبرورکونکی عادله وی نو بیا بهتره جدائ ده اوکه دخول نوی شوی سړی لره افضل

داده چې نصف مهر هغی ته ورکړی اوبښځی لره افضل داده چې هيڅ شی وانخلی اوکه دخول شوی وی بیاسړی لره افضل داده چې پوره مهر اونفقه اوسکنی ورکړی او ښځی لره افضل داده چې اقل دمهر مثل اومهر مسمی واخلی نه نفقه او سکنی

الرضاع (حجته حجة المال) وهی شهادة عدلین اوعدل وعدلتین لکن لاتقع الفر قة الا بتفریق القاضی لتضمنها حق العبد (وهل یتوقف ثبوته علی دعوی المرأة الظاهر لا) لتضمنها حرمة الفرج وهی من حقوقه تعالی (کما فی الشهادة بطلا قها) الخ (قوله حجته الخ) ای دلیل اثباته وهذا عند الا نکار لانه یثبت با لا قرار مع الا صرار کمامر (قوله وهی شهادة عدلین الخ) ای من الرجال وافاد انه لا یثبت بخبر الواحد امرأة کان اورجلا قبل العقد او بعده وبه صرح فی الکافی والنهایة تبعا لما فی رضاع الخانیة لوشهدت به امرأة قبل النکاح فهوفی سعة من تکذیبها لکن فی محرمات الخانیة ان کان قبله والمخبر عدل ثقة لایجوزالنکاح وان بعده وهما کبیران فالا حوط التنزه وبه جزم البزازی معللا بان الشک فی الاول وقع فی الجوازوفی الثانی فی البطلان والدفع اسهل من الرفع ویوفق بحمل الاول علی ماذالم تعلم عدالة المخبر اوعلی مافی المحیط. من ان فیه روایتین ومقتضاه انه بعد العقد لایعتبر اتفاقا لکن نقل الزیلعی عن المغنی وکراهیة الهدایة ان خبرالو احد مقبول فی الرضاع الطارئ بان کان تحته صغیرة فشهدت واحدة بان امه اواخته ارضعتها بعد العقد قلت ویشیر الیه مامر من قول الخانیة وهما کبیران لکن قال فی البحر بعد ذلک ان ظاهر المتون انه لا یعمل به مطلقا فلیکن هو المعتمد فی المذهب قلت وهو ایضا ظاهر کلام کافی الحاکم الذی هوجمع کتب ظاهر الروایة وفرق بینه وبین قبول خبرالواحد بنجاسة الماء اواللحم فراجعه من کتاب الا ستحسان (تنبیه) فی الهند یة تزوج امرأة فقالت امرأة ارضعتکما فهوعلی اربعة اوجه ان صدقا ها فسد النکاح ولامهر ان لم یدخل وان کذ باها وهی عادلة فالتنزه المفارقة والافضل له اعطاء نصف المهر لولم ید خل والا فضل لها ان لاتاخذ شیا ولودخل فالافضل دفع کماله والنفقة والسکنی والافضل لها اخذ الاقل من مهر المثل والمسمی لاالنفقه والسکنی (الدر المختار وردالمحتارج۲ ص۴۴۸ ط رشیدیه کوئټه)

ولا یقبل فی الر ضاع الا شهادة رجلین اورجل وامرأتین عدول کذافی المحیط - ولا تقع الفرقة الا بتفریق القاضی کذا فی النهر الفائق واذا شهدرجلان عدلان اورجل وامراتان وفرق بینهما فان کان قبل الدخول بها فلا شي لها وان کان بعدالدخول بها یجب الاقل من المسمی ومن مهر المثل ولاتجب النفقة والسکنی کذا فی البدائع ولوشهدرجلان عدلان اورجل وامرأتان بعد النکاح عند

ها لا یسعها المقام مع الزوج لان هذه شهادة لو قامت عند القاضی یثبت الرضاع فکذا اذ اقامت عندها کذافی فتاوی قاضیخان وان کان المخبر واحد اووقع فی قلبه انه صادق فالاولی ان یتنزه ویأ خذ بالثقة وجد الاخبار قبل العقد او بعده ولا یجب علیه ذلک کذا فی المحیط الخ (الفتاوی الهندیة ج۱ ص ۳۴۷ ط دار الاشاعة قندهار)

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی محمد مسلم حقانی مفتی نورمحمد ثاقب سرپرست دارالافتاء مرکزی افغانستان

یوازی دښځوپه وینااثبات درضاعت کیږی اوکنه

پوښتنه: محترم ومکرم مولوی ثاقب صاحب رئیس دارالافتاء ته السلام علیکم ورحمة الله ځرنگه چې بی بی هاجره دملامحمد یار اخندلور چې وعبدالحلیم دعبدالله زوی په نکاح شرعی باندی ورکړی وه اوبی بی مریمه چې دعبدالله لورده وعبدالرشید ته چې دعطاء الله زوی ده په موخی باندی یودبله سره ورکړی وی اوددوی په منځ کی ایجاب اوقبول هم سوی وو وروسته له ۵ میاشتو دعبدالحلیم موروویل چې دغی بی بی هاجری ته ماتی ورکړي ده وروسته بیا ۳ ښځونوروهم وویل چې ودغی نجلی ته دعبدالحلیم مورتی ورکړي ده چې هغه ښځی عبارت له (دبی بی هاجری مور -انا - اودبی بی هاجری داکابنځه) اوهمدارنگه دعبدالحلیم مورروائ چې په یقین سره دملامحمد یاراخند په ورونو کی ویوه ته ماتی ورکړي ده لیکن داسی راته معلوم نه ده چې کوم یولره اواوس نو مونږ تاسوته داعرض وراندی کړچې شریعت ځرنگه فیصلی کوی موږته اطمینان راکړی.

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک العلی الاعلی

داولی اودوهمی پوښتنی دوارو په جواب کی بـ موږداووایوچې یوازی دښځو په قول سره چې نارینه نه وی ورسره که هرځونه ږی اثبات در ع اوتی رودلونه په کیږی په وقت دانکارکی نواوس دلته په اول صورت کی ځلور ښځی دی نارینه نسته اوپه دوهم صورت کی یوه ښځه ده اونارینه نسته اوپه دغه وروستنی صورت کی شک هم واقع دی ولی دغه

ښځه وايي چې ماد ملا محمد يار په وروڼوکی يوه وررته تی ورکړي دی اورامعلوم نه دي چې کوم يودی اوپه شک سره هم رضاع نه ثابتيږی هادايوه خبره ده چاته چې ديوثقه مخبر په خبر سره اعتماد اواطمينان حاصل سی اودغه مخبر صادق وبلل سی اګرکه يوه ښځه وی نورضاع احتياطا ثابتيږی۔

(سئل) فی شهادة النساء وحدهن علی الرضاع هل تقبل (الجواب) حجة الرضاع حجة المال وهوشهادة عدلين اوعدل وعدلتين ولايثبت بشهادة النساء وحدهن لکن ان وقع فی قلبه صدق المخبر ترک قبل العقد اوبعده کما فی البزازية (اقول) ای ترک احتيا طا وذکر فی البحر عن الکافی والنهاية انه لايثبت بخبر الواحد ولورجلا قبل العقد اوبعده ثم ذکرعن محرمات الخانية انه لو اخبر عدل ثقة يؤ خذ بقوله ولايجوز النکاح وان اخبر بعد النکاح فالا حوط ان يفارقهاالخ (الفتاوی تنقيح الحامدية ج۱ ص ۳۴ ط مکتبه حبيبيه کوئته) وهکذافی الدرالمختار علی هامش ردالمحتار وردالمحتار ج۲ ص۴۴۸ ط رشيديه کوئته) وانکان المخبر واحد اووقع فی قلبه انه صادق فالاولی ان يتنزه ويأ خذ بالثقة وجد الاخبارقبل العقد اوبعده ولايجب عليه ذلک کذافی المحيط الفتاوی الهندية ج۱ص ۳۴۷ ط رشيديه کوئته (قوله ثم لم يدر) اخذمن ذلک ان الرضاع لايکون محرما الااذاعلمت المرضعة قاله صاحب النهر حاشية الطحطاوی علی الدرالمختار ج۲ ص۹۴ ط دارالمعرفة بيروت وهکذافی الاختيار لتعليل المختار ج۳ ص۱۲۰ والدرالمختار علی هامش ردالمحتار وردالمحتار ج۲ ص۴۳۹ ط رشيديه کوئته)

مولوی احمدنوری عفی عنہ

درضاعي ورور و زوی ته لور په نکاح ورکول

پوښتنه :السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته محترمينو علماؤ دوه د اکازامن چی ده مورشيدی سره خوړلی وی د يوه اکازوی لورده بل اکا وزوی ته روايت لری که يا مسئله تحريری راکړی ډير لطف اومرحمت به مووی په درناوی-

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

دوه کسان چی سره تی وخوری دادواړه رضاعی ورونه بلل کیږی ده دغه یوه لورد دی بل رضاعی وریره ده اورضاعی وریره په سړی باندی حرامه ده لکه نسبی وریره په تبیین الحقائق ج ۲ ص ۴۷۳ ط ایچ ایم سعید) کی د بیان څخه د محرماتو نسبیه وروسته ذکر سوی دی-

(والکل رضاعا) ای یحرم علیه جمیع من تقدم ذکره من الرضاع وهن امه وبنته واخته وبنات اخوته وعمته وخالته وام امرءته وبنتها وامرأة ابیه وامرأة ابنه کل ذلک یحرم من الرضاع کمایحرم من النسب لقوله تعالی وامهاتکم اللاتی ارضعنکم واخواتکم من الرضاعة ولقوله ﷺ: یحرم من الرضاع مایحرم من النسب-

اوهمداسی بیان په البحرالرائق ج۳ ص۹۴ کښی هم ذکرشوی دی اوپه الفتاوی الهندیة ج۱ ص۲۷۷ ط دارالاشاعة کی په باب د محرما تو کښی ذکرشوی دی: (القسم الثالث المحرمات بالرضاع) کل من تحرم بالقرابة والصهریة تحرم بالرضاع علی ماعرف فی کتاب الرضاع -کذافی محیط السرخسی -اود دی حدیث نه چی یحرم من الرضاع مایحرم من النسب چی کوم صورتونه مستثنی دی په هغو کښی هم استثناء د رضاعی وریری نه ده شوی چی هغه صورتونه د استثناء ابن وهبان په شرح المنظومة کی څه د پاسه ۲۰ ته رسولی اوصاحب د البحرالرائق ۸۱ ته اوصاحب النهرالفائق ۱۰۸ ته اوصاحب د الدرالمختار ۱۲۰ ته رسولی دی اوبعضونور مقادیر هم ښوولی دی-

فهی مائة وعشرون وهذامن خواص کتابنا (قوله وهذا من خواص کتابنا) اعلم ان ابن وهبان فی شرح منظومته اوصلهاالی نیف وستین وبینها صاحب البحروزاد علیها حتی اوصلها الی احدی وثمانین وقال انه من خواص هذاالکتاب واوصلها فی النهر الی مائة وثمانیة وقال انها من خواص کتابه فاراد الشارح ان یوصلها الی مائة وعشرین (الدرالمختار وردالمحتار ج۲ ص۴۴۲ ط رشیدیه کوټه)

مولوی عبداللہ صاحب مولوی محمد مسلم حقانی صاحب مولوی عبدالحکیم صاحب مولوی نورمحمد ثاقب سرپرست دارالافتاء مرکزی امارت اسلامی افغانستان

دتي نه رودنکو نکاح سره رواده

پوښتنه :دیوسړی رضاعی خورده چې ددغه رضاعی خورئ بیابله کشره نسبی خورده ددغه سړی کشر نسبی وروردی دده دهغه رضاعی خورد کشری نسبی خورددغه سړی د کشر نسبی ورور سره نکاح صحیح ده اوکیا اوحال دادی چې دواړوتی هم نه دي رودی لی بینوابالبرهان واجرکم علی الرحمن۔

(المستفتی حاجی فدامحمد تلکان)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب

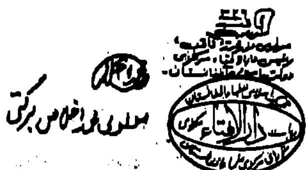
ذکرکړه شوي دی په غایة کی که چیری یوځای دوی ښځی وی چې دیوی ښځی لپاره زامن وه اودهغه بلی ښځی لپاره لوڼی وی اوس هغه ښځه چې دهغی لپاره لوڼی دی تی ئ ورکړی یوه زوی ته دهغی ښځی چې دهغی لپاره زامن دی نو لوڼی ددغه ښځی حرامی دی پردغه زوی باندی بشخصه او نه دي حرامی یوه ددغه لوڼو څخه پرنورو زامنو باندی ددغه ښځی ځکه چې نه دي جمع شوی دوی پرتی باندی دیوی ښځی۔

ذکرت فی الغایة ولوان امرأة لها بنون واخری لها بنات فارضعت التی لها بنات ابنا من بنی الاخری فان بناتها تحرم علی ذلک الابن بعینه ولاتحرم واحدة من بناتها علی سائر بنی المرأة لعدم اجتماعهما علی ثدی امرأة واحدة(لسان الحکام بهامش معین الحکام ص۱۱۴)

ولوان امرأتین لاحداهما بنون وللاخری بنات فارضعت التی لها البنات ابنا واحدا من بنی المرأة الاخری لم یجز لذلک الابن ان یتزوج بتلک المرأة التی ارضعته ولابواحدة من بناتها ویجوز لسائرالبنین ان یتزوجو اتلک المرأة وبناتها ایتهن شاؤ وا (الفتاوی التاتار خانیة ج۳ ص ۱۶۹ ط قدیمی کتب خانه کراچی)

(سئل) فی امرأتین اجنبیتین ارضعت کل واحدة منهما اولادا معلومین للاخری ثم ولدت احداهما ذکراوالاخری انثی ولم یجتمعا علی ثدی واحد بان لم یرضع الذکر من ام الانثی ولاالانثی من ام الذکر اصلا فهل یسوغ للذکر التزوج بالانثی (الجواب) نعم حیث لم یکن بینهما رضاعا وتحل اخت اخیه رضاعا کما فی التنویرو غیره الفتاوی تنقیح الحامدیة ج۱ص۳۴ ط مکتبه حبیبه کوټه)(وتحل اخت اخیه رضاعا) الدرالمختار بهامش ردالمحتار ج۲ص۴۴۲ط رشیدیه کوټه) والبحرالرائق ج۳ ص ۳۹۶ ط رشیدیه کوټه)

وهكذافی مجمع الانهر ج۱ص۳۷۷ط مکتبه غفاریه کوئته) وفتاوی دارالعلوم دیوبند کلان ج۸ ص۳۸۷ والله اعلم

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی محمود میوندوال مولوی نذاحمد استانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس عمومی دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی طلباء افغانستان

کتاب الطلاق

دغه ښځه له ماخخه پاتي ده اودري لوټي وغورځولي ددې څه حکم دی؟

پوښتنه :ومحترم ریاست ته ددارالافتاء مرکزی وبعد یوسړی دقهرپه حال کی وویل خپل پلار او داکازوی ته چې دغه ښځه زمادخواڅخه پاته ده اودری لوټی ئې وغورځولی اوښځه هم تروسه راوده سوی نه وه -

(المستفتی عبید الله ولد عبدالله)

بسم الله الرحمن الرحیم

بعون الملک العلی الا علی

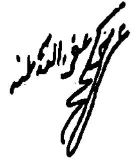
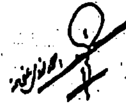
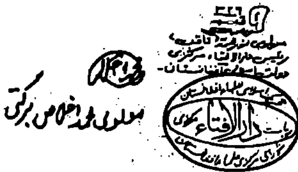
دقهر په حال کی په بعض الفاظو سره چې دمیړه دخواصادرشی یوطلاق بائن واقع کیږی اګرکه دطلاق کوونکی نیت هم نه وی دغه حال دقهراوغضب دلیل دی پروقوع دطلاق باندی په استفتاء کی لفظ مذکورددغه الفاظو څخه دی -صرف په تجدید دنکاح سره (یعنی نوی کیدو) دنکاح سره رواکیږی اونورنودری لوټی غورځول په شریعت مقدس کی هیڅ اعتبار نه لری -

وانما یفهم الطلاق منها بالقرینة اودلالة الحال وهی حالة مذاکرة الطلاق او الغضب (الفقه الاسلامی ج۹ ص۶۸۹۹ ط رشیدیه) (باب الکنایات) (کنایته) عند الفقهاء (مالم یوضع له) ای الطلاق (واحتمله) وغیره فالکنایات (لاتطلق بها) قضاء (الابنیة اودلالة الحال) وهی حالة مذاکرة الطلاق اوالغضب الخ الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج۲ ص۵۰۱ ۵۰۲ ط رشیدیه کوئته) هکذافی فتاوی دارالعلوم دیوبند کلان ج۹ ص۱۳۶ سوال (۴۵۰/۲) رجل طرح ثلاث مدرات الی امرأته وقال اب اورچلی جامیری گهر مین نه بتیه ماحکم طلاقه ای هی بائنة بتطلیقة

واحدة ام مطلقة بثلاث مغلظة فلاتحل له من بعد حتى تنكح زوجا غيره جواب (۲) فى الشامى فلا يقع بالقاء ثلاثة احجار اليها اوبامرها بحلق شعرها وان اعتقد الالقاء والحلق طلاقا انتهى وقوله اته چلى جا الخ انكان بنية الطلاق تقع به واحدة بائنة كما مر فقط فتاوى دارالعلوم ديوبند كلان ج۹ ص۳۸۵ ۳۸۶) هكذافى ردالمحتار ج۲ص۴۵۳-

سوال (۴۳۶) ایک شخص نی کہاکہ میں لے فلان شخص کی بیٹی چھوڑے اس لفظ چھورکوآپ صاحب کیا ترجیح دیتی ہیں کیونکہ بعضے علماء اس لفظ کو بائن کہتے اوربعضے صریح آپ کتابون کے حوالہ سے جواب تحریر فرماویں الجواب ولفظ چھوڑا ترجمہ ہے سرحتک اورفارقتک کاہس جیسی کہ لفظ کنایات میں سے ہے ان کا ترجمہ بھے کنایہ ہے نیت یادلالت حال سے طلاق واقع ہوکے اورچھوڑنے کا لفظ ہماری عرف میں جیساکہ نکاح سے چھوڑنے پرلولا جاتاہے نفقہ وغیرہ کے خبرنہ لینے اورحقوق زوجیت کے ادانہ کرنے پر بھے بولا جاتا ہے (*) فقط والله تعالى اعلم كذافى الدرالمختار باب الكفايات فتاوى دارالعلوم ديو بند كلان ج۹ ص۳۷۷

وله ان يتزوج مطلقته المبانة بدون الثلاث فى العدة و بعدهالان حل المحلية باق اذزواله با لثالثة ولم توجد وانما يجوزلغيره فى العدة تحرزا عن اشتباه الا نساب وهو معدوم فى حقه (الاختيار لتعليل المختار ج۳ ص۱۵۰ والله اعلم

مولوی احمدنوری عفی عنہ مولوی محمود میونڈوال مولوی مفتی نورمحمد ثاقب رئیس عمومی دارالافتاء مرکزی ومعین قضائی ستره محکمہ

امارت اسلامی افغانستان

(*) ترجمه: پوښتنه (۴۳۶) يوه سړي وويل چي ما د فلاني سړي لور پريښوده دغه لفظ د پريښودو ته تاسو صاحبه څه ترجيح وركوی څكه چي ځيني علماء دی لفظ ته بائن وايي او ځيني صريح تا سو د كتابونو په حواله جواب وليكی الجواب: لفظ د پريښودو ترجمه ده د سرحتك او فارقتك نو لكه څنگه چي لفظ له كنايا تو څخه دی د هغه ترجمه هم له كنايا تو څخه ده په نيت يا دلالت حال سره طلاق واقع كيږي او د پريښودلو لفظ زمونږ په عرف كي لكه څنگه چي له نكاح څخه پريښودلو لپاره ويل كيږي د نفقي او نورو د خبرنه اخستلو او د زوجيت د حقوقو نه ادا كولو لپاره هم ويل كيږي (مرتب)

دغصې پرمهال په ابد سره مقيد طلاق څه حکم دی

پوښتنه: څرنګه چې يو سړی په کور کښې خوشکه کړی وه وخپلی کوروالاته يې دخوشکی په جريان کښې دغه الفاظ استعمال کړی وه چې يعنی (پرماد أبدد پاره طلاقه يې) نوستاسی دمحترم حضور څخه هيله کيږی چې دامکان ترحده ددغی موضوع حل په لاس راکړئ والسلام -
(المستفتی محمد کبير)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملک العلام

په دغه صورت دطلاق کی چې په استفتاء کی ذکر سوی دی يو طلاق بائن واقع کيږی ځکه چې أبد داسی وصف دی چې په طلاق کی مفيد دزيادة اوشدة ګرځی اوهرهغه وصف چې مفيد دشدة اوزيادة وی په هغه سره طلاق درجعی څخه بائن ته اوړی لکه په فتح القدير کی چې وايي :

الاصل انه اذا وصف الطلاق بمالا يوصف به يلغو الوصف ويقع رجعيا نحو طلاقا لايقع عليک اوعلی انی بالخيار وانکان يوصف به فاما ان لا ينبئ عن زيادة فی اثره کقوله احسن الطلاق الخ فيقع به رجعيا الخ او ينبي کاشده واطوله يقع به بائنا (فتح القدير ج۳ ص۳۹۰ وهکذافی الفقه الاسلامی ج۹ ص ۶۹۱۳ ط رشيديه کوئټه) ولوقال انت طلاق کل يوم اوابدا اوطالق الايام اوقال انت طالق اليوم وغدااوبعد غد فهی واحدة الفتاوی الهندية ج۱ ص۳۶۷ ط دارالاشاعة قندهار) اوطلاق په حال کی دغضب ۳ قسمه دی که غضب داسی درجی ته رسولی ووچې په خپلو اقوالواو افعالو هيڅ نه پوهيدی يا داسی درجی ته رسيد لی ووچې په اقوالواوافعالوکی يې خلل او اضطراب پيدا شوی وونو طلاق يې نه واقع کيږی اوکه پخپلو اقوالواوفعالو پوهيدی اوخلل اواضطراب هم نه وو پکښې کی نو بيا طلاق واقع کيږی۔

يفهم مماذکر ان طلاق الغضبان لايقع اذا اشتد الغضب بان وصل الی درجة لايدری فيها مايقول ويفعل ولايقصده اووصل به الغضب الی درجة يغلب عليه فيها الخلل والاضطراب فی اقواله وافعاله وهذه حالة نا درة فان ظل الشخص فی حالة وعی وادراک لمايقول فيقع طلاقه وهذاهوالغالب فی کل طلاق (الفقه الاسلامی ج۹ ص ۶۸۸۲ ط رشيديه کوئټه) وهکذافی ردالمحتار ج۲ ص۴۶۳ ط رشيديه کوئټه) والله اعلم

[illegible]

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نذ احمد اسحاقی

دحلا لي لپاره دزوج ثاني دخومره عمر كيدل ضروري دى

پوښتنه جناب فضيلت مآب ددارالافتاء محترم رئيس صاحب السلام عليكم محترما زموږ دعلماء دمركزي شوري څخه يونفرداسى استفتاء كړي ده كه يوه ښځه په كلمات ثلاثه سره طلاقه شي نوزوج آخرئ څومره كوچنى ئ چې بيا زوج اول ته رواشي اوهمدارنګه څومره كوچنى وى چې دخول ئ جواز پيداكوى وزوج اول ته اوپه حديث شريف كى خوداسى راغلى دى حتى تذوقى عسيلته ويذوق عسيلتك نوموږ دغه موضع وتاسوته راجع كړه هيله ده چې شرعى فتوى وركړى السلام

(الحاج مولوى عبد الودود اخند رئيس شورى مركزى)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملک العلام

يوښځه چې په ثلاثه سره طلا قه شي نوزوج اول ته نه رواكيږي ترڅوچې زوج ثانى يې په نكاح نكړي په نكاح صحيح سره اوبيادخول په ونكړي اوبيابينونة په طلاق يا موت سره رانشي اوعدة تيره نشي اوشرط په دخول كى ايلاج دى چې مرادځنى التقاء الختانين دى نه انزال نوكه چيرى زوج ثانى دومره كوچنى ووچې قادرپرايلاج نه وونو تحليل نشي راتلاى اوكه صبى مراهق وو چې مثل دده جماع كولاى شي نو بياتحليل راتلاى شي لكه په الاختيار كښى چې وايي:

والمبانة بالثلاث لاتحل له حتى تنكح زوجا غيره نكاح صحيحا ويدخل بها ثم تبين منه الخ والشرط هوالا يلاج دون الانزال وان يكون المحلل يجامع مثله الخ قوله وان يكون المحلل الخ ولايجوز صغير لايقدر على الايلاج لعدم الوطء المراد من النكاح (الاختيارلتعليل المختار ج۳ ص۱۵۰ط رشيديه كوئته) وهكذافى ردالمحتار ج۲ص۵۸۳ والفتاوى الهندية ج۱ص۴۷۳ ط دارالاشاعة قندهار) وفيها ويشترط انيكون الايلاج موجبا للغسل وهو التقاء الختانين (وهكذافى الفقه الاسلامى ج ۹ ص ۷۰۰۲ ط رشيديه كوئته) والله تعالى اعلم

مولوى احمدنورى مفتى عنه مولوى نذاحمد اسحاقى فاضل وفاق المدارس مولوى نورمحمد ثاقب رئيس دارالافتاء مركزى دولت اسلامى افغانستان

په یو فعل سره معلق طلاق حکم

پوښتنه: ومحترمو علماؤته د دار الافتاء السلام ورحمة الله وبركاته

ستاسو محترم حضورڅخه داسې شرعي پوښتنه لرم عبدالجبار دحاجي امان الله زوی دخپلې ښځې په باب ومورته داسې وویل که بیا دغه زماوروردغه خبره وکړه دغه ښځه پر ماخورده درې وارئي وویل دغه درې واره ئي ټیپ کړې دي وروسته ئې دیو عالم څخه پوښتنه کړې ده هغه ورته ویلي وه چې نه ده طلاقه د نورعلماؤ څخه یې پوښتنه کړې وه هغوی ته داسې وویل چې ماخپلې ښځې ته درې واره طلاق ورکړی دی دحقیقت تفصیل ئې ورته کړی نه وونو علماؤ ورته ویلي وه چې طلاقه ده که تاسو مورته شرعي حکم راکړی خیربه مونصیب شي والسلام.

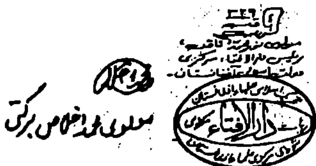
(مستفتي مولوی ګل محمد صاحب)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملك الوهاب

هرچې قول اول وارد عبدالجبار دی په باب دخپلې ښځې کې هغه تعلیق دی بالفعل طلاق نه دی هرچې اخبار د عبد الجبار دی د طلاق دوهم وار نورو علماؤ ته او حال دادی چې ده طلاق نه ده ورکړی هغه اخبار کاذب دی حکم د اخبار کاذب په باب د طلاق دادی چې طلاق د دغه مخبر کاذب دیانة واقع نه دي یعني چې د ښځې دخواه دعوه وقاضي ته و نه سي او ښځه د دغه سړي مزاحم ونه ګرځي د دغه سړي او د ښځې په ماېین کې معاش جائز دی دیانة مسؤلیت نشته طلاق واقع نه وي او کچیرې ښځه د دغه زوج مزاحم و ګرزي مرافعه وقاضي ته وکړي قاضي به حکم په فرقة کوي لکه په البحر الرائق کې راغلي دي په (ج۳ ص ۴۲۸ ط رشیدیه کوئته)

لو اکره علی ان يقر بالطلاق فاقر لايقع كما لو اقر بالطلاق هازلا او كذبا كذافي الخانية من الاكراه ومراده بعدم الوقوع فى المشبه به عدمه ديانة لما في فتح القدير ولو اقر بالطلاق وهو كاذب وقع فى القضاء آه وصرح فى البزازية بان له فى الديانة امساكها الخ (وهكذافي ردالمحتار ج۲ ص ۴۵۷ ط رشیدیه کوئته) وفى الكاملية ص ۲۶ ط حقانیه پشاور) والله اعلم

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی محمد اخلاص برکتي مولوی نذیر احمد اسحاقي فاضل وفاق المدارس مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامي افغانستان

دمعلق طلاق په صورت طلاق لازميږي که کفاره ديمين

پوښتنه :من قال لغيره ان بعت لک الثوب فامرأ ته طا لق فباع له الثوب أ فيه كفارة يمين أم وقوع الطلاق بينواتوجروا (المستفتى مولوى محمد حسن ريا ست استيناف)

بسم الله ا لرحمن الرحيم

(الجواب والله الموفق للصواب)

فقهاء كرام پر تعليق دطلاق اطلاق ديمين كوى لكن په وقت دحنث يعنى دوجود دشرط كى صرف طلاق واقع كيږي نه كفاره وبعبارة آخري ديمين با لطلاق په صورة حنث كښى طلاق واقع كيږي نه كفاره-

رجل قال اكر من هر كز كشت كنم بهذه القرية فامرأ تى طالق قالوان زرع فيها زرعا اوفا ليزااو قطنا كان حانثا الخ الفتاوى قاضيخان على هامش الهندية ج١ص ۴۷۳ ط دارالاشاعة قندهار) رجل حلف بالفارسية وقال هركاه كه من اين كار كنم فكذا – فهذه جملة الفاظ الفارسية هروقت وهركاه وهرچى كاه وهرزمان وهمى وهميشه وهربارفى واحدة منها يتكرر الحنث بتكرار الفعل فى قولهم وهو قوله هر بار كما لوقال بالعربية كلمادخلت الدارفامراته طالق فدخل الدار مرارا يتكرر الطلاق بتكرر الد خول وفيما سواها من الفاظ زمان وهر كاه لايتكرر الحنث بتكرار الفعل ولايحنث الا مرة واحدة الخ (الفتاوى قاضيخان على هامش الهندية ج١ ص۴۷۳) فقال أئمة المذاهب الاربعة يقع الطلاق المعلق متى وجدالمعلق عليه سواء أكان فعلا لاحد الزوجين ام كان امرا سماويا وسواء أكان التعليق قسميا وهو الحث على فعل شئ اوتركه اوتاكيد الخبر ام شرطيا يقصدبه حصول الجزاء عند حصول الشرط آه(الفقه الاسلامى وادلته ج ۹ ص ۶۹۷۲)

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نذاحمد الحقانی

مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

كتاب الجهاد

دمسلمانوله څمکي څخه ددفاع لپاره له کفارو مرسته غوښتل څنګه دی

پوښتنه :ماذايقول علماء الشريعة الاسلامية في حكم المسئلة التالية فى ضوء احكام القرآن والسنة اولا –هل يجوز للمسلمين اوالحكومة الاسلامية دعوة الكفار من الصليبين واليهود وغير هم من اعداء الاسلام الى دفاع اراضى الاسلام والمسلمين مع ان المسلمين قادرون بانفسهم بالدفاع عن اراضيهم مع انهم لم يكونو امهددين من قبل الكفار

(المستفتى قارى محمود شاه)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصواب

لايجوز للمسلمين ولا للحكومة الاسلامية الاستعانه بالكفار فى امور الحرب الاعند الحاجة كمافى الدرالمختار- ومفاده جواز الاستعانة بالكافر عندالحاجة وقداستعان عليه الصلوة والسلام باليهود على اليهود ورضخ لهم آه وفى ردالمحتار قوله عندالحاجة)امابدونها فلالانه لايؤمن غدره آه ج ۳ ص ۲۵۷ ط رشيديه كوئته) وكذافى مجمع الانهر شرح ملتقى الابحر ج ۲ ص ۴۳۴ ط مكتبه غفاريه) وفى البحر الرائق ج۵ ص ۱۵۲ ط رشيديه) ويشرط فى الاستعانة عندالحاجة ان لاتكون لهم راية تخصهم بل يكونون تحت راية المسلمين كمافى حاشية الطحطاوى على الدرالمختار قال فى الفتح ولاباس ان يستعان بالمشركين على قتال المشركين اذاخرجواطوعا ويرضخ لهم ولا يسهم ولاتكون لهم راية تخصهم ولايثبت عن النبى ﷺ انه سهم لهم ولعل ردمن رده فى غزوة بدررجاء ان يسلم آه ج ۲ ص۴۵۱ ط دارالمعرفه بيروت)وايضاً يشترط ان يكون الاسلام هو الغالب كمافى اعلاء السنن (ص۵۲ ج۱۲)وفى شرح السير ولابأس بان يستعين المسلمون باهل الشرك على اهل الشرك اذاكان حكم الاسلام هو الظاهر عليهم لان رسول الله ﷺ استعان بيهود قينقاع على بنى قريظة و خروج صفوان مع النبى ﷺ حتى شهد حنينا والطائف وهو مشرك فعرفنا انه لابأس بالاستعانة بهم وماذلك الانظير الاستعانة بالكلاب على المشركين والى ذلك اشار رسول الله صلى عليه وسلم بقوله ان الله تعالى يؤيد هذا الدين باقوام لاخلاق لهم فى الاخرة آه وفى الفتاوى التاتارخانية ج۵ ص ۱۵۶ ط قديمى كتب خانه كرچى) وفى شرح الطحاوى ولاينبغى للامام ان يستعين باهل الذمة على القتال مع اهل الحرب الاان يكون الاسلام هو الغالب فلابأس بان يستعين بهم حينئذ آه والله اعلم بالصواب

مولوى عبدالحكيم عفى الله عنه مولوى زمان شاه مولوى نورمحمد ثاقب سرپرست دارالافتاء مركزى دولت اسلامى افغانستان

موقت حکومت جوړول څرنګه دی

پوښتنه: تاسیس حکومت موقت در شریعت محمدی چه حکم دارد بینوا توجروا

(المستفتی الحاج مولوی خلیل الله فیروزی رئیس ریاست عالی تمیز)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

تقید امامة امام بوقت معین در شریعت جائز است درد رمختار بهامش ردالمحتار ج۱ص۴۰۶ آورده:

وکذاصبی وینبغی ان یفوض امور التقلید علی وال تابع له والسلطان فی الرسم هو الولد وفی الحقیقة هوالوالی لعدم صحة اذنه بقضاء وجمعة کما فی الاشباه عن البزازیة وفیها لوبلغ السلطان اوالوالی یحتاج الی تقلید جدید (انتهی) ودرردالمحتار (قوله وکذاصبی ای تصح سلطنته للضرورة لکن فی الظاهر لاحقیقة قال فی الاشباه ج۳ ص ۲۳ ط ادارة القران کرچی) وتصح سلطنته ظاهرا قال فی البزازیة مات السلطان واتفقت الرعیة علی سلطنة ابن صغیرله ینبغی ان تفوض امور التقلید علی وال ویعد هذاالوالی نفسه تبعا لابن السلطان لشرفه والسلطا ن فی الر سم هوالابن وفی الحقیقة هوالوالی لعدم صحة ا لاذن با لقضاء والجمعة ممن لاولایة له آه ای لا ن هذا ا لوالی لو لم یکن هوالسلطان فی الحقیقة لم یصح اذ نه با لقضاء وا لجمعة لکن ینبغی ان یقال انه سلطان الی غایة وهی بلوغ الابن لئلا یحتاج الی عزله عند تولیة ابن السلطان اذا بلغ تامل (انتهی)(قوله وفیها) ای فی الا شباه عن البزازیة ایضاً وذکر ذالک بعد مامر بنحوورقة فافهم وذکر الحموی ان تجدید تقلیده بعدبلوغه لایکون الا اذاعزل ذالک الوالی نفسه لان السلطان لاینعزل الابعزل نفسه وهذاغیر واقع آه قلت قد یقال ان سلطنته ذالک الوالی لیست مطلقة بل هی مقیدة بمدة صغر ابن السلطان فاذا بلغ انتهت سلطنة ذلک الوالی کما قلناآ(نقا ردمحتار ج۱ ص۴۰۶ ط رشیدیه کوئته) الفقه الاسلامی ج۶ ص ۷۰۲) آورده ویری الدکتور السنهودی آن روح النظام الاسلامی لاتتنافی اسراء اطلاقا مع توقیت الخلافه بمدة زمینة محدودة اذاتضمن عقدة الخلافة ذالک آه ونیز تقیدامارت وقضاء جواز دارد کما فی اکثر کتب الفقة مثل ردالمحتار ج۴ ص۳۸۰ ط رشیدیه کوئته فتح القدیر ج۶ ص۳۵۸

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی نورمحمد ثاقب دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

اسیرانو تبادله څه حکم لري

پوښتنه : تبادله محبوسین طلبه کرام همراه مخالفین در گیر جنگی جواز دارد ویا خیر بینواتوجروا

(المستفتی الحاج مولوی خلیل الله فیروزی رئیس ریاست عالی تمیز)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

تبادله محبوسین طلبه همرای مخالفین جائز است زیراکه در تحفة الفقهاء آورده است که برای امام رها کردن الاسلامی لاتنفانی اسراء بغاة بدون شئ جائز است بناء علی هذا رها کردن اسراء بمقابل اسراء طلبه کرام بطریق اولی جائز است:

وبعد الانهزام يقتلون مدبريهم واسراء هم ويجهزون على جريحهم واصله قوله تعالى وان طائفتان من المؤمنين اقتتلوفاصلحو ابينهما فان بغت احداهما على الاخرى فقاتلواللتى تبغى حتى تفئ الى امرالله وان عفا الامام عن اسراء هم فلا بأس به ايضاً (تحفه الفقهاء ج۳ ص۳۱۴)ودر تبادل محبوسین همراه کفار اختلاف بین ابی حنیفة رحمه الله تعالى وصاحبين رحهما الله تعالى هست وازبعضی کتب فقه مثل طحطاوی وفتح القدير جواز تبادل محبوسین مسلمین همراه کفار معلوم میشود وحرم (فداء هم)بعد تمام الحرب اما قبله فيجوز بالمال لا بالا سير المسلم دررو صدرشريعة وقالا يجوز وهو اظهر الروايتين عن الا مام (شمنى)الدرالمختار بهامش الطحطاوى (قوله وقالا يجوز)وبه قالت الائمة الثلاثة لان تخليص المسلم اولى من قتل الكافر للا نتفاع به لان حرمته عظيمة واما الضرر الذى يعود علينا بدفعه اليهم يدفعه ظاهر االمسلم الذى يتخلص منهم لانه ضررشخص واحد فيقوم بدفعه واحد مثله ظاهرا فيتكافئان وتبقى فضيلة تخليص المسلم وتمكينه من عبادة ربه وقد ثبت ذالک عن رسول الله صلى الله عليه وسلم (طحطاوى ج۳ ص۴۴۷ط دارالمعرفة بيروت) ودرفتح القدير (ج۵ ص۲۲۰)ذکر شده وجه الرواية الموافقة لقول العامة ان تخليص المسلم اولى من قتل الكافر والانتفاع به لان حرمته عظيمة وماذكر من الضرر الذى يعودالينا بدفعه اليهم بدفعه ظاهرا المسلم الذى يتخلص منهم لانه ضرر شخص واحد فيقوم بدفعه واحد مثله ظاهر افيتكا فان ثم يبقى فضيلة تخليص المسلم وتمكينه من عبادة الله كما ينبغى زيادة ترجيح ثم انه قدثبت ذالک عن رسول الله ﷺ اخرج مسلم فى صحيحه وابوداؤد والترمذى عن عمران بن حصين ان رسول الله صلى الله عليه وسلم فدى رجلين من المسلمين برجل من المشركين آه

مولوی احمد نوری عفی عنہ مولانا عبدالحکیم عفی اللہ عنہ مولوی نورمحمد ثاقب سرپرست دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

اوربند کول څه حکم لری

پوښتنه: جنگ بندی طلبه ہمراہ مخالفین در کبیر جنگ جواز دارد یا خیر) بیوا توجروا۔

(المستفتی الحاج مولوی خلیل اللہ فیروزی رئیس ریاست عمومی عالی تمیز)

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب جنگ بندی طلبه کرام ہمراہ مخالفین جائز است بشرط مصلحة وفائده طلبه کرام (ولو طلبوا الموادعة اجیبوا) الیها ان خیر اللمسلمین کمافی اهل الحرب (والالا) یجابوا (بحر)(ولا یؤخذ منهم شئ) (درمختار) باب البغاة قوله ولوطلبوا الموادعة ای الصلح علی ترک قتالهم (قوله ان خیر اللمسلمین) کما اذاعلم انهم لایتهیئون تلک المدة بالعددو العدد لقتال المسلمین وان المیرة تمتنع عنهم لولاالصلح (قوله ولایوخذ منهم شئ) ای ولاهدیة ولامال لاجل الصلح طحطاوی ج۲ ص۴۹۴ ط دارالمعرفة بیروت ودرردمحتار ج۳ ص ۳۴۱ ط رشیدیه کوئته)ذکراست (قوله ولایؤخذمنهم شئ) ای علی الموادعة لانهم مسلمون ومثلة فی المرتدین (فتح) ودرمبسوط ج ۶ ص ۱۳۵ ط غفاریه کوئته)آورده فان طلب اهل البغی الموادعة اجیبو االیها ان کان خیرا للمسلمین لمابینا انهم قد یحتاجون الی الموادعة لحفظ قوة انفسهم اذ الم یقوواعلی قتالهم وکمایجوزذالک فی حق المرتدین یجوز فی حق اهل البغی ولم یؤخذ منهم علیها شی لانهم مسلمون لایجوز اخذ الجزیة من المسلمین آه

فائده: تقید امامت وامارة وقضاء بناء بردلائل سابقه جائز است لکن دروقت مصلحة ذوی الرای والنظر ونیز تبادل محبوسین طلبه کرام ہمراہ مخالفین وجنگ بندی دربین طلبه ومخالفین درکبیر جنگ دروقت مصلحة اوفائده طلبه کرام جوازدارد) واللہ اعلم

دحربي پامستامن په پاتي شوی مال باید څه وشي

پوښتنه: تاریخ ۱۲-۲-۱۳۷۵ ددارالافتاء محترمینو علماء کراموته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته وبعد دشوروی اتحاددبندی پیلوټانو بعضی شخصی سامانونه لکه توسان یانورشیان پاته دی چی ددی شیانو په باب سوزصلیب والا هم پوښتنه کوی موږته معلومات نسته چی ایادا شیان موږ ورکړو که څه په وکړو په دی باب هیله مندیو چی ده شریعت مقدس په رڼاکی موږ ته فتوی راکی چې موږئې داسامانونه ورکړوکه څه په وکړو - والسلام

(الحاج ملامحمد حسن اخند دجنوبی ولایاتو تنظیمه رئیس)

بسم الله الرحمن الرحیم

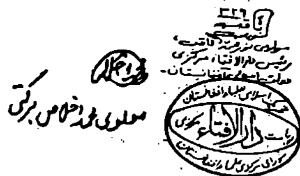
الجواب بعون الملک الوهاب

که داروسی پیلوټان په امان اواجازه دطالبانوسره داخل شوی وی زموږدی دارته نوبیا چی دوی عودوکړ وخپل دارحرب ته اوشخصی مالونه اوسامانونه ئې پاتی شول داشیان ددوی دی په حال دژوندددوی کښی اوکه دوی مړه وی نوبیاهم ددوی دوارث دی اوددوی خیانت کولو سره لکه دوی چی ربانی ته مرمی راوړی وی ددوی داعهدنه ماتیږی اوامان نه ختمیږی البته که داروسی پیلوټان بغیردامان اواجازی دطالبانوداخل شوی وی زموږ دارته نوبیادوی اوددوی ټول سامانونه فیئ ګرځی دمسلمانانو دپاره - فان رجع الحربي المستأمن الی دار الحرب وترک ودیعة عند مسلم اوذمی اودینا علیهما حل دمه بالعود الی دارالحرب وماکان فی أیدی المسلمین اوالذمیین من ماله فهو باق علی ماکان علیه حرام التناول (الفتاوی الهندیة ج۲ ص۲۳۵ط دار الاشاعة قندهار)

قوله ولوان حربیا دخل دارنا بامان ثم عاد الی دارالحرب وترک ودیعة عند مسلم اوذمی اودینا فی ذمتهم فقد صار دمه مباحا بالعود ومافي دارالاسلام من ماله له مادام حیا وان مات فهو لورثته (فتح القدیر ج۵ ص۲۷۲) (اومات فقط) بلاغلبة علیه (فدیته وترضه وودیعته لورثته) لان نفسه لم تصر مغنومة فکذاماله کما لو ظهر علیه فهرب فماله له (قوله فماله له) وکذادینه ویلزم من ذلک انه لوأرسل من یأ خذه وجب تسلیمه کمالایخفی (الدرالمختار وردالمحتا ر ج۳ ص۲۷۵ط رشیدیه کوئته) – اوداچی ددوی په خیانت کولو سره ددوی امان نه ختمیږی په (رد المحتار ج۳ ص۲۷۳) کي لیکلی دی: وذکرفی موضع آخر ان المستأمن لوقتل مسلما ولو عمدا اوقطع

الطريق اوتجسس اخبار نا فبعث بها اليهم اوزنى بمسلمة اوذمية كرها اوسرق لا ينقض عهده آه ملخصا اوهمداسي ذكرشوي په (الفتاوى السراجية ص۶۵ ط ايچ ايم سعيد كراچي)كښې هم اوكه روسي پيلوټان بغيرد امان څخه داخل شوي وي زموږ دارته موږ ورپل چې ددوي ټول سامانونه فئ ګرځي په (ردالمحتار ج۳ ص۲۷۲ ط رشيديه كوئټه)كښې ليكلي دي: قيد بالمستأمن لانه لو دخل دارنا بلا امان كان وما معه فيئ ولوقال دخلت بامان الاان يثبت الخ... اوپه (فتاوى التاتارخانيه ج۵ ص۱۹۰ ط قديمي كتب خانه كراچي) كښې ليكلي دي:

اذادخل الحربى دار نا بغير امان واخذه واحد من المسلمين لايختص به الآخذ ويكون فيئا لجماعة المسلمين هذاقول ابى حنيفة رحمه الله وفى الخانية يباع ويوضع ثمنه فى بيت مال المسلمين -م- وقال ابو يو سف ومحمد هو للآخذ الخ اوپه (تحفة الفقهاء ج۳ ص۳۰۴)كښې ليكلي دي ولوان حربيا دخل دار الاسلام بغير امان يصير فيئ لجماعة المسلمين حتى لواسلم قبل ان يأخذه واحد من المسلمين فانه لايعتق وهذاعند ابى حنيفة فاماعندهما فيصير ملكا للاخذ حتى لواسلم قبل الاخذ يكون حرا اوپه فتاوى السراجية كښې ص۶۵ط ايچ ايم سعيد ليكلي دي حربى دخل الينا بغير امان فاخذه رجل منا فهو فيئ لعامة المسلمين وقال ابو يو سف ومحمد رحمهما الله هوللذى اخذه-اود فيئ مصرف جميع المسلمين دي يعني ټول پكښې حصه لرلاى شي اوامام به يې په خلكو تقسيموي په تكملة د(فتح الملهم ج۳ ص۷۸ ط مكتبه دارالعلوم كراتشي)كې ليكلي دي قال ابن رشد فى بداية المجتهد۱ : ۳۸۹ قال قوم :الفئ يصرف لجميع المسلمين الفقير ولغنى ويعطى الامام منه المقاتلة والولاة والحكام وينفق منه فى النوائب التى تنوب المسلمين كبناء القناطر واصلاح المساجد وغير ذلك ولاخمس فى شئ منه وبه قال الجمهور وهوالثابت عن ابى بكر وعمر رضى الله عنهما الخ. والله اعلم

الجواب صحيح عبدالحكيم عفى الله عنه
مولوی محمد اخلاص برکتی

مولوی محمد مسلم حقانی مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی عبدالله صاحب
مولوی نورمحمد ثاقب سرپرست دارالافتاء مرکزی تحریک اسلامی طلباء افغانستان

په بندیانو کارونه کولوخه حکم دی

پوښتنه کوم اشخاص چې زمونږ سره په محبس کي بندیان دی زمونږ لپاره په هغوی باندی دمحبس دیوال جوړول جوازلری که نه اجرة نه ورکوو خوډوډی ورکوو-

المستفتی مولوی آغالالی

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب باسم ملهم الصواب

دشریعت په مقدس دین کي دبند اصل مقصددادی چې دبند په وقت کی بندی شخص دخپلو هغه تصرفاتو څخه بندشی څرنګه چې ده مخکی تر بند کول باقی حکومت دبندی څخه دمزدورکار نسی آخستلای مګرکه یي په خپله رضاڅه خدمت کاوه :

ان الحبس الشرعی فی اصله لیس هو الحبس فی مکان ضیق وانماهو تعویق الشخص ومنعه من التصرف بنفسه سواء أکان فی بیت ام مسجد الخ (الفقه الاسلامی ج ۸ص ۵۹۶۷ ط رشیدیه)

لاینبغی للقاضی ان یضرب محبوسا فی دین ولاغیره ولایصفد ولایقید ولایغل ولایمد ولایقیمه فی الشمس (الهندیة ج۳ ص۴۱۴ط دارالاشاعة قندهاروالبزازیة علی هامش الهندیة ج۵ ص۲۲۴ ط دارالاشاعة قندهار وردالمحتار ج۴ ص۳۴۹ ط رشیدیه کوئته) وفی کفالة الاصل لایضرب المدیون ولایؤاجر (خلاصة الفتاوی ج۴ ص۴۵ ط رشیدیه کوئته)والبحرالرائق ج۶ ص۴۷۶ طرشیدیه کوئته)

مولوی احمدنوری عفی عنه۱۹-۶-۱۳۷۶ مولوی نذاحمدالحقانی مولوی محمود میوندوال مولوی

مفتی نورمحمد ثاقب رئیس عمومی دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

مولوی محمد اخلاص برکتی

له هزارګانو څخه نیول شویو موټرانو حکم

پوښتنه : دهزارګانو موټران چې مونږ نیولی دی دهغوی استعمال مونږ ته جائزدی کنه؟

(المستفتی مولوی آغا لالی)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب باسم ملهم الصواب

هزاره گان ۲ قسمه دی اول هغه هزاره گان چې د طالبانو سره جنګ او مقابله کوی د هغو حکم د باغیانو دی یعنی د هغو سره که د بیت الما ل شی ونیول شئ هغه به بیت المال ته تسلیم شی او که د هغو شخصی ملکیت ونیول شی هغه حکومت بنا برضرورت استعمالولای شی ورنه ورته ساتی به ئې کوم وخت چې دوی تسلیم شی بیرته به هغه ورته وسپارل شی دوهم هغه هزاره گان دی چې هغه یا د هغو موتران یا نور اموال شخصیه ونیول شی د هغو حکم داسی دی لکه د نورو اشخاصو د اموالو -

واما اموالهم فیحبسها عنهم الامام الی ان یزول بغیهم فاذازال ردها الیهم لان اموالهم لاتحتمل التملک بالاستیلاء لکونهم مسلمین (الفقه الا سلامی ج ۷ ص ۵۴۸۱ ط رشیدیه)وماصاب المسلمون منهم من کراع اوسلاح و لیس لهم الیه حاجة قال اماالکراع فیباع ویحبس الثمن ...حتی یتفرق جمعهم فیرد ذلک علی صاحبه(المبسوط ج ۶ ص ۱۳۵ ط غفاریه کوئته) ولایؤ خذ مال علی سبیل التملک بطریق الاغتنام ... فان التملک بالقهر یختص بمحل لیس فیه عصمة الا حراز بدار الاسلام(المبسوط ج ۶ ص ۱۳۵ ط غفاریه کوئته) والله اعلم وعلمه احکم

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی محمود میوندوال مولوی مفتی نورمحمد ثاقب رئیس عمومی دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی طلباء افغانستان

خوک چې داسلامي تحریک په مقابل تبلیغات کوی

پوښتنه :که یو څوک د اسلامی تحریک په مقابل کی مخالف تبلیغات وکړی ولوکه هر څوک وی د دغسی چاسره څرنګه عمل بایدوشی

(المستفتی : دتحقیق مدیریت د استخباراتو څانګه)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب باسم ملهم الصدق والصواب

دغه سری چې پر خلاف د اسلامی دلی تبلیغات کوی او خلق وفاسدی لاری ته رابولی او جاسوسی کوی اول

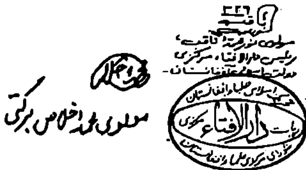
دی تعزیر په وهل او په بندولو کړی چې تائب شی که ئې دغه عمل ترتوبې وروسته بیا بیا مکرر کاوه او په وهلو او بندئې نه پریښودیٔ نویٔ قتل جائزدی۔

وقال الداودی الجاسوس یقتل وانما نفی القتل عن حاطب لماعلم النبی صلی اللّٰه علیه وسلم منه ولکن مذهب الشافعی وطائفة رحمهم اللّٰه تعالی ان الجاسوس المسلم یعزر ولایجوزقتله وانکان ذاهیئة عفی عنه لهذا الحدیث وعن ابی حنیفة والاوزاعی رحمهما اللّٰه تعالی یوجع عقوبة ویطال حبسه الخ (عمدة القاری ۱۴ ص ۳۵۶ ط رشیدیه کوئته) وفی المجتبی الاصل ان کل شخص رأی مسلما یزن ان یحل له قتله وانما یمتنع خوفا من ان لا یصدق انه زنی (وعلی هذاالقیاس المکابر بالظلم وقطاع الطریق وصاحب المکس وجمیع الظلمة بادنی شئ له قیمة) وجمیع الکبائر والاعونة والسعاة یباح قتل الکل ویثاب قاتلهم آه وافتی الناصحی بوجوب قتل کل مؤذآه (الدر المختار علی هامش (الطحطاوی ج۲ ص۴۱۱ ط دار المعرفة بیروت) (قوله یباح قتل الکل) ای تعزیر ان لم ینز جروا کماافاده صدر کلامه (الطحطاوی علی الدر ج۲ ص۴۱۱ ط دار المعرفة بیروت) ومن لم یندفع فساده فی الارض الا بالقتل قتل مثل المفرق لجماعة المسلمین والداعی الی البدع فی الدین الخ ثم قال والخلاصة انه یجوز القتل سیاسة لمعتادی الاجرام ومدمنی الخمر ودعاة الفساد ومجرمی امن الدولة ونحوهم (الفقه الاسلامی ج ۷ ص ۵۵۹۴)

سوال: جو مسلمان کافرحکومت کاجاسوس بن کر مسلمانوں کے خفیہ راز اس تک پہنچائے یاحکومت کافرہ کے تعاون سے وہاں کے مسلمانوں کو ستائے اوران کے فوج کو ظلم پر آمادہ کرے ایسے مسلمان کاشرعی حکم کیاہے ؟ اس کا قتل کرنا جائزہے یا نہیں بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب اگربدون قتل کوئی تدبیر اسکی فہمائش کے لئے کارگرنہو تو اسے قتل کرنا جائزہے (*)

قال الامام القرطبی رحمه اللّٰه تعالی فانکان الجاسوس کافر افقال الاوزاعی رحمه اللّٰه تعالی یکون نقضا لعهده وقال اصبغ الجاسوس الحربی یقتل والجاسوس المسلم والذمی یعاقبان الاان تظاهرا علی الاسلام فیقتلان الخ (احکام القرآن للقرطبی ج۱۸ ص ۵۳) احسن الفتاوی ج۶ ص۲۹)

مولانا عبدالحکیم عفی اللہ عنہ مولانا محمد اخلاص برکتی مولانا نذاحمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

(*) کوم مسلمان چی دکفارو جاسوس شی دمسلمانانو پټ رازونه هغوی ته وررسوی یادکافر حکومت په مرسته دهغه ځای مسلمانان زوروی اودهغوی فوځ پرظلم راپاروی دداسی مسلمان شرعی حکم څه دی دده وژل روادی اوکه نه؟ بینوا توجرو۔
الجواب : باسم ملهم الصواب که بیله وژلو کوم تدبیر دده دپوه کولو لپاره مؤثرنه وی نودده وژل جائزدی۔

كتاب اللقطه

په رياست حج واوقافوكي له حاجيانو پاتي شوى آب زمزم اوجاى نمازوخه حكم دى

پوښتنه :-محترم جناب مسئول رياست دارالافتاء ولايت قندهار استفتاء مى گردد اينكه درسال قبل درموسم حج ازيكتعداد حجاج خارجى مثلا اندونيزياوافغانستان يكمقدار آب زمزم وجاى نماز قالين دى كر جيزهاى معمولى برياست حج واوقاف ولايت قندهارمانده است كه صاحبش تاامروزپيدانشده است اكنون استفتاء مى گردداز مقام عالى درباره چه تصميم بگيريم وچى بايدشوددوالسلام-

(المستفتى مسئول رياست حج واوقاف ولايت قندهار)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

هرهغه اشياء چې پيدائې كړى يوڅوک هغه دوه نوعى دى ۱ هغه اشياءدى چې مالک ئې طلب نكوى (۱) لكه نواة (۲) قشرالرمان (۳) بطيخ اودغه اشياء هم پيداسى په مواضع متفرقه كى نوددغه پيد اكونكى ته داشته چې وايي خلى اونفع پرواخلى ۲ نوع هغه اشيا ءدى چې مالک ئې طلب كوى (۱) لكه نقدين (۲) اوعروض نوآخذدى واخلى دغه اشياء اوحفاظت دى وكړى ترهغه وخت چې مالک ئې پيد اكيږى اوقشوراونواة چې مجتمع وى همددغه نوع څخه دى اوس چې مالک پيدانشى پس دتعريف اواعلان څخه مسئله داده چې افضل دپاره وپيد اكونكى دلقطى داده چې امام ته به ئې وركړى اوبياچې امام ته ئې وركړه نوامام بيا مخيردى كه ئې قبلوى اوكه ئې نه قبلوى اوكه ئې قبوله كړه نو بياده لره خياردى كه ئې فقيرانولره وركوى اوكه ئې قرض وركوى يوماړه سړى لره لكه په (الفتاوى البزازية بهامش الفتاوى الهندية ج۶ ص۲۱۹ ط دارالاشاعة قندهار) كى ليكلى دى:

ثم مايجده نوعان نوع لايطلبه مالكه كالنواة وقشرالرمان والبطيخ فى مواضع متفرقة له ان يأخذ وينتفع بها ولكن لايصير ملكا لاحد ولووجدها مالكها فى يده له اخذ هاالااذاكان قال حالة الرمى من اخذه فهوله لقوم معلومين ولم يذكر السرخسى رحمه الله تعالى هذاالتفصيل وكذا الحكم فى التقاط السنابل بعد جمع غيره يعددناءة وقال بعض المشايخ ليس اللرامى اخذها وان لم يقل وقت الالقاء من اخذه فهوله لمعلومين ونوع يطلبه مالكه كالنقدين والعروض ونحوها فيأخذه ويحفظه الى ان يوجد صاحبه والقشوروالنواة المجتمعة من هذا النوع الخ.....

اوهمدارنگه په (الفتاوى التاتارخانية ج۵ ص۵۸۵) كښى ليكلى دى:

نوع منه يعلم ان صاحبه يطلبه كالذهب والفضة وسائر العروض واشباهها وفى هذاالوجه له ان يأ خذها ويحفظها ويعرفها حتى يوصلها الى صاحبها الخ وفى الذخيرة وفى السير الكبير يقول الافضل لمن وجد لقطة ان يدفعها الى الامام ثم اذادفعها الى الامام كان للامام الخياران شاء قبل منه وان شاء لم يقبل فان قبل فهو بالخيار ان شاء صدقها على الفقراء وانشاء اقرضها من رجل موثوق ملئ الخ (الفتاوى التاتارخانية ج۵ ص ۳۹۷ ط قديمى كتب خانه كراچى) والله سبحانه وتعالى اعلم

(العبد الاحقر مولوى ندا محمد الحقانى)

كوم مالونه چي ونيول شي اومالكان يي معلوم نه وى

پوښتنه : ددار الافتاء محترم علماء كراموته السلام عليكم ورحمة الله وبركاته څرنگه چى عبد الخالق خان چې پيش په پاكستان كى وظيفه اجراء كوله دقنصل گرى تقريبا درى كاله ترمخ دحاجيانو څخه څه آندازه روپى اخيستى وى اوبيرته خپل مالكانوته نه دي وركړه شوى اوفعلاً ئې مالكان معلوميدل امكان نه لرى نوپه دغه روپوكه دتعليم وتربيه دپاره كتابونه رانيول شي څرنگه به وى اومشر ملا صاحب (امير المؤمنين) هم اجازه كړي ده اوكه نه وى نو څه بايد په وكړه شي- والسلام

(الحاج ملا عبد الجليل آخند)

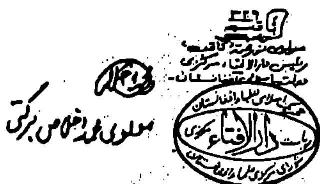
بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملك الوهاب

دغه روپى چې عبدالخالق دحاجيانو څخه اخستى دى اوفعلاً يى مالكان معلوميدل امكان نه لرى دقسم څخه دهغه اموالودى چې مالكان لرى خومعلوم نه وى لكه هغه اموال چې قطاع الطريق سره ونيول شي يانوراموال ضائعة ددغه قسم اموالو حكم دادى چې وروسته ترعدم دطمع دپيدا كيد لو څخه دمالك دابيت المال ته سپارل كيږى مصرف ددغه قسم دبيت المال نفقه دمريضانو اوعاجزانو چې داسى څوک ورله نه وى چې ددوى نفقه پرلازم وى هم دغه رنگه دواء ددغه مريضانوئې مصرف ده په كتاب الخراج كښى دامام ابو يوسف رحمه الله تعالى (ص۱۸۲) كى راغلى دى:

قال ابويوسف واما ماسألت عنه ياامير المؤ منين ممايصيبه ولاتك فى الا مصار مع اللصوص اذااخذ وامن المال والمتاع والسلاح وغير ذلک فمااصبت معهم من شئ فتقدم الى ولاتک فى ان يصير الى رجل من اهل الامانة والصلاح فيصيره فى موضع حريز فان جاءله طالب واقام بذلک

بينة شهودالابأس بهم قوما من اهل التجارة معروفين رد عليه متاعه واشهدعليه وضمنه المتاع اوقيمته ان جاء مستحق له وان لم يأت له طالب بيع المتاع والسلاح وصير ثمنه والمال الذی اصيب معهم الی بيت المال فان هذاوشبهه ممايذهب به الولاة ولايحل لهم ولا يسعهم الاان يرفعوه اليک آه
په (الفقه الاسلامی کی ج۵ ص۵۲۳)کی راغلی دی النوع الثالث الاموال التی تؤول ملکيتها للدولة من الافراد اويکون للدولة عليها الولاية فالاولی مثل مايؤول الی بيت المال کالاموال الضائعة اوالتی لاوارث من لاوارث لها لان بيت المال وارث له... آه
په تقريرا ت الرافعی دردالمحتارج ص۱۳۹ ط رشيديه کوئته کښی تفسير داموال ضائعه په دی عبارت شوی دی ای التی لها مستحق لکنه غير معلوم آه اوهم ئې هلته ترکه دميت چې وارث نه لری داموال ضائعه څخه ګرځولی ده اوپه الفتاوی الهندية ج۱ ص۱۹۱ ط دارالاشاعة قندهار) کښی راغلی دی په بيان دبيوت دبيت المال کښی :
والرابع اللقطات هکذافی محيط السرخسی وماأخذ من ترکة الميت الذی مات ولم يترک وارثا اوترک زوجا اوزوجة وهذا النوع يصرف الی نفقة المرضی وادويتهم وهم فقراء والی کفن الموتی الذين لامال لهم والی اللقيط وعقل جنايته والی نفقة من هو عاجز عن الکسب وليس له من تجب عليه نفقته وما اشبه ذلک کذافی شرح الطحاوی ...آه والله تعالی اعلم

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی زمان شاه مولوی محمد اخلاص برکتی

مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

كتاب الشركة

دپلارپه ژوندكي دخپل كسب كونكوزامنوگټه دچاده

پوښتنه :باسمه تعالى وبه نستعين محترمينوددارالافتاء اساتذوته لومړى تحيه سلام وړاندى كيږى السلام عليكم ورحمة الله وبركاته وبعد محترمينو اساتذه ؤزه عبد الحبيب دمستوفيت مسئول ديوى مسئلي پوښتنه په لاندى ډول كوم مثلا ديوسړى ۶ زامن وى اوغټان شى پلارئې مسكين وى شى نه لرى اوزامن ئې څه اندازه دنيا كسب كړى بيايودزامنو وفات شى تركه جوړه نشى اومال ډيرلږ كسب سوى وى تقريبا(۱۰)كاله پس پاته ۵ ډيرمال وګټى اويوددغه پنځوڅخه وفات شى تقسيم خوپه منځ دورونوكى نه وى سوى اوس ځان پوه كړم چې پلارئې يو حصه دحق پيدا كوى په تركه دميت زوى كښنى اويا مال دپلار بلل كيږى

(مستفتى عبدالحبيب)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

مسئله داده چې په مذكوره صورت كى دمستفتى پلاردخپل دغه ميت زوى په متروكه كى چې د هغه دخپل ځان كسب ووحق دميراث لرى اوكل مال دپلارحق نه كيږى په الفتاوى تنقيح الحامدية كى ليكلى دى:

واماقول علماء نا اب وابن يكتسبان فى صنعة واحدة ولم يكن لهما شئ ثم اجتمع لهما مال يكون كله للاب اذا كان الابن فى عياله فهو مشروط كما يعلم من عباراتهم بشروط منها اتحاد الصنعة وعدم مال سابق لهما وكون الابن فى عيال ابيه فاذاعدم واحدمنها لايكون كسب الابن للاب الخ والله اعلم بالصواب الفتاوى تنقيح الحامدية ج۲ ص ۱۷ ط مكتبه حبيبيه كوئته)

مولوی احمد نوری عفی عنہ

دنوروورثانوبي اجازې په مشتركه ځمكه كي نهالان ايښودل

پوښتنه : محترم رئيس صاحب دارالافتاء السلام عليكم ورحمة الله وبركاته اما بعد : موږ موروثي ځمكه چې راپاتى ده پرهغه موږ آبادى كړى اونهالان موپكښى ايښى دى نواوس زموږ عمه يعنى دپلارخورپه دى آبادى اونهالانو كښى چې موږ پخپله كښينول حق لرى كه

يا هيله ده چې شرعی لاربښونه راته وکړئ .والسلام

(مستفتی ملا یار محمد)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملک الوهاب

مځکه چې میراث پاته شی دخپلو شریکانو چې ورثه دی مشترک بلل کیږی اوس که چیری تصرف ځینو شریکانو وکړی که چیری په اجازه دنور شریکانو ؤو صحیح دی اوکچیری په اجازه د نور شریکانو نه وو تصرف ئې روانه دی اوهغه خونی اودرختې چې بیله اجازی دشریکانو جوړی شوی دی حکم دارنګه دی دتقسیم اودویش وروسته که چیری په حصه کی دخپل ځان ئې شوه خود ده ده اود ځان ملک ئې دی اوکه چیری دبل شریک په خواه اوطرف کی شوه خپل دبنا دنړید و لو حق لرې هکذا فی الکاملیة ص۵۰ ط حقانیه پشاور- سئلت فیمن بنی فی ارض مشترکة بینه وبین آخر بغیر اذن شریکه فهل یکون مابناه ملکا له فله هدمه والانتفاع بانقاضه فالجواب نعم کما فی الفتاوی تنقیح الحامدیة واذابنی فی الارض المشترکة بغیر اذن الشریک له ان ینقض بناءه وهکذافي الفتاوی تنقیح الحامدیة ج۱ ص۱۰۰ ط مکتبه حبیبه)سئل في دار مشترکة بین جماعة بني فیها بعضهم بناء لانفسهم آه الجواب حیث کانت قابلة للقسمة وینتفع کل بنصیبه بعد القسمة فلبقیة الشرکاء ذالک ثم البناء حیث کان بدون اذنهم ان وقع فی نصیب البا قین بعد قسمة الدار فبها ونعمت والاهدم البناء کمافی التنویر وغیره والله سبحانه وتعالى أعلم

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی محمود میوندوال

مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی امارت اسلامی افغانستان

ځیني ورثاء که مشترکه ځمکه خرڅه کړی نوروارثان تو له راګرځولای شي که خپل حق

پوښتنه : محترم عالیقدر دکندهارولایت ددارالافتاء دریاست مقام السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته محترمایه ډیر احترام سره خپله موضوع داسی روښانه کووچې: کاله دمځه

موریودکان چې په هرات بازار کی ۱ - ناحیه مربوط موقعیت لری دحاجی محمداسلم دورثی څخه رانیولی دی چې عبارت دی دګلالی ظاهر جان محمد هاشم عبدالسلام ګل غوټی نامه ګل حرمه چې خو ندي ئې دی اوموریې بی بی خاتمو چې ددوی مشترک دکان وو مورډرانیوی په حضوردشاهدانو چې مورږ څلورم خریداران یوچې داورثی پرخرڅ کړی دی اوس ددوی دوو۲نورووروڼو مخالفت کړی دی چې موږ حقوق لرو په دی دکان کی ستاسو محترم مقام څخه هیله کووچې دشریعت مطابق مورته فتوی راکړی مهربانی به مووی ومن الله التوفیق

(المستفتی حاجی عبد الله ولد محمد سرور)

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله رب العالمین وصلی الله علی سیدنامحمد وعلی آله وصحبه وسلم

الجواب باسم ملهم الصواب

په مذکورصورت کی دورثه ؤ څخه کومواشخاصو (چې عبارت دمور خوندو اوڅلورو وروڼو څخه دی) چې موروثه دکان خرڅ کړي دی بناء پرتقسیم دمیراث دمسئلی ددوی په حصه کی بیع صحیح اونافذه ده اوکومو اشخاصو چې (عبارت دنورودوووروڼو څخه دی) اجازه نه وه کړی دبیع څخه مخکی دمور څلوروروڼودووخوندوسره شریکان وه اوس دمشتري سره شریکان دی تهوله دکان دخپلی حصی پربنیاد نشی راګرزولاي ځکه چې دخرڅونکوله طرفه ملکیت ومشتری ته نقل شوي دی اویوشریک دبل شریک بیله اجازی څخه خپله حصه پراجنبی خرڅولای شی اوس دکان چې هرڅه قیمت لری هغه به دورثه وو پرحصو باندی تقسیم شی دغه دوه وروڼه چې دعوي کوی دوی دخپلی حصی حقداره دی:

اذاباع الرجل مال الغیر عندنا یتوقف البیع علی اجازة المالک (الهندیة ج۳ ص۱۵۲ ط دارالاشاعة قندهار) لایجوز تصرف احد الورثة فی مال الاخر لانه اجنبی (الفقه الا سلامی ج ۵ ص ۳۴۹۳ ط رشیدیه کوئټه) بیع الفضولی موقوف علی اجازة المالک الفقه الاسلامی ج۴ ص۳۷۲ (المادة ۱۰۸۸) الشریک مخیران شاء باع حصته من شریکه وان شاء باعها من اجنبی بدون اذن شریکه (شرح المجلة سلیم باز ص۶۰۸ ط حنفیه کوئټه)

دمیراث دتقسیم صورت یي داسی دی اصل مسئله د۸ څخه ده اوتصحیح یي د ۱۱۲ څخه

کیږی په ۱۱۲ کی ثمن د موردی چې ۱۴ دی باقی للذکر مثل حظ الانثیین خوندوته ۷ – ۷ –
رسیږی اوورونوته ۱۴ – ۱۴ رسیږی .
والثالث ان لاتکون بین سهامهم ورءوسهم موافقة فیضرب کل عددرؤس من انکسرت علیهم السهام فی اصل المسئلة سراجی ۲۲ ط حافظ کتب خانه کوټه

مسئله ۸ ۱۱۲

مـــــــــــیت

زوجه	بنت	بنت	۷	ابن	ابن	ابن	ابن	ابن	ابن
۱			۹۸						
۱۴	۷	۷		۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴

والله اعلم بالصواب

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی محمود میوندوال

مولوی مفتی نور محمد ثاقب رئیس عمومی دارالافتاء مرکزی امارت اسلامی افغانستان

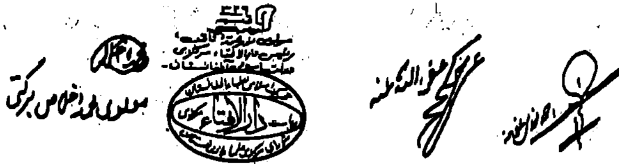
مشترک مال رانیول یاخرخول

پوښتنه داده چې که یوسړی مشترک مال خرڅ کړی اویایۓ رانیسی اوخبرهم وی بغیرد شریک له اجازت اورضائیت څخه نوداسی سودافاسده ده اوکه یا ؟
(مستفتیه بی بی روزی گله)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب
کوم شخص چې داسی شئ خرڅ کړی چې دبل چاحق پکښی کی وی نودغه خرڅوونکی شخص پخپله حصه کی اصل دی دده په خپله حصه کی یي بیعه صحیح ده اودشریک په حصه کی فضولی دی که چیری هغه شریک اجازه وکړی نوپه ټوله مبیعه کی د مشتری ملکیت ثابتیږی ورنه دشریک حصه به وشریک ته تسلیمیږی نود بیع نفاذ پراجازه موقوف دی :
اذاباع الرجل مال الغیر عندنا یتوقف البیع علی اجازة المالک ویشترط لصحة الاجازة قیام العاقدین والمعقود علیه (الهندیة ج۳ ص۱۵۲ ط دارالاشاعة قندهار)(وقف بیع مال الغیر) ای علی

الاجازه (ردالمحتارج ۴ ص۱۵۲ ط رشيديه کوئټه) لنفاذ العقد شرطان ۱ الملک ۲ الايکون فی المبيع حق لغير البائع ان کان فی المبيع حق لغير البائع کان العقد موقوفا غير نافذ الفقه الاسلامی ج ۵ ص ۳۳۳۷ ط رشيديه کوئټه) والله سبحانه اعلم

مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی مفتی نورمحمد ثاقب رئیس عمومی دارالافتاء مرکزی امارت اسلامی افغانستان

که دوه شریکان له مشترک مال ښځه حج وکړی نودریم هم حق دحج لری اوکنه

پوښتنه : دری وروړنه په ویش سره ګډدی دپلار میراث ئې هم سته په دی ګډویش کی دوو وروړنو حجونه وکړه دهغه ښځه وروسته ددوي په مابین کی تقیسم راغلی اوس دغه دریم ورور په دي ګډویش کی دحج حق لری اوکه نه اوپه وخت دحج کښی دغه یوورور اجازه کړي وه چې دوي ولاړشی والسلام -

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب حامد اومصليا

دغه ورور چې دمال مشترکه ښځه ئې دحج کولو دپاره نوروورورنوته اجازه کړی ده په دی صورت کی دي تر خپل حق په خپله تیر سوی دی اوس که دباقي ورثه وواجازه وه دمال مشترکه ښځه حج کولای سی اوکه دورثه وواجازه نه وي یادمال مشترکه ښځه حق دحج نه لري:

الماده (۱۰۷۵) کل من الشرکاء فی شرکة الملک اجنبی فی حصة سائر هم فليس احدهم وکيلا عن الاخر ولايجوزله من ثم ان يتصرف فی حصة شريکه بدون اذنه (شرح المجله لسليم باز ص۶۰۱ ط حنفيه کوئټه) والله اعلم بالصواب

دمشترک مال بيع بي دشرکاء له اجازي څنګه ده

پوښتنه : یوسړی مړسوی دی ۱ ښځه ۵ زامن غټان ۲لوڼی غټانی یوزوی صغیر یوه لور صغیره ټوله ۱۰ نفره سوله مړي دخپلی دریمه وصی خپله ښځه کړی ده یوباغ چې مشترک دی ویشل سوی نه دي دورثه ووپه ما بین کی دغه مشترک دی ددوی اواکادزامنوتقسیم

نه دي سوی او دچا حصه نه ده معلومه دغه باغ غټا نو زامنو اوکا زامنو خرڅ کړی دی بیله اجازی دمور او د خوندو او دصغیر اودصغیری دغه باغ کوچنی اوغټ تاکان لری تخمین ۵ میاشتی کیږی چې خرڅ کړی دی موریې چې وصی ده اوخوندی اوصغیر اوصغیره تپوله په ناراضه دی اوس شرعي فتوی غواړی چې ټوله باغ راکرځی اوکه دریمه دمړی اودمورحق اودخوندو حق اوصغیر اوصغیره حق راګرزي.

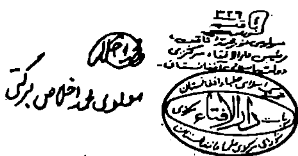
بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک المستعان

دغه باغ چې بعضی شرکاء خرڅ کړي دی بغیر داجازی دنورو شرکاء یا به مشتری قبض کړی وی یانه په دواړه صورتونو کی په هغه اندازه چې دناراضه شرکاء حق دی بیع باطله ده خوکومه اندازه چې پاته شوه دباغ په صورت دنه قبض کی مشتری لره اختیارشته چې غواړی یی کی یی بایع ته ورردہ وی اوپه صورت کی دقبض به کتل کیږی چې هغه باقی پاته قابل داستفادی دی ېکښه که وونوهغه دمشتری دی اوکه نه ؤ نوده لره اختیاردی چې غواړی یی که یی بایع ته ورمسترده وی حاصل دادی چې ټوله باغ نه راګرځی بلکه هغه حصی راګرځی چې اصحاب یی ناراضه وی اوددوی (یعنی خرڅونکو) دخپل حق په باره کی بیع صحیح ده:

ان استحق بعض المعقود علیه قبل القبض ولم یجز المستحق بطل العقد فی القدر المستحق الخ وللمشتری الخیار فی الباقی ان شاء رضی به بحصته من الثمن وان شاء رده سواء احدث عیباً فی الباقی ام لاالخ وان کان الاستحقاق بعد قبض البعض دون البعض اوبعد قبض الکل بطل البیع فی القدر المستحق ثم ینظرفی حالة قبض الکل ان کان استحقاق ما استحق یوجب العیب فی الباقی بان کان المعقود علیه شیئا واحدا کالدار والسیارة والدابة ونحوها فالمشتری بالخیار فی الباقی الخ وان کان استحقاق ما استحق لایوجب عیبا فی الباقی بان کان المعقود علیه شیئین کالدابتین الخ فانه یلزم المشتری الباقی بحصته من الثمن لانه لاضرر فی تبعیضه فلم یکن له خیارالرد (الفقه الاسلامی ج ۶ ص ۴۳۹۵ ط رشیدیه کوئټه)

وکذا فی ردالمحتار ج۴ ص۲۲۴

مولوی ندامحمد اسحاقی مولوی محمود میوندوال مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی مفتی نور محمد ثاقب رئیس عمومی دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

آیا مورمشترک سرای خرڅولای شي

پوښتنه : وحضورته دمحترم رئیس صاحب دارالافتاء السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته وبعد هلیه کوم چي مونږ ته دارامعلومه کړی چی دیوه وفات شوی شخص په وار ثانوکي مور زوجه کوچنی لور اوعینی خوردی آیا یوازی مور کولائ شی چي مشترک سرایٔ خرڅ کړی دباقی ورثاءبی اجازه سره والسلام -

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب

شرکت دشرکاؤ دمال موروث شرکت ملک بلل کیږی اوپه شرکت ملک کي قانون شرعی دادی چي هریوله شرکاء څخه ددغه شرکت اجنبی بلل کیږی په منع دتصرف مضرکی په مال دخپل ملګری کی نومورنشی کولای چی دنوروورثه ووحصی په دغه سرای کی بغیرداجازت څخه خرڅ کړی صرف خپله حصه خرڅی ولائ شی بی داجازت دنورو څخه (وهی ضربان شرکة ملک وهی ان یملک متعدد) اثنان فاکثر (عینا) اوحفظا کثوب هبه الریح فی دارهما فانهما شریکان فی الحفظ قهستانی (اودینا) علی ماهو الحق فلودفع الخ (بارث اوبیع اوغیر هما) بای سبب کان جبریا اواختیا ر یا ولو متعا قبا کما لو اشتری شیئا ثم اشرک فیه آخر منیة (کل) من شرکاء الملک (اجنبی فی) الامتناع عن تصرف مضرفی (مال صاحبه) لعدم تضمنها الوکالة (فصح له بیع حصته ولومن غیر شریک بلا اذن الافی صورة الخلط) الخ (الدرالمختار علی هامش حاشیة الطحطاوی ج۲ ص ۵۱۱ ط دارالمعرفة بیروت) وایضاً فی الفتاوی الکاملیة ص۴۹ ط حقانیه پشاور والله اعلم بالصواب

مولانا عبدالحکیم عفی الله عنه مولانا عبدالاحد الحقانی مولانا محمود میوندوال مولوی نورمحمد ثاقب رئیس عمومی دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی طالبان افغانستان

یووارث که خپل موروثي دکان په دعوی وګټي نو نورحق پکي لري

پوښتنه : که یوله ورثاؤ څخه پرخپل موروثی دکان دیواجنبی سړی سره دعووی وکړی اوله اجنبی څخه وګټی او مصرف ددعوی له مشترک مال څخه وکړی اوس دغه ګټل شوی دکان مشترک دټولو ورثاؤ دی اوکه تنهاد دعوی کونکی؟

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

دغه دکان مشترک دی دټولو ورثاؤ ترمنځ ځکه چي په دی ځای کی وارث په عوض دمورث دی اوحکم دوارث لپاره یاپروارث باندی بعینه حکم دی پر مورث باندی:

احد الورثة يصلح خصما عن المورث فيماله وعليه ويظهر ذلک فی حق الكل الاان له قبض حصته فقط اذاثبت حق الكل وانما يثبت لوادعاه وقضى به امالوادعى حصته فقط وقضى بها فلا يثبت حق الباقين (جامع الفصولين ج۲ ص۲۵)

مولوی نداحمد الحقانی مولوی محمود میوندوال

په مشترکو پیسورانیول شوی ځمکه دچاحق کیږی

پوښتنه :یوه سړی دپلارترمرګ وروسته په مشترک مال ځمکه رانیوله اوقباله یي پر خپل نامه ولیکله اوپیسی یي له مشترک مال څخه ورکړی دتقسیم پروخت آیادغه رانیول شوی ځمکه درانیو نکی ده اوکه دټولوورثاؤ مشترکه ده اوکه قیمت دمځکی له شخصی پیسو څخه ورکړی بیادغه رانیول شوی ځمکه دچاده ؟

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

که مشتری په وقت کی درانیولو ددغه مځکی نسبة وځان ته وکړی چې زه یی رانیسم یایي مطلق وویل یعنی نسبة یی وورثه ووته نه وکړی نودغه مځکه یوازی دمشتری ده مشترکه نه ده اوکه یی داسی وویل چې زه یی دټولوورثه ء دپاره رانیسم اوبایع وویل چې زه ي دهغودپاره درباندی خرڅوم نوبیاد ورثه ء اجازه غواړی که دهغو خوښه سوه نود ټو لو مشترکه ده اوکه یی نه سوه خوښه یوازی دده ده ځکه ورثه ټول یودبل په مال کی فضولی ګرځی اوشراء دفضولی دغه حکم لری چې تیرسو اوقباله پر خپل نامه جوړول حجة نه دی:

شركة الاملاک...وهی نوعان شركة اختيار وشركة جبر وهی التی تثبة لشخصين فاكثر بغير فعلهما كان يرث اثنان شيئا فيكون الموروث مشتر كا بينهما شركة ملک وحكم هذه الشركة بنو عيها هوان كل واحد من الشريكين كانه اجنبی فی نصيب صاحبه فلا يجوزله التصرف فيه بغير اذنه اذلا ولاية لاحد هما فی نصيب الاخر (الفقه الاسلامی ج ۵ ص ۳۸۷۷ ط رشيديه كوئته هكذافی بدائع الصنائع ج۶ ص۶۵ ط ایچ ایم سعید کراچی) وكل اجنبی فی قسط صاحبه تبيين

الحقائق ج ۴ ص ۲۳۵ ط ایچ ایم سعید) واماحکم شراء الفضولی فجملة الکلام فیه فان ...اضافه الی نفسه کان المشتری له سواء وجدت الاجازة من الذی اشتری له اولم توجد... وان اضاف العقد الی الذی اشتری له بان قال الفضولی للبائع اوقال البائع... بعت هذا العبد من فلان بکذا وقبل المشتری الشراء منه لاجل فلان فانه یتوقف علی اجازة المشتری له

(بدائع الصنائع ج۵ ص۱۵۰ ط ایچ ایم سعیدکراچی)

اوکه یو طرف نسبة ومشتری ته وکړی اوبل طرف يي ونکړي هم یوازی دمشتری گرځی ځکه چې نسبة په طرفینو کی غواړی:

اوقال البائع للفضولی بعت منک هذا العبد بکذا لفلان فقال اشتریت لایتوقف وینفذ الشراء علیه لانه لم توجد الاضافة الی فلا ن فی الایجاب والقبول وانما وجدت فی احدهما واحدهما شطر العقد فلا یتوقف لماذکرنا(بدائع الصنائع ج۵ ص۱۵۰ ط ایچ ایم سعید کراچی)

یادونه:- که چیری دغه رانیوونکی درانیولوتر مخه اجازه دنوروورثه څخه اخیستی وه نودغه مځکه مشترکه ده اوکه یی دهغوبی اجازی رانیولی وه نو هغه دی چې حکم یی تیر شو اویوازی داخبره چې دمشترک مال څخه یی پیسی ورکړی دی ددی حجة نه گرځی چې مځکه دی مشترکه شی بلکه یوازی دهغه مصرف سوی مال ضمان پرده دی فقط وما اشتراه احدهم لنفسه یکون له ویضمن حصة شرکا ئه من ثمنه اذادفعه من المال المشترک (الفتاوی الکاملیة ص۵۰ ط مکتبه حقانیه پشاور)

مولوی محمود میوندوال مولوی ندامحمد الحقانی

که دځمکي رانیونکي یووی اوقباله دټولووروڼو پر نامه وی نودشراکت په باب څه حکم لری

پوښتنه : که یوله وروڼو مځکه په قیمت رانیسی اوقباله دټولووروڼو پرنامه واخلی آیادغه ځمکه مشترکه ده که یواځی درانیونکی ده

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

که دغه رانیوونکی دهغه نورو په وکالة یا په اجازه دغه مځکه رانیسی نو مشترکه گرځی اوکه یی دهغوبی اجازی دځان دپاره رانیسی یوازی دده گرځی اوکه یی دهغوبی اجازی دهغودپاره رانیسی نو بیاهغه تفصیل پکښی دي لکه دمخکی سوال په جواب کی چې تیر سو-

ومااشتراه احدهم لنفسه یکون له ویضمن حصة شرکائه من ثمنه اذادفعه من المال المشترک (

الفتاوى الكاملية ص۵۰ ط مكتبه حقانيه پشاور)۔ مولوی نذاحمد الحقانی مولوی محمود میوندوال

که له مشترکي ځمکي څخه هرورور څه برخه خرڅه کړی نو

پوښتنه :که له وروڼو څخه هریو دهغی مځکی څخه چي رانیولی اوقباله پرخپل نامه لری څه قدر ځمکه خرڅه کړی دغه بیع صحیح ده اوکنه که صحی شی نودغه دځمکی قیمت مشترک دی اوکنه؟

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصواب

که دغه مځکه درانیولو په وقت کی مشترکه ګرځیدلی وی نوهرورور خپله حصه خرڅولاي سی اوقیمت یی دده کیږی اود وروڼو په حق کی فضولی ګرځی چی تفصیل یی دڅلورم سوال په جواب کي تیر سو اوکه د رانیولو به وقت کی یوه ورور یوازی دخپل ځا ن دپاره رانیولی وه نو هغهٔ نورورونه ټوله فضولی بلل کیږی اوقیمت هم یوازی دهغه یوه ورور کیږی:

فکل اجنبی فی مال صاحبه فصح له بیع حصته ولومن غیر شریکه(الفتاوى الكاملية ص۴۹ ط حقانيه پشاور)

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی محمود میوندوال

په ګډ ویش کي رانیول شوی یاخرڅه کړل شوی ځمکه یاقیمت دتقسیم پر مهال دچاکیږی

پوښتنه :په ګډ ویش کي یوه ورور ځمکه رانیولی اوبل مځکه خرڅه کړی وی دتقسیم پر وخت دنوموړو مځکو قیمت اومصرف دوروڼو ترمنځ په څه ډول تقسیمږی آیا دهغه وخت قیمت به منځ ته راوړی اوکه دتقسیم دورځی ؟

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصواب

دغه مځکه که یی دنورو په اجازه رانیولی وه نومشترکه ګرځی په وقت کی دتقسیم که پخپله دغه مځکه نه تقسیمدل نو قیمت دتقسیم دورځی معتبردی اوکه یی دهغوبی اجازی رانیولی وه نوهر څه قیمت چي یی دمشترک مال څخه اخیستی دی دهغه ضامن دی کټه د مځکی یوازی دده ده اودخرڅولو په صورت کی هم دوه صورته دی که دغه خرڅول دټولو په اجازه وه نوهغه قیمت به ددوی په مابین کی ویشل کیږی اوکه ددوی بی اجازی خرڅه سوی

وه او متروكة دمورث وه نو په هر څوچې يې خرڅه كړي وه دنوروورثه وود حصې ضامن دی:
سئلت عن ورثة لهم مال ورثوه من مورثهم فعمل فيه احدهم بدون اذن الباقين فربح فهل لايكون الربح بينه وبين سائر الورثة فا لجواب نعم لايكون لهم فيه حظ (الفتاوى الكاملية ص۵۳ ط حقانيه پشاور) ويضمن حصته شركائه من ثمنه اذا دفعه من المال المشترک (الفتاوى الكاملية ص۵۰) ولماباعه وسلمه للمشترى بلااذن شريكه اووهبه وسلمه كذلک وهو ظاهر متعد فيضمن والله اعلم (الفتاوى الخيرية ج۱ ص۱۱۱)

مولانامحمود میوندوال مولانانذاحمد الحقانی

كتاب الوقف

وقف شوی سرای چې داستفادې ورنه وی څه حكم لري

پوښتنه : محترم ددارالافتاء رئيس صاحب السلام عليكم وبعد زموږ يوسرای دمسجد دامام لپاره زمانيكه وقف كړيدی اوس فعلاً دګذاری څخه وتلی دی اوزه ددغه سرای په عوض بل سرای په دغه اندازه جوړول غواړم چې دمسجدد پاره ئې وقف كړم چې امام دمسجد پكښې ګذاره كوی نوزه ددغه سابقه سرای څخه شخصی استفاده كولای سم كيا ؟
(المستفتى الحاج عبدالقاهر خان امير مخصوص)

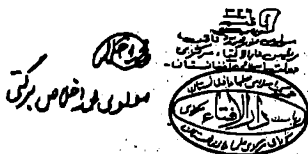
بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

محترمو چې واقف په وخت كې دوقف كيدو دسرای شرط دبد ليد ونه وی كړی نو برابره خبره ده كه ئې شرط دنه بدليد وويلی وی يائې سكوت كړی وی نواوس داوقفی سرای په داسې حال كې وی چې بالكل نفع نه په اخستل كيږی اونه له دغه سرای څخه كوم شئ حاصليږي چې ددغه سرای موقوفه ترميم په وشی نوپه دغه وقت كې ئې تبديل په بل سرای يامځكه سره روادی چې په اذن دقاضی وی چې دی صاحب دعلم اوعمل وی اوداتبديل هغه وقت جائزدی چې دغه دواړه موقوفه سرايونه په يوه محله كې وی اويادغه سرای چې په بدل دهغه بل سرای كې دی دابه په ادونه محله كې نه وی بلكه په اعلى محله كې به وی اوكه په ادونه محله كې وونوداتبديل بيا جائزنه دی:

والثانی ان لايشترطه سواء شرط عدمه اوسكت لكن صار بحيث لاينتفع به بالكلية بان لايحصل منه شئ اصلا اولابقى بمؤنته فهو ايضاً جائز على الاصح اذاكان باذن القاضى ورأيه المصلحة فيه (ردالمحتارج۳

ص۴۲۴ ط رشیدیه کوئته) والمعتمد انه بلاشرط یجوز للقاضی بشرط ان یخرج عن الانتفاع بالکلیة وان لا یکون هناک ریع للوقف یعمربه وان لایکون البیع بغبن فاحش وشرط فی الاسعاف ان یکون المستبدل قاضی الجنة المفسر بذی العلم والعمل لئلایحصل التطرق الی ابطال اوقاف المسلمین کماهو الغالب فی زماننا آه ویجب ان یزاد آخر فی زماننا وهو ان یستبدل بعقار لابد راهم ودنانیر فاناقد شاهد نا النظار یأکلونها وقل ان یشتری بها بدلا ولم نراحد امن القضاة فتش علی ذلک مع کثرة الا ستبدال فی زماننا آه (وذکر بعد خمسة اسطر من البیان) وفی القنیة مبادلة دارالوقف بداراخری انمایجوز اذاکانتا فی محلة واحدة اومحلة الاخری خیر ا وبالعکس لایجوز وانکانت المملوکة اکثر مساحة وقیمة واجرة لاحتمال خرابها فی ادون المحلتین لدناء تهاوقلة الرغبة فیها آه(ردالمحتار ج۳ص ۴۲۵ ط رشیدیه کوئته) والمعتمد انه یجوز للقاضی بشرط ان یخرج عن الانتفاع بالکلیة وان لایکون هناک ریع للوقف یعمربه وان لایکون البیع بغبن فاحش کذافی البحرالرائق وشرط فی الاسعاف ان یکون المستبدل قاضی الجنة المفسر بذی العمل والعلم کذافی النهرالفائق (الفتاوی الهندیة ج۲ ص۴۰۱)والله اعلم

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نذ احمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

عارضي مسجد څه حکم لري

دصحت عامی ومحترم ریاست ته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته دمور اوماشوم کلینک چې دباقی تعمیر کار شروع کړی دی څوڅو اطاقونه چې دخلقیانو په وخت کی برای نام مسجد سوی ؤ نودصحت عامی دمقام څخه داهیله کوو چې تعمیر بیرته پرهغه خپل پخوانی حالت جوړسی البته ستاسی دخبرتیادپاره مودغه مکتوب درواستوی چې موږته لازم هدایت وکړی ومن الله التوفیق
پوښتنه : جناب محترم رئیس دارالافتاء مولوی نور محمد ثاقب صاحب السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته موضع اصلا په تاسی پوری اړه لری لطفا ځای دنژدی څخه وګوری نوخپل نظر دلیک په واسطه دکلینک ومسؤلینوته خبرورکړی په احترام.
(محمد معصوم افغانی دعامی روغتیا مرکزی رئیس)

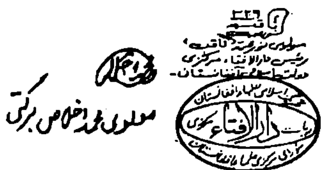
بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب وهو ملهم الصواب : په عارضی مسجد جوړولوسره هغه ځای مسجد نه ګرځی

اوداداسی وی لکه مسجد دبیت (کور) اوپه اتفاق دامت سره مساجدو دبیوتو یعنی هغه ځایونه چې په کورونو کښې دننه دلمانځه دپاره جوړ شوی وی په حکم دمساجد کښې نه دی دمرکزی دارالافتاء یوهیئت دمور اوماشوم کلینک ته ورغلی وه اوپخپله ئې هغه اطاقونه ولیدل چې دخلقیانو په وخت کښې ترینه برای نام اوبرای نمایش مسجد جوړشوی وه هلته صرف یوه نیمه دروازه بنده شوی اویوه نیمه خلاصه شوی وه اونور هیڅ شئ اثاردمسجد نه وه علاوه پردی داکلینک دزنانه ده چې دمسجد هیڅ ضرورت نشته اوکه څوک سړی لمونځ کوی نودهغوی دپاره دکلینک ترڅنګ یوه لویه جامع شته اوبل هلته چې کوم خلک دترمیم په کار اخته وُل هغوی وویل چې که دمسجد ضرورت پیښ شی نوموږ اراده لرو چې په دی لویه ساحه دکلینک کښې بیایو مستقل مسجد جوړکړو نولهذاکه دکلینک تعمیر په هغه پخوانی حالت باندی جوړشی هیڅ مضائقه اوباک نشته: ولو اتخذ في بيته موضعا للصلوة فليس له حكم المسجد اصلا (الشرح الكبير للشيخ ابراهيم الحلبى ۶۱۴ ط سهيل اكيديمى لاهور)

عارضی طور پر مسجد بنانی سے وہ جگہ مسجد نہ ہوگی اور یہ ایسے مسجد ہو جائے گے جسے حدث میں ہے: کہ حضور صلی اللہ علیہ و سلم نے حکم فرمایا کہ اپنے گھروں میں مسجدیں بناؤ مشکوۃ لیکن باتفاق امت جو جگہ گھروں کے اندر نماز کے لئے بنائے جاتی ہے وہ احکام مسجد میں نہیں ہوتے لیکن اہتمام نماز اورپاکی وصفائی وغیرہ ان سے بے حاصل ہو جاتا ہے جب ضرورت نہ رہے گے منہدم کردی جائے گے (*) وهذا اللذى ذكرناه ملخص مافى الشامى والله تعالى اعلم (فتاوى دارالعلوم ديوبند المسمى امداد المفتين ص۷۷۱)

اوپه ردالمحتارابن عابدين الشامى ج۳ ص۴۰۵ ط رشيديه كوئته) کی داسی عبارة هم شته چې وائي: ولاهل المحلة تحويل باب المسجد خانيه وفى جامع الفتاوى لهم تحويل المسجد الى مكان اخر ان تركوه بحيث لايصلى فيه... الخ

(*) ترجمه: په عارضی توګه مسجد جوړولو هغه ځای مسجدنه ګرځی اودابه داسی مسجدشی لکه چې په حدیث کې دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم حکم وکړی چې پخپلو کورونو کې مسجدونه جوړکړی (مشکوة) خو دامت په اتفاق سره کوم ځاي چې په کورونوکی دلمانځه لپا ره جوړیږی دهغه احکام دمسجدنه وی خودلمانځه اهتمام اوپاکي اونورله دوی څخه هم حاصلیږی کله چې ضرورت نشی پاتی رنګول کیږی (مرتب)

مولانامحمد مسلم حقانی مولاناعبدالحکیم عفی اللہ عنہ مولاناعبداللہ مولوی نورمحمد ثاقب سرپرست دارالافتاء مرکزی امارت اسلامی افغانستان

پرمشترکه ځمکه مسجد جوړول

پوښتنه : وشریف مقام ته درئیس صاحب مقام عالي دار الافتاء ته احترامانه صمیمانه السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته امابعد محترم زه نورعلي د حاجي عبد الصمد زوی دهلمند دولایت دباغران ولسوالي اوسیدونکی یوه پوښتنه لرم هغه داچې زموږ دکلي تړول خلک څه اندازه په تشویش کی دی ځرنګه چې زموږ مسجد شریف پر مشترکه ځمکه جوړ او بناء دی څه خلق موپه پاکستان کی دی څه خلک موپه شمال یعنی په مزاره شریفه کی ځمکی پیدا کړی دی اما اکثریت خلک مودلته دی که ومورته یو فتوایی مسئله راکړی چې زموږ لمونځ خوبه په خطرکی نه سوای کیدای زموږ طرف ته که یو رحمتی نظرو کړی عینی مهربانی به دی وی په زیات احترام . (مستفتی نورعلی)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

مسئله داده چې پر مشترکه ځمکه باندی تصرف کول د مسجد د بناء بغیر د رضاء د شریکانو داصحیح نه دي اودامسجد شرعی مسجد نه دي اولمونځ پکښی مکروه دی لکه په (البحرالرائق ج۵ ص ۳۲۹ ط رشیدیه کوئټه)کی لیکلی دی : والحاصل ان وقف المشاع مسجد اومقبرة غير جائز مطلقا اتفاقا الخ اوهمدارنګه په (الفتاوى الهندية ج۲ ص۳۶۵)کښی لیکلی دی واتفقا علی عدم جعل المشاع مسجد اومقبرة مطلقا سواء کان مما لایحتمل القسمة اویحتملها هکذا فی فتح القدیر - اوهمدارنګه په امداد المفتیین ص۸۱۳ کښی لیکلی دی

یہ جگہ مشترک ہے دونوں بھائیوں کے اولاد میں لهذا کسی ایک شریک کی وقف کرنے سے اور مسجد بنانے سے یہ جگہ مسجد شرعی نہیں ہوئی جب تک تمام شرکاء بعد بالغ ہونے کے اپنے خوشی سے مسجد بنانی کی اجازت نہ دیں اس وقت تک یہ جگہ مسجد شرعی نہیں ہو سکتی(*) لمافی البحرالرائق من الوقف والحاصل ان وقف المشاع مسجد اومقبرة غیر جائز مطلقا اتفاقا الخ وهکذافی کفایت المفتی ج۷ ص ۵۷ ط دارالاشاعت کراچی) لایجوز التصرف فی مال غیره بلا اذنه ولاو لایته الافی مسائل مذکورة فی الاشباه (الدرالمختار بهامش ردالمحتارج۵ ص۱۴۰ ط رشیدیه کوئټه)

(*) ژباړه : داځای مشترک دی د دارو ورونو په اولاده کې ځکه نودکوم یوه شریک په وقف کولو اومسجد جوړولو داځای شرعی مسجد نه شو ترڅو تړول شریکان وروسته تر بالغیدو پخپله خوښی د مسجد جوړولو اجازه ونکړی ترهغو داځای شرعی مسجد نه ګرځی (مرتب)

مولوی احمد نوری، مولوی نذاحمد الحقانی، مولوی محمود میوندوال

دمسجد لپاره وقف شوی ځمکې څخه نوره استفاده کول

پوښتنه : دکندهارولايت ددارالافتاء دمحترم رئيس صاحب حضورته السلام عليكم ورحمة الله وبركاته محترمه دلوی وياړلی په منطقه کی یوه خالصه مځکه چې اصلا دولتي وه دپخوا څخه دمسجدپه نيت پاته سوي ده او۸ مياشتی کیږی چې پرهمدغه ځای باندی دجماعت لمونځ اداکیږی فعلازموږ دمحل خلګ غواړی چې دمسجد تعمير جوړکړی مګر اوس یوسړی پیداسوی دی دعوي کوی چې دغه مځکه زماده اوزه سرای پرجوړوم اودی هم پخپله اقرارکوی چې مادغه مځکه دمسجد دپاره پری ايښی ده اوديوال هم پری راګرځید لی اوباقاعده محراب هم لری موضوع موستاسی محترم حضورته عرض کړه چې آيا پردغه مځکه چې دمسجد په نيت پاته سوي ده اوهم پردغه مځکه دمسجد په نيت لمنځونه هم فعلا پکښی کیږی پردغه ځای سرای جوړیدای سی اوکيا والسلام.

(المستفتی حاجی مولوی آغالالی)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الاستعانة على الصواب

کومه مځکه دیو چاشخصی وی اوبيايي وقف کړی دمسجد دپاره پس دوقف څخه بياد اجائز نه ده چې سواله مسجد څخه نوره استفاده ځنی وشی بلکه ترقيامت پوري به دامسجد وی اوکه یی نيت ددی کړی وی چې داځای اودغه مځکه به مسجد کوم اوتراوسه یی لاوقف کړی نه وی اوبيرته ئې دانيت پريښودی وی نودامسجدنه دی نوره استفاده ځنی کيدای شي:

واتفق العلماء فی وقف المساجد انها من باب الاسقاط والعتق لاملک لاحد فيها وان المساجد لله تعالى (الفقه الاسلامی ج ۱۰ ص ۷۶۰۲ ط رشيديه کوئته) وقف لايصح الامؤبدا وتوقيته باطل وهووقف المسجد والوقف على المسجد وهذارأی الجمهور غيرالمالکية(الفقه الاسلامی ج ۱۰ ص ۷۶۵۷ ط رشيديه کوئته) وقال ابو يوسف هو مسجد ابدا الى قيام الساعة لايعود ميراثا ولايجوز نقله ونقل ماله الى مسجدآخر (صفحه ۲۷۳)وبه علم ان الفتوى على قول محمد؁ فی آلات المسجد وعلى قول ابی يوسف فی تاييد المسجد (شامی جلد ثالث کتاب الوقف ص ۴۰۷ ط رشيديه کوئته عزيز الفتاوی ص۵۹۲)

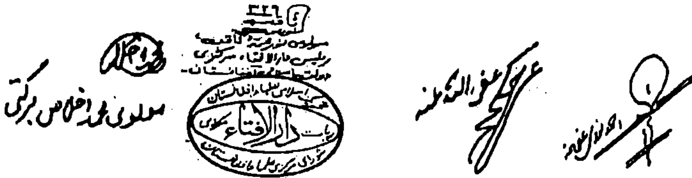
اگراس زمین کو جو برائے تعمیر مسجد خرید کی تھی ابھی وقف نہیں کیا تھا تو اس کو فروخت کر کے دوسری زمین مسجد کے لئے خرید سکتے ہیں
(*)عزیز الفتاوی ص ۵۹۳

(*) ترجمه که دغه ځمکه د مسجد و دانولو لپاره رانیولې وه تراوسه وقف کړی نه وه نو چې دا خرڅه کړی بله ځمکه د مسجد لپاره رانیولائی شی۔

او که یو څو عمر په یو ځای کی څوک لمونځ وکړی بغیر له دی څخه چې دا ځای د مسجد د پاره وقف شوی وی نو په دی سره د غه ځای حکم د مسجد نه پیدا کوی بلکه شخصی استفاده ترینه کیدلای شی حاصل دا چې د مسجد د پاره وقف کیدل شرط دی:

عارضی طور پر مسجد بنانے سے وہ جگہ مسجد نہ ہوگی (**) امداد المفتیین ص ۷۷۱)

والله تعالی اعلم

مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی نور محمد ثاقب رئیس عمومی دار الافتاء مرکزی دولت اسلامی طلباء افغانستان

دخرابه شوی مسجد څه حکم دی

پوښتنه: حضور عالیقدر فضیلت پناه محترم رئیس صاحب مقام عالی دارالافتاء احتراما السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته ابابعد مایان اهالی قریه کاری مربوط ولسوالی دند ولایت قندهار هریک حاجی شیرعلی ودرمحمد ومحمد تاج حضور ممدوحی بعرض میرسانم بیکه مهربانا بشابهتر معلوم است که دهات ولایت قندهار بار تصادمات تمام خرابه و حریق شدند خانه ها مردم ومساجد خرابه است اکنون مایان اهالی قبلا درقریه متذکره دوباب مساجد داشتم اکنون به اتفاق اراء اهالی مسجد برای نماز دریکجا که وسعت داشته باشد بناء واعمار نمایم ازمقام محترم دار الافتاء استفتاء منمایم که درباب مساجد سابقه که بالکل ازمین رفته وخرابه است شریعت غراء محمدی چه حکم میکند وبرای مایان چه میفرمایند هرآنچه امر میفرمایند موجب تعمیل است والسلام.

بسم الله الرحمن الرحیم

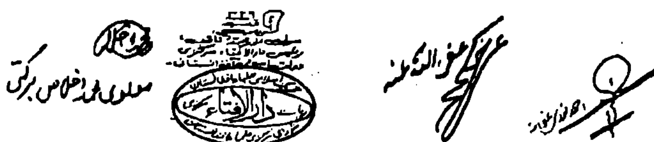
بعون الملک العلی الاعلی

محترم مستفتی صاحب این باب مسجد که درمورد آن استفتاء نمائیدی تاهرچند که اززمین رفته خراب وویران شده باشد حتی که صاف و خالی زمین مانده هم ازحکم مسجد خارج وبیرون نه میشود تاقیام روز قیامت مسجد میماند بناء برقول مفتی به ازاقوال مجتهدین مارحمهم الله تعالی ونه هیچ وقت ازان بغیراز مسجد کار دیگر صورت بندد ونه خرید وفروخت آن جائز است:

ولم یذکر المصنف حکم المسجد بعد خرابه وقد اختلف فیه الشیخان فقال محمد: اذاخرب ولیس

(**) په عارضی توګه مسجد جوړولو دا ځای مسجد نه ګرځي ـ

له مايعمربه وقد استغنى الناس عنه لبناء مسجد آخر اولخراب القرية اولم يخرب لكن خربت القرية بنقل اهلها واستغنو اعنه فانه يعود الى ملك الواقف اوورثته وقال ابو يو سف هو مسجد ابداالى قيام الساعة لايعود ميراثا ولا يجوز نقله ونقل ماله الى مسجدآخر سواء كانوايصلون فيه اولا وهو الفتوى كذافى الحاوى القدسى وفى المجتبى واكثر المشايخ على قول ابى يوسف ورجح فى فتح القدير قول أبى يوسف بانه الاوجه (البحرالرائق ج۵ ص ۴۲۱ وايضاً فى ج۵ ص ۴۲۲ ط رشيديه كوئته) وبه علم ان الفتوى على قول محمد فى آلات المسجد وعلى قول ابى يوسف فى تابيد المسجد الخ (هكذافى ردالمحتار ج۳ ص۴۰۶ وهكذافى احسن الفتاوى ج۶ ص۴۵۶ فى ضمن السوال والجواب وهكذ افى التتار خانية ج۵ ص ۵۷۴ ط قديمى كتب خانه كراچى) وهكذا فى عزيز الفتاوى ص۲۰۴ فى ضمن السوال والجواب والله تعالى اعلم بالصواب.

مولوی محمود میوندوال مولوی نذاحمد اسحاقی مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی مفتی نور محمد ثاقب

رئيس عمومی دارالافتاء مرکزی ومعين قضايي ستره محکه امارت اسلامی افغانستان

نږدی ویوه مسجدته بل مسجد جوړول

پوښتنه: په یوه کلی کي دیوه شخص لخوامسجد جوړشوی اونسبت یي ځان ته کوی خو نور مقتدیان ورسره مخالفت لری مسجدته نه ورځی آیا مخالفین بل مسجد په نږدی حدودوکي جوړولائ شي یاخير.

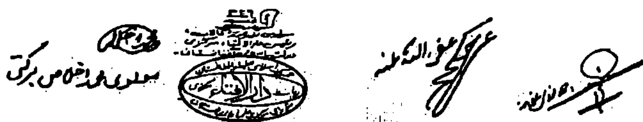
(رياست ارشاد واوقاف)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب

که په څه وجه دمقتد یانو ترمابين اختلاف پيښ وی نوبايد خلق دا کوشش وکړی چي مابين کی ددوی صلح وکړی اوکه صلحی امکان نه درلودی نو بيادا جائز ده چي بل مسجد جوړکړی البته دمسجد جوړول دپاره دفخر او مباهات اوياد پاره ددی چي دهغه بل مسجد جماعت لږشی اويا په بل فاسد نيت ثواب خو بالکل نه لری البته په بعض ځايوکی مستلزم دګناه دی اوکه يو مسجد په دغه سی فاسد نيت جوړشی هم دغه مسجد داسی حکم لری لکه

په صحيح نيت چې جوړشوی وی احترام يې واجب دی لمونځ پکښې کول دهرچادپاره صحيح دی که څه هم دجوړونکی دپاره ثواب نه لری البته اگر مسجد کے نمازوں میں کسی وجہ سے اختلاف ہو تو بہتر تو اس وقت بھی ہے کہ آپس میں صلح کی کوشش کی جائے اورایک ہے مسجد میں سب نماز پڑھیں لیکن اگریہ صورت نہ ہوسکے تو پھر دوسری مسجد قریب میں بھی بنالینا درست ہے (*) (امداد المفتیین ص۷۶۶) اگربلا وجہ شرعی پہلی مسجد کی جماعت کم کرنے یا محض فخرومباہات کے لئے دوسری مسجدیں بنائی ہیں تو بنانے والوں کو بجائے ثواب کے گناہ ہوگا لیکن جو مساجد بنی ہیں وہ بھر حال واجب الاحترام اورتمام احکام میں مسجد کا حکم رکھتی ہیں (**) (امداد المفتیین ص۷۶۵)

مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی محمود میوندوال مولوی نذاحمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

په يوه محله ياكلي كي خومره نژدې مسجد جوړيداې شي

پوښتنه : په يوه محله يا كلي كي په څومره اندازه كي مسجد جوړيدای شی. (رياست ارشا دواوقاف)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصواب په يوه محله کی بايد د ونه مسجدونه جوړشی چې په واقع کی ورته دخلقو ضرورت وی معين اندازه نه لری او که ضرورت شرعی دبل مسجد دپاره نه وی نو جوړول يې مناسب نه دی هكذا فی امداد المفتيين ص۷۶۶

مولانا احمد نوری عفی عنہ مولانا نذاحمد الحقانی مولانا محمود میوندوال مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

(*) ژباړه : څوکه دمسجدلمونځ کونکوتر منځ په کومه وجه اختلاف وی نوغوره خوپه دغه وخت هم دغه دی چې پخپل مينځ کي دصلح کوشش وشی اوپه يوه مسجد کي ټول لمونځونه وکړی څوکه داسی صورت نشی کيدلای نو بيانژ دی بل مسجد جوړول صحيح دی –

(**) ترجمه : که بيله شرعی وجی دلومړی مسجد دجماعت کمولو يا صرف دفخراونامه لپاره نور مسجدونه جوړکړی دی نو وجوړونکوته به دثواب پرځای گناه وی خوکوم مسجدونه چې جوړشوی دی هغه په هر حال واجب الاحترام اوپه ټولو احكامو كي د مسجدونو حكم لری (مرتب)

دمسجدضرار تعريف

پوښتنه : مسجد ضرار کوم مسجد ته ویل کیږی ؟

(ریاست ارشاد واوقاف)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

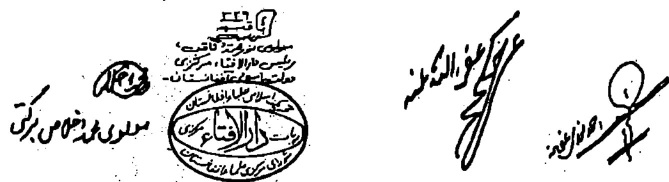
مسجد ضرار هغه مسجدته ویل کیږی چی لاندی څلور شیان پکی وی :

۱دمسلمانانو جماعت ته ضرررسول

۲دکفر حمایت کول

۳په مسلمانانوکي تفریق اچول

۴دخداي اورسول په خلاف جنګ کونکوته کمک ورکول بعینه دامضمون په امداد المفتیین ص۸۰۸ کي ذکرشوی دی والله سبحانه وتعالی اعلم بالصواب.

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی محمود میوندوال مولوی نذ احمد الحانی مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

دمسجدپه حریم کي ددکانو جوړولو حکم

پوښتنه : ودیرمعززاوقدردان مقام ته ددارالافتاء مرکزد کندهار السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته اما بعد حفظکم الله تعالی محترما دمطلق مسجد اوخصوصا دهغه مسجد جامع چې ایریا اوحریم یي ډیر کم وی چې دهغه مسجد لوازم نسی پکښې تهیه کیدلای مګرپه ډیر کم اوناقص ډول سره لکه داود سونو دځای اوغسل خانی وغیره ددغه مسجد دحریم څه حکم دی خلق چې دغه حریم قبضه کړی اودکانونه وریاندی جوړ کړی لکه څنګه په مخکی رجیم کی ددغه مسجد نیمه حصه قبضه شوی ده اودکانونه یی وریاندی جوړکړی دی په ملحوظ دبعضوو سائطو سره ستاسودعالی حضور څخه په دی هکله دشرعی فتوی په هیله یو چې دمسلمانانو دپاره دقناعت وړ اودلیل وبرهان وګرځی والسلام

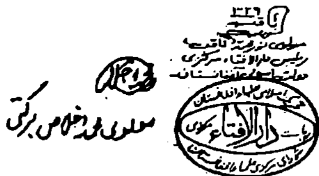
(مولوی عبد الرحمن مسئول ولسوالی بند کجکی)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب

دمسجد دحريم حكم دمسجد دی لکن ومسجد ته جنوب نشی داخلیدای او حریم ته دمسجد داخلیداشی لکه مولانا مفتی محمد کفایت الله رحمه الله تعالی په کفایت المفتی کی ج۳ ص۱۰۷ ویلی دی پردغه حریم قبضه کول او دکانونه وړباندی جوړول جائز نه دي نه دپاره دغاصب جائزدی نه دپاره دمتولی دغه جوړول دپاره دمتولی هغه وقت جائزدی که داول څخه واقف دپاره ددکانویوه حصه دزمکی جلاکړی وه او که ئې داول څخه نه وه جلاکړی بلکه اول وارئې ټول مسجد کړی وه وروسته ددکانو جوړیدل جائز نه دي که څه هم واقف وایي چې زمانیت داوو چې څه حصه به دکانونه کوم دپاره دمصرف دمسجد لکن جلاکړی ئې نه وه ددغه محترم مستفتی په صورت کی دغه دکانونه نړیږی حق دقرار نه لری دغه حکم دلاندی معتبروکتابود عباراتو څخه معلوم دی لکه فتاوی دارالعلوم دیوبند امداد المفتین ص۷۶۰ کنبی ذکردی دلیل ئې دغه عبارت دالبحر الرائق ج۵ص ۴۲۱ ط رشیدیه کوئته) گرزولی دی:

لوبنى بيتا على سطح المسجد لسكنى الامام فانه لايضر فى كونه مسجدا لانه من المصالح فان قلت لو جعل مسجدا ثم اراد ان يبنى فوقه بيتا للامام اوغيره هل له ذلك قلت قال فى التاتارخانية اذابنى مسجدا او بنى فوقه وهو اى المسجد فى بيته فله ذالك وان كان حين بناه خلى بينه وبين الناس ثم جاء بعد ذلك يبنى لايتركه وفى جامع الفتاوى اذاقال عنيت ذلك فانه لايصدق آه فاذاكان هذا فى الوقف فكيف بغيره فمن بنى بيتا على جدار المسجدوجب هدمه ولايجوزآخذ الاجرة وهكذافى الدر المختار على هامش ردالمحتار (ج۳ ص۴۰۶ ط رشيديه كوئته) وقال الفقيه ابو الليث لايجوز لقيم المسجد ان يجعل شيئا من المسجد سكنا ومستغلا (الفتاوى المهدية فى الوقائع المصرية ۲ ۴۷۲ ط المكتبة العربيه كوئته) والمراد بالمستغل ان يؤجر منه شئ لاجل عمارته وبالسكنى محلها وعبارة البزازية على مافى البحر ولامسكنا وقدرد فى الفتح مابحثه فى الخلاصة من انه لو احتاج المسجد الى نفقة تؤجر قطعة منه بقدر ماينفق عليه بانه غير صحيح قلت وبهذا اعلم ايضاً حرمة احداث الخلوات فى المساجد كالتى فى رواق المسجد الاموى ولاسيما مايترتب على ذالك من تقذير المسجد بسبب الطبخ والغسل ونحوه ورأيت تاليفا مستقلافى المنع من ذالك (ردالمحتار ج۳ ص۴۰۶ ط رشيديه كوئته) والله اعلم

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

پر عيدګاه ديوال راګرځول اومنبر پکي جوړول څنګه دی

پوښتنه ديوال راګرځول پر عيد ګاه اومنبر جوړول جائزدی اوکنه ؟
(المستفتی الحاج ملامحمد حسن اخند)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملک الوهاب

ديوال پرعيدګاه جائزدی هم بناء دمنبر جائز ده پر راجح قول باندی په فتاوی تاتا رخانية ج۲ ص ۷۶ ط قديمی کتب خانه کراچی) کی راغلی دی :

واما مصلی العيد فقد اختلف المشايخ والصحيح ان له حکم المسجد فی يوم العيد الی ان يصلی العيد حتی انها لولم تکن الصفوف متصلة جازت صلوتهم ثم اذاصلی العيد خرج عن حکم المسجد حتی لودخل الناس فی الجبانة والمرأة فی الحيض فی المحوط لابأس والمراد بالمصلی والجبانة داخل الجدران المبنية لصلوة العيد... آه

په صلوة مسعودی (ج ۲ ص۱۸۲)کی راغلی دی:

ونمازګاه عيدراحکم چيست خواجه امام زاهد فخرالدين گفته است که حکم مسجددارد ازبرای آنکه مسجد جای راگويند که ويراچهار ديوار ودروی جماعت گذارند ويرامحراب بود اين همه درنمازګاه عيد موجوداست پس حکم مسجد داردالخ....

په الدر المختار کی راغلی دی:

(ولابأس باخراج منبر اليها) لکن فی الخلاصة لابأس ببنائه دون اخراجه په ردالمحتار کی راغلی دی (ج۱ ص۶۱۳ ط رشيديه)(قوله لکن فی الخلاصة...الخ) ومثله فی الخانية فانهما قالا ولايخرج المنبر الی الجبانة يوم العيد واختلف المشائخ فی بنائه فی الجبانة الخ(ثم قال) وفی الخلاصة عن خواهرزاده هذااي بناؤ حسن فی زماننا وهکذافی البحر الرائق (ج۲ ص ۲۷۸ ط رشيديه کوئټه) په فتاوی (هندية ج۱ ص۱۵۰ ط دارالاشاعة قندهار) کښی راغلی دی ولا يخرج المنبر الی الجبانة يوم العيد واختلف المشايخ فی بناء المنبر فی الجبانة قال بعضهم لايکره وقال بعضهم يکره کذافی فتاوی قاضيخان والصحيح انه لايکره کذافی الغرائب –

مولوی احمدنوری عفی عنه مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نذاحمد اسحاقی فاضل وفاق المدارس مولوی نورمحمد ثاقب رئيس دارالافتاء مرکزی

دعیدګاه لپاره دسرایونوزړولو څه حکم دی

پوښتنه :سرایونه چې خلقو پردښت څمکه جوړکړی وی دپاره دعید ګاه ئې نړیدل وحکومت ته جائزدی کنه؟

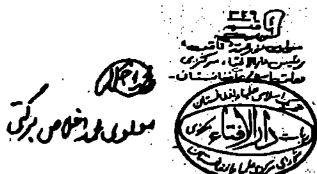
(المستفتی الحاج ملامحمد حسن اخند)

بسم اللّٰه الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

سرایونه چې پر سرکاری څمکه جوړ شوی وی که په اجازه د امام وی که څه هم امام متغلب وی جوړه ونکی ئې مالک دی امام حق دنړید و نه لری اوکه په اجازه دامام نه وی نو امام لره حق دنړیدو شته څکه دپاره داحیاء اجازه د امام په نزددامام ابوحنیفة رحمه اللّٰه تعالی شرط ده اوکه سلطان نه وو نو امیر چې غلبه ئې پریو ځای کړی وی اومستقل وی په حکم کښی اویا خلقو اتفاق پرکړی وی پر منزله دسلطان دی په فتاوی هندیة کی راغلی دی (ج۵ ص۳۸۶ ط دارالاشاعة قندهار) :

ومن احیا ارضا میتة بغیر اذن الامام لایملکها فی قول ابی حنیفة رحمه اللّٰه تعالی الخ وهکذافی قاضیخان ج۱ ص۲۷۹ علی هامش الهندیة په ردالمحتار کی راغلی دی (ج۴ ص۳۴۲ ط رشیدیه کوئته) ثم ان الظاهر ان البلاد التی لیست تحت حکم سلطان بل لهم امیر منهم مستقل بالحکم علیهم بالتّغلب او باتفاقهم علیه یکون ذلک الامیر فی حکم السلطان فیصح منه تولیة القاضی علیهم واللّٰه اعلم

مولانامحمد اخلاص برکتی مولانااحمد نوری عفی عنه مولانانذ احمد الحقانی مولاناعبدالحکیم عفی اللّٰه عنه مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء

مرکزی دولت اسلامی افغانستان

پرمقبره بناء یاذراعت کول څه حکم لری

پوښتنه : دکندهارددارالافتاء محترم مسئول ته السلام علیکم
محترما دمیرویس روغتون په محوطه کی دپخوا څخه یوڅو قبرونه موجوددی اواوس د f r f موسیسی لخوا په میرویس روغتون دمنطقه پاکی اوهموار کاری کار شروع دی نودادی دپورته قبرونه دشرعی حکم په خاطر مي تاسوته خبر درکړ هیله ده چې هدایت وکړی چې نوموړی مقبری همواری کړو که یا؟ والسلام

(دمیرویس روغتون رئیس ملا اکبر شاه اخند)

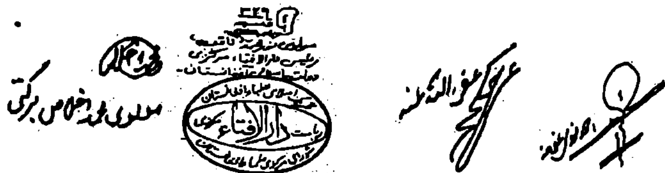
بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب
کچیری زمکه وقف شوی ودپاره دمقبری نوئې تحول و بل شئ ته جائزنه دی که څه هم مردګان خاوری شی اوکه زمکه دپاره دمقبری وقف شوی نه وی نوئ تحول و بل شئ ته لکه بناء اوزراعت وغیره جائزدی هغه وقت چی مردګان زاړه اوخاوری شی.

ولوبلی المیت وصارترا با جازدفن غیره فی قبره وزرعه والبناء علیه (تبیین الحقائق ج ۱ ص ۵۸۹ ط ایچ ایم سعید) سئل القاضی الامام شمس الائمة محمود ؒ عن المقبرة فی القری اذاا ندرست ولم یبق فیها اثر الموتی لا العظم ولاغیره هل یجوززرعهاو استغلالها قال لا ولها حکم المقبرة کذافی المحیط (الفتاوی الهندیة ج۲ ص۴۷۰ ط دارالاشاعة قندهار)
قال المصحح تحت هذه العبارة قوله قال لاهذ الاینافی ماقاله الزیلعی فی باب الجنا ئز من ان المیت اذابلی وصار ترابا جازززرعه والبناء علیه آه لان المانع هنا کون المحل موقوفا علی الد فن فلا یجوز استعماله فی غیره فلیتامل ولیحرر..آه

دغه مضمون په فتاوی دارالعلوم دیو بند کی هم ذکرشوی دی(ج ۵ ص۳۷۹)
وقال الزیلعی ولوبلی المیت وصارترابا جازد فن غیره فی قبره وزرعه والبناء علیه ...آه قال فی الامد ادویخالفه مافی التاتار خانیة اذاصار المیت ترابا فی القبر یکره دفن غیره فی قبره لان الحرمة باقیة وان جمعو اعظامه فی ناحیه تم دفن غیره فیه تبرکا با لجیران الصالحین ویوجد موضع فارغ یکره ذلک اه قلت لکن فی هذا مشقة عظیمة والاولی اناطة الجواز بالبلا اذ لایمکن ان یعد لکل میت قبر لابد فن فیه غیره وان صار الاول ترابا لاسیما فی الا مصار الکبیرة الجامعة والالزم ان تعم القبور السهل والوعر علی ان المنع من الحفر الی ان لایبقی عظم عسر جدا وان امکن ذلک لبعض الناس لکن الکلام فی جعله حکما عاما لکل احد فتامل(رد المحتار ج۱ ص ۶۵۹ ط رشیدیه کوئته)

حاصل دادی کچیری دغه زمکه دپاره دمقبری وقف نه وی نود هغو قبرونه چې مردګان ئې خاوری وی هموارې ئې جائز ده اوهغه قبرونه چې مردګان ئې خاوری نه وی هموارې ئې جائزنه ده -البته دارومداردخاوری کیدوپه غالب ظن ده نوکه غالب ګمان داوی چې مردګان خاوری شوی دی بیا همواری دقبرونو جائز ده ۱۲ کفایت المفتي ج۷ ص۱۱۸

مولانا محمد مسلم حقانی مولوی عبدالحکیم عفی عنہ مولوی عبداللہ مولوی نورمحمد ثاقب سرپرست دارالافتاء مرکزی تحریک طلباء کرام

په عامه هدیره کې مؤمنان له دفن ځخه منع کول

پوښتنه : بحضور محترمین علماء کرام شوری مرکزی علماء السلام علیکم عرض اینکه مایان چندین نفرکه بطوررسمی خصه تعین شده در قبرستان شهر قندهار ندارم وبرای تدفین مردگان مردم ممانعت مینمایند امیدوارم که برای مایان یک راه حل پیداشود اگر شرعا مایان در مقبره مسلمانان حق داشته باشیم امیداست که ازطریق اعلان مردم فهمانده شود که مایان رازدفن مردگان درمقابرمانع نشوند واگر کدام مانع شرعی وجود داشته باشد امیداست که برای مایان یک راه حل دیگر سنجیده ومایان ازمشکل خلاص نمائید بوید ازمرحمت شما نخواهد بود والسلام

(عارضین حمید الله وحاجی سردار محمد وحاجی عبد الله وغیره)

ملاحظه شد

بریاست محترم دارالافتاء مرکزی السلام علیکم درباره موارد فوق ابراز نظر شرعی بفرمائید والسلام

الحاج مولوی عبد الودود بنوری رئیس شوری مرکزی علماء

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب

هغه مقبره چې وقف سوی وی دپاره دعام مسلمانانو هیڅ څوک نشي کولای چې دهغه مقبری څخه دچاموړی منع کړی ځکه چې په هغه کی حق دعامو مسلمانانو ثابت دی اوکه داسی مقبره وه چې هغه دخاص قوم یایو خاصی کورنی یایوی خاصی محلی دپاره وقف ده

نوپه هغه کی یوازی دهغه قوم یاکورنی یامحلی حق دی بل څوک نسی کولای چې بی اجازی هلته خپل مړی ښخ کړی بلکه خپله واقف لره داحق نسته چې مقبره یی عامه وقف کړی وی او بیا څوک منع کوی:

فان شرائط الواقف معتبرة اذ الم تخالف الشرع وهو مالک فله ان یجعل ماله حیث شاء مالم یکن معصية وله ان يخص صنفا من الفقراء ولوكان الوضع فی كلهم قربة (ردالمحتار ج۳ ص۳۹۵ ط رشیدیه کوئته)

ابتداء وقف میں جب زمین کو عام مسلمین کی دفن اموات کے لئے وقف کردیاگیا تو اب اس کے کسی حصہ کو واقف اپنی خاندان یا اور مخصوص لوگوں کے لئے معین نہیں کرسکتا کیونکہ اب تمام زمین کے ساتھ حق عامہ متعلق ہوگیا اور سلب حق کا خود واقف کو بھی بعد تمامی وقف کے اختیار نہیں رہتا (*)

وفی فتاوی الشیخ قاسم وماکان من شرط معتبر فی الوقف فلیس للواقف تغییره ولاتخصیصه بعد تقریره ولاسیما بعدالحکم آه فقد ثبت ان الرجوع عن الشروط لایصح الاالتولية مالم یشرط ذلک لنفسه (ردالمحتار)

کفات المفتی (ج۷ ص۴۹) قبرستان وقف میں کسی کو دفن کرنے سے روکنا درست نہیں ہے (**) (عزیز الفتاوی ص۳۴۳)

والله اعلم بالصواب

مولانا احمد نوری عفی عنه مولانا محمود میوندوال مولانا نذاحمد الحقانی

دمقبري خرڅول

پوښتنه: جناب محترم رئیس صاحب دارالافتاء السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته عزت منده زموږ هدیره چې تقریبا ۹۰ کاله سابقه لري او موږ دیوال هم پرراګرزولی دی دتوپکیانو په وقت کی دغه زموږ هدیره پرخپل سریوه توپکی پربل توپکی خرڅه کړي ده چې اوس ئې رانیونکی دعوه کوی په دی موردکی ستا سودلوړ حضورڅخه هیله لرو چې شرعا

(*) ترجمه: په پیل کي دوقف چي کله ځمکه دعامو مسلمانانو دمړودفن لپاره وقف کړل شوه نو اوس ددی کومه برخه واقف دخپلی کورنی یادنوروخاصو خلکولپاره نشی معینولائ ځکه چي اوس دټولی ځمکي سره عام حق تړون وموندی اودحق سلبولو واک دوقف تریشپړکیدوورسته پخپله وواقف ته هم نه پاتیږی (مرتب)

(**) ترجمه: په وقف هدیره کی څوک له ښخولو څخه منع کول صحیح نه دی

معلومات راکړی ډیره مهربانی به مووی والسلام-

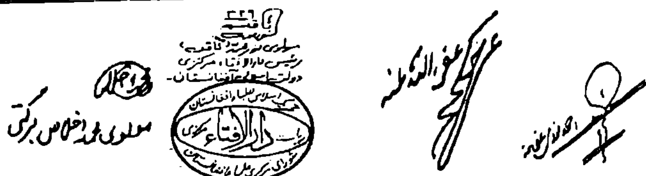
(المستفتی غلام نبی دعبد القادرزوی)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

مقبره ۲ قسمه ده یوه عامه ده یوه خاصه ده عامه مقبره داده چې هرڅوک کولای شی چې خپل مړی پکښې ښخ کړی په داسې مقبره کې باید لاندې ۳ شروط مراعاة شوی وی یودادی چې متعین کړی به یې وی دغه مځکه دمقبری دپاره دوهم داچې یومتولی ته به یې سپارلی وی دریم داچې وقف ددغه ځمکی به ابدی وی په وقت سره به یې نه وی مقید کړی دداسې مقبری حکم دادی چې نه یې څوک دعوي کولائ شی نه یې څوک مالک کیدلائي شی ځکه چې ابدی وقف پکښې کې دی بلکه تصرف به یې دمتولی پلاس کې وی اوخاصه مقبره داده چې خپله یوه ټوټه مځکه متعین کړی دپاره دښخولودخپلو اقرباءدمړو اووقف کړی یې نه وی اوبیګا نه چاته اجازه نه وی چې خپل مړی پکښې ښخ کی دداسې مقبري حکم دشخصی ملک دی هم یې بیع صحیح کیږی هم یې یوڅوک مالک کیدلای شی داسې مقبره که یوچاپربل چاپه خپل سرخرڅه کړی وی نوخرڅونکی یې غاصب بلل کیږی اودغه بیع چې غاصب کړي ده موقوفه ده پر اجازه د مالک که مالک اجازه وکړی نومځکه دمشتری ده اوغاصب به هغه قیمت مالک ته ورکوی اوکه یې اجازه نه وکړه مځکه به مالک ته ورکوی اوبائع به هغه اخستل شوی قیمت مشتری ته ورردوی اوکه دسره غاصب دغه مځکه خرڅه کړی نه وه نوپرده لازمه ده چې اصل مالک ته به یې ردوی:

وشرائطه[ای الوقف]ثلث منها ان یکو ن مقسوما ومنها ان یکون مخرجا عن یده مسلما الی المتولی وان یشترط فیه التا بید الخ (خلاصة الفتاوی ج۴ ص۴۰۸ ط رشیدیه کوئته) المغصوب ان کان عقارا یلزم الغاصب رده الی صاحبه من دون ان یغیره وینقصه (شرح المجلة لسیم رستم باز ,مادة ۹۰۵ ص۵۰۱ ط مکتبه حنفیه کوئته) ان اثبت المستحق ملکیه المبیع کله بالبینة فقضی له به لا ینفسخ البیع بل ینفسخ موقوفا علی اجازة المستحق الخ (الفقه الاسلامی ج ۶ ص ۴۳۹۶ ط رشیدیه کوئته) وفی الجمله ان تصرفات الفضولی جائزة موقوفة علی اجازة صاحب الشان عند الحنفیة وتصرفات الفضولی مثل بیع المسلم فیه والمغصوب وبیع الوکیل الخ (الفقه الاسلامی ج۵ ص ۳۳۴۰ ط رشیدیه کوئته) وخلاصة الفتاوی ج۴ ص۲۷۱ والله تعالی اعلم

مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی ندا محمد الحقانی مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی

وقف يوازې پرذكوروړثاڅه حكم لري اوتسليم ته اړتياشته اوكنه

پوښتنه :يوه سړی خپل مال په داسی ډول وقف کړ چي زمامال اوجايداد زماترمړګ وروسته پرذکوروورثاؤ باندی وقف دی اوتصرف دمال اوملک به مشر ذکور کوی اواناث يي ورڅخه محروم کړ آيا دغه وقف صحيح دی اوکنه چي په ژوند کي يي نه وی ورتسليم کړی اوکه په ژوند کي ورتسليم کړی څه حکم لری؟

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصواب

دغه وقف پردغه طريقه چي مستفتی ذکرکړي دی صحيح دی ددريمی ځخه دمال د ميت اوهغه نوری ۲ حصی ځخه هم صحيح دی که نورو رڅه وو اجازه کول اوکه يی اجازه نکول صحت نه لری بلکه هغه دوی حصی ميراث دی ولوعلق الوقف بموته الخ (الفتاوی الهندية ج۲ ص۳۵۱دارالاشاعة قندهار) خوشرط دادی چي واقف به دغه وقف په حالة کی دصحت کړی وی نه په حال کی دمرض موت ځکه چي وقف په مرض موت کي حکم دوصيت لري اودتسليم په باره کی دامام محمد صاحب اوامام ابويوسف صاحب رحمهما الله تعالى اختلاف دی امام محمد صاحب تسليم ومتولی ته شرط دوقف بولی اوامام ابويوسف صاحب صرف الفاظ دوقف کافی بولی تسليم شرط نه بولی خواکثر علماء دامام ابو يوسف صاحب قول ته ترجيح ورکوی ولی په دی کی هم احتياط دی هم سهولة:

لووقف ارضه علی ولده الذكور يدخل فيه الذكور دون الاناث (الفتاوی الهندية ج ۲ص ۲۷۳ هكذافی مجمع الانهر ج ۲ ص ۵۷۶ ط غفاريه كويته والجوهرة النيرة ج ۲ ص ۲۳ ط حقانيه ودرر الحكام شرح غررالحكام ج۲ ص۱۴۰) ولاشک ان الوقف فی مرض الموت وصية ردالمحتار ج۳ ص۳۹۸ ط رشيديه كويته وهكذا فی الفتاوی تنقيح الحامدية ج۱ ص ۱۱۲ ط حبيبيه كوئته والفقه الاسلامی ج ۱۰ ص ۷۶۸۴ ط رشيديه كوئته والاختيار لتعليل المختارج۳

ص۴۵ وامداد الفتاوی ج۲ ص۵۶۸) وقال ابویوسف رحمه اللّٰه تعالی یزول الملک بمجرد القول وقال محمد رحمه اللّٰه تعالی لایزول حتی یجعل ولیا ویسلمه للوقف الیه کذافی الهدایة (لسان الحکام بهامش معین الحکام ص۸۶)قال الصدر الشهید ومشایخ بلخ یفتون بقول ابی یوسف ونحن نفتی بقوله ایضًا لمکان العرف(البحر الرائق ج۵ ص۱۹۰) والمختار فیها ماذکرنامن قول ابی یوسف (تاتار خانیة ج۵ ص ۴۶۹ ط) قدیمی کتب خانه ملتان هکذافی الفتاوی الهندیة ج۲ ص۳۵۱ ودررالحکام ج۳ ص۱۳۴ فلذاکان قول ابی یوسف اوجه عند المحققین وفی المنیة الفتوی علی قول ابی یوسف وهذاقول مشایخ بلخ (فتح القدیر ج۵ ص۴۲۴ هکذافی ردالمحتار ج۳ ص۴۰۱)والاخذ بقول الثانی ای قول الامام ابی یوسف رحمه اللّٰه احوط واسهل الخ وبه یفتی (الدر المختار بهامش ردالمحتار ج۳ ص۴۰۱)هکذافی البحرالرائق ج۵ ص ۳۲۹ ط رشیدیه کوئته (وکذا) (بکل ماهو انفع للوقف فیما اختلف العلماء فیه الدر المختار بهامش ردالمحتار ج۳ ص۴۴۰ هکذافی الفقه الاسلامی ج۱۰ ص۷۶۹۰)

مولوی محمد اخلاص برکتی

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی محمود میوندوال

كتاب الحدود والتعزيرات

مورچي خپل ماشوم تربغل لاندي كړي

پوښتنه :علماء دين مقدس اسلام درين مسئله چې ميفرمايند كه مادر اولاد خودرازير بغل خطاء وسهوا بميراند بينوا توجروا - (المستفتی مولوی باری داد)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب

پر مورچي فرزند تر بغل لاندی مړکړی دية اوكفارة شته هرچي فرق په مابين دمور اوپلار اودعام خلقودی هغه په قتل عمد په باره کی دقصاص دی نه په دية اوكفاره كي:

والرابع ماجرى مجراه مجرى الخطاء كنائم انقلب على رجل فقتله لانه معذور كالمخطئ وموجبه اى موجب هذاالنوع من الفعل وهو الخطاء وماجرى مجراه الكفارة والدية على العاقلة الدر المختار على هامش ردالمحتار ج۵ ص۳۷۷ ط رشيديه كوئته وهكذا فى بدائع الصنائع ج ۶ ص ۳۰۰ ط ایچ ایم سعید)

مورچي كوچني دخوبه مړکړی څه حكم لري؟

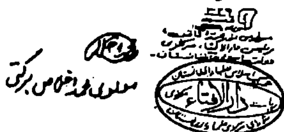
پوښتنه : مورچي كوچنی مړکړی اعنی دخوبه كفاره پرشته كنه ؟

(المستفتى ملاعبد الحبيب)

بسم الله الرحمن الرحيم

بعون خالق الدنيا :- مورچي فرزند تربغل لاندی مړکړی دیت او كفارة شته هو چې فرق په مابين دمور اوپلاراو دعام خلقو كښي دى هغه په قتل عمدكښى په باره دقصاص كښى دى نه په ديت اوكفاره كي:

والرابع ماجرى مجراه مجرى الخطاء كنائم انقلب على رجل فقتله لانه معذور كالمخطئ وموجبه اى موجب هذاالنوع من الفعل وهو الخطاء وماجرى مجراه الكفارة والدية على العاقلة (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ج۵ ص۳۷۷ ط رشيديه كوئته وكذافى بدائع الصنائع ج ۶ص ۳۰۰ ط ایچ ایم سعید)

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

دموټرپه چپه کېدو که سواریان مړه شي پرموټروان څه شئ لازمیږي او کنه

پوښتنه : علماء دین مقدس اسلام درین مسئله چه میفرمایند که موټروان بدون قصور موټرشان چپه شود و سواریان کشته شوند بینوا توجروا۔

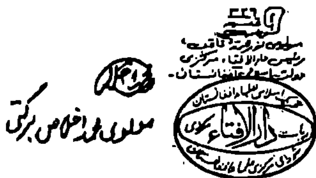
(المستفتی مولوی باری داد)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب

پرموټروان چې موټر ورڅخه چپه شي دمالو ضمان او دانسانانو ضمان نشته او که دده دعمل په واسطه نه وو چپه شوی لکه پرپول ورشي موټروان په خبرنه وی پول مات شي نودمالو ضمان هم پری نشته:

وماتلف بعمله كتخريق الثوب من دقه وزلق الحمال و انقطاع الحبل الذى يشدّ به الحمل وغرق السفينة من مدها مضمونه الخ ولايضمن به بنى آدم يعنى ممن غرق فى السفينة اوسقط من الدابة وانكان بسوقه وقوده لان ضمان الادمى لايجب بالعقد وانما يجب بالجناية ولهذ الاتتحمله العاقلة الااذاكان بالجناية وقيل هذااذاكان كبير اممن يستمسک على الدابة ويركب وحده والا فهوكالمتاع والصحيح انه لافرق آه (تبيين الحقاق ج ۶ص ۱۳۵–۱۴۱ ايچ ايم ط سعيدوكذافى الدرالمختار على هامش ردالمحتار ج۵ ص ۴۶ ط رشيديه وكذامجمع الانهر ج۳ ص ۵۴۵ ط غفاريه كوئته) ولايضمن الادمى اذاهلک بغرق السفينة اوبسقوط الدابة الخ (شرح المجله سليم باز ص۳۳۱ ط حنفيه كوئته)

مولوی زمان شاه مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی عبدالله مولوی نورمحمد ثاقب سرپرست دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

موټروان که یوانسان یاحیوان په موټرمړ کړی

پوښتنه : علماء دین مقدس اسلام درین مسئله چې میفرمایند که موټروان انسان یاحیوان بدون قصد به کشند بینوا توجروا۔

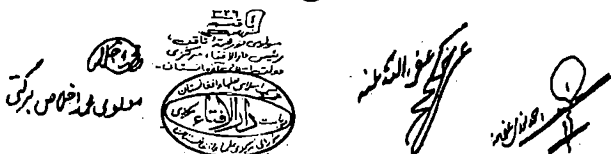
(المستفتی مولوی باری داد)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب

که موتروان انسان یا حیوان په موټر مړکړي ضمان ئې شته:

الاصل ان المرور فی طریق المسلمین مباح بشرط السلامة فیمایمکن الاحتراز عنه ضمن الراکب فی طریق العامة ماوطئت دابته وماصابت بیدها اورجلها اور اسها الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج۵ ص۴۲۷ ط رشیدیه ومجمع الانهر ج ۴ ص ۳۷۲ ط غفاریه)قال فی الحاوی الزاهدی اصابت العجلة صبیا فکسرت رجله وصاحبها راکب علیها وقال کنت نائما فعلیه ارش الکسر آه (الخیریة علی هامش الحامدیة ج۲ ص۳۱۹ ط حبیبیه کوئته) والله اعلم

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی عبدالله مولوی نور محمد ثاقب سرپرست دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

له موټر څخه ځان غورځونکي ضمان پرموټروان شته کنه

پوښتنه : دمحترم ریاست ته ددارالافتاء السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته وبعد عرض دادی چې یوسړی موټروان وی اودی خپل موټر چلوی اوبل څوک چې په دی موټرکی ورسره ناست وی یاکوچنی وی یالوی سړی وی هغه پخپله دموټر څخه ځان وغورځوی اومړسی آیاپردی موټروان باندی ضمان یعنی دیة شته اوکیا جواب راکړی په حواله دکتاب سره اجرموپر الله تعالی -

(المستفتی داسلام خادم امیر المؤمنین)
(مجاهد ملامحمد عمر اخند)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب باسم ملهم الصدق والصواب

که یوسړی موټروان وی اودی خپل موټر چلوی اوبل څوک چې په دی موټرکښی ورسره ناست وی اوسفرکوی هغه پخپله دموټر څخه ځان وغورځوی اومړشی په موټروان هیڅ ضمان نشته ځکه چې ضمان دانسان لازمیږی په جنایة اودلته موټروان جنایة نه ده کړی

اوددی داسی مثال ده لکه یوسړی ناست وی په کشتئ کی اوهلاک شی په غرق دکشتئ سره اویاپه یوی بلی دابه باندی سوروی اوغوزارشی له دابی څخه نوهیڅ ضمان نشته په شرح المجلة دسلیم باز کښی په (ص۳۳۱ ط حنفیه کوئټه) باندی لیکلی دی:

ولا یضمن الادمی اذاهلک بغرق السفینة اوبسقوط الدابة ولو سقطت بسوق المکاری اوقوده ولافرق فیما اذاکان الادمی ممن یستمسک علی الدابة ام لا ؟لان ضمان الادمی لایجب بالعقدبل بالجنایة وهذالیس بجنایة لکونه مأذونافیه آه .....

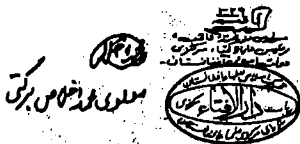
اوپه(تبیین الحقائق شرح کنزالد قائق ج ۶ ص ۱۴۱ ط ایچ ایم سعید) کښی لیکلی دی:

(ولا یضمن به بنی ادم) یعنی ممن غرق فی السفینة اوسقط من الدابة وان کان بسوقه وقوده لان ضمان الادمی لایجب بالعقد وانما یجب بالجنایة ولهذ الاتتحمله العاقلة الااذاکان بالجنایة وقیل هذااذا کان کبیرا ممن یستمسک علی الدابة ویرکب وحده والا فهو کالمتاع والصحیح انه لافرق-

اوهمدغه مضمون په الدرالمختار وردالمحتار (ج۵ ص۴۷) کښی هم لیکلی ده اوپه مجمع الانهر شرح ملتقی الابحر (ج ۳ ص ۵۴۶ ط غفاریه کوئټه)کی لیکلی دی:

لکن لایضمن به ای بغرق السفینة (الادمی) من مدها (ممن غرق فی السفینة اوسقط من الدابة) وانکن بسوقه اوقوده لان ضمان الادمی لایجب بالعقد بل بالجنایة ومایجب بها یجب علی العاقلة وا لعاقلة لاتتحمل ضمان القود وهذالیس بجنایة لکونه مأذونافیه قیل هذا الکلام اذاکان ممن یستمسک علی الدابة ویرکب وحده والافهو کالمتاع والصحیح انه لافرق فیه -

اوهمداسی په الدر المنتقی شرح الملتقی په هامش دمجمع الانهر (ج ۳ ص ۵۴۶)کی هم لیکلی دی والله تعالی اعلم وعلمه اتم

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نذاحمد الحقانی فاضل وفاق المدارس مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

خطاء دچاديوي ښني په ړی کولوديت لازمیږی اوکنه

پوښتنه : مدعی امیر محمد ولدمأمور زه خداي نور په کلاشنکوف ویشتلی اوښنه می قطع سوي ده قصدا مدعی علیه خداینور وایي چې دتعرض تیاری وو ماکلاشنکوف پاکوی نوپدغه زماعلم نه وه څه ځله می کفاک کش کړی بالاخر ضربه وسوه شاجورته زمافکرنه وه

امير محمد ولګيدى زماقصدنه وه داکارخطأً وو دوى انډيوالان په يوه اطاق كى اوانډيولان هم وايي چې خطأً كارو و پښه دساق په نمي قطع شوي ده اوفخذدبندپورته پلى پري شوى اوكارنه كوى ترزنګانه كښته قطع شوى ده۔

(رياست محكمه نظامى)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملک العلام

قطع كول دپښى په مابين كى دساق يادفخذ كه عمدا وى كه خطأوى مستلزم دى دية لره چې هغه نصف ددية كاملة دى په يوه پښه كي اودية كامله دي په دواړو پښوكى ولى كه داقطع خطأً وه خوواضح ده چې قصاص نشته دية غواړى اوكه عمد اوه نوپه نصف ساق يانصف فخذ كي مماثلة نشي راتلاي نوهم قصاص نشته دية دى لكه په مجمع الانهر كښى چې وايي:

فيقتص بقطع اليد من المفصل وان كانت اكبر من يد المقطوع وكذاالرجل اذاقطعت من المفصل للماثلة لامن نصف الساق حيث لا يمكن المماثلة ايضامجمع الانهر ج ۴ ص ۳۳۲ ط غفاريه كوئته كل قطع من مفصل ففيه القصاص فى ذالک الموضع فاما كل قطع لايكون من مفصل بل يكون بكسر العظم فانه لايجبا لقصاص عندنا كذافى المبسوط الفتاوى الهندية ج۶ ص۹)فان لم يمكن (اى المماثلة) لايجب الا الدية الدر المنتقى بهامش (مجمع الانهر ج ۴ ص ۳۲۳ ط غفاريه ومافى البدن اثنان ففيهما الدية فى احدهما نصف الدية وهى الاذنان والعينان الخ واليدان والرجلان الخ (الاختيار لتعليل المختار ج۵ ص۳۸)وهكذا فى مجمع الانهر ج ۴ ص ۳۴۶وبدائع الصنائع ج ۶ ص ۳۹۳ ط رشيديه۔

اوپه صورت كى داستفتاء چې مقطوع دعوى دعمد كوى نوپرده باندي لازمه ده چې اثبات دعمد به كوى لكه په الفتاوى التنقيح الحامدية كښى چې وايي:

اذاطلب الرجل المضروب من الضارب القصاص حيث كان عمد ايقتص منه بعد الثبوت الشرعى السن بالسن (الفتاوى تنقيح الحامدية ج۲ ص۲۵۱)

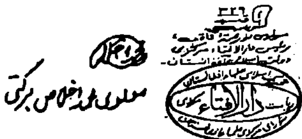
حاصل داچې دعوى دعمد ثبوت شرعى غواړى پاته شوه ددية موضوع كه چيري دغه قطع عمد اوه نودية په مال كى دقاطع دى اوكه خطأً وه نودية پرعاقله دي چې هغه ديوان دى كه داهل ديوان شخه وياخپل قوم اوقبيله ده پرهغه ترتيب چې په معاقل كى علماءكرامو ذكركرى دى اوكه ئي عاقله نه درلوده يايي درلوده خوپه مابين كى ددوي تناصر اوشفقت نه وو لكه چې داحال داكثر آهالى وؤ دنن زمانى دى نوبه وګوروكه يي قوم ياورثه درلوده نودده يعنى د قاطع په خپل مال كى

دی او که يي قوم او ورثة نه درلوده نو ديه پربيت المال دی:

اذالم تكن لقاتل الخطأعاقلة تجب الدية في ماله وكذا العمد المحض اذااوجب الدية يجب في ماله في النفس وفيما دون النفس والخطأ فيهما على العاقلة(الفتاوى الهندية ج۶ص۸۷)ويحمل على القول بسقوط العاقلة في زماننا كماذكره العلائ والحانوتي لان التناصر منتف الان لغلبة الحسد والبغض وتمنى كل واحد المكروه لصاحبه الفتاوى تنقيح الحامدية ج۲ ص ۲۷۴)وفيه في الصفحة المذكورة قال الفقيه ابو جعفر انه لاعاقلة للعجم وبه كان يفتي ظهير الدين المر غيناني (وهكذافي الخانية بهامش الهنديه ج۳ص ۴۴۸ والفتاوى الهنديه ج۶ص ۸۴ وذكر في كتاب الولاء ان بيت المال لايعقل من له عشيرة او وارث سواء كان مستحقا للميراث بان كان حرا مسلما اولم يكن بان كان كافرا او عبدا الفتاوى الهنديه ج۶ ص۸۴ وقال صاحب البزازية مانصه وان لم تكن له عشيرة ولاديوان فعاقلته بيت المال في ظاهر الرواية وعليه الفتوى(الفتاوى تنقيح الحامدية ج۲ ص ۲۷۴)

اوکه دادية پرعقلة وؤ نو عاقله به دادية په دري ۳ کاله کی اداکوی پرداسی طريقه چې هر يو دعاقله څخه به يو درهم يا يو درهم او ثلث درهم په کال کی تأدية کوی چې پرهر واحد دعاقله په ۳ کاله کی ۳ -يا ۴ درهمه شی او په خپله دغه جاني هم حکم دعاقله لري چې ۳ -يا ۴ درهمه به په ۳ کاله کی ورکوي او که دية دده په خپل مال کی شونودي به هم دغه دية ټول ه کامل په ۳ کاله کی اداکوی:

وذكر الناطفي رحمه الله تعالى ان دية القتيل تكون على عاقلته في ثلاث سنين ولاتكون على كل واحد من العاقلة اكثر من ثلاثة دراهم اواربعة دراهم (الفتاوى الخانية بهامش الهندية ج۳ ص۴۴۸ ط دارالاشاعة قندهار) وهكذا في(الفتاوى الهندية ج۶ ص۸۳) وفيها ثم القاتل احد العواقل يلزمه من الدية مثل مايلزم احد العواقل عندنا كذافي المبسوط وهكذافي (الفتاوى تنقيح الحامدية ج۲ ص ۲۷۴)وفيها فتعين المصير الى مانقله عن اكثر المواضع من وجوبها في ماله في ثلث سنين فانه لااشكال فيه الخ واذافقد بيت المال و وجبت الدية على المسلم في ماله صار كالذمى فتجب عليه في ثلاث سنين ابتداء ها من يوم القضاء لامن يوم الجناية فاغتنم هذاالمقام (الفتاوى تنقيح الحامدية ج۲ ص ۲۷۵ ط حبيبيه) كوئته والله اعلم

مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی نذاحمد الحقانی فاضل وفاق المدارس مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

دتاریاکواونورومسکراتو دخوړلو په عذر قصاص ساقطیږی کنه

پوښتنه : المسکر من اکل الحبوب المروجة بین الفسقة تأکل للهو هل یسقط بسکر حاصل من اکلها القصاص املا ؟

(رئیس ریاست استیناف مولوی احمد جان فیضی)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب

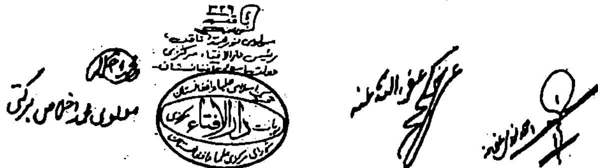
دغه ګولی چې راکښ یارونال یانور نومونه لری اوفساق اوفجاریی دنشی دپاره استعمالوی اوددی په استعمالولو سره حدسکر ته رسیږی حرامی دی په هیڅ وجه ئې خوراک جائز نه دي اوکه یی څوک استعمالوی هغه فاسق دی اوددی حرمة دتریاکو (آفیون) څخه زیات دی ځکه چې افیون دتداوی دپاره استعمالیږی امداګولی بغیر دسکر څخه نور هیڅ مفاد نه لری اویو څوک چې نشه شوی وی په حرامه طریقه سره هغه په حکم کی دجوړسړی دی زجرا په ټولو احکاموکی مکلف دی سوی له یو څو معدودو اومحصورو مسائلو څخه اقراریی په حقوقو دبندګانو سره صحیح کیږی په حال کی دنشی اوهمدارنګه یی طلاق واقع کیږی اوکه یو څوک مړکی قصاص ځنی اخسته کیږی اوداسی نور احکام اوکه نشه سوی وی په حلاله طریقه سره مثلادوایی وخوړل په قصد دشفاء هغه نشه شواو یانوری حلالی طریقی هغه سړی بیاپه حکم کی دمکلف نه دي ځکه چې مستحق دزجر نه دي مستحق دزجر هغه څوک دی چې دپاره دتلهی یوشئ استعمالوی اوددی بیان څخه هغه تعارض چې په اقوالو کی دفقهاء راغلی دی په حل اوحرمت کی دبنګو (بنج) چې بعض فقهاءیي حلال بولی اوبعض حرام هغه هم دفع شوولی که بنګی څوک دتداوی یاتغذی دپاره وخوری نوحلالی دی اوکه یی دتلهی دپاره وخوری نوحرامی دی أوداحکم دی دنورو مسکراتو هم:

(ویحرم اکل البنج والحشیشة) هی ورق القنب (والافیون) لانه مفسد للعقل ویصد عن ذکر الله وعن الصلوة (الدر المختار بهامش ردالمحتار ج۵ ص ۳۲۵) یحرم کل مایزیل العقل من غیر الاشربة المائعة کالبنج والحشیشة والافیون لما فیها من ضرر محقق ولاضرر ولاضرار فی الاسلام (الفقه الاسلامی ج۷ ص ۵۵۰۵ ط رشیدیه) (قوله وممن جزم الخ) قدعلمت اجماع العلماء علی ذالک (ای علی حرمة الحشیش) (ردالمحتار ج۵ ص۳۲۷) السکر من البنج ولبن

الرمکة حرام بالا جماع کذافی جواهر الاخلاطی(الفتاوی الهندیة ج۵ ص۴۱۵) ومن سکر من البنج یقع طلاقه ویحد لفشو هذاالفعل بین الناس وعلیه الفتوی فی زماننا کذافی جواهر الاخلاطی(الفتاوی الهندیة ج۱ ص۳۵۳ ط) دارالاشاعة قندهار والبحرالرائق ج۳ ص۴۳۲ ط رشیدیه کوئته وهکذا فی کفایت المفتی ج۷ص۷۳ وفتاوی دارالعلوم دیوبند ج ۹ ص۱۲۳ وج۹ ص۱۴۰ وغمز عیون البصائر ج۲ ص۱۱۷ وردالمحتار ج۲ ص۴۶۰ وقدمنا هناک عن النهر انه صرح فی البدائع وغیر ها بعدم الوقوع لانه لم یزل عقله بسبب هو معصیة والحق التفصیل انکان للتداوی فکذلک وان للهوو ادخال الافة قصدا فینبغی ان لایتر ددفی الوقوع قلت ویدل للاول تعلیل البدائع وللثانی تعلیل العلامة قاسم وقد منا هناک ایضاً عن الفتح ان مشایخ المذهبین من الحنفیة والشافعیة اتفقوا علی وقوع طلاق من غاب عقله بالحشیشة وهی ورق القنب بعد ان اختلفوا فیهاقبل ان یظهر امرها من الفساد (ردالمحتار ج ۲ ص ۱۸۱) السکروهونوعان سکر بطریق مباح کالحاصل من الدوأ اوالبنج اوحالة الاضطرار اوالاکراه وسکر بطریق حرام کالحاصل من الخمراواي مسکرآخر حتی البیرة الخ حتی قال وقال جمهور الفقهاء (غیر المذکورین) یفرق بین السکر بمباح فلیس لعبارته ای إعتبار وبین السکر بمحرم فتقبل عبارته زجراله وعقابا علی تسببه فی تعطیل عقله فتعد تصرفاته من قول اوفعل صحیحة نافذة عقابا وزجراله ولامثاله سواء فی ذلک الزواج والطلاق والبیع والشراء والاجارة والرهن والکفالة ونحوها (الفقه الاسلامی ج۴ ص ۲۹۷۳ ط رشیدیه کوئته) اماقرار السکران فجائز اذاکان سکره بطریق محظور ویصح فی کل حق الافیمایقبل الرجوع کالحدو دالخالصة لله تعالی (شرح المجلة سلیم باز المادة ۱۵۷۳ ص۸۶۰)وهکذافی الفتاوی الهندیة ج۴ ص۱۷۰وبدائع الصنائع ج۷ ص۲۲۳ والفقه الاسلامی ج۶ ص۳۸۷ وشرح المجلة الاتاسی ج ۴ ص۶۰۲ والدر المختار بهامش ردالمحتار ج ۴ ص۵۲۲ والبحر الرائق ج۷ ص۲۵۰ والقصاص من السکران واجب لانه حق ادمی وقیاسا علی ایجاب حد الشرب علیه وسدا للذرائع امام المفسدین الجناة فلو لم یقتص منه لشرب مایسکره ثم یقتل ویزنی ویسرق وهو بمأمن من العقوبة والمأثم ویصیر عصیا نه سببا لسقوط عقوبة الدنیا والاخرة عنه (الفقه الاسلامی ج ۷ ص ۵۶۶۵ وهکذافی اعلاء السنن ج۱۸ ص۱۳۱ وخلاصة الفتاوی ج۲ ص۷۵) وبین فی التحریر حکمه انه انکان سکره بطریق محرم لایبطل تکلیفه فتلزمه الاحکام وتصح عباراته من الطلاق والعتاق والبیع والاقرار وتزویج الصغار من کفء والاقراض والاستقراض لان العقل قائم وانما عرض فوات فهم الخطاب بمعصیة فبقی فی حق الاثم ووجوب القضاء(ردالمحتار ج۲

ص۴۵۹) وفی الاشباه ان السکران بمحرم کالصاحی الافی مسائل (شرح المجلة سلیم باز ص۸۶۰)
اما السکران فلایدخل فیهم لانه مخاطب زجراله وتشدید اعلیه لزوال عقله بمحرم ولذلک قال فی منیة
المفتی صلح السکران جائز (شرح المجلة سلیم باز ص ۸۳۰ وللاتاسی ج۴ ص۵۳۷) التصرفات تنفذ
من السکران کما تنفذ من الصاحی کذافی الکافی (الفتاوی الهندیة ج۴ ص۱۷۰ وهکذا فی البحرالرائق
ج۳ ص۲۴۷ والفقه الاسلامی ج۶ص ۲۶۵ وج۶ ص۳۸۷ وبدائع الصنائع ج۷ص۲۲۴ والفتاوی
البزازیة بهامش الهندیة ج۶ص۴۳۰) وفیها زنی اوسرق حال سکره یحد۔

اوسکر یوازی په شرابو پوری خاص نه دي بلکه دهر محرم شي څخه چې سکراشي دهغه حکم هم دغه دی چې ذکر شو لکه دتیرو عباراتو څخه چې صراحة معلومیږی او(ردالمحتارج ۲ ص۴۶۰)کښی وایي وبقوله یفتی لان السکر من کل شراب محرم وهکذافی البحرالرائق ج۳ ص۲۴۸)حاصل داچې دفقهاء په عباراتو کی که څه هم دراکټ یادنورو ګولیو په نومونو تصریح نه ده شوی لکن اصل وجه دحرمت چې هغه سکرپه وجه دتلهی دی په دی ګولیو کی موجوده ده نو افیون چې دتلهی دپاره مستعمل شی اوسړی نشه کړی فقهاء هغه ته حکم دجوړ اود هوښیار سړی ورکړی دی چې دواء هم استعمالیدای شی نودغه ګولی چې سړی نشه کړی په طریق اولی باید دجوړ اوهوښیار حکم ولری ولی وضع یی دتلهی اوسکر دپاره ده نورهیڅ مفاد نه لری نوڅکه اقرار دده په حقوق العباد سره په حالت کی دنشی صحیح دی اوطلاق یی په حالت کی دنشی واقع کیږی او قصاص یی واجب دی اوهمدارنګه صلح اونور عبادات یی صحیح کیږی که څه هم نشه وی دپاره دزجر والله اعلم

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه، مولوی محمد اخلاص برکتی، مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

په قصاص کي چي صلح پريو مقداروشي دغه مقدار پرعاقله یابیت المال راځي کنه

پوښتنه :بمقام محترم دارالافتاء السلام علیکم ورحمه الله وبرکاته وبعد دغزنی دولایت له طرفه زموږ شخه دقتل ددیت پیسی طلب کړی موږ ورته وویل چې ددیت حق پر بیت المال نسته دوی وویل چې محکمی فیصله کړی ده چې حق پربیت المال دی اوس فیصله راوړی

تاسی ئې وګورئ چې صحیح ده کنه والسلام.

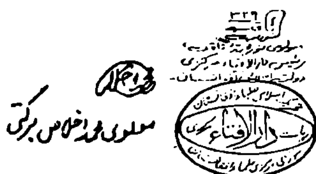
(مولوی صاحب احمد اللہ نانی)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب

څرنګه چې دقتل دوسیه موږ مطالعه کړه دا راته معلومه سوه چې جانبین دواقعی څخه وروسته صلح کړي ده او په صلح کی چې کوم شئ معلوم اومتعین شی هغه پرعاقله نه دي یعنی بیت المال ته نه راجع کیږی:

ولاتعقل عاقلة جناية عبدولاعمد ولامالزم بصلح اواعتراف ولامادون نصف عشر الديت لقوله عليه السلام لاتعقل العواقل عمداولاعبدا ولاصلحا ولااعترافا ولامادون ارش الموضحة بل الجانی (قوله ولامالزم بصلح) ای عن دم عمد اوخطاء آه ط فانه على القاتل حالا الااذااجل قهستانی (قوله اواعتراف) ای بقتل خطاء فانه على المقر فی ثلاث سنين قهستانی (ردالمحتار ج۵ ص۴۵۵ ومثله فی طحطاوی على الدر المختار ج۴ ص۳۱۳)(ولاتعقل عاقله جناية العبد والعمد ولامالزم صلحا ولااعترافا لماروينا ولانه لايتناصر بالعبدوالاقرار والصلح لايلزمان العاقلة لقصور ولاينه عنهم (تبيين الحقائق ج ۷ ص ۳۶۹ ط ايج ايم سعيد) ومثله فی البحرالرائق ج۸ ص۴۰۱)وكذالک اذاصولح من الجناية على مال لايجب على العاقلة ويجب على القاتل فی ماله حالا لانه ماوجب بنفس القتل وانما وجب بعقد الصلح فان جعلاه مؤجلا يكون مؤجلا والافيكون حالا كثمن المبيع (تحفه الفقهاء ج۳ ص۱۱۹) والله اعلم

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی عبدالله مولوی نورمحمد ثاقب سرپرست دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

په قتل خطاء کي تعزير شته کنه؟

پیونبشته: بمقام محترم ریاست عالی دارالافتاء السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته محترما در جرائم قتل خطا مانند قتل خطا در حادثات ترافیکی علاوه بردیت وپرداخت جبران خساره به متضرر مطابق احکام فقه حنفی شریعت غرای محمدی بامجرم مجازاة تعزیری تطبیق شده میتواند

یاخیره رایت و معلومات ارائیه خواهند فرموددراین اواخر چند قطعه اقرار های څارنوالی مرافعه هرات به این څارنوالی واصل گردیده که در آن به جزا دیت کدام مجازاة تعزیری درچنین قتل حادثات ترافیکی موجود نیست اینک قرار ریاست څارنوالی ولایت هرات هم پیشنهاد هذا عرض ملاحظه تقدیم است درحصه مطابق احکام شریعت غرای محمدی به این څارنوالی هدایت و معلومات اعطاء خواهند فرمود تابعد ابلاحظه آن اجراء آت که درنظر است مرعی .کامردود ونا کفته نماند اینکه بعض اشخاص معینه خاطری که هدایات ترافیکی را مراعات نمیکنند ازدست شان چند مرتبه مسلسل جنایت قتل خطاء به وجود میاید والسلام (المستفتي مولوی الله نظر رئیس څارنوالی مرافعه کندهار)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب باسم ملهم الصواب

دران جنایت حاکم تعزیرداده میتواند که در آن جنایت حدودو قصاص وکفاره نباشدودر صورت قتل خطاء شریعت مقدس برای قاتل کفاره مقرر کرده است علاوه براین خاطی معذورهم شمرده میشود بناء بر معذوریتش باتفاق فقهاء در قتل خطاء تعزیر نیست:

فکل من اتی فعلا محرما لا حد فیه ولاقصاص ولاکفارة فان علی الحاکم ان یعزره بمایراه زاجرا له عن العودة من ضرب اوسجن اوتوبیخ (الفقه علی المذاهب الاربعة ج۵ ص۳۹۷) ان الدیة فی الخطاء مائة من الابل علی العاقلة...وهذاقول ابن مسعود اخذوابه ولانه اخف فکان الیق بحالة الخطاء لان الخاطی معذور(الفقه علی المذاهب الاربعة ج۵ص ۳۶۸ ط بیروت الهدایة ج۴ ص۵۸۱) ولاقصاص فی الخطاء وشبهه باتفاق الفقهاء وانماله عقوبتان فقط اصلیة وهی الدیة والکفارة وتبعیة وهی الحرمان من المیراث والوصیة- ولاتعزیر فی الخطاء باتفاق الفقهاء(الفقه الاسلامی ج۶ ص۳۲۸)

البته شخص مذکور راکه هدایات ترافیکی مراعات نمیکنند امام مطابق رای خودش بنابر سیاست و مصلحت تعزیرداده میتواند بغیر گرفتن مال زیراکه تعزیر بالمال جائز نیست: تصرف الحاکم علی الرعیة منوط بالمصلحة (الفقه الاسلامی ج۶ ص۲۸۰ وشرح المجلة سلیم باز م۵۸ ص ۴۲)وفی شرح الاثار التعزیر بالمال کان فی ابتداء الاسلام ثم نسخ والحاصل ان المذهب عدم التعزیر باخذ المال(البحرالرائق ج۵ ص۴۱) والله اعلم وعلمه احکم-

مولوی محمود میوندوال مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نذاحمد الحقانی

آیاپه حق العبد سره حق الله ساقطیږی اوپه قتل عمدکي تعزیر شته کنه

پوښتنه :ددارالافتاء محترم رئیس صاحب السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته په دغه وسیله د لاندی مسئلی په هکله هغه موضوع چې حق العبدپه عفوی اویاشبهی سره ساقط شی حق الله یي ساقطیږی اوکه څنګه دمثال په ډول په قتل عمدی یاخاطایی کی که چیری حق العبد ساقط شی آیا حق الله یی هم ساقطیږی اوهم مفصل معلومات راکړی چې په قتل عمد کی تعزیری جزاګانی شته اوکنه دشرعی معلوماتو غوښتونکي یو ترڅو دهغه پراساس دقضیو اودعو اګانو په حل اوفصل کی لازم اجراءات وشی والسلام-

(دلوی څارنوالی سرپرست مولوی عبد الشکور)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک العلام

په قصاص کی دوه حقه دی یوحق العبد دی بل حق الله په بل تعبیر حق السلطان دی حق العبد چې ساقط شی حق السلطان پاته دی دسلطان دپاره حق دتعزیر شته لکه په الفقه الاسلامی ج ۶ ص۲۹۱ کی راغلی دی:

اذاعفی ولی القتیل مطلقا عن القاتل عمد اصح العفو وبقی عندالحنفیة والمالکیة حق السلطان فی عقوبته تعزیر الان القصاص فیه حقان حق الله وحق المجتمع اوالحق العام وحق المجنی علیه..آه

په الفقه علی المذاهب الاربعة ج۵ ص ۲۶۵ کی راغلی دی:

ولایقال اذاعفی اولیاء الدم عن القاتل کان اطلاقه خطرا علی الامن لانانقول ولی الدم فی الغالب یصرّ علی القصاص واذافرض وعفاعنه ولکن رءی الحاکم ان اطلاقه یهدد الامن العام فله ان یعزره بماشاء وله ان یجعله تحت المراقبة التی تحول بینه وبین العدوان حتی یتحقق من حسن سلوکه ج۵ص ۲۶۵)

حق السلطان یعنی تعزیر چې وروسته ترسقوط دقصاص پاته شو دهغه کیفیة (یعنی بندیاوهل یاغیر) او اندازه مفوض رای ته دسلطان ده یارأی ته دهغه شخص چې آمیردغه کارته مقررکړی وی ځکه دهر تعزیر حکم هم دغه دی چې مفوض رای ته دامام دی چې په رأی کی دامام کوم قسم تعزیر اواندازه مفیدګرزی هغه تعزیر به ورکوی اختلاف دتعزیر په اختلاف دجرائم او اشخاصو هم شته لکه په البحرالرائق ج۵ ص۱۴ کی راغلی دی:

وصرح السرخسی بانه لیس فی التعزیر شئ مقدر بل مفوض الی رأی القاضی لان المقصود منه زجره واحوال الناس مختلفة فیه وفی الشافی التعزیر علی مراتب تعزیر اشراف الاشرف وهم العلماء والعلویة بالاعلام وهو ان یقول القاضی انک تفعل کذاوکذافینزجر به وتعزیر الاشراف وهم

الامراء والد هاقين بالاعلام والجرالى باب القاضي والخصومة وتعزير الاوساط وهم السوقة بالجر والحبس وتعزير الاخسة بهذاكله وبالضرب آه په (الفقه الاسلامی ج ۶ ص۳۱۳)کی راغلی دی اذاسقط القصاص فی القتل العمد کان التعزير عقوبة بدلية عنه لكن هذا التعزير امرواجب ام جائز وقداشرناله فی حالة عفوولی الدم قال المالكية يجب التعزير اذالم يقتص منه والعقوبة هی جلد مائة وحبس سنة عملا باثر ضعيف عن عمر رضی الله عنه وقال الجمهور لايجب التعزير وانما يفوض الا مرللحاكم يفعل مايراه منا سبا للمصلحة فيؤدب الشرير با لحبس اوالضرب اوالتانيب ونحوها

اوتعزیر دمتهم بالقتل یاسرقه مخکی تراثبات جائز دی په بندسره په دی شرط چې تهمت به په ذوومستورینو شاهدینو یاپه یوه عادل شاهد سره ثابتیږی یعنی چې یو عادل شاهدیادوه مستورین شاهدین شاهدی پرقتل یاسرقة اداء کړی نوتهمت دقتل یاسرقه ثابتیږی تعزیر بالحبس ئې جائز دی نفس قتل اوسرقة په دغه شاهدانونه ثابتیږی ترهغه وخت چې دوه عادلان شاهدان شاهدی اداءکړی په (الدرالمختارعلی هامش ردالمحتار کی ج۳ ص۲۰۶)راغلی دی:

وفی كفالة العينی عن الثانی من يجمع الخمر ويشربه ويترک الصلوة احبسه اوادبه ثم اخرجه ومن يتهم بالقتل والسرقة وضرب الناس احبسه واخلده فی السجن حتی يتوب لان شرهذاعلی الناسی وشرالاول علی نفسه- په (ردالمحتارج۳ ص۲۰۶)کی راغلی دی :

ذكر وافی كتاب الكفالة ان التهمة تثبت بشهادة مستورين اوواحد عدل فظاهره انه لوشهد عند الحاكم واحد مستور وفاسق بفساد شخص ليس للحاكم حبسه آه وهكذافی البحرالر ائق ج۵ ص۴۳ والله اعلم

مولاناعبدالحکیم مولانامحمداخلاص برکتی مولاناعبدالاحد الحقانی مولانااحمد نوری عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

آیا خاوندهم دقصاص حق لری ولوکه دقاتل ورور وی

پوښتنه :محترم دارالافتاء محکه عدلیه تمیز السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته محترما زمالورچې ورکړی می وه وحمد الله ته اغاجان چې دحمد الله ورور دی زمالورئې په قتل

ورسوله چې اغاجان په ولسوالی کښې په حضوردشهودو اقرار کړی دی فعلا په قوماندانی کښې دولایت بندی دی اوهغه اقرار ودوسه هم په قوماندانی کښې ده هغه زمازوم هم په خپل ورور عارض دی ایادی حق په قصاص کښې لری کیا؟

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه العون على الصواب

دعارض زوم چې دمقتولی زوج کیږی حق په قصاص کښې لری ځکه چې دی هم دورثه څخه دی قتیل صاحب الحق فی القصاص اومستوفیه اوولی الدم هو عند الحنفیة والحنابلة والصحیح عند الشافعیة کل وارث یرث المال سواء أکان من ذوی الفروض ام العصبة ای جمع الورثة نساء ورجالا ازواجا وزوجات (الفقه الاسلامی ج۶ ص۲۷۸ وهکذا فی ردالمحتار ج۵ ص۴۰۲ وبدائع الصنائع ج۷ ص۲۴۲)

مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی نذاحمد الحقانی

دخاوند په عفو قصاص ساقطیږی کنه

پوښتنه :(که خاوند)حق په قصاص کي ولری چي خپل حق معاف کړی زما(پلار) حق دقصاص ځی کنه؟

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه العون على الصواب

په عفوسره د اولیاء قصاص دقاتل څخه ساقطیږی اوهغه نوراولیاء لره دمقتول حق ددیة پاتیږی:

واما اذا تعددالاولیاء فعفا احدهم سقط القصاص عن القاتل لان القصاص لایتجزء وهو شئ واحد فلا یتصور استیفاء بعضه دون بعض ویبقی للاخرین حصتهم من الدیة (الفقه الاسلامی ج ۶ ص۲۹۰ و هکذافی بدائع الصنائع ج۷ ص۲۴۶)

مولانا احمد نوری عفی عنہ مولانا نذاحمد الحقانی

دقاتل قریبان څه جزاء لری اوکنه

پوښتنه زه عارض یم پر حمد الله اواغاجان اویوئې بل ورور عبدالکریم نومیږی اویوئې پلار دی حق دقصاص پریوه مقرراځی پردانورو به څه جزاموی کیا؟ چې حمد الله اواغاجان اوعبد الکریم دری سره دعبد الاحد زامن دی والسلام۔

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه العون على الصواب

پلاراوورونه دقاتل كه شريكان او معاونين دقتل وه مثلا يوه نيولى وواوهغه بل واژه يا يوه پيره كول يايوه تشويقاوه وقتل ته نوپر هغه باندى تعزير دى اوپرقاتل قصاص دى اوپه دى حكم كى قريب دقاتل اوبيگانه فرق نه لرى يوازى دقرابة په واسطة دهيڅ جزاء مستحق نه دى:

وبناء عليه لوامسک رجل شخصا ليقتله اخر يضمن القاتل فقط عند الحنفية الخ ويجب التعزير على الممسک من غير حبس (الفقه الاسلامى ج۶ ص۲۴۶ وهكذاج۶ص۲۳۷)

خوشرط دادى چې دغه معاونين دقاتل به يوازى معونة كړى وى اوپه قتل كى به يى برخه نه وى اخستى اوپه قاتل كى به شروط دقصاص ټول جمع شوى وى والله اعلم وعلمه اتم

مولوى احمد نورى عفى عنہ مولوى نذاحمد الحقانى

كه قاتل وتښتي نودهغه يادهغه دقريب مال قبضه كول څه حكم لرى

پوښتنه :دير محترم داسلامى امارت ددارالافتاء درياست مقام ته السلام عليكم ورحمت الله وبركاته محترمه زه اغامحمد دشرعى مسئلى دجواب غوښتونكى يم هيله لرم چې پرشرعى اصولوباندى جواب راكړى څرنگه چې يونفرپه كلى اومنطقه كښى دوه نفره په قتل رسولى وه وروسته قاتل وتښتيدى دپخوانيو قوماندانانوله خوادقاتل پلارونيول سووروسته دطالبانو داسلامى تحريک ترراتگ وروسته دقاتل پلارازاد شو څه موده وروسته په كډه باندى پاكستان ته ولاړى كوچ ئې وكړى اوس دمقتولينووارثان راولاړسوى چې دقاتل دپلار ملک ئې قبضه كړى حاصلات ئې خپل ځان ته وړى اياداشرعا جوازلرى اوكنه بينواتوجروا -

(المستفتى اغامحمد)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب باسم الملهم الصواب

مسئله داده چې پرموروثى ملک قبضه كول كه دمسلمان وى اوكه دهندووى جائز نه د ه نواوس دمقتولينو وارثان چې دقاتل دپلار ملک يي قبضه كړى دى داشرعى جواز نه لرى

یوازی دمقتولینو وارثان چې ولی دقاتل دی جائز دی دوی ته قصاص نه قبضه دملک په احکام القران ج۱ ص ۱۸۵ کښې لیکلی دی:

قال اللہ تعالی: كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى وقال تعالی: وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وقال تعالی وَمَن قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّهِ سُلْطَانًا وقد اتفقوا ان القو دمراد به وقال تعالی: وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُم بِهِ وقال: فَمَنِ اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فاقتضت هذه الايات ايجاب القصاص لاغیر ویدلّ علیه ایضاً قوله تعالی: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ۔

وبمثله قدوردالاثر عن النبی صلی اللّٰه علیه وسلم فی قوله لایحل مال امرئ مسلم الابطیبة من نفسه وهکذافی معارف القرآن پ ۲ ص۱۲۵ وپ۲ ص۱۲۷ وهکذافی امداد المفتیین ص۸۸۱ وعزیز الفتاوی ص۶۹۵ واللّٰه تعالی اعلم

مولوی احمد نوری عفی عنہ

قصاص که معاف کړل شي نوحکومت ته حق دتعزیر پاتیږی

پوښتنه: بحضور محترم ریاست عالی دارالافتاء السلام علیکم اگربالای یک شخص بسبب جرم قتل درمحکمه نهائی فیصله قصاص صدوریافته لکن قبل ازاجراء قصاص اولیاء وورثه مقتول صلح نمایند وبدل صلح روپیه راخذ نمایند وازقصاص عفوکند بعد ازین درمورد حق الله تعالی قاتل مذکورمجازاة میگردد ویاحکم سابق قصاص مسقط حق الله تعالی میگردد بینواتوجروا

(مولوی حمیداللّٰه فائزمعاون ریاست عالی تمیز)

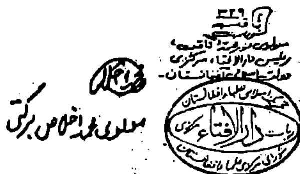
بسم اللّٰه الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

دفقهاء دعباراتو څخه داسی معلومیږی چې هرکله قصاص ساقط شی نوحاکم لره اختیار شته دده دتعزیر لپاره ځکه چې په قصاص کی حق اللّٰه تعالی اوحق العبد دواړه شته نودیوه په سقوط سره بل نه ساقطیږی بلکه حاکم په هغه کی اختیا رداره دی:

اذاسقط القصاص بعفوولی القتیل اوبموت الجانی اوبغیر هما طبقت عقوبتان اخریان وهما – ۱- الدیة الخ – ۲ – التعزیر الذی هوبدل حتمی ایضاً عند المالکیة وباختیار الحاکم عند الجمهور(

الفقه الاسلامی ج ۶ ص ۲۹۷) اذاسقط القصاص فی القتل العمد کان التعزیر عقوبة بدلیة عنه الخ وقال الجمهور لایجب التعزیر وانما یفوض لامر الحاکم یفعل مایراه منا سبا للمصلحة فیؤدب الشریر بالحبس اوالضرب اوالتأنیب ونحوها (الفقه الاسلامی ج ۶ ص ۳۱۲) مانص علیه من التعزیر کما فی وطء جاریة امرءته اوالمشترکة وجب امتثال الامر فیه ومالم ینص علیه اذارءی الامام المصلحة اوعلم انه لاینزجر الابه وجب لانه زاجر مشروع لحقه تعالی کالحد وماعلم انه انزجر بدونه لایجب (ردالمحتار ج ۳ ص ۲۰۵)والله اعلم وعلمه اتم واحکم

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی ندا محمد الحقانی مولوی محمود میوندوال مولوی نور محمد ثاقب رئیس عمومی دولت اسلامی افغانستان

که له نهايي فيصلي وروسته قصاص ثابت شي بياعفوه وشي تعزيرپر قاتل شته اوكنه

پوښتنه : محترم ریاست دارالافتاء السلام علیکم بعده استفتاء مادر موضوع است که حکم محکمه بقصاص قاتل صادر شود که در ضمن حکم حق الله تعالی ساقط میگردد لکن قبل از استیفاء قصاص عفو وصلح صورت بگیرد آیا از سقوط قصاص حق الله تعالی میگیرد یانه

درشرح المجله ماده ۵۱ مینویسد: الساقط لایعود کماان المعدوم لایعود ودرماده ۵۲ مینویسد اذابطل الشئ بطل مافی ضمنه که از مفهوم کلی ماده اولی بنظر میرسد که حق الله تعالی که بموجب حکم قصاص گردیده باطل نگردد وازماده دوهم بنظر میرسد که قصاص که بسبب صلح باطل گردیده پس حق الله تعالی که بموجب حکم قصاص ساقط شد سقوط آن باطل گردید باید عود نماید وکدام سائل که شما تحریر نموده محل تطبیق آن سقوط قصاص است که قبل ازاصدار حکم قصاص صورت گرفته باشد ومانحن فیه سقوط قصاص است که بعد از اصدار حکم قصاص صورت گرفته باشد لهذا آرزو من که در موضوع مانحن فیه یک جزئیه فقیه رادریافت شود

(مولوی حمید الله فائز معاون ریاست عالی تمیز)

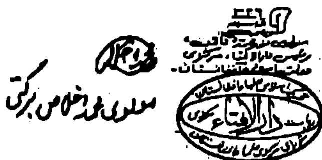
بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

دفقهاء دعباراتو دعموم څخه داسې معلومیږی چې قصاص ساقط شي نو دتعزیر په باره کی دحاکم اختیا رشته که داسقوط یې مخ کی ترقضا موی که وروسته ولی عفو اوصلح هم مخ کی تر قضاء صحیح کیږی هم وروسته اوعام عبارتونه مطلق راغلی دی چې هروقت قصاص په عفو ساقط شي نو تعزیر یي عقوبة بدلیة ثابتیږی او هغه مواد چې مستفتی رانقل کری دی چې:

الساقط لایعود اذابطل الشی بطل مافی ضمنه هغه موادددی حکم سره هیڅ تنافی نه لری ځکه چې تعزیر یوداسې عقوبة دی چې په بدل کی دقصاص ثابتیږی اوپه عوض کی دهغه راځی نه دقصاص په سقوط سره دده سقوط راځی اونه تعزیر دقصاص په ضمن کی پروت دی ځکه فقهاء چي تعزیر عقوبة بدلیه بولی اومبدل نه دمبدل منه په ضمن کی وی نه ورسره لازم وی اوپه عفویاصلح سره صرف داولیاء حق ساقطیږی دمقتول حق لانه ساقطیږی نو تعزیر چې حق الله تعالی دی هغه خو بیخی نه ساقطیږی:

العقوبة البدلية الثانية للعمد التعزير اذاسقط القصاص فى القتل العمد كان التعزير عقوبة بدلية عنه (الفقه الاسلامی ج۶ ص۳۱۲) اذاعفاولی القتيل مطلقا عن القاتل عمدا اصح العفو وبقى عند الحنفية والمالكية حق السلطان فى عقوبته تعزير الان القصاص فيه حقان حق الله الخ وحق المجنى عليه (الفقه الاسلامی ج۶ ص۲۹۱)اذاسقط القصاص بعفوولی القتيل اوبموت الجانی اوبغير همابقى عقوبتان اخريان وهما الديةالخ والتعزير الذى هو بدل حتمى ايضاًعند المالكية وباختيار الحاكم عندالجمهور الفقه الاسلامی ج ۶ ص ۲۹۸ صلح الاولياء وعفوهم عن القاتل يسقط حقهم فى القصاص والدية لاحق المقتول (كذافى المنية الاشباه والنظائر ص۲۸۹)المالكية والحنفية رحمهم الله تعالى قالوان للحاكم حقاعلى القاتل اذاعفاعنه اولياء الدم وله ان يجلده مائة جلدة ويسجنه سنة كاملة وبه قال اهل المدينة(الفقه على المذاهب الاربعة ج۵ص۲۶۵)

مولوی نذاحمد الشانی مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی نورمحمد ثاقب رئیس عمومی دارالافتاء مرکزی

قسامه پرمالک دسرای وی که پرهستوګن

پوښتنه :ددارالافتاء ولوړمقام ته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته یونفر چې عبدالرازق نومیدی په سنه (۱۳۷۰) کی دلوی اختر په ورځ دکور دسامان دپاره بازارته وتلی وو دهغی ورځی څخه لادرکه سوی دی ترشپږ اویاسنی پوری لادرکه ووپس له هغه څخه دګرشک په ولسوالی دفاروق خان په سرای کی مړپیداسو چې اصلی دسرای مالک خپله فاروق خان دی په هغه وقت کی فاروق خان مهاجرؤ ګرشک ته دخلقیانو دلاسه خپل سرای ته نه سوور تلای په ذکر شوی سرای کی دسیدنبی اومحمدنبی په نومانو خلک پراته وه چې هغه خپله زبردسته خلقیان وه نوردوه مړی ئې هم کړی وه اوس دغه دوه نفر په دغه اقرار کوی چې په هغه تاریخ کی چې مقتول درک وسو موږ په دغه سرای کی وواوپه دی اقرار نه کوي چې موږ وژلی دی اوبي غیر ددوي اقرار څخه نور شاهدان هم سته چې په هغه وخت کی دوي په دي سرای کی وه اوس چې موږ دوي راګیر کړه حکومت بندیان کړه نودګرشک دمحکمی قاضیانوویل چې پنځوس قسمونه اودیت دسرای اصلی مالک ته کیږی چې فاروق خان دي اوبعض علماء وایی چې ددوي وجود په دغه سرای کي داقرینه قاطعه بلل کیږی ایادغه نه راتګ دفاروق خان وخپل سرای ته دهغه دپاره غذرنه بلل کیږی چې دانور باره راګیر سی داجریان موتاسی ته عرض کړڅنګه چې تاسی ته شرعی معلومات وسی (المستفتی الحاج ملاحبیب الله اخند ولسوال سنګین)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب حامد اومصلیاً

دقسامة دپاره خپل شرائط سته چې ټول په کتابونوکښی دفقهی حنفی ذکرشوی دي دمحترم مستفتی سوال یوازی دادی چې قسامت پر مالک دهغه سرای دي چې مقتول پکښی پیداشوی دي اوکه پرساکن دهغه سرای دی په دغه مسئله دامام صاحب رحمه الله تعالی اوامام ابویوسف رح په مابین کښی اختلاف دي امام ابوحنیفه رحمه الله تعالی یي پرمالک بولی اوامام ابویوسف رحمه الله تعالی ئې پر ساکن بولی لکن داکثر فقهاء عبارات دلالت کوی پرترجیح دقول دامام ابوحنیفه رح اوحضرت علامه تهانوی رحمه الله تعالی په اعلاء السنن کښی وائي چې دغه اختلاف دعصراوزماني دی:

قال ابوحنیفة اذا وقع القتل فی ملک احدوالساکن غیره فالقسامة علی المالک وقال ابویوسف

القسامة على السكان (اعلاء السنن ج۱۸ ص۲۸۱) وان كان العسكر فی ارض رجل فالقسامة والدية عليه كذا فی محيط السرخسی (الهنديه ج۶ص۸۲ وهكذافی الدر المختار علی هامش الطحطاوی ج۴ ص۳۱۱) قال ولاتدخل السكان فی القسامة مع الملاک عند ابی حنيفة وهو قول محمد وقال ابويوسف وهو عليهم جميعا الخ(الهداية ج۴ ص۶۳۵)

دعادت څخه دهداية هم ترجيح دقول دامام ابوحنيفه رح معلوميږی ځکه چې دليل ئې ددغه قول آخر کړی دی:

وبخلاف مااذاكانت الدار فی يده وديعة لان هذاالضمان ضمان ترک الحفظ وهو انما يجب علی من كان قادرا علی الحفظ وهو يد اصالة لايد نيابة ويد المودع يد نيابة وكذاالمستعير والمرتهن وكذاالغاصب لايده يد امانة لا ن العقار لايضمن بالغصب عندنا تبيين الحقائق ج۶ ص۱۸۴ وكذافی تكملة البحرالرائق ج۸ ص۳۹۶ قوله دون السكان كالمستأجرين والمستعرين فالقسامة علی اربابها وان كانو اغيبا (تاتارخانيه) (ردالمحتار ج۵ ص۴۴۷)قال العبد الضعيف وظنی ان الخلاف خلاف العصر والزمان فلعل الدار كانت تعرف بربها وتنسب اليه فی عصر الامام لتعهده لهاو اختلافه اليها لحفظها وكانت تعرف بالساكن فی عصره الخ (اعلاء السنن ج۱۸ ص۲۸۳)

او کچیری دغه ساکنان دسرای اهل دحکومت وه اوخلقیان وه مالک دسرای ددوي دلاسه مهاجر وه لکه چې مستفتی ذکر کړی دي نوبيا دغه قتيل هدر کيږی لکه چې الدرالمختار په لفظ دينبغی ذکر کړی دی:

واماالاراضی التی لها مالک اخذها وال ظلما فينبغی ان يكون القتيل فيها هدرالانه ليس علی الغاصب دية الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج۵ ص۴۴۶)

هرچې داخبره دقرينی قاطعی ده دغه قرينه قاطعه نه بلل کيږي ځکه چې قرينه قاطعه دی ته وايي چې هغه يقين اوجزم فائده کوی لکه چې په (مجلة الاحکام المادة ۱۷۴۱)کښی ذکرشوی دی :

القرينة القاطعة هی الامارة البالغة حداليقين مثلا اذاخرج احد من دار خالية خائفا مدهو شاوفی يده سكين ملوثة بالدم فدخل فی الدار فی الحال وشوهد فيهارجل مذبوح فی ذالک الوقت فلايشتبه فی ان قاتله هوذالک الرجل ولايلتفت الی الاحتمالات التی هی امحض اتوهم كالقول ان الرجل انما قتل نفسه والله تعالی اعلم ـ

په قرائنو سره اثبات دقتل کیږی

اوکنه اواهل محله که یوڅوک متهم کړی قسامه ساقطیږی اوکنه

پوښتنه : دمحکمه ابتدائیه اولسوالی پشنهاد ومقام ته دمحترم رئیس صاحب دارالافتاء محترم یونفرپه نامه دملاقیوم یوڅو میاشتی دمخه اولسوالی ته راغلی اواولسوال ته ئې وویل چې زمازوجه بنجمونامه دفضل محمد لورپر ماطلاقه ده په ثلاثه وکلما طلاق سره اولسوال قهر ورته وکړی چې داڅه وایي هغه ملاقیوم واولسوال ته وویل چې وابه ئې وری چې ملاقیوم مړی کړی دی نوبیااولسوال ومحکمی ته ملاقیوم راوستوی اوخپله ښځه ئې په محکمه کی په ثلاثه کلما طلاق سره طلاق کړه نوماقاضی دمحکمی ملاقیوم ته وویل چې ولی ښځه طلاقه وی ملاقیوم وویل چې زماداکازوی سید محمد نام باندي زماشک دي چې زما دښځی سره کارلری اوقاضی ورته وویل چې تاولیدی ملاقیوم وویل چې یوه شپه زه راغلم نودغه سید محمد نام زماپه سرای کی پروت وه اوبیده وه اوزما ښځه څلوریاپنځه گزه اندازه جدابیده وه نوزمادبدکاری گمان دي پرښځه اوپرسید محمدنام باندی ماقاضی وملاقیوم ته وویل چې داقصه څه وخت وه ملاقیوم وویل چې څلویښت شپی دمخه داقصه وه نوماورته وویل چې ته ولی اطلاع نه کوي اوددغه سیدمحمد کور چیری دی چې ستاسرای ته راغلی وه ملاقیوم راته وویل چې دغه سید محمد زماداکازوی دي اوزماسره په کورکی وه اوماسترنه څنی کاوی نوماقاضی دمحکمی طلاقنامه دده ولیکل اوښځه می پلارته پلاس ورکړه کورته پلار بوتله پس ددوو میاشتو څخه دغه سید محمد نام په قتل ورسیدي دماخستن داذانو پروخت وروړ دمقتول اولسوالی ته اطلاع راکړه چې زماورور په قتل ورسیدی اولسوالی چې کوشش وکړی قاتل معلوم نسواو ملاقیوم هم دوطنه څخه فراره سوی وه پس دیوڅومودی څخه ملاقیوم په فرست کی پیدا سونوداولسوالی په ذریعه پنجوائ ته حاضر سو چې دتوله وطن اوزموږ ولسوالی گمان دقتل پرملاقیوم وه ملاقیوم اوس منکر سو چې ماداقتل نه دی کړی بیاموږ دوطن (۵۰) یا (۶۰) نفره جمع کړه بطور دقسامی اورته وموویل چې موږ قاتل غواړو ستاسی دقریي څخه اوتاسوته قسم درکوواهل قریه وویل چې موږ قسم نه اخلو یقین مودادي چې قاتل ملاقیوم دی ولی چې دغه مقتول دبل چاسره عداوت نه درلودی نوزماقاضی دپنجوائ دمحکمی نظرپه ویناداهل قریي اوداولسوال صاحب په وینا سره چې اولسوال صاحب ته ملاقیوم چې والله چې واوری چې ملاقیوم قتل کړی دي په وخت کی دطلاق دغه وینا ملاقیوم کړي ده اوبل اهل قریه چې موږ راجمع کړل دهغوهم یقین چې داقتل ملاقیوم کړی دی نوموږ ستاسو دحضور څخه

په دغه موضوع کی فتواء غواړو چې خداناخواسته موږ غلط نه سواودغه پشنهاد موستاسی حضورته وړاندي کړی چې لطفا فتوای راکړی والسلام

(مستفتی مولوی دادمحمد قاضی محکمه پنجوایي)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

دغه مذکوره قرائن په استفتاء کښی قرائن قاطعه نه دي چې حکم په ثابت سی ځکه قرینه قاطعه هغه ده چې ده یقین حدته رسیدلی وي نودغه ملاعبد القيوم په دغه قرائن قاتل نه ثابتیږي:

القرينة القاطعة هي الامارة البالغة حد اليقين مثلا اذاخرج احد من دارخالية خائفا مدهوشا في يده سكين ملوثة بالدم فدخل في الدار وروي فيها شخص مذبوح في ذلك الوقت فلايشتبه في كونه قاتل ذلك الشخص ولايلتفت الى الاحتمالات الوهمية الصرفة كان يكون الشخص المذكور انما قتل نفسه (المجله المادة ۱۷۴۱)

هرچې قول داهل محلی دی چې موږ قسم نه اخلو یقین امرادي چې قاتل ملاعبد القيوم دی ولی چې دغه مقتول دبل چاسره عداوت نه درلودی اول خودغه قول شهادت نه دي اوبل دغه اهل محله متهم په دفعه دخصومة لخپلو ځانو څخه دی نو يې قول معتبر نه دي:

ولاتقبل شهادتهم اي اهل المحلة به اي بالقتل على غير هم اى على غير اهل المحله الذى ادعى الولى القتل عليه هذاعند الامام خلافا لهما ولاتقبل شهادة اهل المحلة على بعضهم لوادعاه اى الولى اجماعا لان الخصومة قائمة مع الكل لمامر انهم كانو اخصماء فى هذه الحادثة اوبالشهادة تقطع الخصومة عن نفسه فكان متهما فى هذه الشهادة فلاتقبل شهادته (مجمع الانهر ج۲ ص۶۷۹ وص ۶۸۰ وبطل شهادة بعض اهل المحلة بقتل غيرهم خلافا لهما اوبقتل واحد منهم بعينه للتهمة (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ج۵ ص۴۵۰)

هر چې قسامة ده لپاره داولیاء دمقتول حق دقسامة پر اهل محلی سته که ئې چیری اولیاء دمقتول دعوه کوي په دعوي سره دقتل پر دغه معین د اهل محلي ئې حق دقسامة نه ساقطیږي:

فان ادعى الولى على واحد من غير هم كان ابراء منه لاهل المحلة وسقطت القسامة عنهم وان ادعى الولى على معين منهم لاتسقط وقيل تسقط (الدرالمختار على هامش ردالمحتار) (قوله لاتسقط) اى فى ظاهر الرواية (ردالمحتار ج۵ ص۴۴۵)

اهل محلی والاکه چیری قسم نه اخلی واځې چې موږ قسم نه اخلو کچیری دعوي دقتل خطاووی نو قاضی به قضاء په دیت وکړی اوکه دعوي دقتل عمد وی قاضی به ئې بندیان کړی تر هغه پوری

چې قسم اخلی بیابه قضاء په دیت وکړی ومن نکل حبس حتی یحلف کماذکر هذا فی دعوی العمد امافی الخطاء فیقضی بالدیة علی عاقلتهم ولایحبسو ن کمافی البرهان وغیره (الدر المنتقی علی هامش مجمع الانهر ج۲ ص۶۷۹)

دسحاق حکم

پوښتنه :محترم ددارالافتاء مرکزي رئیس صاحب ته زه ملابخت محمد دشپږمې آمنیتی حوزی مسئول ستاسی له حضور څخه استفتاء کومه دوه ښځی چې په خپل مابین کی درجالوناوړه اعمال ترسره کوی یعنی یوه ښځه دبلی ښځی سره ایلاج کوی اوخپل ځان په یوه ورځ شپږ کرته معذوره کوی په شریعت غراء محمدی کی څه حکم لری شرعی حکم راته واضح کړی والسلام-

(ملابخت محمد قوماندان حوزه ۶ کندهار)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب والله المو فق للصواب دمستفتی داستفتاء څخه دوه سوالونه صراحة دی اول دادي چې دسحاق حکم څه شئ دی په شریعت غراء محمد ی کی دوهم سوال دادی چې دفاعل دمساحقة څه حکم دی دوه سوالونه ضمنی دی اول دسحاق حکم په فساد دروژه اوعدم فساد کی څنګه دی دوهم دمضاجعه حکم په جواز اوعدم جواز کی څنګه دی جواب دسوال اول دسحاق حکم دادی چې سحاق حرام دی لکه زنا اولواطة چې حرام دی اما حرمة المساحقة بین المراتین جواب دسوال دوهم دفاعل دمساحقة حکم تعزیر دی چې تعزیر به ورکول کیږی:

انقد صح ان المراءة المساحقة عاصية فقد اتت منكر افوجب تغيير ذالک باليد كماامرر سول الله صلى الله عليه وسلم من رأى منكر افلغيره الخ والسحاق وهو فعل النساء بعضهن ببعضهن حرام ايضاً ويعزر فاعل المساحقة ولوكان ذالک بين رجل وامرءة اوبين رجلين و روى البيهقى عن ابى موسى الاشعرى رضى الله عنه أن النبى صلى الله عليه وسلم قال اذااتى الرجل الرجل فهما زانيان واذاأتت المرءة المرأة فهما زانيتان وعن واثلة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم سحاق النساء بينهن زنا (الفقه الاسلامى ج۶ ص۲۴)

جواب ددریم سوال داول جزء دادی چې مساحقة د دووښځو روژه فاسده وی په شرط د انزال:وان تساحقت اِمرءتان ان انزلا اوانزل مجبوب بالسحاق فسد الصوم(الفقه الاسلامى ج۲ ص۶۷۳)

ددریم سوال ددوهم جزء جواب دادی چې مضاجعة جائزنه ده

واماالمضاجعة فلايجوزان يجتمع رجل وامرءة غيرزوجته فى مضجع واحد لامتجردين ولاغير متجردين ولايجوزان يجتمع رجلان ولاامرءتان فى مضجع واحد وقدنهى عن المكامعة او المكاعمة ومعناها

المضاجعة التی لاستر بینهما (الفقه الاسلامی ج۲ ص۵۶۹) والله اعلم

مولوی محمد اخلاص برکتی

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی ندا محمد الحقانی مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی عبدالحکیم عفی عنه

مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

دسرقې دحد جاري کېدو شرط دادی

چي اصل مالک به دعوی کوی او دده نه به خپل مال تسلیم شوی نه وی

پوښتنه : بمقام محترم عالی تمیز مقیم ولایت قندهار قابل توجه دارالافتاء مرکزی کندهار محترما درولایت زابل یک نفرسارق با استفاده ازتاریکی شب جنیتر برق راسرقت برده که درنتیجه ازطرف طلاب کرام بالفعل معیت مسروقه دستگیر گردید چون جریان بعدازتحقیق بمحکمه رجعت داده شده باوجودیکه سارق مقرسرقه میباشد محکمه به نسبت اینکه اصل مسروقه ازطرف محکمه بمالک تفویض وتسلیم نگردیده سارق راقابل حدندانسته چون درین موضوع ازمولوی عبدالغفور نماینده زابل درشوری قندهار ومولوی محمدعلی که شخص متدین وعالم ثقه بوده معلومات نموده علماء فوق بقضات محکمه تحریر داشته که درهمه مسائل سرقه به نسبت کثرت کتب وکثرت علماء ازدارالافتاء قندهار معلومات مطالبه شود تادرمورد مسئله سرقه ازجمیع وجوه تفصیلات بدهند چه قضات محترم محکمه طلاب کرام ازاعوان محکمه محسوب میکنند بناء مراتب عرض گردید البته درمورد سرقت برویت کتب معتبر مفصلا موضوع راتحت غور ومداقه قرار گرفته وازنتائج آن هرچه زودتر مقام ولایت زابل رامسبوق ومطلع فرمائید بااحترام۔

(الحاج مولوی عبدالحکیم شرعی والی ولایت زابل)

بسم الله الرحمن الرحیم

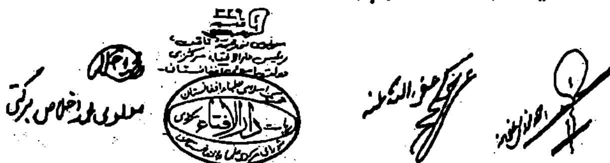
الجواب بعون الملک الوهاب دپاره دجاری کولو دحد دسرقې پرنورو شروطو سربیره یو داشرط هم دی چې دغه مسروقه مال به ددعوی څخه داصل مالک ترمخه مالک ته نه وی سپارل شوی اوداشرط هم دی چې مالک به دعوی دمال په محکمه کې کوی اوطلب دخپل مال به کوی بیابه یې

اثبات په اقرار یا شاهدانو کوی او که چیری اصل مالک محکمی ته رانسی او دعوی ونکړی د خپل مال یوازی د سارق په اقرار یا په شاهدی د شاهدانو حد نشی جاری کیدلای حتی که سارق حکومت ونیسی او شاهدان شاهدی اداء کړی چې د فلانی مال یې غلا کړی دی او فلانی غائب وی حاضر نه وی په دی صورت کی هم حد نشی جاری کیدلای او که چیری مال و مالک ته سپارل شوی وی وروسته حاضري ده د مالک و محکمي ته او طلب کول د جاری کولو د حد هم صحت نه لری ولی مال چې وده ته وسپارل شو نو بیا دی دعوی نشی کولای د مال او مراد د مالک څخه په دی ځای کی مسروق منه دی

من سرق سرقة وردها على المالک قبل الارتفاع الى الحاکم لم یقطع(الفتاوی الهندیة ج ۲ ص ۱۸۴ ط دارالاشاعة قندهار الدر المختار وردالمحتار ج ۳ ص۲۲۹ فتح القدیر ج۵ ص۱۶۲ البحر الرائق ج۵ ص۶۳ الفقه الاسلامی ج۶ ص ۱۲۶)قوله(وطلب المسروق منه شرط القطع) ای وطلبه المال فلاقطع بدونه لان الخصومة شرط لظهورها اطلقه فشمل مااذااقر اواقیمت علیه البینة لاحتمال ان یقرله بالملک فیسقط القطع فلابد من حضوره عند الاداء والقطع لتنتفی تلک الشبهة وبماذکرناه ظهر ان مافی التبیین معزیا الی البدائع من انه اذااقرانه سرق من فلان الغائب قطع استحسانا ولاینتظر حضور الغائب وتصدیقه فانماهو روایة عن ابی یوسف ولیست هذه عبارة البدائع فان عبارته قال ابوحنیفة ومحمد الدعوی فی الاقرار شرط حتی لواقر السارق انه سرق مال فلان الغائب لم یقع مالم یحضر المسروق منه ویخاصم عندهما وقال ابویوسف الدعوی فی الاقرار لیست بشرط الی آخره (البحر الرائق ج۵ ص۶۲ الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج ۳ ص۲۲۷ فتح القدیر ج ۵ ص ۱۵۸) ولایقطع السارق الان یحضر المسروق منه فیطالب بالسرقة وقال ابویوسف رحمه الله تعالی اقطعه والصحیح ظاهر الروایة کذافی زادالفقهاء (الفتاوی الهندیته ج۲ ص۱۸۳)وبعضها یخصّ ارباب الاموال والحقوق وهو الخصومة والدعوی ممن له ید صحیحة حتی لوشهد وانه سرق من فلان الغائب لم تقبل شهادتهم مالم یحضر المسروق منه ویخاصم لماذکرنا ان کون المسروق ملکا لغیر السارق شرط لکون الفعل سرقة ولایظهر ذلک الابالخصومة فاذالم توجد الخصومة لم تقبل شهادتهم ولکن یحبس السارق لان اخبارهم اورث تهمة ویجوز الحبس بالتهمة لماروی ان رسول الله صلی الله علیه وسلم حبس رجلا بالتهمة(بدائع الصنائع ج۷ ص۸۱) فقدصرح بانه لایملک طلب القطع الاان یقال انه لایملک طلب القطع مجرداعن طلب المال والظاهر ان الشرط انماهو طلب المال ویشترط حضرته عند القطع لاطلبه القطع اذهوحق الله تعالی فلایتوقف علی طلب العبد(البحر الرائق ج۵ ص۶۳ ردالمحتار ج۳ ص۲۲۸)

نو دی ټولو عباراتو څخه دا معلومه شوه چې مسروق منه ته که مال رسیدلی وو تر دعوی او طلب د مخه

نو بیاحد نه جاري کیږي او که محکمې ته راغلی او طلب د مال یې وکړی او اثبات د دعوی یې وکړی نو بیا حد جاري کیدلای سی په دې شرط چې په وقت کې د اجراء د حد به هم مسروق منه حاضروی.

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دبي لمانځو لپاره څه تعزیر دی

پوښتنه: کوم خلق چې لمونځ نه کوی د هغو په شریعت کی څه تعزیر دی؟

(المستفتي مولوی شاکری معاون ریاست امربالمعروف)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب

هغه څوک چې تارک الصلوة وی هغه فاسق دی تعزیر ئې حبس دی تر هغه وخت پوری چې تائب کیږي ولمانځه ته منقاد کیږي څوک وایي و دی وهی تر هغو پوری چې وینی ئې وبهیږي په الدر المختار علی هامش ردالمحتار (ج۱ ص۲۵۹) کښې راغلی دی وتارکها عمد امجانة اي تکاسلا فاسق یحبس حتی یصلی لانه یحبس لحق العبد فحق الله تعالی احق وقیل یضرب حتی یسیل منه الدم (وهکذا فی الدر المنتقی علی هامش مجمع الانهر ج۱ ص۶۷ ودرر الحکام فی شرح غرر الحکام ج۱ ص۵۰)

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی نور محمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

دتارک الجماعت تعزیر

پوښتنه: کوم خلق چې تارک الجماعة وی د هغوی په شریعت کې څه تعزیر دی؟

(المستفتي مولوی شاکری معاون ریاست امر بالمعروف)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

ترک دجماعت ترک دسنت مؤکده یادواجب دی تارک دجماعت مستحق دتعزیر دی ځکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ویلی دی:

لقد هممت ان امر اصحابی ان یجمعو احطبا وامر بالصلوة فیؤذن لهاوتقام ثم اخالف الی منازل قوم لایحضرون الصلوة فاحرقها علیهم په (معین القضاة والمفتین ص۷۰)

(په حواله دبزازیة اوانقرویه) کی راغلی دی من لایحضر الجماعة یجوزتعزیره باخذ المال چونکی تعزیر بالمال په مذهب کی منسوخ دی الاپر طریقه دحبس دمال نوتعزیر ددغه شخص مفوض رأی لره دحاکم دی اویارأی لری دهغه چاچې ودغه کارته معین شوی وی لکه حکم داکثر تعزیراتو چې هم دغه دی په (تاتارخانیه ج۵ ص)۱۳۸ کی راغلی دی:

وفی نصاب الاحتساب الفرق بین الحد والتعزیر من وجوه احدها ان الحد مقدرو التعزیر مفوض الی رأی الامام ... آه

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نذاحمد اسحاقی مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

دږيري لنډولو ياخريلو تعزير

پوښتنه: کوم خلک چې ږیره لنډوی یاږیره خرئ دهغوي په شریعت کې څه تعزیردی ؟
(المستفتی مولوی شاکری معاون ریاست امربالمعروف)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

دږیری پرینښوول ترقبضی پوری واجب د خریل اولنډیکول کم ترحد دقبضی غیر جائز اومکروه تحریمی دی دوام ئې فسق دی هر چې قبضه کول دی (یعنی پری کول دهغه اندازی چې ترقبضی زائدوی) هغه جائز دی بلکه بعضی علماؤ مستحب بلکه سنة بللی دی چونکه خریل دږیری یاکمول کم ترقبضی غیر جائز کاردی چې دشرع شریف لخوا مقرر معین حد نشته اوهر غیر جائز کار چې دشرع شریف لخواورته معین حدنه وی مقررشوی په

هغه کارکی تعزیر شته نودغه عمل کونکی سری ته باید محترمین منصوبین دامر بالمعروف ونهی عن المنکر تعزیر موافق د مصلحت سره ورکړی په الفتاوی تنقیح الحامدیة ج۱ص۳۲۹ کی راغلی دی:

وقدذکر العلائی فی الدرالمختار من الحظر والاباحة عن المجتبی والبزازیة اذاقطعت شعر رأسها اثمت ولعنت وان باذن الزوج لانه لاطاعة للمخلوق فی معصیة الخالق ولذ ایحرم للرجل قطع لحیته والمعنی المؤثر التشبه بالرجال وقال العلائی فی کتاب الصوم قبیل فصل العوارض ان الاخذ من اللحیة وهی دون القبضة کما یفعله بعض المغاربة ومخنثة الرجال لم یبحه احد واخذ کلها فعل یهود ومجوس الاعاجم فحیث ادمن علی فعل هذالمحرم یفسق ...آه

په شیخ د مشکوة کی ج۱ ص۲۲۸ راغلی دی؛

وحلق کردن لحیه حرام است وروش افرنج وهنود وجوالقان ہست که ایشان راقلندریه گویند وگذاشتن آن به قدر قبضه واجب است وآن که آن راسنت گویند بمعنای طریقه مسلوکه دردین است یابجهت آن که ثبوت آن بسنت است چنانکه نماز عیدراسنت گفته اند آه. په بریقه شرح طریقه محمدیه ج۴ ص۸۳ کی راغلی دی:

واما انکانت اکثر من القبضة فیجوز قص الزائدبل مستحب وفی الاختیار سنة لانه طول فاحش وخلاف زینة وفی الصرة عن النهایة واجب وروی انه صلی الله علیه وسلم کان یأخذ من طول لحیته وعرضها وعن الفتاوی من سعادة المرء خفة لحیته وکان ابن عمر رضی الله تعالی عنهما یقطع الزیادة وبه اخذ ابوحنیفة وابویوسف رحهما الله تعالی په بل ځای د(بریقه ج۴ص ۱۸۴)کښی راغلی دی وعن النصاب لایجوز حلق اللحیة الخ په الفقه الاسلامی (ج۳ ص۵۶۹)کښی راغلی دی وقدحرم المالکیة والحنابلة حلقها واعتبر الحنفیة حلقها مکروها تحریما والمسنون فی اللحیة هو القبضة واما الاخذ منها دون ذلک اواخذ کلها فلایجوز... آه په معین الحکام ص۲۳۱ کی راغلی دی:

وقال ابن قیم الجوزیة اتفق العلماء علی ان التعزیر مشروع فی کل معصیة لیس فیها حد بحسب الجنایة فی العظم والصغر وحسب الجانی فی الشرو عدمه وهکذافی معین القضاه والمفتین (ص۷۰)

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

دکبوترباز تعزیر

پوښتنه : کوم خلک چې کبوتری په هواکوی دهغوی په شریعت کي څه تعزیر دی؟

(المستفتی مولوی شاکری معاون ریاست امر بالمعروف)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

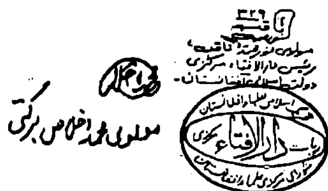
دکبوترو په هواکول چې خلقوته ضرر په رسیږي مثلا پربام خیژی دخلقو کورونه معلومیږی یادبری پسی غورځوی دخلقوسامانونه په ماتیږی یاپرخلقومو ښلی یانورضررونه خلقوته په رسیږی غیر جائز کاردی محتسب به دغه عمل کوونکی په اشد منع منع کوی اوتعزیر به ورکوی که چیری ددغه کار څخه ئي لاس نه اخسیتی نو کوتری به ورذبح کړی اونفس آموخته کول دکبوترویادنورومرغانو جائزدی هرچی په قفص کی اچول دمرغانودی دغه مکروه دی لکن تعزیرنه لری په الدرالمختار علی هامش ردالمحتار (ج۵ ص)۲۸۴ کي راغلی دی:

ویکره امساک الحمامات انکان یضربالناس فانکان یطیرها فوق السطح مطلعا علی عورات المسلمین ویکسر زجاجات الناس برمیه تلک الحمامات عزرومنع اشدالمنع فان لم یمنع بذلک ذبحها المحتسب و صرح فی الوهبانية بوجوب التعزير وذبح الحمامات ولم یقیده بمامر ولعله اعتمد عادتهم واما الاستئناس فمباح الخ...

په ردالمحتار کی راغلی دی:

(قوله ولم یقیده بمامر)من الاطلاع علی العورات وکسر الزجاجات قال شارحه العلامة عبد البرولم اراطلاق التعزير لغيره من المتقدمين (قوله واماالاستئناس فمباح)قال فی المجتبی رامزا لاباس بحبس الطيور والدجاج فی بیته ولکن یعلفها وهو خیر من ارسالها فی السکک آه وفی القنية رامزا حبس بابلافی القفص و علفها لايجوز آه اقول لكن فی فتاوی العلامة قاری الهداية سئل هل یجوز حبس الطيور المفردة وهل یجوز عتقها وهل فی ذلک ثواب وهل یجوزقتل الوطا ویط لتلويثها حصر المسجد بخرءها الفاحش فاجاب یجوز حبسها للا ستئناس بها وامااعتاقها فلیس فيه ثواب وقتل المؤذی منها ومن الدواب جائز آه قلت ولعل الكراهة فی الحبس فی القفص لانه سجن وتعذیب دون غیره کمایؤخذ من مجموع ماذکرناوبه یحصل التوفیق فتأمل.

هم دغه مضمون په بريقه شرح طريقه محمديه ج ۴ ص ۷۹ کي راغلى دى.

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نذاحمد الحقانی مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دسروز اوريدونكي تعزير

پوښتنه: كوم خلك چي سروز اورى دهغوى په شريعت كي څه تعزيردى؟

(المستفتى مولوى شاكرى معاون رياست امر بالمعروف)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

اوريدل دالات دلهو معصيت دى اوحرام كاردى البته كه له وجهى دضرورت وونو جائزدى لكن دغه جواز هم مشروط دى په دى شرط چې په خپل قصد او اختيار به غوږنه ورته نسى دغه ضرورت عام دى دينى وى لكه ډول دپاره دغزا مثلااوياد نياوى وى لكه ډول دپاره دتجارت مثلادغه اوريدونكي اووهونكي ته بلاضرورت به امام تعزير وركوى هغه تعزير چې دامام په رأى مفيد وى په الاختيار (ج ۴ ص ۱۶۵) كى راغلى دى:

قال واستماع الملاهى حرام كالضرب بالقضيب والدف والمزمار وغير ذلک فان سمعه بغتة يكون معذورا ويجب ان يجتهد ان لايسمعه الخ ثم قال وقال ابويوسف فى دار يسمع منها صوت المزامير والمعازف ادخل عليهم بغير اذنهم لان النهى عن المنكر فرض ولولم يجز الدخول بغير اذن لامتنع الناس عن اقامة هذاالفرض رجل اظهر الفسق فى داره ينبغى للامام ان يتقدم عليه فان كف عنه والاان شاء حبسه اوضربه سياطاً وان شاء ازعجه عن داره الخ....

په بريقه شرح محمديه (ج ۴ ص ۵۱) كى راغلى دى:

ومنها اى من افات الاذن استماع الملاهى بلااضطرار كذلک المذكور قبله دينى اودنيوى كالتجارة مثال للدينوى والغزوو الحج مثالان للدينية اذالم يمكن كل واحد منهاالامع استماع الملاهى.

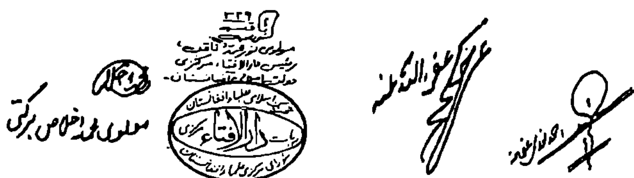
هرچې غزلى دى كچيرى ذكر دشراب ياهلكانو يانور غير جائز شيانو پكښى وى نوويل او اوريدل اوجوړيدل ئې ټول ناجائزدى اوكه ذكرد مدائحو داسلام اود قرآن يادنورو محترم

شیانو پکښې وی نو جائزدی لکن په دی شرط چې داسی ډیربه نه وی چې دنوروعباداتوئ مشغول کړی په فتاوی خانیه علی هامش الهندیة ج۳ ص۴۰۶ کښې راغلی دی:

واماقراءة اشعار العرب ماکان فیها من ذکر الفسق والخمر والغلام فمکروه لانه ذکر الفواحش.

په بریقه(ج۴ ص۲۶)کښې راغلی دی:

والثالث الشعر وهو جائز اذاخلا عن الکذب والریاء وهجومالایجوز هجوه بل یجب تعظیمه واحترامه وعن ذکر الفسق والتغنی وآفات المدح والاسکثار منه والتجرد له حتی یشغله عن بعض الواجبات والسنن وقلمایخلو عن هذه الافات...آه

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نذاحمد الحقانی مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

دچرس څکونکي تعزیر

پوښتنه: کوم خلک چې چرس څکوی دهغوی په شریعت کې څه تعزیردی ؟

(المستفتی مولوی شاکری معاون ریاست امربالمعروف)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب

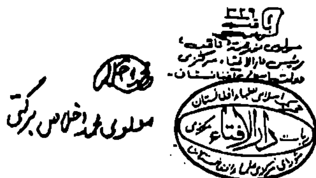
دچرسو څکول غیر جائزدی تعزیرئې مفوض دی رأی دمام لره عدم جوازئې دډیروو جوه څخه دی اول بدن لره مضردی په بریقه ج۴ ص۹۳ کې راغلی دی:

اعلم ان اسباب الحرمة امور الاسکار کالخمر اوالنجاسة کالبول والدم او المضرة کالطین والحجر اوالاستقذار کالمنی والمخاطة اوالخبث کالخنفساء اوالقاتلیة کالسم فمااعتادو امن الدخان فقیل انه مضر بالبدن کمارءیت ان اکثرهم مرضی والحکم فی مثله بالنظر الی الجنس لاالی کل فردفردآه

دویم مفتردی مفتر حرام دی لحدیث ام سلمة رضی الله تعالی عنها قالت نهی رسول الله صلی الله علیه وسلم عن کل مسکر ومفتر.

دریم دچرسو څکول دپاره دلهودی مانع دعبادات دی لکه دغه وجه دحرمت دبعض مشروباتوده که څه هم فی نفسها حلال وی په (ردالمحتار ج۵ ص۳۲۳)کی راغلی دی:

اقول الظاهر ان مرادهم التحريم مطلقا وسدالباب بالكلية والاّ فالحرمة عند قصد اللّهو ليست محل الخلاف بل متفق عليه آه خلورم دغه یونوی مکروه کاردی په ردالمحتار ج۵ ص۳۲۷ کښې ليکلی دی اقول ظاهر كلام العمادى انه مكروه تحريما ويفسق متعاطيه فانه قال فى فصل الجماعة ويكره الاقتداء بالمعروف باكل الرباوشئ من المحرمات اويد اوم الاسرار على شئ من البدع المكروهات كالدخان المبتدع فى هذاالزمان ولاسيما بعدصدور منع السلطان... آه

مولوی عبدالحکیم عفی عنہ، مولوی محمد اخلاص برکتی، مولوی نذاحمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

دبنګي کرونکي حکم

پوښتنه: کوم خلک چې بنګی کری دهغوی په شان کي څه حکم کول پکاردی ؟

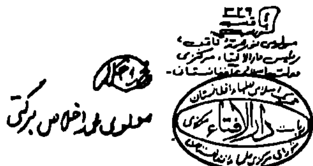
(المستفتی مولوی شاکری معاون ریاست امربالمعروف)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

زراعت دچرسو غیرجائز دی باید حکومت ئې بند کړی بلکه بندول ئې لازم دی ځکه زراعت ئې خاص دپاره دچرسو دی بل هيڅ قصدنه دی پکښی نوپه منزله دهغه الات دلهودی چې بغیر لهوذ بل شئ دپاره نه مستعملیږی په ردالمحتار ج۵ ص۱۴۹ کی راغلی دی:

وهذاالاختلاف ای لاختلاف بين ابى حنيفة وصاحبين رحمهم الله تعالى فى الضمان بكسر الات اللهو فيمايصلح لعمل آخر والالم يضمن اتفاقا ...آه

مولوی عبدالحکیم عفی عنہ مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نذاحمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

بي محرمه له كوره وتونكي ميرمني تعزير

پوښتنه :کومی ښځی چي بی محرمه له کوره وزی دهغوی څه تعزیردی؟
(المستفتی مولوی شاکری معاون ریاست امربالمعروف)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب
ښځه که دکوره وتله که په اندازه دسفروتله دغه وتل ئې بی محرمه جائز نه دي خامخا یازوج یامحرم قریب به ورسره وی حتی که دپاره دحج وی هم ئې دغه حکم دی په بریقه ج۴ ص۱۷۸ کښې راغلی دی:
ومنها ای من الافات سفر الحرة بلازوج ولامحرم ولوللحج لانه لیس بفرض علیها عندعدم الزوج اوالمحرم.
هرچي دغه روزانه خروج دی هغه درې قسمه دی:
(۱) اول هغه دی چې بی اذن دزوج هم جائزدی لکه دپاره دملاقات دمور اوپلار په هفته کی یانور محرم قریبا ن په کال کی:
فعلی الصحیح المفتی به تخرج للوالدین فی کل جمعة باذنه وبغیر اذنه ولزیارة المحارم فی کل سنة مرة باذنه وبغیر اذنه الخ(البحر الرائق ج۴ ص۱۹۵)
که چیری قابله وی یاغساله وی اویائې پریوچا حق باندی وی بی اذن دزوج وتلای شی.
فانکانت قابلة اوغسالة اوکان لها علی آخر حق تخرج بالاذن وبغیر الاذن الخ البحرالرائق ج۴ ص۱۹۵ وفتح القدیر ج۴ ص۲۰۸)
دغه رنګه کچیری یو مسئله ورپیښه شوه اوزوج ددی دپاره سوال دیو عالم څخه نه کاوه اوبی رضادزوج وتل ددغه مسئلی دپاره جائزدی:
(فان وقعت لها نازلة ان سأل الزوج من العالم واخبر ها بذلک لایسعها الخروج وان امتنع من السوال یسعها ان تخرج من غیر رضاه آه (فتح القدیر ج۴ ص۲۰۸ والبحرالرائق ج۴ ص۱۹۵)
(۲) هغه دی چې په اذن دزوج وتلائې اوبی اذنه نشی وتلای لکه دپاره دتعلیم دمسائلو غیرله هغه مسئلی څخه چې ورپیښ شوی وی.
(وان لم یکن لهازله ولکن ارادت ان تخرج لتتعلم مسئلة من مسائل الوضوء و الصلوة انکان الزوج یحفظ المسائل ویذکر معها له ان یمنعها وانکان لایحفظ الاولی ان یأذن احیانا وان لم یأذن

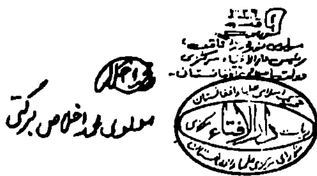
فلاشئ عليه ولا يسعها الخروج مالم يقع لها نازلة (فتح القدير ج۴ ص۲۰۸ والبحر الرائق ج۴ ص۱۹۵)
که چیری خروج دپاره دملاقات دموراوپلاروویۀ کم دهفتی کی یادپاره دملاقاة دنورو محارم قریبانو په کم کی دکال وونو په اذن دزوج جائزدی (واماالخروج للاهل زائد اعلی ذلک فلها ذلک باذنه (البحرالرائق ج۴ ص۱۹۵)

(۳) دریبم هغه خروج دی چې مطلقا غیر جائز وی لکه دپاره دملاقات داجانب یاخروج وبازارته یاوودوته یاغیره دذغه قسم ښځه وفیما عداذلک من زیارة الاجانب وعیادتهم والولیمة لایأذن لها ولاتخرج ولواذن وخرجت کانا عاصیین (البحر الرائق ج۴ ص۱۹۵)

ددغه دری قسمودپاره نورامثال هم شته لکن دغه مذکور افراد اوامثال دپاره دتوضیح مورږ ذکرکړی دی دیادوږ خبره داده چې هروقت ښځه دکوره خارجیږی که په اذن دزوج وی که بی اذن دزوج وی داشرط دی چې په سترکی به وزی په زینت کی به نه وزی عطربه ئې نه وی لګولی.

(حیث ابحنالها الخروج فانما یباح بشرط عدم الزینت وتغیر الهیئة الی مالایکون داعیة الی نظر الرجال الخ (فتح القدیر ج۴ ص۲۰۸) دزوج دپار حق دتعزیر شته چې ښځه ئې بی اذنه وزی په هغه صورتوکی چې بی اذن ئې وتل غیرجائزوی.

(وکمایجوزضربها للخروج اذاکان الخروج بغیرحق الخ البحرالرائق ج۵ ص۴۰۹ دسلطان دخواتعزیروښځو ته جائزدی (اباح التعزیر للنساء عند الحاجة الی ذلک (الفتاوی التاتارخانیة ج۵ ص۱۴۳)وان رءی المحتسب رجلامع امرءة فی الطریق یتحدثان فماذایصنع بهما الجواب روی ان عمررضی الله تعالی عنه رأی رجلا مع امرءة یتحدثان فی الطریق فعلاهما بالدرة فقال الرجل هی امرءة فقال له لوکانت امرءتک فلم لاتدخلها فی بیتک الحدیث (الفتاوی التاتارخانیة ج ۵ ص۹۷ ط قدیمي کتب خانه کراچي)والله اعلم

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی ندا محمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

دترافیکي قواعدوبه خلاف کونکي ته تعزیر بالمال ورکول

پوښتنه : دتمیز ریاست عالی مقام ته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته څرنګه چې ستاسو حضورته معلومه ده په اوسنیو شرایطوکی دنقلیه وسائلو اذدحام ډیر زیات دی او خصوصاً په داخل دښارکښی ددغو وسائطو تګ اوراتګ خوراډیر دی چې اکثره موټروانان ترافیکی قواعد اومقررات نه مراعته وی اودترافیکوله مسئولینو سره جنجال کوی موږ په دغه دوه کاله کښی چې په هررنګ اوطریقه ددوی داصلاح په منظور چلند ورسره وکړکومه مثبته نیتجه ئې ورنکړه ستاسوله عالی حضور څخه هیله کوم که چیری شرعی موانع نه وی دتنبیه مالی امرراکړی چې دمتخلفینو موټروانانوسره دسرغړونی اودتخلف په وخت کښی ورته رسما دتنبیه پارچې ورکول سی څرنګه چې په نورو ولایتوکښی هم معمول ده اوروپی ددولت په نامه بیت المال ته تحویل سی له یوی خوابه دمتخلفینوداصلاح سبب وګرځی اوله بلی خوابه دبی وزلو اوغریبو خلکو سره دضرورت په وخت کښی دبیت المال له طرفه ددغوپیسو ورسره مرسته اوکومک وسی څرنګه چې لازمه بولی هدایت راکړی. والسلام.

(المستفتی دترافیکومدیر)

محترم قوماندان صاحب ترافیک قندهار هرګاه این موضوع بعد ازملاحظه والی صاحب قندهار ازطریق ولایت به شورای عالی علماءمرکز راجمع شود بهتر میګردد تادرین باره شرعا قررصادرګردد. مولوی عنایت الله (غبرګی)

محترم ددارالافتاء رئیس صاحب مقدم دغه موضع تعقیب کړی ډیر آذیت روان دی امید دی په دی هکله فتوی ورکړه سی.

(ملامحمد حسن رحمانی والی قندهار ۲-۷-۱۳۷۵)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب

نه تعزیر بالمال جائز نه دی هرچی په یوقول کی دامام یوسف رحمة الله تعالی علیه د جواز راغلی دی بعض فقهاء وایي چی داضعیف روایت دی لکه په ردالمحتار ج۳ ص۱۹۵ کی لیکلی دی:

قال فی الفتح وعن ابی یوسف رح یجوز التعزیر للسلطان باخذ المال وعندهما وباقی الائمة

لایجوز آه ومثله فی المعراج وظاهره ان ذالک روایة ضعیفة عن ابی یوسف فی الشر نبلالیة ولایفتی بهذا لما فیه من تسلیط الظلمة علی اخذ مال الناس فیا کلو نه آه مثله فی شرح الوهبانیة عن ابن وهبان انتهی .

بعض فقهاء معنی دتعزیر بالمال داکوی چی امام به مال دجانی څخه بند کړی څه موده چی جانی په لارشی بیادی پریو طریقه وجانی ته ورکړی اومعنی دتعزیر بالمال دانه ده چې حاکم به ئې دځان د پاره اویادبیت المال دپاره اخلی لکه چی ظلمه ئې توهم کوی ځکه چی دپاره دیو مسلمان جائزنه دی چې دبل مال پرته له طریق شرعی وخوری په ردالمحتار کی لیکلی دی(ج۳ص۱۹۵)

ان معنی التعذیر بالمال علی القول به امساک شئ من ماله عنه مدة لینزجر ثم یعیده الحاکم الیه لاان یأخذه الحاکم اولنفسه اولبیت المال کمایتوهمه الظلمة اذلایجوز لاحد من المسلمین اخذمال احدبغیر سبب شرعی انتهی

وهکذا فی البحرالرائق ج۵ ص۴۱ الدرالمختار ج۱ ص۳۲۶ کی لیکلی دی:

لاباخذ مال فی المذهب (بحر) وفیه عن البزازیة وقیل یجوز ومعناه یمسکه مدة لینزجر ثم یعیده له فان ائیس من توبته صرفه الی مایری وفی المجتبی انه کان فی ابتداء الاسلام ثم نسخ... آه

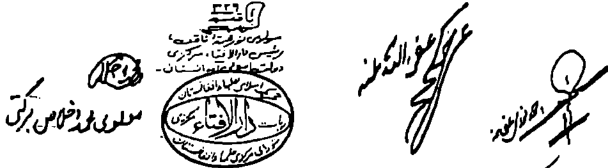
په البحرالرائق ج۵ص۴۱ کی لیکلی دی:

وفی المجتبی لم یذکر کیفیة الاخذواری ان یأ خذها فیمسکها الیس من توبته یصرفها الی مایری وفه شرح الاثار التعذیر بالمال کان فی ابتداء الاسلام ثم نسخ الحاصل ان المذهب عدم التعزیر بأخذ المال... آه

اوپه فتح القدیر ج۵ ص۱۱۲ کي لیکلی دي:

وعن ابی یوسف یجوز التعزیر للسلطان بأخذ المال وعند هما باقی الائمّة الثلاثة لایجوز ومافی الخلاصة سمعت من ثقة ان التعذیر باخذ المال اوره ی القاضي ذالک اوالوالی جاز ومن جملة ذالک رجل لایحضر الجماعة یجوز تعزیره باخذ ان لمال مبنی علی اختیار من قال بذالک من المشایخ کقول ابی یوسف... آه حاصل تعزیر بالمال جائز نه دي لکن په طریقه دامساک جائزدی لکه چې سابق ذکر شوی نوغوره طریقه داده چی ددغو موټروالا چی خلاف قانو ن کوی موټرئې حبس شی اویایوبله طریقه چی ستاسوپه نظر مفیده وی خوپیسی به نه اخیسته کیږی ځکه چی جائز هم نه ده په دغه طریقه چې سوال کښی ذکرشوی دی اودبی

پرواخلقو لاس هم ازادیږی اوبدنامی هم ده والله تعالی اعلم.

مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی عبدالله مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

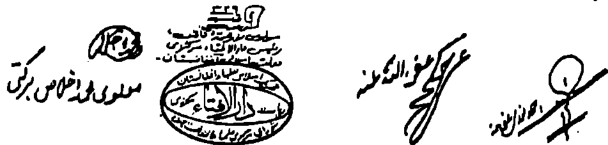
دترافيكي قواعدو په خلاف كونكي ته تعزير بالمال

پوښتنه :ددارالفتوی محترم رئیس صاحب السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته دکندهار ترافیکو مدیریت تاسی محترم حضورته داسی پیشنهاد کوو اکثرا دریوران چې قانون دترافیکونه مراعاتوی اودترافیکو دلخراشی واقعی منځ ته راوړی په داخل دښهر کښی دسرعت له امله خطر ناکی پیښی منځ ته راځی نو مخکښی دترافیکو د قانون له مخی تأدبی جزایعنی نقدی جریمی کیدل ووچی پیسی بیت المال ته تحویلیدی اودغه دریوان بی له جریمی څخه په هیڅ رقم نه اصلاح کیږی نوستاسی له محترم حضور څخه هیله کوو چې په دغه هکله موږته شرعی فتوی راکړی ترڅو د ترافیکی پیښو په بنه توګه مخنیوی وشی اومسلمانان به له مرګه خلاص شی والسلام.
(دترافیکو مدیریت مدیر ملاعبد الباری)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

محترمه لکه څرنګه چې په دی هکله موږ تاسوته مخکی هم فتوی لیکلی وه په تاریخ ۹ - ۷ - ۷۵ دفقه حنفی دکتابو مطابق تعزیر بالمال (جرمانه) ناروا عمل دی تاسو باید ودی ته یوه بله طریقه وسنجوی که دموټر بندی کول وی که موټروان اوکه بله لاروی هغه په تاسو پوری اړه لری دجرمانی اخستل ناروا عمل دی هیڅ لاربی دجواز نشته .والسلام

مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دچامال ضبطول

پوښتنه: وحضورته دمحترم مقام عالیه محکمه تمیز مرکزی ولایت کندهار السلام علیکم ورحمة الله څرنګه چې څه وخت مخکښې تاسوته هم معلومات شته چې لس زره نوټونه ددو لخوا چاپ شوی وه اودطالبانولخوا اعلان وشو چې دغه جعلی نوټونه بندی بناپردی اساس دیو صراف څخه موږ دوه سوه لکه افغانی ضبط کړی مذکور صراف وویل چې ماد هرات څخه په صرافي کي رانیولی دی مانه دی پیژندلی په دغه باب شرعی معلومات راکړي چې موږ دغه مبلغ مذکور صراف ته ورکړو اوکه څرنګه ستاسو دهدایت په انتظار یو. والسلام-

(مولوی محمدسلیم دکندهار ولایت داحتساب ریاست)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب

دغه ضبط کول دپیسو تعزیر بالمال دی اوتعزیر بالمال روانه دی اوکه چیری یوڅو موده ئې دغه پیسی بندولی چې ددغه صراف خیال داشي چې نی راکوی دپاره دزجر خوبیرته ئې پریوطریقه ورکړی نوصحیح ده لکن ښه خبره داده چې یوه بله طریقه دتعزیر غوره کړی چې ستاسو په خیال کی مفیده وی دغه عمل دصراف دقبیلی څخه دغش المبیعات اوتدلیس الاثمان دی باید سخت انکار پروسی چې ځوک بل وخت دغسی عمل ونکړی عام خلق خطا نکړی په معاملاتوکی ګډوډی رامیانځ ته نکړی په(الدرالمختار ج۱ ص۳۲۶)کی لیکلی دی:

لاباخذالمال فی المذهب (بحر)وفیه عن البزازیة وقیل یجوزومعناه ان یمسکه مدة لینزجر ثم یعیده له فان ایس من توبته صرفه الی مایری وفی المجتبی انه کان فی ابتداء الا سلام ثم نسخ... آه

په البحرالرائق ج ۵ ص ۴۱کي لیکلي دی:

وفی المجتبی لم یذکر کیفیة الاخذ وأری ان یأخذ هافیمسکها فان ایس من توبته یصرفها الی مایری وفی شرح الاثار التعزیر بالمال کان فی ابتداء الاسلام ثم نسخ والحاصل ان المذهب عدم التعزیر بأخذ المال... آه

په (ردالمحتار ج۳ ص۱۹۵)کی لیکلی دی چی روایت دجواز دتعزیر بالمال دامام ابی یوسف رحمه الله روایت ضعیفه دی تعزیر بالمال خوجائز نسو لکن پردغسی اعمالو باید

امام تعزیر ورکړی دغه خلق مستحق دتعزیر اتودی په الدرالمختار ج۱ ص۳۲۷ کی لیکلی دی وعزر کل مرتکب منکر اومؤذی مسلم بغیر حق بقول اوفعل آه

په (الفقه الاسلامی ج۶ ص۷۶۸) کی لیکلی دی:

المعاملا ت المنکرة کالربا والبیوع الفاسدةومامنع الشرع منه کالغش والتدلیس وبخس الکیل والمیزان وعلی المحتسب انکاره والمنع منه والزجر علیه والتادیب علیه حسب الاحوال اذاکان متفقا علی حظره واماالمختلف فیه بین الفقهاء بالحظر والاباحة فلادخل له فی انکاره... آه

په(الفقه علی المذاهب الاربعة ج۵ ص۴۰۰)کی لیکلی دی:

ومن هذه الجنایات ان یختلی بامراة محرمة اویشهد زوراویغش شخصا اویخدعه اویحتال علیه اویقامر اویبذرماله فیما یؤذی الناس اویسعی بالنمیمة بین الناس اویطفف الکیل والمیزان اویصرف وقته فی الملاهی اوغیر ذالک ممالایمکن حصره ههنا فکل جنایة لم یضع لها الشارع حداولاکفارة فان للحاکم ان یعاقب علیها بالسجن اوالضرب بحسب مایراه زاجر اللمجرم ...آه

په احکام سلطانیة لابی الحسن الماوردی ص۲۵۳ کښی لیکلی دی:

ومما یتعلق بالمعاملات غش المبیعات وتدلیس الاثمان فینکره ویمنع منه ویؤدب علیه بحسب الحال فیه روی عن النبی صلی الله علیه وسلم لیس منامن غش فان کان هذاالغش تدلیساعلی المشتری ویخفی علیه فهو اغلظ الغش تحریما واعظمها مأثما فالانکار علیه اغلظ والتادیب علیه اشد وانکان لایخفی علی المشتری کان اضعف مأثما والین انکارا وینظرفی مشتریه فان اشتراه لیبعه من غیره توجه الانکار علی البائع لغشه والمشتری بابتیاعه لانه قدیبعه لمن لایعلم بغشه فانکان یشتریه لیستعمله خرج المشتری من جملة الانکار وتفرد البائع وحده وکذالک القول فی تدلیس الاثمان آه والله تعالی اعلم

مولوی عبدالحکیم عفی عنہ مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دتلیفون پرمحصول نه تحویلولو تعزیر مالي څه حکم لري

پوښتنه :الی حضرت مفتی صاحب رئیس دارالافتاءکندهار السلام علیکم ورحمة الله څرنګه چې په تیرو حکومتوکی چاچې به محصو ل دتلیفون پروقت اوزمان تحویل نکړی

پرهغه نفرباندی جریمه راوتله دولت به ځنی اخستل څنګه چې اوس حکومت دطلباې کرامودی دشریعت دنګاه څخه موږ جریمه واخلو یانه هیله کوو په دی حصه کی معلومات اوهدایت راکړی ډیره مهربانی به مووی ومن الله التوفیق.

(مولوی عبد العزیز رئیس مخابرات ۲۹ - ۱۰ - ۱۳۷۶)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

مسئله داده چې په تیروحکومتوکی چاچې به محصول دتلیفون پروخت اوزمان تحویل نکړی پرهغه نفرباندی به جریمه راوتله نودغه جریمه داتعزیر بالمال دی اوتعزیر بالمال جائزنه دی هرچې په یوقول کی دامام ابویوسف رحمه الله تعالی جوازراغلی دی بعض فقهاء وایي چې داضعیف روایت دی لکه ردالمحتارج۳ ص۱۹۵ کی لیکلی دی:

قال فی الفتح وعن ابی یوسف رحمه الله یجوز التعزیر للسلطان باخذ المال وعند هما وباقی الائمة لایجوز آه ومثله فی المعراج وظاهره ان ذلک روایة ضعیفة عن ابی یوسف قال فی الشر نبلالیة ولایفتی بهذالمافیه من تسلیط الظلمة علی اخذ مال الناس فیا کلونه آه ومثله فی شرح الوهبانیة عن ابن وهبان انتهی.

اوبعضی فقهاء معنی دتعزیر بالمال داکوی چې امام به مال دجانی څخه بندکړی څه موده چې جانی په زجرشی بیادی پریوطریقه وجانی ته ورکړی اومعنی دتعزیر بالمال دانه ده چې حاکم به ئې دځان دپاره اویادبیت المال دپاره اخلی لکه چې ظلمه ئې توهم کوی ځکه چې دپاره دیومسلمان جائزنه دی چې دبل مال پرته له طریق شرعی وخوری په (ردالمحتارج۳ ص۱۹۵) کی لیکلی دی:

ان معنی التعزیر بالمال علی القول به امساک شئ من ماله عنه مدة لینزجر ثم یعیده الحاکم الیه لاان یأخذه الحاکم لنفسه اولبیت المال کما یتوهمه الظلمة اذلایجوز لاحد من المسلمین اخذ مال احد بغیر سبب شرعی انتهی وهکذافی البحر الرائق ج۵ ص۴۱

اوپه الدرالمختارج۱ ص۳۲۶ کی لیکلی دی:

لاباخذمال فی المذهب (بحر) وفیه عن البزازیة وقیل یجوز ومعناه ان یمسکه مدة لینزجر ثم یعیده له فان ایس من توبته صرفه الی مایری وفی المجتبی انه کان فی ابتداء الاسلام ثم نسخه...آه

اوپه البحرالرائق ج ۵ ص ۴۱ کی لیکلی دی:

وفى المجتبى لم يذكر كيفية الاخذ وارى ان ياخذ ها فيمسكها فان ايس من توبته يصرفها الى مايرى وفى شرح الاثار التعزير بالمال كان فى ابتداء الاسلام ثم نسخ والحاصل ان المذ هب عدم التعزير باخذ المال... آه

اوپه فتح القديرج۵ ص۱۱۲ کښې ليکلي دي:

وعن ابى يوسف رحمه الله يجوز التعزير للسلطان باخذالمال وعندهما وباقى الائمة الثلاثة لايجوزو مافى الخلاصة سمعت من ثقة ان التعزير باخذ المال ان رءى القاضى ذلک اوالوالى جاز ومن جملة ذلک رجل لايحضر الجماعة يجوز تعزيره باخذ المال مبنى على اختيارمن قال بذلک من المشايخ كقول ابى يوسف رحمه الله تعالى.

الحاصل تعزير بالمال جائز نه دي لکن په طريقه دامساک جائز دی لکه چې سابق ذکرشو نوغوره طريقه داده چې ددغو تليفون والاچې خلاف دقانون کوی تليفون ئې قطعه شی اويايو بله طريقه چې ستاسوپه نظر مفيده وی خوپسی به نه اخيسته کيږی ځکه چې جائز نه دی په دغه طريقه چې په سوال کښې ذکرشوی والله تعالى اعلم بالصواب

جزاء دهغه خائنا نوچې په تجارتي اسنادوکې جعلکارکوی

پوښتنه : بریاست محترم دار الافتاء السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته به تعقیب فیصله تاریخ ۱۷-۴ - ۱۳۷۵ شورای عالی طلباء ذیلا عرض میگردد درباره کسانیکه تقلب یاجعلکاری دراسناد تجارتی یاغره نموده وبه خساره دولت تمام می شودو تقریبا ازهزارلک الی ده هزار لک افغانی خیانت بادولت کرده درباره جزااین گونه اشخاص شرعا حکم چه می باشد درحکومت های سابق قانون موجود است که اگر کسی جعلکاری می نمود وجعل سازی آن ثابت می شد درآن وقت به علاوه اصل مبلغ به عوض مثلاده افغانی مبلغ ۲۰ بیست افغانی دوچندی اخذ می شد ازمقام محترم درزمینه توضیحات فرمایند که شرعا این اجرات چه طور بوده. والسلام-

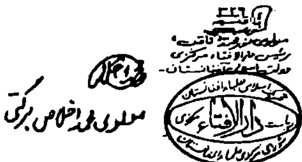
(مولوی عبدالولی رئیس اطاق تجارت)

بسم الله الرحمن الرحيم

جواب ومنه الصدق والصواب: برای مرتکبین چنین جنایت تعزیر داده میشود که برانواع مختلف میباشد مثل ضرب وحبس وکوش مالی وسخن زشت ونظربه پیشانی ترش ودشنام بغیراز قذف وغیره که برای قاضی مفوض است اما اگر ضرب باشد درآن از

۳۹ دره زیادت جائز نیست وکم ازان درست است وهرچه تعزیر باخذ المال است مثل دوچند محصول وغیره بنزد امام ابوحنیفه ومحمد رحمهما الله تعالی وباقی ائمه رحمهم الله جائز نیست وکدام روایه ضعیفه که از امام ابی یوسف رحمه الله آمده فتوی بران داده نمیشود ونیز دربن زمان مراعات نمیشود آن طریقه وکیفیه که درمذهب امام ابی یوسف ذکر شده لهذا تعزیر باخذ المال درست نیست

ويكون به اى بالضرب وبالحبس وبالصفع على العنق وفرک الاذن وبالكلام العنيف وبنظر القاضى له بوجه عبوس وشتم غير القذف مجتبى وفيه عن السرخسى لايباح با لصفع لانه من اعلى مايكون فى المتانه ص ۵۵۲ فى نصاب الاحتساب ومن موجبات التعزير كتابة الصكوك والخطوط بالتزوير آه من الاستخفاف فيصان عنه اهل القبلة (لاباخذالمال فى المذهب) بحروفيه عن البزازية وقيل يجوز ومعناه آن يمسكه مدة لينزجر ثم يعيده له فان ايس من توبته صرفه الى مايرى وفى المجتبى انه كان فى ابتداء الاسلام ثم نسخ و التعزير ليس فيه تقدير بل هومفوض الى راى القاضى وعليه مشايخنا زيلعى لان المقصود منه الزجر واحوال الناس فيه مختلفة بحر (قوله لاباخذ المال فى المذهب) قال فى الفتح وعن ابى يوسف يجوز التعزير للسطان باخذالمال وعند هما وباق الائمة لا يجوز اه ومثله فى المعراج وظاهره ان ذالک رواية ضعيفة عن ابى يوسف قال فى الشرنبلالية ولايفتى بهذالمافيه من تسليط الظلمة على اخذ مال الناس فيا كلونه اه ومثله فى شرح الوهبانية من ابن وهبان (قوله وفيه الخ) اى فى البحر حيث قال وافاد فى البزازية ان معنى التعزير باخذ المال على القول به امساک شئ من ماله عند مدة لينزجر ثم يعيده الحاكم اليه لاان يأخذه الحاكم لنفسه اولبيت المال كما يتوهمه الظلمة اذلايجوز لاحد من المسلمين اخذ مال احد بغير سبب شرعى وفى المجتبى لم يذكر كيفية الاخذ وارى ان يأخذ هافيمسكها فان ايس من توبته يصر فها الى مايرى وفى شرح الاثار التعزير بالمال كان فى ابتداء الاسلام ثم نسخ اه والحاصل ان المذهب عدم التعزير باخذ المال الدر المختار وردالمحتار ج ۳ ص ۱۹۵ ص ۱۹۶

مولوی محمد اخلاص برکتی

مولانا محمد مسلم حقانی مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولانا عبدالله مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

اسیران چي په محبس کي سرکښي کوی څه جزاءلري

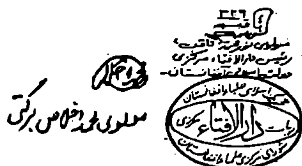
پوښتنه : بندیان چي په محبس کی سرکښی کوی مسئول دمحبس ته جوازشته چي جزاء ورکړی کنه که جوازوی هیله کوم چي اندازه یي راته معلومه شی ؟

(دامنیی قوماندانی لخوا)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الله تعالی

بندیان په محبس کی چي څرنګه سرکشي کوي که چیغي اوناري وهي یادروازي ټکوي کوټه قلفه دی شی نورنوڅه جزاء ورکوی اوکه دنوروبندیانو سره جنګ کوی اوپوچ وایي نوبیاهغه قسم جزاء ګانی پرسته لکه دمحبس دباندی چي خلکوسره جنګونه وکړی یاپوچ ووایي.

مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی زاهد احمد الحقانی مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دمتمر دڅه تعزیردی

پوښتنه : هغه شخص چي متمردوی حبس یي جوازلری کنه که وی ترکومی اندازی به وی؟

(دامنیی قوماندانی لخوا)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الله تعالی دمتمرد شخص حبس جائزدی اندازه ئې مفوض رای ته دحاکم وقاضی ده لکن په شرط دثبوت دتمرد مثلا مدیون شخص دی پورددائن نه ورکوی وخت دپورپوره وی اومدیون قدرت هم پرلری اوداائن هم طلب کوی دحبس په بدائع الصنائع ج۷ ص۱۷۳کی راغلی دی:

واماشرائط الوجوب ای وجوب الحبس فانواع منها بعضها یرجع الی الدین وبعضها یرجع الی المدیون وبعضها یرجع الی صاحب الدین اماالذی یرجع الی الدین فهو ان یکون حالا الخ واماالذی یرجع الی المدیون فمنها القدرة ومنها المطل ومنها ان یکون من علیه الدین ممن سوای الوالدین لصاحب الدین الخ

واماالذی یرجع الی صاحب الدین فطلب الحبس من القاضی... الخ

مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی نذیراحمد احقانی مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

په قانوني توګه ممنوع مالونه که اهل عدل ته په لاس ورشي

پوښتنه :ددارالافتاء محترم مقام ته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته څه موده مخکې یو اندازه چرس تریاک اوهیروئین دهرات دګمرک څخه وقندهارته راانتقال شوی دی څرنګه چې مالکان ئې اوس دامارت لوړ مقام ته عارض شوي دی اودخپل ذکرشوی موادو غوښتنه کوی نوپورته موضوع ستاسو حضورته عرض شول څرنګه دشرعی فیصلی په اساس لازمه بولی موږ ته به لارښوونه وکړی. والسلام.

(ملامحمدعثمان معاون دګمرک)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الله تعالی

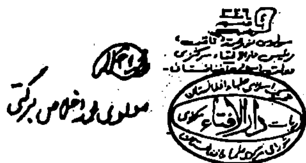
حکم دهغه مالو چې قطاع الطریق اوبغاة اوغاصبانو دخلقو څخه په ظلم اوغصب اخستی وی وروسته دهل عدلو په لاس ورشی دادی کچیری مالکان ددغه مالو معلوم شی په شاهدانو یاقسم سره په وخت دعدم دشاهدانو مالکانوته به تسلیمیږی اوکه ئې مالکان معلوم نشی نوبیت المال ته به داخلیږی لکه په کتاب الخراج ص۱۸۳ دامام ابویوسف رحمه الله تعالی کښی ویلی دی:

واماما سألت عنه یاأمیر المؤمنین مماتصیبه ولاتک فی الامصار مع اللصوص اذااخذوامن الامانة والمتاع والسلاح وغیر ذلک فمااصبت معهم من شئ فتقدم الی ولاتک فی ان یصیر الی رجل من اهل الامانة والصلاح فیصیره فی موضع حریز فان جاءله طالب واقام بذلک بینة شهودالابأس بهم قومامن اهل التجارة معروفین ردعلیه متاعه واشهد علیه وضمنه المتاع اوقیمته جاءمستحق له وان لم یأت له طالب بیع المتاع والسلاح وصیر ثمنه والمال الذی اصیب معهم الی بیت المال... آه

لکن دغه نیول شوی شیان په خپل ماینن کی فرق لری هرچې تاریاک دی هغه مال متقوم دی

بيع اوشرايي صحيح ده لکه په الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج۵ ص۳۲۳ کی وايي اوماهران ډاکتران وايي چې دواکی ئې هم استعمال ډيردی اوکه ئې يوسړی عادی شی داسی عادی که ئې ونه خوری هلاکيږی يقينا هلاکت معلوم وی نوئې خوراک ورته حلال بلکه واجب دی خوپه دی شرط چې تدريجا به ئې کموی چې عادت ئې ختم شی لکه په ردالمحتار ص ۳۲۸ کی وايي دغه ټول دلائل دترياک دتقوم دی نودغه ترياک چې دتورن څخه نيول شوی دی چې مالکان ئې شاهدان تيرکړی اوياقسم واخلی هغوته دی تسليم شي اوهرچې چرس دی هغه خاص دلهو دپاره مستعمليږی هغه دی مالکانوته نه تسليميږی بلکه ودی سيځل شی په نيت داحتساب هرچې هيروئين دی غالب داده چې هغه بلانشی بله فائده نه لری نوچرس اوهيروئين چې په نيت داحتساب وسيځل شئ مناسب کاردی لکه هغه الات دلهو اولعب چې بلالهو اولعب په بل شي کی نه مستعمليږی په تبيين الحقائق ج۵ ص۲۳۷ کی راغلی دی:

ومن كسر معزفا اوراق سكراا ومنصفا ضمن وصح بيع هذه الاشياء وهذاعند ابى حنيفة رحمة الله تعالى وقالالايضمنها ولايجوز بيعها لانها معدة للمعصية فيسقط تقومها كالخمر ولانه فعله باذن الشرع لقوله عليه الصلوة و السلام بعثت بكسر المزامير وقتل الخنازير و لقوله صلى الله عليه وسلم اذارأى احد كم منكر افلينكر بيده الحديث والكسر هو الانكار باليد و لهذالوفعل بامر اولى الامر كالامام لايضمن فبامر الشرع اولى الخ وروسته تر څوسطر ئې ويلی دی والفتوى فى زماننا على قولهما لكثرة الفساد فيمابين الناس والله اعلم.

مولوی عبدالحکیم عفی عنہ مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

څوک چې په خبرواقرارنه کوی

پوښتنه :يو نفرچي سلاح فروش وی يامخ کي يااوس بياراوستل شی دتحقيق په وخت کي دخبرودلاری اقرارونکړی نودشريعت په چوکاټ کي څنګه عمل ورسره وشی ؟

(دتحقيق مديريت داستخباراتو څانګه)

بسم الله الرحمن الرحيم

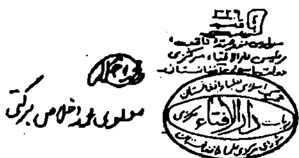
الجواب باسم ملهم الصدق والصواب

سلاح فروش چې سلاح دبیت المال خرڅوی یعنی دبیت المال سلاح ئې وړی وی اوبیائې خرڅوی کچیری اقرار کوی اویاشاهدان عادلان ورباندی وی خوجوړه خبره ده اوکه نه شاهدان عادلان وی اونه اقرار کوی اوتهمت ئې په دغه کارهم ثابت وی هم ئې بند هم وهل روادی بناپرړی دامام تهمت په دوو۲ مستورینو شاهدینو اویایو شاهد عادل سره ثابتیږی اویادغه سړی مشهور په دغه عمل وی اویاعلامات ددغه عمل پربنکاره شی په دغه وقتوکی ئې بندیاوهل جائزدی په اندازه درأی دامام.

قلت وفيه من الكفاية معزيا للبحروغيره للقاضى تعزير المتهم الخ الدر المختار(قوله للقاضى تعزير المتهم) ذكروا فى كتاب الكفالة ان التهمة تثبت بشهادة مستورين اوواحد عدل فظاهره انه لوشهد عند الحاكم واحد مستور وفاسق بفساد شخص ليس للحاكم حبسه بخلاف ماذاكان عدلا اومستورين فان له حبسه (بحر) الخ ردالمحتار ج۳ ص۲۰۵ وعن الحسن يحل ضربه حتى يقر مالم يظهر العظم الخ الدر المختار.

وروسته ئې دپاره دتائيد ويلى دى:

ثم نقل عن الزيلعى فى آخر باب قطع الطريق جواز ذلک سياسة واقره المصنف تبعا للبحر وابن الكمال زاد فى النهر وينبغى التحويل عليه فى زماننا لغلبة الفساد الخ الدر المختار(قوله ثم نقل)المصنف وقوله جواز ذلک اى جواز ضرب المتهم حيث قال نقلاعن الزيلعى ومنها اي من السياسة ماحكى عن الفقيه ابى بكر الاعمش ان المدعى عليه اذا انكر فللامام ان يعمل باكبر رأيه فان غلب على ظنه انه سارق وان المسروق عنده عاقبه ويجوزذلک كمالورآه الامام مع الفساق فى مجلس الشرب وكمالورأه يمشى مع السراق الخ ردالمحتار ج۳ ص۲۱۴

مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نذاحمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دخائن لپاره شفاعت کول څه حکم لری

پوښتنه : دهر مجرم بندی په باب واسطه دشریعت په چوکاټ کي څنګه ده ؟
(دتحقیق مدیریت داستخباراتو څانګه)

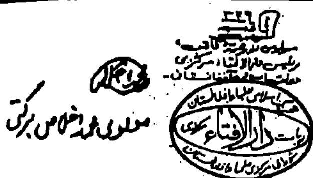
بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب

شفاعت اوواسطه کول په باب دحدود کی وروسته تر اثبات په نزددحاکم جائز نه دي مخکی له اثبات په نزددحاکم بیا جائزده لکه عفوچې جائز ده هرچې شفاعت دی په باب دقصاص کی هغه جائزدی په هروقت کی څکه عفو په کښي جائزده هرچې شفاعت دی په باب دتعزیر کی یعنی چې یوسړی داسی عمل کړی وی چې تعزیر پر وی یوبل کس ددغه سړی واسطه شی اوشفاعت ئې کوی کچیری په داسي شي کی وی چې نظام ته دعام ملت مخل وی نوشفاعت اوسفارش پکښی جائز نه دي اوکه په دغه شان نه وی نوجائزدی په هغومواضع کښی چې شفاعت جائزوی دحاکم دپاره ئې قبلول هم جائزوالافلاپه غیر کی ددغه مذکور امور وشفاعت کول جائز دی بلکه ثواب پر مرتب کیږی که په صحیح نیت وو.

الحد عقوبة مقدرة وجبت حقا لله تعالى زجر افلاتجوز الشفاعة فيه بعد الوصول للحاكم آه الدر المختار (قوله فلاتجوز الشفاعة فيه) تفريع على قوله تجب الخ قال فى الفتح فانه طلب ترک الواجب ولذا انكر صلى الله عليه وسلم على اسامة بن زيد حين شفع فى المخزومية التى سرقت فقال اتشفع فى الحد من حدود الله قوله بعد الوصول للحاكم واماقبل الوصول اليه والثبوت عنده فتجوز الشفاعة عند الرافع له الى الحاكم ليطلقه لان وجوب الحد قبل ذلک لم يثبت فالوجوب لايثبت بمجرد الفعل بل على الامام عند الثبوت عنده كذافى الفتح وظاهره جواز الشفاعة بعد الوصول للحاكم قبل الثبوت عنده وبه صرح عن الحموى ردالمحتارج۳ ص۱۵۴ وهكذافى البحر الرائق ج۵ ص۲ـ

په الفقه على المذاهب الاربعه ج۵ ص۵ په بیان کی دحدیث دشفاعت داسامة بن زيد راغلی دی:
ويوخذ من هذا الحديث انه لايحل لحاكم ان يقبل الشفاعة فى حد من حدودالله تعالى الاتى بيانها كما لايحل لاحد ان يشفع فى حدوصل الى الحاكم وهذامما لاخلاف فيه بين العلماء واماقبل الوصول الى الحاكم فان الشفاعة تصح كمايصح العفو بشرط ان يكون مستحق العقوبة غير معروف بالجرائم هذافى الحدود واما فى القصاص فان الشفاعة فيه تجوز لانه حق العبد وله ان يعفوا

مولوی عبدالحکیم عفی عنہ مولوی نذاحمد الحقانی مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

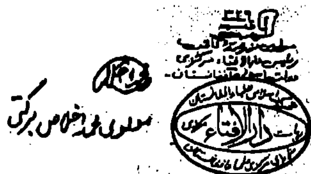
که دیوه بندي جرم ثابت نه وی نو بایدخه وشي

پوښتنه :که چیری دیو بندی جرم ثابت نه وی څنګه بایدوکړو ؟

(دتحقیق مدیریت داستخباراتو څانګه)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب دغه بندی چي جرم يي ثابت نه دی متهم دی په جرم سره بیان دمتهم په تفصیل سره مخکی (دڅوک چي په خبرواقرارنه کوی ترعنوان لاندی ذکرشو اعادی ته ضرورت نشته والله تعالی اعلم

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی عبدالحکیم عفی عنہ مولوی نذاحمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

پرسړک باندی له شیان خرڅولوڅخه نه منع کیدونکي تعزیر

پوښتنه : ددارالافتاء محترم مقام ته دښاروالی ریاست دهغه خلکوپه باب استفتاء غواړی کوم چي پرسړک شیان خرڅوی اویاپرپیاده رو شیان خرڅوی څرنګه عمل کولاشي ایاددوی شیان ضبط کولای شی کنه په هغه وقت کښي کوم چی دوی دښاروالی خبره ونه مني اود خلکو سخت مزاحم واقع سی؟

(المستفتی ملا هدایت الله رئیس ښاروالی قندهار)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصواب

په لاره کی دشیانو خرڅول حلال نه دی که یی خلقوته ضرررساوه اوحکومت ته دالازمه ده چې منع یی کړی لکن نه په ضبط کولو سره ددوی دمال ځکه چې ضبط کول دمال تعزیر مالی دی اوتعزیر مالی حرام دی:

رجل يبيع على الطريق ان كان لايضر بالمارة لسعة الطريق يحل الشراء منه وان اضربالمارة لا يحل الشراء منه (الفتاوى البزازية بهامش الهندية ج۴ ص۵۲۳)وفى شرح الاثار التعزير بالمال كان فى ابتداء الاسلام ثم نسخ والحاصل ان المذهب عدم التعزير باخذ المال (البحرالرائق ج۵ ص۴۱)وعزر كل مرتكب منكر اومؤذى مسلم بغير حق بقول اوفعل آه (الدر المختار بهامش ردالمحتار ج۳ ص۱۹۹)لايجوز التعزير باخذالمال فى الراجح عند الايمة (الفقه الاسلامى ج۶ ص۲۰۱)

که چیري دغه بائعین نه منع کیدل اوحکومت ئې مصلحت په هلاکیدلو کښې ولیدی نو حکومت ته هلاکیدل جائزدی په (فتاوی هندیة ج۵ ص۳۵۴)کی راغلی دی:

المحتسب اذانهى قطانا وضع القطن على طريق العامة فلم يمتنع فاوقد المحتسب النار فى قطنه واحرقه يضمن الاانا علم فسادا فى ذلك ورأى المصلحة فى احراقه فلايضمن كذافى الخلاصة ۱۲

مولوی عبدالحکیم عفی عنہ مولوی احمد نوری عفی عنہ

ضرب اوحبس بيله قاضي نور مسئولين کولای شي کنه

پوښتنه : ضرب وزدن وحبس بدون امرواجازه قاضی برای قوماندان آمنیه وجنائی وولسوال جواز دارد یانه اگرنداشته باشدباید برای تمام ولایات ازمرکز مکتوب اصادر میشودوایشان فهیده شود (المستفتی مولوی حمدالله فائز)

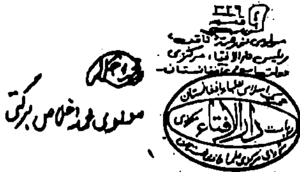
بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب حامدا ومصليا

تعزیر برای غیرقاضی نیز جائزاست مثل زوج ومولی ومعلم وغیران بشرط مصلحة وفکر دقیق وفهم عمیق وتفصیل آن درکتب فقه

مذکوراست لکن مصلحت آنست کہ تعزیربان کس حوالہ شودکہ صاحب رای وفکر باشد وغیران منع شود.

وزاد بعض المتاخرین ان الحد مختص بالامام والتعزیر یفعله الزوج والمولی وکل من رای احد ایباشر المعصیة ردالمحتارج۳ ص۱۹۴

مولوی عبدالحکیم عفی عنہ مولوی عبداللہ مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

دلوطي، زاني، سارق اوقطاع الطریق دزجراندازه

پوښتنه : مرکزی دار الافتاء ته په لاندی مجرمینوکی دامیر دزجرحد اوصلاحیت راته معلوم کړی ۱لوطی ۲زانی ۳ قطاع الطریق ۴ غل.

بسم الله الحمن الرحیم

الجواب بعنون الله الوهاب

دلته ۲ خبری دی یوخودی مجرمینو خپلی اصلی جزاګانی دی اوبل دامیر لخواصلاحیت دزجرده ددوی دپاره هر چې ددوی اصلی جزاګانی دی هغه خولکه عامو کتابونو چې لیکلی چې دزانی جزاء رجم اوسنګساره ده که محصن (شادی شده) وه اوسل دُری دی که غیر محصن وه اودسارق (غل) جزاء قطع دید (لاس) ده اود قطاع الطریق جزاء داده کله چې ونیول اوتینګ شی په داسی حال کښې چې هغوی قتل نه وی کړی اومال ئې هم نه وی وړی نو حبس کیږی به پس له تعزیر څخه تر څوچې توبه وکړی اویامړه شی اوکه تینګ شول په داسی حال کښی چې هغوی مالونه دخلکو وړی وی نوښی لاس اوچپه پښه به ئې پریکیږی اوکه تینګ شول په داسی حال کی چې تنها قتل ئې کړی وه نوبه دوی هم قتل کړل شی اوکه تینګ شول په داسی حال کښي چې هم ئې قتل کړی وی اوهم ئې مالونه وړی وی نو جزاء ئې قطع اوقتل اوزړه ول دی تر دری ۳ ورځوپوری اودلوطی په جزاء کښی دصحابه کرامو اختلاف ده لکه په تبیین الحقائق وغیره کی لیکلی چې بعضی وایي چې په اوردی وسوزول شی اوبعضی وایي چې دجګ ځای (کمر) څخه دی راغوزار کړل شی اوبعضی

وايي چې په يوبدبويه ځای کښې دی واچول شي چې هلته دبدبويي څخه مړشي اوبعضي وايي چې ديوال دی وړباندی ونړيږی اوترينه دی لاندی کړل شي اوبعضی بياداوای چې حکم ئې حکم دزانی دی چې يارجم اوياجلدده اوهرچې دامير اوسلطان لخواصلاحيت اواندازه دزجرده ددی مجرمينو دپاره نوهغه داده چې امام اواميرلره صلاحيت شته ده دقتلولوددوی آن په شمول دسارق اودلوطی چې دوی معتادوی ددی فعل سره اومکرر ورځنی صادروی کله چې امام لره معلوم شي مصلحت په قتل ددوی کښې نوقتل به ئې کړی سياسة بلکه هرمفسد اوساعی بالفساد فی الارض چې وی نوامام لره جائز دی چې دفع دشردده وکړی په قتل دده سره په ردالمحتار ج۳ ص۱۹۶ کی ليکلی دی:

ان من اصول الحنفية ان مالاقتل فيه عندهم مثل القتل بالمثقل والجماع فی غير القبل اذاتکرر فللامام ان يقتل فاعله وکذلک له ان يزيد علی الحد المقدر اذاریٰ المصلحة فی ذالک ويحملون ماجاء عن النبی صلی الله عليه وسلم واصحابه من القتل فی مثل هذه الجرائم علی انه ریٰ المصلحة فی ذالک ويسمونه القتل سياسة ومن ذالک ماسيذکره المصنف من ان للامام قتل السارق سياسة ای ان تکرر منه الخ اوپه الدرالمختار بهامش ردالمحتار ج۳ ص۱۷۱ کښی ليکلی دی ولواعتاد اللواطة قتله الامام سياسة...الخ

اوپه البحرالرائق ج۵ص ۱۶ کی ليکلی:

ولو اعتاداللواطة قتله الامام محصنا کان اوغير محصن سياسة الخ اوپه الفتاوی الهندية ج۳ ص۱۵۰ کښی هم دغه مضمون ليکل شوی ده اوپه تبيين الحقائق ج۳ ص۱۸۱ کښی ليکلی دی حتی لوریٰ الامام فی قتل من اعتاده مصلحة جاز له قتله.

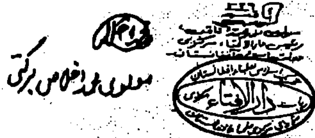
اوپه الدرالمختار بهامش ردالمحتار ج۳ ص۲۲۵ کښی ليکلی دی:

(للامام قتل السارق سياسة) لسعيه فی الارض با لفساد درروهذاان عادو اماقتله ابتداء فليس من السياسة فی شئ نهر... الخ

اوپه الدر المختارورد المحتار ج۳ ص۱۹۷ کی ليکی دی:

(وعلی هذا) القياس (المکابر بالظلم وقطاع الطريق وصاحب المکس وجميع الظلمة بادنی شئ له قيمة) وجميع الکبائر والاعونة والسعاة يباح قتل الکل ويثاب قاتلهم انتهی وافتی الناصحی بوجوب قتل کل مؤذ (قوله وجميع الکبائر) فيشمل کل من کان من اهل الفساد کالساحر وقاطع الطريق واللص واللوطی والخناق ونحوهم ممن عم ضرره ولاينز جر بغير القتل اوپه الدر المختار

وردالمحتار ج۳ ص۲۳۶ کښی لیکلی دی (قتل به) سیاسة لسعیه فی الارض بالفساد وکل من کان کذالک یدفع شره بالقتل (قوله وکل من کان کذلک) کاللوطی والساحر والعوانی والزندیق والسارق کما قدمناه فی اوائل باب التعزیر.... الخ

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نذاحمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

مجسمه اودسروز آلات که حکومت ونیسي

پوښتنه :دقندهار دمرکزی دارالافتاء ومحترم رئیس صاحب اواعضاءته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته وروسته زموږ اندیوالان دخلقوڅخه داسی شیان ټینګوی چې قیمت ئې ډیری روپی وی خوپه شریعت کی نارواوی لکه مجسمی چې قیمت ئی ۵ لکه ۶لکه وی یالکه ټیپونه چې قیمت ئې ۲۰ لکه ۳۰ لکه وی خود سروز په حالت کی ئې ټینګ کړی یالکه ویډیو چې قیمت ئې ۳۰ لکه وی یالکه پنج بکس چې قیمت ئې ډیری روپی وی یانورشیان چې دسروز سامان وی یادقتل آله وی هیله کوو چې په دغه حصه کی فتوی راکړی چې موږ دغه شیان مات کړو اوکه ئې بیت المال ته تسلیم کړو اوکه ئې مالکانوته بیرته ورردکړو؟
(الحاج مولوی بهاء الدین حقانی)
معاون ریاست امربالمعروف

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب باسم ملهم الصواب
دویډیو اومجسمی استعمال اورانیول اوخرڅول شرعا حرام دی ځکه چې دادواړه دمال متقوم د جملی څخه نه دی مال متقوم وهغه شی ته وایي چې وهغه شی ته دانسان طبیعت یلان کوی اودوقت حاجت لپاره ذخیره کیدلای شي اوشرعا مباح اونفع پري اخستل جائز ی نوویډیو اومجسمه اګرچې مال دی لیکن متقوم نه دي نواستعمال ئې حرام دی اوبیع ي باطله ده نوداسی شیان باید دخپلو مالکانو څخه زجرا ضبط اوددوی په حضورکی ضائع شی په مذکورعمل به ددوی اوټولو مسلمانانوته عبرت حاصل شی.

المادة ۲۱۱ بیع غیر المتقوم من المال باطل وکون غیر المتقوم من المال له معنی عرفی ومعنی

شرعی نقله فی ردالمحتار عن ابن کمال حیث قال المتقوم علی ماذکرفی التلویح ضربان عرفی وهو بالاحراز.... وشرعی و هو اباحة الانتفاع به وهو المراد بالمتقوم المنفی ههنا شرح المجلة للاتاسی ج ۲ ص۱۰۴ والمال مایمیل الیه الطبع ویمکن ادخاره لوقت الحاجة والمتقوم مایمکن ادخاره مع اباحة شرعا(الفقه الاسلامی ج۴ ص۳۵۷)

دسروز اله که یوچادبل چاورماته اوضائع کړه امام ابوحنیفه رحمه الله وايي ماتونکی دهغه دقیمت ضامن دی اوحضرات صاحبین رحمهما الله وايي ضامن نه دي اوفتوای پرقول دصاحبین دي اوکه دامام په اجازه دسروز اله ماته سی بالاتفاق ئې ضمان نشته نوحاصل دادی چې طالبانو اعلانونه کړی دی چې په افغانستان کی سروز بندی دی بیاهم چې څوک تجاوزکوی دامیر المومنین په اجازه دی دداسی کسانو سره دماتیدوعمل وشی اوتیپ دی ورمات سی؛

ومن کسر لمسلم بربطا(وهوآلة الطرب عنا یة طرب آلة موسیقی فرهنگ نوی ص ۴۰۱) فهو ضامن وبیع هذه الاشیاء جائز وهذا عند ابی حنیفة رحمه الله وقال ابویوسف ومحمد رحمهما الله لایضمن ولایجوز بیعها و قیل الفتوی فی الضمان علی قولهما (فتح القدیر ج۸ ص۲۹۳) اذ اکسر بربط انسان اوطنبوره اودفه او ماشبه ذلک من آلات الملاهی فعلی قولهما لاضمان وعلی قول ابی حنیفة رحمه الله یجب الضمان وذکرفی الجامع الصغیر ان علی قول ابی حنیفة رحمه الله یضمن الااذافعل باذن الامام قال القاضی الامام صدر الاسلام الفتوی علی قولهما لکثرة الفساد فیمابین الناس(الهندیة ج۵ ص۱۳۱)-

پنجه بُکس یابله آله دقتل دی ورڅخه ضبط شی په خاطر دتنګیدلو دأمنیت دخلیفه دوظائف سیاسیو څخه یوه وظیفه داده چې خلیفه به آمن راولی نوکه داسی شیان ازادوی بیابه امن نشی راتلای الوظائف الساسیة .... اولاالمحافظة علی الامن والنظام العام فی الدولة (الفقه الاسلامی ج۶ ص۷۰۰) بیابه کتل کیږي چې آیاداد بیت المال دی که ده دوی شخصی دی دهغی مطابق دی معامله ورسره وشی.

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی محمود میوندوال مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

کتاب البیوع

په لاره کي بیع اوشراء څه حکم لري

پوښتنه :محترموعلماء کرامو السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته لوی څښتن تعالی موپرموږاوټوله نړی باندی سایه دائم قائم ولره څه وایي علماء دین متین په دغه لاندی مسئله کښې چې یوسړی دسړک پرغاړه ددکان په مخکی یوشئ خرڅوی اوهغه دکاندارنه وی په خوشحاله (اول) داګټه څنګه ده حلاله ده اوکنه (دوهم) دغه دکاندارپردغه سړی چې ددکان ومخ ته ناست دی حق پرلری چې ولاړئې کړی کنه؟ ددغه مسئلی حل که دشریعت په رڼاکړی راته روښانه کي ستاسی به ډیرشفقت وی فقط والسلام.

(المستفتی طیب محمد شهر کندهار)

بسم الله الرحمن الرحیم

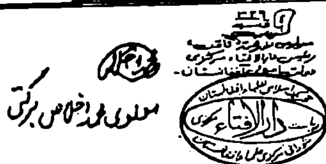
الجواب ومنه الصدق والصواب

داول سوال جواب که چیری یوسړی (رجل) چې بیع کوی په یولارباندی که چیر ضرر نه رساوه په تیریدونکی باندی دوجه څخه دلوی والی دلاری نواوس روادی رانیول (شراء) ددغه سړی څخه اوکچیری ضرررساوی په تیریدونکی باندی نواوس روانه ده شراء ددغه سړی څخه که څه هم لارلویه وی اویوچاویلی دی چې داشراء ددغه سړی څخه مکروه ده.

رجل یبیع علی الطریق انکان لایضر بالمارة لسعة الطریق یحل الشراء منه وان اضر بالمارة لایحل الشراء منه وانکان الطریق واسعا وقیل یکره(الفتاوی البزازیة بهامش الهندیة)

ددویم سوال جواب هیڅ څوک نشی منع کیدای له تصرف څخه په خپل ملک کښي همیشه او هغه وقت بیامنع کیداشی که چیري ضررساوه وغیرته اوهغه ضررضرر فاحش وی او ضررفاحش هغه شئ دی چې منع کوی حوائج اصلیه یعنی منفعة اصلیه مقصوده دبناءلکه سکناء اویاضرررسول دی بناءته چې هغه سبب دانهدام دبناءشی چونکه دا ضرر د دکان دار فاحش نه ده نومنع نشی کیدای:

لایمنع احد من التصرف فی ملکه ابدا الااذا اضر بغیره ضررافاحشا کمایأتی تفصیله فی الفصل الثانی الضرر الفاحش هوکل مایمنع الحوائج الا صلیة یعنی المنفعة الاصلیة المقصودة من البناء کالسکنی اویضر البناء بان یجلب علیه وهنا ویکون سبب انهدامه المادة (۱۱۹۷) والمادة (۱۱۹۹) من مجلة الاحکام والله اعلم بالصواب

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

بولي يابيع دمن يزيد څه حكم لري

پوښتنه :وحضورته د محترمو علماء كرامو السلام عليكم ورحمة الله وبركاته بعدا عرض دادى دغه څلور نفرولكه حاجى باران حاجى عبد الباقى اكبرخا ن بلوڅ او على سعيد پاكستانى بولى ياليلام كنبى حاضر اود ټولو څخه موامضاوى اخستى دى چى كه هرڅا بولى وكړل بيا حق ده شكايت نه لرى اوس بياهغه كسان ترقيمت يوسل اوپنځه ويشت لكه كالدارى زيادت وركوى اوس تاسى فيصله وكړى چى موږ څه وكړو اوبل موداوعده د بولى مخ كنبى وشوه چى ددي كان څخه به څوك هيڅ يوشئ نه وړى اوبل پر حاجى عبد الباقى بولى ختمه سوه اوپه دوه لكه اوپنځويشت زره كالدارى موټر بيعه سو بااحترام.

(ملاحيدرشاه مسئول معدن وصنائع)

جناب محترم ملاحيدرشاه اخند السلام عليكم وبعدد ډبرى د خرڅ موضوع ته دارالافتاء ته حواله كړه چى گناه موپه غاړه نسى والسلام-۱۷-۶-۱۳۷۵

وكتل سووحضورته دمحترمو علماء كرام السلام عليكم ورحمة الله وبركاته وبعد محترمو دغه د ډبرى موضوع بايد ترجدى نظرلاندى ونيول شى بااحترام.

(ملاحيد رشاه)

محترم د علماء كراموشورى د دار الافتاء رياست د معادن او صنائع رئيس د ډبرى په باب دملاحيدرشاه اخند معلوماتي ليک درته درولېږل شو هيله ده شرعى معلومات راكړى رسما ورسره لاتراوسه پروتوكول هم نه دي لاسليک سوى اوبل داچى داچارى خود ملاحيدرشاه اخند اړوندى مگرموږورته د دومره مودى يعنى يوكال خبره نه وه كړي تاسى ليكلى راكړى والسلام.

(د اسلامى تحريک امير محترم امير الؤ منين ملامحمدعمر اخند)۲۰-- ۶-- ۱۳۷۰

بسم اللّٰه الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

دهلمند دډبری دمعاملی په باره کی چی محترم امیر المؤمنین یوه داپو ښتنه کړی چی تر اوسه پروتو کول رسمانه دی لاسلیک شوی اوبله ئې داپوښتنه کړی چی رئیس د معادن اوصنائع ته ددومره مودی نه ؤ ویل شوی د دی حکم په شریعت کښی څه ده نود اولی پوښتنی په جواب کښی ویل کیږی چی عقد یوواری وشی اګرکه زبانی وی په شریعت کښی داعقدپوره دی اوترلاس لیک پوری موقوف نه ګرځی لکه په عاموکتابونود فقه کی ذکر شوی دی اود دویمی پوښتنی په جواب کښی ویل کیږی چی رئیس د معادن اوصنائع که مطلق وکیل اونائب د امیر المؤمنین وی اووکالت اونیابت د ده مقیدنه وی نوبیاد ده له خواکه هرقسم بیع وشی اوترهری مودی پوری چی وی بیاصحیح ده لکه دامعلومیږی د تحفة الفقهاء ج۳ ص۲۳۴ الفتاوی الهندیة ج۳ ص۵۸۸ اوکه وکالت د ده مقیدوی مثلاً امیر المؤ منین له خواورته یوه خاصه موده ښودل سوی وی اوبیا هغه وکیل تری خلاف ورزی کړی وی نوبیاد ده وکالت اونیابت ختمیږی اودی برطرف کیږی اوتعین د آمر معتبردی لکه د الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج۴ ص۴۵۳ څخه معلومیږی باقی خبره داده چی دابیع د ډبری په طریقه د بولی سره دابیع د من یزید ده اوجائزده خوپه دی شوی بیع کی یاد ډبری د اینده خرڅولود پاره چی کومه لائحه وضع شوی ده په دی کښی بعضی مادی اوبعضی قیوددي چی قابل د ملاحظی دی (اول) داچی د دی کان څخه به طالبان یابل قرار دادی ډبره نه وړی ترڅود دغه قراردادی قراردادنه وی پوره شوی (دوهم) داچی مشتری به پنځوس لکه کالداری د مخه تسلیموی د ضمانت په شکل اوکه قرار دادی ترمعین وقت تیرشی پنځوس لکه ئې ضبط کیږی (دریم) داچی دغه د ډبری د استخراج ماشین به په اینده کښی د طالبانووی بناء په ضرورت د هغه وقت په قیمت اوداسی نور نوکه دامادی اوقیود محض وعدی وی خوخبره آسانه ده ځکه په شریعت کښی که پروعده باندی وفاوشوه خوډیر ښه ده اوکه وفاونشوه ګناه خوده لکن پرعقد باندی کوم اثر نکوی اوکه داشروط وی د مقتضیانو اوملایماتود عقد څخه نه دي اوپه دي کي نفع ده یود بائع اود مشتری د پار اوبعضی ددی شرطو خلاف د عرف دی نوداشروط شروط فاسده دی په دی سره عقد فاسد ګرځی اوعقدفاسد واجب الفسخ دی نوبیاباید داعقد

فسخ شي اونوي بولي وشي اود اينده د پاره داتول شرطونه د لاندي څخه ليري شي:
وخلوه عن شرط مفسد وهو كل شرط لايقتفضيه العقد ولايلايمه ولم يجر العرف به وفيه نفع لاحد المتعاقدين الخ(شرح المجله للاتاسى ج۲ ص۳۴۷)اوهمداسې په(الفتاوى الهندية ج۳ ص۱۳۳)کښې هم ذکر دی لکل من المتعاقدين فسخ البيع الفاسد المادة (– ۳۷۲)اللام بمعنى على مثلها في قوله تعالى وان اسأتم فلها كمافي الزيلعي والنهر اى يجب عليهما فسخه وقدتبع في هذه العبارة الهداية والكنز لكن ان كان قبله (اى القبض) فلكل الفسخ بعلم صاحبه لابرضاه وانكان بعده فانكان الفساد فى صلب العقد بانكان راجعا الى البدلين المبيع والثمن كبيع درهم بدرهمين وكالبيع بالخمر والخنزير فكذلک وانكان بشرط زائد كالبيع الى اجل مجهول اوبشرط فيه نفع لاحد هما فكذلک عندهما لعدم اللزوم وعند محمد لمن له منفعة الشرط واقتصر في الهداية على قول محمد ولم يذكر خلافا (بحر) وافادان من عليه منفعة الشرط يفسخ بالقضاء والرضاء على ماقال محمد ردالمحتار عن القهستانى (شرح المجله للاتاسى ج۲ ص۳۶۳)
اوپه كفايت المفتي كې په ج۸ ص۴۳ باندې صريح ليكلې چې په نيلام (بيع من يزيد) بولي کښې چې د بيعانې د ضبط كولو خبره وشي داشرط فاسد مفسد د عقدده نود دې وجې څخه عقد فاسد کرځي اود دې فسخ پرعاقد ينو واجب ده شرعا البته په فتاوى دارالعلوم ديوبنديعنى امداد المفتين ج۲ ص۸۴۳ كې بعد د دې څخه چې بيعانه ضبط كول ئې ممنوع بنودلې ذکرکړې دي چې كه په صورت دعدم ضبط كې بائع د پاره قوي انديښنه د نقصاناتو نه وي بيايو تدبير شته هغه داچې څه وخت لپاره دې دابيعانه ځان سره وساتي چې هغه وركونكي د بيعانې پوه شي چې بيعانه ضبط شوه خوبيادې په كومه طريقه لكه هدية وغيره شوه ورورسوي اوبل په لائحه كې داذكردي چې د پنځويشتو موټرانو قيمت به دمخ اداءكيږي دا پيشكي قرض دی اواخيستل ئې مكروه دي لكه په امداد الفتاوى ج۳ ص۲۰ کښې ذکرشوي دي. والله اعلم بالصواب.

مولوي عبدالحکيم عفي عنه مولانا محمد مسلم حقاني مولوي حمدالله مولوي عبدالله مولوي محمود مومندوال مولوي نورمحمد ثاقب رئيس دارالافتاء دولت اسلامي افغانستان

مولوي محمد اخلاص برکتي

دبیع مواضعه (تلجئه) حکم

پوښتنه : استفتاء ازریاست دارالافتاء افغانستان مقیم قندهار محترما بتاریخ ۹ - ۱۲ - ۱۳۵۸ در بین ورثه حاجی محمد قاسم اخندزاده یک خط بطور بخشش حقوق بعض ورثه برای بعض آنها از حصص میراث مال متروکه شان ترتیب شده گرچه در ظاهر شروط آن بطور الفاظ وشواهد تکمیل شده امادر اصل مواضعه بود درباره دفع قانون حکومت تره کی فلهذا واقعه در تاریخ ۹-۱۲- ۱۳۵۸ بود اما تاریخ تحریر خط ۹-۱۲ - ۱۳۵۵ گرفته شده فلهذا بعض ورثه که اولاد عبدالرزاق اخندزاده که پسر مورث مذکوراست مواضعه مذکور راقناعت ندارند وانکار میکند علاوه برآن مواضعه که بیان شده شاهدان هم وجود براقرار عبدالرزاق اخندزاده موجود است که بعدازان خط مواضعه بر حقوق باقی ورثه قناعت داشت وبعض آثار قناعت شان مثل اضحیه ویادیگر حقوق اشتراک هم اثباتات موجود بود دروقت حیات عبدالرزاق اخندزاده ویابعد از موت مذکور خود وارثان عبدالرزاق اخندزاده مقر بود اما فعلا قناعت ندارند واز مواضعه مذکور انکار مینمایند فلهذا از حضور ریاست دارالافتاء استفتاء میخواهم اگر حقوق مایان از طریق شریعت دارند برای مایان فتوی عنایت فرمائید والسلام -

(محمد اسلم ۲۰- ۲- ۱۳۷۶)

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

مواضعه (تلجئه) حکم دهزل لری اوتصرفات اوعقود دهازل لغودی سوی له ۵ ځایه څخه چې هغه عبارت دی دزواج طلاق رجعة اعتاق یمین څخه اوسوی له دی پنځو څخه هرڅه عقود اوتصرفات چې محل اوځای دوقوع یې مال وی دهازل دطرفه صحت نه لری نوددي وجهی بیع دهازل اواقرار دده اوهبه ودیعة عاریة اوداسی نورصحت نه لری اونه دده پرعبارت کوم اثر مرتب کیږی.

والاظهر ان جمیع التلجئة والهزل سواء فی الاصطلاح(شرح المجلة للاتاسی ج۲ ص۴۳۰)

تتمة التلجئة کالهزل الاانه اعم منها لمافی المغرب التلجئة ان یأتی امرا باطنه خلاف ظاهره فهی انماتکون عن اضطرار ولایکون مقارناوالهزل قدیکون مضطر االیه وقدلا یکون وقدیکون سابقا ومقارنا قال فی التقریر والاظهرسواء(طحطاوی علی الدرالمختار ج۳ ص۵)وفصل الحنفیة والحنابلة واکثر المالکیة بین عقود المبادلات المالیة وغیرها فعقودالمبادلات المالیة کالبیع

اوالتى محلها المال كالهبة والوديعة والعارية لايترتب على عبارة الهازل بها اي اثر لعدم تحقق الرضا اوالقصد الذى تقوم عليه واماالتصرفات الخمسة التى سوى الشارع فيها بين الجد والهزل وهى الزواج والطلاق والاعتاق واليمين فصححوا عبارة الهازل فيها ورتبواعليها اثارها الفقه الاسلامى التلجئة اوالمواضعة هى ان يتظاهر اويتواطأ شخصان على ابرام عقد صورى بينهما اما بقصد التخلص من اعتداء ظالم على بعض الملكية اوباظهار مقدار بدل اكثر من البدل الحقيقى ابتغاء الشهرة الخ(الفقه الاسلامى ج۴ ص۱۹۳) فقال الحنفية والحنابلة انه (اى بيع التلجئة عقد فاسد غير صحيح كحالة الهزل تماما (الفقه الاسلامى ج۴ ص ۱۹۴) وهكذافى شرح المجلة للاتاسى ج۲ ص۴۳۰ وردالمحتار ج ۴ ص۸ وكذالايصح اقرار التلجئة شرح المجلة لسليم باز ص۸۶۳ وللاتاسى ج۴ ص۶۰۷-

اوكه ددووكسانو ترمايين اختلاف راغلى يوه ويل چې دااقراراقرار دتلجئة وواوبل ويل چې دااقرار جدى اوحقيقى وونواول ته مدعى ويل كيږى شاهدان پرده دى اودوهم ته مدعى عليه ويل كيږى:

وان ادعى احدهما ان هذاالاقرار هزل وتلجئة وادعى الاخرانه جد فالقول لمدعى الجد وعلى الاخر البينة كما فى التتارخانية شرح السجلة لسليم باز ص۸۶۳ وللاتاسى ج۴ ص۶۰۷ (تنبيه)

دهزل دپاره شرط دادى چې صراحة به په ژبه داواى چې زه دابيع دهزل كوم صرف تقاضا دحال كفاية نكوى اوداويل ئې په وقت كى دعقد شرط نه دى بلكه ترمخه چې ووايي هم صحت لرى لكه ردالمحتار ج۴ ص۸ كښى چې وايي:

وشرط اى شرط تحقيق الهزل واعتباره فى التصرفات انيكون صريحا باللسان مثل ان يقول انى ابيع هازلا ولايكتفى بدلالة الحال الاانه لايشترط ذكره فى العقد فيكفى انتكون المواضعة سابقة على العقد الخ والله اعلم بالصواب

مولوى محمد اخلاص بركتى

مولوى احمد نورى عفى عنه مولوى نذاحمد الحقانى مولوى نورمحمد ثاقب رئيس دار الافتاء دولت اسلامى افغانستان

مفصل احکام دسر قلفي

پوښتنه : په باره دخلو الحوانیت (سرقلفی) کی چی دمختلفو ځایونو څخه دافغانستان داسلامی دولت مرکزی دارالافتاء ته ډیری استفتاء ګانی راغلی بالخصوص دتمیز دعالی ریاست ددیوان تجارت لخوا مکرره استفتاء شوی ده.

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب باسم ملهم الصدق والصواب

دډیری مودی راپه دی خواد مختلفو ځایو څخه دافغانستان داسلامی دولت مرکزی دارالافتاء ته دسرقلفي په باره کښی استفتاءګانی راغلی دی اوهم دتمیز دعالی ریاست ددیوان تجارت لخوا مکرره استفتاء شوی ده لهذا دمرکزی دارالافتاء دعلماء دډیر محنت اوتتبع څخه وروسته دغه یوه فتوی دخلوالحوانیت (سرقلفی) په باره کښی ترتیب کړی ده چی په لاندی ډول ده اصل دخلوالحوانیت (سرقلفی) چې بناء پرعرف اوعادة باندی دډیرو معتبروکتابونو دعباراتوڅخه ثابتیږی اودخلوالحوانیت ډیر اقسام اوډیری طریقی په کتابونوکی ذکرشوی خوموږبه دلته شپږ۶ قسمونه اوطریقی بیان کړواوداخلو (سرقلفی) خرڅیږی اوهبه کیږی اوپه میراث وړل کیږی اوهم ګرو (رهن) کیږی وغیر ذلک ځکه چې دملک حکم لری اودسرقلفی دوکان چې هدم (ونړیږی) دسرقلفي والادپاره حق دابقاء اوداعادی شته ده چې دی په ورکولو داجرة دمثل دمځکی قائم اوثابت وی -

(تفصیل) موږ چې داوویل چې اصل دسرقلفی دډیرومعتبرو کتابونو دعباراتو څخه ثابتیږی دنمونی په طریقه به وواېو چې په ردالمحتار ج۵ ص۱۸ کتاب الاجارة کی لیکلی:

نعم یفتی به فیمادعت الیه الحاجة وجرت به فی المدة المدیدة العادة وتعارفه الاعیان بلانکیر کالخلو المتعارف فی الحوانیت الخ اوبیائي ویلی فیفتی بجوازذلک قیاسا علی بیع الوفاالذی تعارفه المتأخرون احتیالاعلی الربا الخ اوبیائي ویلی ومن القواعد الکلیة اذاضاق الامر اتسع حکمه فیندرج تحتها امثال ذالک مما دعت الیه الضرورة والله اعلم آه ملخصا -

اوددی ردالمحتارڅخه دغه عبارة په شرح المجلة دسلیم باز ص۲۴۸ کښی هم نقل شوی ده اوپه الاشباه والنظائرداابن نجیم کښی لیکلی دی:

المذهب عدم اعتبار العرف الخاص لکن افتی کثیر باعتباره وعلیه فیفتی بجوازالنزول عن الوظائف وبلزوم خلوالحوانیت...الخ

اوددی الاشباه والنظائر څخه دغه عبارة په الدرالمختار اوردالمحتار ج۴ ص۱۷ کتاب البیوع کی هم نقل کړی ده اوپه الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج۳ ص۲۷۷ قبیل کتاب الکفالة کښی هم نقل شوی ده اوپه الطحطاوی علی الدر المختار ج ۴ ص۱۰ لیکلی:

(قوله وبلزوم خلوالحوانیت الخ مما یستدل به علی جوازذالک مافی واقعات الضریری الخ اوپه ردالمحتار ج۴ ص۱۹ کتاب البیوع کښی لیکلی دی وممن افتی بلزوم الخلو الذی یکون بمقابلة دراهم یدفعها للمتولی اوالمالک العلامة المحقق عبد الرحمن آفندی العمادی صاحب هدیة ابن العماد اوبیائي ویلی فیفتی بجوازذلک للضرورة قیا ساعلی بیع الوفا۔

اوداچی موږوویل چې دخلو الحوانیت شپږ قسمونه اوطریقی به بیان کړونو ه(۱)طریقه داده چې مالک دکان یوچاته دکان ورکړی اویومقدار پیسی ورڅخه واخلی غیردکرایه بیاکرایه په قدردمثل داجرة اداء کړی شی اوکه قدردمثل اداء نشی داعین رباګرځی اومالک ددکان دغه صاحب دخلونشی ویستلی ددکان څخه اونه دا دکان بل چاته په اجاره ورکولای شی ترڅوچی هغه مقدارپیسی بیرته نه وی ورکړی او په دی قسم کښی فرق نشته په مابین دشخصی اووقفی اودولتی زمکه کښی په رد المحتارج۴ ص۱۹ کتاب البیوع کی لیکلی دی:

وممن افتی بلزوم الخلو الذی یکون بمقابلة دراهم یدفعها للمتولی اوالمالک العلامة المحقق عبدالرحمن آفندی العمادی صاحب هدیة ابن العمادوقال فلایملک صاحب الحانوت اخراجه ولااجارتها لغیره ما لم یدفع له المبلغ المرقوم فیفتی بجوازذلک للضرورة قیاسا علی بیع الوفاالذی تعارفه المتا خرون احتیالا علی الربا الخ قلت وهو مقید ایضاً بماقلنا بمااذاکان یدفع اجرالمثل والاکانت مسکناه بمقابلة مادفعه من الدراهم عین الرباکما قالوا فیمن دفع للمعترض دارا اولیسکنها اوحمار الیر کبه الی ان یستوفی قرضه انه یلزمه اجرة الدار اوالحمار الخ اوپه الطحطاوی علی الدرالمختار ج۳ ص۱۰ کښی لیکلی واعلم ان الخلو یثبت فی الارض المملوکة لماذکره المؤلف فی کتاب الوقف ان وقف البناء بدون الارض صحیح وان الخلو یتحقق ولوالارض مملوکة علی ماعلیه الفتوی انتهی اوپه ردالمحتار ج۵ ص۱۸ کتاب الاجارة کښی لیکلی نعم یفتی به فیمادعت الیه الحاجة وجرت به فی المدة المدیدة العادة وتعارفه الاعیان بلانکیر کالخلو المتعارف فی الحوانیت وهوان یجعل الواقف اوالمتولی اوالمالک علی الحانوت قدرامعینا یؤ خذمن الساکن ویعطیه به تمسکا شرعیا فلایملک صاحب الحانوت بعدذالک اخراج الساکن الذی ثبت له

الخلو ولا اجارتها لغیره مالم یدفع المبلغ المرقوم فیفتی بجواز ذلک قیاسا علی بیع الوفا الذی تعارفه المتاخرون احتیالا علی الربا حتی قال فی مجموع النوازل اتفق مشایخنا فی هذا الزمان علی صحته بیعا لاضطرار الناس الی ذالک ومن القواعد الکلیة اذا ضاق الامر اتسع حکمه فیندرج تحتها امثال ذلک مما دعت الیه الضرورة واللّٰه اعلم..آه ملخصا۔

اوپه شرح المجلة دسلیم باز ص۲۴۸ کښې هم دا راز نقل شوی دی دویمه طریقه داده چې مستأجر په دکان دمؤجر کښې جدک جوړکړی لکه الماری یانور الات دصناعة نو په دی سره دمستأجر دپاره حق دقرار ثابتیږی چې داکار په اذن دمؤجر وکړی او هم اداء داجرة دمثل ددکان کوی غیرله جدک ښخه په الفتاوی تنقیح الحامدیة ج۲ ص۱۹۹ باب مشد المسکة کښې لیکلی دی:

وهذا الکردار یوجد فی زماننا ایضاً فی الحوانیت ویسمی جدکا وهو مایبنیه المستأجر فی الحانوت من ماله لنفسه ومایضعه فیها من الات الصناعة ونحو ذالک من الاعیان القائمة فیها باذن المتولین له بذالک اولمن باعه ذالک ویثبت له بذالک حق القرار مادام یدفع اجرة مثل الحانوت خالیة عن جدکه...آه

اوپه الفتاوی المهدیة فی الوقائع المصریة ج۵ ص۴۳ کتاب الاجارة کی لیکلی دی:

سئل فی رجل یملک جدکا فی حانوت بحجة شرعیة والحانوت المذکور ملک لاخر وصاحب الجدک ساکن فی الحانوت المذکور ویدفع اجرة الحانوت لمالکها وهی اجرة مثلها فهل اذا اراد المالک للحانوت اخراجه منها لایکون له ولیس له زیادتها عن اجرة المثل بدون رضاه (اجاب) لیس لمالک اجر المثل اذا ثبت ماذکر بطریق شرعی و اللّٰه تعالی اعلم.

او همدارنګه په الفتاوی المهدیة ج۲ ص۴۵۷ کتاب الوقف کښې هم مضمون ذکرده په عنوان دسوال اوجواب سره دریم قسم او طریقه داده چې ځمکه مملوکه یاموقوفه اویا سلطانیه کي مستأجر تعمیر بناء کړی په اذن دمالک یادناظر په شرط دقرار نو بانی لره حق دقرار شته په دي شرط چې اجرة مثل دمځکي قطع نظر دبناء ښخه اداکوی په ردالمحتار کښې لیکلی دی:

قال فی جامع الفصولین وغیره بنی المستأجر اوغرس فی ارض الوقف صارله حق القرار وهو المسمی بالکردار له الاستبقاء باجر المثل آه اوپه الفتاوی المهدیة ج۵ ص۴۹ کښې لیکلی دی:

سئل فی جماعة یملکون مکانا استأجره منهم رجل بازید من اجر المثل واذنوه بالبناء فیه لیکون له

خلوابحق البقاء والقرار فبنی وعمر حسب الاذن منهم وجعله معداللصباغة ووضع یده علیه مدة نحواربع سنوات ثم باع ذلک الخلولرجل آخرووضع یده علیه مدة تزیدعلی خمس عشرة سنة وهویدفع اجرة المثل وزیادة للمالکین ثم بعد تلک المدة قام المالکون الان یریدون ابطال ذالک الخلوو اجارة المکان لغیره ویزیدون علیه الاجرة تعنتا فهل اذاکان ذالک الخلوثابتا باعترافهم واطلاعهم وأخذ هم الاجرة تلک المدة لایجابون لماذکر ولایواجرونه لغیره حیث کان یدفع صاحب الخلواجرة المثل وزیادة (اجاب) اذاثبت الخلوالمذکور مستوفیا شرائط الصحة وواضع الید قائم بدفع اجرمثل ذلک المکان بقطع النظر عمااحد ثه فیه لایکون لمالکی المکان المذکور ابطال الخلوبدون وجه شرعی ولااجارة المکان من غیر صاحب الخلو والله تعالی اعلم.

اوپه الفقه الاسلامی وادلته ج۸ ص۲۲۳ کی هم دامضمون لیکل شوی ده اوکچیرته صاحب دخلوبعض عمارة کړی وی نودی شریک ده په دی مکان کی په اندازه دخپل عمارت بیاکه عمارت ته په اینده کښی حاجت وودی به په خپله اندازه مصرف برداشت کوی لکه په غمزعیون البصائرعلی الاشباه واانظائر دامام حموی کښی په ج۱ ص۳۲۱ کي لیکلی دی:

اماکن ایلة الی الخراب فیکریها ناظر الوقف لمن یعمر ها ویکون ماصرفه خلو اله ویصیر شریکا للواقف بمازادته عمارته مثلا لوکانت الاماکن قبل العمارة بنصف کل یوم وصارت بعدها تکتری بثلاثة انصاف فیکون صاحب الخلو شریکا بالثلث والثلثین فاذااحتاجت تلک المحلات الی عمارة کان علی الواقف فی تلک الصورة مثلا الثلث وعلی صاحب الخلو الثلثان...آه

(۴) څلورم قسم اوطریقه داده چې یوشخص اراده وکړی چې دکانونه یاسرایونه جوړ کړی مخکی دجوړولودخلګو څخه پیسی واخلی دیویو دکان اویادسرای کیفیت او اندازه د دکان یادسرای ورته بیان کړی وروسته ترجوړیدوئ خلګوته تسلیم اوکرایه پري مقرره کړی په دې صورت کی هم صاحب دخلوپه خپله حصه کي شریک بللی کیږی دخاونددکان سره په غمزعیون البصائرج۱ ص۳۲۱ کی لیکلی دی:

ووجهه ان الواقف لمایریدان یبنی محلا للواقف فیأتی له اناس یدفعون له دراهم علی انیکون لکل شخص محل من تلک المواضع اللتی یرید الواقف بناء هافاذاقبل منهم تلک الدراهم فکانه باعهم تلک الحصة بمادفعوه له وکانه لم یقف جزء من تلک الحصة اللتی لکل وغایته انه وظف علیهم کل شهر کذافلیس للواقف فیه بعدذلک تصرف الابقبض الحصة المؤظفة فقط ولیس له ان یوجهه لغیره وکأن رب الخلو صارشریکا للواقف فی تلک الحصة...آه

(۵) پنځم قسم اوطریقه داده چې مالک ددکان وچاته دکان په خلو (سرقلفی) باندې ورکړی اومالک واخلی دسرقلفی والاخخه یومقدارپیسی چې داجزء معجل دهغه اجرة اوکرایه وی اوهغه پیسی چې میاشت په میاشت یاکال په کال په کرایه کښې ورکوی هغه جزاءآخر مؤجل مکمل داجرة وی یعنی هغه پیسی چې مالک ئې دمخه اخلی په کرایه کښې حساب شی په الفقه الاسلامی وادلته ج۴ ص۷۵۱ کی لیکلی دی:

مقابل الخلوان مايؤخذ اليوم مما يسمى بالفروغ اوخلو الرجل اواليد لامانع منه شرعا فی تقدير نافللمالک المؤجر ان يأخذ من المستأجر مقدارامقطوعا من المال مقابل الخلواوالفروغ ويعد المأخوذ جزء امعجلامن الاجرة المشروطة فی العقد واماماي‍دفع فی المستقبل شهريا اوسنويا فهوبالا ضافة الى ماتم تعجيله يعد جزء آآخر مكملامن الاجرة مؤجل الوفاء ...الخ۔

اوپه ردالمحتار ج۴ ص۱۹ کښی هم مثل ددي بیان ذکرشوی ده (۶) شپږم قسم اوطریقه داده چې یوه محُکه وقفی وی اودپاره دتعمیرپه اجاره ورکول شی اوداجاری وقت معین وی مستاجر چې تعمیر اوبناء پری وکړی روسته دتیریدو دوقت داجاری ځخه دامستاجر کولای شی چې په اجرة مثل باندی راوګرځوی خوپه دی شرط چی وقف ته ضرر ونرسیږی اوداطریقه په دولتی محُکه کی هم کیدای شی ځکه دوقف اودبیت المال یوحکم دی اماپه شخصی مملوکه کښی دا طریقه نشی کیدای په مجموعة رسائل ابن عابدین ج۲ ص۱۴۸ کښی په رسالة مسماة تحریر العبارة فیمن هواحق بالاجارة کښی لیکلی دی:

وقال فی متن الملتقى وصح استيجار الارض للزرع ان بين مايزرع اوقال على ان يزرع ماشاء وللبناء والغرس واذاانقضت المدة لزمه ان يقلعها ويسلمها فارغة الخ (ثم قال) وهكذافى عامة المتون والشروح والفتاوى فلا حاجة الى التطويل والاطناب الخ ثم قال لكن ذكر فی البحر عن القنية مانصه استاجر ارضا وقفاوغرس فيها وبنى ثم مضت مدة الاجارة فللمستأجر ان يستبقيها باجر المثل اذالم يكن فی ذلک ضرر ولوابى الموقوف عليهم الاالقلع ليس لهم ذلک انتهى (ثم قال) قلت وحاصله ان كلام المتون والشروح وانكان شاملاللوقف والملک لكن كلام القنية حيث اعتضد بماذكره الخصاف صار مخصصا لكلام المتون والشروح بالملک ويكون الوقف خارجا عن ذلک فللمستأجر الاستبقاء باجر المثل بشرط عدم الضرر على الوقف اصلا....آه۔

اوهمدارنګه دغه مضمون په منحة الخالق على البحر الرائق ج۷ ص۳۰۵ کښی هم ذکرشوی ده داوي یوځوطریقی اواقسام دخلو (سرقلفی) اوداچې موږ وویل چې داخلو

(سرقلفی) خرڅیږی اوهبه کیږی اوپه میراث وړل کیږی وغیره څکه چې غمز عیون البصائر علی الاشباه والنظائر د حموی ج۱ ص۳۲۲ کښی لیکلی دی:

وفائدة الخلو انه کالملک فتجری علیه احکامه من بیع واجارة وهبة ورهن ووفاءدین وارث ووقف علی الخلاف فی الاخیر وهذه الامور تؤخذ من فتوی الناصر اللقانی حیث جعله کالملک ومنه یعلم انه لامانع من تعد دالخلوات اذالملک یتعدد...آه

اوپه الفقه الاسلامی ج۴ ص۷۵۲ کی لیکلی دی: ونقل فتوی الفارسیین بجوازبیع الخلو وقال الشیخ محمد بیرم وماالشبه الخلو بالمغارسة غیر ان الخلو لاتحصل به ملکیة الرقبة لتعلقه بالمنفعة... الخ

اوهمدارنګه دنوروډیرو عباراتو دفقهاء څخه هم معلومیږی اوداچی موږ وویل چې دسرقلفی دکان ونړیږی دسرقلفی والادپاره حق دابقاء اوداعاده کولو شته چې اجرة دمثل دمځکی اداء کوی په الفتاوی المهدیة ج۲ ص۴۸۷ کښی لیکلی دی:

سئل فی بناء فی ارض موقوفة مستحق للبقاء والقرار تهدم ذلک البناء وصارت الارض خالیة فهل لربه اعادته ثانیا کماکان اولا اجاب للمحتکر حق الابقاء والاعادة حیث کان قائما بدفع اجرة مثل الارض خالیة عن البناء علی ما علیه العمل والله تعالی اعلم

اوپه همدي الفتاوی المهدیة ج۲ ص۴۹۵ کی هم لیکلی دی:

(سئل)فی دکان موقوفة آلت الی السقوط فجاء رجل واخذ ها من ناظر الوقف وبنا ها واصلحها وکتب له الناظر حجة بان البانی صارله فی الدکان خلووانتفع وهو البناء الذی بناه وبقیت ارض الدکان وحیطا نها القدیمة وقفا علیها الحکرکل سنة یؤخذ من البانی ثم باع الرجل ذالک الخلو لرجل آخر وصارناظر الوقف یأخذ الحکر من المشتری ایضاً ثم هدمت تلک الد کان هی وغیر هافی طریق امر الحاکم بتوسعتها وتلف من ارضها مقدار الثلثین فی توسعة الطریق المأ موربها واخذ ذلک الرجل المشتری للخلوبدل ماکان یملکه من الحاکم الهادم للدکان فیما کان هدمه من الدکان وامره ناظر الوقف بعدم البناء فیما بقی من ارض الدکان ثم ان الناظر توجه للحج ورجع فوجده بانیا فی تلک محلافهل یکون متعدیا ببنائه لزوال معظم ماکان یملکه واخذ بدله وهل له قیمة مابناه منقوضا لتعدیه ویرجع المحل وقفا خالصا لاشائبة ملک فیه (اجاب) للمحتکر حق الاعادة فیما من الارض اللتی کانت بیده مادام یدفع اجرة مثل الارض خالیة عن بنائه ولیس لنا ظر الارض معارضته ولاتکلیفه القلع والحال هذه والله تعالی اعلم.

مولانا احمد نوري عفی عنه مولانا عبدالله مولانا محمد خواص مولوي نذاحمد الحقاني مولوي عبدالحكيم عفی عنه مولانا زمان شاه مولوي نورمحمد

ثاقب رئيس دارافتاء دولت افغانستان

یوازې بائع بیع فسخ کولای شي اوکنه

پوښتنه : یوشخص چې دبل شخص څخه زمکه په بیع قطعي رانسی بائع ودغه مشتری ته زمکه تسلیم کړی اواندازه اوحدودئې معین کړی بیادغه بائع ومشتری ته وواٸې چې دغه زمکه ترهغه اندازی ډیره ده چې بیع پرسوی وه راسه چې دوهم واربیا زمکه بیرته اندازه کړونو کچیری مشتری دپاره ددفع دجنجال دوباره زمکه ورسره اندازه کوی په دغه وخت کی داندازي بائع کوه لاي سی چې بیع ماته کړی بیله رضاء دمشتری که یا شرعی فتوای غوارم اجرموروزی سه.

(مستفتی ملافضل کرم اخند)

باسمه تعالی

الجواب حامد اومصلیا

کچیري مشتری دبائع سره دوهم وارزمکه اندازه کړی ددفع دجنجال دپاره بائع نسی کولای چې په دغه وخت کښې داندازی بیع نقض کړی بی اختیار دمشتری ځکه چې بیع خوپه ایجاب اوقبول سره تامیږی وروسته ترایجاب اوقبول بیایوحق دفسخ بی رضادهغه بل نه لري اوفسخ چې ده رضاء ددواړو عاقدین غواړی:

واذاحصل الايجاب والقبول لزم البيع ولاخيار لواحد منهما الامن عيب اوعدم رؤية (الهداية ج۳ ص۲۵)للعاقدين ان يتقايلاالبيع برضاهما بعدانعقاده المجله المادة (۱۹۰) فالرضاء شرط الاقالة كما فی سائر العقود(شرح المجلة لسليم باز ص۹۲)والله اعلم بالصواب

مشتری چې مبیع پردریم سړی خرڅه کړی نواول بائع حق درجوع پرمبیع لری اوکنه

پوښتنه : اول سعید احمد ۶۸ زره ریاله دعبدالرحمن نامی قرض داره وودوهم دغه قرضداره چې سید احمدنومیږی خپل ۲ دکانه ئې په ۲نیم سوه لکه په بیعه دسرقلفی ورکړل

درہیم عبدالرحمن خپل ۶۸ زره ریال په کالداروئې تسعیرکړی سیداحمد نامی خپلی افغانی په کالداروواړولی په دی وخت کی دسید احمد تقریبا ۱۴ زره کالداری ورغلی چې عبدالرحمن ورکړی څلورم عبدالرحمن نامی خپل دکانونه دتسلیمی دخط سره واخیستل تقریبا ۳ میاشتی بعد دکانونه ئې پربل چاخرڅ کړل په هرعلة چې وه هغه سړی دکانونه بیرته عبدالرحمن ته پریښودل پسله دی عبدالرحمن دکانونه وخپل اول مالک سید احمد ته په رضادجانبین مستردکړه عبدالرحمن ادعاء دخپلو پیسووکړل اوس تقریبا دوه دری کاله تیرسوی دی اوس عبدالرحمن نامی داته شپیته زره ریاله مستحق دی اوکه دکالدارو چې ریال په تبادله سوي دی اوکه دهغه افغانیو چې ۲نیم سوه لکه دی چې هغه دکانونه ئې په رانیولی وه والسلام-

(مستفتی اغامحمد ۱۲ سرطان ۱۳۷۶)

بسم اللہ الرحمن الرحیم

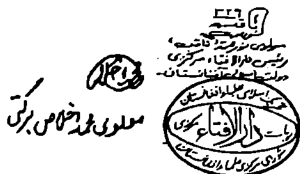
الجواب بعون ملهم الصواب

عبدالرحمن نامی نه د۶۸ زره ریاله مستحق دی نه دکالدارونه دافغانیو بلکه هغه دکانونه دده کیږی اوپه هغوکړی ده ته خپل قرض رسیدلی دی دی نشی کولای چې دکانونه سید احمدته ورمستردکي البته که بیع وکی ددغه دکانودسیداحمد سره (نوی بیع) نوصحت لری اوداقالة ځکه صحت نه لری چې عبدالرحمن دادکانونه پردریم سړی خرڅ کړي دی اودده دملک څخه وتلی دی نوددي وروسته حق داقالی قطعا نه لری لکه خیارعیب چې په بیع سره دمبیعی باطلیږی اوداقانون دفقهاء دی چې هرشئ چې خیارعیب باطلوی نواقاله هم باطلوی خیارعیب په بیع سره دمبیعی باطلیدی نواقاله هم په بیع دمبیعی باطلیږی:

وزاد صاحب المنح اذاباع المشتری المبیع من آخر ثم تقایلا ثم اطلع علی عیب کان فی ید البائع فاراد ان یرده علی البایع لیس له ذلک لانه بیع فی حقه کانه اشتراه من المشتری منه (مجمع الانهر ج۲ ص ۲۷) وهکذافی (شرح المجلة للاتاسی ج۲ ص ۷۲) مایمنع الرد بالعیب یمنع الاقالة(فتح القدیر ج ۵ ص۲۵۱ ط دارصادربیروت) وهکذافی ردالمحتار ج۴ ص۱۶۷ (ویمنع صحتها هلاک المبیع) ولوحکما کاباق الدرالمختار بهامش ردالمحتار ج۴ ص۱۶۷ وهکذافی مجمع الانهر ج۲ ص۷۳)

اوبیع دمبیعی په هلاک حکمی کی داخل دی لکه چې وایي:

فلاتصح بعد هلاکه ولوحکما علی الظاهر بان باعه ثم شراه (الدر الختار) قوله (بان باعه ثم شراه) من صور الهلاک حکما لان تبدل الملک کتبدل العین ولذایمتنع بذلک رده بالعیب والرجوع فی الهبة(ردالمحتار ج۴ ص۱۸۶) واللّه اعلم بالصواب

مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی نذیراحمد الحقانی مولوی احمدنوری عفی عنه مولانا محمود میوندوال مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

حکومت یوخوک پرخپل ملک خرخولومجبورولای شي کنه؟
دغائب ملک په عمومي لاره گډول څه حکم لري؟
که جائزوی نوغائب ته به دکوم وخت قیمت ورکول کیږي؟
اودغه اجباری رانیول شوی ملک بیرته حکومت خرخولای شي کنه؟
اوخلک یااصلي مالک قبضه پرکولای شي اوکنه ؟

پوښتنه :دافغانستان دعلماء دمرکزی شوری ددارالافتاء عالی مقام ته السلام علیکم ورحمة اللّه وبرکاته محترما دکمونستی انقلاب په دوران کی دوخت حاکمانو دکندهارښار ۴ ناحیوکی دخلګوکورونه او دکانونه تخریب شرقا اوغربا شمالااوجنوبا سړکان وایستل چې د۱۳۵۷ کال څخه دمخه دترتیب شوی ماسترپلان سره ئې داولی ناحیه شرقی اوغربی طرف سړک اودڅلورمی ناحیه شمالی اوجنوبی طرف سړک څه ناڅه مطابق دی چې ددی ۴ ناحیودسړکانوپه ایستلوکی لاندنی مشکلات منځ ته راغلی چې په لاندی دول ئې په عرض رسوو (۱) یوتعدادخلګ چې کورونه یادکانونه ئې تخریب اوتعین سوی قیمت ئې دښاروالی څخه اخستی اوقبالی ئې دولت ته ورکړی اویو تعداد خلق چې اصلا په هغه وقت کی نه وه اوس حاضراودهغه وقت په تعین سوی قیمت قناعت نه لری داسی وایي چې یادی داوسنی وخت قیمت راکول سی یادی زموږ دملکیت باقی حصه چې په استملاک کی راغلی اوترسړک اضافه ده موږته پاته سی که څه هم تیرکال مرافعی محکمی دیواستعلام په جواب کی سابقه تعین سوی قیمت تائیدکړی ووپه دی هکله لازم هدایت وکړی که څه هم په سلوکی پنځه نوی خلګو تعین سوی قیمت اخستی دیرکم خلق پاته دی (۲) دیو

تعدادخلگو چې کورونه یاد کانونه ئې په سړک کی تخریب اوقیمت ئې نه دي اخستی په هغه وقت کی دښاروالی لخوادسړک څخه اضافه حصه په نوروخلگودقانونی مراحلو دصحی کیدووروسته خرڅه سوی اوشرعی قباله ورکړه سوي ده آیالومړی نفرچې کورئې تخریب اوقیمت ئې نه دي اخستی اوپه استملاک کی راغلی مستحق دی اوکه دوهم نفر چې ښاروالی همدغه ځا ی چې دلومړی نفروتخریب سوی اوقیمت ئې نه دي اخستی ورباندی خرڅ کړی اوشرعی قباله ئې ورکړی مستحق دی (۳) ښاروالی په نظرکی لری چې دنوموړو سړکانوپه توسعه کی اقدام وکړی دنوموړو سړکانوبرچې (۲۰) متره دی اوبعضی اضافه حصی ښاروالی په هغه وخت دقانون مطابق خرڅی کړی اوزیاته برخه ئې یوتعداد خلگوپه خپل سر قبضه کړی چې دسړک ماهیت اوکیفیت ئې له منځه وړی چې په دی حصه کی دهغوخلگو ملکیت هم شامل دی چې قیمت ئې نه دي اخستی دشرعی احکامو مطابق ښاروالی څنگه اقدام دسړکانوپه توسعه کی وکړی اودنوموړو سړکانو دپلان تطبیق پاته کیدونکی نه دی والسلام.

(ریاست ښاروالی قندهار مدیریت املاک)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

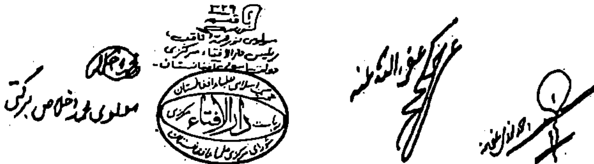
څرنگه چې دمستفتی پوښتنه پرڅو جزئیاتومشتمله ده نودپاره دتوضیح دمطلب باید دلاندی جزئیاتو لپاره جلاجلا جواب ووایو ترڅوچې شافی جواب داصل استفتاء ښه واضح سی اول سوال آیادسړکانوجوړولودپاره یوڅوک مجبورول دخپل سرای یادکان خرڅولو ته جائزدی کنه؟ جواب جائزدی که چیری مصلحت دعامو خلقوپه نظرکی نیول سوی وو لکه په الفقه الاسلامی ج۵ ص۵۱۸ کی چې راغلی دی:

وکذلک یحق للدولة التدخل فی الملکیات الخاصة الشروعة التحقیق العدل والمصلحة العامة- خوپه دی شرط چې دهغه وقت مناسب قیمت به ورکول کیږی اوباید قیمت دقبض څخه دملک مخ ته ورکول سی:

لدی الحاجة یؤخذ ملک کائن من کان بالقیمة بامر السلطان ویلحق بالطریق لکن لایؤخذ من یده مالم یؤ دله الثمن انظر الی مادتی ۲۵۱ انتهی(المجلة المادة ۱۲۱۶ وهکذافی شرح المجلة لسلیم باز ص۴۳ والاتاسی ج۴ ص۱۵۸ والفتاوی الخانیة بهامش الهندیة ج۱ص۲۷۹ والفقه الاسلامی ج۵ ص۵۹۰)

دوهم سوال آیا ملک دغائب گډول په لارباندی جائزدی کنه؟
جواب که چیری قریب دغائب یاوکیل دده حاضروودهغه سره به بیع وشی اوکه هغه نه وونود ضرورة په خاطر جائزدی کچیری ضرورة شدیده وولکه الاشباه والنظائر ص۸۵ کی وایي:
الضرورات تبيح المحظورات ومن ثم جاز الخ وكذااتلاف المال واخذ مال الممتنع من اداءالدين بغير اذنه اوپه جامع الفصولين ج۱ ص۴۳ کی وايي اقول قداضطربت اراء هم وبيانهم فی مسائل الحكم على الغائب و له ولم يصف ولم ينقل عنهم اصل قوی ظاهر تبتنی عليه الفروع بلااضطراب ولااشكال فالظاهر عندی ان يتأمل فی الوقائع ويلاحظ الحرج والضرورات فيفتی بحسبها جوازا وفسادا۔
دریيم سوال آیا دغه غائب که یووقت حاضرشي آیاده ته به دکوم وقت قیمت ورکول کیږی دهغه وقت چې دده مال تلف شوی دی اوکه دهغه وقت چې دی حاضرشوی دی ؟جواب دهغه وقت قیمت معتبریږی چې اتلاف دده دمال شوی دی اوداځکه چې حکم داتلاف دضمان په باره کی حکم دغصب دی اوپه غصب کی قیمت دورځی دغصب معتبریږی لکه په الفقه الاسلامی ج۵ ص۷۵۰ کی چې وایی:
الواجب بالاتلافات المالية هوالواجب بالغصب وهو ضمان المثل انكان المتلف مثليا وضمان القيمة يوم الاتلاف فيمالامثل له الخ (وهكذافی بدائع الصنائع ج۷ص۱۶۸) وان كان المغصوب من القيميات وتلف فالواجب القيمة الخ وانكانت زيادة القيمة لتفسير الاسعار لم تضمن الزيادة لان نقصان القيمة لهذا السبب لايضمن اذاردت العين المغصوبة بذاتها فلا يضمن عندتلفها (الفقه الاسلامی ج۵ص۷۲۲)واماالعقار كالارض والدار فلا يتصوروجود الغصب فيه لعدم امكان نقله وتحويله فمن غصب عقار افهلک فی يده بافة سماوية كغلبة سيل لم يضمنه عندهما لعدم تحقق الغصب بازالة اليد لان العقار فی محله لم ينقل فصار كمالوحال بين المالك وبين متاعه فتلف المتاع امالوكان الهلاک بفعل الغاصب كان هدمه فيضمنه لان الغصب اذالم يتحقق فی العقار فيعتبر الاتلاف (الفقه الاسلامی وادلته ج۶ ص ۴۷۹۱ ط رشيديه كوئته)
څلورم سوال: آیادغه غائب سړی چې دسرای یوڅه حصه ئې په سړک کی تللی اویوڅه حصه ئې پاته ده ددغه باقی حصی حق لری کنه؟ جواب غاصب یامتلف چې یوځای قبض کړی اوضمان پری لازم شی نوهغه ځای پس دضمان دده ملکیت گرځی مغصوب منه حق ددعوی بیانه لری لکن غاصب یامتلف ته حق دتطرف په دغه شئ کي هغه وقت شته چې ضمان

ورکړی لکه الفقه الاسلامی ج۵ ص۷۲۳ کی وایی:
قال الحنفية يملک الغاصب الشئ المغصوب بعدضمانه من وقت وجود الغصب حتی لایجتمع البدل والمبدل فی ملک المالک الخ ولکن فی رأی ابی حنیفة ومحمد رحمهما الله تعالی لایحل للغاصب الانتفاع بالمغصوب بان یاکله بنفسه اویطعمه غیره قبل اداء الضمان الخ (هکذافی بدائع الصنائع ج۷ ص۱۵۲ وتبیین الحقائق ج۵ ص۲۳۰)
پنځم سوال: هغه حصه چې دلاری څه اضافه وی اوضرورة ورته نه وی آیاخرڅول یی پرغیر جائزدی کنه؟جواب جائزدی لکه المجلة المادة ۱۲۱۷ کښی چې وايي:
یجوزان یعطی رجل مازاد عن حاجة الطریق من جانب المیر ی بثمن مثله ویلحقه بداره اذالم یضرذلک بالمارین (سلیم باز ص۶۶۷ وهکذا ص۴۳ والفتاوی الخانیة بهامش الهندیة ج۱ص۲۷۹)
شپږم سوال: هغه حصه چې دلاری څخه اضافه وی قبضه کول یی دخلقودپاره جائزدی کنه؟
جواب قبضه کول یی دخلقودپاره بی اذنه دحکومت حرام دی والله اعلم

مولوی ندااحمد الحقانی مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

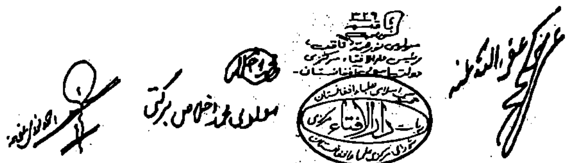
دلاری جوړولوپاره دچاځمکه په زوررانیول څه حکم لری

پوښتنه: ومحترم دکندهاردارالافتاء رئیس صاحب ته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته محترمه څرنګه چې په کلیواودهاتوکی لاری بندی دی غټ غټ کلی دی چې خلک ئې طلب کوی چې لارورته جوړی سی طالبان چې لاری جوړوی دخلکو په شخصی ځمکوکښی تیریږی حتی دیتیمانو په ځمکوکی تیریږی اودلار تیرول هم ضروری وی ځکه چې دیوغله اوقاتل وغیره مجرم نه کیږی چې لاری نه وی ځکه چې ۲ ساعته مزل لاره وی اوهغه کارپه یوه یا ۲ کسانوهم نه کیږی چې ډیر نفرنه وی ځکه چې مجرمین دکمزوری په صورت کی مقابله کوی نوبناپردی ضرورت هیله لرم چې شرعی فیصله راکړی چې دخلکود اکثریت

رضاوی یونفرمانع وئ یایتیم یائې وارث مانع وی په داسی صورت کي لاره جوړول
جائزدی که یا هیله ده چې یوه شرعی فیصله راکړی موږ کوشش کوو پرهغه لاره لاری
باسوچې ډیر نقصان پکښی نه وی مثلا پریوه طرف ډیر درختی اودیوالونه وی موږ بله
داسی لاره لټوو چې درختی اودیوالونه پکښی وی نه یاخولږوی نسبت وهغه بلی لاری ته
نوهیله ده چې دامشکل دیو شرعی فیصلی په اساس راحل کړی والسلام.
(ملامحمد حسن رحمانی والی قندهار)

جواب للاستفتاء بعون اللہ تعالی
مځکه چې په ملک کی دخلګووي تصرف دهیچا پکښی روانه دی بیله اجازی اوبیله
رضادخاوند دمځکی:
کماقال فی تحفة الفقهاء ج۳ ص۳۲۱ ارض مملوکة عامرة لایجوز لاحد التصرف فیها والانتفاع
بها الابرضا صاحبها -
په وقت دضرورت کی امام لره تصرف په مځکه کی دبل سته اوچې دلاس داصلی مالک
یي وباسی داهم رواده :
هکذافی الفقه الاسلامی ج۵ ص۵۲۳ فان لولی الامر عند الضرورة ان ینتزع الارض من أیدی
واضعی الید علیها ویعوضهم عنها اذا اقتضت المصلحة العامة نزعها-
نومعلومه سوه چې په عوض سره رواده په وقت دضرورت کي مځکه دیتیم په حکم کی
دوقف ده اومځکه د بیت المال هم په حکم کی دوقف ده.
هکذافی ردالمحتار علی الدر المختار ج۳ص ۴۳۵ ثم ان ارض الیتیم فی حکم ارض الوقف کما
ذکره فی الجوهرة وافتی به صاحب البحر والمصنف کذاارض بیت المال وهکذافی شرح المجلة
سلیم باز مادة۵۸ ص۴۲ التصرف علی الرعیة منوط بالمصلحة آه وکذافی ص۴۳ وقدقالو ایضاً
للسلطان ان یجعل ملک الرجل طریقا عند الحاجة وکذاتصرف القاضی فیماله فعله فی اموال
الیتامی والترکات والاوقاف فانه مقید بالمصلحة آه هکذافی شرح المجلة لسلیم باز م ۱۲۱۶
ص۶۶۷ لدی الحاجة یؤخذ ملک کائن من کان بالقیمة بامر السلطان ویلحق بالطریق آه هکذافی
الخانیة ج۱ ص۲۷۹ علی هامش الهندیة قالواوللسلطان ان یجعل ملک الر جل طریقا عند الحاجة
هکذافی(الفقه الاسلامی ج۵ ص۵۰۹- ب- الاستملاک للمصالح العام وهو استملاک الارض
بسعرها العادل جبراعن صاحبها للضرورة اوالمصلحة العامة کتوسیع مسجد او طریق ونحوهما

وایضاً الفقه الاسلامی ج۵ ص۵۱۸)وکذلک یحق للدولة التدخل فی الملکیات الخاصة المشروعة لتحقیق العدل والمصلحة العامة–خوشرط داد ی چې دهغه وقت مناسب قیمت به ورکوی اوباید قیمت دقبض څخه دملک ترمخه ورکول شی: لدی الحاجة یؤخذ ملک کائن من کان بالقیمة بامر السلطان ویلحق بالطریق لکن لایؤخذ من یده مالم یؤ دله الثمن انظر الی مادتی ۲۵۱ - ۲۶۲ انتهی المجلة المادة ۱۲۱۶ –والله اعلم بالصواب

مولوی احمدنوری عفی عنه مولوی نذاحمد الحقانی مولوی محمود میوندوال

مشتری که بي دثمن له اداکولو مبیع خرڅه کړی اومړشي نوبائع به څه کوی ؟

پوښتنه : غوا ړم ستاسو د محترم حضور څخه مسئله یوسړی موټر خرڅ کړی پر بل چاباند نواوس هغه سړی هلاک اومړسونو اوس به فعلا رجوع پرچاکوی چې ثمن ئې نه وی تسلیم سوی بایع ته آیاپر ورثه دمشتری به رجوع کوی اوکه به پرمبیعه باندی حال داچې مبیعه خرڅه سوی ده پر بل دریم چاباندی والسلام. (المسفتی محمد هاشم)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب

که چیری مشتری مبیعه قبض کړه اودی په حالت دافلاس کی وفات سوترمخه داداکولو دثمن په دغه صورت کي بائع حق نه لري چی طلب د ردوالی وکړی دمیت له ورثه څخه بلکه دغه بائع دمبیعی دثمن په باره کي دنورو غرماء سره برابردی نوپه صورت مسئوله کی بائع اول پرمبیعه باندی چې دمشتری ثانی په لاس کی ده په طریق اولی رجوع نسی کولای:

اذاقبض المشتری المبیع ثم مات مفلسا قبل اداء الثمن لیس للبائع استرداد المبیع بل یکون مثل الغرماء (معین القضاة والمفتین م۶۴۷ ص۱۰۹)وقال الحنابلة والحنفیة والمالکیة صاحب المتاع اسوة الغرماء. بدلیل روایة ابی بکر بن عبدالر حمن عن ابی هریرة ومعناها ایمارجل مات اوافلس فوجد بعض غرمائه ماله بعینه فصاحب المتاع اسوة الغراماء(الفقه الاسلامی ج۵ ص۴۸۰)والله اعلم.

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی احمد نوری عفی عنه

دشریکانوبي اجازې مشترکه ځمکه

خرڅول حال دا چې په شریکانوکي صغیران هم وي څه حکم لري

پوښتنه : وحضورته دافغانستان داسلامي دولت ومقام ته دکندهار ددارالافتاء جناب محترم رئیس صاحب السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته محترمه! زه مولوی امین الله دمحمد روستم زوی دښاولیکوټ دولسوالي مربوط عرض ستاسو مقام ته کوم چې یووررور مشترکه ځمکه بیله مصلحت خرڅه کړي په دغه وقت کی صغیران هم وي ددغي ځمکی بیع صحت لري اوکه به باطله وي دشریعت دنګاه څخه نوزه ستاسو دمحترم مقام څخه امیدکوم چې وماته ددغي ځمکی دشریعت په حکم معلومات راکړي دابه ستاسو دشفقت څخه بعید نه وي بااحترام.

(المستفتی مولوی امین الله)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب باسم ملهم الصواب

نحمده ونصلي على رسوله الكريم

کوم ورور چې دورثه ووبی له اجازې څخه مشترکه مځکه خرڅه کړي ده د هغه بیع دده په خپله حصه کی صحیح ده اوپه ورثه ووکی چې کوم کسان بالغان دی دهغو په حصه کی بیع دهغو پر اجازه موقوفه ده که ئې اجازه کړي وي ددوي په حصه کی بیع صحیح ده که اجازه نه وي بیع صحیح نه ده اودصغیرانو په حصه کی ئې بیع باطله ده ځکه چې دغه دمځکی خرڅوونکی دصغیرانو ولي دي نه وصي دي :

باع نصف البناء مع نصف الارض جازسواء باعه من اجنبي اومن شريكه(الفتاوى الهندية ج۳ ص۱۵۶)اذاباع الرجل مال الغير عند نايتوقف البيع على اجازة...المالك ويشترط لصحة الاجازة قيام العاقدين والمعقودعليه...واذامات المالك لاينفذ باجازة الوارث(الهندية ج۳ ص۱۵۲)اماالولاية على مال الصغير القاصر فتكون لاحد الأولياء الستة الذين ذكرناهم سابقا وهم الاب ووصيه والجد ووصيه والقاضي ووصيه(الفقه الاسلامي ج۴ ص۱۴۳)

مولوی محمد اخلاص برکتي

مولوی نذاحمد الحقاني مولوی احمد نوری عفی عنه

پوروركونكي كه په غبن فاحش سره له پورورى خريدارى وكړى حق درجوع لرى كنه

پوښتنه زماپريوچاپوربانديدى نودمديون څخه مايوشئ رانيوى مثلاپه ۱۵۰۰ هغه شئ په بازاركى په ۱۰۰۰ وونوددغه ۵۰۰ دپاره زه رجوع ومديون ته كولاى سم كنه؟

(المستفتى ملاشهاب الدين)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب باسم ملهم الصواب

په صورت مذكوركى دغه زيادت د پنځه سوه غبن فاحش بلل كيږى كه چيرى ترقيمت د قيمت كونكو نه لاندى كيدى په غبن فاحش كى كئ دمبيعى صفت بغيرد هغه د حقيقة څخه كړى ووچې وهغه ته تغريروای نورجوع كيدلاى شي ورنه رجوع نشي كيدلاى :

واعلم انه لاردبغبن فاحش وهوما لايدخل تحت تقويم المتقومين فى ظاهر الرواية وبه افتى بعضهم مطلقا كمافي القنية ثم رقم وقال ويفتي بالرد...ان غره اى غر المشترى البائع اوبالعكس اوغره الدلال فله الرد الخ (الدر المختاربهامش ردالمختار ج۴ ص۱۷۸) وذلک كمالووقع البيع بعشرة مثلا ثم ان البعض المتقومين يقول انه يساوي خمسة وبعضهم ستة وبعضهم سبعة فهذاغبن فاحش لانه لم يدخل تحت تقويم احد(ردالمحتار ج۴ ص۱۷۸)ليس للغبن الفاحش وحده فى ظاهر الرواية اثر على العقد فلايجيز ردالمعقود عليه اوفسخ العقد الااذاانضم اليه تغرير (اى وصف المبيع بغير حقيقته) من احد العاقدين اومن شخص اخر كالدلال ونحوه وهذامااخذت به المجلة (م۳۵۷) لان الغبن المجرد عن كل خديعة يدل على تقصير المغبون وعدم ترويه وسواله اهل الخبرة ولايدل على مكر العاقد الاخر الفقه الاسلامى ج۴ ص۲۲۲)والله اعلم وعلمه اتم واحكم

مولوى نذمحمد الحقاني

ديتيم حصه نوروروثاء خرخولاى شي اوكنه

پوښتنه : محترم رئيس صاحب دارالافتاء په ورثه ووكښى يو يتيم د ۹ نيم كالودى آياد دغه يتيم حصه دسراى څخه موريااناياىل قريب خرڅه ولاي سى كنه؟ بينواتوجروا

(المستفتى حاجى ميرآغا)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملک الوهاب

موريااناديتيم دمځكى دخرڅ تصرف نسي كولاى حاصل دادى كه يتيم وصى دپلاردرلود

خوهغوبه ئې تصرف کوی که ئې نه درلود یعنی پلارئې مړسوی وووصی ئې نه وودرولی نوبیاحق دتصرف وصی لره دنیکه دی اوکه ئې وصی دنیکه هم نووونوبیاحق دتصرف قاضی لره اویاوصی لره دقاضی دی نودغه مذکور اشخاص مځکه دیتیم خرڅولای سی فقط لکن دغه خرڅ هم په هغه وقت کښې دی چې دغه لاندی اعذار موجود شی:

(۱) په ضعف دقیمت ئې خرڅه کړه

(۲) دپاره دنفقی دیتیم ئې خرڅه کړه

(۳) دپاره دپورپرمیت ئې خرڅه کړه

(۴) دپاره دوصیت دمیت ئې خرڅه کړه

(۵) حاصلات ئې پرمؤنت نه زائد کیدل نوئې خرڅه کړه

(۶) دییری دخرابیدلوئې خرڅه کړه

(۷) دییری دنقصان ئې خرڅه کړه

(۸) پلاس کښې دمتغلب وه وصی ییری دی چې متغلب ئې قبضه کوي نوئې خرڅه کړه اوکه دغه اعذار موجود نه وه دغه مذکور اشخاص هم مځکه دیتیم نسی خرڅولای اوهرچې نور منقوله اموال دی په هغو کښې مصلحانه تصرف کولاسی:

وجاز بیعه عقار صغیر من اجنبی لامن نفسه بضعف قیمته اولنفقة الصغیر اودین المیت اووصیة مرسلة لانفاذلها الامنه اولکون غلاته لاتزید علی مؤنته اوخوف خرابه اونقصانه اوکونه فی یدمتغلب درر واشبا ملخصا قلت وهذالوالبائع وصیالامن قبل ام واخ فانهما لایملکان بیع العقار مطلقا ولاشراء غیر طعام وکسوة الخ(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج۵ ص۵۰۲)قوله لامن قبل ام اواخ ای اونحوهما من الاقارب غیر الاب والجد والقاضی(ردالمحتار ج۵ ص۵۰۲)وولیه ابوه ثم وصیه بعدموته ثم وصی وصیه کمافی القهستانی عن العمادیة ثم بعدهم جده الصحیح وان علا ثم وصیه ثم وصی وصیه قهستانی ثم القاضی اووصیه ایهما تصرف یصح آه(طحطاوی علی الدرالمختار ج ۴ ص۲۴۳)

مولوی احمدنوری عفی عنه مولوی نذاحمد الحقانی مولوی محمود میوندوال

په دري کاله کې دآبادولو په شرط چې ښاروالي ځمکې خرڅوي جواز لري کنه

پوښتنه : بریاست دارالافتاء به علمای محترم شرع مبین السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته به مسئله ذیل شریعت چه میفرمایند زمینیکه از طرف دولت از ملکیت شخصی خریداری واستملاک شده وبعداً طبق نقشه شهری به فروش رسیده باد نظرداشت قانون : ساروالی خریدار باید درظرف سه سال به آبادی آن اقدام کند ولی اقدام نکرده : ساروالی طبق قانون خود بعداز میعاد سه سال ویا بیشتر طبق ماده ۳۷ و ۳۸ به مستردی آن اقدام وبه نفردوم به فروش رسانیده نفردوم به آبادی آن اقدام نکرده نتوانسته که ابادنماید خودش زمین رابه : ساروالی واگذار شده و : ساروالی به نفرسوم به فروش رسانیده که نفرسوم طبق نقشه شهری آباد نموده واز طرف : ساروالی سند ملکیت واز ریاست محکمه قباله شرعی اخذکرده است اکنون نفراول ادعاء ملکیت داردو : ساروالی نفرسوم راکه قباله شرعی بدست دارد مستحق میداند درین باره چه میفرمایند تاابادنظرداشت شریعه غراء محمد صلی الله علیه وسلم به قناعت مراجعین پردازیم ومن الله التوفیق

بسم الله الرحمن الرحیم

بعون الله الملک العلی الاعلیٰ

زمینیکه از طرف دولت به فروش رسیده باد نظرداشت قانون : ساروالی که آن درذیل استفتاء مذکور است که خریدار باید درظرف سه سال به آبادی آن اقدام نماید چون این قانون : ساروالی هایک شرط متعارف آنان است وشرط متعارف درشریعت مطهرة صحیح ومعتبراست ولازم الوفا است اگرچه از مقتضیات عقد نباشد وملایم باونباشد خواه عام باشد خواه خاص اگرچه که حادث باشدکه درکتب فقهاء کرام یافته نمیشود بعدازآن که مخالف نص شرعی یعنی کتاب وسنت واجماع نباشد پس بناء براین شرط مذکور اقدام : ساروالی به مستردی آن زمین طبق ماده مذکور دراستفتاء ازمشتری اول صحیح وبجااست وهم واگذاشتن مشتری دوم زمین رابسبب نتوانستن بجا آوردن شرط مذکور واخذ نمودن : ساروالی ازو جائز ومعتبراست پس اکنون مشتری سوم که : ساروالی اورا مستحق میداند مستحق است چراکه ایفاء وعمل نمودن شرط متعارف کرده : (المادة ۱۸۸)البیع بشرط متعارف وهو الشرط المرعی فی عرف البلدة صحیح والشرط معتبر مثلا لوباع فرواً علی ان یخیط بها الظهارة اوالقفل علی ان یسمره فی الباب اوالثوب علی ان یرقعه یصح البیع ویلزم علی البائع الوفاء بهذه الشروط وهذااذاکان الشرط متعارفا فی عرف البلدة والاف‌الشرط مفسد والبیع فاسد راجع شرح المادة ۳۶ ولوباع الثمر علی

الشجروكان بعضه قدادرک والبعض الاخر لم يدرک فشرط بقاءه على الشجر حتى ينضج صح على قول محمد وبه يفتى(ردمحتار) شرح المجلة سليم باز ص۸۸ العادة محكمة يعنى ان العادة عامة كانت اوخاصة تجعل حكما لاثبات حكم شرعى مجلة الاحكام(المادة ۳۶) وايضاًفى شرح المجلة الاتاسى ج۲ ص۶۴ ج۲ ص۶۵ ورسائل ابن عابدين ج۲ ص۱۱۴ الى اخر رسالة نشر العرف فى بناء بعض الاحكام على العرف والله تعالى اعلم

مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی نذاحمد الحقانی

له نورو دکانونوڅخه مخالف جنس په یوه دکان کې خرڅول

پوښتنه : دهغه خلقو په باب چې په خپل دکان کې داسې اجناس خرڅوي چې دهمسايگانو ددكانونو سره دير توپيرولري مثلاً دبزاز انوددکانو په مابين کې دپتاتو ياپيازو خرڅول اوهمسايگان شکايت ځنی ولری والسلام.

(مستفتی ملاهدايت الله رئيس بنار والى قندهار)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصواب

هر سړی کولای سی چې په خپل دکان کی دخپلی خوښی اورضا مطابق شئ خرڅ کړی اوهيڅ چا لرو داحق نسته چې دی منع کړی ترڅو چې بل چاته يې ضررفاحش نه وی رسولی اوضررفاحش دی ته ویل کیږی چې یامنع دمنفعة اصلیه مقصوده ځنځه راولی یاسبب دنړید لودهمسايگانو دبناء سی:

لايمنع احد من التصرف فی ملکه ابد االااذاضر بغيره ضررافاحشا (المادة ۱۱۹۷) الضرر الفاحش هوکل مايمنع الحوائج الاصلية يعنى المنفعة الاصلية المقصودة من البناء كالسكنى اويضر البناء بان يجلب عليه وهنا ويكون سبب انهدامه (المادة ۱۱۹۹) والله تعالى اعلم

مولوی عبدالحکیم عفی عنہ مولوی نذاحمد الحقانی

يوچاته په بيع اواجاره کې اختيارورکول

پوښتنه:يوتجارکه يوه کرايه کس ته رخت ورکړی اودرخت کړيه پنځوس روپی يی اونوموړی تجارکرايه کس ته ووايی چې دغه رخت کوټته ته ورسوه هرکله چې دورساو

نو ته اختيار من یی که ماته رخت راکوی یوګزپه پنځوس روپی تاته زه په ګزه ۵ روپی کرایه درکوم او که تابل ځاي خرڅاوه ماته بیاخپلی روپی راکړه ستاخوښه ده بینواتوجرواجزاکم الله خیراویوفقکم الله دد ارالافتاء محترم رئیس صاحب استفتاء درته راجع شوه دمستفتی مشکل به حل کړی.

(الحاج مولوی خلیل الله فیروزی)
(رئیس ریاست عالی تمیز)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الله الوهاب

تجارچې دغه رخت ګزپه پنځوس روپی پرکرایه کش خرڅ کړی که په عقد کښی دغه مذکور شرط ورسره کړی وی بیع فاسد جوړیږی او که ئې وروسته ترعقد دغه شرط ذکرکړی وی نوبیاعقد صحیح دی دغه شرط محض وعده ده اوپه الدر المختار کښی راغلی دی؛

(ولابیع بشرط) عطف علی الی النیروز یعنی الاصل الجامع فی فساد العقد بسبب شرط ...الخ

اوپه ردالمحتار ج۴ ص۱۳۵ کی راغلی دی؛

قوله ولابیع بشرط شروع فی الفساد الواقع فی العقد بسبب الشرط لنهیه صلی الله علیه سلم عن بیع وشر ط لکن لیس کل شرط یفسد البیع (نهر) واشار بقوله بشرط الی انه لابد من کونه مقارنا للعقد لان الشرط الفاسد لوالتحق بعد العقد قیل یلتحق عند ابی حنفیة رحمه الله تعالی وقیل لاوهو الاصح کما فی جامع الفصولین والله تعالی اعلم

مولوی نذاحمد استانی مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دخریدارۍ په ځمکه کي حدود اعتبار لري که جریبونه

پوښتنه ؛ وحضورته ددارالافتاء محترم رئیس صاحب السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته زه ملادریاشاه دصدوخان زوی داجیرستان دولسوالی اوسیدونکی یم وروسته زه پوښتنه لرم هغه داچې ما(۱۰) جریبه ځمکه په ګلوجان نامی باندی خرڅه کړی ده تقریبا ۲۸ کاله کیږی

دسابقه انقلاب په دورکی تدریجا تدریجا ده یوڅه نوره ځمکه لاندی کره اوس موږ ورته
وایو چې جریب راسره وکره ځکه چې تاله موږه څخه خریداری کړې ده ګلوجان نامی وارثان
وایي چې موږ ئې نه جریبه وو ځکه چې زماحدود معلوم دی اوس موږ ته دشریعت له نظره
داراته معلومه کړی چې دخریداری په زمکه کی حدود معتبردی که جریب کوم دلائل چې
دشریعت دی په دی باره کی چې کومه یوه ددی څخه آیاجریبی که حدودات معتبردی
دشریعت غراء په رڼاکی ئې واضح کړی اوکوم دلائل چې دحدودو په باب وی هغه راته
واضح ولیکی اوکه دجریبي په باب وی هغه راته واضح کړی اوپه کوم یوچې حکم سوی
وی هغه راته لطفاً ولیکی. (والسلام المستفتی ملاعبدالقدوس)

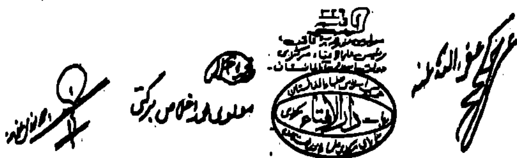
بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصواب

په دی باره کی چې دخریداری په مځکه کی حدود معتبردی که جریبونه باید ووایو چې داپه
عقد پوری اړه لری که عقدپرحدودو شوی ووحدود اعتبار لری اوکه عقد پرجریبونو شوی
ووجریبونه اعتبارلری مثلاکه دعقد په وقت کی ویل شوی وه چې دغه مځکه چې دغه یی
حدوددی او۱۰۰ ګزه کیږی یا۱۰۰ جریبه کیږی په دونه قیمت یی درکوم نوداعقد
پرحدودودی وروسته که دامځکه کمه سوه یابالاسوه قیمت تغیرنه پیداکوی لکن مشتری
لره اختیار دقبول اوورددعقد شته په صورت دکمبودکی اوکه ویل شوی وی چې دغه
مځکه چې ۱۰۰ جریبه کیږی جریب په زر افغانی مثلادرکوم نوداعقد پرجریب شوی دی
آینده جریب اعتبارلری که مځکه هرڅو جریبه شوله دفی جریب قیمت به ورکوی
اوعقدپردواړو (یعنی حدود اوجریبونه) صحت لری،

كما يصح بيع العقار المحدود بالذراع والجريب يصح بيعه بتعيين حدوده المجلة المادة ۲۲۱
انمايعتبر القدرالذى يقع عليه عقد البيع لاغيره(المجلة المادة ۲۲۲)وكمايصح بيع العقار بالكيل
اوبالحد ود يصح بيعه ايضاً بكليهما فلو باع ارضا ذكرحدود ها وقال ان مساحتها كذاذراعا كل
ذراع بكذاصح وكانت العبرة للكيل لانه بتفصيل الثمن اصبح العقد واردا عليه امالوباع ارضا بالف
وذكرحدودها وزرعها فالعبرة للحدود وفى الحالين اذاوجد الارض اريد اوانقص من القدرالذى
ذكر فى العقد فتجرى عليه احكام المادة ۲۲۶ شرح المجلة سليم باز م۲۲۲ ص۱۰۷ وجاء فى
المجلة المادة ۲۲۶ اذابيع مجموع من المذروعات سواء كان من الاراضى اومن الامتعة وسائر

الاشياء وبين مقداره وجملة ثمنه فقط اوفصل اثمان ذرعانه ففى هاتين الصورتين يجرى الحكم على مقتضى حكم الموزونات التى فى تبعيضها ضرر واماالامتعة والاشياء التى ليس فى تبعيضها ضرر كالجوخ والكرباس فالحكم فيها كالحكم فى المكيلات مثلا لوبيعت عرصة على انها مائة ذارع بالف غرش المكيلات فظهر انها خمسة وتسعون ذراعا فالمشترى مخير ان شاء تركها وان شاء اخذ تلك العرصة بالف غرش واذاظهرت زائد اخذ ها المشترى ايضاً بالف غرش فقط الخ كذلک لوبيعت عرصة على انها مئة ذراع كل ذراع بعشرة غروش فظهرت خمسة وتسعين ذراعا اومائة وخمسة ا ذرع خير المشترى ان شاء تركها وان شاء اخذها اذاكانت خمسة وتسعين ذراعا بتسعمائة وخمسين قرشا واذاكانت مئة وخمسة اذرع بالف وخمسين قرشا الخ(المجلة المادة ۲۲۶ وهكذافى شرح المجلة للاتاسى فى تشريح المواد المذكورة) واللّٰه اعلم وعلمه اتم

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

په مخکنې حکومتوکې چې چادولتې شیان رانیولي وي

پوښتنه :دقندهاردمرکزی دارالافتاء ومحترم رئیس صاحب اواعضاء ته السلام علیکم ورحمة اللّٰه وبرکاته وروسته زموږ په منطقه کی یوتعداد خلق دی چې دولتی شیان ئې رانیولی دی دکمونستانو دحکومت په وخت کی یادربانی دحکومت په وخت کی چې هغوی لیلام وی اولیلام ئې تثبیت وی اودوی یاتولی روپی ورکړی یائې بعضی قسطونه ورکړی وی بعضی ئې پاته وی لکه موټران یادکانونه یاژرندی یاځمکی هیله کووچې په دغه حصه کی فتوی راکړی چې ذکرسوی شیان دولتی دی اوکه دمشتریانودی اوکه دولتی وی هغه روپی ئې دولت ورکوی کیااوکه مشتریانووی پاته قسطونه دولت په هغه قیمت څنی اخلی اوکه په اوسنی قیمت واللّٰه اعلم

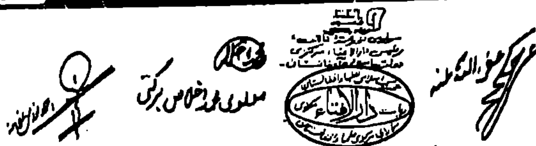
(الحاج مولوی بهاءالدین حقانی)
(معاون ریاست امر بالمعروف)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب باسم ملهم الصواب

دبیع دانعقاد دپاره یو شرط دادی چې مبیعه به مملوک فی نفسه وی که چیری مبیعه مملوک فی نفسه نه وی دبیع دانعقاد شرط فوت شو وداسی بیع ته بیع باطله ویل کیږی دبیع باطلی حکم دادی چې په قبض باندی هم ملک دمبیعی ومشتری ته نه نقل کیږی نو حاصل دادی چې کمونستان یاربانیان یاتوپکیانو چې دولتی ځمکی یادکانونه یاژرندی یاموټران پرخلقو خرڅ کړي دی هغه ددوی بیع بیع باطله ده ځکه چې دغه شیان چې ذکرشول ټول دبیت المال دی ومذکورو کسانوته ملک فی نفسه نه دي ثابت بیع چې باطله سوه ملکیت ومشتریانوته نه دي نقل سوی دهغه وجه داده چې په مذکورو کسانوکی هرچاچې دبیت المال شئ خرڅاوه هغه شخص نه خلیفه نه امام نه قاضی نه وکیل د امام ؤ نوپه دغه وجه ددوی بیع صحیح نه ده زموږ په نظر دحل مناسبه لارئ داده چې کوم خلق ددولت له خواڅخه دمال مشتری سندپه لاس کی لری دامیرالمومنین په اجازه دی دموجوده وقت په قیمت دمذکور اشیاؤ دمشتریانو سره بیع تجدید سی که چیری دامیر المومنین رضا ثیت وورنه نوداکار به نه کیږی په دی صورت کی دوی لوی فایدی شته اول داچې کله بالکل ورڅخه ضبط اوقبض شی درعیت ډیر غټ نقصان دی اوحال داچې پررعیت باندی ډیرزیاد شفقت په کاردی خصوصا په موجوده اضطراری حالت کي دوهمه فایده داده چې رعیت به په نفرتکی نه واقع کیږی اوکوم خلق چې سند ددولت لخوانه لری دهغو څخه دی بیله چون وچرا ضبط شی.

الشرط الخامس وهو كون الملک للبائع فيمايبيعه لنفسه فيبطل بيع ماليس مملوكاله اذاباع لنفسه وان ملكه بعده شرح المجلة للاتاسي ج۲ ص۸۸ ومنها (اى من شرائط الانعقاد) فى المبيع وهو ان يكون موجود وان يكون مملوكا فى نفسه وان يكون ملک البائع فيمايبيعه لنفس فلا ينعقد بيع الكلاء ولوفى ارض مملوكة له (الهندية ج۳ ص۲)الشرط الثالث للمعقود عليه ان يكون مملوكافى نفسه اى محرزاوهو مادخل تحت حيارة مالک خاص فلاينعقد بيع ما بمملوک لاحد من اناس (الفقه الاسلامى ج۴ ص۳۵۸)واماانواعه (اى البيع) فبالنظر الى مطلق البيع اربعة نافذ وموقوف وفاسد وباطل فالنا فذ مالفاده الحكم للحال والموقوف مالفاده عند الاجارة والفاسد مالفاده عند القبض والباطل مالم يفده اصلا(الهندية ج۳ ص۳)والله اعلم بالصواب

مولوي نذاحمد الحقاني مولوي محمود ميوندوال مولوي نورمحمد ثاقب رئيس دارالافتاء دولت اسلامي افغانستان

باب الربا

ډوډۍ په قرض ورکول

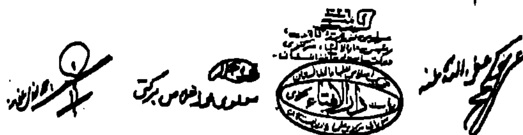
پوښتنه :دارغستان له اولسوالي علماء کرامو فتوی ورکړی ده چي دډوډی قرض ورکول او اخيستل روادی شرعی منع پکی نشته هيله لروچي دامسئله تصويب یاترديد کړی .

(المستفتی حاجی ملامحمد آخند دارغستان اولسوال)

بسم الله الرحمن الرحيم

دمرکزی دارالافتاء نظر

ذكرت فى ردالمحتار ج۴ ص۱۹۷ وج۴ص۲۰۸ وطحطاوى على الدرج۳ ص۱۱۲ والهندية ج۳ ص۲۰۱ والفقه الاسلامى ج۴ ص۶۱۸ وفتح القدير ج۶ ص۱۷۷ وتحفة الفقهاء ج۲ ص۱۷ فتوى الدرالمختار وردالمحتار على جواز استقراض الخبز وزناوعدداوهوقول محمد رحمه الله ورجحه فى فتح القدير وفتوى الهندية على جوازا ستقراضه وزنا لاعددا وهو قول ابى يوسف رحمه الله تعالى عليه والمختار قول محمد رحمه الله تعالى لان فتوى اكثر الكتب عليه وعللوه بالتعامل وحاجة الناس كمافى تحفة الفقهاء وغيره والله اعلم.

مولوي عبدالحكيم عفي عنه مولوي محمد اخلاص برکتي مولوي احمد نوري عفي عنه مولوي نورمحمد ثاقب رئيس دارالافتاء دولت اسلامي افغانستان

دغنمو تبادله په اوړوسره څه حکم لري

پوښتنه : محترمينو اساتذو ددارالافتاء ته السلام عليكم ورحمة الله وبركاته وبعد پوښتنه لرو چي تبادله دغنمو په اوړو چي مقدار يواندازه وي صحيح دي كنه ؟
(المستفتى ملاعبدالحبيب)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

تبادله او بيع دغنمو په اوړو مطلقا غيرجائز كه په يوه اندازه وي اوكه نه وي :
وفى شرح دررالبحار ومنع اتفاقا ان يباع البر باجزائه كدقيق وسويق ونخالة الخ ردالمحتار ج۴ ص۲۰۸

اوپه الدر المختار على هامش ردالمحتار ج۴ ص۲۰۸ كښي راغلي دي:
لايجوز بيع البر بدقيق اوسويق وهو المجروش ولابيع دقيق بسويق مطلقا ولو متساويا لعدم المسوى فيحرم لشبهةالرباه والله اعلم.

مولانا محمود ميوندوال مولوى عبدالحكيم عفى عنه

له مشترک مال څخه په دې شرط قرض اخستل چي راتلونکي گټه به ټوله دپور ورکونکي وي

پوښتنه : محترم مسئول دارالافتاء قندهار محترمو موږ دوه شريكان يوهغه مال مشترک موپه (۵۰) زره نقدواو ۲۰۰۰۰۰ پور دځلوروّ مياشتومو وركړى اوس يوشريک دغه (۵۰ زره) نقدى اخلى اوداپل شريک ورته وايي چي صحيح ده دغه دمال مشترک گټه چي ټوله په دى معامله كښي شوى ده څكه اصل سرمايه ۲۰۰۰۰۰ وه اوس ئې پنځوس زره گټلى څلور مياشتى بعدزمادى په دغه شرط ئې دركوم دغه ۵۰ زره نقدى اوس دغه زموږ طريقه صحيح ده اوكه نه اوبل صورت دغه دمال مشترک گټه په تقسيم سره وويشو هغه ۵۰ زره چي دى ورې دى هغه گټه نه لرى داصحيح ده كنه بينوابالصواب توجرواعند الوهاب.

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب

محترم ورور مستفتى صاحب چونكه ستاسوداشريک مال ربح اوگټه كړي ده نواوس به

تقسیم کیږي په وفق دشرط ستاسو کله چې په رأس المال اوربح کې یوڅه مقدار نقدی روپې وی اونورپوروپه نقداوپور دواړوکی تاسو دواړه حق لرئ نواوس چې دایوشریک وایي چې دانقدی ټول ماته راکړی ځکه چې زماضروری پکاردی دالکه دي دهغه بل شریک دحصی په دغه نقدي مال کی دهغه څخه مطالبه کوی په طریقه ددین اوقرض سره اوس چې دابل شریک ورته وایي چې صحیح ده خوکټه به ټوله زماوی اوزیاته حصه ترهغه چې په عقد کی شرط شوي وی دربح څخه په هر تقدیردادواړه صورته اعتیاض اوعوض اخستل بلل کیږی پرقرض اودین باندی دامعامله ناروا اوسوددی لکه په اعلاء السنن ج۱۴ ص۵۱۲ کی لیکل شوي دی ۴۸۵۸ :

عن علی امیرالمؤمنین مرفوعا (کل قرض جر منفعة فهو ربا) وقال الموفق فی المغنی وکل قرض شرط فیه الزیادة فهو حرام بلاخلاف قال ابن المنذر اجمعو اعلی ان المسلف اذاشرط علی المستلف زیادة اوهدیة فأسلف علی ذالک أن أخذ الزیادة علی ذالک ربا وقد روی عن ابی بن کعب وابن عباس وابن مسعود انه نهو اعن قرض جر منفعة ولانه عقدارفاق وقربة فاذا شرط فیه الزیادة اخرجه عن موضوعه ولافرق بین الزیادة فی القدر اوفی الصفة (اعلاء السنن ج۱۴ ص۵۱۳) واللّٰه اعلم بالصواب

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی احمد نوری مفتی مذ مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

کومه مؤسسه چې دتجارت په غرض خلکوته قرض ورکوی

پوښتنه : دکندهار ومحترم المقام دارالافتاء ته السلام علیکم ورحمة اللّٰه وبرکاته محترمو اول موصحت وعافیت دخداوند متعال څخه مطلوب لرم اوبل عرض اومطلوب دادی چې دلته یو مؤسسه غواړی چی وبی روزګاره خلکوته پیسی ورکړی چې هغه خلک کاروبار په وکړی خومؤسسه غواړی چی یومعلوم شئ پرخلکو مقررکړی مثلا یوه نفرته سل ډالر ورکوی خوماهانه پنځه ډالره غواړی آیاداسی صورت به جائزوی که یا که جوازونه لری بل داسی صورت به وی چی هم دلته وخلکوته دکار دپاره پیسی پیداسی اوهم جوازولری محترمو هیله ده چی په دی ارتباط یوه مفیده لاره راته معلومه کړی والسلام.

(المستفتی والی کندهار ملامحمد حسن رحمانی ۷ - ۵ - ۱۳۷۵)

بسم اللّٰہ الرحمن الرحیم

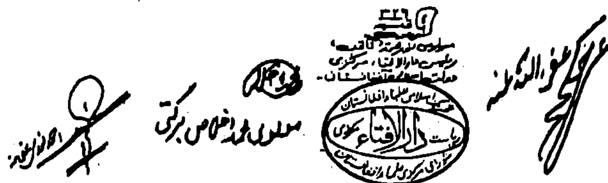
الجواب ومنه الصدق والصواب

داپیسی به یاپه طریقه دقرض ورکوی اویاپه طریقه دمضاربة اویاپه بله طریقه که چیری په طریقه دقرض وی اوبیاهم مؤسسه یومعلوم شئ مقررکړی پرخلکوماهانه اوپه اخیرکښی خپلی پوره پیسی هم غواړی نوداپرقرض نفع شرط کول اواخستل دی داناجائزده اوکه چیری په طریقه دمضاربة وی اوداماهانه نفع درب المال دپاره پکښی شرط وی که خلکو یعنی مضاربینوکته کړی وی اوکه تاوان نودامضاربة هم فاسد اوناجائزده اوکه چیری بل صورت وی دهغی نوتعین پکارده چې بیاوکتل شی چې صحیح ده اوکه نه نوزموږ مشوره خودادہ چې یادی قرض ورکړی خونفع دی نه شرط کوی اویادی مضاربة صحیح وکړی چې ربح جزء شائع وی لکه نصف یاثلث وغیره اودیوطرف لپاره به تعین دیوقدر معین نکوی اوکه مضارب نفع و نکړی اویائې نقصان وکړونورب المال به نفع نه غواړی؛

واماالذی یرجع الی نفس القرض فهوان لایکون فیه جر منفعة فان کان لم یجز نحو ماذااقرضه دراهم غلة علی ان یردعلیه صحاحا اواقرضه وشرط شرطا له فیه منفعة لماروی عن رسول اللّٰہ صلی اللّٰہ علیه وسلم انه نهی عن قرض جر نفعا ولان الزیادة المشروطة تشبه الربا لانها فضل لایقابله عوض والتحرزعن حقیقة الربا وعن شبهة الربا واجب هذااذاکانت الزیادة مشروطة فی القرض فامااذاکانت غیر مشروطة فیه ولکن المستقرض اعطاه اجودهما فلاباس بذالک الخ بدائع الصنائع ج۷ ص۳۹۵)

وفی الاشباه کل قرض جر نفعا حرام (قوله کل قرض جر نفعاحرام) ای ذاکان مشروطا کما علم مما نقله عن البحروعن الخلاصة وفی الذخیرة وان لم یکن النفع مشروطا فی القرض فعلی قول الکرخی لاباس به ویأتی تمامه ردالمحتار ج۴ ص۱۹۴ المضاربة تفسد باشیاء منها اذاشرط لاحدهما من الربح مایقطع الشرکة نحوان یجعل له دراهم مسماة مائة اواقل اواکثر فسدت المضاربة الفتاوی قاضیخان علی هامش الهندیة ج ۳ ص۱۶۱ ویشترط ایضا ان یکون جزء اشائعا کالنصف اوالثلث لتحقق المشارکة بینهما فی الربح قل اوکثر فلوشرط لاحد هما قدرمعین کمائة مثلافسدت المضاربة لقطع الشرکة فی الربح ولاحتمال ان لایحصل من الربح الا مقدار ماشرط له راجع المادة ۱۳۳۷ وشرحها شرح المجلة لسلم بارج۲ ص۷۴۷

اودغه مضمون په شرح المجلة للاتاسي ج ۴ ص ۳۲۳ کښی هم ذکرشوی ده ۱۲

مولانا محمد مسلم حقانی مولانا عبدالله مولوی نور محمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

کتاب الاجارة

دمشاع اجاره ابتداءً صحیح کیږي کنه ؟

پوښتنه :-محترم مولوی صا حب ثاقب عزتمنده څرنګه چې څه اندازه افواهی معلومات موږ تاسو محترم ته درکړی دی ستاسود هدایت سره سم مواوس تحریري معلومات درولیږل ستاسو حضورته یوه قطعه مځکه دولتی موږ په اجاره ورکړی تیر کال زموږ په فکرتوله دولتی وه بالاخر په دغه مځکه کښی یوه قطعه مځکه رعیتی شوه داسناددمخی اوس دغه مالک دمځکی زموږ څخه دخپل مځکی په اندازه غنم غواړی اوهم بل کال دغه شخصی مځکه حکومت په اجاره ورکړی اوحال دادی چې دغه شخصی مځکه اوبه نه لری زموږ په اوبو اوبیږی اوهم دغه شخصی مځکه کښی اجاره دار پالیزکرلی اوزموږ په مځکه ئې غنم اوپیا زکرلی اوموږ دغه توله مځکه په ۳۰ خرواره ورکړی آیا دغه سړی په دغه خپل پالیز کښی حق لری اویازموږ په غنمو کی هم ؟

(المستفتی دمځکو مسئول جمعه خان اوغلام رسول)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب

محترمو اجاره دمشاع که تقسیم قبلوی اوکه ئې نه قبلوی غیر لخپله شریکه څخه ابتداء نه صحیح کیږی په قوله دامام ابو حنیفة رحمه الله تعالی اوپه قول دصاحبینو رحمهما الله تعالی په شرط دبیان دنصیبی صحیح کیږی او اجاره ورکول خپل شریک ته دخپلی نصیبی روادی که قسمة قبلوی یائې نه قبلوی که ګرده خپله حصه ورکی یابعضی اوشیوع عارضی اجاره نه فاسده وی په اتفاق سره داامامانو رحمهم الله تعالی - په سبب داو بیدو دشخصی مځکی په اوبودولتی مځکی که په اذن سره وی که بی اذنه وی هیڅ ضرر

یاتاوان دشخصی مځکی وخاوندته نه رسوی.

اجارة المشاع فیمایقسم وفیمالایقسم فاسدة فی قول ابی حنیفة رحمه الله تعالی وعلیه الفتوی کذا فی فتاوی قاضیخان وعندهمایجوز بشرط بیان نصیبه الخ واجمعوا انه لو آجر من شریکه یجوز سواء کان مشاعا یحتمل القسمة اولا یحتمل وسواء آجرکل نصیبه اوبعضه کذا فی الخلاصة والشیوع الطاری لایفسدها اجماعًا کمالوآجرکلهاثم تفاسخا فی نصفها اومات احدهما او استحق بعضهایبقی فی الباقی فی النصاب والصغری الفتاوی الهندیة کتاب الاجارة الباب السادس عشر فی مسائل الشیوع فی الاجارة (ج۴ صفحه ۴۴۷ و ج۴ صفحه ۴۴۸)ولایضمن من سقی ارضه اوزرعه من شرب غیره بغیراذنه فی روایة الاصل وعلیه الفتوی شرح وهبانیة وابن الکمال عن الخلاصة لما مر انه غیرمتقوم الدرالمختار بهامش ردالمحتار (ج۵ صفحه ۳۱۷) واماضمانه بالاتلاف بان یسقی ارضه بشرب غیره فهو احدی الروایتین والفتوی علی عدمه کمافی الذخیرة وهوالاصح کمافی الظهیریة وتمامه فی النهر ردالمحتار(ج۴صفحه ۱۳۲)

نوچې اجاره صحیح سوه په سبب دشیوع عارضی نودی هغه دشخصی مځکی خاوندته پرقدردمځکی دی غنم ورکړی یعنی دغه خرواره غنم دی پرسرکاری مځکه اوشخصی مځکی باندی تقسیم سی هرڅه چې وروړسیده هغه دی ورکی که دولتی مځکه اوشخصی مځکه په قیمت کی سره برابره وه یعنی څلور ګزه دشخصی مځکی په یولک افغانۍ اودولت دمځکی څلورګزه هم په یولک افغانی وو تفاوت ئې نه درلود اوپه مقدارکی هم سره برابر ي وی یعنی دولتی مځکه سل (۱۰۰) جریبه وه اوشخصی مځکه هم سل (۱۰۰) جریبه وه نودی داغنم سره نیمائ کی اوکه يې تفاوت سره درلود یعنی دولتی مځکه (۱۰۰) جریبه وه اوشخصی (۲۰) جریبه وه نودی پنځمه حصه وصاحب ته دشخصی مځکی ورکړ سی اودشخصی اودولتی دپاره ئې غنم مذکور مقررکړي دی نومستاً جرلره اختیاردی چې هر قسم تصرف پکښی کوی که په دواړه کی غنم کری یاپه دواړو کی پالیزکری یاپه یوه کی یوشئ کری په بله کی بل شئ کري:

وتصح اجارة ارض المزراعة مع بیان مایزرع فیها اوقال علی ان ازرع فیها ماشاء(الدرالمختار بهامش ردالمحتار ج۵ ص۲۰) والله اعلم بالصواب.

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی محمود میوندوال

دریګواودبرواجاره څه حکم لري

پوښتنه ومحترم مولوی صاحب نور محمد ثاقب وحضورته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته (۱) ددغه ریګواو دبرو اجاره صحت لری چې حکومت یي پريوچا اجاره کړی اوکه يي نه لری ځکه چې دغه خويونامعلومه شئ دی ځکه خلک ئې په غلاخپلو کوروته وړی نودجنايي مدیریت ددغه مشکلاتوسره مخامخ دی ترڅوددغه اجاری په باره کښی دصحت درلودلو اونه درلودلو په باره کښی پوره معلومات راکړی ځکه چې دغه ریګ خویوکال دباران اوبه پريوه خواوړی اوبل کال ئې پربله خواوړی یوکال دیو سړی مځکه لاندی کړی اوبل کال ئې دبل چا مځکه لاندی کړی وی نوځکه دغه نامعلو مه شئ ددغه اجاره صحت لری اوکيا ځکه چې نامعلومه شئ دی والسلام.

(المستفتی مولوی صاحب محمد سلیم مدیر جنايي)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

مسئله داده چې ددغه ریګواودبرو اجاره صحت نه لری ځکه چې داتملیک دعین دی اواجاره چې واقع شی پرعین باندی هغه جائزه اوصحیح نه ده لکه په الفتاوی البزازية بهامش الفتاوی الهندية ج۵ ص۴۷ کی لیکلی دی:

الاجارة اذاوقعت على العين لايجوز فلايصح استجار الاجام والحياض لصيد السمک اورفع القصب وقطع الحطب او يسقى ارضه اوغنمه منها وكذااجارة المراعى.

اوهمدارنګه په تبيين الحقائق ج۵ ص۱۰۵ کی لیکلی دی:

وقال الامام الاسبيجابى فى شرح الطحاوى التمليک على ضربين تمليک منفعة وتمليک عين وكل وجه على وجهين امان يكون ببدل اوغير بدل فتمليک العين ببدل هو البيع وتمليک العين بغير البدل هى الهبة والصدقة والوصية ومااشبه ذلک واماتمليک المنفعة ببدل فهى الاجارة وتمليک المنفعة بغير بدل هى العارية اوهمدارنګه په ردالمحتار على الدرالمحتار ج۵ ص۴۳ کښی لیکلی دی وذکرهنا الاجارة اذاوقعت على العين لاتصح الخ وهكذافى الاختيار لتعليل المختار ج۲ ص۵۰ وايضاً فى البدائع ج۴ ص۱۷۴ (و ج۴ ص۱۷۵) والله سبحانه وتعالى اعلم

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نذاحمد الحقانی

ددلالي اواجرت ددلالي څه حکم دی

پوښتنه : دکندهار ولايت دامنيې محترم قومندان صاحب السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته زه عبدالظاهر دپير محمد زوی ددمان ولسوالی اوسيدونکی محترمه! موږ دکشمشو په سرايکی ددلالی وظيفه اجراء کوولکن بعض تجاران زموږ څخه دلالی په يوه نامه په بل نامه ګرځوی کچيری دغه دلالی دشريعت مطابق ددی حق لری چې زموږ څخه وګرځوی موږ څه نه وايو کچيری حقيقت نه لری بايد په آينده کی زموږ څخه دلالي ونګرځول شی په احترام.
(المستفتی عبدالظاهر ۲۸ - ۷ - ۱۳۷۶)

وکتل سو امريت جنايئ دشرعی احکامو مطابق اجراءات وکړئ.
(حافظ عبدالمجيد قوماندان امنيه کندهار)

دابتدائيه محکمی محترم مقام ته دعارض عارضه من حيث الارتباط تاسوته راجع سوه څرنګه چې پوهيږی اجراءات يی وکړی والسلام.
(مولوی محمد سليم مديرجنايي)

محترم ددارالافتاء رئيس صاحب ته السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته بعد دمستفتی عارضه درته راجع سوه اميد دی چې مشکل ئې ورحل کړئ. ومن الله التوفيق.
(دکندهار ولايت ابتدائيه محکمه)

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيد نا محمد وعلى اله وصحبه وسلم الجواب باسم ملهم الصواب ددلال اجرت اومزدوری اخستل رواو جائز ده ليکن دغه دد لالی اجرت اومزدوری به معلومه وی دلته غلبا ۳ صورته سته اول ۲ صورته دجوازدی دريم صورت دنه جوازدي (۱) دلال چې کوم شی وکوم شخص ته ورخرڅوی يائې ورته رانسي داسي به ورته وائئ چې فلان شئ درته خرڅوم يائې درته رانيسم مثلا ۲۰ زره افغانی غواړم ۲ که ئې مزدوری معلومه نکړه دعرف له وجهی حق د مزدوری لری مګر تراجر مثل به اضافه نه ورڅخه اخلی دغه ۲ صور ته جائزدی ۳ که دلال وچاته وويل چې فلان شئ چې په کوم مقدار مبلغ مي درته خرڅ کړی مثلا ۵۰۰۰۰ افغانی ستادی هغه باقی زمادی دغه دريم صورت يی ناجائزدی مفتی رشيد احمد صاحب دامت برکاته په احسن الفتاوی ج ۷ ص ۲۷۲ کی ليکلی:

سوال: دلال کی اجرت جانبین سے شرعا جائز ہے یا نہیں الجواب ومنہ الصدق والصواب جائز ہے بشرطیکہ صاف طور پر اجرت معلوم کرلی جائے(*) قال فی الشامیة عن البزازیة اجارة السمسار والمنادی والحمامی والصکاک ومالایقدرفیه الوقت ولا العمل تجوز لما کان للناس به حجة ویطیب الاجر المأخوذ لو قدرأ جر المثل ردالمحتار ج۵ ص۳۴ وایضأفی بیوع الشرح واماالدلال فان باع العین بنفسه باذن ربها فاجرته علی البائع وان سعی بینهما وباع المالک بنفسه یعتبر العرف وفی الشامیة فتجب الدلالة علی البائع اوالمشتری اوعلیهما بحسب العرف جامع الفصولین ردالمحتار ج۴ ص۴۶)

سوال: زید نے بکر سے کہا کہ میں تمہاری بھینس عمر کے ہاتھ فروخت کرادیتا ہو مگر اس شرط سے کہ مبلغ تین سو پچاس روپے تمہیں دونگا اور اس سے زائد جتنا بھی وصول ہو وہ میں لے لونگا ......الخ جواب یہ معاملہ ناجائز ہے آہ احسن الفتاوی(**) ج۷ ص۲۷۳ واللہ تعالی اعلم۔

دیوچاسره تراجاره کولو وروسته بیاهغه شئ وبل ته په اجاره ورکول

پوښتنه :محترم ریاست دارالافتاء السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته چې دووکسانوته ښاروالی دزمکی اجازه وکړی چې دکان کی جوړکړه خودیوه تاریخ مخ ته وی دبل مؤخروی لکن دمؤخر تاریخ سړی تصرف مخ ته وکړی یعنی خاوره راوړی اوهغه بل نفرچې تاریخ یې مخته ووهغه تصرف وروسته وکړی دمخ کی خاوری څخه دیو الونه جوړ کړی په دی کی شریعت څه حکم کوی چې دادکان دچادی دجواب په انتظار.

(ازطرف رئیس استئیناف مولوی محمدداد گل صاحب)

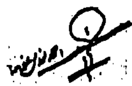
بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله رب العالمین وصلی الله علی سید نامحمد وعلی اله وصحبه وسلم الجواب باسم ملهم الصواب په مذ کور صورت کی که اول شخص ته مځکه تسیلم سوی وی نو بیا اجاره ثانیه صحت نه لری:

رجل اجرداره من رجل وسلمها الیه ثم بعد ذلک اجرها من اخر لایجوز ولاینعقدالاجارة الثانیة فی حق الاخر حتی لوانفسخت الاجارة الاولی وسقط حق المستاجر الاولی لایلزم ان یسلم الی الثانی(خلاصة الفتاوی ج۳ ص۱۱۹) وتسلیم الدار والارض یتم بان یقف المشتری فی داخلها اوقریبا منها بحیث یری جانب الارض او یقدر علی اغلاق باب الدار فورا (الفقه الاسلامی ج۴ ص۴۱۹) والقبض عندالحنفیة یتم بالتخلیة بان یخلی المالک بین المعقود علیه والطرف الاخر برفع الحائل بینهما علی وجه یتمکن الاخرمن الحیازة والتصرف فی الشئ الفقه الاسلامی ج۴

(*)ترجمه: پوښتنه: ددلال اجرت له جانبینو شرعا جائزدی اوکنه ځواب جائزدی په دی شرط چې په ښرګنده توګه اجرت معلوم کړل شي

ص۲۴۶ والله اعلم وعلمه اتم واحکم

مولانا احمد نوری عفی عنہ مولانا محمود میوندوال

که دی تردو مره په زیاتوخرڅ کړی نوزیاتي ستادی

پوښتنه ومقام ته دمحترم رئیس صاحب ددارالافتاء السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته محترمه! وماته عبد العظیم وویل چې زماپه انذ ازه –۱۹۶۰ میتره مځکه فی میترپه ۲۳۰۰۰۰ افغانی ته خرڅه کړه اوکه دی اضافه زماترپورته قیمت دغه مځکه زما خرڅه کړه هغه اضانه پیسی ئې ستادی مافعلادغه مځکه په ۲۴۰۰۰۰ افغانی خرڅه کړي ده چې زماپه اندازه ۱۹۶۰۰۰۰ لکه افغانی وعبدالعظیم ته ورځی نوزه ستادمقام څه هیله کوم چې درویه دشریعت وماته معلومات راکړی چې زه دغه ذکرشوی پیسی دده څخه واخلم اوماته درویه دشریعت روا ایښت لری که یا چې زه ستادمقام دهدایت سره سم هغه کاروکړم اوزما غاړی دخدای اورسول پوری خلاصی وی .

(المستفتی محمد ظاهر ولد محمد اسماعیل)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب

کچیری په وکالة کی اجرة شرط شوی وی نو وکیل مستحق داجرة دی اوکچیری په وکالة کی اجرة نه وو شرط سوی اوداوکیل هم هغه څوک ووچې خدمت ئې په اجرة سره نه کاوه نوبیادی متبرع دی نودده لپاره مطالبه نسته داجرة اوکچیری داوکیل هغه څوک وو چې خدمت ئې په اجرة سره کاوه نوبیاددغه وکیل لپاره اجرمثل دی:

اذااشترطت الاجرة فی الوکالة واو فاها الوکیل استحق الاجرة اطلاقه یدل علی انه لافرق فیما اذاوقت وقتا معلو مالایفاء الوکالة اولا وان لم تشترط ولم یکن الو کیل ممن یخدم بالاجرة کان متبرعا فلیس له ان یطالب بالاجر واما اذاکان ممن یخدم بالاجرة فله اجر مثله لان المعروف عرفا کالمشروط شرطا المادة (۱۴۶۷) من مجله الاحکام مع شرحه لسلیم باز ۷۸۹ الو کالة باجر تصح الوکاله باجرو بغیر

(**) ژباړه اپوښتنه زید وبکرته وویل چې زه ستاګا مینبه پر عمر خرڅوم خوپه دی شرط چې دری نیم سوه روپی وناته درکوم اوتردی زیاتی که می هرڅومره څنی واخستی هغه زه اخلم ځواب دامعامله ناجائزده (مرتب)

اجر لان النبی صلی اللّٰہ علیہ وسلم کان یبعث عماله لقبض الصد قات ویجعل لهم عمو لة فاذاتمت الوکالة باجر لزم العقدو یکون للو کیل حکم الاجیر ای انه یلزم الوکیل تنفیذ العمل ولیس له التخلی عنه بدون عذر یبیح له ذلک واذالم یذکر الاجر صراحة حکم العرف فانکانت مأجورة عادة کتوکیل المحامین وسما سرة البیع والشراء لزم اجرالمثل ویدفعه احد العاقدین بحسب العرف وان کانت غیر مأجورة عرفا کانت مجانا اوتبرعا عملا بالاصل فی الوکالات وهو ان تکون بغیر اجر علی سبیل التعاون فی الخیر الخ (الفقه الاسلامی ج۴ ص۱۵۱) واللّٰہ اعلم بالصواب

مولانا احمدنوری عفی عنہ مولانا نذاحمد الحقانی مولانا محمود میوندوال

که دی تردومره په زیاتو خرڅه کړه نوزیاتي روپۍ ستادي

پوښتنه چې یوسړی بل چاته ووایی زمافلانی قطعه مځکه په لس لکه افغانی راخرڅه کړه بالابود ترلسولکوئ ستادی هغه سړی ئې په ۱۵ لکه افغانی خرڅه کړی دغه پنځه لکه افغانی د چادی اودغه دلال ته څه شی شته؟

(ملااحمد شاه د مرکزی محکمی محرر)

بسم اللّٰه الرحمن الرحیم

بعون الملک العلی الاعلی

محترم مستفسر صاحب دغه مذکوره معامله جائز نه ده فاسده ده اود مځکی ټول قیمت اوبدل دمالک دی ددلال دپاره اجرمثل دی یعنی دهغه دکارپه مثل مزدوری کیږی:

سوال: زید نے بکر سے کہا کہ میں تمہاری بھینس عمر کے ہاتھ فروخت کرادیتا ہو مگر اس شرط سے کہ مبلغ تین سو پچاس روپیہ تمہیں دونگا اور اس سے زائد جتا بھی وصول ہو وہ میں لے لونگا...... الخ جواب یہ معاملہ ناجائز ہے (*) الخ احسن الفتاوی من ج۷ ص۲۷۳ الی ج۷ ص۲۷۴

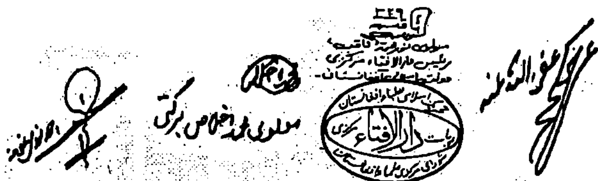
لماکانت الاجارة نوعا من البیع فتفسد بکلما یفسد البیع کجهالة مأجور اواجرة اوعمل اومدة (درمختار) الخ شرح المجلة لسلیم باز البنانی ص۲۵۷

په دغه مذکور شرح ص۲۵۹ کی راغلی دی:

الاجارة الفاسدة نافذة —حتی ان المستأجر فاسدا لوآجر اجارة صحیحة جاز لوبعد القبض انظر الی

(*) ژباره: پوښتنه زید وبکرته وویل چې زه ستاکامیینه پرعمر خرڅوم خوپه دی شرط چې دری نیم سوه روپۍ وتاته درکوم تردی زیاتی که هرڅومره وی هغه زه اخلم الخ ځواب دامعامله نا جائزده الخ (مرتب)

مادة ۵۸۸ لکن الاجر یملک فیها اجر المثل ولایملک الاجر المسمی هکذافی الا ختیار لتعلیل المختار من ج۲ ص ۵۷ الی ج۲ ص۵۸ والله تعالی اعلم وعلمه اتم

مولانا احمد نوری عفی عنه مولانا محمود میوندوال مولوی نور محمد ثاقب رئیس عمومی دارالافتاء مرکزی امارت اسلامی افغانستان

دبائیسکلانو په اجرت ساتلو حکم

پوښتنه : جناب محترم رئیس صاحب دارالافتاء راجع به موضوع بائسکل های که پیش روی دامن قومندانی ازمراجعین میباشد قومندانی ازجیب خودش مبلغ ۳۰۰۰۰ معاش میدهند بمبلغ فوق الذکر کسی این وظیفه را اجراء میکند به هرشخص که این وظیفه سفرده شود اجراء آن میکند حالا این استفتاء میکنم که بمبلغ مذکوره اوراضی نشود فلهذا نفرخاص مثلا که فی بائسکل مبلغ ۵۰۰ افغانی اخذ نماید درین موضوع برای من هدایت شرعی عطاء فرمائید واگرازان کسی بائسکل ها وموتر سیکل ها سرقه گردیده جواب آن به کدام مقام میرسد.

(المستفتی ملاتاج محمد آخند)

بسم الله الرحمن الرحیم

بعون الملک العلی الاعلی

محترم مستفتی صاحب نوموړی شخص چې دقومندانی لخوا اجیر او ملازم مقررشوی ود دعاموخلقو دبائیسکلانو دحفاظت لپاره په مقابل د ۳۰۰۰۰ افغانی معاش نو په دغه وقت کی د ده اخستل دروپو دنورو عاموخلقو څخه جائزاوروانه دی ځکه چې دی اجیر بلل کیږی اوداجیرخاص عمل دیوخاص مرجع لپاره وی لکه په الفقه الاسلامی (ج۴ ص۷۶۶)کی لیکل شوي دی:

والاجير نوعان اجير خاص وأجير مشترک فالاجير الخاص اواجير الوحد هوالذی یعمل لشخص واحد مدة معلومة وحکمه انه لایجوزله العمل لغير مستأجره–

اوکله چې دده بی کفایتی د معاش په وجه دقومندانی سره خپل عقد د ملازمت فسخ اوختم کړی نو اوس په دغه وقت کی ده لره جائزدی چې دعامو خلقو لپاره خپل ځان اجير جوړ کړی په مناسب اجرة سره هغه که ۵۰۰ وی اوکه زیات وی اوکه کم وی نودی په دغه وقت کی اجير مشترک بلل کیږی اود ده عمل اوکار دعامو خلقو لپاره وی اود ده څخه که بایسکل ورک کړی شو ضامن دقیمت به دی وی اوپرده تاوان دی بنا پرقول مختار اومفتی به داقوالو څخه دعلماء اومجتهدینو رحمهم الله تعالی لکن که ورک کیدل او هلاک کیدل دبایسکل په داسی آفت سره وی چې دهغه څخه حفاظت ممکن نه وی نوبیادی ضامن نه دی لکه اورلګیدل یاسیلاب عام:

والاجير المشترک هوالذی یعمل لعامة الناس کا لصباغ والحدادو الکواء ونحوهم وحکمه انه یجو زله العمل لکافة الناس ولیس لمن استاجره ان یمنعه عن العمل لغيره (الفقه الاسلامی ج۴ ص۷۶۶)وقال الصاحبان واحمد فی روایة اخری ید الاجير المشترک ید ضمان فهو ضامن لایهلک فی یده ولو بغير تعد اوتقصير منه الا اذاحصل الهلاک بحریق غالب عام اوغرق غالب ونحوهما و استدلو ابفعل عمرو علی الاتی بیا نه قال البغدادی عن بعض کتب الحنفیة وبقول الصاحبين یفتی الیوم لتغير احوال النا س وبه یحصل صیانت اموالهم (الفقه الاسلامی ج۴ ص۷۶۸ وهکذا فی شرح المجلة لسلیم باز اللبنانی ص۳۳۲) والله اعلم بالصواب

مولوی احمد زری عفی عنه مولوی محمود میوندوال مولوی نذیر احمد احقانی مولوی مفتی نور محمد ثاقب رئیس عمومی دار الافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

په شرطو لو دضمان اجاره فاسدیږی اوکنه

پوښتنه : یو سړی تجار راولاړشی کرایه کش ته مال ورکړی په کرایه چې لس روپی درکوم په یوه ګزه کرایه خو په دې شرط چې دغه مال که ورک یا هلاک سوته به ئې ضامن یی اوماته به یي ضمان راکوی.

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الله الوهاب

دغه تجارچې کرایه کش ته مال په دغه مذکور شرط ورکړی کچیری ئې دغه شرط دضمان په داسی هلاکت کښی لګولی وو چې حفظ ئې ددغه هلاکت څخه ممکن نه وی نوشرط فاسد اجاره اتفاقا په فاسدیږی داجاره فاسد حکم دادی چې دآجیر اجرت مثل لازمیږی که مال هلاک شو په اجیر ضمان نشته اتفاقا کچیری ئې دغه شرط دضمان په داسی هلاکت کښی لګولی وو چې حفظ ددغسی هلاکت څخه ممکن وونو پرقول دامام ابوحنیفه رحمه الله تعالی اجاره فاسده ده اوپر قول دصاحبان رحمهما الله تعالی اجاره صحیح ده ځکه چې دغه شرط دمقتضی دعقد څخه مخالف نه دی که چیری دغه شرط دضمان نه وی هم پر اجیر باندی په دغه قسم هلاکت کښی ضمان شته پررایه دصاحبان رحمهما الله تعالی دغه رایه دپاره دفتوی راجح ده په تبیین الحقائق کښی راغلی دی؛

وبقولهما يفتي اليوم لتغير احوال الناس وبه تحصل صيانة اموالهم وان شرط الضمان على الاجير المشترك في العقد فان شرط عليه فيمالا يمكن الاحتراز عنه لايجوز بالاجماع لانه شرط لايقتضيه العقد وفيه منفعة لاحد العاقدين ففسدت وان شرط عليه فيما يمكن الاحتراز عنه فعلى الخلاف فعند هما يجوز لانه يقتضيه العقد عندهما وعنده يفسد لان العقد لايقتضيه فيكون اشتراطه فيه مفسدا (تبيين الحقائق ج۵ ص۱۳۵)

اوپه حاشية الطحطاوی علی الدر المختار (ج۴ ص۳۵) کې راغلی دی؛

وفي المحيط والخلاف فيما اذاكانت الاجارة صحيحة فانكانت فاسدة فلاضمان بالاتفاق لان العين حيئذ تكون امانة لكون المعقود عليه وهو المنفعة مضمونة باجر المثل ابوالسعود عن شرح المجمع لابن الملك (قوله وان شرط عليه الضمان) قال في التبيين وان شرط الضمان على الاجير المشترك في العقد فان شرط عليه فيما لايمكن الخ قوله (خلافا للاشباه) اي من انه ان شرط ضمانه ضمن اجماعا آه حلبي وهو منقول عن الخلاصة قال الفقيه ابو الليث الشرط وعدمه سواء لانه امين واشتراط الضمان على الامين باطل وبه يفتى آه وفي البزازية والفتوى على انه لااثرله واشتراطه وعدمه سواء.

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نذاحمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

په مرګ دمؤجريامستاجر اجاره باطليږی اوکنه

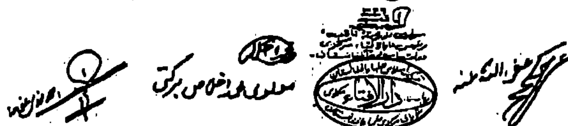
پوښتنه زماداکالور مځکه ورکړي وه ددرو کالو په اجاره اوس مې داکالور مړه شوي ده نوموړ مځکه راکرځوودمځکی ددووکلو حاصلات ئې دوی خوړليدلی ددي په مرګ سره اجاره باطليږی که يا ؟

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

اجاره په مرګ دهر چاچې عقد داجاری دده دپاره شوي وی که مؤجريا مستأجر فسخ کيږی چې ضرورت نه وي لکه مرګ دمستأ جر په لارکی دمکی کي اودلته دغه ضرورت موجودنه دی په سبب ددې لاندی مسئلی:

(وتنفسخ) بلاحاجة الى الفسخ (بموت احد عاقدين)عند نالابجنونه مطبقا (عقدها لنفسه) الالضرورة كموته فى طريق مكة ولاحاكم فى الطريق الخ (الدر المختار على هامش ردالمحتار ج۵ ص۵۷) كل من وقع له عقد الاجار ة اذاما ت تنفسخ الاجارة بموته ومن لم يقع له العقد لا ينفسخ العقد بموته (الفتاوى الهندية ج۴ ص۴۶۳) والله تعالى اعلم.

مولوی ذاهد الحقانی فاضل وفاق المدارس مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

ګوروانې په دودی اوشپني په وريانو اومرغومانو څه حکم لري

پوښتنه: دارغستان اولسوالی علماء کرامو دادو ی مسئلی په دی دول بيان کړی دی چې ۱ ګوروانی په دودی سره جائزاوروانه ده بايد په پيسو اومثلی شيانو وکړه شی ۲ شپني په وريانو اومرغومانو جائز اوروانه ده بايد په پيسواومثلی شيانووشی ستاسو څخه هيله ده چې دامسئله تصويب ياترديد کړی.

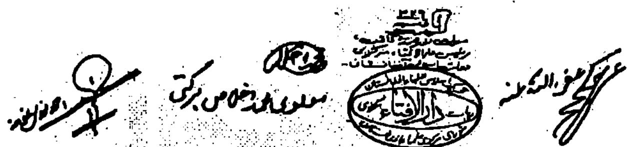
(المستفتی اولسوال ملاحاجی محمد اخند)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب ۱ـــ۲

عندنا صحيحتان لان معلومية الاجرة ضرورية فى شرح المجلة للاتاسى وانكانت اى الاجرة

عروضا اوثیابا یشترط فیه بیان القدر والصنعة والاجل لانها لاتثبت فی الذمة الاسلما فیراعی فیها شرائط السلم وانکانت من العبید والجواری وسائر الحیوانات فلا بد فیها من ان تکون معینة مشار االیها (ج۲ ص۵۴۸)

مولانا عبدالحکیم عفی اللہ عنہ مولانا احمد نوری عفی عنہ مولوی محمد اخلاص برکتی مولانا احمد الحقانی فاضل وفاق المدارس

مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

داجاری ترمودی پوره کید وروسته که مؤجر غائب وی

پوښتنه: مځکه په اجاره اخستلی شوی دپنځو کالو په مده سره داجاری دبقاپه وقت کښی بیاتر لسو ۱۰ کلو پوری دمځکی مالک ورک دی اووارث ئې هم معلوم نه دی اوس مځکه پرڅه طریقه جوازدکرنی پیداکولای شی دمستأجرسره.

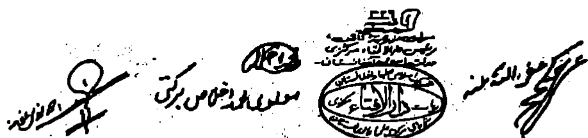
(المستفتی مولوی صاحب احمد اللہ نانی)

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک العلام کومه مځکه چې په استفتاء کښی مذکورده هغه وقت جواز دکرنی پیداکولای شی چې قاضی دورک شوی سړی پرمځکه یو محافظ اونګهبان مقررکړی چې دهغه سره به بیا عقد داجاری کیږی داهغه وقت چې دورک شوی سړی دطرف څخه وکیل نه وی اوکه وړنود هغه سره به تجدید دعقد کیږی چې مده دعقد پوره شی ځکه چې دهغه وکالت اوس هم باقی دی دهغه په ورک والی سره دی معزول نه شمیرل کیږی اوهغه مده چې دورک شوی داجاری دمدی څخه وروسته پکښی کرهنه شوی ده په هغه کښی اجرمثل د مځکی لازمیږی پرکرونکی باندی که عرف نه وواوکه عرف وونوبیابناء پر عرف ده دهغه ځای (فینصب له القاضی من یحفظ ماله ویستوفی حقه).

ای یقبض غلاته والدین الذی اقر به غرماؤه لانه من باب الحفظ فلایخا صم فی الدین المجحود الذی تولاه المفقود ولافی نصیب له فی عقار اوعروض فی ید رجل لان وکیل القاضی بالقبض لیس وکیل بالخصومة بالاجماع لکن لوقضی به نفذ وتمامه فی البحر (مما) ای من شیء (لاوکیل له فیه) واماماله فیه وکیل فیستوفیه الوکیل لانه لاینعز ل بفقد مؤ کله (مجمع الانهر ج۱

ص۷۱۲) والبحر الرائق ج۵ ص ۱۶۳ (الجواب) حيث زرع ارض الغير بغير اذنه يعتبر العرف فان اقتسمو االغلة انصافا اوارباعااعتبرو الا فالخارج للزارع وعليه اجر مثل الارض وقال فى جامع الفتاوى ولوسكن دارا معدة للغلة اوزرع ارضا معدة للاستغلال بغير استئجار يجب الاجر (الفتاوى تنقيح الحامدية ج۲ ص۱۱۴)

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی احمدنوری عفی عنه مولوی محمد اخلاص مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

پر اجیر مشترک ضمان شته اوکنه

پوښتنه : دکندهار ولايت دارالافتاء رياست لورمقام ته په احترام السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته

دملا عبدالعزيز دبازمحمد دزوی دعرض په اساس په لاندی مضمون دی قومندانی ته عارض شوی وائي چې ماپه ضيائي ماركيټ کی دکندهار ښار(۶۶۵۴۹) كالدارو په قيمت مال او ټوكران رانيول او مال می گادی وان ته ورکړ چې دګرشک اډ ی ته ئې انتقال کړی گادی له سرايه ووتله زه دڅه وخت دپاره په سرای کی وځنډ يدم وروسته چې دګرشک اډی ته ورغلم چې زمامال اوګادی نه وه ګادی وان په خپلو اظهاراتوکي وويل څرنګه چې زه دضيا ئ ماركيټ څخه راغلم دلته دسنګين موټرته انتظار ووم او ۴۰ دقيقی هلته کښينستم په دی وخت کی طالب راغلی ماته ئې وويل چې لمانځه ته ولاړسه ماورته وويل چې دغه مال په ګادی کی باردی طالب راته وويل چې څه ولاړسه اوزه ئ څو شلاقی ووهلم زه لمانځه ته ولاړم کله چې دلمانځه څخه راغلم نه ګادی وه نه مال اونه هم طالب ومال واله راغلی ماته ئې وويل چې مال څه سو؟ماورته وويل چې زه ئې په زوره لمانځه ته بوتلم چې راغلم نه مال وونه ګادی اوهم دهغه طالب څخه چې مونږ اظهارات واخستل هغه وويل زه دملابخت محمد په امرزه هره ورځ خلق لمانځه ته بيايم وايي ددغه ګادی اومال څخه خبرنه يم دغه موضوع ستاسوحضورته شرعی احکام دحکم سره سم داجراء تواو فيصلی دپاره چې دعدلي محکمی فيصله هم سوی ستاسی حضورته تقديم شول په درناوی.

(مدير جنايي الحاج عبدالقاهر)

بسم الله الرحمن الرحيم.

بعون الله تعالى الجواب :

هر چی طالب دی هغه محتسب دی حق ددغه ورلره سته چی خلق جماعت ته ولاړکي ځکه جماعت داسی مهم شرعی کاردی چی تارک الجماعة مستحق دتعزیردی په حدیث شریف کی راغلی دی دابو هریره رضی الله تعالی عنه څخه روایت ده :

قال صلی الله علیه وسلم لقد هممت ان آمر اصحابی ان یجمعو احطبا وآمر بالصلوة فیؤ ذن بهاوتقام ثم اخالف الی منازل قوم لایحضرون الصلوة فاحرقها علیهم په (فتاوی بزازیة علا هامش الهندیة ص ۴۲۷ ج ۶) کښی راغلی دی من لا یحضر الجماعة یجوز تعزیره باخذ المال.

محتسب ته چي اجازه د شرعی لخواپیدا شوه چی خلق جماعة ته ولاړکی نودغه ولاړیدل سبب دضمان نه گرزی ځکه په مجلة مادة ۹۱ کی راغلی دی؛

الجواز الشرعی ینافی الضمان دغه محتسب داسی متسبب دورکیدونه دی چی ضمان پرلازم شی ځکه پر متسبب چی ضمان لازمیږی په شرط دقصد اوتعدی په مجله مادة ۹۳ کی راغلی دی المتسبب لایضمن الابالتعمد اوبالتعدی دریم شرط ئې دادی چی دغه سبب به خامخا مفضی تلف لره وی څلورم ۴ شرط یي دادی چې په مابین کی دسبب او تلف به فعل دفاعل مختار نه وي راغلی الحاصل سبب چی موجب دضمان گرزی په دغه څلورو شرائطو گرزی په دغه محتسب کی ظاهرا معلوم ده چي دغه شرائط نشته مجموعا په شرح المجله للاتاسی ج۳ ص۴۶۴ کی راغلی دی:

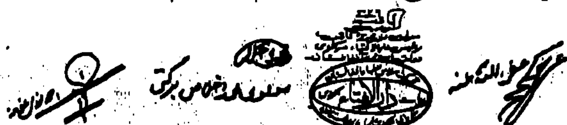
اعلم ان الاتلاف تسببا انمایکون موجبا للضمان بشروط اربعة احدها ان یصدر من فاعله عن عمد کماصرحت به المادة ۹۳ وثانیها ان یکون متعدیا في فعل ذلک السبب کما اعربت عنه المادة ۹۲۴ و ثالثها ان یکون ذلک السبب مفضیا للاتلاف لامحالة ورابعها ان لایتخلل بین السبب والتلف فعل فاعل مختار...الخ

هرچی گاډی وان دی هغه تقصیر په محافظة کی دمال کړی دی ځکه دغه گاډیوان ولی گاډی او مال داوداسه اولمانځه ځای ته دځان سره نه بیوله په مجله مادة ۶۰۹ کښی راغلی دی:

تقصیر الاجیر وهو عدم اعتنائه في محافظة المسأجر فیه بلاعذر مثلا لوندت شاة من الغنم ولم یذهب الراعي لقبضها تکاسلا اواهمالا یضمن حیث یکون مقصرا الخ.

ددغه تقصیر له وجې پرګاډي وان ضمان شته او که ئې تقصیر ته نظرونه شي هم پر ګاډي وان ضمان شته ځکه اجیر مشترک دی او په ضمان کې د اجیر مشترک مفتی به اوراجح قول دادی چې پر اجیر مشترک ضمان شته په داسې قسم هلاک کې چې احترازور څخه ممکن وی لکه غلا دغه قول دصاحبین دی په ردالمحتار کې راغلی دی ج۵ ص۴۵:

وقولهما قول عمروعلى رضى الله عنهما وبه يفتى احتشا مالعمر وعلى وصيانة لاموال الناس...آه لانه اذاعلم انه لايضمن ربمايد عى انه سرق اوضاع من يده په شرح المجلة لسليم باز ص۳۳۲ کې راغلی دی و قدافتى بقولهما كثير من الفقهماء لتغير احوال الناس وبه تصان اموالهم لانه اذا علم الاجير انه لايضمن فربما يدعي انه سرق اوضاع في يده والله اعلم وعلمه اتم

مولانامحمداخلاص برکتی مولانانذاحمداسحاقی مولاناعبدالحکیم عفی الله مولانانورمحمدثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

تریشر چې دکار په جریان اورواخلي ضمان یې پر چاده ا وتریشر وال حق دمزدوری لری اوکنه

پوښتنه یوسړی راولاړسودبل سړی درمند یې ورتریشین کړی په دې مابین کې یو وار تریشین خراب سوبیادا تریشین والا بیرته جوړکړی ۹نیم ساعته بعد داناړی اورواخستی تریشین چې جوړسوی دی ۱۲ګاتی کیږی ولاړوو باره داخلق لکه خاوند دماشین اوبزګر ان دواړه ولاړه کوچې ناړی وهلی دماپښین پر دړ نیمې بجي چې ناړی اورواخیستی موږ ورغلو تریشین هم اوراخستی وو بیاموتریشین سم کړی اودلمبی څخه موواییستی ماشین والاطلب دمزدوری ځنی وکړی هغه ورته وویل چې زمادرمن تا وسو آیا ددغه درمن تاوان پردغه ماشین والاکیږی او که پرخاوند کیږی آیاماشین والاحق د مزدوری لری که یې نه لری ؟

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب

که ماشین والاخپل عمل پای ته رسولی وو اودعمل نتیجه یعنی هغه کار چې په ماشین والاپوری موقوف ووکړی ئې وواوو مستأجر ته ئې ورسپارلی وونو که دغه اوروروسته لګیدلی وودماشین والامزدوری حق کیږی او که ئې عمل نه وو کړی یا ئې کړې ووخو

مستاجرته ئې نه وو سپارلی دماشین والامزدوری حق نکيږی اواوربليدل داجنبی سړی پې
له اذنه څخه دمالک تاوان لری دهغه چاچې بيله بادڅخه اوروررسيدلی وی اوپه خپله
طبعه يې اورو سوځی اوکه دونه ليری وی چې اورپه خپل طبعه نسی وررسيدای بيله
حرکته دبادد غه تاوان نسته نوچې داجنبی سړی تاوان نه وی نوکه مالک دمځکی اوربل
کی اودبل شخص وشی ته ئ تاوان ورساوه په سبب دبادهم تاوان نه لری په طريق اولی سره
اذااستاجر رجلا ليبنی له بناء فی داره اويعمل له ساباطا ....وماشبه ذلک فی ملکه اوفيما فی يده
فعمل بعضه فله ان يطالبه بقدره من الاجر لکنه يجبر علی الباقی حتی لوانهدم .... فله اجرماعمله
بحصته ولوکان عين ذلک فی غير ملکه ويده ليس له ان يطلب شيئا من الاجرة قبل الفراغ من
عمله وتسليمه اليه حتی لوهلک قبل التسليم لايجب شئ من الاجر ة (الهندية ج۴ ص۴۳۱
)ومن استأ جرأرضا اوا ستعارها فاحرق الحصائد فاحترق شئ فی ارض اخری فلا ضمان عليه
لان هذاتسبب ليس بمباشرة والضمان فی التسبب لايجب بدون التعدی ولم يوجد لانه تصرف
فی ملک نفسه وقال الصدر الشهيد رجل احرق شوکا اوتبنا فی ارضه فذهبت الريح بالشرارات الی
ارض جاره فاحتر ق زرعه ان کانت النار ببعد من ارض الجار علی وجه لايصل اليه شرار النار
فی العادة فلا ضمان عليه لان ذلک بفعل النار وان کانت بقرب ارضه علی وجه يصل شرار
النارغالباً فانه يضمن ذلک لان له ان يوقد النار فی ارضه ولکن علی وجه لايتعدی ضرره الی ارض
جاره هکذافی غاية البيان (الفتاوی الهندية ج۴ ص۴۷۲ رشيديه)

(نوټ)اوعمل کول په ملک يعنی دمستأ جرپه مځکه کی که پای ته ورسيږی اوصراحة يې
مزدور ومالک ته دمځکی ورتسليم نه کی بياهم حکم دتسليم لری والله اعلم وعلمه اتم
واحکم -

مولوی محمود میوندوال مولوی نذاحمد الحقانی

دکرايې شئ که غلاشي نو

پوښتنه: مانور محمد خپله ريړی اوترازوعبدالقادرته په کرايه ورکړه ديوې مياشته ۵
ورځی وروسته دشپې ريړی غلاسوه آيازماپرعبدالقادر باندی حق دضمان کيږي کيا؟
ريړی دسرک پرغاړه ولاړه وه اوقلف کړي يې نه وه چې غلاسوه.

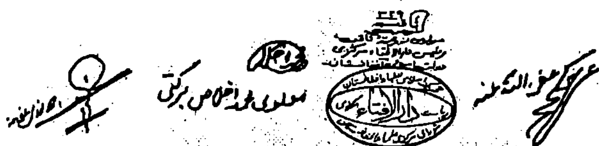
(المستفتی نور محمد)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

جواب د استفتاء دا رنګه دی هغه شی چې څوک ئې په اجاره سره وبل چاته ورکي اوس چې د اجاري وخت نه ئې پوره شوی دغه شی کچیری تاوانی شو په وجه د کوتاهي اولاوبالی دده سره دغه شئ ضمانی اوتاوان لری او کچیري کوتاهي اولاوبالی دده نه وه بیا تاوان نه لري اوس چې دغه ریړی عبدالقادر نه ده قلف کړي دغه د عبدالقادر کوتاهي اولاوبالي ده تاوان به نورمحمد ته ورکوي هکذافی مجمع الضمانات ص۱۲ نزل المستاجرعن الدابة فی سکة ودخل المسجد لیصلی وخلی عنها فضاعت کان ضامنا قالو اهذااذالم یر بطها وان ربطها لایضمن هغه شی چې په اجاره وی هغه لکه امانت داسی دی دامانت حکم په وقت کی دهلاک دادی که په کوتاهي اولاوبالی دده وو تاوان لري اوکنه وو په کوتاهي دده تاوان نه لزي.

هکذا فی الفقه الاسلامی ج۴ ص۷۷۵ اماالعین المستأجرة فلاخلاف بین العلماء فی انهاامانة فی ید المستا جر فلایضمنها ان تلفت بغیر تفریط منه لانه قبض العین آه هکذا فی الکاملیة ص۱۹۶ سئلت عمن استاجر عینا آه والله اعلم بالصواب

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب رئیس عمومی دارالافتاء مرکزی امارت اسلامی افغانستان

کرایه دارچې په دکان مصرف وکړی ددی رجوع پرمالک کولائ شي کنه ؟

پوښتنه: احمدالله ولد احمد رسول ۴ ناحیه دارنګه دافغانستان اسلامی دولت ددارالافتاء محترم رئیس صاحب حضورته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته محترمه! یوباب دکان واقع ۴ ناحیه چې په کوټ باب – علیه الرحمة سره موقعیت لری چې په دری محاکمو شرعی کی فیصله پر جانب مقابل حبیب الله ولدعبدالله چې نوموړی اصلاکرایه کش وو بیایی دقطعی بیع ادعا وکړه اوس په قوماندانی کی عارض دی چې زه ددکان مصارف غوارم نوپه دې باب عارض یم چې نوموړی خوکرایه نشین ووآیادشریعت غراء محمدی اوفقه حنفی دلاری دمصارف حقیت ئې کیږی اوکنه که چیری حقیت نکیږی نوموړته شرعی

مسئله له مخې موضوع حل کړی اوهم باید وویل شی موږ دختو دبندید و خبرورکړ
اونوموړی قطعی ادعا شروع کی والسلام.

(المستفتی احمد الله)

بسم الله الرحمن الرحيم

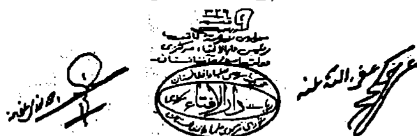
بعون الملک العلی الاعلی

کوم سړی چې کرایه کش وي دیوځای اوییاپه هغه کی څه بناء وکړی نودغه بناء به یاپه امردمالک وی اویا به دخپل ځان دپاره وی بغیر دحکم دمالک او یابه دابناء دپاره دمالک دځای وی بغیر دامردمالک په اول صورت کی بناء دمالک دپاره ده په دوهم صورت کی بناء دکرایه کش ده دی به ئې کاږی که ضررنه و بناء دمالک ته اوکه ضرروونومنع به کړای شی دپورته کولو دبناء څخه اودپاره دمالک دځای اجراءات لازم دی په لاندی تفصیل سره خبنتی دبناء که ددغه ځای څخه وی یعنی دخاورو څخه ددغه ځای وی که وروسته دپورته کولو دبناء خبنتی باقی پاته کیږی نوکرایه کش دی خپله بناء پورته کړی اودخاورو قیمت دی ورکړی مالک ته اوکه خبنتی نه پاته کیدی بلکه خبنتی خاوری ګرځیدی نوکرایه کش لره بناء پورته کول نشته ځکه فائده نه لری خاوری خوهسی هم دمالک دی اودغه بناء چې کرایه کش کړي ده که ختې وی اوددغه ځای دخاوری څخه وی نوبناء اودغه ختې دی پاته کړایشي اوکه خاوره دکرایه کش وی نوبیادی ددغه خپلی خاوری ختې لری کړی اوپه دریم صورت کی یعنی چې بناءدپاره د مالک دځای وی بغیر دامردمالک څخه نوکرایه کښی متبرع اواحسان کونکی دمالک سره بلل کیږی هیڅ شئ هم نه لازمیږی کرایه کش لره؛

والاجر و اللبن ان کان من تراب الدار فان کان بعد النقض یبقی آجرا اولبنا فله قلعه ویضمن قیمة التراب لصاحب الدار وان کان یعودترابا فلیس له قلعه لعدم الفائدة لانه مستحق لصاحب الدار واماالطین فان کان من تراب الدار فحکمه کاللبن اذاعاد ترابا وان کان ملک المستأجر بان اتی به من خارج فله قلعه لانه عین ملکه (شرح المجلة للاتاسی ج۲ ص۶۲۴ وفیه برمز (عده) لکل من بنی فی دار غیره بأمره والبناء لامره ولوبنی لنفسه بلاامره یکون له وله رفعه الاان یضر بالبناء فیمنع ولو بنی لرب الارض بلاامره ینبغی ان یکون متبرعا کمامر شرح المجلة للاتاسی ج۲ ص۶۲۵ :)

اوپه کوم صورت کی چې مال دکرایه کښ وی او بغیر داجازی دمالک څخه ئې مصرف

کړي وی اوپه پورته کولوئې نقصان رسیږی بناءته نوپاته به شي اوپرمالک باندی قیمت دورځی ددعوی لازمیږی دپاره دکرایه کښ:
(سئل)فی مستاجر بیت من دار عمل فیه طو انا لسقفه وکتبیتین وقمریتین من الز جاج ومصباحا فی حائطه کل ذلک من مال نفسه بلا اذن المؤجر فاذاخرج فهل له قلع ماعمله حیث لایضرقلعه
(الجواب) نعم وفی تجرید البرهانی واذاجصص المستاجر الداروفرشها بالاجر ورکب فیها بابا اوغلقا اوجعل مسمارا فی بابها واقربه الاجر واراد المستأجر قلعه وذلک لایضرقلعه ومایضرقلعه بالدار لیس له قلعه ولکن یضمن له رب الدار قیمة ذلک وتعتبر قیمته یوم یختصمان عمادیة من احکام العمارة فی ملک الغیر (الفتاوی تنقیح الحامدية ج۲ ص۱۳۵)واللّٰه اعلم بالصواب

مولانا نذاحمد الحقانی فاضل وفاق المدارس مولانا نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

دلومړی مستأجرتر تصرف مځکي که په زيات قيمت بل مستأجر پيداشي نولومړی اجاره فسخ کيږی کنه

پوښتنه : که مځکه دبیت المال وی اومتصرف دمځکی دبیت المال یو سړی ته په اجاره ورکړی بل سړی راغلی مځکی تردی چی اول سړی تصرف نه ووپکښی کړی وویل ئې چې زه ئې په زیا ت أجرت تراول سړی غواړم اوزیادت هم معتبر زیادت ؤ نوآیا اجاره داول سړی فسخ کیږی که یا ؟
(المستفتی امیرالمؤمنین مجاهد ملامحمد عمر)

بسم اللّٰه الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصواب دبیت المال مځکی کی واجب داده چی په مناسب اجرة چی هغه اجره مثل دی ورکړه شی اوکه چیري تراجرة مثل په کم قیمت ورکول شوی وی نودغه اجاره فاسده ده پرمستأجر باندی واجبه ده چي اجرۃ مثل پوره ورکړی:
(سئل فی مزرعة میریة معلومة اجرها المفوض له امرهامن رجل مدة معلومة باجرة معلومة من الدراهم هی دون اجرة مثلها بغبن فاحش ثم زادرجل آخر فی اجرتها زیادة معتبرة نحو نصف

الاجرة المرقومة هی اجرة مثلها ویرید المتکلم علیها ایجارها منه باجر المثل فهل له ذالک الجواب نعم قدتقرران اراضی بیت المال یسلک بها مسالک ارض الوقف خیریة من العشر والخراج وفیها والحاصل انه یجب مراعاة مصلحة بیت المال کما تجب مراعاة مال الیتیم وماوردفیه غیر خاف علی فقیه وفیها ایضاً نزل الامام الاعظم فی مال بیت المال منزلة والی الیتیم وفیها ایضاً للیتماری اجارتها شرعا باجرة المثل الخ(تنقیح الحامدیة ج٢ ص١٠٢)

اودالازمه نه ده چې پردی اول مستأجردی بیا عرض کره شی ولی دااجاره فاسده ده بل چاته په اجاره ورکول کیدلاشی بی له عرض پراول مستأجرلکه تنقیح کی چی وایي:

(لکن فی هذه الصورة یؤجرها الیتماری ممن زاد بالزیادة المزبورة من غیر عرض علی الاول اذالاجارة الاولی فاسدة بغبن فاحش وفی الفا سدة تؤجر من غیر عرض(الفتاوی تنقیح الحامدیة ج٢ ص١٠٢)

دبیت المال اودیتیم اودوقف دمځکو حکم یودی لکه څنگه چی دیتیم اودوقف مځکه تراجرة مثل په کمه ورکول نارواده همدارنگه دبیت المال مځکه په کمه ورکول نارواده:

(فی الخیر یة ایضاً من الدعوی ان آراضی بیت المال جرت علی رقبتها آحکام الوقف المؤبدة(الفتاوی تنقیح الحامدیة ج٢ ض١٠٢)واجارة الوقف ومال الیتیم لایجوز الاباجر المثل فلو اجربدون اجرة المثل یلزم المستأجر تمام الاجرة وعلیه الفتوی البحرالرائق ج٨ ص۴ مجمع الانهر ج٢ ص٣٧٠ الفتاوی الکاملیة ص١٩١ ومثله فی مادة ص۴۴١ المجلة) والله اعلم

مولانازمان شاه مولانااحمدنوری مولاناعبدالله مولوی نورمحمد ثاقب سرپرست دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

کتاب الودیعة والعاریة

دودیع، امین اووکیل حکم یودی چي ضمان وربا ندی نشته قسم به ورکول کیږی

پوښتنه :ماقولکم رحمکم الله تعالی یوطالب دلوګرولایت دپاره دامیر المومنین وفقه الله لاعلاء کلمة الله په امضاء باندی له بانک افغانستان څخه څلورزره لکه افغانی راویستلی کله چې نقد مذکور دلوگر ولایت ته ورسیدی اودهغه ولایت والی ته تسلیم شوی زرلکه افغانی ناقصی شوی دلوګروالي په طالب دعوی وکړه چې ته سارق ئې اوطالب دبانک

خزانه دارته خپله امضاء د ځلورزره لکه ورکړي ده نو طالب په دفع کښې وویل چې خزانه دار ناقصی راکړیدی د خپلی دعوی ثبوت ئې پخپلو انډیوالانو وکړی چې زما سره دوه کسه انډیوالان ملګری وه په وخت درا اخیستو کی یو ترمیدان هوایي پوری ووچې کله موږ په طیاره کی کښینستو نوهغه دموږ ځخه پاته شو کله چې طیاری پرواز وکړی نود کابل پر میدان چې طیاره کښینسته دطیاری دروازی ته زموږ دلوګر ولایت مستوفی او رئیس بانګ راغله نود پیسو ګونی هغوواخیستی پخپل موټرکښی کښیښوولی ځوچې لوګرته په ګډه ولاړو مستوفی صاحب پیسی پخپله کوټه کښی بندی کړی ځوچې صباح ورځ والی صاحب ته تسلیمی دی پیسی کمی شوی خوکله چې زموږ دمحکمی مسئولینودده د ملګری ملامحمد هاشم ځخه پوښتنه وکړه عین بیان ئې وکړی کله چې دطالب ځخه پوښتنه وشوه چې ولی نقصان پرخزانه داردی ولی پرتاندی طالب وویل داځکه چې مادده پرحساب اکتفاء وکړه ولی چې موږډیر دتلوار په حالت کی وو اوخزانه دار موږته پیسی راویستلی چې دغه پیسی ۴۰۰۰۰۰۰۰ ځلورزره لکه دی موږقناعت په وکړی موږنه دی حساب کړی

(دنظامی محکمی ریاست)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

دغه طالب چې پیسی انتقالولی دلوګرولایت ته دی طالب ته آمین ویل کیږی ولی دغه پیسی ده ته دامانت په شکل ورکول شوی دی رسول اوودیع اووکیل ټوله یوحکم لری په امانت کی یعنی دغه ۳ کسانوته چې شئ سپارل شوی وی هغه ددوی سره امانت ګرځی که چیری هلاک شی ضمان نه لری که تقصیر په حفظ اوساتلو کی ددغه شی نه وکړی او په دی مسئله کی چې طالب د زرلکه ځخه منکر شوی دی طالب ته قسم ایښوول کیږی که یی قسم واخستی نودی خلاصیږی که چیر دبانک دخزانه دارسره شاهدان نه وه:

فاذاصحت الدعوی سأل المدعی علیه عنها فان اقراو انکرفبرهن المدعی قضی علیه والاحلف بطلبه(کنز الدقائق بهامش البحر الرائق ج۷ ص۲۰۲)(الدعوی) ان کانت مقیدة بسبب بان ادعی انه اقرضه الفا اوغصبه الفا اواودعه الفا وانکر المدعی علیه فقد اختلف ابویوسف ومحمد فی انه یحلف علی السبب اوعلی الحکم قال ابویوسف یحلف علی السبب بالله ما استقرضت منه الفاو ماغصبته الفا اوما اودعنی الفا الخ وقال محمد یحلف علی الحکم من الابتداء با لله ماله علیک هذه

الالف التى ادعى (بدائع الصنائع ج ۶ ص۲۲۸)
وهكذا فى الفقه الاسلامى ج۶ ص ۵۲۵)وقد اتفق العلماء على انه ليس فى الاختطاف اوالخيانة فيما ائتمن عليه اوالاختلاس اوالنهب اوالغصب حد(الفقه الاسلامى ج۶ ص۹۳)وقال الجمهور لايقطع جاحد المستعار ولاجاحد الوديعة (الفقه الاسلامى ج۶ ص۹۴) وفى تهذيب القلانسى الوكيل من يباشر العقد والرسول من يبلغ المباشرة والسلعة امانة فى ايدهما(البحرالرائق ج۷ ص۱۴۰)وقبض الامانة هوماكان فيه القابض غير مسئول عن المقبوض الابالتعدى اوالتقصير فى الحفظ كالوديعة او العارية اوالمأجور اومال الشركة فى يد الوديع اوالمستعير اوالمستأجر اوالشريك(الفقه الاسلامى ج۴ ص۴۲۱) الوكيل امين فيما فى يده كالمودع فيضمن بمايضمن به المودع ويبرء به والقول قوله فى دفع الضمان عن نفسه(الفتاوى الهندية ج۳ ص۵۶۷)

اوهمدارنگه خزانه دارد بانک وديع دى اوامين دى قول دده معتبر دى په حق كى ددفع دضمان دده دځپل ځان څخه نه په حق كى دايجاب دضمان پرطالب باندى بلكه طريقه هغه ده چې ذكر شوه چې كه په خزانه دار باندى يوڅوک دعوه وكى اوشاهدان و نه لرى نوده ته به قسم وركول كيږى:

اذاامر صاحب الوديعة المودع بالدفع الى رجل بعينه فقال دفعتها اليه وقال ذالک الرجل لم اقبضها منک وقال رب الوديعة لم تدفع اليه ايها المودع فالقول قول المودع فى حق براءته عن الضمان لافى حق ايجاب الضمان على المدفوع اليه كذافى الظهيرية (الفتاوى الهندية ج۴ ص۳۵۸)

لكن قسم خزانه دار اوطالب دواړته نه اينبوول كيږى بلكه مدعى كه دهر يوه تصديق وكى اودبل تكذيب يى وكى نوقسم به هغه چاته وركول كيږى چې تكذيب يى شوى دى:

وتجب اليمين على احدهما لاعليهما لانه لابدللمؤكل من تصديق احدهما وتكذيب الاخر فيحلف المكذب منهما دون المصدق(بدائع الصنائع ج۶ ص۳۴) المامور بالدفع الى فلان اذاادعاه وكذبه فلان فالقول له فى براءة نفسه الااذاكان غاصبا اومديوناكمافى منظومة ابن وهبان(مجمع الضمانات ص۲۵۹)

مولانااحمدنورى عفى عنه مولاناعبدالحكيم عفى الله عنه ۱۹-۱۲-۱۳۷۵ مولوى نورمحمد ثاقب رئيس دارالافتاء مركزى دولت اسلامى افغانستان

مستعير چې په ځمکه کې درختې کښېږدى

وارث دمعير رجوع پر درختوهم کولائ شي که پرنفس ځمکه ؟

پوښتنه : که يوکس وبل کس ته زمکه په اعاره ورکړى وى مستعير درختى پر ايښى وى نواياورث دمعير داحق لرى چې دغه درختى راوګرځوى کنه؟ بينو اتوجروا.

(المستفتى ملا عبد الستار مجاهد ۱۵-۸-۱۳۷۵)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الوهاب

وارث حق درجوع په نفسى زمکى کى لرى لکه په شرح المجلة لسليم باز ص۴۴۸ المادة ۸۰۷ کى وايي:

تنفسخ الاعارة بموت المعير اوالمستعير فلومات المعير فلورثته الرجوع... آه

هرچې درختى دى هغه دمستعيردى معير حق په درختوکى نه لرى اونه هم حق داجرة لرى ځکه چې منفعت دعارية دمستعيردى لکه چې په دغه نومورى کتاب م۸۱۲ ص۴۵۰ کى وايي:

المستعير يملک منفعة العارية بدون بدل فليس للمعير ان يطلب من المستعير اجرتها بعد الاستعمال لان الاعارة تمليک المنفعة مجاناً اى بلاعوض وشرطها خلوها من شرط العوض لانها تصير اجارة... آه

په الدر المختار على هامش ردالمحتار ج۴ ص۵۶۳ کى وايي:

ولواعار ارضا للبناء والغرس صح وله ان يرجع متى شاءلماتقرر انهاغير لازمة ويكلفه قلعها الااذاکان فيه مضرة بالارض فيترکان بالقيمة مقلوعين لئلاتتلف ارضه آه والله اعلم وعلمه اتم

مولانا احمد نورى عفى عنه مولانا عبدالحکيم عفى الله عنه مولانا نداحمد الحقانى

مولوى نورمحمد ثاقب رئيس دارالافتاء مرکزى دولت اسلامى افغانستان

كتاب الهبه

هبه دمشاع څه حکم لری اوپه هبه کي قبل القبض رجوع څنګه ده

پوښتنه : عبدالغنی دحاجی صبغت الله زوی د۴ ناحی اوسیدونکی پوښتنه دافغانستان داسلامی دولت محترم عالیقدر ددارالافتاء رئیس صاحب السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته ددارالافتاء عالیقدر رئیس صاحب دوی مسئلی دشرعی شریفی پوښتنه کوم (لومړی) زمامور خپله حصه دبعض حویلی موروثه پدری وخپل وراره ته چې محمدولی نومیږی وباخښنه اوپه هبه ئې ورکړی په طور دمشاع بیله کوم امتیاز اوبیله قبض اوتسلیم پس له هبه ئې رجوع وکړه یعنی وئې ویل چې زه ردکوم آیا دغه رجوع دهبی قبل القبض اوقبل التسلیم صحت لری کنه ؟

(المستفتی عبدالغنی ولدحاجی صبغت الله)

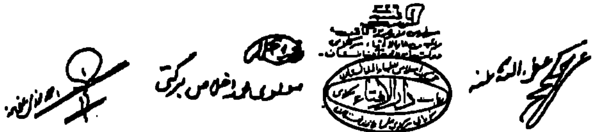
بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الله الملک العلی الاعلی

که چیر ی دغه حصه هبه کړي سوی دحویلی چې مشاع غیر مقسوم ده قابل دقسمت وی یعنی پس له قسمت څخه منتفع به پاته کیږی په هغه قسم دنفع سره چې پخواتر قسمت وی نوداهبه دسره سوی نه ده اونه صحت اوجواز لری ځکه چې شرط دجوازدهبی دپاره کیدل دموهوب دی مقسوم غیر مشاع (یعنی) قسمت شرط دجوازدهبی دی په هغه موهوب کی چې قابل دقسمت وی اوکه دغه حصه مذکوره قابل دقسمت نه وی نودغه هبه خوصحیح ده لکن دتمام دهبی دپاره خوبیاهم قبض شرط دی اوبله داخبره چې رجوع په هبه کی قبل القبض صحت لری اوکنه دواضح او روښانه ده دعباراتو دفقهاو څخه چې صحت لری.

ولکن لاتصح هبة مشاع يحتمل القسمة على وجه ينتفع به بعدالقسمة كما قبلها كالدار والثوب والارض ونحوذلک ولوکانت الهبة لشريک الواهب لا ن القبض فی الهبة منصوص عليه فيشترط کماله والمشاع لايقبل لقبض الابضم غيره اليه وذلک غير موهوب فلم يوجد القبض الكامل فاكتفى بالقبض القاصر ضرورة (مجمع الانهر) (شرح المجلة لسليم باز اللبنانی ص ۴۷۳) للواهب ان يرجع عن الهبة قبل القبض بدون رضاالموهوب (شرح المجلة المذكور م۸۶۲ ص۴۷۴)وفی الزيلعی واماالقبض فلابدمنه لثبوت الملک اذ الجواز ثابت قبل القبض بالاتفاق انتهى سرى الدين وهذ ايفيد ان القبض شرط لثبوت

الملک لا للصحة خلاف مایعطیه کلام المصنف (قوله غیر مشاع) هذاشرط الجواز فی محتمل القسمة لافی غیر کمایأتی حاشیة الطحطاوی علی الدرج۲ ص۳۹۲ وایضاًفی تبیین الحقائق ج۵ ص۹۱ الی ج۵ ص۹۳

مولانااحمدنوری عفی عنہ مولانانذاحمدالحقانی مولوی مفتی نورمحمد ثاقب رئیس عمومی دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

قباله دیو چاپرنامه جوړول معني دهبي لري اوکنه

پوښتنه : وحضورته دفضیلت پناه عالیقدر محترم رئیس صاحب دعلماء کرامودارالافتاء دطا لبا نو اسلامی تحریک ته احتراما السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته امابعد زه حاجی محمد اسماعیل دحاجی عبد العزیز زوی دعبد الحلیم لمسی ستاسو محترم ته عرض لرم څنګه چې دنجیب دحکومت په دوره کی یوه اندازه ځمکه په څو قبالو شرعی سره خریداری کړي ده په قرار قباله ۶۰ - ۲۱۰ - ۱۷ - ۵ - ۶۸ اونمبر - ۲۶۵-۷-۵- - ۷۰ او نمبر۳۰-- ۴۹ - ۲۷ - ۱۲ - ۷۰ زما پرنا مه وکړه اوپه قباله من ۳۲ ۲۱۰ - ۱۲ - ۴-۲۸ - زمادزوی محمد ظاهر پرنامه اوبله قباله - ۱۱۱ - ۵۵۴ -- ۱۵ - ۱۱-- ۱۳۶۸ زما زوی عبد الحکیم په نامه خریداری کړي ده چونکه زماټوله موروثی اوزرخریده زماپه تصرف اوملکیت جاری دی اودواړه زامن زماسره وجودلری نفقه اوکسوت ورکوم سره له دی خبری چې نوراناث اوذکور اولادونه هم لرم اوټولوته زه محمد اسماعیل نفقه ورکوم وغتهانوته می ودونه ورکړي دی اولادونه لری هغوته فعلا نفقه اوکسوت ورکوم نواوس چې دایوه قباله دمحمد ظاهر پرنامه اوبله قباله دعبد الحکیم پرنامه کړي ده آیا معنی دهبه ده اوکه څنګه تراوسه هیڅ نه په عقیده اونه په تصرف اونه په قولی نه فعلی ماوزامنوته هیڅ هبه کړی نه دی البته زمازامن چې محمد ظاهر اوعبد الحکیم به دغه فکر ولری چې قباله زماپرنامه ده نودغه دقبالی دمتن مال زماملک دی زه نه غواړم چې زمانوراولادونه دی ددغه مال اوملک څخه بی بهری شی ستاسو دلوړ حضور څخه استفتاء غواړم چې کوم کتاب اوڅنګه فتوی اوپه کوم مسئله شرعی په کومه صفحه سره څنګه حکم راته وفرمایاست چې دغه شک اوشبهه اومعضله حل وفصل شی. والسلام مع الاکرام.

(محمداسماعیل عارض- ۱۴-۱۲ - ۱۳۷۵)

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون اللہ تعالی په نفس قباله سره پرنامه دیوه زوی هبه نه گرزی بل په ور کولو وزوی ته اوتصرف کول دزوی لاهم هبه نه ده ترهغه پوری چې دلیل دتملیک نه وی موجود شوی هبه که وبالغ زوی ته وی اوکه وغیرته وی سره دتسلیم دلیل دتملیک غواړی هغه دلیل نوکه الفاظ دایجاب اوقبول دهبه وی اوکه نورقرائن وی هرچې هبه وصغیر ولدته وی هغه تسلیم نه غواړی بلکه یوازی دلیل دتملیک کافی دی په ردالمحتار ج۴ ص ۵۶۷ کی راغلی دی:

وفی خزانة الفتاوی اذادفع لابنه مالافتصرف فیه الابن یکون للاب الااذادلت دلالت التملیک (بیری)قلت فقد افادان التلفظ بالایجاب والقبول لایشترط بل تکفی القرائن الدالة علی التملیک کمن دفع لفقیر شیئا وقبضه ولم یتلفظ واحد منهما بشئ.

په الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کی راغلی دی ج۴ ص۵۶۸:

بخلاف جعلته باسمک فانه لیس بهبة آه په ردالمحتار کی دی قوله بخلاف جعلته باسمک قال فی البحر قید بقوله لک لانه لوقال جعلته باسمک لایکون هبة...آه

په ردالمحتار همدغه صفحه کی راغلی دی:

اتخذلولده الصغیر ثوبا یملکه وکذاالکبیر بالتسلیم (بزازیة)په منحة الخالق علی البحر الرائق ج۷ ص۲۸۸ کی راغلی دی قال الرملی وفی الحاوی الزاهدی دفع لولده الصغیر قرصا فاکل نصفه ثم اخذه منه ودفعه لاخر یضمنه اذاکان دفعه لولده علی وجه التملیک واذادفعه علی وجه الاباحة لایضمن قال عرف به ان مجرد الدفع من الاب الی الصغیر لایکون تملیکا وانه حسن...آه واللہ اعلم

مولانا محمد اخلاص برکتی مولانا عبدالحکیم عفی اللہ عنه مولانا احمد نوری عفی عنه مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء مرکزی دولت اسلامی افغانستان

بله پوښتنه

پوښتنه: محترم رئیس صاحب دارالافتاء لوړ حضورته السلام علیکم ورحمة اللہ وبرکاته وبعد محترمه! موږ ۵ ورونه یودومیندواولاده چې ۲ دیوې مور او۳ دبلې یو پلار ددغه کشرانو ۳ورونو په نامه قبالی دمځکو کړی وی کله چې پلار مړکیدی په حضورد

شاهدانوېې وصيت وکړي چې دغه قبالي چې ددغه کشرانوپه نامه دی ددوی نه دی زماتو لزامن اولوني پکښې مشترک دی اوس په دغه مځکه کی چې قبالي دهغودروپه نامه دی دپلاردوصیت له رویه موږدغه دقبالو په مځکه کی ازروی شریعت حق لروکه ئې نه لرو اوس ازروی شریعت اعتباروقبالی ته دی اوکه وصیت نامی ته دی.

(المستفتی جمال الدین)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

مسئله داده چې پلاررخپلوزامنوته مځکه یامال ورکړی دپاره ددی چې هغه زامن تصرف پکی وکړي په طريقه دهبې اوبيازامن هم تصرف پکښی وکی اوبیا پلارمړسی نوتوله مځکه دهغه زامنوده اوکه ئې په طریقه دهبې نه وه ورکړی نوبیا مځکه یامال پرطریقه دمیراث تقسیم کیږي یوازی قباله دچاپه نامه جوړول دلیل دهبی نه گرځی:

دفع لابنه مالالیتصرف فیه ففعل وکثرذلک فمات الاب ان اعطاه هبة فالکل له والا فمیراث وتمامه فی جواهر الفتاوی(الدر المختار بهامش ردالمحتار ج۴ ص۵۸۲) یملک الموهوب له الموهوب بالقبض فالقبض شرط لثبوت الملک الخ (شرح المجلة لسلیم باز م۸۶۱ ص ۴۷۳)

اب انتقال ملک بغیر کسی عقد صحیح معتبر تام کی نہیں ہوگا... تاوقتیکہ کوئی عقد صحیح معتبر مفید انتقال ملک واقع نہ ہو حالانکہ ہمیشہ تصرفات مالکانہ خود کرتا رہا(*) امداد الفتاوی ج۳ ص۳۱) والله اعلم وعلمه اتم

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی محمود میوندوال مولانا احمد نوری عفی عنہ

دهبه خط په ليکلو دهبي څه حکم دی

اودغه هبه خط قبل القبض دملک حجة دی کنه اوپه داسي هبه خط کي رجوع څنګه ده؟

پوښتنه:(۱)یوڅوک چې چاته خپل ملک ورهبه کړی اودهبی خط ددومسلمانانوپه حضور کی ورکړی خوهغه ملک ورته تسلیم نکړی اوهغه سړی په دغه هبه شوی ملک کی تصرف ونکړی نوداهبه صحیح ده کنه خوتقسیم معلوم ده چې هغه ځمکه ده (۲) که دغه هبه

(*) ترجمه: اوس دملک منتقلید ل بیله کوم صحیح معتبر اوتام عقدنه کیږی ترڅوچي کوم صحیح اومعتبر عقد دملک دانتقال مفید واقع نشی حال دادی چي مالکانه تصرفات یې پخپله تل کول...الخ

شوی ملک هغه سړی بیرته راوګرزوی چې زه ئې نه درکوم اودابل ئې ورپرېږدی شفاهی داصحیح ده کنه ملک بیرته دکوم یوکیږی (۳) هغه هبه خط وروسته دوفات ځنځ شرعاً دهغه بل سړی چې ملک ورته هبه شوی مدارداعتبارده کنه اوو رثه دده دغه هبه ګرزولای شی کنه ؟

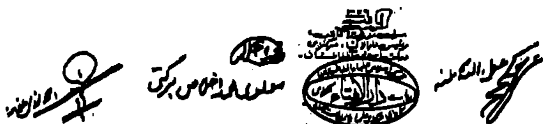
بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب

په دی اجزاکښی په دی هبی سره ثبوت دملک نه ده راغلی ځکه قبض نشته پکښی او په هبه کی قبض شرط دی داثبوت دملک دپاره نوپه دغه ۳ اجزاء کښی داستفتاء مال توله میراث دی په طریقه د میراث به تقسیم کیږی هبه خط هیڅ فائده نه کوی په شرح المجلة لسلیم باز ص۴۷۳ کښی لیکلی:

(المادة۸۶۱) یملک الموهوب له الموهوب با لقبض فا لقبض شرط لثبوت الملک لالصحة الهبة (طحطاوی) لان جواز ها قبل القبض ثابت بالاتفاق (مجمع الانهر)

والله اعلم بالصواب

مولوی ندا محمد الحقانی مولوی محمود میوندوال مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی احمد نوری عفی عنه

مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

موهوب له چې په هبه شوی ځمکه کې تصرف وکړی واهب حق درجوع لری او کنه

پوښتنه : محترم استاد مولوی صاحب زه عبد الحبیب دمستوفیت مسئول غواړم چې په دی مسئله کښی چې لاندی لیکل کیږی پوره معلومات راکړی څو چې زموږ مشکل رفع شی په هبه شوی ځمکه کښی چې موهوب له تصرف پکښی کړی اعنی سرای ئې پرجوړکړی دی واهب بیرته رجوع کولای شی کنه؟ والسلام.

(عبدالحبیب مسئول مستوفیت)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الله الوهاب په هبه شوی شی کی چی موهوب له داسی زیادة وکړی چې دموهوب شئ سره متصل وی نه جداکیږی اودموهوب شئ قیمت په زائد کیږی نوواهب رجوع په دغه موهوب شئ کی نشي کولای نوکه موهوب مځکه وی موهوب له سرای پرجوړکړی وی (لکه چی مستفتی وایي) واهب لره حق درجوع نسته په تبیین الحقائق ج۵ ص۹۸ کی لیکلی دی:

(ومنع الرجوع دمع خزقة يعنى الموانع للرجوع فى الهبة اشياء يجمعها هذه الحروف على مانبينها فالدال الزيا دة المتصله كالغرس والبناء والسمن) لان الرجوع لايصح الا فى الموهو ب والزيادة فامتنع اصلا وبطل حق الواهب لان له حق التملک فى الاصل دون الزيادة ليست بموهوبة فلارجوع فيها والفصل متعذر ليرجع فى الاصل دون الزيادة وحق الموهوب له حقيقة الملک فيهما فكان مراعاته اولى عند تعذر الفصل ولايمكن ايجاب الضمان عليه لان حق التملک لا يجوز اخذ العوض عنه فبطل اصلا ...آه

په الدر المختار على هامش الطحطاوى ج۳ ص۴۰۱ کی لیکلی دی:

ويمنع الرجوع الر جوع فيها دمع خزغة يعنى الموانع السبعة الاتية فالدال الزيادة فى نفس العين الموجبة لزيادة القيمة المتصلة كبناء وغرس ان عدا زيادة فى كل الارض والارجع ولو عدافى قطعة منها امتنع فيها فقط زيلعى...آه

په طحطاوی کی په شرح ددغه عبارت کی لیکلی دی؛

وفى الهندية عن الكافى ان وهب لاخر ارضا بيضاء فانبت الموهوب له فى ناحية منها نخلا اوبنى بناء او دكانا وكان ذالک زيادة فيها فليس له ان يرجع فى شئ منها ...آه

دغه مسئله چی زیادة متصله چی دموهوب په قیمت کی زیادة راولی مانع درجوع څخه د واهب ده دمذهب په ډیروکتابونو کی ذکرشوی ده لکه ردالمحتار ج۴ ص۵۷۴ بدائع الصنائع ج۶ ص۱۲۹ مبسوط ج۱۲ ص۸۶

عبدالحکیم عفی الله عنه مولانا عبدالله مولوی نورمحمد ثاقب د افغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

بي دقبضي له موهوب له دپلارهبه وزوى ته څنګه ده ؟

پوښتنه : كه پلار په خپل ژوند كى يو چاته پيسى وركى په شراكت او هغه سړى ته ووايي چې دغه پيسى ته چلوه پيسى اوګټه يي ټو له زماد مرګ وروسته زماد فلانى زوى دى او يو څو كاله وروسته پلار رمړسى او پيسى دهغه سړى سره وى آيا وروسته دغه پيسى يوازى دهغه زوى كيږى او كه داحق مشترك دى دټوله ورثه وو. والسلام باا حترم

(المستفتى ملاعبد الباسط)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الله العلى الاعلى

دپلار تخصيص يوه زوى لره په هبې دمال خپل سره پس له مرګ څخه داشرعا وصيت بلل كيږى لكه په الفتاوى تنقيح الحامدية ج ۲ص ۲۸۰كښى ليكل شوي دى اذاقال اوصيت ان يوهب لفلان سدس دارى بعد موتى كان ذلک وصية عملابقوله بعدموتى فالهبة بعد الموت هى الوصية فتصح مع الشيوع ولايشترط قبضه فى حياة الموصى تاتارخانية اول كتاب الوصية نوكله چې زوى وارث دى وارث لره وصيت نه صحيح كيږى بغير داجازت څخه دنورو ورثه وو پس دغه پيسى داحق مشترك دى دټولو ورثا مګر كه هغوا جازت وكړى دغه يوه زوى دمړى لره كوم چې هغه ورته وصيت كړى وو لكن دغه اجازت به هم وروسته تر مرګ دپلار روى څكه چې په حال دحيات دپلار كى داجازت څخه رجوع صحيح كيږى:

(ولالوارثه) لقوله عليه الصلوة والسلام ان الله اعطى كل ذى حق حقه الالاوصية لوارث ولان بقية الورثة يتاذون بايثاره بعضهم ففى تجويزه قطيعة الرحم (الاباجازة الورثة) استثناء مما تقدم من عدم الصحة بمازاد على الثلث وعدم صحة الوصية لقاتله ووارثه يعنى لاتصح الوصية بمازاد على الثلث ولاللقاتل ولاللوارث فى حال من الاحوال الافى حال التباسها باجازة الورثة مجمع الانهر ج ۲ ص۶۹۲ و الفتاوى تنقيح الحامديةج۲ ص ۲۸۶ والدر المختار على هامش ردالمحتار ج۵ ص۴۶۴ والله اعلم.

مولوى نذاحمد الحقانى مولانا احمد نورى عفى عنه مولوى نورمحمد ثاقب دافغانستان دمركزى دارالافتاء رئيس

دتقیسم پر مهال که پلار ځني ورثه پریږدي نوهغوی دحق دعوی کولائ شي اوکنه؟

پوښتنه :یوڅوک چې خپل ملکیت په خپل ژوند خپلوزامنوته ورکړي اوهریوته خپله حصه ورمعلومه کړي اوخپلی منکوحی ته حق ورنه کړي نووروسته دده له وفات څخه دده منکوحه دحق دعوی کولای شی کنه حق لری کنه لری؟

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

چې پلارخپل زوی ته خپل ملکیت اومال ورکړی داورکړه ئې پردوه قسمه ده (۱) دادی چې پلارخپل زوی ته مال ورکی لپاره ددی چې هغه تصرف پکښی وکی اوبیافعلاً دی هغه تصرف وکی اودامال دیر کړی نووروسته بیا پلار مړشی نواوس که داپلار دامال ورکړی وی(هبة) نوداټول مال دپاره ددغه زوی اواولاددی نورڅوک حق نه پکښی لری (۲) پلارخپل زوی ته خپل مال نه وی ورکړی په طریقه دهبی بلکه ورکړی وی په طریقه دقرض اویائې ورکړی وی دپاره ددی چې عمل وکړی دپاره دخپل پلارنو دامال بیا چې ورکړی دی ټوله په طریقه دمیراث دی اصل ئې ټوله میراث دی (ربح) ئې اوګټه ئې ټوله دده ده لکه په الدرالمختار بهامش ردالمحتار کی لیکلی دی ج۴ ص۵۸۲-

دفع لابنه مالا لیتصرف فیه ففعل وکثر ذالک فمات الاب ان اعطاه هبة فالکل له والافمیراث اوهمدارنکه په تکمله دردالمحتار کښی لیکلی دی ج۲ ص۳۸۶ دفع لابنه مالا لیتصرف فیه ففعل وکثر ذلک فمات الاب ان اعطا ه هبة فالکل له والافمیراث (قوله: والا) ای وان لم یعطه هبة بان اعطاه قرضا اودفع الیه لیعمل للاب (قوله فمیراث) فالاصل میراث والربح له.

مولوی زاهد احمد الحقانی مولوی محمود میوزوال مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولانااحمد نوری عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

دپلارواولادته مشترکه یا جلاجلا څمکه هبه کول

پوښتنه :محترم ددارالافتاء رئیس صاحب السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته محترمه! زموږ نیکه دپلارپه ژوند کی خپل جایداد په لاندی ډول په خپلواولاده ویشلی دی یوباغ چې ریکه باغ په نامه یادیږی خپلودوولونوته بل باغ چې دترنک دباغ اوڅوجوړی نوری

چې دباداام دجوو په نامه یادیږی وخپل زوی ته چې زموږ پلار کیږی ورکړي دی چې دغه سند په کورکی لیکل شوی دی اوشاهدان پرنیول شوی دی فعلاسند موجودنه دی اویوشاهد موجوداوژوندی دی همدارنګه په دی ویش اوسند زموږ دواړه عمه ګانی چې زما دپلار خوندی کیږی اګاهی لری کله چې تقیسم معلوم شوزموږ پلارپخپل باغ کی تصرف کړي دی اودهغه باغ سرپرستی ئې ترمرګ ترساعته پوری کړي ده اوهم زموږ دپلار ترمرګ وروسته بیا زموږ نیکه په شفاهی ډول وصیت کړي دی چې هغه زمادزوی حق زمادلمسیانودی اوبل زما دلوڼودی زموږ دپلارترمرګ وروسته دباغ تصرف زموږ وروڼوپه لاس کی شوي دی څرنګه چې دپنځلس کاله راپدی خواتراوسه پوری زموږ عمه ګانی دهجرت په ډول په پاکستان کی ژوندکوی اودخپل باغ تصرف ئې تراوسه ندی کړی دوه کاله کیږی موږ دعمه ګانوباغ دپنځوکالودپاره وغلام جان ته ورکړی دی نوموړی شخص به پنځه کاله په باغ کی کارکوی حصول به ئې خوری پس له پنځه کاله بیرته موږته راتسلیمیږی موضوع مومحترم مقام ته عرض کړی په دی حصه کی دشرعی احکامو مطابق فتوای غواړم چې زموږ قناعت پوری حاصل شی والسلام .- ۲۵ - ۱۰ - ۱۳۷۵

بسم الله الرحمن الرحیم

بعون الله الکریم پلاروخپل اولادته مځکی ورو ویشی په طوردهبه دغه هبه صحیح ده په دې شرط چې دهریوه حصه به ئې هغه ته ورجلاکړي وي هغه به په مالکانه طور قبض کړی وی دوه اولادونه به ئې په یوحصه نه وی شریک که شریکان وه هبه دمشاع نه صحیح کیږی په استفتاء کښی مستفتی وایي چې یوباغ چې دریکه باغ په نامه یادیږی وخپلولوڼوته ورکړدی که ئې باغ چیری تقسیم کړی وی دهرلورحصه ئې معلوم کړی صحی دی که ئې مشترک ورکړی وی نو دغه هبه نه صحیح کیږی لکن که چیری دغه لوڼې فقیراني وی نوهبه صدقه ګرزی صحي کیږی که څه هم مشاع دي هرچې وصیة دنیکه دی ددغه باغ هبه که صحی نشی دوجه دشیوع څخه نودثلث مال څخه هم نه نافذ کیږی ځکه چې وصیت ووارث ته نه صحیح کیږی هرچې مستفتی وایي چې یو شاهد ژوندی اوموجوددی نورشاهدان مړه دی اوسندهم ورک دی دغه شواهد اوسندونه په وخت کی ددعوی په مځکی دقاضی پکاردی که موجودنه وه نوقسم دی هرچې دیانة ده دخولی ورکړی اوتسلیم ته اعتباردی ځکه عقد دهبه په ایجا ب وقبول په شرط دقبض تامیږی په شرح المجلة للاتاسی کی راغلی دی ج۳ ص۳۶۲ ؛

مادة ۸۵۰ (اذاوهب احد لابنه الكبير البالغ العاقل شيئا يلزم التسليم وبدون قبضه لاتتم الهبة اذلافرق بينه وبين الاجنبى حينئذ په الدرالمختاركى راغلى دى وهب اثنان دار الواحد صح لعدم الشيوع وبقلبه لكبير ين لاعنده للشيوع فيما يحتمل القسمة (الدرالمحتار على هامش ردالمحتار ج۴ ص۵۷۳)

په ردالمحتارج۴ ص۵۷۳ کی راغلی دی:

قوله لكبير ين اى غير فقيرين والاكانت صدقة فتصح په البحرالرائق ج۷ ص۲۹۰ کی راغلی دی قوله وصح تصدق عشرة وهبتها لفقيرين لاللغنيين) اى لايجوز التصدق بهما على غنيين ولاهبتهما لهما والفرق ان الصدقة يرادبها وجه الله وهوواحد فلاشيوع والهبة يرادبها وجه الغنى وهما اثنان و الصدقة على الغنى مجاز عن الهبة كالهبة من الفقير مجاز عن الصدقة.... الخ

په تبيين الحقائق ج۶ ص۱۸۲ کښی راغلی دی:

ولاتصح بمازاد على الثلاث ولا لقاتله ووارثه ان لم تجز الورثة اماالثالث فلقوله صلى الله عليه وسلم ان الله تعالى اعطى كل ذى حق حقه فلاوصية لوارث الخ والله اعلم

مولانااحمدنوری عفی عنه مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی محمداخلاص برکتی مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

دځيني زامنوپه نوم رانيول شوی ځمکه دچاده

پوښتنه :یوسړی مځکی رانیولی اوقباله ئې دیوه زوی په نامه اوبله مځکه ئې رانیولی قباله ئې دنورو زامنو په نامه لیکله دغه دقبالو داخلی مځکی مشترکی دوروڼوترمنځ دی اوکنه دپلاردمرګه وروسته ؟

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

کچیری ئې دغه مځکه هبه کړی وی اوزامنو مالکانه تصرف پکښی کړی وویعنی دغه جائداد ئې ځان ته دپلاردلاسه تسلیم کړی وونوداجائداد خاص دی په زامنو پوری مشترک نه ګرځی اوکه ئې هبه نوه کړی یازامنو دپلارپه ژوندکی قبض دمځکو نه ووکړی بیانو مشترک ګرځی یوازی قباله دیوچاپه نامه جوړول معنی دهبی نه لری اونه انتقال

دملک په کیدای سی:
دفع لابنه مالالیتصرف فیه ففعل وکثر ذلک فمات الاب ان اعطاه هبة فالکل له والا فمیراث (الدرالمختار بهامش ردالمحتار ج۴ ص۵۸۲) یملک الموهوب له الموهوب بالقبض فالقبض شرط لثبوت الملک الخ (شرح المجله لسلیم باز م ۸۶۱ ص۴۷۳)
اب انتقال ملک بغیر کسی عقد صحیح معتبر تام کی نہیں ہوگا ... تاوقتیکہ کوئی عقد صحیح معتبر مفید انتقال ملک واقع نہ ہو حالانکہ ہمیشہ تصرفات مالکانہ خود کرتا رہا (۱) الخ امداد الفتاوی ج۳ ص۳۱ هکذا فی امداد المفتین ۸۴۴)

کتاب الغصب

دعقار دغصب حکم

پوښتنه ددارالافتاء فضیلت مآب رئیس صاحب لاندی عرض کوم یوقطعه مځکه چې تقریبا دوه جریبه دیار لس بسوی کیږی دکابل جادی ته نژدي ددوراهی په حدود کی په تاریخ ۱۵ - ۲ - ۱۳۵۴ په بیع قطعی دحاجی رحمت الله څخه رانیولی وه چې سندئې په لاس لرو اوپه ۲۰ - ۵ - ۱۳۵۶ کال رسمی عریضه دشرعي قبالی لپاره دوخت حکومت ته ورکړې وه تراوسه ذو الیده یوواوس خودسرانه دبره پرلوید لي ده چې معلومات موو کړې عبد الولی دحاجی رحمت الله زوی په زبردستی داکارکړي دي مونږ دقانون برابر ی داخله شعبی ته عاریضه ورکړي ده دامنیی قوماندانی دعبد الولی خودسرانه کاربندکړي دي په دي هکله ستاسو دمقدس مقام څخه هیله لرم چې مونږ ته شرعی معتمده مسئله راکړی که مونږ حق په جانب یو متجاوزدی مربوط شعبی ته معرفی اولازمه جزاء دي ورکړه سی والسلام.

(حاجی محمد اکبر عارض)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب
کومه دبره چې عبدالولي دحاجی رحمت الله زوی په زبردستی پراچولی ده پردغه مځکه باندي دا صورة دغصب دعقار دي اودعقار په غصب کی اختلاف دی په مینځ کی داماٰمینو

---

(۱) ترجمه: اوس انتقال دملک بیله کوم صحیح اومعتبر عقدنه تامیږی ترڅوکوم صحیح معتبر اود ملک دانتقال لپاره مفید عقد واقع نشی حال دادی چې تل بې دمالک په توګه تصرفات پخپله کول ...الخ

اوامام محمد رحمه الله امامين رحمة الله عليهما وايي چې په عقار کی غصب نهٔ متحقق کیږی اوامام محمد رحمه الله وايي چې په عقارکی غصب متحقق کیږي اوحکم دغصب داده: که مغصوب موجودوي دده دعین مغصوب بل شی نشته په صورة مذکوره کي فقط دمځکی تسلیمی ده چی مځکه وخپل خاوند ته تسلیم شی ځکه چی مځکې ته کوم تاوان نه دی رسیدلی لکن خلاصه داده چې امامین رح چې وائې چې غصب په عقارکي نه متحقق کیږی داهغه (۱) وخت چې غصب دعقار په حکم دضمان کښی داخلی او(۲) هر چې په ماورا څخه دضمان چې واخلی نوبیا امامین رح هم قول کوی په غصب دعقار سره ځکه چې متحقق کیږي داغصب دعقار په وجوب سره درد (المغصوب الی مالکه) که چیري غصب متحقق په نزددامامینو رح په ماعد الضمان کي نوای نوته به وای متحقق شوی وجوب د رد ثم ان غصب العقار انما لايتحقق عند هما فی حکم الضمان امافیما وراء ذلک یتحقق الاتری انه يتحقق فی وجوب رد المغصوب الی مالکه فلولم يتحقق الغصب عندهما فيما عد الضمان لمايتحقق وجوب الرد (شرح المجلة لسليم رستم ص۱۰۵)وفی اجارة الفيض انمالايتحقق الغصب عندهما فی العقار فی حکم الضمان اما فيما وراء ذلک فيتحقق الاترى انه يتحقق فی الردالخ(الدر المختار على هامش ردالمحتار ج ۵ ص ۱۳۱ اي فی وجوب رده على مالکه فلولم يتحقق الغصب عند هما ايضاً فيما عدالضمان لمايتحقق وجوبالرد (ردالمحتار ج۵ ص ۱۳۱) والله تعالی اعلم بالصواب.

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

دبیت المال کوم اجناس چي غصب شي

پوښتنه : دبیت المال اجناس لکه آهنی ګاډران اوتختی چي یو نفر پر خونه ایښی وی اوخونی یي پری جوړی کړی وی په ده ګاډران راوړل شی اوکه په عوض کي پیسی څنی واخستل شی په دی باب شرعی فتوی او فیصله غواړو.

(دتحقیق مدیریت داستخبار اتو څانګه)

بسم الله الرحمن الرحيم

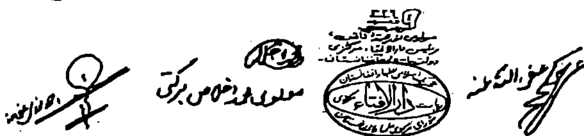
الجواب باسم ملهم الصدق والصواب

دغه دبیت المال اجناس چې خلقو وړي وي اوبناء یې پرجوړه کړی وي کچیری دبناء قیمت پرقیمت ددغه اجناس ډیر وي نودهغه وړونکی نفر څخه قیمت ددغه اجنا س اخستل کیږي او که ددغه اجناس قیمت پرقیمت دبناء ډیر وونو اجناس اخستل کیږي:

والبناء علی ساجة وقیمته ای البناء اکثر منها ای من قیمة الساجة یملکها البانی بالقیمة (الدر المختار) (قوله وقیمته ای البناء اکثر منها) جملة حالیة قال فی المنح واما اذا کان قیمة الساجة اکثر من قیمة البناء فلم ینقطع حق المالک عنها کما فی النهایة عن الذخیرة وبه قید الزیلعی کلام الکنز آه (ردالمحتار ج۵ ص۱۳۵ کتاب الغصب)

او کچیری قیمت دبناء او داجناسو برابر وونو که دغه وړونکی او متصرف داجناس پریوشئ صلح وکړه رواده او که یې صلح نکول نو دغه بناء سره داجناس خرڅیږي ثمن ئې په اندازه ددوی دمالو تقسیمیږي:

لوکانت قیمته الساجة والبناء سواء فان اصطلحا علی شئ جاز وان تنازعا یباع البناء علیهما ویقسم الثمن بینهما علی قدر مالهما شرنبلالیة عن البزازیة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج۵ ص۱۳۵)

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی ندا محمد الحقانی مولوی نور محمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

دتوپکیانو په کورونوکي په اثبات رسیدلي دولتي اجناس

پوښتنه: هرهغه شئ چې دبیت المال وی دتوپکیانو په وقت کی په ځینو کوروکی موجود وی هغه په اثبات او شواهد رسید لی وی لکه داوبو پیپونه چپرکټان او تلیفون خادی او داسی نور چکنه اجناس؟

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب باسم ملهم الصدق والصواب

دغه اشیاء چې په اثبات رسیدلی وی که اوس هم دهغو خلقو سره موجود وی عین دغه شیان اخستل کیږي او کچیری دغه خلق دعوی کوی چې هلاک شوی دی اوس زموږ سره وجود نه لری حاکم به ئې بندیان کړی ترهغه وقت پوری چې حاکم ته معلوم شی کچیری دغه شیان

ددغه خلقو سره موجود وای اقرار به ئې په کړی وای که ئې اقرار وکړی نو دغه شیان اخستل کیږی او که ئې اقرار ونه کړی نو مثل ددغه شیان که چیری مثلی وی یا قیمت کچیری قیمی وی اخستل کیږی:

یلزم ردالمغصوب عینا وتسلیمه الی صاحبه فی مکان الغصب ان کان موجودا(المجلة م۸۹۰) وهکذافی الدر المختار علی هامش رد المحتار ج۵ ص۱۲۸ فان ادعی هلاکه حبس حتی یعلم الحاکم انه لوبقی لظهر ای لاظهره ثم قضی الحاکم علیه بالبدل من مثل اوقیمة اه(الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج۵ ص ۱۳۰

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی نذاحمد الحقانی مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

چاچي سلاح وړی وی

پوښتنه :هغه سلاح چې دتوپکیانو په وخت کی ورل شوی وی یائې خرڅه کړی وی د توپکیانو یاد تحریک اسلامی حکومت کی دغه نفرسره څنګه وکړو ؟

(دتحقیق مدیریت داستخباراتو څانګه)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب باسم ملهم الصدق والصواب

اسلحی دبیت المال چې توپکیانو په وقت یا تحریک اسلامی په وخت کی خلقو خپل پرسرورړی وی یائې خرڅ کړی وی که دغه اسلحی ددغه خلقو سره موجودوی دغه اسلحی اخستل کیږی که موجودنه وی قیمت ددغه اسلحو اخستل کیږی لکه چې دپورتنی پوښتنی په جواب کې چی ذکرشول سره د حوالو والله تعالی اعلم.

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی نذاحمد الحقانی مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

مغصوب عنه كه دغاصب پرنور مال قدرت ومومي نو

پوښتنه : دافغانستان داسلامی دولت محترم رئیس صاحب دار الافتاء وعالی مقام ته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته عالیقدره زموږ ښخه يوه رمه چې ۲۶۱ ميږي وی دغور په منطقه کښی ددوستم نفروه چې ارباب عبد الصمد اوارباب رحیم په زوره راښخه بوتلل نواوس دارباب عبدالصمد نامی چې زمامال ئې بیولی دی دده نورپسونه دهلمند په ولایت کښی دآغا بادار پلاس کښی دی چې هغه هم کوچی دی نودمهربانی دمخی وماته داسی فتوی راکړی چې زما لاس په دغه مالو چې داغابادار پلاس کی دی لګیږی اوکنه؟

(المستفتی ادم اکا ولد نیک محمد کوچی)

بسم الله الرحمن الرحیم

هوالله تعالی المستعان

امابعد فنقول ومن الله تعالی التوفیق محترمو خاوند لره دحق په اوس زمانه کی چې قدرة ئې پرهغه چا چې مال ئې ځنی اخستی وی که بعینه هغه مال چې له ده ښخه ئې اخستی وی په زبردستی سره یابل چې هغه قدرقیمت لری واخلی روادی لکن په دی شرط چې یقینی معلوم شی چې دامال دعبدالصمد دی:

لیس لذی الحق ان یاخذ غیر جنس حقه وجوزه الشافعی رحمه الله قد منافی کتاب الحجران عدم الجواز کان فی زمانهم اماالیوم فالفتوی علی الجواز وهو الاوسع لتعینه طریقا لا ستیفاء حقه فینتقل حقه من الصورة الی المالية كمافی الغضب والاتلاف(ردالمحتارج۵ص ۳۰۰)

(تنبیه) :قال الحموی فی شرح الکنز نقلاً عن العلامة المقدسی عن جده الاشقر عن شرح القدوری للاخصب ان عدم جوازه من خلاف الجنس کان فی زمانهم لمطاوعتهم فی الحقوق والفتوی الیوم علی جواز عند القدر ة من ای مال کان لاسیما فی دیارنا لمداومتهم العقوق ردالمحتار ج۵ ص۱۰۵ کتاب الحجر والقاضی یحبس الحر المدیون لبیع ماله لدینه وقضی دراهم دینه من دراهمه یعنی بلاامره وکذالوکان دنانیر (وباع دنانیر بدراهم دینه وبا لعکس استحسانا) لاتحادهما فی الثمنية (لا) یبیع القاضی (عرضه ولاعقاره) للدین (خلافا لهماوبه) ای بقولهما ببیعهما للدین (یفتی) اختیار وصححه فی تصحیح القدوری ویبیع کل مالایحتاجه فی الحال (الدر المختار) قوله ویبیع کل مالایحتاجه الخ قال فی التبیین ثم عندهما یبدء القاضی ببیع النقود ثم العروض ثم العقار الخ (ردالمحتار ج۵ ص۱۰۵ کتاب الحجر والله تعالی اعلم :

مولانا ندامحمد الحقانی

دغصب په ځمکه تصرف کونکي حق دتصرف لري کنه؟

پوښتنه : دمحترم ددارالافتاء وریاست ته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته محترم ځرنگه چې دمشکل په صورت کی ددغه مسئلی په ذکرکی معلومات مفصل راکی (۱) ددولت مځکه یونفر غصب کړی ده اوبل نفرته په اجاره ورکړی ده اجاره دار په هغه مځکه مصرف کړی دی اوس دولت بیرته هغه مځکه دمعلومات په صورت کی ضبط کړل اوس اجاره دار وایي چې زمامصرف په سوی دی چې ۱۲ سوه گزه جر پکښې ویستل شوی اوبل په ټکټر اړول شوی اوخاوره ورکول شوی نودغه مصرف په کوم طرف پوری مربوطیت لری دامکان په صورت کی موږته ددغی مسئلی په باره کی معلومات راکړی والسلام.

(المستفتی حاجی خیر محمد معاون زراعت)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

محترم مستفتی صاحب نوموړی اجاره دار چې کوم په استفتاء کی ذکرسوی مصارف په مځکه دغصب کړی دی هیڅ حق دعوض دمصارفو نه لری پرهیڅ چاباندی ځکه چې دی په حکم دعین غاصب کی شمیرل کیږی اودغاصب حکم دادی چې دی متبرع (یعنی ښه ځوانی کوونکی اواحسان کوونکی) بلل کیږی په هغه مصارفوکی چې مال متقوم نه وی لکه کوم مصارف چې په استفتاء کی مذکوردی:

(المادة ۹۰۸) اذاکرب ارضا غصبها ثم استردهاصاحبها فلیس للغاصب ان یطالب باجرة الکراب لکونه متبرعا ولیس الکراب مالا متقوما لیسترده الغاصب قال فی الهندیة وان کان الغاصب زاد فی الارض من عنده ان لم تکن الزیادة مالا متقوما بان کرب الارض وحفر النهر اوالقی فی الارض سرقینا واختلط بالتراب وصار بمنزلة المستهلک فان للقیم لیسترد الارض بغیر شئ آه وفی الخانیة ولو غصب نخلا اوزرعا فسقاه وانفق علیه حتی انتهی فلاشئ له وکذالوقصر الثوب المغصوب آه (المادة ۹۱۰) غاصب الغاصب فی حکم عین الغاصب وکذامودع الغا صب والمرتهن منه والمنتهب والمستعیر والمستأجر من الغاصب ردالمحتار وکذا من اخذ المغصوب من الغاصب لیرده الی مالکه(هندیة) شرح المجلة لسلیم باز اللبنانی من ص ۵۰۶ الی ص۵۰۷ والله اعلم وعلمه اکمل واتم.

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی احمد نوری عفی عنه

باب الضمان

په ضياع سره دبل دمال ضمان لازميږی

پوښتنه : محترم دتميز عالی رياست رئيس محترم مولوی صاحب السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته ملاعبد القيوم اخند وايي چی ما دهرات مربوط دزنده جان په ولسوالی کی يوه عراده لنډ کروزر موټر په آويا خلتو ترياکو چی وزن دهری خلتی يومن ۲۳ سيره رانيولی چی دخپل ددغه سوداشاهدان دشخصيت تير کړی امادمخه ترډی چی دی موټر راولی په هرات کی طالبانوداشتباه په خاطر موټر بيولی چی اخير موټرپه کابل کی سوی اوس مونږته شرعامعلومات نه کيږی ددغه موټر تاوان ورکړو که يا اوکه ئې ورکوباید په څه ترتيب ئې ورکړو دوی مو دراستول تاسوبه معلومات راکړی والسلام.

(المستفتی ملاصاحب الحاج محمد حسن)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصواب

چاکه دبل چامال ضائع کړو اگر چې دائې گمان وُ چی دا څما مال ده نوضمان پری لازميږی په شرح المجلة للاتاسی ج۳ ص۴۵۶ کښی ليکلی دی:

لواتلف احد مال غيره على زعمه انه ماله يضمن) لان هذاحق العبد فلايتوقف على عمله وقصده كمافي مجمع الانهر نعم لايتعلق به اثم كما تقدم فی شرح المادة ۸۸۷ والثانی لايتعلق به المأثم وهوماوقع على الجهل كمن اتلف مال غيره وهوليضمن انه له فانه يضمن ويأثم لقوله عليه الصلوة والسلام رفع عن امتی الخطاء والنسيان معناه رفع مأثم الخطاآفاده الشلبی (شرح المجلة للاتاسی ج۳ ص۴۱۱.

اوکله داخليږی په حکم دغصب کښی غير غصب هم چي په دواړو کي ازالة دتصرف دمالک وی دخپل ملک څخه۔

بينت هذه المادة انه قد يدخل فی حکم الغصب ماليس بغصب ان ساواه فی ازالة تصرف المالك عن ملكه الخ شرح المجلة للا تاسی ج۳ ص۴۳۲)

نوبيابه ضمان په شان دضمان دغصب وی اوپه غصب کي که مال مغصوب دمثلياتو څخه وی نوبيابه اداء دمثل وی اوکه دقيمياتو څخه وی نو اداقيمة به کيږی په زمان د غصب اوهم په مکان دغصب کښی اوکه مثلی شئ وی خود مثل برابرل او اداءکول مشکل وی چی

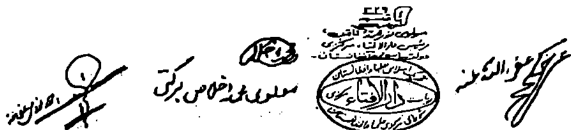
دامثل نه پیداکیږی نوبیابه ددي مثلی هم قیمة آداءکیږی خوزمونږ ددری امامانوپکښی اختلاف دی امام اعظم ابوحنیفه رحمه الله فرمایي چی قیمة دیوم الخصومة عند القاضی واجب دی اوامام محمد رحمه الله وایي چی قیمة دورځی دانقطاع دمثل واجب ده اوامام ابویوسف رحمه الله وایي چې قیمة دیوم الغصب واجب ده دری واړه اقوال ترجیحات لری خوقول دامام ابویوسف رحمه الله اعدل الاقوال بلل شوی دی:

ویجب رد مثله ان هلک وهو مثلی وان انقطع المثل بان لایوجد فی السوق الذی یباع فیه وان کان یوجد فی البیوت ابن کمال (فقیمته یوم الخصومة)ای وقت القضاء وعند ابی یوسف یوم الغصب وعند محمد یوم الا نقطاع ورجحا قهستانی (وتجب القیمة فی القیمی یوم غصبه) اجماعا قوله(ورجحا) ای قول ابی یوسف وقول محمد وکان الاولی ان یقول ایضا ای کمارجح قول الامام ضمنا لمشی المتون علیه وصریحا قال القهستانی وهو الاصح کمافی الخزانة وهو الصحیح کمافی التحفة و عند ابی یوسف یوم الغصب وهو اعدل الاقوال کما قال المصنف وهو المختار علی ماقال صاحب النهایة وعند محمد یوم الا نقطاع وعلیه الفتوی کمافی ذخیرة الفتاوی وبه افتی کثیرمن المشایخ (قوله یوم غصبه اجماعا) هذافی الهلاک کما هو فرض المسئلة قال القهستانی اما اذا استهلکت فکذالک عنده وعندهما یوم الاستهلاک اه وفی جامع الفصولین غصب شاة فسمنت ثم ذبحها ضمن قیمتها یوم غصب لایوم ذبحه عنده وعندهما یوم ذبحه ولوتلفت بلااهلاکه ضمن قیمتها یوم غصب.... آه (الدرورد المحتار ج۵ ص۱۲۸)

ان انصرم المثلی فقیمته یوم الخصومة یعنی اذاانقطع المثلی عن ایدی الناس یجب علی الغاصب منه یوم الخصومة وهذاقول الامام وقال الثانی یوم الغصب وقال محمد یوم الانقطاع لان المثل هوالواجب والقیمة انمایصار الیها للعجز عنه والعجز فی یوم الانقطاع فیعتبر فیه وللثانی ان المثل لما انقطع التحق با لقیمی وفیه یعتبر القیمة یوم الغصب وللامام ان المثل هوا لواجب بالغصب وهو باق فی ذمته مالم یقض القاضی با لقیمة ولهذالوصبر الی ان یعود لمثل کان له ذالک وحد الانقطاع ان لایوجد فی السوق الذی یباع فیه وان کان یوجد فی البیوت ذکره فی النهایة وقال فی النهایة فان قلت ولم قدم قول ابی یوسف فی التعلیل لم یوسطه کما هوحقه قلت لعله ان یکون هو المختار لانه اعدل الاقوال (تکملة البحر الرائق ج۸ ص ۱۱۰)

تجب قیمة یوم الخصـومة المعتبرة وهی ماتکون عند القاضی وهذاعند ابی حنیفة رحمه الله تعالی وعلیه مشت المتون وهو الاصح کما فی الخزانة وهو الصحیح کمافی التحفة وعند ابی یوسف

یوم الغصب وهو اعدل الاقوال کما قال فی المنح وهو المختار علی ماقال صاحب النهایة وعند محمد یوم الانقطاع وعلیه الفتوی کما فی ذخیرة الفتاوی وبه افتی کثیر من المشائخ (کذافی الدر وحواشیه (شرح المجلة للاتاسی ج ۳ ص ۴۱۶)

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولانامحمد مسلم حقانی مولاناحمدالله مولاناعبدالله مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

دبل دمال پر اتلاف مجبورکړل شوی ضمان لازمیږی اوکنه

پوښتنه : چه میفرمایند علماء دین ومفتیان شرع مبین اندرین مسئله که درسال ۱۳۷۱ بامرتورن علاء الدین خان بمنطقه ولسوالی شهرک ولایت غور بمقدار تریاک ازصاحبان تریاک اخذشده وبعدا بحضرعام مردم همان تریاک ها سوختانده شده است وعکس گیری شده/ از سوختاندن آنها ایابامورین وعسکرهای تحت امر علاء الدین خان ضمان توان است یاخیر بینوابسند الکتاب دارالافتاء دباره حکم شرعی بدهید.

رئیس شوری مرکزی علماءمحترم اخندزاده صاحب عبد الغفور سینانی

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب این صورت صورت اکراه است واکراه بردوقسم است اکراه تام واکراه ناقص اکراه تام آنست که مکره بالفتح راقدرت واختیارباقی نباشد زیراکه باوتهدید قتل یااتلاف بعض اعضاء یااتلاف جمیع مال داده شده باشد واکراه ناقص آنست که قدرة واختیارمکره بالفتح راباقی باشد زیراکه اوراتهدیدی آسان داده شده باشد مثل تهدید بضرب یسیریاقید کردن یا اتلاف بعض مال یاالحاق ظلم مثل منع ترقی درکاریااخذنمودن وظیفه ازوپس اکراه براتلاف مال غیراگراکراه تام بودضمان برمکره بالکسربود واگراکراه ناقص بودضمان برمکره بود بالفتح وشروط اکراه قرارذیل میباشد(۱) مکره بالکسربایدکه قادرباشد برتعذیب وتهدید مکره بالفتح سلطان باشدیاغیرسلطان (۲) مکره بالفتح اگرغالب ظن اووقوع وعیدازجانب مکره بوداکراه صحیح باشد(۳) وعیدی که ازجانب مکره صادرشده قابل تحمل نباشد مثل قتل واتلاف عضو (۴) وعید مکره بایدکه عاجل بودنه آجل (۵) اکراه بایدکه برغیرحق باشد واگراکراه برحق باشداکراه نبودوباید تذکرداده شودکه اکراه درحضورمکره میباشد واگرمکره غائب بود اکراه نمیباشدپس اگردراتلاف این

افیون شروط مذکورہ موجودہ باشد وعلاء الدین در وقت اخذ مال مذکور موجود باشد ضمان بر مکرہ ست بالکسر والضمان بر آخذین مال ومباشرین ان اتلاف میباشد الاکراہ نوعان ملجئ اوکامل وغیر ملجئ اوناقص (الفقه الاسلامی ج۴ ص۲۱۳)

ومثله فی بدائع الصنائع ج۷ ص۱۷۵ اوشرطه قدرة المکره علی ایقاع ماهددبه سلطانا او لصاوخوف المکره ایقاعه فی الحال وکون الشئ المکره به متلفا نفسا اوعضوا الخ وکون المکره ممتنعا عمااکره علیه قبله لحقه اولحق آخر اولحق الشرع متن الدر المختارعلی هامش ردالمحتار ج۵ ص۸۹ ویدل علیه مافی بدائع الصنائع ج۷ ص۱۷۶ ومثله فی الفتاوی الهندیة ج۵ ص۳۵ واماشرطه فان یکون الاکراه من السلطان عند ابی حنیفة رحمه الله تعالی وعندهما اذاجاء من غیر السلطان مایجئ من السلطان فهواکراه صحیح شرعا کذافی النهایة وعلیه الفتوی فان غاب المکره عن بصر المکره یزول الاکراه (الفتاوی الهندیة ج۵ ص۳۵) ومثله فی بدائع الصنائع ج۷ ص۱۷۶ الاکراه یثبت حکمه اذاحصل ممن یقدر علی ایقاع ماتوعدبه سلطانا کان اوغیره وان غاب المکره عن نظر من اکرهه یزول الاکراه ذکره قاضی خان (مجمع الضمانات ص۲۰۴)(وفیه المکره علی الا خذ والدفع انما یبیعه مادام حاضرا عنده المکره والالم یحل لزوال القدرة والالجاء بالبعد منه وبهذا تبین انه لاعذر لاحد من اعو ان الظلمة فی الاخذ عند غیبة الامیر اورسوله فلیحفظ قوله مادام حاضر اعنده المکره قال فی الهندیة عن المبسوط فان کان ارسله لیفعل فخاف اویقتله ان ظفر به ان لم یفعل لم یحل الاان یکون رسول الامر معه علی ان یرده علیه ان لم یفعل ولولم یفعل حتی قتل کان فی سعة انشاء الله تعالی ولوهدده بالحبس اوالقید لم یسعه الاقدام آه قوله لزوال القدرة والالجاء بالبعد لکن یخاف عوده وبه لایتحقق الاکراه بزازیة (الدرالمختار وردالمحتار ج۵ ص۹۸ ومثله فی شرح المجلة للاتاسی ج۳ ص۵۶۲) والله اعلم

مولانا عبدالله مولانا عبدالحکیم عفی الله عنہ مولانا احمد نوری مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

دباغیانوسره دجنګ پرمهال تلف شوی مالونه ضمان لري اوکنه

پوښتنه:نورمحمد دداد مولی زوی دترینکوټ دچارچینودولسوالی دیخدان د اوسیدونکی غوښتنی لیک دافغانستان داسلامی دولت محترم عالیقدرمشر مجاهد امیر المؤمنین السلام علیکم ورحمة الله عالیقدره موږدوه موټر سیکلان هوندادتجارت لپاره کجران ته بیولی وه په ولسوالی باندی تکان وسول اوپه نتیجه کښی زموږذکرسوی موټرسیکلان وسوځل سول اوس هغه قاتلان اومجرمان نیول سوی دی دحکومت په لاس کښی دی یادی زموږ خساره دولت راکړی اویادیءدکجران ولسوال امرر اکړی ترڅوزموږ حق دشریعت مطابق ددغوباغیانوڅخه راواخلی چې اوس ورسره بندیان دی وکتل سو ددارالافتاء محترم رئیس دپورته موټر سیکلانو دضمان په هکله به معلومات راکړی چې پرچاکیږی .والسلام

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

دافغانستان داسلامی دولت محترم عالیقدر مشرمجاهد امیر المؤ منین السلام علیکم ودام ظلکم العالی .کوم موټر سایکلان چې په استفتاء کښی بیان شوی دی دهغودضمان په باره کښی به داووایو چې ددغه موټرسیکلانو پرهیچاضمان لازم نه دی نه پردولت لازم دی اونه هم پر باغیانو لازمیږی اودامفت تلف دی یعنی هدردی ځکه چې داپه حین اووقت دقتال اوجنګ دباغیانوکی تلف شوي دی اوکوم شئ چې تلف شی دلاس څخه د باغیانو په حال دجنګ کښی هغه ضمان نه لری پرهیچا خودعدم ضمان دپاره یو څوشرطونه دی چې لږوروسته به ئې په حواله دردالمحتارسره ولیکو:

واذاانجلت الحرب ومع اهل العدل اموال ردت علیهم ومایتلف منها فی غیر القتال فهو مضمون علی متلفه وماتلف علیهم فی نائرة الحرب من نفس ومال فهو هدر ا(لاحکام السلطانیة للقاضی ابی یعلی محمد بن الحسین الفراء ص۵۴ (ب) ضمان ما اتلفوه من الانفس والاموال قال الحنفیة والمالکیة والحنابلة والشافعیة فی اظهر القولین عندهم لایضمن البغاة المتأولون بین الناس وفیهم البدریون فاجمعوایفی وقائعهم کوقعة الجمل وصفین علی الایقام حد علی رجل استحل فرجا حراما بتاویل القرآن ولایغرم ما ل اتلفه بتا ویل القران ولان البغاة طائفة ممتنعة با لحرب بتاویل سائغ فلم تضمن ماتلفت علی الاخری کاهل العدل ولان تضمینهم یفضی الی تنفیرهم

عن الرجوع الی الطاعة فلایشرع کتضمین اهل الحرب(الفقه الاسلامی ج۶ ص۱۴۴)۔
لکن دغه عدم دضمان پرتلف دباغیانو مالونو دخلقولره په وقت دجنگ ددوی کښې بناء دی پریوځو شرطونو باندی چې هغه په دی ډول دی (۱) دغه باغیان به ډیروی چې لښکرولری (۲) چې دوی به په جمع واری سره راجمع شوی وی جنگ داهل عدل لره (۳) چې دوی به په تأویل سره عقیده لری دحلال والی دجنگ داهل عدل سره اوکه دغه شرطونه نه وه موجود نوبیاپه دغه صورت کښې ضمان پر باغیانو لازمیږی په (ردالمحتار ج۳ ص۳۴۲ باب البغاة)کښې لیکلی دی:
قلت فتحصل من ذالک کله ان اهل البغی اذاکانو اکثیر ین ذوی منعة وتحیز والتقا لنا معتقدین حله بتأ ویل سقط عنهم ضمان ماا تلفوامن دم اومال دون ماکان قائما ویضمنون کل ذالک اذاکانوا اقلیلین لامنعة لهم اوقبل تحیزهم اوبعد تفرق جمعهم....الخ والله اعلم بالصواب

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی احمدنوری عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

حکم دآلاتو دسروز

پوښتنه : محترم رئیس صاحب ددارالافتاء السلام علیکم ورحمة الله محترمه! الات دسروز لکه ټیپ اوریډیو ټلویژون وغیره ماتول څه حکم لری اوپورته شیان چې کیرشی خلق هم ددغو شیانو څخه ناوړه استفاده کوی بهترینه لارڅې کومه ده څه په کوی په دغه شیانو والسلام.

(نورمحمد پوښتنه کوونکی)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب الات دلهو که داسی وی چې یوازی په لهو لعب کی مستعملیږی پرماتونکی ئې په اتفاق ضمان نشته اوکه په غیرکی دلهوهم مستعملیږی که ماتول په اذن دامام وه هم په اتفاق ضمان نشته اوکه په اذن دامام نه وه امام ابوحنیفة رحمه الله تعالی وایی ضمان شته اوصاحبان رحمهما الله تعالی وایی ضمان نشته ترجیح قول لره دصاحبانو ده دوجهی دفسادد زمان هرچی الات دی چې په مباح ځایوکی مستعملیږی

لکه طبل دغزایاټیپ رادیو دمتدین شخص چې په لهو کی نه مستعملوی په اتفاق ضمان پرماتونکی شته هرچې ټیپ یارادیو دفاسقانو ده دهغه حکم دالات دلهو دی چې سابق ذکر شو پرماتوونکی ئې پرقول مفتی به ضمان نشته که څه هم بلااذن دامام وی دغه مسائل اوحکمونه دلاندی عباراتومدلول دی

(تنبیه)امام ابوحنیفة رحمه الله تعالی چې ضمان وایي هغه داسی ضمان چې کاردغیر دلهوورڅخه اخسته کیږی مثلاپه ډول کی ضمان دقیمت دداسی ډول شته چې پنبه پکی ساتی په (فتاوی هندیة ج٥ ص١٣١)کی راغلی دی:

اذاکسر بربط انسان اوطنبوره اودفه اوما اشبه ذلک من الات الملاهی فعلی قولهما لاضمان وعلی قول ابی حنیفة رحمه الله تعالی یجب الضمان وذکر فی الجامع الصغیر ان علی قول ابی حنیفة رحمه الله تعالی یضمن الااذافعل باذن الامام قال القاضی الامام صدر الاسلام الفتوی علی قولهما لکثرة الفساد فیما بین الناس وذکر الشیخ فخر الاسلام فی شرح الجامع الصغیر ان قول ابی حنیفة رحمه الله تعالی قیاس وقولهما استحسان وقال صدر الاسلام ثم عند ابی حنیفة اذاوجب الضمان یجب علی وجه الصلاح لغیر التلهی علی ادنی وجه یمکن الا نتفاع بذلک وعلی هذاالاختلاف النردو الشطرنج لانه یمکن ان یجعل هذه الاشیاء سنجات الوزن وفی القدوری فی مسئله الطنبور والبربط انه یضمن قیمته خشبا منحوتا وفی المنتقی یضمن قیمته خشبا الواحا کذافی المحیط والذ خیرة والطبل الذی یضرب للصبیان یضمن بالاتلاف من غیر خلاف کذافی التاتار خانیة آه په الدر المختار کی راغلی دی (وضمن بکسر معزف) بکسر المیم آلة اللهو ولو لکافر ابن کمال قیمته خشبا منحوتا صالحا لغیر اللهو وضمن القیمة لاالمثل وباراقة سکر ومنصف سیجئ بیانه فی الاشربة وصح بیعها کلها وقالالایضمن ولا یصح بیعها وعلیه الفتوی ملتقی ودرروزیلعی وغیرها واقره المصنف واماطبل الغزاة زاد فی حظر الخلاصة والصیادین والدف الذی یباح ضربه فی العرس فمضمون اتفاقا (الدر المختار بهامش ردالمحتار ج٥ ص١٤٩)په ردالمحتار کی راغلی دی قوله وقالا الخ هذاالاختلاف فی الضمان دون اباحة اتلاف المعازف وفیما یصلح لعمل آخر والالم یضمن شیئا اتفاقا وفیما اذافعل بلااذن الامام والالم یضمن اتفاقا...الخ

په تبیین الحقائق ج٥ ص٢٣٧ کی راغلی دی؛

ومن کسر معزفا اوراق سکر اومنصفا ضمن وصح بیع هذه الاشیاء وهذاعند ابی حنیفة رحمه الله تعالی وقالالا یضمنها ولا یجوز بیعها لانها معدة للمعصیة فیسقط تقومها کا لخمر ولانه فعله باذن

الشرع لقوله صلى اللّٰه عليه وسلم بعثت بکسر المزامیر وقتل الخنازیر ولقوله صلى اللّٰه عليه وسلم اذا ر ای احدکم منکر افلینکر بیده فان لم یستطع فبلسانه فان لم یستطع فبقلبه وذلک اضعف الایما ن والکسر هو الانکار بالید ولهذالوفعله بامر اولی الامر کالامام لایضمن فبامر الشرع اولی...الخ

(وروسته ترخو سطر وایی)

والفتوی فی زماننا علی قولهما لکثرة الفسادفیما بین الناس

په مجمع الضمانات ص۱۳۲ کی هم فتوی پرقول دصاحبین ذکر شوی ده په طحطاوی علی الدرج۴ ص۱۱۴ کی راغلی دی:

(قوله صاحا لغیر اللهو) ففی الدف قیمته دفا یوضع فیه القطن والبربط یضمن قیمته قصعة یجعل فیه الشربة ونحو ذلک ذکره قاضیخان –

په مجمع الانهر اوالدر المنتقی بهامش مجمع الانهرج۲ ص۴۶۹ کښی ذکرد فتوی پرقول دصاحبین رحمه اللّٰه تعالی راغلی دی

(نوټ) الات دلهو چې کیرشی مؤظفین به ئې ماتوی خپله به ئې نه مستعملوی ځکه مال دغیردی استعمال دمال غیر بلا اذن جائزنه دی هرچې ماتول دی هغه په اذن دشرعی دی لکن مؤظفین حضراتوته ډیر احتیاط پکاردی د موټرانوهنداری به نه ماتوی که ئې ماتیکی ضمان پرشته اواذی به مسلمانانوته نه رسوی چې دثواب پرځای ګناه زیاته نسی هرامیر اومشر مجبور دی چې خپل افراد به اصلاح کوی ځکه چې په حدیث شریف کی دی کلکم راع وکلکم مسئول عن رعیته واللّٰه اعلم

مولوی عبدالحکیم عفی اللّٰه عنه مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

کتاب الدعوی

دمدعي په قول کي که تناقض راشي نوتوفيق ته آيااړتياشته؟

پوښتنه : الحمد لله الذی هدانا للاسلام وصیرنا من امة خير الانام صلی علیه وسلم امابعد څه وايي علماء د دين مبين او مفتيان دشرع متين په دی مسئله کی چې دوی قطعی مځکی وی يوه په بله پوری متصله پردی

شـــکل باندی

شمالی قطعه	زید مشتری
شرق	غرب
جنوبی قطعه	عمرو مشتری

که دغه دوی قطعی مځکه دوه نفره رانسی مثلا شمالی قطعه زيد رانسی اوجنوبی قطعه عمرورانسی لکن په دی مځکه کی يوبل شريک هم وی دبائع سره چې هغه په وقت دعقد کی غائب وی کله چې دغه شريک راحاضرشی نودخپل حق دعوی وکړی کله چې مدعی دواړو قطعوحدودبيانه وی نودشمالی قطعی اضافة وزيد ته وکړی اودجنوبی قطعی وعمرو ته وکړی يعنی په بيان که حدوددشمالی قطعی داسی وليکی چې جنوبا متصله ده په مځکه پوری دعمرو داسی ئې نه وی ليکلی چې متصله ده په مځکه مملوکه ياپه ملک پوری دعمرواوپه بيان دحدودد جنوبی قطعی دارنګه وليکی چې شمالامتصله ده په مځکه پوری دزيد اضافة دمځکی وزيدته وکړی مدعی عليه په خپل دفع کی وليکی چې مدعی اقرارکړی دی يعنی مثلا عمروليکی چې مدعی اقرار کړی دی چې دغه مځکه زمامدعی عليه ده ځکه چې دغه مدعی په خپل صورت دعوی کی دشمالی قطعی دحدود په بيانولو کی اضافة دمځکی ومامدعی عليه ته کړی ده يعنی داسی يي ليکلی چې جنوبا متصله ده په مځکه پوری دعمرو نوبيادی څرنګه دعوی کوی چې په دی مځکه کی زه شريک يم اوحق لرم مدعی په جواب کی داسی ووايي چې مادمځکی اضافت ومدعی

علیه ته کړی په اعتبار دتصرف اوذوالیدی یعنی چې مدعی علیه ئې متصرف اوذوالیددی فی الحاله چې دی اضافی ته دعلم نحوی علماء اضافة دادنی ملابسة وایي نه په دی اعتبار چې مدعی علیه یي مالک دټولی مځکی اومځکه ئې مملوکه ده ځکه که چیری مادی مالک بوللای دټولی مځکی نومابیاولی دعوی کوله اوبل جواب داسی وکی چې ماددغی قطعی دنصف دعوی کړی ده په حقیت سره اودهغه بل نصف دعوی چې کوم نوهغه په شفع سره لکن دغه نصف خود مشتری ګرځیدلی په شراءسره نوزه مدعی اودی مدعی علیه دواړه په دي مځکه کي سره شریکان شوو کله چې اصحاب دیوحد متعددشی نویوچې ذکرشی هم جوازلری آیادغه اضافة سره ددغه جوا بینو اقرار بلل کیږی اوکنه بینوا بالبرهان واجرکم علی الرحمن.

(المستفتی عبدالله حقانی)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب حامداومصلیا

ددغه مدعی چې شریک دبائع سره ځان بولی په دغه دووقطعو دمځکی کی چې هغه په سوال کښی په تفصیل سره بیان شوي دی نودده دغه اضافة سره دجوابینو اقرارنه بلل کیږی ځکه چې ده توفیق راو ستلی دی بالفعل په جوابینو سره اودغه توفیق بالفعل دمدعی اعتبار لری په دفع دتناقض کښی – المادة۱۶۵۷–

لوامکن توفیق الکلام الذی یری متناقضا ووفقه المدعی ایضا یرتفع التناقض مفاد قولهم ووفقه المدعی ایضا انه لایکتفی بامکان التوفیق بل لابدمن التوفیق بالفعل وهذاالقول مختار من اربعة اقوال الخ(شرح المجلة لسلیم باز اللبنانی ص۹۷۵)–

اوپه داسی محل کی چې هلته توفیق ظاهر غیر خفی وی لکه په استفتاء مذکور کښی چې اضافة مدعی کړي دی مدعی علیه ته دمدعی به په اعتبار دتصرف سره دامجاز متعارف دی صرف امکان دتوفیق هم کفایت کوی بغیر دتوفیق بالفعل:

وقد ذکرو االقولین فی مسائل التناقض والذی اختاره فی جامع الفصولین وقال انه الاصوب عندی واقره فی نورالعین انه ان کان التناقض ظاهرا والتوفیق خفیا لایکفی امکان التوفیق والایکفی الامکان الخ (الفتاوی تنقیح الحامدیة ج ۲ ص۳۸)–

اودغه شان که چیری صادرشی دمدعی څخه داسی یوشئ چې هغه محتمل داحتمالین وی

هم داقرار اوهم دعدم اقرار ترجيح به په هغه صورت کښی قرائنو اوعلاماتولره وی په صورت داستفتاء کی قرينه دعدم داقرار ده چې هغه دعوی دمدعی ده:
ولوصدر عنه مايحتمل الاقرار وعدمه فالترجيح بالقرائن والافلايكون اقرار اللشک (جامع الفصولين ج۱ ص۱۰۱) والسلام والله اعلم بالصواب

مولانااحمد نوري عفي عنه مولوي نذاحمد الحقاني مولوي نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزي دارالافتاء رئيس

کوم ځوک چې پخپل ژوند کې دعوی ونکړی ورثاء یې حق ددعوی لری که نه؟

پوښتنه: نحمده ونصلي على رسوله الكريم امابعد څه فرمايي علماء ددين مبين اومفتيان دشرع متين په دې مسئله کې چې يوسړی وفات سی نروارث ئې پاته نسی بلکه يوه ماشومه لورئې پاته سی اونورزنانه ورثه ئې پاته سی اوميراث ئې اجنبيان خلق سره تقسيم کړی کله چې دغه ماشومه لويه سی نو ۷ يا ۸ کاله ژوند وکی بيا وفات سی مطلب داچې دخپل حق دعوی ونکی په خپل ژوندکې وروسته ددغه ښځی اولاددی دحق دعوی وکی مرور الزمان هم نه وی راغلی صرف داخبره نه وی چې والدی ئې دعوی نه وی کړی دخپل لوی والی په ژوندکی آيادغه دعوی په شريعت کی مسموع ده اوکنه؟ بينواتوجروا-
(المستفتي محمدعيسى)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب والله الموفق للصواب

چې يورجل تصرف وکی يوه زمانه چې هغه زمانه هم دمرور زمان نه وی په يوه مځکه کی اوبل رجل ئې وينی هغه مځکه اوهغه تصرف ددغه رجل اوبياهم دعوه ونکی اومړسی نوددغه مذکور سړی دولد دعوی نه اوريدل کيږی اوپاته کيږی په لاس کی دهغه متصرف ځکه چې حال شاهددی نورنو الله هادی دی اوپرهغه زمورږ اعتماددی لکن مشروط په دی شرط چې موانع به دمدعی دپاره نه وی موجود په دغه وقت کی دترک ددعوی لکه صغر دمدعی ياداچې مدعی عليه متغلب اوجابروی يا داسی نور اوهرهغه وقت چې مدعی ناظر اومطلع وی پرتصرف دمدعی عليه ترهغه وقته چې مړشی مدعی عليه نونه اوريده کيږی

دعوی پرورثه دهغه باندی اوهمدارنگه که مرسی مدعی نه اوریده کیږی دعوی دورثه د
دغه مدعی چې دغه صورة په استفتاء کی هم دی:
قال فی فتاوی الولوالجیة رجل تصرف زمانا فی ارض ورجل آخر رای الارض والتصرف ولم یدع
ومات علی ذلک لم تسمع بعد ذلک دعوی ولده فترک علی ید المتصرف (الفتاوی تنقیح الحامدیة ج۲ ص۳)
وایضا فی مجموعة الفتاوی علی هامش خلاصة الفتاوی(ج۴ ص۸۷)رجل تصرف زمانا فی
ارض ورجل آخر یری الارض والتصرف ولم یدع ومات علی ذلک لم تسمع بعدذالک دعوی ولده
فترک علی ید المتصرف والظاهر ان الموت غیر قید بد لیل انهم لم یقید وابه هنا وبه علم ان
مجردالسکوت عند الاطلاع علی التصرف مانع (ردالمحتار علی الدر المختار ج۵ ص۵۲۴)سئل
عن رجل له بیت فی دار سکنه مدة تزید علی ثلاث سنوات وله جار بجانبه والرجل
المذکوریتصرف في البیت المذکور هدما وعمارة مع اطلاع جاره علی تصرفه فی المدة المذکورة
فحصل اذاادعی البیت اوبعضه بعد ماذکر من تصرف الرجل المذکور فی البیت هدما وبناء فی
المدة المذکورة تسمع دعواه ام لا اجاب لاتسمع دعواه علی ماعلیه الفتوی آه فانظر کیف افتی بمنع
سماعها من غیر القریب بمجرد التصرف مع عدم سبق البیع وبدون مضی خمس عشرة سنة اواکثر
الخ(الفتاوی تنقیح الحامدیة ج۲ ص۴) والله اعلم وعلمه اتم

مولوی نذاحمد الحقانی مولانا احمد نوری عفی عنہ مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

دارث په دعوی کي مرور دزمان نه اعتبار شته اوکنه

پوښتنه :په حضور دمحترم ددارالافتاء رئیس صاحب السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته
محترموستاسوپه حضورکی دمیراث په باره کی پوښتنه لرم عبد الحمید د محمد ایوب
زوی دمحمد انور لمسی دشاه ولی کوټ دولسوالی اوسیدونکی چې ددغه عبد الحمید
نامی خپله موروثي ځمکه زماد اکادزامنو سره ده اوډیره زمانه وتلی ده چې داځمکه
موروثه کرځید لی اوتقسیم نه دی شوی زه غواړم چې زمادشریعت غراء داحکامو سره سم
خپل تقسیم راکړی والسلام س۱۵ - ۱۲ - ۱۳۷۵
(المستفتی غلام محمد)

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب حکم ددعوی دارث په باب دمروردزمان کښی حکم دعامودعاوی ده یعنی کچیری امام قضاة منع کړی وه دسماع اواورید لوددعوی څخه پس له پنځلس کلونونودغه قضاة دمیراث په دعوی کښی هم منع دی داوریدو څخه اوپس له دیر شو کلونو یادری دیرش کلونو یاشپږدیرش کلونو بناء پر اختلاف دفقهاء رحمهم الله کله مدعی دعوی ونکړه نوقاضی به ئي دعوی نه اوری که څه هم امام ورته امرکړی وی راجح قول دشپږدیرش کلونوده هادعوی اوریدل کیږي که دایوڅو عذرونه وی چې مدعی غائب وی په دی زمانه کښی اویاصبی اویامجنون وی اوولی نه لری اویا مدعی علیه امیر جا بر ظالم وی په مجلة الاحکام مادة ۱۶۶۰ کی لیکلی:

لاتسمع دعوی الدین والودیعة وملک العقاروالمیراث ومالایعودمن الدعاوی الی العامة ولاالی اصل الوقف کدعوی المقاطعة اوالتصرف بالاجارتین والتولیة المشروطة والغلة فی العقارات الموقوفة بعدان ترکت خمس عشرة سنة ...آه

اوپه شرح المجلة للاتاسی ج۵ ص۱۶۸ کی په شرح ددی ماده کښی وایي: دغه ماده صریح ده چې دعوی دارث مستثنی نه ده دحکم څخه دنورودعاوی اوپه فتاوی تنقیح الحامدية ج۲ ص۵ کښی لیکلی:

سئل فی رجل یرید الدعوی علی زید بمیراث امّه المتوفاة من اکثر من خمس عشرة سنة وزید یجحد ومضت هذه المدة من بلوغه رشید اولم یدعی بذالک ولامنع مانع شرعی وهما مقیمان فی بلدة واحدة فهل تکون دعواه بذلک غیر مسموعة للمنع السلطانی) الجواب نعم)۔

اوپه ردالمحتار ج۴ ص۳۸۲ کی لیکلی:

وفی جامع الفتوی عن فتاوی العتابی قال المتأخرون من اهل الفتوی لاتسمع الدعوی بعد ست و ثلاثین سنة الاان یکون المدعی غائبا اوصبیا اومجنونا ولیس لهما ولی اوالمدعی علیه امیرآجائر ...آه

اوهرچې په الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج۴ ص۳۸۲ کښی فتوی دابوسعود لیکلی په داسی شان:

لوامر السلطان بعدم سماع الدعوی بعد خمس عشرة سنة فسمعها لم ینفذ قلت فلاتسمع الان بعدها الابامر الافی الوقف والارث ووجود عذ رشرعی وبه افتی المفتی ابوالسعود فلیحفظ

نوعلامه شامی په متعلق ددي فتوی کښې په الفتاوی تنقیح الحامدیة کښې په ج۲ ص ۶ باندی لیکلی دی:

واماما افتی به العلامة ابوالسعود افندی وصاحب البیت کما قیل ادری فهذه صورته (میراثه متعلق اللی الخ) تعریب ددغه ترکی لفظ داده (الدعوی المتعلقة بالمیراث اذاترکت بعذر شرعی خمسین سنة فهل تسمع بلاامر عال الجواب تسمع اذاکان العذر (قویا...آه) اوپه ردالمحتار ج۴ ص۳۸۱ کښې لیکلی ویخالفه (اي استثناء الارث) مافي الخیریة حیث ذکران المستثنی ثلاثة مال الیتیم والوقف والغائب ومقتضاه ان الارث غیر مستثنی فلا تسمع دعواه بعدهذه المدة وقد نقل فی الحامدیة من المهمنداری ایضاًانه کتب علی سوال آخر فیمن ترکت دعواها الارث بعد بلوغها خمس عشرة سنة بلاعذر ان الدعوی لاتسمع الابامر سلطانی ونقل ایضاً مثله فتوی ترکیة عن المولی الی السعود وتعریبها اذاترکت دعوی الارث بلاعذر شرعی خمس عشرة سنة فهل لاتسمع الجواب لاتسمع الااذااعترف الخصم بالحق ونقل مثله شیخ مشایخنا الترکمانی عن فتاوی علی افندی مفتی الروم ونقل مثله ایضاً شیخ مشایخنا لسائحانی عن فتاوی عبد الله افندی مفتی الروم وهذاللذی راینا علیه عمل من قبلنا فالظاهر انه وردنهی جد ید بعدم سماع دعوی الارث والله سبحانه اعلم ...آه

مولوی احمدنوری مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

پرمورث که دعوی ونشي پروارث دعوی صحیح کیږی او که نه ؟

پوښتنه :زه عبدالله دعبدالودود زوی دمعروف دولسوالی اوسیدونکی یم ددارالافتاء ومحترم رئیس صاحب حضور ښخه دلاندی موضوع په هکله دشرعی فتوی پوښتونکی یم هیله کوم چې دشریعت په منورواحکامومنی ممنون وګرزوی په مورث چې دعوی نه وي شوی په وارث دعوی صحت لری که نه ؟

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

زید مثلا تصرف مالکانه په مځکه کې یاسرای کې کوی عمر مثلا دغه تصرف وینی هیڅ دعوی یا انکارنه پرکوی دغه متصرف زید مړسی وروسته عمر پرورثه دزید دعوی وکی دغه دعوی ئې مسموع نه ده دغه رنګه چې عمر مړسی ورثه ئې دعوه وکی پرزید باندی دعوی مسموع نه ده: فی جامع الفتاوی اول کتاب الدعوی عن الخلاصة رجل تصرف فی ارض زمانا ورجل آخریری تصرفه فیها ثم مات المتصرف ولم یدع الرجل حال حیاته لاتسمع دعواه بعدوفاته وفی الحامدیة عن الولوالجیة رجل تصرف زمانافی ارض ورجل آخریری الارض والتصرف ولم یدع ومات علی ذلک لم تسمع بعدذلک دعوی ولده فتترک علی ید المتصرف...آه والظاهر ان الموت غیر قیدآه(ردالمحتار ج۵ ص۵۲۴)هکذا فی الفتاوی تنقیح الحامدیة ج۲ص۳(وفیه واذاکان المدعی ناظراومطلعا علی تصرف المدعی علیه لاتسمع الدعوی علی ورثته کما مرعن الخلاصة وکذالومات المدعی لاتسمع دعوی ورثته کمامر عن الولوالجیة والظاهر ان الموت لیس بقید وانه لاتقدیر بالمدة مع الاطلاع علی التصرف...آه(ص۳ج۲) که چیری ئې اطلاع پرتصرف نوه نه وئې دعوی ترهغه وخت صحی کیږی چې وخت دسماع ددعوی پرتیرېږی چې هغه وخت دیرش یادرودیریش یاشپږدیرش کاله بناء پرمنع فقهي یاپنځلس کاله بناء پرمنع سلطان ده

و الظاهر ان عدم سماعها بعد هذه المدة اعم من کونه مع الاطلاع علی التصرف اوبدونه لان عدم سماعها مع الاطلاع علی التصرف لم یقید و هنا بمدة فلا منافاة بین کلامهم تأمل آه ردالمحتارج۵ ص۵۲۴ ط رشیدیه)

مولانازمان شاه مولاناعبدالحکیم عفی الله عنه مولانااحمد نوری مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

دمالکانه تصرفاتوکولوسره بیله عذره

دمشتری په ژوندکي سکوت ا ودمشتری پراولا دودعوی

پوښتنه :یو څوک چې مځکه خرڅه کړی او مشتری په هغه مځکه کښې دبایع په حضورکی تصرفات په ملکانه طور کوی او بایع ته شرعی عذر موجودنه وی او مشتری وفات شی

دمشتری په اولاد باندی دبایع دعوی صحت لری کنه ؟
(المستفتی عبدالله ولد عبدالودود معروف ولسوالی)

الجواب بعون الملک الوهاب

بائع چی دمشتری سره بیع صحی شرعی قطعی وکړه وروسته حق ددعوی پردغه مشتری نه لری په وخت دحیات دمشتری وروسته ترمرګه دمشتری حق ددعوی پرورثه وودمشتری په طریق اولی نه لری ځکه دغه بائع نقض دهغه شئ کوی چې دده دجانب تام سوی دی من سعی فی نقض ماتم من جهته فیکون سعیه مردودا علیه (المجلة المادة ۱۰۰) دغه بیعه صحی قطعی په اقرار یاشاهدانو سره ثابت وه اوکه ددغه بائع نه اقرارئې په بیعه صحي قطعی ثابت وواونه هم شاهدان پربیع صحی قطعی وه بیائې دعوه دبیع فاسد اویا بیع وفاوکړه دعوی ئې صحي ده ځکه چی په بیع فاسد کی په مرګ دیوه دعا قدین حق دفسخ نه ساقطیږی:

ولایبطل حق الفسخ بموت احدهما فیخلفه الوارث به یفتی (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج۴ ص۱۴۳ البحرالرائق ج۶ ص۹۴ اذااقراحد بصدور عقدباب صحیح منه وربط اقراره هذابسند ثم ادعی بان ذلک العقد کان وفاء اوفاسدا فلاتسمع دعواه راجع (المادة ۱۰۰)مثلالوباع احددازه لاخرفی مقابلة ثمن معلوم وسلمها ثم ذهب الی حضور الحاکم واقربقوله انی بعت داری المحدودة بهذه الحدود لفلان فی مقابلة هذاالثمن بیعا باتا صحیحا وربط اقراره هذابوثیقة شرعیة وبعد ذلک ادعی ان بیعی المذکور کان عقدابطریق الوفاء اوبشرط فاسد اه وکذافلاتسمع دعواه... آه(مجلة المادة ۱۶۵۸)-

والظاهر ان قوله وربط اقراره بسند لیس قیدا احترازیا انماهو مماشاة مع العادة الغالبة من ان المتعاقدین یربطان عقدهما بسندویصرحان فیه بان العقدالمربوط فیه وقع صحیحاباتا خالیاً من الشروط المفسدة والقیود المطلقة ونحوذلک حتی لولم یربط عقدهمابسند لکن ثبت اقرار هما بما ذکر بالبینة الشرعیة یکون الحکم کذلک لماصرحو ابه من ان الثابت بالبرهان کا لثابت با لعیان ولوذکر فی السند مجرد الایجاب والقبول ولم یذکر فیه الاقرار بوقوع العقد صحیح باتا فالظاهر انه تسمع دعوی الوفاء والفساد ونحوهما لان مجردذکر الایجاب والقبو ل لاینافی ان العقد وقع فاسدااو موقو فافلایکون مدعی الفساد ونحوه متناقضا ولایکون ساعیا فی نقض ماتم من جهته بل هوساع فی نقض مالم یتم من جهته علی زعمه فتسمع دعواه هذامایقتضیه مفهوم هذه المادة وهو

الذی یظهرؔ فتدبر آه شرع المجلة للاتاسی ج۵ ص۱۵۶

مولوی زمان شاه مولوی عبدالحکیم مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

دغه مدعي بهاماستاپرپلارخرخه کړی وه

پوښتنه :مدعی دعوی کوی چې دغه مدعی بهاپه بیع الوفاموستا (مدعی علیه) پرپلار خرڅه کړی ده اومدعی علیه په مورث ئې دعوی نه وی کړی په وارث ئې دعوی صحت لری اوکه دنوموړی وارث لپاره نوموړی بیع قطعی گرزی ؟

ستاسومحترم حضورڅخه هیله کوم چې مشکل مودشریعت په رڼاکی راحل کړی.

(په احترام عبدالله ۳ – ۹ – ۱۳۷۵)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

که بیع صحی بات ثابت وه په اقراردبائع اویاپه شاهد انونویي بیادعوی دبیع الوفاءنه صحی کیږی لکه تفصیل ئې په جواب کی دپورتنی پوښتنی ذکر سوی دی اوکه دبائع اقرارثابت نه وی نوئې دعوی صجی کیږی یابه دغه مدعی خپله دعوه په شاهدانو ثابتوی یابه وارث ته قسم دعلم ورکوی مطابق دحدیث:

البینة علی المدعی والیمین علی من انکر وعلی العلم لوورث عبدافادعاه آخر لانه لاعلم له بما صنع المورث فلایحلف علی البتات البحر الرائق ج۷ ص۲۱۷ (والله تعالی اعلم وعلمه اتم) ۱۰–۹–۱۳۷۵

مولانازمان شاه مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولانامحمد الله مولانااحمد نوری مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

دمالکانه تصرفاتولیدلوسره بي له عذرسکوت دعوی باطلوی

پوښتنه :وحضورته دمحترمو علماءکرامو ددارالافتاءالسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته اما بعد دلاندی موضوع په باب پوښتنه لرم امید لرم چی شرعی فتوی راکړی هغه دادی چی موږ دسنګین په ولسوالی کی مځکه په بیع قطعی رانیوله اول څه وخت مو روپی ورنکړی کچیری یوکس دعوی کول دشفعی یاغیره خوڅوک پیدا نه سو بیا موروپی ورکړی اوڅه موده نورهم موکار معطل کړی بیا هم څوک پیدانسو اخرموکارپه هسته هسته شروع کړی سرای پرتکمیل سوپه دغه جریان کی تریو کال ډیر وخت تیر سو اوټول خلک په دغه رانیو لواوکار کولو خبروو کچیری اوس یوڅوک ددغه مځکي اویادشراکت دعوی وکی اوپه دغه جریان هم خبروی آیاشرعاً ئې دعوه صحي کیږی که یا ؟فقط په احترام

(المستفی ډاکترملاعبدالرحمن)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

کچیری یوکس مځکه یاغیره رانیول اومالکانه تصرف ئې پکښې وکی لکه کښت یابناء مدعی په دغه بیع اوتصرف خبروواوشرعی عذر دترک ددعوی ورته متوجه نه ووخوبیا هم ساکت وووروسته ئې دعوی وکړه ددغه مبیعی یاد شراکت په دغه مبیعه کی دعوی ئې شرعا نه صحی کیږی که قریب دبائع وی اوکه اجنبی وی ځکه دغه سکوت ئې په منزلة داقراردی نودغه مدعی کچیری اقرار وکی چی دغه خرڅ سوی شئ دبائع دی وروسته دعوه په وکی دعوی نه صحی کیږی دغه رنګه دسکوت حکم هم دی سکوت چی مانع دسماع څخه ددعوی وی هغه دری ۳ قسم دی اول سکوت دقریب دبائع دی لکه زوی اوزوجة دغه سکوت مانع ددعوی څخه بشرط نفس اطلاع پربیع اوتسلیم دمبیعی دی دوهم سکوت داجنبی که څه هم جاروی په وخت کی دبیع اوتصرف دمشتری په مبیعه کی ددغه اجنبی سکوت وروسته ترعلم پربیع اوتصرف دمشتری مانع دسماع څخه ددعوی دی دریم سکوت دی په معنی دترک ددعوی طویل مدة چی هغه دیرش کاله یادرودیرش کاله یاشپږدیرش بناءپرمنع فقهی اویاپنځلس کاله بناءپرمنع سلطانی نودغه اندازه مده چی مدعی دعوی ونکړی اوعذری شرعی هم نه وی نود عوی ددغه مدعی مسموع نه ده :

باع عقارا اوحیوانا اوثوبا وابنه اوامراته اوغیرهما من اقاربه حاضر یعلم به ثم ادعی الابن مثلا انه

ملکه لاتسمع دعوی وکذا اطلقه فی الکنز والملتقی وجعل سکوته کالافصاح قطعا للتزویر والحیل بخلاف الاجنبی فان سکوته ولوجارا لایکون رضا الااذاسکت الجار وقت البیع والتسلیم وتصرف المشتری فیه زرعا وبناء فحینئذ لاتسمع دعواه علی ماعلیه الفتوی قطعا للاطماع الفاسدة آه(الدر المختار علی هامش ردالمحتار)

(قوله حاضر) المراد من الحضور الاطلاع (رملی)(قوله وجعل سکوته کالافصاح)ای بانه ملک البا ئع(قوله بخلاف الاجنبی) قال الرملی اقول الذی ظهر لی فی الفرق ان الاطماع الفاسدة فی القریب اغلب فمظنة التلبیس فیه ارجح وکذالک غلب فی الاقرار خصوصا في دعوی الارث لسهولة اثباته بخلاف الاجنبی فان طمعه فی مال من هو اجنبی عنه نادر فلابد من مرجح یرجح جهة التزویروهي ان یتصرف فیه المشتری زمانا(قوله الااذاسکت الجار) وغیره من الاجانب بالاولی فتخصیص الجار بالذکر لانه مظنة انه فی حکم القریب والزوجة (قوله وقت البیع والتسلیم) ای وقت علمه بهما کما افاده کلام الرملی السابق وقد علمت ان البیع غیر قید بل مجرد سکوت عندالاطلاع علی التصرف مانع من الدعوی (قوله زرعا وبناء) المراد به کل تصرف لایطلق الا للمالک فهما من قبیل التمثیل آه(ردالمحتار ج۵ ص۵۲۴ هکذافي موضع آخر من ردالمحتار ج۴ ص ۳۸۲) وهکذافی الفتاوی تنقیح الحامدیة ج۲ ص۳ وفی شرح المجله للاتاسی ج ۵ ص۱۵۸)(سئلت) فیمن باع عقار اوسلمه للمشتری وتصرف فیه زمانا وجاره اوغیره حاضریری البیع والتسیلم والتصرف وهو ساکت بلامانع ثم یقوم ویدعی انه کله اوبعضه له هل لاتسمع دعواه هذه ؟الجواب لاتسمع لماتقرر ان من یری غیره یبیع ارضا اودارا فتصرف فیه المشتری زماناو الرائي ساکت تسقط دعواه کما فی جامع الفصولین والاشباه افاده فی الخیریة اقول ولایشترط حضوره مجلس البیع بل علمه کاف کمافی بهجة الفتاوی واللّٰه تعالی اعلم آه(الفتاوی الکاملیة ص۱۱۴)ان باع احدما لاعلی انه ملکه فی حضوراخرلشخص وسلمه ثم ادعی الحاضر بانه ملکه مع انه کان حاضراًفی مجلس البیع وسکت بلاعذر ینظرالی ان الحا ظر هل کان من اقا رب البائع ام لا فان کان من اقاربه اوزوجها اوزوجه لاتسمع دعواه هذه مطلقا وان کان من الاجانب فلایکون حضوره وسکوته فی مجلس البیع فقط مانعا لدعواه بل بعد حضوره وسکوته فی مجلس البیع بلاعذران تصرف المشتری فی ذالک الملک تصرف الملاک بناء اوهدما اوغرساور آه الحاضر ثم بعد ذلک ادعی بقوله هذاملکی اولی فیه حصة لاتسمع دعواه(المجلة المادة ۱۶۵۹)۔

په شرح المجلة للاتاسی کی وروسته ترزیات تحقیق څخه راغلی دی:

والحاصل ان المصرح به عند السکوت المانع من سماع الدعوی علی ماعلیه الفتوی ثلاثة انواع سکوت القریب والزوجة عند مجرد اطلاعهما علی البیع والتسلیم وعللو اذالک کمافی ردالمحتار عن الرملی بان الا طماع الفاسدة فی القریب اغلب فمظنة التلبیس فیه ارجح فجعل سکوتهماعند مجر د البیع والتسلیم کالاقرار الصریح بان لاحق لهما فی المبیع النوع الثانی سکوت الاجنبی ولوجاراً عند کل من البیع والتسلیم مع تصرف المشتری بعد الشراء وعللو اذالک بان طمع الانسان فی من هو اجنبی عنه نادر فلابد من مرجح یرجح جهةالتزویر وهی ان یتصرف فیه المشتری زماناوالنوع الثالث السکوت بمعنی ترک الدعوی مدة طویلة هی خمس عشرة سنة علی ماورد به الامر سلطانی وثلاثون سنة اوثلاث وثلاثون اوست وثلاثون علی ماذکره الفقهاء وقیل ثلاث سنوات فقط وهو قول مهجور ولایعمل به وعللوا ذالک بان ترک الدعوی جمیع هذه المدة مع التمکن منها یدل علی عدم الحق ظاهر آه شرح المجلة للاتاسی ج۵ ص۱۶۴)

مولانازمان شاه مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولانااحمدنوری عفی عنه مولاناعبدالله مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

پس له اویاکاله دعوی دمیراث څه حکم لری

پوښتنه محترم رئیس صاحب دارالافتاء چه میفرماید علماء شرع مبین درباره شخص که دعوی مدت تقریبا هفتادسال در میراث نکرده باشد فعلا از کسی دعوی برای میراث برایش میشود یاخیر برای الکلد عی علیه

(المستفتی مولوی عبد الوهاب هلمندی)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

حکم د دعوی دارث په باب کی دمرور زمان حکم دعامودعاویٰ وی یعنی کچیری امام قضاة منع کری وه دسماع څخه ددعوی پسله پنځلسو کلونو

نودغه قضاه په دعوی کی دارث هم منع دی دسماع څخه پسله دیرشو کلونو یادرودیر شو کلو یاشپږدیرشو کلو بناپر اختلاف دعلماء رحمهم الله که دعوی مدعی ونکره قاضی به ئې

دعوی نه اوری که څه هم امام امرورته وکړی په مجلة المادة ص ۱۶۶۰-
لاتسمع دعوی الدین والودیعة وملک العقار والمیر اث ومالایعود من الدعاوی الی العامة ولاالی اصل الوقف کدعوی المقاطعة اوالتصرف بالجار تین والتولیة المشروطة والغلة فی العقار الموقوفة بعدان ترکت خمس عشرة سنة ...آه-
علامة اتاسی رحمه الله تعالی وایي په شرح کی ددغی مادی چی دغه ماده صریح ده چی دعوی دارث مستثنی نه ده یعنی دحکم څخه دنورو دعاوی ونه ده وتلی(شرح المجلة للاتاسی ج۵ ص۱۶۸)په فتاوی حامدیه کی لیکلی دی:
سئل فی رجل یرید الدعوی علی زید بمیراث امه المتوفاة من اکثر من خمس عشرة سنة وزید یجحد ومضت هذه المدة من بلوغه رشیدا ولم یدعی بذالک ولامنعه مانع شرعی وهما مقیمان فی بلدة واحدة فهل تکون دعواه بذالک غیر مسموعة للمنع السلطانی الجواب نعم (الفتاوی تنقیح الحامدیة ج۲ ص۵)اوپه ردالمحتار کی لیکلی دی (ج۴ ص۳۸۲) ذکره فی البحر فی کتاب الدعوی عن ابن الغرس عن المبسوط اذاترک الدعوی ثلاثا وثلاثین سنة الخ ثم قال وفی جامع الفتوی عن الفتاوی العتابی قال المتأخرون من اهل الفتوی لاتسمع الدعوی بعد ست وثلاثین سنة الا ان یکون المدعی غائبا اوصبیا اومجنونا ولیس لهما ولی اوالمدعی علیه امیر اجائرآه ونقل عن الخلاصة لاتسمع بعد ثلاثین سنة آه ثم لایخفی ان هذالیس مبنیا علی المنع السلطانی بل هو منع من الفقهاء فلاتسمع الدعوی بعده و ان امرالسلطان بسماعها...آه
اوهرچی فتوی دابوسعود ده لکه چی په الدرالمختار علی هامش ردالمحتار(ج۴ ص۳۸۰)کی لیکلی ده:
لوامر السلطان بعدم سماع الدعوی بعد خمسة عشرة سنة فسمعها لم ینفد قلت فلاتسمع الان بعدها الا بامر الافی الوقف والارث ووجودعذر شرعی وبه افتی المفتی ابوسعود فلیحفظ...آه
علامة ابن عابدین په متعلق ددغی فتوی په الفتاوی تنقیح الحامدیة (ج۲ص۶) کی لیکلی ویلی دی:
واماما افتی به العلامة ابوسعود آفندی وصاحب البیت کماقیل ادری فهذه صورته (میراثه متعلق اللی الخ) تعریب ددغه ترکی لفظ دادی (الدعوی المتعلقة بالمیراث اذاتر کت بعذر شرعی خمسین سنة فهل تسمع بلاامر عال الجواب تسمع اذاکان العذر قویا...آه
اوپه ردالمحتار کی لیکلی دی (ج۴ ص۳۸۱):

ويخالفه (ای استثناء الارث) مافی الخیر یة حیث ذکران المستثنی ثلاثة مال الیتیم والوقف والغائب ومقتضا ه او الارث غیر مستثنی فلاتسمع دعواه بعد هذه المدة وقد نقل فی الحامدیة عن المهمنداری ایضاً انه کتب علی سوال اخر فیمن ترک دعوی الارث بعد بلوغها خمس عشرة سنة بلاعذر ان الدعوی لاتسمع الابامر سلطانی ونقل ایضاً مثله فتوی ترکیة عن المولی ابی السعود وتعریبها اذا ترکت دعوی الارث بلاعذر شرعی خمس عشرة سنة فهل لاتسمع الجواب لاتسمع الااذااعترف الخصم بالحق... الخ

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولانازمان شاه مولاناعبدالله مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

پس دمرورله زمانه اوبي وقاضي ته له حاضریدودعوی کول

پوښتنه : درخواستی عبدالواجد ولد حاجی محمدنبی مسکونه ارغنداب حضورته د محترم رئیس صاحب دارالافتاء السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته یونفر ملک عبدالله زماعارض ماما دی اوپه خپل قضائي مرګ سره مړشوي دی ماته ئې په خپل ژوندکی چې زمامورهم ژوندی وه زمادمورحق راکاوه اوکله چې زمامور مړه شوه بیائې هم حق راکاوه اوزه په دغه باندی حاجی عبدالنبیؒ اوحاجی محمدکریم عبدالعلی شاهدان هم لرم نوڅکه چې وماته دمور دحق میراث نه دی راکړل شوی هیله کیږی چې وماته اوومه برخه دمور حق رامعلومه کړی چې خپل حصه میراث یوسم او دغه ملک عبدالله چې مړشو دری لونې اودری داکازامن اویوزه خوریي په میراث پاته یو اویوه زمادماما ښځه باته ده نورو تولوخپل میراث وړی دی یوازی ماعارض دخپلی مورحصه نه ده وړ ی هیله کیږي که چیری زماحق کیږی ماته مسئله راکړی په درناوی.

(عبدالواجد)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الله تعالی حکم ددعوی دارث په باب دمرور الزمان کښی حکم دعامو دعاوی ودی یعنی که چیري امام قضاة منع کړی وه دسماع ددعوی څخه پس له پنځلس کلونونودغه قضاة دمیراث په دعوی کښی هم منع دی داوریدو څخه اوپس له دیرشو کلونو

یادری دیرش کلونو یاشپږدیرش کلونو بناء پر اختلاف دفقهاؤ رحمهم الله تعالی که مدعی دعوی ونکړی نوقاضی به ئې دعوی نه اوری که څه هم امام امرورته وکی راجح قول دشپږدیرش کلونودی هادعوی اوریدل کیږی که چیری مدعی علیه اقرار په حق کاوه که څه هم دغه مذکوره مدة تیرشوی وی یادغه یوڅوعذرونه موجودوی هغه داچې مدعی غائب وی یاصبی وی یامجنون وی اوولی نه لری اویامدعی علیه امیر جائروی په فتاوی تنقیح الحامدیة ج ۲ ص ۵ ط بیروت کی لیکلی دی:

سئل فی رجل یرید الدعوی علی زید بمیراث امه المتوفاة من اکثر من خمس عشرة سنة فزید یجحد ومضت هذه المدة من بلوغه رشیدا ولم یدع بذالک ولامنعه مانع شرعی وهمامقیمان فی بلدة واحدة فهل تکون دعواه بذالک غیر مسموعة للمنع السلطانی؟ الجواب نعم په مجلة الاحکام مادة ۱۶۶۰ کښی لیکلی دی لاتسمع دعوی الدین والودیعة وملک العقار والمیراث ومالایعود من الدعاوی الی العامة ولاالی اصل الوقف کدعوی المقاطعة اوالتصرف بالاجارتین والتولیة المشروطة والغلة فی العقارات الموقوفة بعدان ترکت خمس عشرة سنة-

په شرح المجلة للاتاسی (ج۵ ص ۱۶۶) کښی لیکلی دی:

والنوع الثا لث السکوت بمعنی ترک الدعوی مدة طویلة بغیر عذروهذاهوالمذکور فی مواد هذاالباب وقد اختلف الفقهاء فی تحدید هذه المدة فقیل هی ثلث سنوات وهو قول مهجور لاینفذ القضاء به کمافی تنقیح الحامدیة وردالمحتار والخیریة وقیل هی ثلاثون سنة وقیل ثلاث وثلاثون سنة وقیل ست وثلاثون سنة ونقل فی التنقیح عن جامع الفتاوی ان المتاخرین من اهل الفتوی قالو الاتسمع بعد ست وثلاثین سنة الاان یکون المدعی غائبا اوصبیا اومجنونا ولیس لهما ولی اوالمدعی علیه امیر اجائر ایخاف منه -

په ردالمحتار ج ۴ ص ۳۸۱ کښی راغلی دی:

الثالث عدم سماع القاضی لها انما هوعند انکار الخصم فلواعترف تسمع کماعلم مماقد مناه من فتوی المولی ابی السعو د افندی اذلاتزویرمع الاقرار-

اوهرچې په الدر المختار بهامش ردالمحتار ج ۴ص ۳۸۰ کښی لیکلی دی فتوی دابوسعود په داسی شان:

لوامر السلطان بعدم سماع الدعوی بعد خمس عشرة سنة فسمعها لم ینفذ قلت فلاتسمع الان بعد ها الابامر الافی الوقف والارث ووجود عذر شرعی وبه افتی ابوالسعود فلیحفظ-

نوعلامة شامي په متعلق ددي فتوى پهالفتاوى تنقيح الحامدية ج۲ ص۶ كي ليكلي دى:
واما مالفتي به العلامة ابوسعود افندي وصاحب البيت كماقيل ادرى فهذه صورته (مير اثه متعلق اللى الخ) تعريب ددغه تركى لفظ دادى الدعوى المتعلقة بالميراث اذاتركت بعذر شرعى خمسين سنة فهل تسمع بلاامرعال الجواب تسمع اذاكان العذر قويا آه فقيدها كماترى بالعذر وهذافى سائر الدعاوى وكتب احمد افندى المهمندارى على سوال آخر انها لاتسمع الخ-

هرچې داخبره دمستفتي ده چې زماماما په وقت كښې دژوند وماته دمورحق راكوى نواصل خبره داده چې ده په حضوركې دقاضي دعوى نه وه كړې بې حضور دمجلس دقاضي دعوى لره اعتبار نشته په الفتاوى تنقيح الحامدية كې راغلي دى ج۲ ص۷:

سئل فيما اذاترك زيد دعواه على عمرو لحق مدة خمس عشرة سنة ولم يدع زيد عليه بذالک عند القاضي بل طالبه بذلک مرارافى غير مجلس القضاء ويريد زيد الان الدعوى عليه بذ الک متعللا بانه ماترک الدعوى فى المدة المزبورة فهل تسمع دعواه ام لا؟الجواب قال فى المنح من كتاب الدعوى وشرطها اى شرط جواز الدعوى مجلس القضاء فلاتصح الدعوى فى مجلس غيره حتى لايجب على المدعى عليه جوابه آه ومثله فى الدرروقال فى البحر ومنها مجلس القضاء فلاتسمع هى والشهادة الابين يدى الحاكم آه ومقتضى هذه النقول المعتبرة ان دعواه غير مسموعة بتعلله بانه ماتركت فى المدة المزبورة لعدم شرط الدعوى وهو كونها عند القاضى فافهم....آه والله اعلم

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولانا احمد نوری عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

دمرور زمان خومره موده ده اوشرعي قباله اعتبارلرى كنه؟

پوښتنه: نحمده ونصلي على رسوله الكريم اما بعد څه فرمائې علماء ددين په دى مسئله كې چې يوسړى مځكه رانيسي تقريبا ۳۹ كاله ئې دى اودده اولادوخورى بيا بل څوک دعوى باندى وكى چې په دى مځكه كې زه حق لرم سړى په جواب كې ووای چې دغه مځكه ماپرخپل نام رانيولي ده موروثه نه ده شاهدان دشرايي وفات شوى وى لكن شرعي قباله موجوده وى اوددى قبالي مثنى هم په دفتركې دحكومت موجوده وى آيادغه قباله په شريعت كې حجت كرځى اوكنه؟بينواتوجروا - (المستفتي محمدعيسى)

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

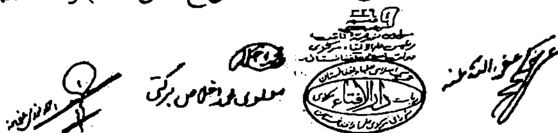
اول سوال جواب دمرور الزمان په مدة کی اختلاف دی څوک دیرش څوک دری دیرش څوک شپږدیرش کاله ورته تعینوی اوڅوک نور عددونه ورته تعینوی خود مجله المادة ۱۶۶۱ مطابق مختار قول شپږدیرش دی ددې څخه وروسته قضاء حق ددعوی نه لری اونه یی دعوی اوریده کیږی خوشرط دادی چې ترک ددعوی په دغه مدة کی بغیر عذر شرعی وی اوکه دعذر شرعی په وجه دعوی پریښوول شوی وه مثلامدعی صغیر وویائې مدعی علیه متغلب وویاداسی نورنومرورالزمان دوقت څخه دزوال دعذر معتبریږی مثلاصغیر چې هروقت کبیر شو نودمرور الزمان مدة شروع کیږی ترڅوچې ۳۶ کاله تیریږی امادیانة اود الله جل جلاله په نزد په مرورالزمان دچاحق نه باطلیږی که څه هم په سل گونو کلونه تیرشی:

ونقل في التنقيح عن جامع الفتاوی ان المتاخرين من اهل الفتوی قالو الاتسمع بعد ست وثلاثين سنة الاان يكون المدعی غائبا اوصبيا ومجنوناوليس لهما ولی اوالمدعی عليه امير جائرا يخاف منه (شرح المجلة للاتاسی ج۵ ص۱۶۷)وليس هذامبنيا علی بطلان الحق فی ذلک الخ فلايردمافی قضاء الاشباه ان الحق لايسقط بتقادم الزمان (الاتاسی ص مذكورة)-

ددوهم سوال جواب شرعی قباله اعتبار لری که لاندی ۳ شرطه پکښی کی وه اول داچې مثنی به یی موجوده وی دقاضی په کتاب کښی دوهم دقاضی کتاب به داسی ځای کی محفوظ وی چې دخلقو دچمونو اولاس وهلو څخه به محفوظ وی دریم به قباله کی په خلاف دشریعت حکم نه وی لکه حکم په ملکیت دمغصوب اوداسی نور...

ان الاعلام والسند الصادرين من حاكم محكمة يجوز بمضمونها الاسلام و المسند الصادرين من حاكم حكمه صور الحكم والعمل بمطلو به بلابينة اذاكاناعار يين وسالمين من شبهة التزوير والتصنيع وموافقين لاصولهما(المجلة المادة ۱۸۲۱) يعمل ايضاً بسجلات المحاكم اذاكانت قد ضبطت سالمة عن الفساد والحيلة علی الوجه الذی يذكر فی باب القضاء (المجلة المادة ۱۷۳۸) وماذكرناه عن الخانية محله ماذالم يكن للصک وجود فی سجل القضاة اما لووجد فيه فانه يعمل به كما فی حواشی الاشباه (ردالمحتار ج۳ ص۴۴۳) لكن اذا كانت الاعلامات والسند ات مطابقة للاحكام الشرعية والا فلايعمل بها وان روعی فيها احكام التعليمات مثلااذاكان اعلام الحكم

يتضمن الحكم بدين على الميت (شرح المجلة للاتاسى ج ۶ ص ۱۱۷) والله اعلم وعلمه اتم

مولوی نداحمد الحقانی مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نور محمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

مدعي كه ددعوى وكيل بل څوك جوړكړي نودمدعي عليه رضاغواړي كنه؟

پوښتنه : ومحترموعلماء كراموته ددارالافتاء اولا السلام عليكم ورحمة الله پريوه مدعى عليه دوونفرو دعوى دميراث كړي ده دخپلو له طرفه څخه يي وكيل بالدعوى مقرر كړي دى دغه مدعى عليه وايي چې دغه وكيل يوفاسق سړى دى زه دده په وكالت رضائيت نه لرمه يوداسى مسئله غوړامه چې زه په وكالت رضائيت نه لرمه ايازمارضائيت شرط دى كنه ؟زه ومدعيانو ته وايمه چې پخپله دعوى وكړى يابل وكيل صالح ودروى فقط والدعاء مع الاحترام .

(المستفتى حاجى محمد شاه)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

توكيل په خصو مت كى جائزدى په ټو لو حقوقوكى لكن په دي شرط چې رضاء دخصم به وى اوكچيرى اعذار په موكل كى موجودوه ۱- مرض - ۲ غائب وى په هغه مدة دسفرسره - ۳ مريد دسفروى نوپه وجودكى ددغواعذارو بيا توكيل جائزدى بى له رضاء دخصم اودرايه دامام ابو حنيفة رحمه الله تعالى ده اوصاحبين وايي چې توكيل جائزدى په خصومة كى بى له رضاء دخصم اوكڅه هم يوعذ ر داعذاروڅخه نه وى اوداقول دامام شافعي رحمه الله هم دى اومفتى به قول دامام ابوحنيفة رحمه الله دى اودليل دامام ابو حنيفة رحمه الله مرجح دى اوغالب متون هم پردغه ترجيح دى اولازم دى عمل په هغه سره لوجه څخه ددفع دضرر اوخاص بياپه دى زمانه كى چې فاسده زمانه ده :

اى بجوزالتوكيل بالخصومة فى جميع الحقوق بشرط ان يرضى الخصم الااذاكان معذورا بعذر من الاعذار التى ذكرها فحينئذ يجوز بغير رضاء الخصم وهذاعند ابى حنيفة رضى الله عنه وقالا يجوز التوكيل بالخصومة من غيررضاء الخصم وان لم يكن به عذر وهوقول الشافعى رضى الله

تعالی عنه(تبیین الحقائق ج۴ ص۲۵۵) (خ) التوكيل بالخصومة لا یلزم بلارضاء الخصم عندح رحمه الله خلافا لهما ثم علی قوله قیل ارضاه شرط صحته والصحیح انه شرط لزومه فلایلزم بدونه الاان یکون موکله مریضا اوعلی مسیرة سفر والمنحدرة کمریض هوالمختار الخ (جامع الفصولين ج۲ ص۱۷۹)

(سئل) فی الصحیح الجسد المقیم فی البلد اذاارادان یوکل وکیلا عنه لیدعی بحق علی الاخرهل للمدعی علیه ان یأبی حتی یحضر الخصم فیدعی بنفسه (الجواب) قداجاب عن مثل هذاالسوال العلامة الخیر الرملی بما صورته صرح علماء ناقاطبة متوناوشروحا بان الوكالة بالخصومة لاتکون الا برضاء الخصم الاان یکون الموکل مریضا اوغائبا مدة السفر اومریداللسفر او منحدرة ووجه ذلک ان الجواب مستحق علی الخصم ولهذايستحضره والناس متفاوتون فی الخصومة فلوقلنا بلزومه یتضرربه فیتوقف علی رضاءه وهذامذهب ابی حنیفة رحمه الله تعالی واختاره المحبوبی والنسفی وصدر الشریعة وابو الفضل الموصلی ورجح دلیله فی کل مصنف وغالب المتون علیه فلزم العمل به لدفع الضرر لاسیما فی هذاالزمان الفاسد والله تعالی اعلم وقال فی الملتقی وغیره وصح ای التوكيل بالخصومة فی کل حق برضاء الخصم للزومها الاان یکون الموکل مریضا لایمکنه حضور مجلس الحکم اوغائبا مسافة السفر اومرید اللسفر اومنحدرة غیر معتادة للخروج الی مجلس الحکم (تنقیح الفتاوی الحامدية ج۱ ص۳۴۶)والله اعلم.

مولانا ندا محمد الحقانی مولانا احمد نوری عفی عنه مولوی نور محمد ثاقب دافغانستان ومرکزی دارالافتاء رئیس

مروردزمان په دعوی دمیراث کي څه حکم لري

پوښتنه : یک نفر بچه کاکا متوفی محمد ایوب مرحوم محمد عمر نام دعوی دارد که چینکه پدرم قبلا پنجاه ساله پیش فوت گردیده، همین مرحوم محمد ایوب بصفت وصی یک ثلث جایداد پدرم تسلیم کرده اکنون همین ثلث جایداد پدر خویش میخواهم وحال آنکه بگفتار محمد عمر که محمد ایوب مرحوم ثلث جایداد پدرم بصفت وصیت قبضه کرده وفعلا طالب هستند تقریبا پنجاه سال میشد وحالا محمد ایوب مرحوم بیک زوجه وسه بنات میراث گردیده طالب فتوی، هستم که همین محمد عمر شرعا درمال متروکه محمد ایوب مرحوم ازحصه ثلث وصیت پدرش بعدازپنجاه

سال مستحق شده میتواند یانه و هکذا بهمین بنات الاخ وابناء ابن الاخ شرعا بصفت عصبه مستحق مابقی ورثه شده میتواند یانه؟

بسم الله الرحمن الرحيم

بعون ملهم الصدق والصواب

همین یک نفر بحیه کاکا متوفی محمد ایوب مرحوم محمد عمر نام اگر ترک دعوی خود در همین مورد که دارد در همین مدت پنجاه سال بغیر از موانع شرعی دعوی باشد مثل غیبوبت مدعی ویا خورد ګک بودن او ویا جنون یا بودن مدعی علیه امیر جائر وظالم که مدعی ازاو خائف وترسان باشد پس بناء براین تفصیل مذکور دعوی شان قابل سماع نیست ونه مسموع میشود عند الشرع چراکه مرور الزمان معتبر برای عدم سماع دعوی بنابرمذهب مختار ومفتی به ۳۶ سال است و همچنین اگر یک کسی را میند دیگر کس که یک چند زمان تصرف میکند در زمین و آن ناظر در وقت حیات متصرف در زمین هیچ دعوی نکند پس از وفات او دعوی شان مسموع نیست اگرچه مدت مرور الزمان هم نباشد

(سئل) فيمااذاكان بيدزيد عقار متصرف فيه تصرف الملاک من مدة تزيد على اربعين سنة بلا معارض ولا منازع وعمرو مطلع على تصرفه المذكورولم يدع بذلک على زيد ولامنعه من الدعوى مانع شرعي فهل لا تسمع دعواه بعد ذلک على زيد ولادعوى وارثه من بعده ويترک في يد المتصرف لان الحال شاهد (الجواب) نعم قال في جامع الفتاوى وقال المتأخرون من اهل الفتوى لاتسمع الدعوى بعد ست وثلاثين سنة الا ان يكون المدعى غائبا اوصبيا اومجنونا وليس لهما ولى اوالمدعى عليه اميراجائر ايخاف منه كذافي الفتاوى العتابية وفي الخلاصة رجل تصرف في ارض زمانا ورجل آخريرى تصرفه فيها ثم مات المتصرف ولم يدع الرجل حال حياته لاتسمع دعواه بعدوفاته (الفتاوى تنقيح الحامدية ج۲ ص۳ وهکذافی شرح المجلة للاتاسی ج۵ ص۱۶۷)والله اعلم وعلمه اتم.

مولوی محمود میوندوال مولوی ندا محمد الحقانی مولوی نور محمد ثاقب دافغانستان د مرکزی دارالافتاء رئیس

ذواليد طولاني په مقابل کي دسند شرعي اعتبار لري او کنه

پوښتنه : شخصی سی سال متصرف وذوالید بیک قطعه اراضی میباشد دیگر هم مدعی ملکیت اراضی مذکوره وسند شرعی بدست دارد که محلی بحضر محکمه آنوقت وبورق رسمی هم است آیا ذوالیدی طولانی معتبر است ویا سند شرعی درحال که شامی در رد المحتار در بحث کتاب القاضی الی القاضی وهم دراول کتاب قضاء اسناد شرعیه که مامون ومحفوظ از تغیر باشد مطلقا معتبر گفته بلکه تقادم زمان را مؤید اعتبار اسناد شرعیه گفته ومرور زمان را هم فقهاء گفته اند که بعد سی سال مانع سماع دعوی است.

(المستفتی ملا سید صلاح الدین آغا)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الله تعالى

ذوالیدی طولانی که به سی وشش سال رسیده باشد معتبر است هم درمقابل سند شرعی وهم درمقابل شهود باین معنی که دعوی خارج اگرچه صاحب سند شرعی باشد بعد ازین مدة مسموع نیست قضاة از شنیدن اینچنین دعوی ممنوع میباشند لکن مشروط باین شرط که مدعی ترک دعوی دراین مدت از جهت عذر نکرده باشد مثل صغر سن وغیبوبت مدعی وجور وقدرت مدعی علیه وغیر آن وآنکه صاحب رد المحتار تقادم عهد را مؤید اعتبار اسناد شرعی گفته منافاة باین مسئله ندارد زیراکه تقادم عهد در رد المحتار درمقابل سجل جدید واقع شده پس آن قدر تقادم معتبر است که دراصطلاح برای آن جدید گفته نشود نه انکه بمدة مرور الزمان برسد:

قال المتأخرون من اهل الفتوی لاتسمع الدعوی بعد ست وثلاثين سنة الاان يكون المدعی غائبا اوصبيا اومجنونا وليس لهما ولی اوالمدعی عليه اميرا جائر ا(ردالمحتار ج۴ ص ۳۸۲) الفتاوی تنقيح الحامدية ج۲ ص۱۲ والمجلة المادة ۱۶۶۱ والظاهر ان وجه الا ستحسان ضرورة احياء الاوقاف ونحوها عند تقادم الزمان بخلاف السجل الجديد لامكان الوقوف علی حقيقة مافيه باقرار الخصم اوالبينة فلذا لايعتمد عليه (الخ ردالمحتار ج۴ ص۳۴۳)

که مدعي دخپل ملک دعدم اقرار وکړی په خارج دمحکمه کي نو

پوښتنه : ذوالید اگر اقرار میدهد بعدم مالکیت خود بلکه بمالکیت غیر خود آیا اگر اقرار خارج محکمه باشد وباقرار عملا هم کاری که دال بعدم مالکیت باشد میکند مثلا بناء خود را درآن اراضی خراب میکند آیا این اقرار برای مدعی سند میگر ددیانة بحیث اینکه همراه با عملی دال بعدم

ملکیت ذوالید برده است

(المستفتی ملاسید صلاح الدین آغا)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الله تعالی

اگر مدعی دعوی اقرار کند یعنی دعوی کند که مدعی علیه خارج از محکمه بدون حضور قاضی اقرار کرده است این دعوی مدعی مسموع وصحیح نیست مگر اینکه اقرار را در خطی ثبت کرده شده باشد به وجهی که شبهه تزویر وحیله را در آن خط گنجائش نباشد وقرینه اگر قاطعه باشد که مستلزم یقین بود حجت میگردد واگر قاطعه نباشد حجت نمیگردد:

واماإذالم یقر المدعی علیه فی حضور الحاکم بل ادعی المدعی انه اقر فی محل آخر فکما لاتسمع دعواه الاصلیة کذلک لاتسمع دعواه الاقرار ولکن اذاکان الاقرار المدعی به قدربط بسند حاو الخط المدعی علیه اوختمه المعروفین ولم تمر مدة مرور الزمان من تاریخ السند الی وقت الدعوی فعند ذلک تسمع دعوی الاقرار علی هذه الصورةالمجلة المادة ۱۶۷۴ احد اسباب الحکم القرینة القاطعة ایضاً(المادة ۱۷۴۰)

القرینة القاطعة هی الامارة البالغة حدالیقین(المجلة المادة ۱۷۴۱)

پس له پنځه ویشته کلونو یوورور په بل دعوی کولای شي کنه؟

پوښتنه : ومحترم حضورته ددارالافتاء وعلماء کرامو السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته موږدوو ورونو ته خپل پلار په خپل حیات کی یوه ټوټه ځمکه راجلاکړی وه زه صغیر وم اوهغه بل بالغ وه ځمکه وهغه بالغ ته تسلیم سوي ده بیازما دصغیر په حالت کی زما ورور دپلاردمرګ ځخه وروسته لږ حصه ماته جلا کړه ډیره حصه یي خپله ګرزولی ده اوزما د بلوغ تقریبا پنځویشت کاله کیږی اوس پس له پنځویشت کاله ځخه شریعت مقدس ماته اجازه راکوی چې په خپل ورور دعوی وکړم چې تقسیم راسره وکړی اوزما پوره حق وماته ورسیږی اوکیا ؟

(المستفتی خدای نظر)

بسم اللّٰه الرحمن الرحیم

الجواب باسم ملهم الصواب

په مذکور صورت کې مستفتي خدای نظر په خپل ورور باندې دعوی کولای شي چې خپل پوره حق ورڅخه واخلې ځکه چې د مدعی د بلوغ څخه وروسته ترشپږ دیرش کاله پورې مدعی کولاسی چې دعوی وکې دخپل حق دطلب لپاره اوتر ۳۶ کاکله وروسته دعوی نسي کولای مګرپه هغه صورت کې که مدعی معذوروو:

وفی جامع الفتوی عن فتاوی العتا بی قال المتاخرون من اهل الفتوی لاتسمع الدعوی بعد ست وثلاثین سنة الاان یکون المدعی غائبا اوصبیااومجنو ناولیس لهما ولی اوالمدعی علیه امیرا جائرا(ردالمحتار ج۴ ص۳۸۲ اوشرح المجلة لسلیم باز المادة ۹۸۶) لا یعتبر الز مان الذی مرحال صغر المدعی وانما یعتبر من تاریخ وصوله الی حد البلوغ (شرح المجلة لسلیم باز ص۹۹)

دمیراث دعوی پس له ۴۲ کلونوڅه حکم لري

پوښتنه : ومقام ته دمحترم رئیس صاحب دارالافتاء السلا م علیکم ورحمة اللّٰه وبرکاته محترمه! زماپلارچې وفات وکې زه د۳ کالو اوزماخور دیو کاله پاته شوه اوزموږ موروثه حق دخپل اکاپلاس کې ووکله چې زه لوی شوم و ماته خپل اکا ځلورمه حصه حق راکړی ده اوزماڅخه په دغه لږ حق خط راڅخه اخستی ده چې زه ئې په خپل پوره حق رسولی یم اودخور ذکرنه زماپه حصه کې داکاله طرفه سوی دی اونه په خط ورکولوکې زماله طرفه او وهغې ته څه شي ورکول سوی دی اوزما عاجزه زورنه په رسیدی اوس زمادخور دواده ۴۲ کاله کیږي چې واده شوي ده اوس پس له ۴۲ کالوزماڅخه خپل موروثه حق غواړی اوزمادااکادزامنو څخه نه غواړی نوکه چیری پس له ۴۲ کالودغه زماخورپه ماکی حق ولری وماته درویه دشریعت هدایت راکړی چې زه ئې ورکړم اوکه په مرور الزمان د۴۲ کالو چې دی دحق غوښتنه کړي نه ده دحق جلاکید ودحق نه لری وماته درویه دشریعت معلومات راکړی چې زه دخپل خور مخنیوی په وکړم چې زمامشکل حل سی دابه ستالویه وسیله وی

(المستفتی امین اللّٰه ولد عبدالحق مرحوم ولایت هلمند)

بسم اللّٰہ الرحمن الرحیم

الحمد للّٰہ رب العالمین ولصلوۃ علی سیدنا محمد وعلی الہ وصحبہ وسلم

الجواب باسم ملھم الصواب په مذکورصورت کی چې امین اللّٰه دعبد الحق زوی دده دپلارپه حصه کی ورته څلورمه حصه دده داکا له طرفه ورته رسیدلی ده دامین اللّٰه دخوردعوی په ده باندی پس له ۴۲ کاله صحت نه لری ځکه چې امین اللّٰه دخپلی خور په حق سره اقرارهم نه دی کړی اومرور الزمان هم بیله عذر شرعی ثابت دی:

وفی جامع الفتوی عن فتاوی العتابی قال المتاخرون من اهل الفتوی لاتسمع الدعوی بعد ست وثلاثین سنة الاان یکون المدعی غائبا اوصبیا اومجنونا ولیس لهما ولی اوالمدعی علیه امیر اجائرا (ردالمحتار ج۴ ص۳۸۲ وشرح المجلة للاتاسی ج۵ ص۱۶۸ والفتاوی تنقیح الحامدیة ج۲ ص۳)لایسقط الحق بتقادم الزمان فاذااقر المدعی علیه واعترف صراحة فی حضور الحاکم بان حق المدعی عنده فی الحال علی الوجه الذی یدعیه وکان قدمر الزمان علی الدعوی فلایعتبر مرور الزمان ویحکم بموجب اقرار المدعی علیه(شرح المجلة لسلیم باز م ۱۶۷۴)

مولانا احمد نوری عفی عنہ

په ذواليد ی کي اعتبار يد مقدم لره د ی که مؤخرلره

پوښتنه: درشرح المجلہ لبنانی درباب التنازع بالایدی دریک موضع تحریر گردیده که الید الظاهرة لااعتبار لها ودر موضع آخر مینوسد الید المنقضیة لاعبرة لها که یک مسئله همراه دیگر تضاددارد استفسار ما این است که دراثبات ذوالیدی اعتبار برای مقدم است یا متأخر۔

(المستفتی مولوی حمد اللّٰه فائز)

بسم اللّٰہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون اللّٰه الوهاب

اعتبار برای ید متأخر است اگر شهود از جانبین بود: وفی العیو ن تنازعا فی شیٔ فا قام احدهما البینة انه کان فی ید ہ منذ شهرو اقام الاخر البینة انه فی ید ہ الساعة اقرہ القاضی فی ید مدعی الساعة لان ید الاخر منقضیة والید المنقضیة لاعبرة بها عند ابی حنیفة ومحمد رحمهما اللّٰه آہ

(شرح المجلة لسلیم باز مادة ۱۱۱۱) ۔ومراد عبارة الید الظاهرة لااعتبار لها آن است که بمجرد ید ظاهره اثبات ملکیت

نیست که احتمال غصب وغیره دارد.

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

قباله حجت گرزي کنه ؟

پوښتنه : چاچی قباله چی مثنی په محفوظ ځای کښې ولری په چا باندی حجت ده خاص په مقراودهغی په ورثه وو اوکه په عاموخلکو.

(المستفتي مولوی حمدالله فائز)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الله تعالى

قباله چې په دیوان کی دحکومت محفوظ ځای ولری اواعتماد پروی چې تغیر اوتبدیل نه دی پکښې شوی نوحجت ده :

وبهذ ايتأيد ماقاله المحقق هبة الله البعلى فى شرحه على الاشباه بعد مامرعن البيري من ان هذاصريح فى جواز العمل بالحجة وان مات شهود ها حيث كان مضمو نها ثابتا فى السجل المحفوظ اه (ردالمحتار ج۴ ص۳۴۳)وعلى هذافيعمل بما وجده القاضى فى ايدى القضاة الماضيين وله رسوم فى دواوينهم اى السجلات آه (شرح المجلة للاتاسي ج۱ ص۱۹۲)په قلم دمحترم مولوی محمد رسول هوتکی بغلانی ترسیم شو۱۲

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی عبدالله مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

آیا اعتبار شرعي حدودوته دی که نقشي ته؟

پوښتنه : ددوونفروپریوه توته ځمکه دعوی ده چې په املاک کی دیوه نفرپه حدود کی داخله ده اودبل نفرپه نقشه کی داخله ده آیا شرعی حدود معتبردی اوکه نقشه معتبره ده ؟

(المستفتی بهاؤ الدین حقانی ۱۳-۲ - ۱۳۷۶)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الله الوهاب

دفاتر دحکومت حجة دی چې موافق دمقررات سره دحکومت وی سره لدی چې مخالفت به دقوانین سره دشرعی هم نه لری نوکه په نامه دحدود وی اوکه دنقشی وی په هریوه کی چې دغه شرائط وی هغه معتبردی او مدار دحکم گرځی،

لايعمل بالخط والختم فقط ولكن اذاكان سالما عن شبهة التزوير والتصنيع يكون معمولا به يعنى يكون مدارللحكم لايحتاج الى الثبوت بوجه اخر المجلة الما دة ۱۷۳۶ البراءة السلطانية وقيود الد فتر الخاقانية لكونها امينة من التزوير معمول بها المادة ۱۷۳۷ يجوز العمل والحكم بمضمون الاعلام والسندات الذين اعطيا من طرف حاكم محكمة بلابينة اذاكانا عاريين وسالمين عن شبهة التزوير والتصنيع وموافقين لاصولهما (المجلة المادة ۱۸۲۱)موافقة الاعلامات والسندات اى الحجج للاصول بان يراعى فيها التعليات التى نظمتها جمعية المجلة وجرى التصديق عليها من الجانب السلطانى بتاريخ ۳ جمادى الاولى سنة ۱۲۹۶ وهى تحتوى على ۲۵ مادة فاذااستوفيت الشروط المبنية فى تلك التعليمات يعمل بها ويحكم بلابينة لكن اذاكانت الاعلامات والسندات مطابقة للاحكام الشرعية والافلايعمل بها وان روعى فيها احكام التعليمات آه(شرح المجلة للاتاسى ج ۶ ص۱۱۷)

مولوی نذاحمد الحقانی

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی احمدنوری عفی عنه

مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان ومرکزی دارالافتاء رئیس

كتاب القضاء والشهادات

والي يا اولسوال تعين دقاضي کولای شي اوکنه

پو بنتنه : جناب محترم امیرالمؤمنین صاحب دامت حیاته السلام علیکم وبعد استفتاء میدارم اینکه قضاة که درولسوالیهاکه ازطرف والیان یارؤسامحکمه تعین کردیدند که ازطرف وزارت عدلیه یامقام امارت صلاحیت برای ایشان داده شده یانه بهرصورت حکم شان نافذاست یانه درین باره شمارشادات وهدایات لازمه مهربانی کردند

(المستفتی قاضی مولوی عبد الرحمن قاضی ولسوالی جوند ولایت بادغیس)

بسم الله الرحمن الرحيم

دقاضیانو مقرری دامام وظیفه ده خاص امام صلاحیت لري چې قاضی معین کړی اویاهغه څوک کولاي سی چې قاضی مقرر کړي چې امام اذن دقاضی دمقرری ورته کړی وي اووالی دولایت یاولسوالی یاقاضی دمرافعی یابل دمنصب دارانوڅخه دحکومت بدون اجازی دامام نسی کولای چې دیوځای دپاره دی قاضی معین کړی کچیری ئې معین کړی قضا ئې نافذنه ده دیووطن خلق خپل په رای هم نسی کولای چې په اتفاق یوقاضی مقررکړی حتی که امام ئې هم نوي لاهم قاضی نسي مقرر کولای بلکه دغه خلق به اتفاق کوی پر تعین اومقرری دامام وروسته به امام ددوی دپاره قاضی معین کوی حاصل دادی چې نصب اوعزل دقاضیانو خاص الخاص دامام اویادهغه کس چې امام اذن ورته کړی وی کاردي امام چې یو قاضی معین کړی دیوی خاصی ولسوالی دپاره اویادیوخاص ولایت دپاره اویادیو خاص فیصله دپاره اویادیومعین زمانی دپاره نو قضاء ددغه قاضی هم خاص په هغه پوری ده چې امام ورته معین کړی وي په غیر کښی له هغه ئې قضاء نافذه نه ده دیو محل قاضی ته چې عذر پیښ سی بل عالم هلته پرخپل ځای خلیفه اونائب کولاي سی چې دامام یانائب دامام دخواه اذن په نیابت ورته سوی وی اوکه اذن نه وی ورته سوی نوقضاء دنائب ئې صحیح نه ده:

القضاء ولاية من الولايات المستمدة من الخليفة باعتباره ممثلا للامة فلابد للقاضى من تعين صادر عن الحاكم الاعلى اونائبه سواء كان عادلا ام جائر اولايصح ان يولى نفسه اويوليه جماعة من الرعية (الفقه الاسلامى ج ۶ ص۷۵۲) الامير الذى ولاه السلطان ناحيه وجعل له خراجها واطلق له التصرف فى الرعية ومايقتضيه الامارة له ان يقلد ويعزل وكذا حال السلطان مع الخليفة

اما لوقال فلان ولایت رابتو دادم لایلی ذلک لانه تفویض المال (البزازیة علی هامش الهندیة ج۵ ص۱۲۹) اجتمع اهل البلدة وقدموارجلا علی القضاء لایصح لعدم الضرورة وان مات سلطانهم واجتمعوا علی سلطنة رجل جاز للضرورة (البزازیة علی هامش الهندیة ج۵ ص ۱۳۰)

ویتخصص بزمان ومکان وخصومة الخ(الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج۴ ص۳۸۰) قوله ولایستخلف قاضی الخ ای ولوبعذر بحر عن العنایة فدخل فیه مالووقعت له حادثة فلایستخلف بلاتفویض الخ) ردالمحتار ج۴ ص۳۵۹)(ولایستخلف قاضی) ای لاینصب نائبا لان المفوض الیه القضاء لاالتقلید ولایتصرف فی غیر مافوض الیه کالوکیل لایوکل بلا اذن الموکل الا اذافوض ای الاستخلاف الیه بان قیل له من قبل السلطان ول من شئت (دررالحکام فی شرح غرر الحکام ج۲ ص۳۸)

والي که دامیر المؤ منین خلاف حکم وکړی؟

پوښتنه : چې یوه نفرمره ځمکه اباده کړی وی او۲۲ کاله ئې خوړلی وی اصول ددغه ځمکی اوداؤد اظهار نامه ورکړی وی اوخلقیانو خلقی قباله ورکړی اودمجاهدینوپه وخت کی دمجاهدینو محکمی ورکړی وی اودطالبانو په وخت کی ئې دامیر المؤ منین دمکتوبی هدایت سره سم یوکال اجاره ورکړی وی چې دهغه مکتوب مضمون داسی دی هغه دولتی ځمکی چې دحکومت جنګلات نه وی اوفارم نه وي اوصدیان نه وی اومجاهدینو یاخلقیانو چاته ورکړی وی اودوی تصرف پکښی کړی وی ترامر ثانی دی طالبانوته اجاره ورکوی په امرثانی کی موږدغه ځمکه دقانون سره برابر دغه خلقوته ورکوو آیادغسی ځمکه دولایت والی کولای شی چې ددغه شخص څخه ئې واخلی اوبل شخص ته ئې ورکړی کیا؟ والسلام

(المستفتی بهاؤ الدین حقانی)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب حامد اومصلیا

چونکه دمستفتی سوال یوازی دغه وو چې تصرف دوالی دولایت پرخلاف دامردامیر المؤمنین نافذدی کنه نوددغه په جواب کښی به ووایو چې دغه تصرف نافذنه دی ځکه چې تصرف دوالی هلته نافذدی چې موافق دامرسره د امیر وی ځکه دی دجانب دامیر وکیل دی:

(الحاکم وکیل من قبل السلطان لاجراء المحاکمة والحکم المجلة المادة ۱۸۰۰ اصل الحکم

وادارة الشئون ان يكون للسلطان لانه صاحب الامامة الكبرى وجميع من يعمل للعموم يكون وكيلاعنه لكن الوكالة قدتكون بلاواسطة كان يقول السلطان لزيد وكلتک بالحكم بين الناس ولاخر بجباية الاموال وحفظها ولاخر بحفظ الثغور ولاخر بادارة الامور السياسية ولاخر بعقل المجرمين (وهكذا فی شرح المجلة للاتاسی ج۶ ص۵۰)والله اعلم وعلمه اتم

کشف د موضوعاتوبه قاضي پخپله کوی که څنګه؟

پوښتنه: کـه لپاره دقاضی دمدعی بهـا کیفیت مجهـول شی دحکم لپـاره سازګارنه وي دچاپه ذريعه به دا کیفیت ځان ته معلومه وی دهغـو کسانونام څه اوعدد څومره دمسافی بعد یاقرب په لیږلودي کسانوڅه اثرلری که نه مصارف دموتریاخوراک به ئې په چاوی ایادغوکسانوته دمدعی یامدعی علیه په کورکښی روادی اوکه خیر؟ قاضی په خپله دبعضی موضوعاتودکشف لپاره تلای شی اوکه خیر (بینوابالدلائل توجر وابالفضائل)
(المستفتی رئیس تمیز)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب

کله چې دپاره دقاضی کیفیت دمدعی به مجهول شی دحکم دپاره سازګارنه وی نودمعلومیة دپاره به هغه ځای ته پخپله قاضی ورځی که داورته اسانه وی والانوبیاکه دی مأذون بالاستخلافوی نوبل څوک به ولیږی چې دهغه څخه تعبیر په خلیفه اوهم نائب اوهم امین سره کیږی اوپه بعضی کتابونوکی ذکرده چې عدد د دوئ به دوه وی اودقرب اوبعد دمسافت دومره خبره ده چې که مسافت دومره بعید وی چې نه احضار دمدعی به ممکن وی اونه هلته ور تلل دقاضی اویادنائب نوبیا په معلومیت کښي ذکردقیمت هم کافی ده اومصارف به دبیت المال څخه کوی ځکه داعمل دقضاده اودمدعی یادمدعی علیه په کورکښی دی خوراک نه کوی ځکه داارفق بالناس اوابعد عن التهمة ده اوبل داچې دلته ولاية شته اوحرام ده هغه هدیه وغیرها چې سبب ئې ولاية وی په شرح المجلة دسلیم باز کښی په بیان دمعلومیة دمدعی به کښی ذکرکړی؛

ثم انه اذاتعذر احضار العین مع بقائها کرحی وصبرة طعام وقطیع غنم فا لقاضی بالخیار ان شا حضر ذالک الموضع لوتیسر له ذالک وان لم یتیسر له الحضور وکان مأذونا بالاستخلاف بعث امینه الی ذالک وهو نظیر ماذاکان القاضی یجلس فی داره ووقعت الدعوی فی جمل لایسع باب

داره فانه يخرج الى باب الدار اويأمر نائبه حتى يخرج يشير اليه الشهود بحضرته ولولم تكن العين باقية بل هالكة اوغائبة بحيث لايمكن احضارها ولاحضور القاضى اونائبه لبعد المسافة اومانع اخر فيكتفى بذكر قيمتها (تكملة ملخصا)(شرح المجلة لسيلم باز ص۹۱۵)

قال شمس الائمة الحلوانى رحمه الله تعالى ومن المنقولات مالايمكن احضاره عند القاضى كالصبرة من الطعام والقطيع من الغنم فا لقاضى فيه بالخيار ان شاء حضر ذالک الموضع لو تيسرله ذالک والافان كان مأ ذونا بالاستخلاف يبعث خليفته الى ذالک الموضع كذافى المحيط(الفتاوى الهندية ج۴ ص۵)

اوذكرشوى ده همدا عبارة په درر الحكام شرح غرر الاحكام ج۲ ص۳۳۱ اوددى درر الحكام څخه نقل سوى ده په تكمله درد المحتار كښې ج۱ ص۳۲۰

وان كان التعذرلكونه يحتاج فى احضاره الى مؤنة ومصرف فالقاضى مخير ان شاء حضر الى موضعه يشار اليه فى الدعوى والشهادة ويحكم به هناک والا فان كان مأذونا بالاستخلاف ارسل خليفته فيحكم الخليفة والا بعث امينا ليشار اليه فى الدعوى والشهادة بحضوره فاذاسمع يخبر القاضى بذالک فيقضى باخبار امينه وحده انقروى عن القنية قال وفى الثانى من دعوى التاتارخانية معزيا للينابيع وكان شيوخنا يقولو ن ان شاء حضر عندها وانشاء بعث اليها امينين من امنائه.... آه(شرح المجلة للاتاسى ج۵ ص۲۶) وتعليل النبى صلى الله عليه وسلم دليل على تحريم الهدية اللتى سببها الولاية فتح قال فى البحروذكر الهدية ليس احترازيا اذيحرم عليه الاستقراض والاستعارة ممن يحرم عليه قبول هديته كمافى الخانية آه قلت ومقتضاه انه يحرم عليه سائر التبرعات فتحرم المحاباة ايضا الخ (ردالمحتار ج۴ ص۳۴۵)

اوپه هدايه كښې په كتاب القسمة كښې ج۴ ص۴۰۸ ـ ۴۰۹ باندى ذكردى چې هغه عمل چې دجنس دعمل القضاء څخه وى چې قطع دمنازعة پرى راځى اومنفعة عامه وى نوهلته رزق پرَبيت المال ده اوبل داارفق بالناس اوابعد عن التهمة ده ۱۲

مولوی عبدالحکیم عفی اللہ عنہ مولانا محمد مسلم حقانی مولانا عبداللہ مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

بیله رسمي محکمي فیصله ملزم ده کنه ؟

پوښتنه : عارض ملافدامحمد ولایت زابل ولسوالی میزانه بحضور جناب علیقدر محترم المقام رئیس صاحب عالی تمیز السلام علیکم ورحمة الله محترم رئیس صاحب عالی تمیزه ملافدامحمد داعرض کوم چې فیصله بی له محکمې رسمي صادره سيي هغه قابل داعتبارده که نه ده ؟

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الله الوهاب

فیصله قابله داعتبار یعنی ملزم ده چی له سلطان اویاقاضی اویامحکم دخواه وی که امیر دبلد فیصله وکړه اودسلطان له خواتفویض ورته سوی ووفیصله ئې ملزم ده که خلیفه دقاضی فیصله وکړه اوقاضی ته دسلطان له خوادغسی تفویض سوی وواوقاضی هم وخلیفه ته دغسی اجازه کړې وه فیصله ئې ملزم ده :

وفی النوازل السلطان اذاحکم بین الاثنین لاینفذوفی ادب القاضی للخصاف ینفذوهو الاصح وبه یفتی کذافی الخلاصة آه (الهندیة ج۳ ص۳۱۸)وقدمنا ان السلطان لوحکم بین اثنین فالصحیح نفا ذه آه (ردالمحتار ج۴ ص۳۷۳) واما الحاکم فهو اماالا مام اوالقاضی اوالمحکم ه (شرح المجلة للاتاسی ج ۶ ص۱۱ ردالمحتار ج ۴ ص۳۳۱ الحاکم هو من عینه و نصبه السلطان لاجل فصل و الدعوی والمخاصمات الواقعة بین الناس وفقا لاحکامها المشروعة (المجلة المادة ۱۷۸۵) استفید ان السلطان اذارائی الدعوی بین المتخاصمین وحکم بها موافقا لاصولها المشروعة صح بالاولی لان القاضی وکیل عنه (شرح المجلة للاتاسی ج۶ ص۱۲)الحاصل ان السلطان اذانصب في البلدة امیراًوفوّض الیه امر الدین والدنیاصح قضاء ه–

(ردالمحتارص۳۸۳ج ۴) ولا یستخلف قاضي نائبا الا اذافوض الیه صریحاکول من شئت اودلالة کجعلتک قاضی القضاءوالدلالة ههنا اقوی لان فی الصریح المذکوریملک الاستخلاف لا العزل وفی الدلالة یملکهما.(الدر المختارعلی هامش ردالمحتارص ۳۵۹ج ۴)

واذانهی الامام القاضی عن الاستخلاف لم یکن له ان یستخلف وان اذن له فیه استخلف علی مقتضی الاذن ولا یستخلف القاضی اذا مرض اوسافرالاباذن الخلیفة لان الخلیفة انمافوض التصرف الیه برأیه الابرأی غیره فلایملک ان یستخلف الاباذنه وکذلک الخلیفة اذاامرالقاضي ان یستخلف خلیفة یحکم فامر رجلایحکم بین الناس جازفان قضی خلیفة ولم یکن امره الامام بذلک لم یجز اه

(معين الحكام ص ۲۶)الباب الرابع والعشرين فى التحكيم تفسير تصير غيره حاكمافيكون الحكم بين الخاصمين كالقاضى فى حق كافة الناس وفى حق غيرهمابمنزلة المصلح كذافى محيط السرخسى اه (الهندية ص۳۹۷ج ۳) كماان حكم الحكام لازم الاجراء على جميع من كان فى ولايتهم كذلك ينفذحكم المحكمين على من حكمهم فى شان الذى حكمهم به ومن ثم ليس لاحدالخصمين ان يمتنع من قبول الحكم الذى صدرمن المحكمين اذاكان موافقا لاصوله المشروعة (المجلة المادة ۱۸۴۸)

(تنبيه) دغه موجوده واليان دولاياتو اوولسوالان دولسواليو فيصلى په مابين كى دخصومو نسى كولاى ځكه چي په ولاياتو اوولسواليو كى قاضيان مقررسوى دى هغه ته تفويض سوى دى داحكامو شرعية والحاصل ان السلطان اذانصب فى البلد اميرا وفوض اليه امر الدين والدنيا صح قضاؤه واما اذا نصب معه قاضيا فلالانه جعل الاحكام الشرعية للقاضى لا للامير وهذاهو الواقع فى زماننا (ردالمحتار ج۴ ص ۳۷۳)

مولوى عبدالحكيم عفى الله عنه مولانا احمد نورى مولانازمان شاه مولانا عبدالله مولوى نور محمد ثاقب دافغانستان دمركزى دارالافتاء رئيس

دولايت اومحكمي له خواماموړشوى رسمي بلل كيږى كنه؟

پوښتنه : دولايت اومحكمى لخواچي يوڅوک ماموړشى هغه رسمى بلل كيږى كنه ؟

(المستفتى ملافدامحمد ولايت زابل اولسوالى ميزانه)

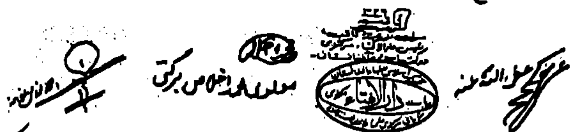
بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملک الوهاب

كچير يوڅوک وليږل سى دولايت لخوااوياد محكمى لخوادپاره دمطلق كشف الحال نودغه ليږل جائزدى خواه دسلطان لخوااذن وى اوكه نه كچيرى ليږل دپاره دفيصلى اوحكم وى نوپه دغه صورت كي اذن د سلطان اوتفويض شرط دى:

وان كان التعذر (اى تعذر احضار المدعى به) لكونه يحتاج فى احضاره الى مؤنة ومصرف فالقاضى مخير ان شاء حضرالى موضعه ليشار اليه فى الدعوى والشهادة ويحكم به هناک والاان كان مأذونا بالاستخلاف ارسل خليفة فيحكم الخليفة والابعث امينا ليشار اليه فى الدعوى

والشهادة بحضوره فاذاسمع یخبر القاضی بذالک آه(شرح المجلة للاتاسی ج۵ ص۲۶)

مولوی عبدالحکیم عفی اللہ عنہ مولانا احمد نوری مولانا زمان شاہ مولانا عبداللہ مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان د مرکزی دارالافتاء رئیس

شهودکه دمفتي په مخکي تیرشي اوقاضي فیصله وکړي نو

پوښتنه : شهودچي بیله قاضی ومفتی ته تیرشی اوفیصله قاضی صادره کړی داقابل داعتبارده کنه؟

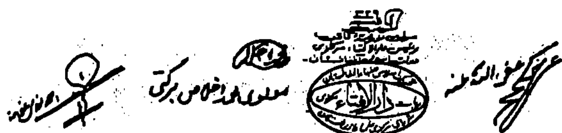
(المستفتی ملافدامحمد ولایت زابل ولسوالی میزانه)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب شهودچی ومفتی ته شاهدی اداکی که مفتی چیری دقاضی مأذون لخواه څخه نائب وونودغه اداشاهدی معتبرده اوکه نائب نه وونونه ده معتبرځکه چی اداشاهدی وحاکم ته معتبردی خواه سلطان وی یاقاضی وی یامحکم وی مفتی له دروحاکمانوڅخه نه دی:

الشهادة هی الاخبار بلفظ الشهادة یعنی یقول اشهد باثبات حق احد هو فی ذمة الاخر فی حضور الحاکم (المجلة المادة ۱۶۸۴)قوله فی حضور الحاکم المراد منه ان یکون الاخبار فی مجلس الحکم ثم ان کان الحاکم منصوب الامام وجب ان تکون الشهادة فی المجلس الذی عینه له الامام للحکم وفی محل ولایته وان کان محکما من المتداعیین فلایتقید حکمه فی مجلس دون مجلس بل کل مجلس حکم فیه کان مجلس حکمه فوجب ان تکون الشهادة فیه کمافی التکملة (شرح المجلة للاتاسی ج۵ ص۲۰۰)ویقضی النائب بماشهد وابه عند الاصل وعکسه (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج۴ ص۳۹۶)للنائب ان یحکم بالبینة التی سمعها الحاکم وللحاکم ایضا ان یحکم بالبینة التی استمعها نائب ومن ثم لوسمع الحاکم البینة فی دعوی واخبر بها نائبه کان لنائبه ان یحکم باخبار الحاکم من دون ان یعید البینة وکذااذاکان النائب مأ ذونا بالحکم فسمع بینة فی دعوی وانهی الامر الی الحاکم کان للحاکم ایضا ان یحکم بدون اعادة البینة امااذالم یکن النائب مأذونا با لحکم بل کان مأمور اباستماع البینة للتدقیق والاستکشاف فقط فلیس للحاکم ان یحکم بانهائه بل یلزمه ان یستمع البینة بالذات (المجلة المادة ۱۸۰۶) والله تعالی اعلم۔

(تنبيه) کچيرى حاكم نائب وه په يوه حادثه كى كه دغه نائب مأذون بالحكم وونو هغه شاهدان چى نائب ته تيرسى نائب ئې حاكم ته ورسوى دحاكم دحكم دپاره اعادة دشاهدانو ضرورى نه ده اوكه نائب مأذون بالحكم نه وونودحاكم دحكم دپاره اعاده دشاهدانو ضرورى ده .

مولانا سلطان شاه مولوى احمد نورى مولوى عبدالله مولوى عبدالحكيم عفى الله عنه مولوى نور محمد ثاقب دافغانستان دمركزى دارالافتاء رئيس

بي دقاضي له حضوره اقرار صحت لرى كنه؟

پوښتنه : څه وايي علماء دين ومفتيان شرع متين په دى مسئله كى چې اقرار كول ديو شخص دقاضى بيله حضوره صحيح كيږى كه څنګه؟ كه زمونږ طرفته يو درحمت نظروكى معلومات راته راكى ډير مهربانى به مووي والسلام.

(المستفتى علماء محكمه باغران)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الله الوهاب

اقراركول ديو شخص په مال سره دپاره د بل چابى له حضوره څخه دقاضى داصحيح ده اوپراقرار كونكى باندى لازم ده چې اداء به كوي ددغه مال لكه په بدائع الصنائع (ج۷ ص۲۲۳) كښې ليكلى دى:

واماحق العبد فهو المال من العين والدين والنسب والقصاص والطلاق والعتاق ونحوها ولايشرط بصحة الاقرار بها مايشترط لصحة الاقرار بحقوق الله تعالى وهى ماذكرنامن العدد ومجلس القضاء والعبارة حتى ان الاخرس اذاكتب الاقرار بيده اواومأ بما يعرف انه اقرار بهذه الاشياء يجوز الخ اوپه (الفتاوى الكاملية ص۱۵۲) كښې ليكلى دى سئلت عن وصى سمع من اقرار الميت حال حياته ان لفلان عليه كذافهل يجوزله ان يدفع ذالك الدين بدون قضاء قاضى؟ الجواب مافى كتاب آداب الا وصياء وهذانصه وصي علم الدين باقرار الميت اوبالمعاينة له ان يؤ دى وان كان بالشهادة لاالاان يقضى به... الخ

اوپه الفقه الاسلامى وادلته(ج۶ ص۶۱۹) كښې ليكلى دى:

واماحقوق العباد ای حقوق الافراد فانواع منها حق طلب واستيفاء القصاص اوالدية ومنها الحق فی الاموال النقدية اوالعينية ومنها الحق فی الطلاق وحق الشفعة والنسب ونحوها ولايشترط لصحة الاقرار هذه الحقوق الفردية مايشترط للاقرار بحقوق الله تعالی من التعدد وكونه فی مجلس القضاء النطق بعبارة صريحة وانما يصح الاقرار فيها من الاخرس كما لايشترط لصحة الاقرار بها الصحو فيصح اقرار السكران بها وهذه الحقوق تثبت مع الشبهات بخلاف حقوق الله تعالی. والله اعلم بالصواب

مولوی زمان شاه مولوی عبدالحكيم عفی الله عنه مولوی عبدالله مولوی احمد نوری مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمركزی دارالافتاء رئيس

آياديوی محكمي فيصله امير عملي كولای شي؟

پوښتنه : ديوی محكمی فيصله دامير په امر عملی كيداشی ؟ بيله دی چي دمرافعی اود تميز حق وركړای شي.

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الله الوهاب

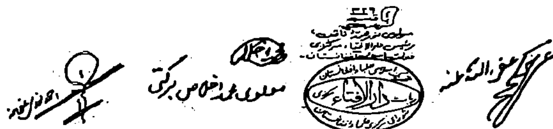
ديوی محكمی فيصله داميرپه امرعملی كيدای شی اودا بالكل صحيح ده ځكه په قضاء كښی دسلطان او امير لخوا تقيدات اوتخصيصات په زمان اومكان اوهم بعضی استثناءات صحيح كيږی اوهغه معتبريږی حتی كچيری سلطان امرصادركړی چې په يوه مسئله كی دی عمل وشی په رای ديوخاص مجتهد دمذهب نوقاضی لره جائزنه ده چې عمل وكړی په دی مسئله كښی په رايه دبل مجتهد باندی په شرح المجله دسليم باز ص١١٦٧ كښی ليكلی دی:

(المادة ١٨٠٠) القضاء يتقيد ويتخصص بالزمان والمكان واستثناء بعض الخصومات وذلك لان القاضی وكيل عن السلطان والوكيل يستفيد التصرف من موكله فاذاخصص له تخصص واذاعمم تعمم (حامدية)-

اوپه ص١١٦٩ كښی ليكلی دی:

وكذلک لوصدرالامر السلطانی بالعمل برأی مجتهد فی مسئلة لان رايه بالناس ارفق ولمصلحة

العصر اوفق فلیس للحاکم ان یعمل برءی مجتهدآخر یخالف رأی ذلک المجتهد واذاعمل لاینفذ حکمه وذلک لان امرالسلطان متی صادف فصلامجتهد افیه نفذ امره (درمختار) والله اعلم بالصواب.

مولوی ندااحمد الحقانی مولانا احمد نوری عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

دوسيي چي له اولسوالي څارنوالي

ته بيا محکمي ته ځي آياداکتاب القاضي الي القاضي دی کنه؟

پوښتنه :ومحترمواعلماء کراموته ددارالافتاء السلام علیکم وایم وبعد محترمو قدرمنو ستاسودلوړ حضورڅخه داهیله کیږی چې ددوسییوپه باب باید داووایم چې دغه دوسیئي چې دهرات یافراه یانیمروزیاد کندهار ولسوالیوڅخه وڅارنوالی ته راځی بیا محکموته ځی نودغه دوسیی په طریقه دکتاب القاضی الی القاضی نه دي چې اخری قول دامام ابویوسف صاحب دادي چې شاهدان به شاهدی آداءکوي پردي چې دغه کتاب اومهر دفلان قاضی دي بینوا توجروا –

(المستفتی دمرافعی څارنوالی څارنوال مولوی الله نظر)

بسم الله الرحمن الرحیم

جواب د استفتاء دارنګه دی کتاب اوخط دقاضی یابه ووالی ته اوامیرته استه وی یابه وه بل قاضی ته لیږی که چری خط ووالی ته استوي چې ورسیدی ووالی ته شاهدان نه غواړی چې دغه خط دفلان قاضی دی لکن ښه کاردي چې شاهدان شاهدي ادا کی خوضروري نه دي ولی چې تکلیف دي هرسړی وه مجلس ته دامیر نشی رسیدای نودضرورة په خاطر شاهدان نه غواړی لکن دغه ضرورت هلته دي چې ښارونه دقاضی اودامیر جلاجلائې که یوښار وویباضرورت نشته شاهدان غواړی:

هکذافی تبیین الحقائق (ج۴ ص۱۸۵) ولکن استحسنو اذلک للعادة فان القاضی یکتب الی الوالی ویستعین به فیماعجز عن اقامته فی کل وقت ولوشرط ذلک لحرجو الان کل احد لایحضر مجلس الامیر فیشهد والامیر لایمکنه التفحص لکن هذه الضرورة والعادة فیما اذاکان الامیر فی

مصر آخر غير المصر الذي فيه۔
اوکچیری خط دقاضی و قاضی ته وو بیابه یا خصم اقرار کوي چې داغه خط دفلان قاضی دي په حق دفلان واقعي کنبی یابه خصم منکروی کچیری اقرار کوي بیا شاهدان نه غواړی:
(هكذافى طحطاوى ج۳ ص۲۱۰)ولايقبله الابحضور الخصم وشهوده الااذااقر الخصم فلاحاجة اليهم اى الى الشهود قوله الااذااقر الخصم آه انه كتاب القاضى فحينئذ يستغنى عن الشهادة حموى (هكذافى البحرالرائق شرح الكنز الدقائق ج۷ ص۴)
اوکه چیري خصم اقرارنه کوي بیادوه قسم حال دی یابه خط مستبین مرسوم اوعلامه داره وي یابه نه وي کچیری مستبین اوعلامه داره وو بیا شاهدان نه غواړي :
هكذا فى العقود الدرية ج۲ص۱۹ قالو االكتاب على ثلاث مراتب ۱ مستبين مرسوم وهوان يكون معنونا اي مصدرا با لعنوان وهوان يكتب فى صدره من فلان الى فلان على ماجرت به العادة فهذاكا لنطق فلزم الحجة ۲ مستبين غير مرسوم آه اوعلى الكاغذ لاعلى وجه المعتاد فلاحجة الابانضمام شئ اخر اليه كا لبينة والاشهاد وقيل الاملاء بلااشهاد لايكون حجة والاول اظهر وهكذافى ردالمحتار ج۴ ص۳۹۲ ويستغنى منه ايضاً ماقدمناه وهوماالذاكان على وجه الرسالة مصدرا معنونا وهو ان يكتب فى صدره من فلان الى فلان وهكذافى ص۳۹۳ قال فى خزانة الاكمل اجاز ابويوسف رح ومحمد رح العمل بالخط فى الشاهد والقاضى والراوي وان لم يكن الصک في يد الشاهد لان الغلط نادر واثر الغلط يمكن الاطلاع عليه۔
اوکچیری پر داغه سوابق مذکوره رقم نه وی بیاشاهد غواړي هكذا فى الفقه الاسلامى ج۶ ص۴۹۳ وقد اشترط علماء المذاهب

مدعي ته دشاهدانوحاضرولولپاره بايد خومره وخت ورکول شي

پوښتنه : به ریاست محترم دارالافتاء السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته محترما لطفا خواهش میشود که اگر شخصی می خواهد که شاهدان خود راحاضردارم وقت برایم داده شود بناء ازروی شریعت غراء محمدی چندوقت برایش داده میشود ازروی کتاب برای ما معلومات بدهید تاطبق قانون شریعت برایش اجازه داده شود تاشاهدان خودراحاضردارند والسلام
(مولوی سید محمد عضوریاست استیناف)

بسم اللّٰہ الرحمن الرحیم

الجواب حامداو مصلیا

که یو څوک ووایي چې زه پرخپله دعوی شاهدان لرم اوهغه دلته په ښار کي دی نودری ۳ ورځی به وخت ورکول کیږی څوچې دی خپل شاهدان حاضره وی اوپه دغه دری ۳ ورځی کی به مدعی علیه یعنی منکرته قسم نه ایښوول کیږی بلکه دمدعی علیه څخه به یوثقه اوبااعتباره ضامن اخستل کیږی څوچې دی خپل شاهدان حاضروی اوکه یی وویل چې زه شاهدان لرم ولیکن غائب دی یامریضان دی نودی شاهدانو ته اعتبارنشته بلکه منکرته به قسم ایښوول کیږی اواندازه دغیبة اندازه دسفرده یعنی که شاهدان داسی ځا ی وه چې ترهغه ځایه مسافت دسفرنه ووهغه حاضر بلل کیږی دالازمه نه ده چې په ښارکی به وی :

قوله (ولوقال المدعی لی بینة حاضرة وطلب الیمین لم یستحلف وقیل لخصمه اعطه کفیلا بنفسک ثلاثة ایام) کیلایغیب نفسه فیضیع حقه الخ والتقدیر بثلاثة ایام یروی عن ابی حنیفة رح وهو الصحیح کذافی الکافی وصحح فی الخا نیة انه الی جلوس القاضی مجلسا اخرالخ البحر الرائق ج۷ ص۲۱۰ وهکذافی الفتاوی الهندیة ج۴ ص۱۴)وفتح القدیر ج۷ ص۱۸۰ والاختیار لتعلیل المختار ج۲ ص۱۱۲ وردالمحتار ج۴ ص۴۷۴ وقید بحضور ها لانها لوکانت خارج المصر فانه یحلف اتفاقا وفی المجتبی وقدرت الغیبة بمسیرة السفر البحر الرائق ج۷ ص۲۱۰ وهکذافی الدرالمختار بهامش ردالمحتار ج۴ ص۴۷۴ –

اوتطبیق په مابین کی ددی دووقولوچې څوک دری ۳ ورځی وخت ورکوی اوڅوک ترمجلس ثانی پوری دقاضی په دی ډول کیږی چې په هغه وقت کی قاضی دری ۳ ورځی وروسته قضاء ته حاضري دی لکه البحر الرائق چې په بحث داستمهال دمدعی علیه کښی وایی :

ففی البزازیة ویمهله ثلاثة ایام ان قال المطلوب لی دفع وانمایمهله هذه المدة لانهم کانو ایجلسون فی کل ثلاثة ایام اوجمعة فان کان یجنس فی کل یوم ومع هذایمهله ثلاثة ایام جاز فان مضت المدة ولم یأت بالدفع حکم آه البحر الرائق ج۷ ص۲۰۲ والله سبحانه وتعالی اعلم وعلمه اتم واحکم

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی نذیراحمد الحقانی مولوی محمداخلاص برکتی مولوی احمدنوری عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

شاهدی دتسامع څه حکم لري

پوښتنه محترم رئیس صاحب دارالافتاء څرنګه چې یوسړی په بل سړی دعوی کوی چې تاخپله لورچې لطیفه نومیږی وماته راکړی ده اوهغه مدعی علیه منکردی چې مانه ده درکړی نوموړ محکمه دمدعی څخه شاهدان طلب کړه مدعی وویل چې زموږ په کورکی زماموراوزماخور اوزماورورشاهدان وه چې زماسره ایجاب اوقبول وکړی اوزموږپه کور کی نورخلق هم خبردی چې وریجی اوغوښې زمايي خوړلی دی نوموړ محکمه دغه مورا او خوراووروردمدعی راطلب کړه هغوپه اشهدبالله سره شاهدی اداکړه اودنورو خلقو څخه موپوښتنی وکړی هغوهم وویل چې موږ واوریدل په سماع سره اوپکښی ناست نه وونوموړ محکمه ستاسوڅخه فتوی غواړوپه ډیراحترام

(محکمه ابتدائیه ولسوالی ډنډ کندهار قاضی مولوی دوست محمد)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الله تعالی

نکاح لره دوه حالته دی یوحالت دانعقاد بل داظهارپه حالت دانعقاد کی شاهدی دفروع اواصول صحیح کیږی اوپه حالت داثبات کی چې انکارراسی بیانه صحیح کیږی:

فیصح فی النکاح شهادة الاصول والفروع ولکن شهادة هولاء وان کان ینعقدبه النکاح الاانه لایثبت بهاعند الانکار فشهادتهم تقع فی حل الزوجة دیانة لاقضاء (الفقة علی المذاهب الاربعة ج۴ ص۱۷)وینعقد بحضور من لاتقبل شهادته له اصلا کماتزوج امرءة بشهادة ابنیه منها وکذااذاتزوج بشهادة ابنیه لامنها اوابنیها لامنه هکذافی البدائع والاصل فی هذا الباب ان کل من یصلح ان یکون ولیا فی النکاح بولایة نفسه صلح ان یکون شاهدا ومن لافلاکذافی الخلاصة (هندیة ج۱ ص۲۶۷ وهکذافی ردالمحتار ج۲ص ۲۹۷ والاصل عند نا ان کل من ملک قبول النکاح انعقد بحضرته ولایظهر عند التجاحد بشهادتهما عند دعوی القریب لانهما لدفع تهمة الزنا لالصیانة العقد عند الجحود کما بسط فی البدائع (الدر المنتقی بهامش مجمع الانهر ج۱ ص۳۲۱ وهکذافی مجمع الانهر ج۱ ص۳۲۱ وهکذافی البحر ج۳ ص۸۹)-

اوشاهدی دتسامع په نکاح کی صحیح ده لکن په شرط دشهرة حقیقی یاحکمی اوبل په وقت داداء دشاهدی کی به لفظ داشهد و ایي داسی به نه وایي چې ماله خلقواوریدلی دی اوکه داسی شاهدی اداکی چې موږنه یوحاضر شوی لکن دامشهورامردی زموږیقین دی

بیاهم صحیح دی:

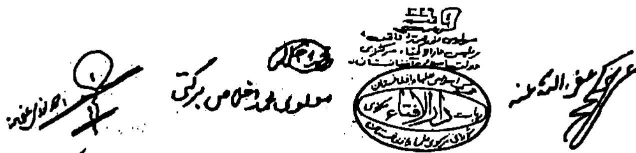
ولايشهدا حد بمالم يعاينه الافى النسب والموت والنكاح والدخول بزوجته وولاية القاضى واصل الوقف وهو كل ماتعلق به صحته وتوقف عليه فله الشهادة بذالک اذااخبر ه بهامن يثق به من خبر جماعة لايتصور تواطؤهم على الكذب بلاشرط عدالة اوشهادة عدلين الخ الدرالمختار قوله من يثق آه قال فى الفتوى الصغرى الشهادة بالشهرةفى النسب وغيره بطريق الشهرة الحقيقية اوالحكمية فالحقيقية ان يشتمل ويسمع من قوم كثيرين لايتصور تواطؤ هم على الكذب ولايشترط فى هذاعدالته بل يشترط التواتر والحكمية ان يشهد عنده عدلان من الرجال اورجل وامرء تان بلفظ الشهادة الخ (طحطاوى ج۳ ص۲۳۷ وهكذا فى ردالمحتار ج۴ ص۴۱۷ وحاشية علامه ابى الاخلاص على الدرر ج۲ ص۳۷۵)

وفتح القدير ج۶ ص۴۶۶)وان فسرالشاهد للقاضى ان شهادته بالتسامع اوبمعاينة اليدردت على الصحيح الافى الوقف والموت اوقالا فيه اخبرنامن يثق به تقبل على الاصح خلاصه بل فى العزيمة عن الخانية معنى التفسير ان يقولاشهد نا لاناسمعنا من الناس اما لوقالالم نعاين ذلک ولكنه اشتهر عندنا جازت فى الكل وصححه شارح الوهبانية وغيره (الدرالمختار بهامش ردالمحتارج۴ ص۴۱۸)

(نوټ) هغه اشخاص چې شاهدی یی په وخت دجحودکی نه قبلیږی که په حضور ددوی کی نکاح منعقده شی بیادوی اخبار وهغه چاته وکوی چې شاهدی یی قبلیږی بیاپه تسامع شاهدی هغه چاته روا ده چې شروط دتسامع پرځای وی:

وفى البدائع ان الاشهادفى النكاح لدفع تهمة الزنالالصيانة العقد عند الجحودو الانكار والتهمة تندفع بالحضور من غير قبول على ان معنى الصيانة تحصل بسبب حضور هما وان كان لاتقبل شهادتهما لان النكاح يظهر ويشتهر بحضورهما فاذاظهر واشتهر تقبل الشهادة فيه با لتسامع فتحصل الصيانة وظاهر ه ان من لا تقبل شهادته اذاانعقد بحضوره ثم اخبربه من تقبل شهادته جازله الشهادة بالتسامع(البحرالرائق ج۳ ص۸۹ وهكذافى الطحطاوى ج۲ ص۱۱)اوشهرة حکمی هلته معتبردی چی مدعی استشهاد نه کوی اوکه مدعی طلب دشاهدی له شاهدانوکاوه بیانه ده معتبر ولكن هذااذاشهدا عنده من غير استشهادالذى قال انافلان ابن فلان الفلانى حتى اذالقى رجلين عدلين شهدا عنده على نسبه من غير استشهاده وعرفاحاله وسعه ان يشهدوان اقام هذاالرجل شاهدين عنده شهداعلى نسبه لم يسع ان يشهداعلى نسبه نص عليه محمد فى المبسوط لانه لمالم يعتمد قوله فى شهادته لايعتمد قول من اعتمد هذاالرجل على قوله ۱۲ (معين الحكام

ص١٣۵)-

مولوی عبدالحکیم عفی اللہ عنہ مولانا عبداللہ مولانا احمد نوری مولوی نور محمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

شرعي قباله حجت ده اوعمل يي پر مقتضا ضروري دی

پوښتنه: دکند هارولايت دعلماء کراموددارالافتاء محترم رئيس صاحب ته السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته زه حاجی راز محمد دمحمد کريم زوی دناحيه ۵ اوسيدونکی ستاسی درانه حضورته دارنگه عرض لرم محترمه زموږ باغ چې ددامان دولسوالی دخوشاب په کلی کښی موقعيت لری چې په ١٣٠٧ کال کښی ئې شرعی قبالی صورت نيولی دی اودهمدغی قبالی په اساس ئې غرباراه عام موجوده ده چې دوهمه قباله ئې په ١٣۵٣ شمسی کال کښی موږ په لاس راوړی ده چې هم ئې حدود غربا عامه لاره ده لکن دکلی خلک موږته اذيت راکوی چې ستاسی حدودغربا دارغستان وياله ده نوستاسی څخه احترامانه هيله کوودقبالی دمشاهدی پراساس زموږحدودتعين اومخالفت قطعه کړی اودوی چې کومی اوبه يادوی هغه اوبه هم نشته ومن الله التوفيق.

(المستفتی حاجی راز محمد)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملک الوهاب

شرعی قبا له حجت ده عمل پرمقتضی دقبالی شرعی ضروری دی لکن په دی شرط قباله حجت ده اوعمل په ضروری دی چې دحيلواوتزوير څخه ساتلی وی په دی طريقه چې مثنی به محفوظ ځای کی ولری اووخت هم پرتير شوی وی هرچې دکلی خلق وائې چې غربا حدئې و ياله ده داوينائې هغه وخت معتبره ده چې په شرعی حجت ثابت وی خصوص په داسی وخت کی چې اوبه دويالی هم نوی نود قاضی دحکم دپاره نفس قول دخصم معتبر نه دی چې شرعی دلائل ورسره نه وی دغه حکمونه دلاندی عباراتو دمعتبرو کتابو څخه معلوميږی:

وبهذايتأيد ماقاله المحقق هبة الله البعلی فی شرحه علی الاشباه بعدمامرعن البيری من ان هذاصريح فی جوازالعمل بالحجة وان مات شهودهاحيث کان مضمونها ثابتا فی السجل المحفوظ

آه لکن لابد من تقییده بتقادم العهد کما قلنا توفیقا بین کلامهم (ردالمحتار ج۴ ص۳۴۳)لایعمل با لخط والختم فقط ولکن اذاکان سالما عن شبهة التزویرو التصنیع یکون معمولا به یعنی یکون مدار اللحکم لایحتاج الی الثبوت بوجه آخر المادة ۱۷۳۶ من المجلة اعلم اولاان طریق القاضی الی الحکم یختلف باختلاف المحکوم به والطریق فیمایرجع الی حقوق العباد المحضة عبارة عن الدعوی والحجة وهی اما البینة اوالاقرار اوالیمین اوالنکول عنه اوالقسامة وهی من نوع ماالخذ فیه بالقرائن کماسیأتی اوعلم القاضی علی خلاف المفتی به فی زماننا اوالقرائن الواضحة کالمثال فی المادة ۱۷۴۱ کذا فی قضاء ردالمحتارعن ابن الفرس شرح المجلة للا تاسی ج۵ ص۳۸۹ المادة ۱۷۴۱ القرینة القاطعة هی الامارة البالغة حد الیقین مثلااذاخرج احد من دار خالیة خائفا مدهوشا فی یده سکینة ملوثة بالدم فدخل فی الدارورؤی فیها شخص مذبوح فی ذالک الوقت فلایشتبه فی ان قاتله هو ذلک الشخص ولایلتفت الی الا حتمالات الوهمیةالصرفة کان یکون الشخص المذکور ربماقتل نفسه من المجلة ۱۷۴۱ والله اعلم.

مولانااحمد نوری مولانامحمد اخلاص برکتی مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

دمشهودبه معاینه دشاهدلپاره شرط ده

پوښتنه (زید) پرعمر باندی دعوی کړي ده چې بکرچې دعمر پلاردی پرمایعنی پرزید مځکه اوا وبه په قطعي بیع سره خرڅه کړیده دزید پلاس کی کوم سند وجود نه لری دوه تنه شاهدان ئې راوستل چې یوخالددی اوبل والددی خالدو ایي چې زه فقط داسی شاهدیم چې بکردعمر پلارماته وویل چې دزید څخه زماپیسی راوړه ماپیسی راوړی په بیع او اجاره علم نه لرم والدوایي چې زه اوبل نفرچې حاجی طور نومیدی بکرته ورغلو چې زید وایي پرمامځکه اوا وبه خرڅی کړه بکروویل چې زه اوبه اومځکه خرڅه وم دیبعی په وخت حاضرنه وم بله ورځ والد وائي چې زه اوحاجی طور بکرته ورغلو بکر حاجی طورته وویل چې زید هغه باقی پیسی نه دی راکړی ستاسو څخه ددغه شهادت په باب فتوی غواړو چې آیاقابل قبول دی اوکه ندی؟ بینوا توجروا۔ (محکمه ابتدائیه ولسوالی دند)

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

دغه یوشاهد چې وائي چې بکردعمر پلارماته وویل چې دزیدڅخه څماروپی راوړه (ماوروړی) نودی کی خوډیر احتمالونه دي چې داپیسی دی دبل شئ وی نه دبیع دمځکی اوداوبواودغه بل شاهد چې وایي چې زه اوبل نفر بکرته ورغلوچې زید وائې پرمامځکه اوابه خرڅي کړه بکروویل چې زه ئې خرڅه وم نوپه دی کښی هم بیع قطع نشته بلکه داوعده دبیع ده دبل په خوله اوداچې وایي چې بکروویل چې زید هغه باقی پیسی نه دی راکړی نوداهم ډیر احتمالونه لری اومعتبر خوهغه شهادت ده چې معاینه دمشهودبه پکښی موجوده شوی وی لکه په فتاوی هندیه کښی وایي ومنه ان یکون التحمل بمعاینة المشهودبه بنفسه لابغیره الخ (ج۳ص۴۵۰)هاکچیرته شاهدمشاهداومعاینه دمالک اودملک وکړه اومالک یي پیژنده په چهره اونوم اونسب اوملک ئې پیژنده په حدودو اوحقوقو دملک سره او داملک په یدده کښی وی اوتصرف پکښی کوی تصرف دملاکو اودشاهدپه زړه کښی هم واقع شی چې دادده ملک ده نوبیا حلال ده مشاهده لره چې شهادت آداکړی په ملکیت سره دپاره دده په(فتاوی هندیة ج۳ ص۴۵۳)کښی لیکلی دي: وان لم یعاین الملک والمالک ولکن سمع من النا س قالو الفلا ن بن فلان فی قریة کذاضیعة حدود هاکذاوهو لم یعرف تلک الضیعة ولایده علیها لایحل له ان یشهد له بالملک وان عاین المالک دون الملک بان عرف الرجل معرفة تامة وسمع ان له فی قریة کذاضیعة وهو لایعرف تلک الضیعة بعینها لایسعه ان یشهد کذافی الکافی وان عاین الشاهد المالک والملک بان عرف المالک بوجهه واسمه ونسبه وعرف الملک بحدوده وحقوقه وراه فی یده یتصرف فیه تصرف الملاک ویدعی انه له ویقع فی قلبه انه له حل ان یشهد له بالملک هکذافی المحیط الخ واللہ اعلم

مولوی عبدالحکیم عفی اللہ عنہ مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی احمدنوری مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

کتاب الصلح

په يوه مصلح صلح راتلاى شي كنه؟

پوښتنه : وحضور ته دعاليقدرمحترم رئيس صاحب دارالافتاء مقام عالی تميز السلام عليكم ورحمة الله محترمه داروزگان په ولا يت كی د ۲ كورنی پریوه اندازه مځكه دعوى ده بيادطرفين په مابين كی يوملاصاحب چې ددی صلح دپاره تعين اوراستولی وود دوی صلح وكړه داسی چې نيم مځكه د دی طرف اونيم مځكه ئې دبل طرف موږ هم يعنی مدعی اومدعی عليه قناعت پروكې پرخپله مځكه ودريدلواوس يوملااوقاضی وايي چې ستاسو صلح صحت نه لری ولی چې مصلح يونفردی په يونفرمصلح صلح نسی كيدای نوستاسو صلح نقض ده فلهذاستاسو محترم لوړ حضورته موضوع عرض سوه موږته دمعتبرو كتابو څخه لطفا ومرحمة فتوى راكی چې دغه مسئله حل سی والسلام.

(المستفتی محمد نعيم)

بسم الله الرحمن الرحيم

بعون المک العلی الاعلی

محترم مستفتی صاحب اصلادصلح په معاملاتوكی اتمام اوپوره والی متعلق دی تر رضائيت دمدعی اومدعی عليه پوری ځكه چې داصلح هم يوعقددی دعقودودشرع شريفی څخه اوهر عقد شرعی تماميږی په خپلوارکانو سره اركان دعقد صلح هغه ايجاب اوقبول دی اوددوی دواړو تعلق دمدعی اومدعی عليه سره دی نوداراومداردتماميت دصلح صرف پررضائيت دمدعی اومدعی عليه باندی دی داچې دريم گړی ته مصلح ويل كيږی ياخوبه وكيل وی ددوی دطرف څخه اويابه فضولی وی په دغه عقدكی نوخلاصه داده كه مصلح يونفروی اوكه ډير خوچې رضائيت دمدعی اومدعی عليه وی نوصلح تامه ده نقض يی راونه دی په دی وجه چې دريم گړی اومصلح يودی؛

(المادة ۱۵۳۱) الصلح عقد يرفع النزاع بالتراضی وينعقد بالايجاب والقبول لكنه يتم بلاقبول من المدعی عليه اذابدء هو بطلب الصلح بعد اقراره بالدين فقال المدعی صالحتک علی ذلک فلايشترط قبول المدعی عليه لان ذلک اسقاط من المدعی ويتم بالمسقط وحده (طحطاوى) شرح المجلة لسليم باز اللبنانی ص۸۲۷ وهكذافی الفقه الاسلامی ج۵ ص۲۹۹ والدرالمختار بهامش الطحطاوى ج۳ ص۳۴۹ والله اعلم بالصواب

مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی ندامحمد الحقانی

صلح چي واقع سي بيا ما تيږی کنه؟

پوښتنه : صلح چي دڅوکسانوتر منځ وشی ترصلح کولووروسته داصلح ماتيږی اوکنه اوکه ماتيږی نو په کوموځايوکي ماتيږی.

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب

کله چې مابين کی دجانبين صلح وسی نو يوه جانب لره داحق نسته چې رجوع دصلح څخه وکی اوصلح پريږدی مگرپه يوڅو مسا يلوکی چې صورة دمستفتی دهغه اقساموڅخه نه دی:

اذاتم الصلح فليس لواحد فقط من الفريقين الرجوع المجلة الما دة۱۵۵۶ وهكذافى الفقه الاسلامى ج۵ ص۳۲۱ وبدائع الصنا ئع ج۶ ص۵۳ لان الصلح عقد لازم ليس لا حد هما نقضه الافى مسائل الاولى (شرح المجلة لسليم باز ص۸۴۵).

مولانااحمد نوری عفی عنه مولاناندامحمد الحقانی

پس له صلحي نه يوفريق حق درجوع لری اونه يي وارث اوبيانه بينه قبليږی اونه اقرار

پوښتنه : څه وايي علماء ددين مبين اومفتيان دشرع متين چې زماپلار عبد القادر له حاجی عبدالکريم سره دشيلي پراوبوباند ی په دغه سنه د ۱۴۴۲ کښې دخپل حق آبه دعوی کړی وه چې مدعی عليه په حال دانکارکي وُ نتيجة الدعوی داشوه چې په هم دغه سنه کی د علماء کراموادوطن دمشائخوپه ذريعه دغه منازع فيها موضع داصلاح له لاری منحل اوفيصله شوه اوپه هم دی طريقه فيصله تحريری ترتيب شوه چې همدغه مدعی بهادسر خاوی اوبه ئې ومدعی عليه ته ورکړی اومدعی جانب ته ئې دمدعی عليه په يوه خرابه قطعه ځمکه کی قنات کاری ورکړه چې همد غه قطعه محدودشوی دی په تيريدود زمان سره دغه قنات نصف پرمخ بيول شوی اونصف ترهغه معلوم ځای پوری دنتوان په خاطر پاته شويدی اود غه نصف په وقت دحيات دمدعی عليه کښې په اجر ارسيدلی دی کله چې يوڅو کلونه بعد مدعی عليه مړشونود غه متباقی قنات کاری دده پروارث ياپرده باندی په وقت دحيات کښی الزام لری اوکه څنګه يعنی ددغه بدل متباقی کارترهغه معلوم ځای

پورى چې په فيصله كښى تعين شوي دى لازم دى اوكه نه؟

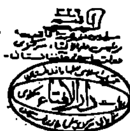
(مستفتى عبدالصمد دغزنى دولايت دمقردولسوالى دفتح خيلودكلى اوسيدونكى)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

صلح چې وشى اوتام وګرځى بيانشته ديودفريقينودپاره رجوع ددى صلح څخه اوكله چې مړشى يودفريقينو نشته دوارث دپاره چې فسخ كړى هغه صلح دمورث خپل حتى بعد الصلح نه اقرار معتبردى اونه كومه بينه قبليږى:

اذاتم الصلح فليس لواحد فقط من الفريقين الرجوع عنه سواء كان الصلح عن اقرار اوانكار اوسكوت حتى لوادعى عليه شئيا فانكر فصالحه على شيئ ثم اقرالمدعى عليه لايلزمه مااقربه وكذالوبرهن المدعى بعد صلحه لايقبل (تكملة) الخ ويملك المدعى بالصلح بدله ولايبقى له حق فى الدعوى وليس للمدعى عليه ايضا ان يسترد بدل الصلح منه (المادة ۱۵۵۷) اذامات احد الفريقين فليس لورثته فسخ صلحه لان الوارث قائم مقام المورث وحيث لم يكن للمورث ان يفسخ الصلح الواقع بتراضى الطرفين فليس لوارثه فسخه الااذاظهر فساد الصلح اوبطلانه شرح المجلة لسيلم باز ص۸۴۵ وص ۸۴۶ حتى لوانكر فصالح ثم اقربه وكذالوبرهن بعد صلحه لايقبل الخ (تكملة ردالمحتار ج۲ ص۱۷۵) سئلت فيمن ادعى على اخر دينا فانكر وصالحه على شئي ثم اقام المدعى عليه البينة على القضاء اوالابراء هل ينتقض الصلح فالجواب لاينتقض بل هوعلى حاله قال فى الخانية ولوان رجلاادعى مالاعلى رجل فانكر وصالحه على شيئ ثم ان المدعى عليه اقام البينة على القضاء اوالابراء لاتقبل ولايبطل الصلح ويكون الصلح فداء عن اليمين اللتى كانت عليه آه (الفتاوى الكاملية ۱۶۱) والله تعالى اعلم

مولانامحمد مسلم حقانى مولوى عبدالحكيم عفى الله عنه مولاناعبدالله مولوى نورمحمد ثاقب دافغانستان دمركزى دارالافتاء رئيس

دمحكمي جوړشويو ليكونوخه حكم دى اوپس له صلحي طرفين درجوع حق لرى كنه اوپه حدودوكي غلطي شبه ده كنه ابراء دمريض څه حكم لرى اومرض موت څه ته وائي؟

پوښتنه: يوشخص خيرمحمد ولدميربازخپل ملک ابراء کړي دى عيانى وريروته چې هغه حضرت نور احمدنوردى لكن په دى وخت كښى علاتى ورور ژوندى ووچې محمد بازولد ميربازووپس له هغه نه خيرمحمد وفات وكړو لكن دهغه ابراء خط غلط ووپه څومادوسره چې هغه دادى (۱) دكومى يوى محكمى په نامه چې داابراء خط جوړشوي ده هلته ثبت محفوظ نشته (۲) محدودونه ئې غلط دى ۷ قطعى مځكه ده ځنى كښى يو محدود اوځنى كښى ۲ محدوده اوځنى كښى دري ۳ محدوده غلط دى (۳)ذكر شوى مځكه په ابراءخط كي يونيم جريب ده اوپه محدودكى ۷ جريبه ده اويونيم جريبه مځكه يي په صلح كښى اخستى ده (۴) څه وقت پس محمد باز دعوى وكړه ا ومصلحين راغله صلحه ئې وكړه په نصف باندى په حضور دشاهدانوكى چې تواطؤ دهغوپه كذب باندى محال ده بنه په رضااورغبت سره لكن محمدبارفوت وكړو ۱۰ كاله دامځكه دهغه زامنو خوړ له اوفى الحاله ذواليدهم دى لكن پس دلس ۱۰ كاله حضرت نوراواحمدنور دمحمد باز په زامنو دعوى كوى آياداعوى صحيح ده اوكه باطله (۵) دغه ابراء خط په حال دمرض كښى وو له دى وجهى نه دى مشهور په ناجوړ پلارسره وو مفتيان دشرعى دفقه حنفى په رڼاكښى په دى باره كښى څه وائى؟

(المستفتى مولوى محب الله حقانى سالابى)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه الصدق والصواب

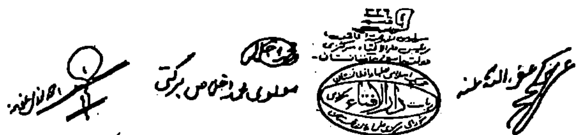
ابراء خط ياهبه خط يانور خطونه چې دمحكمى څخه صادر شوى وى قابل داعتبار اودعمل كولودى كه لاندى درى ۳ شرطه پكښى وه (۱) ثبت به يى په محكمه كى موجودوى (۲) دقاضى كتاب به داسى ځاى محفوظ وى چې دخلقود چم اوتزوير څخه خلاص وى (۳) په دى خط كى به خلاف دشريعت حكم نه وى اوكه داشروط نه وه لكه دمستفتى په سوال كى چې دكوم خط بيان شوي دى نوقابل داعتبارنه دى لكه ردالمحتار چې وائى:

وماذكرناه عن الخانية محله ماذالم يكن للصك وجود فى سجل القضاة امالووجد فيه فانه يعمل به كما فى حواشى الاشباه(ردالمحتار ج۳ ص۴۴۳)لكن اذاكانت الاعلامات والسندات مطابقة

للاحكام الشرعية والافلايعمل بها(شرح المجلة لمحمد خالد الاتاسی ج۶ ص۱۱۷)
يعمل ايضاً بسجلات الحاكم اذاكانت قدضبطت سالمة عن الفسادو الحيلة على الوجه الذی يذكر فی باب القضاء (المجلة مادة ۱۷۳۸ (۲)

دصلح په باره کی باید ووایو چې هرکله صلح وشی نوبیاطرفین لره حق ددعوی نه کیږی اونه ددوی ورثه لره داحق شته چې صلح فسخ اویادعوی وکړی که چیری بطلان افساددصلح نه وو راغلی لکه څنګه چې دراتلونکی عباراتو څخه دفقهاء معلومیږی:
للصلح احكام هی اولا انقطاع الخصومة والمنازعة بين المتداعيين شرعا فلاتسمع دعواهما بعدئذ وهذاحكم ملازم جنس الصلح(الفقه الاسلامی ج۵ ص۳۲۱)وهكذافی (شرح المجلة لسليم باز م۱۵۵۶ ص)۸۴۶ اذامات احد الفريقين فليس لورثته فسخ صلحه(المجلة المادة ۱۵۵۷)فليس لوارثه فسخه الااذاظهر فساد الصلح اوبطلانه (سليم باز ص۸۴۶ (۳):
غلطی په حدودوکی یاداچې دابراء خط اودمحدود ترمابین په جریبوکی تفاوت کثیروی نوداشبهة ده اوهغه خط چې په هغه کی شبهه موجوده شی نوهغه قابل دقبول نه دی اوحجة نشی ګرځیدلای:
لايعمل بالخط والختم فقط ولكن اذاكان سالما عن شبهة التزوير والتصنيع يكون معمولا به يعنی يكون مدارللحكم لايحتاج الى الثبوت بوجه آخر (المجلة مادة ۱۷۳۶)(۴):
ابراء دداسی مریض چې هغه ته مرض موت پیښ وی دوه ۲ قسمه ده یوه ابراء دوارث ده یوه ابراء داجنبی ده ابراء دوارث موقوفه ده پراجازه دنوروورثه که هغواجازه وکړه نوصحة لری اوکنه نی لري اوابراء داجنبی په ثلث کی دمال صحیح ده بی له توقفه پراجازه دورثه اوپه زائد کی ترثلث موقوفه ده ددوی پراجازه حاصل داچې ابراء اوهبه اوداسی نورتبرعات دمریض دپاره حکم دوصیة لری:
فان ابرء المريض وارثا توقف الابراء على اجازة الورثة ولوكان الدين اقل من الثلث وان ابرء اجنبيا والدين يجاوز ثلث التركة توقف الابراء فی الزائد عن الثلث على اجازة الورثة لان الابراء تبرع له حكم الوصية (الفقه الاسلامی ج۵ ص۳۳۲ وهكذافی المجلة مادة ۱۵۷۰) -
اومرض موت ودی ته وایي چې انسان هغه افعال چې پخوایی اجراء کول نشی اجراء کولای اومخ کی ترکال پوره کیدو موت ودده ته راشی اوکه دده مرض په حال کی دتزاید اوتغیروی نودوخت څخه دشدة دده مرض اعتبارلری که څه هم تریوه کال ډیر وخت وغواړی اوبعض

کسان داسی تعریف کوی چې مرض موت هغه دی چې غالبا موت پرمرتب وی او صحت یابی ئخنی نادره وی که څه هم بسترنه وی:
قیل مرض الموت ان لایخرج لحوائج نفسه وعلیه اعتمد فی التجرید بزازیة(الدرالمختار بهامش ردالمحتار ج۵ ص۴۶۷ وهکذافی الفقه الاسلامی ج۴ ص۱۳۴ والمجلة المادة ۱۵۹۵ قوله (والمختار انه ماکان الغالب منه الموت) کذااختاره صاحب الهدایة فی کتابه التجنیس.
(ردالمحتار ج۵ ص۴۶۷)والله اعلم وعلمه اتم

مولوی ندااحمد الحقانی مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی نورمحمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

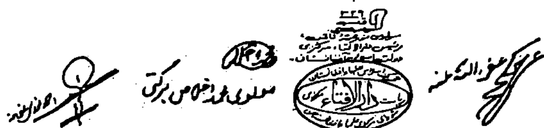
پرصلح بدل اخستل اومدعي علیه دانکار سره صلح کول څنګه دی

پوښتنه چې بعضی مال پرچاثبوت سی اوهغوی بیادنورمال څخه انکارسی اوس پوښتنه داده چې ددغه انکاری مال څخه صلح کول جائزدی کیا؟ ② اخستل دبدل دصلح څنګه دی؟
والسلام (المستفتی عبد الغنی)

بسم الله الرحمن الرحیم

بعون الله العلی الاعلی
سره دانکار دمدعی علیه هم جائز اورواده لکه څنګه چې سره داقرار جائز اورواده کله چې صلح دری ۳ قسمه ده صلح سره داقرار صلح سره دانکار صلح سره دسکوت دری قسمه دصلحی جائزاورواد ی نوکله چې صلح صحیح اوجائز شوه پس بدل دصلح اخستل مدعی لره جائزدی په دروسره قسمودصلح کښی:
الصلح بثلاثة اقسام القسم الاول الصلح عن الاقرار وهو الصلح الواقع عن اقرار المدعی علیه القسم الثانی الصلح عن الانکار وهوالصلح الواقع عن انکار المدعی علیه القسم الثالث الصلح عن السکوت وهو الصلح الواقع عن سکوت المدعی علیه بان لایقرولاینکر (مجلة الاحکام المادة ۱۵۳۵) وهو فی اقسامه الثلاثة صحیح شرعا حتی ان المدعی یملک بموجبه بدل الصلح ولا یسترده المدعی علیه ویبطل حق المدعی فی الدعوی

(شرح المجلة لسليم باز اللبنانى ص٨٢٨ وهو جائز باقرار وسكوت وانكار لاطلاق ماتلونا وماروينا ومابينا من المعنى وبقوله عليه ا لصلوة والسلام كل صلح جائز فيما بين المسلمين الاصلحا احل حراما اوحرم حلالا (تبيين الحقائق ج٥ ص٣٠ ايضاً فى الفتاوى الكاملية ص١٥٨ ومجمع الانهر ج٢ ص٣٠٨) والله اعلم بالصواب

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی ندا محمد الحقانی مولوی نور محمد ثاقب دافغانستان دمرکزی دارالافتاء رئیس

دپسوبه مقابل دخپل میراث

له حق څخه ابراء بيله دعوى صحيح كيږى كنه ا اوحكم دبيع لرى كنه؟

پوښتنه : ازطرف ریاست محکمه مرافعه کندهار برای محترم رئیس صاحب دار الافتاء السلام علیکم -المرام اینکه یک زن که ازحق وحصه پدری موروثی برای عم خود ابراء وتبراء درمقابل ......١٦٦ آفغانی بدهد بدون دعوی صحت دارد یانه همین حکم بیع دارد یانه معلومات برای مایان بدهید حواله کتاب هم تحریر دارید فقط

(رياست محكمه مرافعه قندهار)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب

داول سوال جواب ابراء ددعوى څخه ددغه موروثى مځكى چونكه ابراء بالعوض ده اوابراء بالعوض حكم دصلح لرى نوځكه دااويو چې بغيرله دعوى څخه دغه ابراء صحت نه لرى ځكه چې صلح موقوفه ده پردعوى:

الابراء بعوض عند الحنفية هوصلح بمال(الفقه الاسلامى ج٥ ص٣٤٦)الصلح على ثلاثة اضرب صلح مع اقرار وصلح مع انكار وصلح مع سكوت .... ووجه الانحصار ان المدعى عليه عندعوى المدعى اماان يجيب لدعواه اولايجيب فان اجاب فلايخلو اماان يكون الجواب بالاقرار اوبالانكار فهو الضرب الاول والثانى فان لم يجب اصلا فهو السكوت وكل ذلك جائز عند نا (لسان الحكام بهامش معين الحكام ص١٥٣)-

اوكه ترمخه دعوى نه وه شوى اودابراء خط ليكل شوى وى نودا ابراء هبة بالعوض ده لكه

زوجة چې ابراء دخپل مهر څخه وکې او قصد يې عفو کول دزوج وي دمهر څخه نو فقهاء دلته ابراء هبه بولی ځکه چې عوام دمصطلحات فقهيه امتيازنشی کولاي مثلادهبه بالعوض څخه تعبير په ابراء کوی اوهبة بالعوض چونکه يوتبرع ده هرڅوک يې هرځای کولای شي سبق ددعوی نه غواړي:

ففي الوقت الحاضر الذی لايميز فيه الناس بين المصطلحات الفقهية يمكن جعل الابراء تمليكا ويكون حكمه حكم الهبة (الفقه الاسلامی ج۷ ص۲۸۶)

ددوهم سوال جوا ب لکه په اول جواب کی چې تيرشول چې دغه ابراء خط ۲ احتماله لری که تر مخه دعوی شوی وه وروسته د ابراء خط ليکل شوی وونودا ابراء چونکه حکم دصلح بالمال لری اوصلح بالمال په لاندی دول حکم لری که چيری دغه صلح سره داقراره دمدعی عليه شوی وه نوصلح حکم دبيع لری اوکه سره دانکار ياسکوت شوی وه نوحکم دمعاوضی لری دمدعی لپاره اوخلاصوالی دقسم څخه دی دمدعی عليه لپار ه اوکه دعوی نه وه شوی اوابراء خط ليکل شوی وونوداحکم دهبة بالعوض لری اوهبة بالعوض هبه وی په ابتداء که بيع وی په انتهاء کي:

اذاوقع الصلح عن اقرار علی مال عن دعوی مال معين فهوفی حکم البيع (المجلة المادة ۱۵۴۸) الصلح عن انکار اوعن سکوت هوفی حق المدعی معاوضة وفی حق المدعی عليه خلاص من اليمين وقطع للمنازعة المجلة الماد ۱۵۵۰ واذاوقعت الهبة بشرط العوض المعين فهی هبة ابتداء .... بيع انتهاء (الدرالمختار بهامش ردالمحتار ج۴ ص۵۷۹ وهکذافی بدائع الصنائع ج۶ ص۱۳۲ و الفقه الاسلامی ج۵ ص۲۹)-

لکن په هبه بالعوض کی يوه خبره ضروری ده هغه داچې دغه مځکه چې ابراء ځنی شوی ده اوهبه شوی ده دابه دنوری مځکی څخه جلاکيږی اوپس دجلاکيدوبه ياموهوب له ته تسليميږی اوهغه به يې قبض کوی ځکه چې هبه دمشاع صحت نه لری چې په وقت کی دقبض هم پرخپل مشاع والی پاته وی:

وهبة المشاع فيما يقسم لاتنفذ الابالقسمة والتسليم (بدائع الصنائع ج۶ ص۱۲۱) فلاتصح عند الحنفية هبة المشاع اذاکان يحتمل القسمة کالدار والبيت الکبير وتکون الهبة فاسدة فان قسم المشاع وسلم جازت الهبة وهذاشرط صحة للهبة (الفقه الاسلامی ج۵ ص۱۴) و الله تعالی اعلم بالصواب

كتاب الوكالة

آياوكالت وركول دمحكمي په حضور شرط دی

پوښتنه : چې موکلين يووکيل ته وکالت ورکوی ددوارو حضور محکمی ته ضروری دی اوکياهرځای موکلين کولای سی چې وکيل ته وکالت ورکړی يعنی که يوموکل وکالت ورکړی په حضوردشاهدانو بيله محکمی څخه داوکالت صحي دی اوکيا ؟

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب

فقهاء په وکالة کی داشرط ندی ذکرکړی چې موکل اووکيل به محکمی ته حاضريږی بلکه دفقهاء دعباراتو څخه دامعلوميږی چې داشرط نه غواړی هرځای کولای سی چې يوڅوک بل سړی وکيل کی ولی بناء دوکالة پرفراخي اوسهولة اواساني باندی ده اوله دی وجهی څخه اتحاددمجلس دايجاب وقبول دوکالة شرط نه دی کيدلاي سی چې ايجاب نن وسی قبول دوکالة بله ورځ اوکيدلاسی چې يوڅوک غائب وکيل دروی:

اتحاد المجلس شرط فی جميع العقود ماعد اثلاثةالوصيةوالايصاءوالو كالة ...واما الوكا لة... فمبنية على التوسعة واليسروالسما حة فلايشترط فيها اتحاد المجلس لان قبولها قديكون باللفظ لقول اوبالفعل بان يشرع الوكيل فى فعل ماوكيل فيه ويصح فيها توكيل الغائب (الفقه الاسلامی ج۴ ص١١٣ هكذافی بدائع الصنائع ج۶ص ٢٠)-

(نوټ) داول سوال دجواب په تفصيل کی بايدزياته کړو چې کله جانبين يوچاته ووايی چې زموږ مابين کی ته تقسيم وکه موږپه راضي يواوهغه هم تقسيم وکی نوداصلح ده يوه جانب لره بياداحق نسته چې رجوع وکړی اووايی چې زه داتقسيم نه منم لکه ١۵۵۶ مادة دمجلی چې وائی:

اذاتم الصلح فليس لواحد فقط من الفريقين الرجوع عنه والله اعلم

مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی نداحمد الحقانی

وکيل ترعمل کولو وروسته معزوليږی اوکنه؟

پوښتنه :وحضورته دعلماء کرامودادارالافتاء السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته دالله جل جلاله په حفظ کی اوسی ٢ نفراوياډير کسان چې يووکيل ته په خپله رضا سره وکالت

شرعی ورکړی دتقسیم دمعلومولود پاره یعنی دویش دمعلومید ولپاره نووکیل چې عمل وکړی

یعنی ویش معلوم کړی ترعمل وروسته موکل کولای سی چې وکیل معزول کړی ایاترعمل وروسته معزول کیدای سی اوکیا ؟اوکه معزول کیدای سی څوقدرزمانه وروسته معزول کید ای سی اوکه ګرسره ترعمل وروسته بیانسی معزول کیدای.

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب

وکیل چې خپل کاراوعمل پای ته ورسوی په محض پاي ته رسید لوسره دعمل خپله وکیل معزول کیږی ضرورت ودی ته نسته چې موکل یې عزل کړی:

طرق انتهاء الوکالة ۳ انتهاء الغرض من الوکالة وهوان یتم تنفیذ التصرف الذی وکل فیه لان العقد یصبح حینئذ غیرذی موضوع(الفقه الاسلامی ج۵ ص۱۲۶) یترتب علی الوکالة ثبوت ولایة التصرف الذی تناوله التوکیل (الفقه الاسلامی ج۵ ص۹۳)

مولانانذاحمدالحقانی مولانااحمدنوری عفی عنہ

وکیل دغائب پرخپل وکالت پاتیږی ترڅوچي خیانت یکي څرګندنشي

پوښتنه ومحترم ددارالافتاء ریاست لوړمقام ته السلام علیکم ورحمة اللّٰه وبرکاته امابعد څرنګه چې زه نیازمحمد دنورمحمد زوی دکندهارولایت د۲ناحیة اوسید ونکی دارنګه عرض وړاندی کوم رام تلوهندو په شیر سرخ کي ۴۰۰ انګوری جوی لری ټوله ئې وماته په تسلیم راکړی دی اودی وهندوستان ته کډه شوی دی مادغه باغ په اول کال وحافظ آغاته په روزنه ورکی ترکال وروسته هغه بیرته راپریښود مابیرته ومعلم عبدالغنی ته په شراکت ورکی چې نیمایي دهندواونیمایي زمااوستا هغه تراوسه وماته یوه افغانی هم نه ده راکړی دباغ مالک خوزماڅخه غوښتنه کوی اودغه انګوری جووی ئې پرخپل سرخرابه کړی دی زه په خبرنه یم څکه چې دی وائي دغه باغ دهندودی ته هیڅ حق نه لری یودانه واټرپمپ او۳ خونی ماپکښی آبادی کړی دی ستاسو دمحترم حضور څخه هیله کوم چې زموږد موضوع په باره کی شرعی فتوی راکړی اوقومندانی ته ولیکی چې په دِی باب کی اجراءات وکی والسلام.

(مستفتی نیازمحمد ولد نورمحمد)

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوھاب

ھندوچې په وقت دخپل موجودیت کی نیاز محمد دخپل باغ متصرف تا کلی دی نوبیابل ځوک نسی کولای چې په وخت کښی دغیبوبت دھند ودنیا ز محمد دلاسه دغه باغ وباسی مګر کچیری دنیازمحمد خیانت ظاھرسی نو به قاضی دنیاز محمد څخه باغ اخلی اوبل ثقه امین سړی ته به ئې ورسپاری په(الفتاوی تنقیح الحامدیة ج۱ ص۳۳۹)کښی راغلی دی:

فان العرف فیمابین الناس ان من اراد سفرا یؤکل غیره بقبض دیونه اوبقبض حقوقه علی الناس ویرید بذلک التوکیل بالقائم والحادث جمیعا حتی لایضیع شئ من حقوقه فلمکان العرف صرفنا الوکالة الی الکل وھذانظیر من وکل انسانا بقبض غلاته کان وکیلا بالواجب وبما یحدث وانصرفت الوکالة الی الکل لمکان العرف فان الناس فی عاداتھم یریدون بھذاالتوکیل القائم والحادث حتی لایحتاجون الی تجدید الوکالة فی کل زمان ولایقعون في الحرج

اوپه (ردالمحتارج۳ ص ۳۶۰)کښي راغلی دی:

نقل ابن المؤید عن جامع الفصولین لو اخذ القاضی ودیعة الفقود ممن ھی بیده ووضعھا عندثقة لا بأس به آه وھذایخالف مافی المعروضات الاان یقال ما فیھا ھوفی حق امین بیت المال فلیس له ذالک وان کان المفقود لاوارث له الابیت المال لان الوارث حقیقة لیس له ذلک فامین بیت المال بالاولی ومانقلناه انما ھوفی القاضی الذی له ولایة حفظ مال الغائب والظاھر انه محمول علی ماإذاءی المصلحة فی ذلک بان کان من المال بیده غیر ثقة والافھوعبث تأمل-

حاصل دادی چې ددغه باغ متصرف نیازمحمد دی که ئې تفویض دھندوونیازمحمدته په حجة شرعی ثابت وی اوغلات اوحاصلات به وده ته تسلیمیږی اومعلم عبد الغنی ته صرف خپل حصه ده واللہ تعالی اعلم وعلمه اتم واکمل

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی احمد نوری عفی عنه

کتاب الشفعه

دکان شفعه لری اوکنه ؟

پوښتنه :جناب محترم دمرکزي دارالافتاء فاضل اودانشمند رئیس صاحب السلام علیکم محترمه زمونږدستری محکمی نمایندګی ته یوتعداد ښاری خلک راځی اوداتپوس کوی چې دکان شفع لری که نه؟ مونږ په خپل واردالازم وګڼل چې داکار رسمی شکل پیداکړی اوتاسو محترم په دې باب شرعی فتوي دلاندی ټکو په باب صادره کړی (۱) که چیری ددکان څنګ یاشاته کومه مځکه خرڅیږي ددغه دکان مالک اویا کرایه نشین داحق شرعا لري چې دشفع دعوی ئې وکړی اوکه یا اوچې دوکان خرڅیږی دبل دوکان مالک حق لری کنه ؟ امیدواریوچې دخلکودمشکل دحل په منظورپورته معلومات راته راکړی ستاسو مهربانی او مرحمت به وی والسلام

(المستفتی خطیب دستری محکمی نمایندګي مسئول)

بسم اللّٰه الرحمن الرحیم

الحمدلاهله والصلوة علی اهلها امابعد شفعه په هرهغه شئ کی چی نه نقل کیږی اوثابت دپارد استمراروی یعنی غیر منقول وی لکه مځکه ژرنده کوهی اوداسی نورشیان شته نوکه پرچا باندي بله خونه سربیره وه شفعه لری یعنی که سربیره خونه خرڅه شوه دلاندي صاحب حق دشفع لري اوکه لاندي خونه خرڅه شوه دسربیره خوني صاحب ئې حق لری که څه هم لاري سره جلاوي هم دارنګه که دري دوکانه څنګ پر څنګ لاري وعام لاري ته راوتلی وي یوه سړی لره پرڅنګ ددي درودکانونودادري دوکانونه خرڅ شوه دادڅنګ دوکاندارحق دشفع لری دلاندی مسئلو :

وشرطها ان یکون المحل عقاراالمراد بالعقار ههناغیر المنقول فدخل الکرم والرحاء والبئر وان لم یکن طریقه في السفل الخ (ج۵ ص۱۵۲من ردالمحتار) لانه التحق بالعقار بماله عن حق القرار الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج۵ ص۱۵۳)(ومنها) ان یکون المبیع عقاراوماهو بمعناه فان کان غیر ذلک فلاشفعة فیه عندعامة العلماء سواء کان العقار مما یحتمل القسمة اولایحتملها کالحمام والرحی والبئر والنهر والعین والدور الصغار (الفتاوي الهندیة ج ۵ ص ۱۶۰)وعن محمد رح حوانیت ثلاثة یلی بعضها بعضا وباب کل واحد الی الطریق الا عظم ولرجل الی جنب حانت منها حانوت فبیعت الحوانیت الثلاثة فله ان یأ خذ بها وهی کالبیوت فی داروا حدة(

بزازیه بهامش الهندیة ج ۶ ص۱۵۹)
اودسرقلفي والاکه همیشه ددوکان مستحق شي په شفعه کي اختلاف دی بهتره داده چې حق دشفع نه لري په قرار دلاندی مسئلی:
بقی لوکان الخلو بناء اوغراسا بالارض المحتكرة اوالمملوكة يجرى فيه حق الشفعة لانه لما اتصل بالارض اتصال قرار التحق بالعقار آه قلت ذكره من جريان الشفعة فيه سهو ظاهر لمخالفته المنصوص عليه فى كتب المذهب كما سيأتى فى بابها ان شاء الله تعالى (ردالمحتار ج۴ ص۱۹ والله اعلم)

دفضولي په بیع کي دعوی دشفعي صحت نه لری ترڅوچي مالک اجازه ونکړی

پوښتنه : ددارالافتاء رئیس صاحب دحاجي وزیر محمد اوعبد الله موضوع تاسوته راجع سوه دپوره ځیړنی وروسته به تاسی خپل نظر او فیصله موږته راولیږی. والسلام ۶-۸- ۱۳۷۵
(امیر المؤ منین مجاهد ملامحمد عمر)

هوالله المستعان
دافغانستان داسلامی دولت محترم عالی قدر امیرالمؤمنین ته السلام علیکم ورحمة الله و برکاته جناب فضلیت ماب تاسوچې موږته دحاجي عبد الله اوحاجی وزیر موضوع رالیږلی وه هغه موږته په ۲۸ – ۸-۱۳۷۵ راتسلیم شوه زموږدمرکزی دارالافتاء علماء دغورلاندی ونیوله ترڅیړنی روسته موږچې کوم مطلب ته ورسید وهغه داده چې په فیصله کښی ذکرشوی دی چې بائع هندووه لکن معلوم نه ده چې کوم هندووه خوحاجی وزیر وایي چې هغه هندو نندلال وه دبګوانداس زوم په دوسیه کښی خودیر اوږد جریان ذکرشوی خوموږ به یوه نوی خبره پکښی وکړو هغه داچې نندلال چې زوم دبګوانداس ده هغه خوپه میراث دبګوانداس کښی حق نه لری اودغه نندلال دحاجي وزیر سره بیع په وکالت دورثه دبګوانداس هم نه ده کړی ځکه چې دنن دلال یواقرار خط پروت ده په دوسیه کښی چې دسفارت مهرهم پری لګیدلی هغه ویلی چې ورثه رضایت ونه ښوده اوحاضر نشول چې دابیع ومنی نوکله چې دابیع بلاوکالت شوی ده نوبیع دفضولی بلل کیږی اوپه بیع دفضولی کښی دعوی دشفع نه صحیح کیږی ترڅو اصل مالک اجازه ونکړی لکه چې په الدر المختار علی هامش ردالمحتار کښی په ج۵ ص۱۵۴ کښی وایی؛
وتجب بعد البيع ولو فاسد انقطع فيه حق المالك...آه

اوپه مجلة مادة ١٢٦ كښې وايي:
يشترط ان يزول ملک البائع عن المبيع:
نو ظاهره داده چې دلته شفع نشته بل خواته شفيع دخپلى شفع داثبات دپاره هم ډير څه ويلي دي البته مونږ مصلحت او مناسب دابولو چې كچيرى امير المؤمنين مدظله العالي په خپل صلاحيت او اختيار سره دادواړه دتميز فيصلي معطله كړي ترهغې چې ټول جوانب حاضر شي اوحالت روښانه شي بياپه امردامير المؤمنين جديددابتداء څخه داموضوع په جريان كښې واچول شي دابه دجنجال په ختمولوكښې مؤثر واقع شي.

مولوي عبدالحكيم عفي عنه ١٣-١-١٣٧٥ مولوي احمدنوري عفي عنه مولانا عبدالله مولانا نعمان شاه مولوي نورمحمد ثاقب رئيس دار الافتاء امارت اسلامي افغانستان

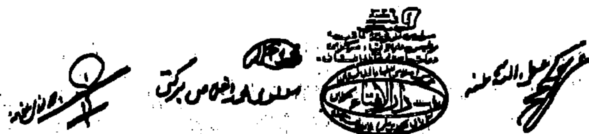
دشفعي په دعوى كي كه مدعي عليه حاضر نشي دمدعي په جانب فيصله څنګه ده؟

پوښتنه : وحضورته د محترم رئيس صاحب دارالافتاء يونفرپه نامه عطاء الله اوبل په نامه داسدالله نوميږى چې دكل اغاڅخه مځكه رانيولى ده تقريبا ٢٠ خرواره مځكه ده نوزه حاجى نصرالله اوبل حاجى خان بل آيات الله بل حاجى عبدالكريم نوميږو موږ په دغه ورځ چې خبرسو دشفع دعوى وكړه نوموړى عطاء الله اواسد الله نامي زموږ څخه وتښتيده كابل ته ځان نه حاضروى نوموږ دنوموړى پلار حاضركى او ٢٠ ورځې موږ وخت وركړى او پلار هم حاضرنكړه اودست برداره سوه بيا موږ په راديو كى اعلان وكړى اوس غواړو چې دغه مځكه موږته تسليم اوقيمت وحكومت ته ورتسليم كړى ياڅنګه وكړو؟ ستاسو څخه افتاء غواړو په ډير احترام
(محكمه عدليه د ډنډ ابتدائيه قاضي دوست محمد وملامحمد خان)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملک الوهاب محترمو مستفتيانو تاسو په استفتاء كى داسي ليكلى دى چې هغه ورځ چې موږ دشفع دعوى وكړه عطاء الله . اواسد الله زموږ څخه وكابل ته وتښيتدل اوس غواړو چې موږ ته مځكه راتسليم شي او قيمت وحكومت ته ورتسليم كړو د شريعت منوره له مخې تاسو حق نه لرى ترڅوچې مدعيان عليهما حاضرشي اوبيا ملامت

شی قاضی حکم پروکوی بیا حق د تسلیم لری ځکه چې پر غائب حکم نه کیږی:
ولایقضی علی غائب ولاله اي لایصح (قوله ولایقضی آه) ای بالبینة سواء کان غائبا وقت الشهادة اوبعدها وبعد التزکیة وسواء کان غائبا عن المجلس اوعن البلد وامااذااقر عند القاضی فیقضی علیه وهو غائب لان له ان یطعن فی البینة دون الاقرار(قوله ای لایصح)لما فی الفتح من ان حضرة الخصم لیتحقق انکاره شرط لصحة الحکم (ردالمحتار ج۴ ص ۳۷۳)-
او هغه عبارت چې په درمختار کی لیکلی دی:
و لوقضی علی الغائب بلانائب ینفذ وقیل لا:
هغه دهغه قاضی حکم ده چې قضاء پرغائب صحیح بولی لکه چې تفسیریي کړی ده :
اي قضی من یری جوازه کشافعی لاجماع الحنفیة علی انه لایقضی علی غائب(ردالمحتار ج۴ ص۳۷۶) والله تعالی اعلم

مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولانا زمان شاه مولانا عبدالله مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

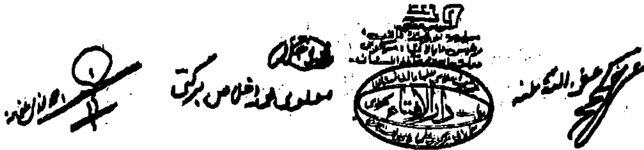
دشفیع ترمرگ وروسته وارث حق ددعوی لری که نه؟

پوښتنه : دعبد الصمد دنظرمحمد دزوی دپنجوايي داوسیدونکی غوښتن لیک دتمیز دعلماء کراموحضورته السلام علیکم ورحمة‌الله وبرکاته عالیقدروپنجوايي کی پلار محمد انور دملک دشفع دعوی کوله اوس دغه پلارو فات سو دهغه زوی میرحمزه غواړی چې دعوی وکړی زه په دی هکله ستاسوعالیقد رودحضور څخه مسئله غواړم چې زوی ئې ددعوی حق لری او که ئې نه لری ؟

بسم الله الرحمن الرحیم

نحمده ونصلی علی رسوله الکریم الجواب ومنه الصدق والصواب
کله چې شفیع مړشی دبیع څخه وروسته اومخکی تراخستلو دهغی مخکی یاسرای چې شفیع یی په شفعه باندي اخلی په مذهب داحنافو رحمهم الله دهغه وارث حق داخستلو په شفعه سره نه لری که چیری قاضی قضاء په شفعه سره د شفیع لپاره نه وه کړی ورنه حق دشفعی وارث لری:

اذامات الشفیع بعدماقضی القاضی له بالشفعة قبل ان یقبض الدار وقبل اوینقد الثمن کانت الدار لورثة الشفیع لان قضاء القاضی بالشفعة بمنزلة البیع ....واذامات الشفیع بعد البیع قبل ان یأخذ بالشفعة لم یکن لوارثه حق الاخذ بالشفعة عندنا(الهندیة ج۵ ص۱۹۸) ویبطلها موت الشفیع قبل الاخذ بعد الطلب اوقبله ولاتورث خلافا للشافعی ولومات بعد القضاء لم تبطل(الدر المختار) (قوله یبطلها موت الشفیع الخ) لانها مجردحق التملک وهو لایبقی بعدموت صاحب الحق فکیف یورث (قوله ولومات بعد القضاء لاتبطل) لما تقدم متنا انها تملک بالاخذ بالتراضی وبقضاء القاضی (ردالمحتار ج۵ ص۱۷۰)

مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی ندااحمد الحقانی مولانا محمود میوندوال مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دشفیع دځمکې سره متصله ځمکه که بائع ومشتری ته وبخښي نو ....

پوښتنه :کله چې محمدزی پرما ځمکه خرڅول ۱۰ منه تخم ریزه ځمکه ئې زماپه خوارۍ کې په بخښنه راکړل هغه ۱۰ منه دمحمد انور سره وبغل ته دی اوهغه بله خوائې راباندی خرڅه کړل اوس ددی مسئله راکړی چې دشفع دعوی ئې صحیح کیږی کنه؟
(المستفتی عبدالصمد)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

په مذکوره صورت کی دمحمد انور دشفعی دعوی د محمدزی پرمځکه پرمشتری د عبدالصمد باندی صحت نه لری ځکه ۱۰ منه تخم ریزه مځکه دمحمد انور سره متصل د محمدزی له طرفه وعبدالصمدته په هبه باندی ورکول شوي ده دهبی څخه وروسته یي باقی حصه پرخرڅه کړی ده نوپه دی صورت کي د ارض مشتراة اتصال دعبدالصمد دخپلی موهوبی مځکی سره سته د محمد انوردمځکی سره اتصال نشته :
(ومن جملة ذلک) ای ومن جملة الحیل لمنع وجوب الشفعة ان یبین موضعامن الداریخط خطا ویتصدق علیه بذلک الموضع بطریقه اویهبه ذلک الموضع بطریقه ثم یشتری بقیة الدارفلایثبت حق الشفعة للشفیع وانما قال یخط خطا کی لاتکون هذه هبة المشاع فیما یحتمل القسمة وانمالایکون

فی هذه للشفیع حق الشفعة لان المشتری صار شریکا والشریک مقدم علی الجار وانما شرط ان یتصدق علیه بطریقه لانه اذالم یتصدق بطریقه صارالمتصدق علیه جاراللدار المشتراة فلایتقدم علی الجار غیران هذه الحیلة انماتکون حیلة لابطال حق الجار لالابطال حق الخلیط(الهندیة ج۶ ص۴۲۲)

وان باع رجل عقار االاذراعا مثلافی جانب حد الشفیع فلا شفعة لعدم الاتصال وکذالاشفعة لووهب هذا القدر للمشتری وقبضه (قوله لووهب هذا القدر) ای الذراع مثلا والظاهر ان المراد وهبه بعد بیع ماعداهذاالقدر بقرینة قوله للمشتری ....ویحتمل ان الهبة قبل البیع الخ (ردالمحتار ج۵ ص۱۷۱)والله اعلم بالصواب

مولوی ندامحمد الحقانی مولانا محمود میوندوال مولوی عبدالحکیم عفی عنہ مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

په ځمکه کې دخپل حق ددعوی کتلو وروسته په پاتې ځمکه دشفعې دعوی کول

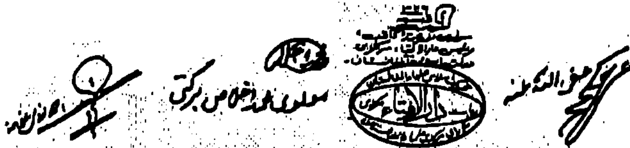
پوښتنه زه بی بی روزی ګله چې خپل میراثی ملک اوجائداد می دخپلو ماما ګانو څخه په لاندی ډول جلاکړی یو باغ چې زماماما ګانو زماپه غیاب کی بغیرله اجازی څخه خرڅ کړی وو اوزه هم په دی باغ کی شریکه وم اومشتری زمادحق دراکولو څخه منکروو کله چې خبره شریعت ته شوه نوما خپل حق پیداکړ او بیامی دبائع اومشتری په حضورکی خپله حصه جلا کړه ماته له حق سپارلو څخه وروسته مادستی دشفعی دعوی وکړه اومشتری ته می وویل چې زه خوپه اوبو لښتی اودباغ په هرحساب کی شریکه یم ځکه زه یووارثه یم اوته غیر سړی یی نوزه شفیع یم اودباغ دغه نوره حصه زماپه شفع ده تاته ئې نه درکوم مشتری راته وویل چې ستا شفع حق نکیږی ولی تاپخوا دشفعی بږغ نه دي کړی ماورته وویل چې پخواماخپل حق نسوژوندی کولای ماڅه بږغ کړی وای نواوس سوال دادی چې زه شفع پیداکولای شم اوکیا؟

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصواب

په شفع کی طلب مواثبت شرط دی طلب مواثبة دادی چې شفيع په بيع ددغه زمکی چې دی يي شفيع دی خبرشی په دغه مجلس کی دعلم طلب دشفع وکی حتی که دغه شفيع په دغه زمکه کی دعوی درقبی اودشفعی ددواړوکول دواړی دعوی به په يوه کلام کوی اوکه ئې اول دعوی دملکيت درقبی وکړه وروسته ئې دعوی دشفع وکړه نوئې دعوی دشفعی نه صحيح کيږی اوس نوحکم دادی کچيری دغه بی بی روزيګله په هغه وقت کی چې په بيع دباغ خبره شوه دعوی دخپل حصی اودشفعی په دغه نورباغ کی کړی وی نوئې دعوی د شفعی صحيح کيږی اوکه ئې محض خپل دحصی دعوی کړی وه نوئې شفع ساقط ده:

يلزم الشفيع ان يقول كلامايدل على طلب الشفعة فى المجلس الذى سمع فيه عقد البيع في الحال كقوله اناشفيع المبيع اواطلبه بالشفعة ويقال لهذاالطلب طلب المواثبة (مجلة الاحكام المادة ١٠٢٩) ولو بيعت دار بجنب داررجل هوشفيعها وهويزعم او رقبة الدار المبيعة له وهو يخاف انه اذاادعى رقبتها تبطل شفعته وان ادعى فيها تبطل دعواه فى الرقبة فيقول هذه الدارداری وانا ادعى رقبتها فان وصلت اليها والااناعلى شفعتى لان الجملة كلام واحد فلايتحقق السكوت عن طلب الشفعة غمز عيون البصائر شرح الاشباه والنظائر ج٣ ص١٩١ وهكذافى طحطاوى على الدرالمختار ج٤ ص١٣١)والله اعلم وعلمه اتم وحكم

مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی احمد نوری عفی عنه مولانا محمود میوندوال مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

په بيع فاسد کي ترهغو شفعه نه صحيح کيږی ترڅوحق دفسخ ساقط شي

پوښتنه :زه حاجی عبدالله جان يوه پوښتنه لرم هغه داده چي محمد هاشم نامی يوسرای رانيوو د فيض الله څخه په دي شرط چې مسجدته وقف کړی مائې دشفيع دعوی ورياده کړه محمدهاشم ئې جواب راکرچی دغه سرای دپاره دمسجد شريف دضرورت دپاره رانيسم دغه سرای محمدهاشم رانيوی قباله ئې دمسجد دملاامام په نام جوړه کړه ووسته ترقبالی ئې اقرار دوقف نويشته کړی چی دسرای دعوی نه زه کوم نه ئې زما اولادکوی وروسته

حاجی خیرو جان نامی راغلی چې زه ئې شفیع یم او شفعه په مشترک ځای سره کوی په نام دشفیع دغه قباله ئې د محمد هاشم څخه واخیسته قیمت ئې ورکړی او مونږ مسجد وال ئې هم شفیع یو نو شرعی حکم څه ده ؟

بسم الله الرحمن الرحیم

که بیع په مابین د محمد هاشم او فیض الله په شرط د وقف د مسجد سوی وی بیع ئې فاسد ده په بیع فاسد کی ترهغه پوری شفعه نسته چې حق دفسخ نه وی ساقط سوی په بناء سره دمشتری یا په بیع یا غیره چې په فقهه کي ذکر سوی دی او که پدغه بیع کی دغه مذکور شرط نه وي بیع بیا صحي ده شفعه دشفیع پکي سته چې په صحي شرعی طلبات سره مسبوق وی اګرچې وقف کول د مځکی وروسته تربیع وی بلکه شفیع حق دشفع لری او وقف نقض کیږی هرچې شفع د حاجی عبدالله جان اودده دشریکانو ده هغه ساقط ده ځکه چې طلبات ئې پر وجه شرعی نه دي کړی هرچې بیع په شرط د وقف د مسجد فاسد ده ځکه په ردالمحتار کی راغلی دی؛

وکذا اذاکانت المنفعة لغیر العاقدین ومنه اذاباع ساحة علی ان یبنی بها مسجداا وطعاما علی ان یتصدق به فهو فاسدا ه(ردالمحتار ج۴ ص۱۳۷ وهکذافی فتح القدیر ج۶ ص ۷۸)

هرچې عدم شفعه په بیع فاسد کی ترهغه وخت چې حق دفسخ ئې ساقطیږی ځکه په هندیة کی راغلی؛

ولاشفعة فی الشراء الفا سد سواء کان المشتری مما یملک بالقبض اولایملک وسواء کان المشتری قبض المشتری اولم یقبض اه(الهندیة ج۵ ص۱۶۴ وکذافی المجلة المادة ۱۰۶۶)فی الکاملیة ص ۲۲۰سئلت عمن اشتری ارضا شراء فاسدا هل تثبت فیها الشفعة فالجواب لاتثبت فیها الشفعة ففی منح الغفار اذااشتری دارا شراء فاسد ا فلاشفعة فیها اما قبل القبض فلبقاء ملک البائع فیها واما بعده فلاحتمال الفسخ لان لکل من المتبا یعین سبیلا الی فسخه ولم یسقط فسخه فان سقط فسخه بان بنی المشتری فیها وجبت الشفعة...آه

هرچې وقف کول شفع نه ساقط وی ځکه په الدرالمختار کی راغلی:

کما ینقض الشفیع جمیع تصرفاته فی المشتری حتی الوقف والمسجد والمقبرة والهبة (زیلعی وزاهدی) (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج۵ ص۱۶۴)وفی الکاملیة ص۲۱۸ سئلت عمن اشتری ارضا فبنی فیها مسجدا اووقفها ولها شفیع هل له الاخذ بالشفعة وهدم المسجد وابطال

الوقف فالجواب نعم قال الكفوی سئل عمن اشتری ارضا فبنی فیها مسجدااووقفها ولها شفیع هل له الاخذ بالشفعة ویهدم المسجد اجاب نعم له الاخذ ویومر البانی بالهدم ابن نجیم فی الشفعة اه
هرچې سقوط دشفعې دحاجي عبدالله جان دی ځکه چې مجلة کی راغلی دی ان اخر الشفیع طلب المواثبة مثلالووجد فی حال یدل علی الاعراض عنداستماعه عقد البیع ولم یطلب الشفعة فی ذالک المجلس بان اشتغل بامرآخر وبحث صددآخر اوقام من المجلس من دون ان یطلب الشفعة یسقط حق شفعته آه(المادة ۱۰۳۲)وفی مجمع الانهر وتبطل الشفعة بترک طلب المواثبة اوطلب التقریر حین علم مع القدرة علیهما لانها تبطل بالاعراض وترک الطلبین اواحد هما دلیل الاعراض آه(ج۲ ص۴۸۳)والله اعلم-

هرچې شفعه په سبب د مشترکه مشاع مځکی ده یعنی دهغه مځکی چې شفیع په سبب ددغه مځکی دعوی دشفع کوی هغه مشترکه په مابین کی دشفیع اودنوروکسانووی دشفیع شفعه په سبب ددغه مځکی صحي کیږی ځکه په تبیین الحقائق کی راغلی دی؛

وکذالوکانت داربین رجلین ولاحدهما فیها بئر مشترکه بینه وبین آخر غیر شریکه فی دار فباعها کان الشریک فی الداراولی بشفعة الدار لانه شریک فیها والاخر جاروالشریک فی البئر اولی لانه شریک فیها والاخرجارآه (ج۵ ص۲۴۱)والله تعالی اعلم

وفی الخانیة علی هامش الهندیة (ج۳ص ۵۳۶)واذابیعت الدار بجنب دار مشترکة بین رجلین کان لکل واحد من الشرکین فیها الشفعة وتسلیم احدهما للشفعة یصح فی حق نفسه دون صاحبه ...آه

مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولانااحمدنوری مولانازمان شاه مولاناعبدالله

کتاب المزارعة

دمزارعة په هکله دارغستان دعلماء کراموځوموهمې مسئلې

دغه مسائل چې په ارغسان کښی علماء ترتیب کړی دهغه ځای دولسوال ملاحاجی محمد اخند لخوادافغانستان مرکزی دارالافتاء ته تقدیم شوی ترڅوئې تصویب یاتردید وکړی دارغستان دولسوالی دمسئولینو لخوا دارغستان دولسوالی وټولو اوسید ونکوته خبر ورکول کیږی چې دغه یو څومسئلې چې ډیری ضروری دی اودو لسوالی دجیدواومشرانو

علماء په اتفاق سره فیصله سوی اوترتیب کړه سوی ضرور باید ومنی اوهغه رواعملی اودهغه ناروا څخه پرهیزوکړی که چیری دغه دعلماء دفیصلواوحکمونو مخالفت وکړی شرعی جزاء به ورکړه سی

(۱) په ترکتوراوتریشل ډاک کوتل په یوحصه دهغه دغنمو جائزاوروانه ده باید په پیسو ساعت واره اویاپه ټیکه وکړل شی

(۲)لوی دهرکښت په یوحصه دهغه کښت غیر جائز اوناروا ده باید په پیسو او مثلی شیانو وکړل شي

(۳) کاریز کارول په یوڅوشباروزو ددغه کاریز غیر جائز اوناروادی باید په پیسو یامثلی شیانوو کړل شي

(۴) خرابه مځکه جوړول په منافع اوکښت ددغه مځکی غیر جائز اوناروادی باید په پیسو اویامثلی شیانو وکړل شی

(۵) دزراعت دری قسمه روادی هغه داچی (الف) مځکه دیوه وی تخم غویی اوعمل دبل وی (ب) اویا عمل دیوه وی هغه نوردری دبل وی (ج) اویا مځکه وتخم دیوه اوغویی وعمل دبل وی اوغیر جائز څلور قسمه دی (الف) مځکه اوغویی دیوه تخم اوعمل دبل (ب) یاغویی وتخم دیوه هغه نوردوه دبل (ج) یاغویی دیوه اوهغه نوردبل (د) اویاتخم دیو ه هغه نوردبل نوباید هغه روادری قسمونه عملی اوهغه نارواڅلورقسمه څخه پرهیزوکړه سي

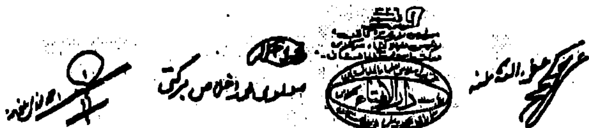
(۶) پرپاخه کښت بزګردرول په یوحصه دهغه کښت غیرجائز اوناروادی بایدپرهیزځنی وکړه شي دحکم کونکوعلماء کرامونومونه اولاسلیکونه پهلاندی ډول دي:

مولوی عبدالکریم صاحب–مولوی مولاداد صاحب– مولوی عبدالرزاق صاحب– مولوی عبدالولی صاحب – مولوی محمودصاحب –مولوی جمعه ګل صاحب مولوی خدای نظر صاحب – مولوی عبدالرشید صاحب – مولوی عبدالصمد صاحب – مولوی محمد الله صاحب – مولوی عبد الحي صاحب – مولوی نعمت الله صاحب –مولوی عبدالغفور صاحب حاجی بابا قاضی محکمه ارغسان(دولسوالی ملاحاجی محمد اخند لاسلیک)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب حامدا ومصليا

والمسئلة الاولى والثانية والثالثة والرابعة عندنا قابلة للنشر ومثلها ان يدفع رجل ارضا الى آخر ليغرس اشجار امثل الكرم اوغيزه على ان تكون الارض والشجر بينهما نصفين وهذامروج فى بعض القراء والحال انه غير جائز في البحر الرائق ج۸ ص۱۱ وفى المحيط دفع ارضه لرجل ليغرس اشجارا على ان تكون الارض والشجر بينهما نصفين لم يجزو الشجر لرب الارض وعليه قيمة الشجروله اجرما عمل الخ وهكذافى الخانية على هامش الهندية ج۲ ص۳۳۱) والمسئلة الخامسة عندناصحيحة ذكرت فى شرح المجلة للاتاسى با لتفصيل الكامل ج۴ ص۳۷۸) والمسئلة السادسة مطابقة لعبارات الفقهاء والنقول فيها موافقة لمراجعها والله اعلم

مولوی عبدالحکیم عفی عنہ مولوی نذیر احمد اسحاقی مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی نور محمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

دغيني موادود قرار داد په سپارلويو فيصدى گته اخستل څه حكم لري؟

پوښتنه : دتميز درياست ولورمقام ته السلام عليكم ورحمة الله وبركاته محترمه! دكرني اومالدارى رياست دكمياوى كود ادويه جات حيوانى اوزراعتى كوچنى ماشين آلات خرڅول اواردول ئې دحاجى محمد نسيم دحاجى نظر گل دزوى سره قرارداد كړي دى چې تول بودجه ئې دحاجى محمد نسيم لخوا درى فيصد گته دبزگرانو څخه واخلى اويو فيصد ئې دكرني ورياست ته وركوي دغه موضوع ستاسى حضورته په عرض ورسيده هيله ده چې ومونږته هدايت راكړى چې دغه يوه فيصد گته چې ومونږته راكوى جواز(روايت) لرى كه څنگه ؟بااحترام . (ملامحمدصادق اخند دكرنى درياست مرستيال)

بسم الله الرحمن الرحيم

په استفتاء كښى دري پوښتنى معلوميږى يوه صراحتاً اودوه ضمنا صريحى پوښتنه داده چې دغه يوفيصد گته چې دحكومت دكرنى رياست ته وركوى آياصحت لرى اوكنه اوضمنى يوه پوښتنه داده چې محمدنسيم باندى دااينبودل شوى ده چې صرف درى فيصده گته دبزگرانو څخه واخلى نه زياته اوبله ضمنى پوښتنه داده چې داقرار داد دحاجى

محمد نسیم سره شوی اوبل څوک نشی کولای چې دغه مالونه وارد کړی دحکومت لخوابندیزده ورباندی نوجواب داولی پوښتنی داده چې دغه یوفیصد کټه چې دکرنی ریاست ته ورکول کیږی صحت اوجواز نه لری ځکه داما‌ل دجملی دحلال مال څخه نه ده په(شرح المجلة للاتاسی ج۶ ص۴۲ او ج۶ ص۴۳) کی اول دحلال مالونوبیان کړی چې هغه دادی چې داما‌ل ورته په میراث کي پاتی وی اویاورته په معدن کي لاس ته ورغلی وی اویاپه غنیمة کي اویا فیئ وی اویا په بیع کي لاس ته ورغلی وی اویاپه مهرکښی وی اویااجرة وی اویاورته چا هبه کړی وی اویا صدقه وی اویائې په ښکار (اصطیاد) سره حاصل کړی وی اویا ئې په غره کښی بوټی کړی وی:

وغیرذالک اوبیائې ویلي فهذه فجامع مداخل الحلال وماسوی ذالک فحرام لایجوز اکله وکذا اذاکان من هذه الجهات وصرفه الی غیر المصارف الشرعیة کالخمر والزمر والزنی واللواطة والمیسر والسرف المحرم وکل هذه الوجوه داخلة تحت قوله سبحانه (لاتأ کلوا اموالکم بینکم بالباطل)

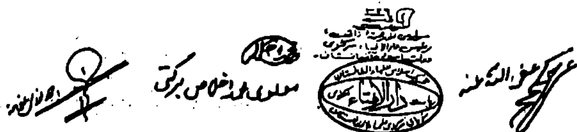
اوبل داده چې داعقد فاسددی اوهرعقد فاسد ربا (سود) بلل کیږی په البحرالرائق ج۶ ص۶۸ کښی لیکلی دی:

ان کل عقد فاسد فهو ربا ...الخ

اوجواب ددویمی پوښتنی چې حاجی نسیم باندی دااینبودل شوی چې صرف دری فیصده کټه دبزګرانو څخه به اخلي نه زیاته نودانرخ مقرره ول اویوخاص مقدار کټه اینبودل دطرفه دحاکم څخه هغه وقت صحیح کیږی چې تجاران تعدی اوتجاوز اوزیاتی کوی لکه په دوچند قیمت ئې خرڅوي اوداعام ده په مواد خوراکیه کښی وی اوکه غیر خوراکیه کی:

(ولایسعر حاکم) لقوله علیه الصلوة والسلام لاتسعروافان الله هو المسعر القابض الباسط الرازق (الااذاتعدی الارباب عن القیمة تعدیا فاحشا فیشعر بمشورة اهل الرای وافادان التسعیر فی القوتین لاغیر وبه صرح العتابی وغیره لکنه اذاتعدی ارباب غیر القوتین وظلمو اعلی العامة فیسعر علیهم الحاکم بناء علی ماقال ابویوسف ینبغی ان یجوزذکره القهستانی فان ابایوسف یعتبر حقیقة الضرر کماتقرر فتدبر (قوله بناء علی ماقال ابویو سف) ای من ان کل مااضر بالعامة حبسه فهواحتکار و لوذهبا اوفضة اوثوبا قال ط وفیه ان هذافی الاحتکار لافی التسعیر...آه قلت نعم و لکنه یؤخذ منه قیاسا اواستنباطا بطریق المفهوم ولذاقال بناء علی ماقال ابویوسف ولم یجعله قوله

تامله على انه تقدم ان الامام يرى الحجر اذعم الضرر كما فى المفتى الماجن والمكارى المفلس والطبيب الجاهل وهذه قضية عامة فتدخل مسئلتنا فيها لان التسعير حجر معنى لانه منع عن البيع بزيادة فاحشة وعليه فلايكون مبنيا على قول ابى يوسف فقط كذاظهر لى فتامل (الدرالمختار وردالمحتار ج۵ ص۲۸۴)اوجواب ددریمی پوښتنی چې داقرارداددحاجی نسیم سره شوی اوهرچاته اجازه نشته چې دامالونه واردکړی دحکومت لخوابندیزده نودامسئله دانحصارده چې حکومت په بعضی شیانوکښی انحصارات وضع کوی اوهرچاته په دی شیانوکښی اجازه نه وی نوکه چیری په انحصاراتوکي فائده عامه وی ملت ته اودفع دعام ضرروی دملت څخه نودغه عمل بیا جائزده که څه هم یوه اندازه حجر دتجارانو پکښی راځی په تبیین الحقائق ج۵ ص۱۹۳ کي لیکلی دی: حتی لوکان فی الحجر دفع ضرر عام یحجر علیه عنده وذالک کالحجر علی المتطبب الجاهل...الخ-اوتصرف دامام پررعیة باندی دپاره د مصلحت جائزدی چې مخالف دشرع نه وی په الاشباه والنظائرد ابن نجیم کښی په ۵ قاعده کي دنوع ثانی دقواعدو ص۱۲۳ کي لیکلی: تصرف الامام علی الرعیة منوط بالمصلحة اوهمدارنکه په مجلة الاحکام مادة ۵۸ کښی لیکلی التصرف علی الرعیة منوط بالمصلحة والله اعلم بالصواب

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی نور محمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

کتاب الحجر

دانحصاراتوله لوری پرخپنی موادوکنترول لګول څنګه دی؟

پوښتنه : ددارالافتاء محترم عالی ریاست ته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته څرنګه چې دظاهر داؤد په وختونوکی ددولت مقرراتوسره سم دانحصاراتو ریاست پرتنباکو بوری تیلو اوداسی نوروشیانوباندی کنترول درلوداودهغوی بیله مشوری اوموافقی څخه به اجراءت نه ترسره کیدل موږ اوس پورته اجراءت شاید ترسره کړو په دی هکله ستاسو محترمو علماء کرامو فتوای غواړو والسلام . (ملامحمدحسن رحمانی دکندهاروالی)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملک الوهاب

کچیری په انحصاراتوکی عام فائده وی وملت ته اودفع دعام ضرروی نودغه عمل دانحصاراتو جائزدی که څه هم یواندازه حجرد تجارانوپکښی راځی په تبیین الحقائق ج۵ ص۱۹۳ کی په بیان دحجردعاقل بالغ اودمبذرکی وایی:

ولان فی حجره الحاقه بالبهائم واهدارالادمية وهو اشد ضررا من التبذير ولايتحمل الاعلى لدفع الادنى حتى لوكان فی الحجر دفع ضررعام يحجر عليه عنده وذالک كالحجر على المتطبب الجاهل الخ اوتصرف

دامام پررعایت باندی دپاره دمصلحت جائزدی په الاشباه والنظائر اوپه مجلة مادة ۵۸ کی وایی: التصرف على الرعية منوط بالمصلحة...آه

دغه حجر دتجارانو په واقع کی دباب دامربالمعروف دی لکه حجر دطبيب جاهل اومفتی ماجن اومکاری مفلس علامة کاسانی رحمه الله په بدائع الصنائع ج۷ ص۱۶۹ کی وایی چې منع ددغه دروکسانودباب دامربالمعروف اونهی عن المنکرده دباب څخه دحجر نه ده نودمذهب سره دامام ابوحنیفه رحمه الله تعالى مخالفت نه لری حاصل دادی چې باید دحکومت لخوایوهیئت دمتدینوکسانو اودماهرانو ددغه کار مقرر کړی شی چې هغه کسان نفع اوضرر لحاظ کړی چی دامعلوم سی چې په انحصاراتوکی نفع عام اودفع دضررعام شته وروسته دی دغه عمل ترسره شی لکه په باب کی دنرخ ایښولو په درمختار ج۴ ص۱۶۱ کی وایی:

ولا ينبغي للسلطان ان يسعر على الناس الا ان يتعدى ارباب الطعام تعديا فاحشا فی القيمه فلابأس بذالک بمشورة اهل الخبرة به...آه

اوعام ده چې په مواد خوارکیه کښی وی که په غیر خوارکیه کښی (ردالمحتارج ۵ ص۲۸۴) باید په دغسی امورکی امام اوحکومت ډیر غور اوفکروکی چې ظلم ورڅخه پیدانشی وبعض ظالمانوته لاری خلاصی نشی والله اعلم

مولوی احمد نوری مفتی عنه مولانا امان شاه مولوی عبدالحکیم مفتی عنه مولانا عبدالله مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

ناقصه یاتروخت تیره دواخرخونکي حکم

پوښتنه: هغه دوا فروشان چې ناقصه دوا تروخت تیره دوا خرڅه وی جزاء لری کنه که ئې لری ترکومې اندازي ؟

(دامنیی قوماندانی لخوا)

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون اللّٰہ تعالی ددغه قسم دوا فروشانو جزاء داده چې دوا وی ئې بندی شی دوی ددواء خرڅیدو څخه منع شی ځکه دغه قسم دواءفروشان دقسم څخه دطبیبانو جاهلانو دی منع دجاهل طبیب که څه هم ظاهرا حجر دحر دی لکن په واقع کی د بابه دنهی عن المنکر دی لکه چې په بدائع الصنائع ج۷ ص۱۶۹ کښی وایي: یمنع هولاء الثلاثة عن عملهم حسا لان المنع عن ذلک من باب الامر بالمعروف والنهی عن المنکر لان المفتی الماجن یفسد ادیان المسلمین والطبیب الجاهل یفسد ابدان المسلمین والمکاری المفلس یفسد اموال المسلمین... الخ- نو چې دغه حجر په واقع کی نهی عن المنکر شوه حجر نشو نو په مذهب دامام ابو حنیفة رحمه اللّٰه تعالی جائز شو په (الفقه الاسلامی ج۵ ص۴۴۹)کي راغلی دی:

فیحجر علی هؤلاء وامثالهم لان دفع الضرر العام واجب وان کان فیه الحاق الضرر الخاص و مصارمة الحریات والحجر فی هذه الحالات عقوبة مناسبة لزجرهم ودرء المفاسدعن الناس لهذا روی عن ابی حنیفة رحمه اللّٰه تعالی انه کان لایجری الحجر الاعلی هؤلاء الثلاثة لان الطبیب یضر الابدان والمفتی یضر الادیان والمکاری یضر الاموال-

الحاصل ددغه قسم دوا فروشانو منع ددوا فروشي څخه پرحکومت واجب دی ترهغه وخت پوری چې دوی ددغه عمل څخه تائب کیږی او دحاکم په رایه کی هم دغه اندازه منع ده

كتاب احياء الموات والشرب

غرني درختي اوځمکي بې دامام له اجازې مملوکه کرځي کنه؟

پوښتنه : اشجار جبال وزمین آن بواسطه تقسیم اهالی آن منطقه بدون اذن امام مملوکه شان میگردد یانه ؟

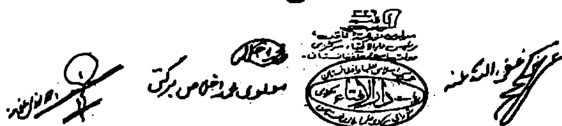
(المستفتی مولوی حمید الله فائزرئیس محاکم ولایت پکتکا)

بسم الله الرحمن الحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

تقسیم اشجار جبال وزمین ان بدون اذن امام جائز نیست وآن زمین مملوکه شان نمیگردد زیراکه اذن امام نزدامام ابی حنیفه رح دراحیاء شرط است اگریک شخص حطب جبل جمع کند مالک میگردد زیراکه حطب جبل مثل صید حکم دارد؟

ومن احیاه باذن الامام ملکه وهذ اعند ابی حنیفة رح (تبیین الحقائق ج۶ ص۳۵ قوله وهذاعند ابی حنیفة رح وقد اخذالطحاوی فی مختصره بقول ابی حنیفة رحمة الله علیه حاشیة الشیخ شهاب الدین احمد الشلبی علی هامش تبیین الحقائق ج۶ ص۳۵

مولوی عبدالحکیم عفی عنہ مولانا عبدالله مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

دامام په اجازه دځمکي احياء باعث دملک دی که چاغصب کړه بیرته به ورده وی

پوښتنه :څه فرمايي علماء کرام په دغه مسئله کی چی یوسړی ته حکومت اسلامی زمکه ورکی په اسنادصحی وی یعنی نوم دپلارنوم په کتاب کی نوشته وی حدود دمځکی هم په کتاب کی معلوم وی شرقا غربا شمالا جنوبا تمام حدود معلوم وی په داسی ډول بل سړی قبضه کړی وی چی هیڅ شرعی لارنه ولری اوقانونی لارهم په داسی حیث مثلا زید فوت شوپه میراث کی دغه مځکه ئې ولوښو ته پاته شوه اوپه حکومت کی رشوت ورکی مځکه تقریبا دیرش کاله وخوری اوهیڅ سند شاهدهم نه ولری اوس که مالک دمځکی خپله مځکه غنی واخلی څه مشکل شرعی خوبه نه لری آیاپه خوړل سوی وخت کی اصل مالک حق لری چې طلب ئې کړی که نه دتیرشوی حاصلات اوپه حقیقت کښی ددي فوت شوی

سړی هیڅ لور هم نه وی اوداچې دی قابض لیکلی دی په دی خاطر چې حکومت ئې ونه ګرځوي ځکه هغه وخت داقانون وه چې حکومت به چاته مځکه ورکړه نوچی هغه به وفات شواوورثه به ئې نه وونوبه حکومت بیرته ګرځوله اوس حقیقت داده چې دمالک دوه ځامن پاته دی او پنځه دیرش کاله تیرشوی دوفات اوځامنو ترک ددعوی په وجه دمسکنة کړی ده چې دتنګ اوراتنګ کرایه هم ورسره نه وه یتیمان اوطالبان وه اوبل خلکوبیرول چې مقابل طرف رشوت ورکړی اوحکومت دوخت هم رشوت خوری اوپه هیڅ صورت تاسودانشي ګڼلی نوځکه ژامنو داجرأت نه ووکړی .

(المستفتی محمدعیسیٰ عفی عنه)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الوهاب

إمام اویا هغه څوک چی امام اجاره ورکړی وی چې ځمکه معینه یوکس ته ورکی هغه کس ئې اباده کړی دغه ځمکه ئې مملوک ګرزی وروسته ترمرګ ئې ورثه ووته پاتیږی که یوچاقبضه پروکړه بنایي پروکړه یائې درختی یائې زراعت په وکی ځمکه به مالک یادمالک ورثه ته ردوی هرچی بناده هغه که ددغی ځمکی له خاوروجوړه وه مالک ته به ئې پریږدی اوکه دخښتوددغی ځمکی څخه جوړه وه خښتی هم وروسته ترنړیدو ثابت پاتیدی خښتی دبانی دی مالک ته به دنقصان ضمان ورکی که په زمکی کی نقصان راغلی اوکه بناءټول یابعض ددغی زمکی نه وه هغه دبانی ده دغه رنګه درختی هم دقابض دی مالک ته به زمکه فارغ کوی دغه حکم دبناء دنړیدو اوددرختو دختلو په دی شرط ده چی زمکی ته نقصان فاحش نه رسوی اوکه ئې نقصان فاحش رسوی بناء اودرختی به مالک ته دزمکی پریږدی مالک به دمقلوع قیمت چی دمزدورمزدوری دختلوهم ورڅخه کم کړی ورکوی هر چی زراعت دی هغه زراعت چی قابض خوړلي وی پرقابض ئې ضمان نسة اوهغه زراعت چی بالفعل زمکه په مشغوله وی قابض مجبوردی چی دغه زراعت به کاږی زمکه به فارغ کوی دزمکی دنقصان ضمان به ورکوی هغه دقبض لیکل چی دفوت شوی سړی دوی لورانی پاته دی یانورڅه خبری چی قابض ئې کوی هغه وخت معتبری دی چی په حجج شرعی ووثابت شی هرچی سکوت دمدعی په معنی دترک ددعوی دی اصلی حکم دشرعی په باب دترک ددعوی چی مدعی ترک ددعوی دیرش کاله پریوقول درودیرش کاله پربل

قول شپږ دیرش کاله پربل قول چی فقهاؤ راجح بللی دی وکی قاضی به ئې دعوی نه اوری که څه هم امام امر ورته وکی اوکه مدعی ترک ددعوی پنځلس کاله وکی قاضی به ئې دعوی نه اوری په شرط ددی چی امام قضاة منع کړی وی دسماع څخه ددعوی وروسته ترپنځلس کاله لکن که امام امرپه سماع ددعوی دغه مدعی وقاضی ته وکی قاضی به ئې سماع کوی اوپرامام واجب ده که مدعی حیله گراومزورنه وو چی دعوی به ئې خپله اوری یابه بل ته امرد سماع کوی که څه هم پنځلس کاله تیرشوی وی لکن دغه مرور الزمان هغه وخت معتبردی چی اعذار شرعی به مدعی لره نه وی که مدعی صغیر وو که څه هم وصی لری مرور الزمان ئې دبلوغ څخه معتبردی اومدعی علیه کچیری متغلب وی که امیروی اوکه غیر دامیروی لکن تزویر ددعاوی کوی لکه ملک یاخان چی درشوت خور حکومت سره همراه وی نومرورزمان هغه وخت معتبردی چی دغه تغلب ئې زائل شی:

اذااحیا ارضا میتة ان کان باذن الامام ملکها (خانیة علی هامش الهندیة ج۳ ص۲۱۹ وهکذا فی تبیین الخقائق ج۶ ص۳۵)قوله ان اذن له الامام فی ذالک والقاضی فی ولایته بمنزلة الامام تاتارخانیه عن الناطفی (ردالمحتار ج۵ ص۳۰۷ و(هکذافی البحر الرائق ج۸ ص۲۱۰)

اذااحیا ارضا من الاراضی الموات بالاذن السلطانی صار مالکا لها وان اذن السلطان اووکیله لشخص باحیاء ارض علی ان لایکون متملکا بل لمجرد الانتفاع فذالک الشخص یتصرف بتلک الارض کما اذن له لکن لا یکون مالکا تلک الارض مجلة المادة ص۱۲۷۲)

افادت هذه المادة ان اذن وکیل السلطان کاذنه بنفسه وبه صرح فی مجمع الانهر فقال باذن الامام اونائبه وفی رد المحتار عن التاتارخانیة مانصه والقاضی فی ولایته بمنزلة الامام اه (شرح المجلة للاتاسی ج۴ ص ۲۰۴ ومن بنی اوغرس فی ارض غیره بغیر اذنه امر بالقلع والرد ولوقیمة الساحة اکثر کمامر ولمالک ان یضمن له قیمة البناء اوشجرا امر بقلعه ای مستحق القلع فتقوم بدونها ومع احدهما مستحق القلع فیضمن الفضل ان نقصت الارض به ای بالقلع (الدرالمختار)

(قوله ومن بنی) ای بغیر تراب الارض والافالبناء لرب الارض لانه لوامر بنقضه یصیر ترابا کما کان قوله ای مستحق القلع وهی اقل من قیمته مقلوعا مقدار اجرة القلع فان کان قیمة الارض مأته وقیمة الشجر المقلوع عشرة واجرة القلع درهم بقیت تسعة دراهم فالارض مع هذا الشجر تقوم بمأ ته وتسعة دراهم فیضمن المالک التسعة (منح) قوله ان نقصت الارض به ای نقصانا فاحشا بحیث یفسدها امالو نقصها قلیلا فیأ خذ ارضه ویقلع الاشجار ویضمن النقصان (سائحانی عن

المقدسی)(ردالمحتار ج۵ ص۱۳۷) وهكذافی شرح المجلة للاتاسی وفيه اقول يعنی بان كان البناء لبنا محضا اخذه من تراب الارض وانظر ماذاامكن نقضه لبنا على هيئة هل يتملكه البا نی ويضمن قيمته التراب اونقص الارض باخذ التراب منها الظا هر نعم لانه اخرج التراب عن اسمه بجعله لبنا بالصنعة فانقطع حق المالك اه وفيه ايضاً اقول ولا تنس مامر فی الماد ة ۹۰۰ من ان النقصان الفاحش ماكان مساويا ربع القيمة فصاعداا ه(شرح المجلة للاتاسی ج۳ ص۴۴۳)لو غصب اخذ عرصة اخر وزرعها ثم استردهاصاحبها يضمنه نقصان الارض الذی ترتب بزراعية (المجلة المادة ص۹۰۷)وعبارة الهندية فی المسئلة الاولی غصب من آخر ارضا فزر عها ونبت فلصاحبها ان ياخذ الارض ويأمر الغاصب بقلع الزرع تفريغا لملكه فان ابی ان يفعل فللمغصوب منه ان يفعله بنفسه فان لم يحضر المالک حتی ادرک الزرع فالزرع للغاصب وهذامعروف وللمالک ان يرجع على الغاصب بنقصان الارض ان انتقصت بسبب الزراعة اه(شرح المجلة للاتاسی) والنوع الثالث السكوت بمعنی ترک الدعوی مدة طويلة بغير عذر وهذاهو المذكور فی مواد هذاالباب وقد اختلف الفقهاء فی تحديد هذه المدة فقيل هی ثلاث سنوات وهو قول مهجور لاينفذ القضاء به كمافی تنقيح الحامدية وردالمحتار وقيل هی ثلاثون سنة وقيل ثلاث وثلاثون سنة ونقل فی التنقيح عن جامع الفتاوی ان المتأخرين من اهل الفتوی قال لاتسمع بعد ست وثلاثين سنة اه(شرح المجلة للاتاسی ج۵ ص۱۶۷)ويتخصص القضاء بزمان ومكان وخصومة حتی لوامر السلطان بعدم سماع الدعوی بعد خمسة عشر سنة فسمعها لم ينفذ ه (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ج۴ ص۳۸۰) وقدافاد فی ردالمحتار ان القاضی الممنوع من سماع دعوی مضی عليها خمس عشرة سنه لوسمعها وحكم لاينفذ قضاؤه لانه معزول عن سماعها لما تقرر ان القضاء يتخصص بزمان ومكان وخصومة الا ان يأ مره بسماعها بعدهذه المدة فحينئذ يجب عليه سماعها ثم نقل عن الاشباه ان السلطان الذی منع قضاته عن سماع الدعوی بعد مضی المدة المذبورة يجب عليه ان يسمعا بنفسها اويأ مر بسماعها كيلا يضيع حق المدعی ثم قال والظاهر ان هذاحيث لم يظهر من المدعی امارة التزوير وهذا بخلاف ماإذامضی عليها ست وثلاثون سنة فان القاضی لايسمعها وان امره السلطان بسماعها لان عدم سماعما بعدهذه المدة ليس مبنيا على المنع السلطانی بل هو منع من الفقهاء وكذافی التنقيح وردالمحتار(شرح المجلة للاتاسی ج۵ ص۱۶۸) والمعتبر فی هذا الباب يعنی مرور الزمان المانع لاستماع الدعاوی ليس هو الا مرور الزمان الواقع بلاعذرو اماالزمان الذی مر بعذر شرعی ككون المدعی صغيراا ومجنونا او معتوها سواء كان له

وصی اولم یکن اوکونه فی دیار بعیدة مدة سفر اوکون خصمه من المتغلبة فلایعتبر مثلا لایعتبر الزمان الذی مرعلی حال صغیر المدعی وانما یعتبر من تاریخ وصوله الی حد البلوغ کذالک اذاکان لرجل مع احد المتغلبة دعوی ولم یمکنه الادعاء لامتداد زمان تغلب خصمه ووجد مرور الزمان لایکون مانعا لاستماع الدعوی وانما یعتبر مرورالزمان من تاریخ زوال التغلب ..آه (المجلة المادة ۱۶۶۳) لایشترط فی کونه متغلبا ان یکون امیرا اوالتقیید بکونه امیرا جائرا اتفاقی اوجری علی الغالب حتی لولم یکن امیر اولامأمو رالکنه صاحب نفوذوله وجاهة عند اولیاء الا مور وهو مع ذالک شریر یزور الدعاوی الجنائیة الکاذبة علی من یقاومه اویعانده یکون من المتغلبة بل تغلبه وهوفی هذه الحالة اشد من تغلبه لوکان امیر افقد شاهد نامن امثال هؤلاء کفی اللّٰه عباده من شرورهم کثیر ا ممن استولی علی اراضی وعقارات وخلافها من اناس قد منعهم الخوف من شره ان یدعواعلیه فی محکمة مافمثل هؤلاء لایکون مرور الزمان مانعا من سماع الدعوی علیهم الااذاکان من تاریخ زوال تغلبهم....آه(شرح المجلة للاتاسی ج۵ ص۱۷۸)

مولانازمان شاه مولاناعبدالله مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی احمدنوری عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

حکومت چي موات ځمکه چاته تقسیم کړی رقبه یي دچاده؟

پوښتنه : چې یوه دولتی ځمکه وی اوحکومت بیاورته جوړه کړی وی اوبیائې یو چاته دسی ورکړی وی چې دغه مځکه ته ترشل کاله نسی خرڅولای اواصول ئې خوره پس تر۲۰ کاله که تابنه روزلی وه بیائې مور په قیمت درکوو اوقیمت بی په قسطوراکوی چې قیمت دی راکړی بیاموږ شرعی قباله درکوو خوترشل کاله مخکی کمونستی حکومت راغلی اوکه نه وای راغلی حکومت به قباله ورکولای خواوس ددغه نفرپلاس کی فقط تصرفه وه ده ځمکه خرڅه کړی ایا بیع ئې صحیح ده کیا ؟که نوی صحیح ځمکه حکومت ته ردیږی اوکه مخکنی نفرته ردیږی.

(المستفتی بهاؤ الدین حقانی ۱۳ - ۲ - ۱۳۷۶)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الله الوهاب

دغه جوړه شوی ځمکه چې حکومت ودغه سړی ته ورکړی ده رقبه ئې دبیت المال ده ځکه چې پرخرڅ کړی ئې نده نو ددغه سړی بیع صحیح نه ده دغه ځمکه بیت المال ته ردیږی لکه هغه موات ځمکه چې حکومت ئې یوسړی ته ورکی چې آباده کړه حصلات ئې خوره اورقبه ئې د بیت المال ده دغه سړی ئې نشی خرڅولای:

وان اذن السلطان اووکیله لشخص باحیاء ارض علی ان لایکون متملکا بل لمجرد الانتفاع فذلک الشخص یتصرف بتلک الارض کمااذن له لکن لایکون مالک تلک الارض (المجلة المادة ۱۲۷۲) وانماله حق التصرف فیها انتفاعا حسبما یاذن له السلطان وامارقبتها فمملوکة لبیت المال فلاتورث عنه المیراث الشرعی ولایبیعها کما یبیع سائر املاکه وانما له الفراغ عنها لاخر باذن السلطان کما هوالحکم فی سائر الاراضی المملوکة رقبتهالبیت المال وهی فی تصرف الغیر لظاهر (شرح المجلة للاتاسی ج۴ ص۲۰۴)

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی نذاحمد اخلاص مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

په دولتي ځمکوکي جوړشوی سرایونه حکومت ړنګولای شي کنه؟

پوښتنه: محترم رئیس صاحب دارالافتاء السلام علیکم محترمه! هغه دولتی ځمکه چې خلقو کورونه پرجوړ کړی دی یاقطعا چااجازه نه وی ورکړی یااجازه لری دسابقه قوماندانانو په وخت کی یاسابق دمحمدداوُد په وخت کي وغیره آیادغه خلق ددغوکورو ځایو څخه موږ منع کولای شو یانوی سرایونه جوړوی ددغو خلقو سرایونه دامرپه امیر نړیدلای شی که څنګه؟ والسلام. (پوښتنه کوونکی نورمحمد)

بسم الله الرحمن الرحيم

نحمده ونصلی علی رسوله الکریم

امابعد الجواب باسم ملهم الصواب هغه دولتی ځمکه چې دچا شخصی ملکیت نه وی اوپه شهرکی داخل نه وی اودشهر څخه خارج هم. دشهر دانسانانو د بوټوکولو اود حیواناتو

چراګاه نوی که یوڅوک د بادشاه یاوکیل دبادشاه یاقاضي په اجازه دغسي مځکه آباده کړی هغه دده ملکیت ګرزیدلی دی هیڅوک دغه ملکیت دده نسي باطله ولای اوسابقه قوماندانان چونکه هغودبادشاه یاقاضي حیثیت نه درلودی نوددغه قوماندان په اجازه که چاکومه مځکه اباده کړی وی امیرالمؤمنین کولای سی چې هغه ورڅخه قبض کی اوکه پردغه مځکه قرار ورکوی هم یی ورکولای شی اودارنګه داسلامی حکومت په دور کی که دامیر المؤمنین یادقاضي داجازی څخه بغیر چاکومه مځکه آباده کړی وی امیرالمؤمنین کولای شی چې دغه مځکه ورڅخه قبض کی یا پرهغه باندی قرار ورکی:

الارض الموات هی ارض خارج البلد لم تکن ملکا لاحد ولاحقا له خاصا فلایکون داخل البلد موات اصلاوکذاماکان خارج البلدة من مرافقها محتطبا لاهلها ومرعی لهم لایکون مواتا حتی لایملک الامام اقطاعها وکذلک أرض الملح والقارونحوهما ممالایسغنی عنها المسلمون لاتکون أرض موات حتی لایجوز للامام أن یقطعهاالاحد وهل یشترط ان یکون بعید امن العمران شرطه الطحاوی وفی ظاهر الروایة لیس بشرط ....والصحیح جواب ظاهر الروایة فان الموات اسم لما لاینتفع به فاذالم یکن ملکا لاحد ولاحقا خاصا له لم یکن منتفعا به فکان مواتا بعید اعن البلدة اوقریبا منها ویملک الامام اقطاع الموات والملک فی الموات یثبت بالاحیاء باذن الامام عندابی حنیفة رحمه الله وعندابی یوسف ومحمد رحمها الله تعالی یثبت بنفس الاحیاء (الهندیة ج۵ ص ۳۸۶)ط رشیدیه وقول الامام هوالمختار ولذ اقدمه فی الخانیة الملتقی کعادتهما وبه أخذ الطحاوی وعلیه المتون والقاضی فی ولایته بمنزلة الامام (ردالمحتار ج۵ ص۳۰۷)ط بشاور اذااحیا ارضا میتة ان کان باذن الامام ملکها (قاضیخان علی هامش الهندیة ج۳ ص۲۱۹)والله اعلم بالصواب

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی عبدالستار بن محمد انور مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

په مځکي حکومتونوکي چي کومي دولتي ځمکي قبضه شوی دی څه حکم لری؟

پوښتنه :ومحترم رئیس صاحب ته ددارالافتاء کندهار السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته محترمه څرنګه چي دنجیب دحکومت دسقوط وروسته دولتی ځمکی خلکو پرخپل سرقبضه کړی یاد طالبانو دتحریک مځکی دتوپکیانو په وخت کی توپکیانو پرخلکو خرڅی کړي دی آیاداځمکی

دهغو خلکو چې نن ئې په لاس کی دي ملک ئې گرځي که یا په دی باب موتوجه وشرعی فیصله ته غوارمه والسلام (المستفتی الحاج ملامحمد حسن آخند رئیس تنظیمه ووالی ولایت قندهار)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب ومنه العون على الصواب

سابقه قوماندانان چونکه دباشاه یاقاضی حیثیت نه درلودی نو که ددوي په وخت چاکومه ځمکه آباده کړی وي امیر المؤمنین کولاشی چې هغه ورڅخه قبض کړی یا قرار ورکړی اوهم دارنګه داسلامی حکومت په دورکی یاددی ترمخه پخپل سرچا ځمکه قبض کړی وي بغیر داجازي دحکومت امیر المؤمنین کولائ شی چې دغه ځمکه ورڅخه قبض کړی یاپرهغه باندي قرارورکي ځکه چې داددوی شخصی ملکیت نه ګرځي:

ويملك الامام اقطاع الموات ...والملک فی الموات يثبت بالاحياء باذن الامام عندابی حنفية رح وعندابی يوسف ومحمد رحمهما الله تعالى يثبت بنفس الاحياء(الفتاوى الهندية ج۵ ص۳۸۶)وقول الامام هو المختار ولذاقدمه فی الخانية والملتقى كعادتهما وبه اخذ الطحاوى وعليه المتون (ردالمحتار ج۵ ص۳۰۷)

(تنبیه) دولتی ځمکی وموات ځمکو ته ویل کیږی یانورو آبا دودولتی ځمکوته نه ومرعی اوشخصی مملوکه ځمکو ته اومرعی هغه ځمکی بولی چې هغه مقبره وي دخلقو یاد کوچنیانو دلوبو ځای وي یاد حیوانات دڅر ځای وي مطلب دا چې منافع دخلقو دپاره وی دامځکی نه حکومت تصرف پکښې کولای شی نه یې چاته ورکولاي شی بلکه دادپاره دمنافع دخلقودی اوهغو ته به پاتیږی اوکه یوچاقبضه کړی وي دهغه څخه به اخیسته کیږی که څه هم تر ۳۶ کاله زیات وقت تیرشوی وی:

ونوع ليس من مرافقها وهو الارض الموات اومايسمى الان املاک الدولة لعامة (الفقه الاسلامی ج۵ ص۵۴۲) مايكون تبعا لبعض القرى مرعى لمواشيهم ومحتطبا لهم فهى حقهم لايجوز للامام ان يقطعها من احد (تحفة الفقهاء ج۳ ص۳۲۱ وهكذافی الفقه الاسلامی ج۵ ص۵۴۲) لوضبط احد المرعى المخصوص بقرية وتصرف فيه خمسين سنة بلانزاع ثم ادعاه اهل قرية تسمع دعواهم (مجلة الاحكام مادة ۱۶۷۵ وهكذافی الفتاوى الكاملية ص۱۱۸ والله تعالى اعلم بالصواب

مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

په مځکني حکومتونوکي پرخلکو ویشل شوی دولتي ځمکو څه حکم دی ؟

پوښتنه :دارالافتاء دمحترم ریاست څخه (۱) هغه مځکه چې دولتي وی اودطالبانود اسلامی حکومت دمخه دخلق اوپرچم په وخت کی وخلقو ته دحکومت دنقشه اوماستر پلان سره مطابق وخلقوته تقسیم سوی وی دغه تقسیم مدارد اعتباردی اوکنه (۲) په عین شکل دنقشه سره مطابق دتوپکیانوپه دوره کی توزیع حکم څه دی (۳) دخلق اوپرچم د حکومت دمخه چې په عین شکل سره دحکومت دنقشی سره مطابق دماسترپلان دمخی مځکی وخلقوته تقسیم شوی اعتبارلری اوکه یا داتول په هغه دوران کی چې اسنادولری دهغی دوری حکم یی څه دی اوچې اسناد نه لری حکم یی څه دی (۴) اوکه دحکومت دنقشو اوماسترپلان څخه مخالف په تیر ودوروکی مځکی تقسیم سی مدارد اعتباردی اوکنه ستا سومحترم حضور څخه غوښتونکی دجواب یو .والسلام مع الا حترام۔

(المستفتی مولوی عبد الولی مسئول قضایای دولت)

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب باسم ملهم الصواب

(۱) په دولت اسلامی کی دمځکی دتقسیم لپاره داضروری ده چې مځکه به دشهر اوقریه څخه خارج اودمسلمانانودمنفعت یعنی دحیواناتو چراګاه اوقبر ستان اودبوټوکولوځای اودکوم شخص شخصی ملک نه وی اودارنګه دمسلمان خلیفه اجازه به وی نوحاصل دادی چې دخلق اوپرچم حکومت یو کفری حکومت دهغوتصرفات شرعا معتبرنه دی (ځکه چې دوی دکفرپه فعل باندی راضی وه) نوهغه کسان چې سند نه لری دهغو په باره کی څه اشکال نشته اوکم خلق چې سند لری هغه فعلاد امیر المؤ منین دامت برکاتهم پراجازه مسئله موقوفه ده که امیر المؤمنین یي بناء برشفقت یاڅه مصلحت ورته پریږدی یایی ورڅخه ضبطوی په دواړو صورتوکی دهغو اختیاردی اودماسترپلان شرعا اعتبارنشته.

الارض الموات هی ارض خارج البلد لم تکن ملکا لاحد ولاحقا له خاصا فلایکون داخل البلد موات اصلاوکذا خارج البلدة من مرافقها محتطبا لاهلها ومرعی لهم لایکون مواتا حتی لایملک الامام اقطاعها ویملک اقطاع الموات... والملک فی الموات یثبت بالاحیاء باذن الامام عند ابی حنیفة رحمه الله تعالی (الهندیة ج۵ ص ۳۸۵) اذاحیاارضا میتة ان کان باذن الامام ملکها(قاضیخان علی هامش الهندیة ج۳ ص۲۱۹)واعتبر محمدعدم ار تفاق اهل القریة به وبه

قالت الثلاثة قلت وهذا ظاهر الروایةوبه یفتی کمافی زکوةالکبری ذکره القهستانی وکذافی البر جندی عن المنصوریة عن قاضیخان ان الفتوی علی قول محمد ان اذن له الامام فی ذلک الدرالمختارعلی هامش ردالمحتارج۵ ص۳۰۶ وج۵ ص۳۰۷ ویشترط کونه مسلما الخ قوله (ویشترط کونه مسلما الخ) ای لان الکافر لایلی علی المسلم (ردالمحتار ج۱ ص۴۰۵) یکفر بوضع قلنسوة المجوس علی راسه علی الصحیح الالضرورة دفع الحروالبرد و بتحسین امرالکفار اتفاقا (الهندیة ج۲ ص۲۷۶ وج۲ ص۲۷۷)

(۲) دتوپکیانوپه دورکی چې مځکی تقسیم شوی وی که چیری د داسی یو مسلمان شخص په اجازه سره وی چې هغه پریوعلاقه باندی غلبه حاصله کړی وی اوسند موجودوی نودغه تقسیم معتبردی ورنه معتبرنه دی اوداخبره په مشاهده سره یقینی ثابته ده چې د قندهار په علاقه اواطرافوکی دتوپکیانو څخه هیڅ شخص هم مکمل تسلط نه درلودی نوپردغه خبره دمذکوری علاقی دتوپکیانو تصرفات صحیح نه دی:

ثم ان الظاهر ان البلادالتی لیست تحت حکم سلطان بل لهم امیر منهم مستقل بالحکم علیهم بالتغلب اوباتفاقهم علیه یکون ذالک الامیر فی حکم السلطان (ردالمحتار ج۴ ص۳۴۲)

(۳) دخلق اوپرچم څخه مځکی کوم بادشاه که داسی مځکه ئې خلقوته ورکړی وی چې پرهغه د موات تعریف صادیق وی اوسند پلاس کی ولری اودارنګه دمسلمان خلیفه اجازه وی نوهغه ددوی ملکیت شمیرل کیږی اګرچې دنقشی اوماستر پلان اعتبار نشته اوکوم خلق چې سند نه لری دهغود قول اعتبارنشته:

ویملک الامام اقطاع الموات (الهندیة ج۵ص۳۸۶)

(۴) مځکی مور عرض وکی چې دنقشی اوماستر پلان شرعا اعتبار نشته اوپرمځکه به دموات تعریف صادق وی اوسند به په لاس کی لری اودارنګه دمسلمان خلیفه اجازه به وی نوکه مذکور شرائط وجود نه لری مسئله په اول دوهم دریم نمبرکی واضحه شوله والله اعلم وعلمه اتم واکمل واحکم

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

سرکاری ځمکه چې دتوپکیانو په وخت کې چارانیولې وی نو

پوښتنه :ددارالافتاء ټولو محترمو علماءکراموته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته وبعد
نطلب منکم الجواب دجبه خاني منطقه چې دقول اردو ملکیت وو بعض کسان داوايي چې
موږد منزلیانوپه وخت کی نمري اخستی وي ددکانودپاره که چیری دوی نمری اخستی وی
اوس ددوی په رانیولوسره دوی ته ملکیت ثابتیږی اوکنه که چیری دوی ته ملکیت ثابت
نسی موږته په خالی نمره باندی کرایه اخستل جوازلری اوکنه ؟

(المستفتی بازمحمد افغانی)

بسم الله الرحمن الرحيم

د توپکیانو په دورکی چې ځمکی تقسیم شوی وی که چیری د داسی یو مسلمان شخص په
اجازه سره وی چې هغه پریو علاقه باندی غلبه حاصله کړی وی اوسند موجودوي نودغه
تقسیم معتبردي ورنه معتبر نه دي اوداخبره په مشاهده سره یقیني ثابته ده چې دقندهارپه
علاقه اواطرافوکی دتوپکیانوڅخه هیڅ شخص هم مکمل تسلط نه درلودي نوبناءپردغه
خبره دمذکوری علاقی دتوپکیانو تصرفات صحیح نه دي اوسابقه قوماندان چونکه
دقاضی حیثیت نه درلودی نوکه ددوی په اجازه چاکومه ځمکه اباده کړی وي امیر
المؤمنین کولاي شی چې هغه ورڅخه قبض کړی مسئله داده چې په ځمکه مملوکه یا
موقوفه اویاسلطانیه کښی مستاجر تعمیر بناء کړی په اذن دمالک یادناظر په شرط دقرار
نوبانی لره حق دقرار شته په دې شرط چې اجرة مثل دمځکی قطع نظر دبناءڅخه اداکوي
حاصل دادی په خالی نمره باندي کرایه اخستل جوازلری:

ثم ان الظاهر ان البلا دالتی ليست تحت حكم سلطان بل لهم امير منهم مستقل بالحكم عليهم
بالتغلب اوباتفاقهم عليه يكون ذالک الامير فی حكم السلطان فيصح منه تولية القاضی عليهم (
ردالمحتار ج۴ ص۳۴۳)ويملک الامام اقطاع الموات فلو اقطع الامام انسانا فتركه ولم يعمره
لايتعرض له الی ثلاث سنين فاذامض ثلاث سنين فقد عاد مواتا وله ان يقطعه غيره والملک فی
الموات يثبت بالاحياء باذن الامام عندابی حنيفة رح وعندابی يوسف رح ومحمد رحمهما الله
يثبت بنفس الاحياء الخ(الفتاوی الهندية ج۵ ص۳۸۶ وردالمحتار ج۵ ص۳۰۷)قال فی جامع
الفصولين وغيره بنى المستاجر اوغرس فی ارض الوقف صارله حق القرار وهو المسمی
بالكردارله الاستبقاء باجر المثل آه (ردالمحتار ج۴ ص۱۸)

سئل فی جماعة یملکون مکانااستاجره منهم رجل بازید من اجر المثل وآذنوه بالبناء فیه لیکون له خلوا بحق البقاء والقرار فبنی وعمر حسب الاذن منهم وجعله معد اللصاغة و وضع یده علیه مدة نحو اربع سنوات ثم باع ذالک الخلو لرجل آخر ووضع یده علیه مدة تزید علی خمس عشرة سنة وهو یدفع اجرة المثل وزیادة للمالکین ثم بعد تلک المدة قام المالکون الان یریدون ابطال ذالک الخلو واجارة المکان لغیره ویزیدون علیه الاجرة تعنتا فهل اذاکان ذالک الخلو ثابتا باعترافهم واطلاعهم واخذ هم الاجرة تلک المدة لایجابون بماذکر ولایو اجرونه لغیره حیث کان یدفع صاحب الخلو اجرة المثل وزیادة (اجاب) اذاثبت الخلو المذکور مستوفیا شرائط الصحة وواضع الید قائم بدفع اجر مثل ذلک المکان بقطع النظر عما احد ثه فیه لایکون لمالکی المکان المذکور ابطال الخلو بدون وجه شرعی ولااجارة المکان من غیر صاحب الخلو(الفتاوی المهدیة ج۵ ص۴۹)

تقسیم دمرعي دخلکوترمنځ څنګه دی ؟

پوښتنه: به اداره محترم دارالافتاء شورای مرکزی علماء کرام السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته محترم احترامانه خواهش بلکه عرض است که لطفاواحسانا درحصه مرعی که یک قسم زمین مباحه بوده ومتروکه عمرانات یادمیشودواهالی قریه هامشترکاازان دریک حوکات محدودو معلوم استفاده مینمایند وتصرف مالکانه دارن درست نبوده ایاتقسیم ان درمین اهالی جائزاست یانه اگرباشد بکدام طریق؟

اجروکم علی الله بااحترام مع الاکرام-

(المستفتی مولوی لعل محمد ۲۷-۴-۱۳۷۵)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب

جائزنیست برای اهالی قریه هاکه بعض ازانهاویاهمه آنهاتحویل وتغییربدهند مرعی رابرای غیرآن منافع که مرعی دراصل برای آن وضع گردیده لهذاتقسیم مرعی درمین اهالی درست نیست ونیزجائزنیست که ان آهالی مرعی راازدیگران منع کنندزیراکی آن مرعی ملک ایشان نیست ونیزبرای امام هم جائزنیست که اقطاع آن مرعی بکندبرای یک شخص زیراکه درآن ضرراست بمردم وهرگاه که مرعی ملک نیست ودرتقسیم ملک شرکاء شرط میباشدازین جهت هم تقسیم مرعی صحیح نیست

اذابنی اوغرس فی ارض متروکة لمنافع العامة کالطریق والمرعی فانه یؤ مربالقلع فی کل حال ای ولوکان القلع مضر اباالارض اوکان قدبنی اوغرس بتاویل ملک اذلیس لبعض العامة اولکلهم

اذااجتمعوا ان یحولواهذه الارض لغیر ماوضعت له فی الاصل ۱۲(شرح المجلة لسلیم باز ص۵۰۴)
مایکون تبعا لبعض القری مرعی لمواشیهم ومحتطبًا لهم فهی حقهم لایجوز للامام ان یقطعها من
احد لان فی ذالک ضررا بهؤلاء ولکن ینتفع بالحطب والقصب اللتی فیها هؤلاء وغیرهم ولیس لهم
ان یمنعوها عن غیرهم لانها لیست بملک لهم (تحفة الفقهاء ج۳ ص۳۲۲) شرط المقسوم کونه
ملک الشرکاء حین القسمة فاذاظهر مستحق للمقسوم بعد القسمة بطلت الخ . (مجلة الاحکام
المادة ۱۱۲۵)

مولانامحمد مسلم حقانی مولوی عبدالحکیم عفی عنہ مولاناعبداللہ مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

په مرعي کي نه تغیر کول جائزدی نه بیع اونه خوک ځني منع کیدلای شي

پوښتنه : بریاست محترم دارالافتاء مقام شورای مرکزی تحت مکتوب(۴۶) ۲۴-۴-۷۵ مدیریت املاک ولایت فراه استهدا
مورصت ورزیده که درولسوالی بکواه یکمقدار اشخاص زیاد مسکونین دائمی آن ولسوالی درساحات لامزروع وعلف چرها بنام مورث خود
قلدارد کرده وتوسط اسناد عرفی بدون سلسله دفتراملاک بالای یکدیگر بفروش میرساند که فروشات آن به چهل ملیون افغانی بالغ می شود که
درسال ۱۳۷۵ ازنیروانان موضوع باثبات رسیده است که درقیمت اخذ پول خریدوفروش خلاف مقررات که صورت گرفته مقام
ولایت درمورد چنوع اجرات عمل نماید که این موضوع تحریر ولایت فراه موجب غور مزید کتب شرعی می نماید که ریاست
شمادرموردشان معلومات ابراز نظر مسائل شرعی واضح نمایند۔

(مولوی خلیل الله فیروزی رئیس مقام عالی ریاست تمیز)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب :

جائزنیست برای اهل قریه ها نه برای بعض آنها ونه برای جمیع شان که تحویل وتغییربدهند آن زمین راکه باشد برای منافع عامه مانند مرعی به
غیرآن منافع که آن زمین وضع شده باشد برای آن دراصل پس فروختن مرعی درست نیست ونیز جائزنیست که اهل قریه ها منع کنند

غیر ایشان را از مرعی زیراکه مرعی ملک نیست برایشان و چون مرعی ملک ایشان نیست پس ازین جهت هم فرختن صحیح نمیشود و برای امام هم درست نیست که اقطاع مرعی را بشخصی بکند زیراکه در آن ضرراست بمردم:

اذابنی اوغرس فی ارض متروکة لمنافع العامة کالطریق والمرعی فانه یؤمر بالقلع فی کل حال ای ولوکان القلع مضرا بالارض اوکان قدبنی اوغرس بتاویل ملک اذلیس لبعض العامة او لکلهم اذااجتمعو الن یحولواهذه الارض لغیرماوضعت له فی الاصل(شرح المجلة لسلیم باز ص۵۰۴)مایکون تبعا لبعض القری مرعی لمواشیهم ومحتطبا لهم فهی حقهم لایجوز للامام ان یقطعها من احد لان فی ذالک ضررا بهؤلاء ولکن ینتفع بالحطب والقصب اللتی فیها هؤلاء وغیرهم ولیس لهم ان یمنعو ها عن غیرهم لانها لیست بملک لهم (تحفة الفقهاء ج۳ ص ۳۲۲)

(نوت) اگر زمین مذکور موات باشد هم بدون اذن امام وبدون احیاء فروختن آن صحیح نیست

مولوی محمد مسلم حقانی مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی عبدالله مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

په مرعي کي دسرای جوړول احیاءده کنه ؟

پوښتنه : په مرعی کي دسکنی لپاره سرای کوټې جوړول احیاء ده کنه ؟

(المستفتی مولوی حمد الله فائز)

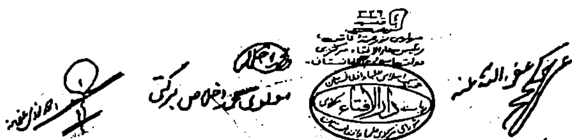
بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

سرای جوړول په مرعی کښی احیاء ده لکن احیاء د مرعی جائز نه ده نه ئې امام اقطاع کولاي سی او نه ئې خلق پخپله احیاء کولاي سی:

اذابنی اوغرس فی ارض متروکة لمنافع العامة کالطریق والمرعی فانه یؤمر بالقلع فی کل حال ای ولوکان القلع مضراباالارض اوقدبنی اوغرس بتاویل ملک اذلیس لبعض العامة اولکلهم اذااجتمعواان یحولوا هذه الارض لغیر ماوضعت له فی الاصل شرح المجلة لسلیم باز ص۵۰۴) ومایکون تبعا لبعض القری مرعی لمواشیهم ومحتطبا لهم فهی حقهم لایجوزللامام ان یقطعها من احد لان فی ذلک ضررا بهؤلاء ولکن ینتفع بالحطب والقصب اللتی فیها هؤلاء وغیرهم ولیس لهم

ان يمنعو ها من غيرهم لانها ليست بملک لهم (تحفة الفقهاء ج۳ ص۳۲۲) ولا يجوزاحياء ماقرب من العامر بل يترک مرعى لهم ومطرحا لحصائدهم لتعلق حقهم به فلم يكن مواتا (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ج۵ ص۳۰۸)

مولوی عبدالحکیم عفی عنہ مولانا عبداللہ مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

ارتفاق څه ته وائي

پوښتنه: حقیقت دارتفاق عبارت له څه شئ څخه ده چې کله کله تری نفع اخلی او که هغه ده چې استغناؤرڅخه نه وی یعنی دغه انتفاع بل ځای نه حاصلیږی.

(المستفتي مولوی حمد الله فائز)

رئيس محاكمه ولايت پکتکا

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الله تعالى

په ارتفاق کی اختلاف دی امام محمد ارتفاق حقیقه معتبروی اوابویوسف رح ارتفاق حکمی معتبروی:

ويشترط عندابي يوسف رح كونها بعيدة عن العامر لان الظاهر ان مايكون قريبا من القرية لاينقطع احتياج اهلها اليه كمرعى مواشيهم وطرح حصائد هم فلايكون مواتا وحد البعد ان يكون في مكان بحيث لوصيح من اقصاه لايسمع فيها وعند محمد رح ان لاينفع بها اهل العامر ولوقريبة منه (مجمع الانهرج۲ ص۵۵۷):

اكثر الفقهاء رحمهم الله تعالى رايه دامام محمد رح مختار کړی ده ظاهر الرواية ئې بللی دی اوفتوی پرکړی ده همدغه قول داوسنی زمان سره موافق دی ځکه خلق زیادت سوه اواحتیاج ئې وبناؤ اوزراعت ته ډیرسواوقول دابی یوسف رح هم ددغه قول څخه ډیربعد نه لری ځکه چې نعره داخرڅخه دبناء معتبردی نه داخرڅخه دمعموری زمکی اوبعض فقهاء اوسط اوازمعتبرکړی اواکثر فقها اوچت اوازمعتبرکړی دی:

واعتبر محمد عدم ارتفاق اهل القرية به وبه قالت الثلاثة وقلت وهذا ظاهر الرواية وبه يفتي كمافي زكاة الكبرى ذكره القهستاني وكذافي البرجندى عن المنصور عن قاضيخان ان الفتوى على قول محمد رحمة

الله تعالی (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج۵ ص۳۰۷) هکذافی البدائع ج۶ ص۱۹۴ والفتاوی الهندیة ج۵ ص۳۸۶)ویعتبر الصوت من طرف الدور لاالاراضی العامرة(الطحطاوی علی الدرالمختار ج۴ ص۲۱۴ ردالمحتار ج۵ ص۳۰۷ قاضی خان علی هامش الهندیة ج۱ ص۲۷۸)وعنه فی روایة اخری یقوم الرجل فی اخر العمران ویصیح صیحة وسطا الخ (وبعدعدة اسطور) وقال ابو عبدالله الجرجانی رحمه الله یعتبر الصوت علی قدر اذان الناس فی العادة من غیر ان یجهدنفسه (قاضیخان علی هامش الهندیة ج۱ ص۲۷۸)

مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی عبدالله مولوی نور محمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

په قلعه جوړولو احیاء ثابتیږی کنه؟

پوښتنه :درمبوط ذکرکرده که انماالاحیاء جعل الارض صالحة للزراعة بناء به این تعریف معلوم میشود که بناء وقلعه عمارت کردن احیاء نیست استفتاء ما این است که بواسطه عمارت قلعه احیاء می آید یانه اگراحیاء می آید باید درمرافق ومرعی عمارت قلعه نکردد.

(المستفتی مولوی حمدالله فائز)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الله الوهاب

آن که درمبوط ذکرکرده انماالاحیاء جعل الارض صالحة للزراعة تعریف نوع واحد ازاحیاء است والنوع اخر نیزدارد که درکتب فقه مذکوراست وغیرمخفی است لمن له ادنی تأمل بناء برآن عمارت کردن قلعه درمرعی جائز نیست

مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی عبدالله مولوی نور محمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

دارتیاپرمهال په مرعي کي تقسیم یاعمارت کیدای شي کنه؟

پوښتنه : اگر برای اهالی قریه احتیاج پیدا شود که در مرافق و مرعی عمارات قطعه ها نماید بعد اتقسیم مرعی صحت دارد یا نه اگر ندارد احتیاجات مذکوره چطور رفع کرددو اگر برای بعض اهالی قریه احتیاج عمارت باشد و برای دیگران نباشد محتاجون میتواند که عمارت درمرعی بدون اجازه باقی اهالی نماید (المستفتي مولوی حمد الله فائز)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب حامدا ومصليا

برای اهالی قریه عمارت کردن درمرعی جائز نیست خواه احتیاج دارد یا نه برای جمیع اهالی ونه برای بعض:

اذابنى اوغرس فى متركة لمنافع العامة كالطريق والمرعى فانه يأمر بالقلع فى كل حال اى ولوكان القلع مضرابا لارض اوقدبنى اوغرس بتأويل ملك اذليس لبعض العامة اولكلهم اذااجتمعواان يحولواهذه الارض لغير ماوضعت له فى الاصل (شرح المجلة لسليم باز ص۵۰۴) ومايكون تبعا لبعض القرى مرعى لمواشيهم ومحتطبا لهم فهى حقهم لايجوز للامام ان يقطعها من احد لان فى ذلک ضررابهؤلاء ولكن ينتفع بالحطب والقصب اللتى فيها هؤلاء وغيرهم وليس لهم ان يمنعوها عن غيرهم لانهاليست بملک لهم (تحفة الفقهاء ج۳ ص۳۲۲)

عبدالحکیم عفی عنه مولوی عبدالله مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

دمرعي تعریف په مرور دزمان مرعي ملک گرځي کنه په مرعي کي حکومت تصرف کولای شي کنه اودکلي اومرعي ترمنځ وباله مانع له مرعي والي گرځي کنه؟

پوښتنه : په حضور دجناب جلالت ماب رئیس صاحب دارالافتاء وعلماء کراموته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته محترم څرنگه چې دمرعی په مسئله کښی ځمااشتباه په بعض نقطوکی سته نوکه دلاندي استفتاء مطابق څه معلومات راکړه شی ډیر لطف به وی (۱) مرعی کوم شئ دی په مرور دزمان دچاملک گرځی اوکنه اودارنگه په ابادی سره اوابراءد بعضواعتبارلری که څنگه (۲) حکومت دوقت ئې چاته ورکولای شی که څنگه (۳) هغه

ویاله چې حکومت یاخلق ئې وکاږی اواهل قریه هم په شریکان وی اواهل قریه پلونه اوګودرونه پردغه بیاله ثابت وی آیادغه ویاله دمرعی مانع کیدلاي شی که څنګه؟ فقط په درناوی. (ستاسوورور مولوی عبد العلی هلمندي)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب والله الموفق للصواب داستفتاء په اول سوال کی دری سوالونه صراحة دی هغه دا (۱) مرعی کوم شئ دی (۲) مروردزمانی اعتبارلري کنه اوپه مروردزمانی دچاملک ګرځی کنه (۳) ابراء د بعض اعتبارلری اوکنه اویوسوال ضمنی دی هغه دادی چې مرعی په ابادی سره دچا ملک ګرځی اوکنه جواب داول جزء دادی (۱) مرعی هغه شئ دی چې مقبره دمړووی ددغه ښار(۲) مرعی هغه ځای دی چې ځای دلوبود کوچنیانووی (۳) مرعی هغه ځای دمواشی ددغه ښاردی تفصیل دادی چې ځمکه پردوه قسمة ده (۱) ځمکه هغه ده چې دچاملک وی (۲) ځمکه هغه ده چې دچاملک نه وی هغه ځمکه چې دچاملک وی هغه بیا پردوه قسمه ده (۱) ځمکه هغه ده چې هغه اباده ځمکه وی (۲) ځمکه هغه ده چې خراب وی اوهغه ځمکه چې دچا ملک نوی هغه هم پردوه قسمه ده (۱) ځمکه هغه ده چې دمنافع څخه دښاروی اومحتطبا لهم اوځای دمواشی ددغه ښاروی (۲) ځمکه هغه ده چې نه دمنافع څخه دښاروی اونه ځای دمواشي ددغه ښاروی چې دغه ځمکی ته مړه ځمکه وایي نوهغه ځمکه چې دمنافع دښاروی اوځای دمواشی وی هغه مرعی ده لکه په(بدائع الصنائع ج۶ ص۱۹۲)کی وایي:

الکلام فی الموضعین فی بیان انواع الاراضی وفی بیان حکم کل نوع منها (۱) اماالاول فالاراضی فی الاصل نوعان ارض مملوکة وارض مباحة غیرمملوکة والمملوکة نوعان عامرة وخراب والمباحة نوعان ایضاًنوع هومن مرافق البلدة محتطبا لهم ومرعی لمواشیهم ونوع لیس من مرافقها وهوالمسمی بالموات آه اودارنګه په الفقه الاسلامی کی لیکلی دی(ج۵ ص۵۴۲) الاراضی نوعان ارض مملوکة وارض مباحة و المملوکة نوعان عامرة وخراب والمباحة ایضا نوعان نوع هومن مرافق البلد للاحتطاب ورعی المواشي ونوع لیس من مرافقها وهو الارض الموات اومایسمی الآن املاک الدولة العامة والمقصود بالارض العامرة هی التی ینتفع بها من سکنی اوزراعة اوغیرها واماالارض الخراب فهی المعروفة بالارض المملوکة العامرة وهی التی انقطع ماءها اولم تستعمل لسکنی اواستثمار اوغیرها

او همدارنګه په تحفة الفقهاء(ج۳ ص۳۲۱)کې لیکلي:
واماالحکام الاراضی فهی انواع ارض مملوکة عامرة لایجوز لاحد التصرف فیها والانتفاع بها الابرضاصاحبها والثانیة ارض خراب ا نقطع ماءها وهی ملک صاحبها لاتزول عنه الاباز الته وتورث عنه اذامات وهذااذاعرف صاحبها وان لم یعرف فحکمها حکم اللقطة والثالثة الارض المباحة وتسمی الموات وهی نوعان اولهمامایکون تبعا لبعض القری مرعی لمواشیهم ومحتطبا لهم فهی حقهم لایجوز للامام ان یقطعها من احد لان فی ذلک ضررا بهؤلاء ولکن ینتفع بالحطب والقصب التی فیها هؤلاء وغیرهم ولیس لهم ان یمنعوها من غیرهم لانها لیست بملک لهم والحد الفاصل ان یسمع صوت من أدنی الارض المملوکة الیه فمالم یسمع صوته فیه فهی لیست بتابعة لقریتهم والثانی مالایکون تبعا لقریة من القری فهی علی الاباحة من احیاها باذن الامام فعند ابی حنیفة رحمه الله تعالی تکون ملکا له وعند هما بغیر اذن الامام تصیر ملکا له ویصیر هواحق بهامن غیره ملکا -

جواب ددوهم جزء دادی چې مروردزمانی اعتبار نه لری په مرعی کی لکه په مجلة الاحکام ۱۶۷۵م کی لیکلي:
لااعتبارلمرور الزمان فی دعاوی المحال التی یعود نفعها للعموم کالطریق العام والنهر والمرعی مثلا لوضبط احد المرعی المخصوص بقریة وتصرف فیه خمسین سنة بلانزاع ثم ادعاه اهل قریة تسمع دعواهم اوهم دارنګه په الفتاوی الکاملیة ص۱۱۸ کښې لیکلي سئلت عن الدعوی فی الطریق والنهر والمرعی ونحوها من المنافع العائدة الی العموم هل یعتبرفیها مرور الزمان حتی لاتسمع فیها الدعوی بعدخمسة عشرعام اوبعد ستة وثلاثین سنة فالجواب انه غیر معتبر فیها فتسمع الدعوی فیها ولوبعد مرور خمسین سنة کمافی المجلة للاتاسی من المادة ۱۶۷۵-

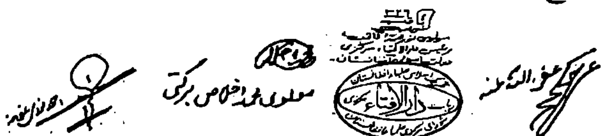
جواب ددریم جزء دادی چې ابراء دبعضواعتبارنه لری ځکه دغه بعض ملکیت نه لری لکه په الفقه الاسلامی ج۵ ص۵۴۳ کي لیکلي دي:
ولکن ینتفع بالحطب والقصب الذی فی هذه الارض من قبل اهل البلدة وغیرهم و لیس لهم ان یمنعوها عن غیرهم لانها لیست مملوکة لهم آه اوهمدارنګه په تحفة الفقهاء کی وائی(ج۳ ص۳۲۲)ولیس لهم ان یمنعوها عن غیرهم لانها لیست بملک لهم ..آه

جواب داستفتاء ددوهم جزء چې حکومت دوخت ئې چاته ورکولای شی کنه جواب ئې دادی چې نه شی ورکولای لکه په(الفقه الاسلامی ج۵ ص۵۴۲)کی لیکلي:

الارض الموات نوعان احدهما ماكان من مرافق اهل بلدة يستعمل مرعى لمواشيهم ومحتطبا لهم اومقبرة لموتاهم اوملعبا لصغارهم سواء كانت داخل البلدة ام خارجها فيكون حقالهم لاموانا فلايجوز للامام ان يقطعه لاحد لمايترتب عليه من الاضراراباهل البلدة آه اوهمدارنكه په تحفة الفقهاء (ج۳ ص۳۲۲)كښي ليكلي والثالثة الارض المباحة وتسمى الموات وهى نوعان احدهما مايكون تبعا لبعض القرى مرعى لمواشيهم ومحتطبا لهم فهى حقهم لايجوز للامام ان يقطعها من احد لان فى ذلک ضرر ابهؤلاء ولکن ينتفع بالحطب والقصب التى فيها هؤلاء وغيرهم وليس لهم ان يمنعوها عن غيرهم لانها ليست بملک لهم ...آه

جواب داستفتاء ددريم جزء آيا دغه وياله دمرعى مانع كيدى شي كنه جواب ئې دادى هر كله چې مرعى ده منافع څخه دښارسوه اوس كه مرعى دبياله پرهره غاړه وى كه پردى غاړه وى اوكه پرهغه غاړه وى اومواشى پرتلاى شى اووياله مانع نه وى دمواشى نودغه واله مانع دمرعى نه شوه:

والحد الفاصل فيما يعتبر قريبا من البلدة هوالمكان الذى يسمع فيه الزجل صوت الشخص الذى يناديه من اخر ارض مملوكة الخ(الفقه الاسلامى ج۵ ص۵۴۳)وقال القاضى فخرالدين واصح ماقيل فيه ان يقوم الرجل على طرف عمران القرية فينادى باعلى صوته الى اى موضع ينتهى اليه صوته يكون من فناء العمران لان اهل القرية يحتاجون الى ذالک الموضع لرعى المواشى اوغيره الخ (الفتاوي الهندية ج۵ ص۳۸۶)

مولوى ذاهدالحقانى مولوى محمداخلاص بركتى مولوى عبدالحكيم عفى عنه مولوى احمدنورى عفى عنه مولوى نورمحمد ثاقب رئيس دارالافتاء دولت اسلامى افغانستان

ددښتونواوغرونولرګي له مباحاتوڅخه دى كنه ؟

پوښتنه: محترم رئيس صاحب دارالافتاء السلام عليكم ورحمة الله وبركاته محترم درمنطقه ولسوالى معروف بين اشخاص تمام قريه هادرباره چوب هاكوه ودشت خيلى جنجال هاميباشد.بعضى مردم ميگويدكه چوب كوه ودشت مربوط قريه ها يان درتصرف ماد آباواجدادميباشدبكدام كس نميدهم وبعض خلق ميگويدكه چوب هاى كوه هاودشت هامباح است ازين سبب درين شان

خیلی جنجال ها وجنگ ها میباشد وعلماء کرام هم دو طرف است بعض علماء عرف را اعتبار میدهند وایضاً به تصرف ازقدیم اعتبار میدهند به اتکاء مسائل ذیل مسئله مجمع الرسائل ص۱۱۴ وص۱۳۲ وبعض علماء اعتبار بظاهر الروایات اعتبار میدهند وجوب های کوه ودشت مباح گردانند بحکم مسائل ذیل مسئله مادة ۱۳۴۳ ومادة ۱۲۴۴ لهذا موضوع بحضور شامحترم راجع شد طوریکه که لازم دانی هدایت فرمائید والسلام (ازطرف ولسوالی معروف محکمه ابتدائیه)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب

آن چوب ها ومانند آن که در کوه ها ودشت های میباشد مباح اند هرکس ازان استفاده میتواند ضررسان نیست نسبت آن ها به یک قریه ویاجماعة تاثابت نشود ملکیت شخصی ایشان ودرآن امورکه منفعت آن عام میباشد مرورزمان معتبرنیست مروقت دعوی قابل سماع میباشد هرچه عرف است پس گفته میشود که هرعرف هم معتبرنیست چنانچه تفصیل درهمان مجموع رسائل

ابن عابدین موجوداست درجلد دوم ازص ۱۱۴ تاص ۱۴۷ :

المباح هوالمال الذی لم يدخل فی ملک شخص معين ولم يوجد مانع شرعی کالماء فی منبعه و الکلاء والحطب والسجرفی البراری الخ الاستيلاء علی الکلاء والاجام الکلاء هو الحشيش الذی ينبت فی الارض بغيرزرع لرعی البهائم والاجام الاشجار الکثيفة فی الغابات اوالارض غير المملوکة وحکم الکلاء ان لايملک وان نبت فی ارض مملوکة بل هومباح للناس جميعا لهم اخذه ورعيه و ليس لصاحب الارض منعهم منه لانه باق علی الاباحة الاصلية وهو الراجح فی المذاهب الاربعة لعموم ا لحديث الناس شرکاء فی ثلاثة الماء والکلاء والنار واما الجام فهی من الاموال المباحة انکانت فی الارض غيرمملوکة فلکل واحد حق الاستيلاء عليها واخذ مايحتاجه منها وليس لاحد منع الناس منها الخ(الفقه الاسلامی ج۵ ص۵۰۲)ومثله فی البحرالرائق ج۸ ص۲۱۳ الاشجار التی تنبت بلاغرس فی الجبال المباحة غير المملوکة مباحة(مجلة الاحکام ۱۲۴۳م) والحطب فی ملک رجل ليس لاحد ان يحتطبه بغير اذنه وان کان فی غير ملک فلابأس به ولاتضرنسبته الی قرية اوجماعة مالم يعلم ان ذالک ملک لهم و کذلک الزرنيخ والکبريت والثمار فی المرۆج والاودية مضمرات ويملک المحتطب الحطب بمجرد الاحتطاب وان لم يشده ولم يجمعه (ردالمحتار ج۵ ص۳۱۳)وکذافی الطحطاوی ج۴ ص۲۱۸ والهندية ج۵ ص۳۹۲

وشرح المجلة لسليم باز م ۱۲۴۴ يسوغ الاحتطاب من اشجار الجبال المباحة لكائن من كان ويملک الحطب بمجردالاحتطاب ای بجمعه والربط ليس بشرط(مجلة الاحكام م۱۲۵۳)ليس لواحد قبل اخذالشی المباح واحرازه ان يمنع الاخر عنه(مجلة م۱۲۵۵ ومثله فی ۱۲۵۶) لكل واحد كائنامن كان ان يقطف فاكهة مالاصاحب له من الاشجار التی فی الجبال المباحة وفی الاودية والمراعی التی لاصاحب لها م(۱۲۵۹)۔

هرچه آن که مرور زمان معتبر نیست:

سئلت عن الدعوی فی الطريق العام والنهر والمرعی ونحوها من المنافع العائدة الی العموم هل يعتبر فيها مرور الزمان حتی لاتسمع فيها الدعوی بعدخمسة عشرعاماوبعد ست وثلاثين سنة الجواب انه غير معتبر فيها فتسمع الدعوی فيها ولوبعد مرور خمسين سنة كمافی المجلة م۱۶۷۵ الفتاوی الكاملية ص۱۱۸ واللّٰه اعلم وعلمه اتم

مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی نذ احمد الحقانی مولوی عبدالحکیم عفی عنہ مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

دغره له لرګيو ځنځه خوک منع کولای شي کنه اوتقسيم پکي کول څنګه دی؟

پوښتنه : علماء کرام درین مسئله حکم شرعی چیست مردمان که در مناطق اطراف ولایت کوهستان افغانستان حصه های کوه ها وسله های رابقدرضرورت دائمی زمستانی هرقریه ازمدت قدیم نسبت هیزم وخاروعلف های کوهی راطور متعین تقسیم دارند که هرقریه ازحصه خود تجاوز کرده نمیتواند که به حصه قریه دیگری برود استفاده کند آیا مطابق شرع خواهد بود یاخیر درصورتیکه ازشرع مخالف نباشد حکومت وقت میتواند آن تقسیم راباطل کند یاخیر بینواتوجروا۔ (علماء ولایت غور)

بسم اللّٰه الرحمن الرحيم

جواب داستفتاء دارنګه دی په ۳ شيانوکی لکه اوبه اورلرګی په دغوکی ټوله خلق شريک دی په دی شرط چې داغه ۳ شيان به محرزاوساتلی نوی اوشخصی به نه وی مثلالکه اوبه په کوزاومنګی کی به نه وی نوبيا خلق شريک دی اوکه شخصی وی بيا خلق پکښی شريک نه دی اوس که هرچاداغه مشترک شيان تقسيم کړه ويش اوتقسيم ئې صحيح نه دی تقسيم

وعرف او اصطلاح هلته اعتبارلری چې حکم شرعی او دلیل شرعی نه وی او دلته حدیث شته پرشراکت گواه اودلیل دی:
(هکذافی الدرالمختار ج۵ ص۳۰۸)فلومنعهم المقطع کان بمنعه متعد یا وکان لما اخذه مالکا هکذا المسلمون شرکاء فی ثلاث فی الماء والکلاء والنار وهکذافی شرح المجلة لسلیم باز مادة۳۶) العادة محکمة.... وانماتجعل العادة محکما فی الاموالتی لانص فیها وهکذافی مجمع الانهر (ج۲ ص۵۶۲)المسلمون شرکاء ...آه
وهکذافی بدائع الصنائع (ج۶ ص۱۹۳) الناس شرکاء فی ثلاث:
همدارنگه مرعی دخلگوپه مابین کی شریک ده چې نزدی اودنفع ځای یی تقسیم اوابراء دبعضی خلگونه ده صحیح اودعوی دنوروخلگوپکښی صحیح ده په وقت تیریدوسره دعوی نه ده باطله:
هکذافی شرح مجلة الاحکام مادة ۱۶۷۵)لااعتبار لمرورالزمان فی دعوی المحال التی یعود نفعها کالطریق العام والنهر والمرعی مثلالوضبط احد المرعی المخصوص بقریة وتصرف فیه خمسین سنة بلانزاع ثم ادعاه اهل قریة تسمع دعواهم (هکذافی الکاملیة ص۱۱۸)سئلت عن الدعوی فی الطریق آه هل یعتبر فیها مرور الزمان فالجواب انه غیرمعتبرفیها فتسمع الدعوی فیها ولوبعد مرورخمسین سنة هکذافی شرح المجلة للاتاسی ۱۶۷۵) وهکذافی الفقه الاسلامی ج۵ ص۵۴۳ ولکن ینتفع بالحطب آه....ولیس لهم ان یمنعوها عن غیرهم لانها لیست مملوکة لهم والله اعلم بالصواب

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی محمود میوندوال مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

په تقسیم کي داوبوهغه قدیمه طریقه معتبره ده

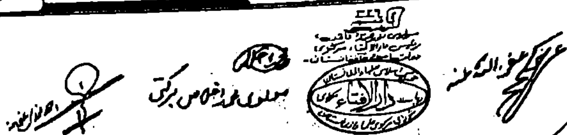
پوښتنه:زه عبدالصمد دارغستان دولسوالی اوسیدنکی دارنگه عرض وړاندی کوم محترم زموږ دارغستان اولسوالی دباکلز رپه کلی کښی یوه واله چې ددیري مودی څخه پراته (۸) شواروزه باندی ویشل سوی ده چې د هر نفر حق دپخواڅخه معلوم دی اوپه قبالوکی هم ذکرشوی دی اوس داولس په مشوره اوهمکاری یوه نوی ویاله کښل شوی ده چې ځنی خلک وائې چې دغه ویاله باید پر(۱۲) دولس شواروزه باندی وویشل شی اوهغه

دپخواپه شکل ئې نه پریږدو نوزه ستاسې محترم څخه هیله لرم چې ماته شرعی حکم راکړې
چې دغه ویاله هغه دپخواپه شکل وویشل شی اوکه څنګه چې ستاسی دحکم مطابق موږ په
خپل منځ کښې دغه ویاله وویشواودهریوه حق به معلوم شی په احترام۔

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب

تقسیم داوبوچې په عرف اوپه زمان قدیم کښې په کومه طریقه اوپه کومه اندازه شوی وی
هغه تقسیم معتبردہ ځکه قدیم پاته کیږی په خپل قدم باندی نوصحیح نه ده له طرفه دبعض
شرکاء مطالبه دبل تقسیم بیاهم که کوم تغیر راځی نورضادټولو شرکاء به ضروری وی:
ویترک علی حاله کما کان قبل الیوم لانها قسمت مرة فلایکون لبعضهم ان یطالب بقسمة اخری
ثم الاصل ان ماوجد قدیما فانه یترک علی حاله ولایغیر الابحجة (الفتاوی الهندیة ج۵ ص۳۹۷
کتاب الشرب) (ولیس لاحد من الشرکاء) فی النهر (ان یشق منه نهر اوینصب علیه رحی
)الارحی وضع فی ملکه ولایضر بنهر ولابماء وقایة (اودالیة کناعورة اوجسر اوقنطرة (اویوسع
فم النهر اویقسم بالایام و) الحال انه (قد کانت القسمة بالکوی) بکسر الکاف جمع کوة بفتحها
الثقب لان القدیم یترک علی قدمه لظهور الحق فیه (اویسوق نصیبه الی ارض له اخری لیس له
منه) ای من النهر (شرب بلارضاهم) یتعلق بالجمیع ولهم نقضه بعد للاجازة ولورثتهم من بعدهم
(الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج۵ ص۳۱۵) (سئل فیما اذااختصم جماعة فی شرب
بینهم فهل یقسم علی قدر اراضیهم (الجواب) نعم یقسم بینهم علی قدر اراضیهم والمسئلة فی
الملتقی والتنویر من الشرب (اقول) وهذااذالم تعلم الکیفیة فی الزمان المتقادم کمافی البزازیة
فلوعلمت یبقی القدیم علی قدمه تنقیح الفتاوی الحامدیة ج۲ ص ۲۳۴ (ولاان یقسم بالایام
اومناصفة بعدکون القسمة) من القدیم (بالکوی) بکسر الکاف جمع کوة بفتحها وقدیضم الکاف
فی المفرد فالجمع کوی کعروة وعرای ویجوزفیه المدو القصر والمراد ثقب فی الخشب اوالحجر
لیجری الماء الی المزارع اوالجداول ای لیس لواحد منهم ان یقسم بالایام ولامناصفة مع ان القسمة
قد کانت من القدیم بالکوی وکذالا یجوزان یقسم بالکوی وقدکانت بالایام لان القدیم یترک علی
قدمه الا ان یرضی الکل (مجمع الانهر ج۲ ص۵۶۶)

مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولانا محمد مسلم حقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

تقسيم دشرب آياپريخواني طريقه پاتيرې كه خنكه؟

پوښتنه : ذوالعزو الاحترام اعنی فاضل ودانشمند جناب رئیس صاحب دارالافتاء السلام علیکم امابعد محترم در ولایت فراه آب دریائی آن در موسم بهار زیاد میشود در بعضی سالها و بعض سالها نهایت کم میشود که حتی گندم هم نمیشود علاوه بر سبز یجات و بعض جویهائی آن نتره یا قلب میباشد آب مساویانه توضیح میشود و بعضی جویای آن بلد در بلند جوی نیز مساویانه تقسیم شده است و در پایان آن کدام تقسیمات مساوی نیست و بعض جویا در پایان آن نتره و یا قلب جور شده و بلند آن نتره و یا قلب نیست اکنون بعضی مشاجرات جاری شده که یکجا الی ۲ جاء در جوی از سالهای قدیم مساویانه آب تخمین توضیح میشده است الان چنان مشاجرات بوجود آمده که میگویند که اراضی ما زیادتر میباشد و از شما کمتر باید آب بقدر اراضی تقسیم شود ما در گذشته رضا بوده ایم اکنون رضا نیستیم مثلاً یکطرف ۵۰۰ جریب منبته یا محوطه میباشد دیگر طرف سه صد ۳ جریب بعض علماء میگویند که مشاجرات در آب باید بقدر اراضی آب آن تقسیم شود و بعض علماء میگویند که القدیم یترک علی قدمه آیا این عبارت مطلق میباشد یا مقید به عدم ضرر و طرف که اراضی شان کثیر میباشند نهایت متضرر میشوند درین باره توضیح و فتوای که محتوی بر همه جانب باشد میخواهم والسلام بااحترام

(مولوی نوراحمد احمدی رئیس محکمه مرافعه ولایت فراه)

بسم الله الرحمن الرحيم

تقسیم آب جویها مشترک بقدر اراضی آنجا میشود که در آنجا کدام تعینات حصص آب در زمانه قدیم نشده باشد و اگر تعینات شده باشد بر آن میماند و هیچ تغیر نمی پذیرد ظاهراً که تعارض و تدافع در اقوال علماء بنظر میآید که بعضی میگویند در مشاجرات آب باید

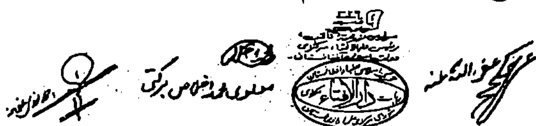
بقدر اراضی آب آن تقسیم شود وبعض میگویند که القدیم یترک علی قدمه حقیقتا هیچ تعارض بوجود نیامده تقسیم آب بقدر اراضی در انجاصورت میگیرد که در انجا تعین وتقسیم قدیمی صورت نگرفته باشد والقدیم یترک علی قدمه محمول میشود بر آن محل که کدام تعین وتقسیم قدیمی داشته باشد ودر صورت آخیر اگر به اجازت کل شرکاء جوئی مشترک کدام یک تقسیم جدید به وجود آید ممانعت نیست:

نهر بين قوم اختصموافى الشرب فهوبينهم على قدر اراضيهم (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ج۵ ص۳۱۵) (قوله اختصموافى الشرب) اى ولاتعرف الكيفية في الزمان المتقادم بزازية ردالمحتار ج۵ ص۳۱۵ وسألته عن نهر بين رجلين له خمس كوى من هذاالنهر الاعظم بين قوم لكل واحد منهم نهر منه فمنهم من له كوتان و منهم من يكون له ثلاث فقال صاحب الاسفل لصاحب الاعلى انكم لتأخذون اكثر من نصيبكم لان رفعة الماء وكثرته من أعلى النهر قدجعل في كواكم شيئا كثير او لايأ تينا الاوهو قليل غائر فنحن نريدان ننقصكم بقدر ذلك ونجعل لكم اياما معلومة ونسد فيها كواولناايامامعلومة تسدون فيها كواكم قال ليس لهم ذلك ويترك على حاله كماكان قبل اليوم لانها قسمت مرة فلايكون لبعضهم ان يطالب بقسمة اخرى ثم الاصل ان ماوجد قديما فانه يترك على حاله ولايغير الابحجة (الفتاوى الهندية ج۵ ص۳۹۷)اى ليس لواحد منهم ان يقسم بالايام ولامناصفة مع ان القسمة قدكانت من القديم بالكوي وكذالايجوز ان يقسم بالكوى وقدكانت بالايام لان القديم يترك على قدمه الاان يرضى الكل(مجمع الانهر ج۲ ص۵۶۶) (سئل) فيمااذااختصم جماعة في شرب بينهم فهل يقسم على قدراراضيهم (الجواب) نعم يقسم على قدر اراضيهم والمسئلة في الملتقى والتنوير من الشرب (اقول) وهذااذالم تعلم الكيفية في الزمان المتقادم كمافى البزازيه فلوعلمت يبقى القديم على قدمه (الفتاوى تنقيح الحامدية ج۲ ص۲۹۴)

اما هرچه که آنست که این ضابطه مذکوره درذیل استفتاء که القدیم یترک علی قدمه مطلق میباشد یامقید بعدم ضررتاحدی که فقهای کرام بیان این ضابطه کردند مقید بعدم ضرر نمودند وگفتند که اگر بعضی شرکاء راضرربود در قسمت قدیم امام راجائزاست که قسمت جدید بکند تاکه نافع گردد برای همه شان:

اقول لولزم من بقاء القديم على قدمه ضرر على بعضى الشركاء بان قل ماء النهر كمايكون في بعض

السنین و کانت کوة احدهم فی اعلی النهر تاخذ اکثر ماء النهر فلایبقی لشرکائه مایکفی اراضیهم ینبغی ان یفتی بماذکره القهستانی عن شیخ الاسلام(شرح المجلة للاتاسی ج۴ ص۱۹۸)وهم چنین درهمین صفحه شرح المجلة للاتاسی مذکوراست ثم قال وذکر القهستانی وتبعه العلائی فی شرح الملتقی عن شیخ الاسلام انه استحسن المشایخ ان یقسم الامام بالایام ...الخ وانت خبیر بان ماستحسنه مشایخ الانام من القسم بالایام فیه دفع الضرر العام و قطع التنازع والخصام اذ لاشک ان لکل فی هذاالماء حقا فتخصیص اهل الاسفل به حین قلة الماء فیه ضررلاهل الاعلی وکذا تخصیص اهل الاعلی به فیه ذلک مع العلم بانه مشترک بین الکل فلذااستحسنوا ماذکرو ارتضوه الخ ....(ردالمحتار ج۵ ص۳۱۶)والله اعلم

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

په قدیمه ویاله کي نوی تکیران جوړول څه حکم لري

پوښتنه :وحضورته د رئیس صاحب دارالافتاء السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته وبعد :

آب تقسیم شده بر بساطین واراضی وطن وقریه کلان ازقدیم الزمان که همگی ازاهل وطن وقریه همان تقسیم سابق وقدیم درحین حیات درزندگی خویش قناعت کرده ورضا داده اندوبعد ازان بمرور زمان خریداری جدیده اراضی واملاک همراه حصه آب هم بمیان آمده ازجانب بعضی آهالی وطن ساکنان قریه ویس ازین دربسیاری زمان متاخر بعض احقاء اموات گذشته ازجهان برخلاف مرضی اکثرین ازآهالی وطن میخواهد که نقشه قدیم آب تقسیم شده راتغیر دهد وازان طرز قدیم انصراف وانحراف دارد طرز جدید رااتخاذ نماید مثل تکیران نوپخته ی مثل آن وباقی ازاهل وطن برقرار سابق وقدیم قناعت ورضاء داده تغیروتبدیل رانمی پذیرند ونمی خواهند ونمی جویند آیا حق بجانب کیست وچه باید کرده شود وکتب مذهب مهذب چه میفرماید دراین مسئله بینواتوجروا فقط والسلام بامید کامیابی تان

(المستفی حافظ عبدالمجید مسئول قوماندان آمنیه قندهار)

بسم الله الرحمن الرحيم

ومنه الاستعانة على الصواب

هغه واله چې مشترک وی په مابین کی دیو قوم یا دڅو اقوامو او او به یی پر دغه خلقو تقسیم شوی وی دی ته دفقهی په اصطلاح کی نهر خاص نهر مشترکه نهر مملوکه ماءالمقاسم ویل کیږی او حکم یی دادی چې هیڅ یوه شریک لره دا حق نشته چې په واله کی یا او بو کی تغیر راولی یا تصرف وکی ترڅو پوری چې دټولو شرکاء رضا او اجازه نه وی حتی که یو سړی په دی ټولو کی ناراضه وی لاهم تصرف کول ناروادی او په دی پوری هم اړه نه لری چې دغه تصرف دنورو شرکاء دپاره ضرر دی که نه دی بلکه که ضرروی که نه وی دهغو په اجازه پوری اړه لری او که اجازه وکی دغه شرکاء دپاره دتصرف او یو څه مدة وروسته بیرته پښیمانه شی او یا ورثه ددوی پښیمانه شی نو هم کولای شی چې هغه تصرف او تغیر دفع کی او بیرته هغه پخوانی رقم شی حاصل دا چې په مشترکه واله کی تګیران جوړول یا دقلفانو تقسیم په ورځو اړول یا قلفان بالاکول یا دخپلی مځکی څه او به کمول یا یی ډیرول یا داسی نور قسمونه دتغیر او تصرف داټول ناروادی که ضرر دنورو کی وی او که نه وی پکښي ترڅو چې ښه په رضا او رغبت سره ټول شرکاء اجازه ونکړی که په ټوله قوم یا اقوامو کی یو سړي ناراضه وی لاهم دغه تغیر ناروادی او ددغسی او بو په حق کی عمومي قانون دادی:

القدیم یترک علی قدمه (مبسوط ج۲۳ ص۱۸۰ الفتاوی تنقیح الحامدیة ج۲ ص۲۱۴ المجلة المادة ۶)الاصل ابقاء ماکان علی ماکان (المجلة المادة۵) ویویده مافی الحامدیة والخانیة وخلاصته لایجوز لاحد الشرکاء احداث الشئ فی النهر المشترک الابرضا الجمیع سواء اضر ذلک باحد الشرکاء اولم یضر لان البناء واقع فی بطن النهر المشترک واحد الشرکاء لایملک التصرف فی المحل المشترک الابرضابقیة الشرکاء سواء تضرروا اولا (شرح المجلة لسلیم بازص۶۸۵) وهکذا فی المبسوط ج۲۳ ص۱۷۲۔

اودا چې مو وویل چې اجازه دشرکاء غواړی مستفاددی ددی عبارتونو څخه:

(فان رضی البقیة بشئ من ذلک) المذکور من النقص والزیادة والقسمة من الایام وغیرها(جازولهم نقضه بعد الاجازة ولورثتهم من بعدهم)لانه اعارة الشرب لامبادلة (مجمع الانهر ج۲ ص۵۶۷)وهکذافی شرح المجلة لسلیم باز ص۶۸۷ والدر المختار بهامش ردالمحتار ج۵ ص ۳۱۵ والمبسوط ج۲۳ ص۱۷۹)۔

وقد تضمنت هذه المادة ثلاث مسائل (الاولی)ماذاارادا حدالشرکاء فی النهر ان یتصرف فیه(الثانیة) ماذاکان ماء النهر مقسما علیه بالنوب فارادا حدهم ان یبدل نوبته(الثالثة) ماذاکان لارض احدهم شرب من النهر المشترک فارادان یسوقه الی ارض له اخری لیس لهاشرب من ذلک النهر وفی جمیع ذلک یمنع ممارادفعله الاباذن جمیع الشرکاء حتی لواذنواالاواحد امنهم اوکان احدهم صغیر ااوغائبا منع ایضاً(شرح المجلة للاتاسی ج۴ ص۱۹۷)۔

اوداچې موږ وویل چې تصرف په حق مشترک کې ناروادی مستفاددی ددی عبارة څخه دبدائع:

ولاسبیل الی التصرف فی الملک المشترک والحق المشترک الا برضاالشرکاء واماالذی یرجع الی النهر فالاصل فیه ان النهر الخاص لجماعة لایملک احدهم التصرف فیه من غیر رضاالباقین سواء اضربهم التصرف اولا(بدائع الصنائع ج۶ ص۱۹۰)۔

اوداچې موږ وویل چې په ضررپوری دشرکاء اړه نه لری مستفاد دی ددی عبارة څخه دبدائع والتصرف فی الملک المشترک لاتقف حرمته علی الضرر بالمالک (بدائع الصنائع ج۶ ص۱۹۲ وهکذاج۶ ص۱۹۰ وشرح المجلة للاتاسی ج۴ ص۱۹۷) ولیس لواحد منهم ان یشق منه (ای من النهر المشترک) نهر اوینصب علیه رحی اودالیة اوجسرابلااذن البقیة الارحی فی ملکه ولاتضر بالنهر ولا بمائه ولاان یوسع فم النهر ولاان یقسم بالایام اومناصفة بعد کون القسمة بالکوی ولاان یزید کوة وان لم یضر بالباقین ولاان ینقص بعض کواه الخ (مجمع الانهر ج۲ ص۵۶۶ وهکذافی الاختیار لتعلیل المختار ج۳ ص۷۴ والبحر الرائق ج۸ ص۲۱۶ والمبسوط ج۲۳ ص۱۷۸ والفتاوی الهندیة ج۵ ص۳۹۶)۔

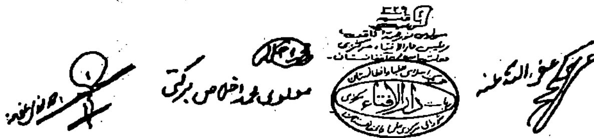
اوهمدارنګه نه ده روابعض شرکارلره چې تقسیم داوبوپه بله طریقه وکی چې مغایره وی پخوانۍ طریقی لره لکه (البحر الرائق کښی چې وایي:

وکذااذرادان یقسم النهر مناصفة لان القسمة فی الکوة تقدمت الاان یتراضیا لان الحق لهما (البحر الرائق ج۸ ص۲۱۶ وهکذافی المبسوط ج۲۳ ص۱۸۰)۔

اوهمدانګه نده رواچې اوبه دوالی په سرکی بندی کی دپاره ددی چې دیوه شریک مځکه یادڅوشرکاء مځکه اوبه سی اوبیانوروشرکاءته ورایله کی که ټوله شرکاء ناراضه وی یابعضی ناراضه وی:

لان فی السکر قطع منفعة الماء عن اهل الاسفل فی بعض المدة ولیس لبعض الشرکاء هذه الولایة

فی نصیب شرکائه یوضحه ان فی السکر احداث شی فی وسط النهر ورقبةالنهر مشترک بینهم فلیس لبعض الشرکاء ان یحدث فیها شیئا بدون اذن الشرکاء وربما ینکسر النهر بمایحدث فیها عند السکر فان تراضواعلی ان الاعلی یسکر النهر حتی تشرب حصته اجزت ذلک بینهم لان المانع حقهم وقد انعدم بتراضیهم(المبسوط ج۲۳ ص۱۷۳)فقدذکرفی الحامدیة انه لیس لاهل الاعلی ان یسکروا النهر المشترک عن اهل الاسفل وان کانو یفعلون ذلک من قدیم الزمان (شرح المجلة للاتاسی ج۴ ص۱۹۸)والله اعلم وعلمه اتم

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نذاحمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

کومه ویاله چي په یوقوم پوری خاصه وی تغیر پکي کول څنګه دی؟

پوښتنه: وحضورته ددارالافتاء په لاندی ډول عرض لرم زه ملاجمعه خان او ملا اغاجان اخند دقشله جدید ددولتی مځکو مسئولیت په غاړه لرو اودغه دولتی مځکی دمحمد ظاهرشاه په وخت کی دوه پاخه قلفان لری اونوری مځکی هیڅ قلف نه لری دتوپکیانو په وخت کښی دغه باقی مځکوته کچه قلفان جوړ شول آیادغه کوم قلفان خامه موږته شریعت اجازه راکوی چې دغه مځکی په اوبه کړو اوکنه اوحال دادی چې روزانه زموږسره دکلی خلق جنجالونه اودعوی کوی چې تاسو ددغه کچه قلفانوحق نه لری په دغه باب هیله من یوچې موږته فتوی راکړی تاریخ ۲۰ - ۱ - ۱۳۷۶

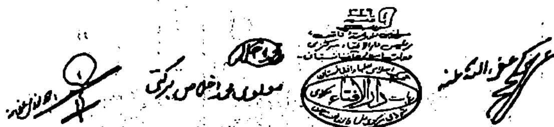
ا(لمستفتی ملاجمعه خان وملااغاجان آخند)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب

کومه واله چې خاصه وی په مابین کی دیوه قوم اواوبه یی تقسیم شوی وی په مابین کی دقوم په هغه کی تغیر کول نارواده نه نورقلفان وراچول کیږی اونه اجنبی اوبیګانه سړی په هغه اوبوسره خپل باغ یامځکه اوبولای شی مګرهغه وخت که ټول شرکاء اجازه وکړی اوپس داجازی څخه په بل وقت کی هم دغه شرکاء کولای شی چې خپله اجازه بیرته واخلی اوکوم تغیر چې راغلی وی دهغه دفع وکی:

ولاان يزيد كوة وان لم يضربا لباقين لان الشركة خاصة بخلاف ماإذاكان الكوى فى النهر الاعظم (مجمع الانهر ج٢ ص٥٦٦ وهكذافى الاختيار لتعليل المختار ج٣ ص٧٤ والفتاوى الهندية ج٥ ص ٣٩٦)قالى فى الهندية نهر لقوم ولرجل ارض بجنبه ليس له شرب من هذاالنهر كان لصاحب الارض ان يشرب ويتوضأ ويسقي دوابه من هذاالنهر وليس له ان يسقي منه ارضا وشجراو زرعا الخ (شرح المجلة للاتاسي ج٤ ص١٩٤)فان رضي البقية بشئ من ذلک جازولهم نقضه بعد الاجازة ولورثتهم من بعدهم لانه اعارة الشرب لامبادلة الخ (مجمع الانهر ج٢ ص٥٦٧)والله اعلم

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دکاریز چیني اوخاه حریم څومره دی

پوښتنه : بمقام محترم عالی تمیز!

ماسه نفراعضای تمیزدرپهلوی تدویر سیمنار قضات ولایت غزنی به اثر امریه قبلی آنمقام وظیفه داشتم تاازمحردعوی ملااحمد الدین نام وغیره شرکاء کاریزواقع ولسوالی اندړولایت غزنی شاهدات بعمرآوریم بتعدادهفت پایه ماشین واترپمپ اهالی قریه منکر وتوابی مذکوردرزمین های مملوکه شان نصب که به مسافه های مختلفه باکاریز ملااحمد الدین مذکور قراداردمسافه هرپایه ماشین باکاریزتوسط ورقه علحده نمبرترسیم وبعدمسافه ماشین هاباکاریز وچگونگی موقعیت آن نشان میدهد ملااحمد الدین که ادعاء دفع ضرر نموده یک تعدادمسائل شرعی هیئت موظف تقدیم داشته است تابانضمام معروضه هذا مسائل شرعی هردوجانب باجدول مسافه ماشین هابه کاریز بمقام محترم تقدیم .است تالطفامسائل مذکورابرایانست محترم بریاست محترم ا فتاء تفویض فرموده تادرموضوع ازنګاه شریعت مقدس اسلام درروشنی فقه حنفی ونظرخود را ابرازداشته وفتوی شرعی اظهار فرمایند بااحترام

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب کاریز یاڅاه یاچینه که په موات مځکه کی وه په اذن دامام سره نوحریم لری اندازه دحریم ئې په کتابوکی دفقه حنفی په مفصل طور ذکرشوی دی اوکه خپل په زمکه کی یاپه موات کی بلااذن امام وه نوحریم نه لری البته چې مقصود حریم دکاریزونو یوه اندازه تفصیل به ئې ذکرکړو په حریم کی دکاریز چې اوبه ئې پرمخ دزمکی ښکاره کیږی اختلاف دی امام محمد رحمة اللّٰه تعالی وائې چې پرمنزله دڅاه دی او امام ابوحنیفة رحمة اللّٰه تعالی وایی چې حریم نه لری ترهغه پوری چې پرمخ دزمکی اوبه ښکاره کیږی ځکی چې دغه په حقیقت کښی واله ده هروقت چې اوبه پرمخ دزمکی ښکاره شی نوپرمنزله دچینی دی حریم ئې هرطرف ته پنځه سوه گزه دی هرگز ئې شپږقبضی دی اوکه یوه شخص ویل چې زمادڅاه یادکاریز اوبه هغه بل څاه جزبه وی اوهغه هم دحریم څخه خارج ونودغه قول لره ئې اعتبارنشته:

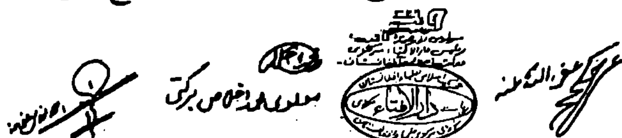
(وللقناة حریم بقدر مایصلحه)القناة مجری الماء تحت الارض لم یقدر حریمه بشئ یمکن ضبطه وعن محمد رحمه اللّٰه انه بمنزلة البیر فی استحقاق الحریم وقیل هذا عندهما وعند ابی حنیفة رحمة اللّٰه تعالی لاحریم له مالم یظهر علی وجه الارض لانها نهر فی الحقیقة فتعتبر بالنهر قالواعند ظهور الماء بمنزلة عین فیقدر حریمها بخمس ماته ذراع (تبیین الحقائق ج۶ ص۳۷ البحر الرائق ج۸ ص ۲۱۲)وفی الدر المختار وفی الاختیار

قیل فوضه لرأی الامام ای لوباذنه والافلاشئ له آه ولو حفر الثانی بئرا فی منتهی حریم البیر الاولی باذن الامام فذهب ماء البیر الاولی وتحول الی الثانیة فلاشئ علیه لانه غیر متعد فی فعله والماء تحت الارض غیر مملوک لاحد فلایکون له المخاصمة بسببه (تبیین الحقائق ج۶ ص۳۷ الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج۵ص۳۰۹)لاحریم لبیر حفرها شخص فی ملکه ولجاره ایضا ان یحفر بیر اخرفی ملک نفسه عندذلک البیر ولیس لذلک الشخص منع جاره من حفر البیر بقوله انه یجذب ماء بیری (المادة ۱۲۹۱)لماتقدم مرار امن ان الماء تحت الارض غیر مملوک لاحد فلامخاصمة فیه... آه (شرح المجلة للاتاسی ج۴ ص۲۱۷)

فلوفی غیر موات اوفیه بلااذن الامام فلم یکن الحکم کذالک (الدر المختار) (قوله لم یکن الحکم کذالک) ای لم یثبت له الحریم المذکور لتوقف الملک فی الاحیاء علی الاذن عنده وبدونه یجعل الحفر تحجیرا (ردالمحتار ج۵ ص۳۰۹)

والزراع هوالمکسرة وهوست قبضات وکان ذراع الملک ای ملک الاکاسرة سبع قبضات فکسر منه

قبضته (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج۵ ص۳۰۹ وتبیین الحقائق ج۶ ص۳۷)

مولوی محمد مسلم حقانی مولوی عبدالحکیم عفی عنه مولوی عبدالله مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دار الافتاء دولت اسلامی افغانستان

د کاریزاوچیني حریم څومره دی؟

پوښتنه: بریاست محترم شورای عالی علمای مرکزی افغانستان السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته احترامانه پیشنهاد میکرددایکه دعاوی در رابط به حریم کاریز وچشمه وقنات ها در ولایت غزنی وولایت پکتکا به کثرت وجود دارد طرفین یعنی اصحاب دعاوی به ارتباط حریم کاریز وقنات وچشمه ها مسائل شرعی مختلف را به محکمه حاضر میدارند وعلماء کرام افغانستان برای صاحبان دعوی مسائل مختلف ارایه میدارند مسائل حاضر آورده شان که یکی بادیگر اختلاف دارد تطبیق آن به محاکم مربوط مشکلات وابار آورده سبب وقوع مخالفت بین اصحاب دعوی میگردد موضوع به مقام عالی پیشنهاد گردید که در موضوع تعین حریم کاریز چشمه باهدایت صریح بدهید تامطابق آن اجرات شرعی بداریم باحترام والسلام.

عبدالکبیر مجددی

مولوی عبد الکبیر مجددی رئیس مرافعه غزنی

مولوی حمید الله فائز رئیس محکمه مرافعه پکتکا

۱۳۷۵-۴-۱۵

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب کاریز یاچشمه که په موات زمکه کی وی په اجازه سره دامام نوحریم لری او که خپل په ځمکه کی اویاپه موات کی وی په اذن دامام نه وی هغه حریم نه لری:

فلوفی غیر موات اوفیه بلااذن الامام فلم یکن الحکم کذالک (الدر المختار)(قوله لم یکن الحکم کذلک) ای لم یثبت له الحریم المذکور لتوقف الملک فی الاحیاء علی الاذن عنده وبدونه یجعل الحفر تحجیرا(ردالمحتار ج۵ ص۳۰۹)لاحریم لبیر حفر هاشخص فی ملکه ولجاره ایضاًان یحفر بیرا اخر فی ملک نفسه عندذلک البیر ولیس لذلک الشخص منع جاره من حفر البیر بقوله انه یجذب ماء

يرى (المادة١٢٩١) الماتقدم مراراً من ان الماء تحت الارض غير مملوک لاحد فلامخاصمة فيه اه(
شرح المجلة للاتاسي ج۴ص۲۱۷ ط رشيديه)
هرچې اندازه دحريم ده حريم دچشمه پنځه سوه گزده له هرجانب هرگزشپږ قبضى دى هره قبضه
څلورگوتى ده :وحريم العين خمسمأ ته ذراع من كل جانب كما فى الحديث والذراع هو الكسرة
وهوست قبضات وكان ذراع الملك اى ملک الاكاسرة سبع قبضات فكسر منه قبضة (الدرالمختار)(
قوله وهوست قبضات) كل قبضة اربع اصابع قهستانى وهذه تسمى ذراع العامة وذراع الكرباس لانها
اقصرمن ذراع الملک وهى زراع المساحة كمافى غاية البيان وفسرالذراع فى الحاوى القدسى
هذابذراع العرب فقال والذراع من المرفق الى الانامل ذراع العرب آه (ردالمحتار ج۵ ص۳۰۹)
همدغه بيان په (البحرالرائق ج۸ ص۲۱۱ وتبيين الحقائق ج۶ ص۳۶)كښى راغلى دى حريم
دكاريز امام محمد رحمه الله تعالى وائي چې اوبه ئې پرمخ دزمكى نه وى ښكاره په منزله دڅاه
دى امام ابوحنيفة رحمه الله تعالى وايي چې حريم نه لرى ځكه چې قنات په حقيقت كښى واله ده
هروخت چې اوبه ئې پرمخ دزمكى ښكاره شى نوپر منزله دچشمى دى حريم ئې پنځه سوه گزه
دى: (وللقناة حريم بقدر مايصلحه) القناة مجرى الماء تحت الارض ولم يقدر حريمه بشئ يمكن ضبطه
وعن محمد رحمه الله تعالى انه بمنزلة البئر فى استحقاق الحريم وقيل هذاعندهما وعند ابى حنيفة
رحمه الله لاحريم له مالم يظهر على وجه الارض لانها نهر فى الحقيقة فتعتبر بالنهر قالو اعندظهورالماء
بمنزلة عين فوارة فيقدر حريمها بخمسمأته ذراع اه(تبيين الحقائق ج۶ ص۳۷ البحرالرائق ج۸ ص۲۰۲
) والقناة عندخروج الماء كالعين وقبله قيل هومفوض الى راى الامام لانه لابد للقناة من الحريم لملقى
طينه مالم يظهر فاذاظهر كالعين الفوارة قيل هوقولهما اما على قول ابى حنيفة لاحريم للقناة مالم يظهر
الماء لانه نهر مطوى فيعتبر بالنهر الظاهر (الاختيار ص۶۸ الجزء ۳)

مولوى محمد مسلم حقانى مولوى عبدالحكيم عفى عنه مولوى عبدالله مولوى نورمحمد ثاقب رئيس دارالافتاء دولت اسلامى افغانستان

كاريز مخكي داوبوتر ظهور حريم نه لرى اوپس له ظهوره حكم دچيني لرى

پوښتنه: دافغانستان داسلامى دولت ددارالافتاء محترم رئيس صاحب السلام عليكم
ورحمة الله وبركاته محترمه! زه عبد النبى ولد حاجى عبدالسلام ددامان دولسوالى

اوسیدونکی دداماں په منطقه شخصي جایداد اوځمکه لرم غوارم چې په خپله پورتنی مځکه کی چی زماشخصی موروثه ملکیت هرهډحضرکرم مگر مشکل دلته دی چی زمادپورتنی مځکی څخه په یونیم سل متره مسافة کی دکاریز سوبی موقعیت لری نوزه ستاسی دعالی مقام څخه فتوی غوارم چې آیازه شرعا صلاحیت لرم چی دپورتنی جریان په نظر کی نیولوسره په خپله پورتنی شخصي موروثه ملکیت کی دهر هډ کیندنه وکوم بینواتؤ جروا-

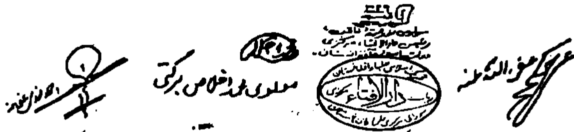
(بااحترام عبد النبی عارض)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملک الوهاب : کاریز دمخه ددی چې اوبه ئې پر ځمکه ښکاره شی هیڅ حریم نه لری په نزددامام صاحب باندی ځکه چې داپه حقیقت کښی واله ده صرف دومره ځای ورته پکاردی چې ددی ختې ورباندی واچول شی اوچې اوبه ئې پرځمکه ښکاره شی نوبیا په منزله دچشمی ده حریم یې پنځه سوه گزه ده هرگز شپږ قبضی ده اوهره قبضه څلور گوتی ده نودسوبو څخه حریم نه معتبرکیږی بلکه دهغه محل دظهور رداوبو څخه چې سردنه ورته وایي معتبریږی:

وعنده لاحريم لها لانها بمنزله النهر مالم يظهر ماؤها على وجه الارض ولاحريم للنهر عنده فان ظهر كالعين الفوارة حريمها خمسأته ذراع (ردالمحتار ج۵ ص۳۰۹ کتاب احياء الموات) فی تبیین الحقائق للامام الزيلعي ج۶ ص۳۸ والاختيار لتعليل المختار ج۳ ص۶۸) قال الفقيه ابوجعفر آخذ بقوله فی الغرس وبقولهما فی القاءالطين ثم عند ابی يوسف رحمه الله حريمه قدر نصف بطن النهر من كل جانب وهو اختيار الطحاوی وعند محمد رحمه الله مقدار بطن النهرمن كل جانب وهو اختيار الكرخی وذكرفی كشف الغوامض ان الاختلاف بين ابی حنيفة وصاحبيه رحمهم الله فی نهر كبير لايحتاج فيه الى الكرى فی كل حين اما الانهار الصغار يحتاج فيها الى كريها فی كل وقت فلها حريم بالاتفاق والله اعلم(تبيين الحقائق ج۶ص۳۹)وقال المحققون من مشايخنا للنهر حريم بقدر مايحتاج اليه لالقاء الطين ونحوه بالاتفاق ثم قال ابويوسف حريمه مقدار عرض نصف النهر من كل جانب لان المعتبر الحاجة الغالبة وذالک بنقل ترابه الى حافيته فيكفی ماذكرنا وقال محمد عرض جميع النهر من كل جانب لانه قد لايمكنه القاء التراب من الجانبين فيحتاج الى القائه فی احد هما فيقدر فی كل طرف ببطن النهر (الاختيار لتعليل المختار ج۳ ص۶۹)-

اوداچې مونږ وويل چې اوبه پرځمکه ښکاره شي بيائې حريم پنځه سوه گزه ده اوهرگزشپږ قبضې ده اوهره قبضه څلورګوتې ده ددې ګزونواوقبضو بيان آوورسره نور تفصيل په(الدرالمختارج۵ ص۳۰۹)کښې ذکرشوی ده والله اعلم بالصواب

مولانازمان شاه مولانااحمدنوري عفي عنه مولاناعبدالحکيم عفي عنه مولوي نورمحمد ثاقب رئيس دارالافتاء مرکزي دولت اسلامي افغانستان

دکاريز اوبه چې پرمخ دځمکې ښکاره شي نوځومره حريم لري؟

پوښتنه هغه ځاى معلومول چې قناة پکې دڅيني غوندې حريم لري؟

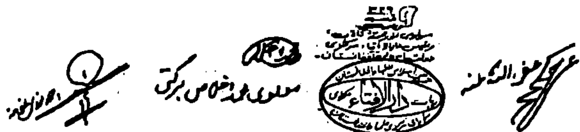
(دپکتکا ولايت د محکمې له لوري غوښتنه)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب حامدا ومصليا

هروخت چې اوبه دکاريز پرمخ دزمکې ښکاره سي نوبيا دڅيني غوندې حريم لري :

والقناة عندخروج الماء كالعين وقبله قيل هو مفوض الى راى الامام لانه لابد للقناة من الحريم لملقى طينه لمالم يظهر فاذا ظهر فهو كالعين الفوارة قيل هو قولهما اماعلى قول ابى حنيفة ولاحريم للقناة مالم يظهر الماء لانه نهر مطوى فيعتبر بالنهر الظاهر (الاختيار ص۶۸ جزء۳) وللقناة حريم بقدر مايصلحه القناة مجرى الماء تحت الارض ولم يقدر حريمه بشئ يمكن ضبطه وعن محمد رحمه الله تعالى انه بمنزلة البيرفى استحقاق الحريم وقيل هذاعندهما وعند ابى حنيفة رحمه الله تعالى لاحريم له مالم يظهر على وجه الارض لانها نهر فى الحقيقة فتعتبر بالنهر قالوت عند ظهور الماء بمنزلة عين فوارة فيقدر حريمها بخمسمأته ذراع (تبيين الحقائق ج۶ ص۳۷ والبحر الرائق ج۸ ص۲۱۲)

مولاناعبدالحکيم عفي الله عنه مولاناعبدالله مولوي نورمحمد ثاقب رئيس دارالافتاء مرکزي دولت اسلامي افغانستان

که واټرپمپ ياکاريز وديرلرى کاريزته ضرررسوى نو...

پوښتنه : اگر يک قنات ياواټرپمپ جديدا بناکرد وآب قنات ديگر را ازمسافه بعيد مثل يک هزار گز مسافه جذب نمايد

ضرر مذکور ممنوع است دیانه در مبسوط جلد ۱۲ جزء ۲۳ والبحر الرائق جلد ۸ برای چاه چهل گز حریم داده ووجه حریم منع شدن جذب آب تحریر کرده ودر دیگر کتب تحریر نموده که آب زیر زمین ملک کسی نیست لهذا جذب آب ازیک چاه بدیگر چاه ممنوع نمی باشد که این مسائل نیز در بین خود تضاد دارد

(المستفتی مولوی حمید الله فائز رئیس محاکمه ولایت پکتکا)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

اگر چاه یاقناة یاغیره از حریم قناة قدیم خارج بناء گردد ممنوع نیست وبه جذب کردن آب اعتبار نیست بل بمسافه حریم اعتبار است ومسافه حریم که در مبسوط والبحر الرائق وغیره مذکور است منصوص است ووجه عقلی در مقابل منصوص غیر معتبر است کما فی تبیین الحقائق؛

ولان العین تستخرج للزراعة فلابد من موضع یجتمع فیه الماء ومن موضع یجری الیه ومن موضع یجری الی المزارعة فقدره الشارع بخمس مأته ولامدخل للراي فی المقادیر فاقتصر علیه اه(ج۶ ص ۳۶) ولوحفر الثانی بئر افی منتهی حریم البئر الاولی باذن الامام فذهب ماء البئر الاولی وتحول الی الثانیة فلاشئ علیه لانه غیر متعد فی فعله والماء تحت الارض غیر مملوک لاحد فلایکون له المخاصمة بسببه ...آه (تبیین الحقائق ج ۶ ص۳۷ الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج۵ ص۳۰۹)

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولاناعبدالله مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دکاریز حریم داوبوښکاریدودخای سره وی که داصل منبع سره

پوښتنه: حریم قنات در منبع که ابتداء ازان آب بر می اید وبنام سرچاه یادمیشود است ویادر محل ظهور آب که بنام سردنه یادمی شود است ویادر محل مجمع آب که بنام حوض یادمی شود است (المستفتی مولوی حمید الله فائزولایت پکتکا)

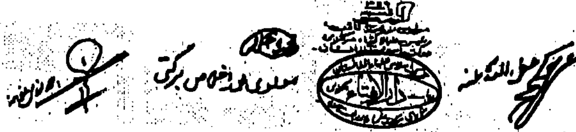
بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

حریم قنات ازان جاه شروع ومثل چشمه است که اب برروی زمین ظاهر گردد واما قبل آن که اب برزمین ظاهر میگردد مثل چاه بنزد امام محمد ونهر بنزد امام ابوحنیفه است:

والقناة عند خروج الماء کالعین وقبله قیل هومفوض الی رای القاضی لانه لابد للقناة من الحریم لملقی طینه مالم یظهر فاذا ظهر فهو کالعین الفوارة قیل هوقولهما اما علی قول ابی حنیفة رحمه الله لاحریم للقناة مالم یظهر الماء لانه نهر مطوی فیعتبر بالنهر الظاهر (الاختیار ج۳ ص۶۸)

وللقناة حریم بقدر مایصلحه القناة مجری الماء تحت الارض ولم یقدر حریمه بشئ یمکن ضبطه وعن محمد انه بمنزلة البئر فی استحقاق الحریم وقیل هذاعندهما وعند ابی حنیفة رح لاحریم له مالم یظهر علی وجه الارض لانها نهر فی الحقیقة فیعتبر بالنهر قالو اعند ظهور الماء بمنزلة عین فوارة فیقدر حریمها بخمسماً ته ذراع... آه (تبیین الحقائق ج۶ ص۳۷ البحر الرائق ج ۸ ص۲۱۲)

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولانا عبدالله مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دقدیم کاریزله حریمه بهر نوی کاریز که دقدیم کاریز اوبه جذب اووچي کړی نو

پوښتنه :که دقنات یاکوهی له حریمه څخه بهر څوک نوی قنات یاکوهی وکاږی او دهغه قدیم قنات اوبه بالکل جذب اووچی کړی ضرریین فاحش ده منع کیږی که نه اوکه دقدیم اوبه کمی کړی څه حکم ده ؟

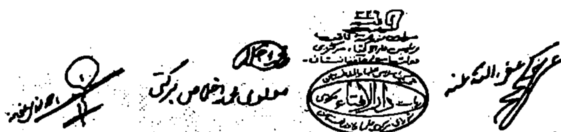
بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

که دقناة دحریم څخه بهر څوک قناة یاکوهی وکاږی هغه دقدیم قناة اهل حق دمنع نه لری په دی سبب چې زماد قناة اوبه جذب کوی:

ولو حفر الثانی بئرا فی منتهی حریم البئر الاولی باذن الامام فذهب ماء البئر الاولی وتحول الی الثانیة فلاشئ علیه لانه غیر متعد والماء تحت الارض لایملک فلامخاصمة کمن بنی حانوتا

بجنب حانوت غيره فكسدت الحانوت الاولى بسببه فانه لاشئ عليه ...آه(الدرالمختار على هامش ردالمحتار ج۵ ص۳۰۹ شرح المجلة للاتاسی ج۴ ص۲۱۴ مجمع الانهر ج۲ ص۵۶۰ تبیین الحائق ج۶ ص۳۷)

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی عبدالله مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

کتاب القسمة

آیاقاضي لره داحق شته چي دشرکاء ترمنځ جبراتقسیم وکړی؟

پوښتنه :یوشخص چي د (۱۰۲) کالوپه عمردی خپلو دوروښوزامنو ته تقسیم نه ورکوی اودخبروڅخه داسی معلومیږی چي څه عصبی تکلیف لری ځکه چي وائي زه هغه مروقریبانوته چي څوک ئي نه دی پاته هم حق ورکوم اوخپل زوی ته هم وکالت نه ورکوی اوس ددارالافتاء دمحترم مقام څخه استفتاء غواړو چي آیاقاضی داحق لری چي جبراًدده له خوا څخه څوک وکیل کړی اوکه ئي نه لری؟ بینوا توجروا
(ازطرف محکمه ابتدائیه ولسوالی دند)

بسم الله الرحمن الرحیم

قاضی لره داحق شته چي جبراتقسیم وکړی په طلب دبعض شرکاء یاکل شرکاء سره ولی په هغه تقسیم کښی به نقصان اوضررنه راځی تولوشریکانولره لکه دمشترک مال داسی لږ حصه (ټوټه) دمځکی وی چي وروسته ترتقسیم هیڅ شریک نفع اوفائده پرخپل حصه نشی آخستلای په دغه صورت کښی تقسیم اجباری روانه دی اوپه تراضی دشرکاء سره په دغه صورت کی هم روادی اودتقسیم اجباری مطلب دادی چي قاضی به قاسم ودروی اویابه خپله تقسیم وکړی:

یشترط لقسمة القضاء اوالقسمة الجبرية مایأتی الشرط الاول طلب احد الشركاء اوكلهم من القاضی قسمة المشترک (الفقه الاسلامی ج۵ ص۶۶۷) وان كانت حصة كل من الشريكين قليلة لم يقسم القاضی بینهما الابتراضيهما لان الجبر على القسمة لتكميل المنفعة وفی هذاتفويتهما و انما تجوز القسمة بتراضيهما لان الحق لهما وهما اعرف بشأ نهما (الفقه الاسلامی ج۵ ص۶۶۸

)وكذاالقاضى له ولاية بيع مال الصغير والكبير فى الجملة فكان له ولاية القسمة فى الجملة (بدائع الصنائع ج۷ ص۱۸)وقد تكون برضا البعض وذالک الى القاضى وامينه كذافى الينا بيع الفتاوى الهندية ج۵ ص۲۰۴ والله اعلم

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی نذیر احمد احسانی مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

تقسيم په غياب کي ديوه وارث څنګه دی؟

پوښتنه :کله چې يوسړی مړسی اوپه مال کی يې تقسيم نه وی سوي څه وقت وروسته په داسی حال کی چې دمتوفی يوزوی غائب وودغه غائب يوزوی چې دمتوفی لمسی کيږی راولاړسو دمتوفی دورثه ووپه مابين کی يی تقسيم وکی اوس هغه غائب زوی حاضرسوی دی اووائي چې داتقسيم زماپه غياب کی سوی دی زمازوی داحق نه درلودی چې تقسيم وکی نوڅکه يې زه نه منم والسلام.

(المستفتي ملايارمحمد)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصواب

هغه تقسيم چې په غياب کی ديوه وارث وشی هغه موقوف دی پراجازه دهغه وارث که هغه وارث اجازه وکړه نوتقسيم صحت لری که يی اجازه نه وکړه صحت نه لری:

سئل فى دارمشتركة بين هند وجماعة فاقتسموها فى غيبة هند بدون وكالة عنها ولااجازة منهافهل تكون القسمة المزبورة غير صحيحة الجواب نعم.... ارض قسمت يرض فلم احد الشركاء بنصيبه ثم زرعه بعد ذلک لم يعتبر فان القسمة ترد بالرد آه الفتاوى تنقيح الحامدية ج۲ ص۱۸۰ وهكذافى شرح المجلة سليم بازاللبنانى م ۱۱۲۶ ص۶۲۴)والله تعالى اعلم

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

باب الحقوق

حق العبورله موټرانواخستل څنګه دی

پوښتنه : من رياسةالفوائد العامة محترموقدرمنو علماء کراموالسلام عليکم ورحمة الله وبرکاته وروسته څرنګه چې د قندهار څخه بياترغزني پورې دلوی سړک کار شروع کيږی اودموټرو څخه حق العبور په ذکر سوی ورقو کښې په خپل اندازه افغاني اخستل کيږی نوپه دی حق ستاسی څخه طلب د شرعی حکم کيږی والسلام.

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون ملهم الصواب : امام چې په رعيت باندی کوم شئ مقررکړی دپاره مصلحت او فائدی درعية نوداشئ حق اوواجب ګرځی پررعية باندی اوداکارظلم نه بلل کيږی او درعية د طرفه امتناع جائزنه ده خوداهغه وخت چې په بيت المال کښې موجود نه وی دومره مال چې کافی کيږی ددی کار دپاره اوکه په بيت المال کښې ددی کاره کفايت دپاره مال موجودوه نوداکاردی دبيت المال څخه وشی بياد امقرری پررعية باندی درست نه ده بله خبره داده چې که په بيت المال کښې قدرکفايت مال نوی اودامقرری پررعية وشی بيادی د دی مقرری تشهير نه کيږی چې فتنه ترينه راولاړه نشی اوبل جرئت ونشی په زيادة باندی له هغه قدرمقرراومستحق څخه؛

واصله في القنية حيث قال وقال ابو جعفر البلخي مايضربه السلطان على الرعية مصلحة لهم يصير دينا واجبا وحقا مستحقا کالخراج وقال مشايخنا وکل مايضربه الامام عليهم لمصلحة لهم فالجواب هکذاحتى اجرة الحر اسين لحفظ الطريق واللصوص ونصب الدروب وابواب السکک و هذايعرف ولايعرف خوف الفتنة ثم قال فعلى هذامايؤخذ فی خوارزم من العامة لاصلاح مسناة الجيحون اوالربض ونحوه من مصالح العامة دين واجب لايجوز الامتناع عنه وليس بظلم ولکن يعلم هذاالجواب للعمل به وکف اللسان عن السلطان وسعاته فيه لاللتشهير حتى لايتجاسروا فی فی الزيادة على القدر المستحق آه قلت وينبغی تقييد ذلک بمااذالم يوجد فی بيت المال مايکفی لذلک لماسيأتي الجها د من انه يکره الجعل ان وجد فئ(ردالمحتار ج۲ ص۶۲)

مصلحة عامة مثل شرکات المياه والکهرباء والنفط وخطوط النقل الجوية والبرية والبحرية ونحوها من المرافق الحيوية ذات النفع العام للبلاد (الفقه الاسلامی وادلته ج۵ ص۵۲۴)على المسلمين ان يتعاونو امع الحاکم فی کل مايحقق التقدم والخير والازدهار فی جميع المجالات

الخارجية بالجهاد فى المال والنفس والد اخلية بزيادة العمران وتحقيق النهضة الصناعية والزراعية ....
والاجتماعية واقامة المجتمع الخير الخ (الفقه الاسلامی ج۶ ص۷۱۰) التصرف على الرعية منوط بالمصلحة (المادة ۵۸ وشرحها شرح المجلة للاتاسی ج۱ ص۱۴۱)
القاعدة الخامسة تصرف الامام على الرعية منوط بالمصلحة فيما يتعلق بالامور العامة لم ينفذامره شرعا الااذاوافقه فان خالفه لم ينفذ ولهذاقال الامام ابویوسف رحمه الله فی کتاب الخراج من باب احياء الموات وليس للامام ان يخرج شيأ من يداحد الا بحق ثابت معروف انتهى(الاشباه والنظائر ج۱ ص۳۷۳)
اوبعضی دهغه امورو څخه چې په هغو کښې مصلحت ده دعامو خلګو هغه کنستل اوپاکول دلویو نهرو نودی چې غیر مملوکه وی چې داکاربه هم دبیت المال څخه کیږی اوکه په بیت المال کښې شئ نه وي بیابه خلک مجبورولی شی په دی کار باندی اوددوی مصرف به دمال داغنیاء څخه وی لکه دامضمون په (ردالمحتار ج۵ ص۳۱۳)الفتاوی الهندية ج۵ ص۳۸۹ تبیین الحقائق ج۶ ص۴۰)اوهمداسی نوروکښې لیکلی دی
نوټ : ډیر احتیا ط پکارده اوخیر اومصلحت په نظر کښې نیول ضروری دی چې خلک آزارنشی اویا دطالبانو تحریک ته نسبت ونه شی دهغه زنجیرانو اوپاټکونودکوموپه خلاف چې اول داتحریک شروع شوی ده والله اعلم

مولانا عبدالله مولوی حمدالله مولوی محمد مسلم حقانی ۲۹-۶-۷۵ مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

آیاقدیمه لاره ځمکې وال بندولای شي

پوښتنه : محترم رئیس صاحب د دارالافتاء السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته محترمه! زموږ یوتوته ځمکه دنوروځمکوپه مابین کی ده اوهغه ملک متصرفه دنورو خلقودی دغه ځمکه یوه لار لری زموږداکادزامنودځمکې پرسرتیره شوي ده دولی پرغاړه موږدقدیمه ددغی لاری څخه استفاده کوله اوس هم استفاده کوو فعلا زموږ داکازامن وايي چې موږ دغه لاربنده وو تنها پیاده لاردرپریږدو دنورومال مواشی دعبور اوداستفادی لارنه پریږدو

اوموږ ستاسو محترم څخه داهیله لرو چې موږ ته داو اضح کړی ایا دغه خلق دغه لار بندولای شي کیا که نه وی څونه اندازه لاربايد راته پریږدی والسلام.

(مستفتی حاجی عبد الوهاب)

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصدق والصواب ددغه خلقوداحق ده چې خپلی مځکی ته تیرشی په دغه قدیمی لاره باندی اودغه نوروخلکوته داحق نشته چې دوی منع کړی ددی لاری څخه بلکه لار به ورکوی هم دپیاده دپاره اوهم دسواری دپاره مزید بیان اوتفصیل به درته دکتابونودالاندی عباراتوڅخه درمعلوم شی په الفقه الاسلامی ج۴ ص۶۳ کښي ليکلی دی:

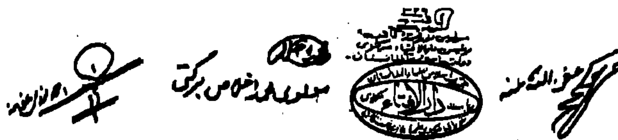
حق الارتفاق هوحق مقررعلی عقار لمنفعة عقارآخر مملوک لغیر مالک العقار الاول وهو حق دائم يبقی مابقی العقار ان دون نظر الی المالک مثل حق الشرب وحق المجری وحق المسیل وحق المروروحق الجوار وحق العلو اوپه شرح المجله دسليم باز ص۶۷۲ مادة۱۲۲۵ کښی لیکلی دی ومن ثبت له حق المرور بالرجل فله المرور بالرجل والحافر جامع الفصولین وفیه شری شجرة و قطعها واستأجر ارضا بجانب الشجرة ولهذه الارض المستأ جرة طریق فی بستان رجل فلمشتری الشجرة ان یمر فی هذاالطریق بخشبه ودوابه للحاجة الی الطریق آه ونقل حيدر آفندی عن القاعدية انه لوکان حق المرور لواحد فباعه تبعا لارضه من عشره فلیس لمن کان المرور فی ارضه ان یمنعهم عن المرور لعلة کثرتهم؛

اوپه الفقه الاسلامی (ج۴ ص۶۵) کښی وايي:

حق المرور هوحق صاحب عقار داخلی بالوصول الی عقاره من طریق یمرفیه سواء کان الطریق عاما غیر مملوک لاحد ام خاصا مملوک للغیرالخ اوپه شرح المجلة دسليم باز(م ۱۲۱۷ ص۶۶۷)کښي لیکلی دی:(یجوزان یعطی رجل مازاد عن حاجة الطریق من جانب المیری بثمن مثله ویلحقه بداره اذالم یضرذلک بالمارین) یرادبالطریق ههنا الطریق العام لان الطریق الخاص ملک اصحابه لایجوز لهم التصرف فیه بالبیع والقسمة کما سیأتی (فی المادة ۱۲۲۳) فلایجوز لغیر هم بالاولی والمراد بعدم المضرة ان یکون الطریق واسعا لایضیق اذااخذ منه شئ وانما قید وابه لانه لواضربا لمارة لایجوزان یعطی منه شئ ولوکان للعامة طریق اخری(ردمحتار) اوپه فتاوی قاضیخان علی هامش الهندیة ج۳ ص۲۰۶ کښی لیکلی ولوکانت

الارض على شط الفرات اوعلى شط نهر عام كان للعامة المرور فى هذه الارض للشفة ولاصلاح النهر وليس لصاحب الارض ان يمنعهم اذالم يكن لهم طريق الافى هذه الارض اوپه الفقه الاسلامى وادلته ج۴ ص۱۷ کښې وايي واتفق الفقهاء على وراثة حقوق الارتفاق كحق الشرب والمرور لانها حقوق تابعة لعقار ولازمة :

اوپه مجلة الاحكام م ۶ کښې وايي القديم يترک على قدمه اوپه مادة ۷۴ کښي وائي: القديم هوالذى لايوجد من يعرف اوله اوپه شرح المجلة دسليم باز م۱۲۲۴ ص ۶۷۱ کښې ليکلى دى العبرة للقدم فى حق المرور وحق المجرى وحق المسيل يعنى تترک هذه الاشياء وتبقى على حالها القديم الذى كانت عليه لان القديم يبقى على حاله بمقتضى حكم مادة ۶ والله اعلم وعلمه اتم

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

يوتعميردومره جګول چې له کلکينا نوخخه دبل صحن معلوميږي داخوبه ضررفاحش نه وي

پوښتنه :عرض پاڼه دمحمدانور عبد النبى محمدګل محمدنبى عبد الرسول اغامحمد شريف ميراحمد خان عزيزالله جان ولى محمد احمدالله ولي جان بسم الله جان خير محمد خان حاجى غلام حضرت مسکونه سره جامع شهرنو ناحيه ۶ وحضورته دمحترم رئيس صاحب مقام عالى رياست دارالافتاء السلام عليكم ورحمة الله وبركاته زموږپه محل كى يونفر دوه منزله تعمير آبادکړى دى چې زموږتول کورونه ترلاندى دى اوموږته دسترلوى خطر اوبې آبي ده اوموږډير ځنې په عذاب يوځلوروار موخبرورکړى چې شرعا داكار صحيح نه دى خوده نه ده منلى لطفا دشريعت محمدى مطابق هيئت ورواستوى اومعلومات وکړى اوزموږستراوحيا خوندى کړى موضوع موستاسى عالى مقام ته عرض کړه چې زموږغوروکړى په درناوى

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب باسم ملهم الصواب

کچيرى ديوه همسايه لخوا وبل همسايه ته ضررفاحش رسيدلى وى نودغه ضررفاحش به

منع كيږي پرهره وجه اوطريقه چې وی ضررفاحش دی ته وايي چې داصل منفعت دبناء څخه مانع وی مثلا دسکونت څخه مانع وی اويابناء په نړيږي اوياسستيږي کچيري يوسړی خپل کورداسی جوړکی چې پرداسی ځايوکلکنان ورکی چې دهمسايه ګانودزنانو دناستو اوګذاری ځايونه ئينی معلوميږی نودغه ضررفاحش دی دغه سړی مجبوردی چې دغه ضرربه دفع کوی فرق نه لري خواه ددغه سړی دسرای اود همسايه ګانودسرايوپه مابين کښې لاروی اوکه نه وی خواه دغه ضررقديم وی اوکه حادث دغه تفصيل دلاندی عباراتو څخه معلوميږی:

يدفع الضرر الفاحش باى وجه كان... آه(المجلة المادة ۱۲۰۰) الضرر الفاحش كل مايمنع الحوائج الاصلية بمنع المنفعة الاصلية المقصودة من البناء كالسكنى اويضر البناء اويجلب عليه وهنا ويكون سبب هدمه (المجلة المادة ۱۱۹۹)رؤية المحل الذى هومقر النساء كصحن الدار والمطبخ والبئر يعد ضررا فاحشا فاذااحدث رجل فى داره شبا كااوبناء مجدداوجعل له شبا كا مطلاعلى المحل الذى هومقرنساء جاره الملاصق اوالفاصل بينهما طريق فانه يؤمر برفع الضرر ويصير ذلک الرجل مجبورالدفع هذا الضرر بصورة منع وقوع النظر امابيناء الحائط اووضع طبلة لكن لايجبر على سد الشباک بالكلية كما اذاعمل ساترا من الاغصان التى يرى من بينها مقرنساء جاره فانه يؤمر بسدمحلات النظر ولايجبر على هدمه وبناء حائط محله (راجع مادة ۲۲ المجلة المادة۱۲۰۲)(وهى ان الضرورات تقدر بقدرها) الفتوى على ان الكوة حيث كانت للنظر والموضع موضع النساء تسد بلافرق بين الطريق الفاصل وغيره كمافى المضمرات وغيره(فتاوى تنقيح الحامدية ج۲ ص۲۶۶) سئل فى ذمى يريد فتح كوة فى حانوته مشرفة على دارجاره الذمى وعلى عوراته وفى ذلک ضرربين على الجار ويزعم انها قديمة فهل يمنع من ذلک ولافرق بين القديم والحادث حيث كان الضرربينا الجواب نعم يمنع من ذلک ولافرق بين القديم والحادث حيث كان الضرربينا كتبه الفقير احمد المفتى بدمشق الشام عفى عنه وفى حاشية البحر من القضاء للشيخ خير الدين لافرق بين القديم والحادث حيث كانت العلة الضرر البين لوجوده فيها تامل (فتاوى تنقيح الحامدية ج۲ ص۲۶۵)والله اعلم

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی ندا محمد الحقانی مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

کتاب الصید والذبائح

دکلاشنکوف یاکمرشکن ښکارڅه حکم لري؟

پوښتنه :ومحترمینواساتذه و ددارالافتاء ته لومړی مسنون سلام وړاندی کیږی السلام علیکم ورحمة الله وبعد غوښتل کیږی چې ددی مسئلی معلومات راکړی چې په کمرشکن (چره اېن) مرغه وولی بغیر ذبح مړشی حلال دی کنه؟ اویاپه بله مرمی لکه کلاشنکوف وغیره څنګه دی؟
(المستفتی ملاعبد الحبیب)

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الجواب :بعون خالق الدنیا
په کمرشکن چې مرغه وولی بغیرذبح مړشی حلال نه دی اویاپه بله مرمی لکه کلاشنکوف چې تیره والی و نه لري په فتاوی دارالعلوم دیوبند یعنی امداد المفتیین کښی لیکلی دی:

(ص ۹۴۳ سوال (۸۴۲) اگر غلیل یابندوق کاشکار بسم اللہ اوراللہ اکبر کرلیا اور جانور مرگیا ذبح کرنی کاموقع نہ ملاہ جانور حلال ہے یا حرام اس مسئلہ کے پوری تحقیق مطلوب ہے (الجواب) بندوق کے چھری اور گولی اور غلیل کے غلے ان سب کا حکم شرعی یہہے کہ ان کے ذریعہ ذبح کا تحقق نہیں ہوتااگرچہ بسم اللہ کہہ کر بندوق یا غلیل چھوڑے جائی وجہ یہہے کہ ذبح کرنے میں جن چاروں رگون کاقطع کرناضروری ہے ان میں یہ شرط ہے کہ ان کو دھاروار چیز سے قطع کیاجائے کسی بوجھل چیز کے صدمہ سے توڑانہ جائے بندوق کے چھرے گولی اور غلیل کے غلے ظاہرہے کہ دھار دار نہیں ہوتے اس لئے ان سے بتوزخم لگتاہے وہ قطع کرنے کے حکم میں نہیں ہو سکتا ہے مذہب مفتی بہ ہے جس کی تصریح عالمگیری نے کتاب الذبائح میں کی ہے نیز درمختار میں ہے (وحل الذبح بکل ماافری الاوداج فانهر الدم الدرالمختار ص۲۹۴ کتاب الذبائح) جس سے معلوم ہواکہ ذبح کہ لے قطع کرناعروق اربعہ کاضروری ہے توڑدینے سے یہ صورت حاصل نہین ہو سکتے .واللہ تعالی اعلم وعلمہ اتم(*)

(*)ترجمه ، پوښتنه (۸۴۲) که په غلیل یاتوپک په بسم الله اوالله اکبر ویلو ښکار وکړاوحیوان مړشو دذبح کولو موقع ونه مونده شوه دغه حیوان حلال دی که حرام ددی مسئلی پوره تحقیق غوارو الجواب دتوپک چرې اومرمی اودغلیل ددبرو ددغوټولو شرعی حکم دادی چې ددوی په وسیله دذبح تحقق نشی راتلای که څه هم په بسم الله ویلو غلیل یاتوپک وچلول شی وجه داده چې په ذبح کولو کې چې دکومو څلوروړګونو قطع کول ضروری دی په هغوی کې داشرط دی چې هغوی په څوکه درلودونکی تیره شی قطع کړل شی دکوم درانه شئ له املهٔ مات نکړل شی دتوپک چرې ګولی اودغلیل کټی ښکاره دی چې تیره څوکه درلودونکی نه وی ځکه په دوی چې کوم ټپ جوړیږی هغه دقطع کولو په حکم نشی کیدلائی همدغه مذهب مفتی به دی چې څرګندونه عالمګیری په کتاب الذبائح کې کړي ده داغه رنګه په درمختارکې دی وحل الذبح الخ چې ورڅخه معلومه شوه چې دذبح لپاره دڅلورو رګونو قطع کول ضروری دی په ماتولو داصورت نشی حاصلیدلای؛

وایضاً فی الشامی من الجلد الخامس ص۳۳۵ کتاب الصید قال قاضیخان لایحل صید البندقة والحجر والمعراض والعصا وماشبه ذالک وان جرح لانه لایخرق الاان یکون شئ من ذالک قد حدده وطوله کالسهم وامکن ان یرمی به فان کان کذالک وخرقه بحده حل اکله فا ماالجرح الذی یدق فی الباطن ولایخزق فی الظاهر لایحل لانه لایحصل به انهار الدم ومثقل الحدید وغیر الحدید سواء ان خزق حل والافلآه والخزق بالخاء والزاء المعجمتین النفاذقال فی المغرب والسین لغة والراء خطاء وفی المعراج عن المبسوط بالزای یستعمل فی الحیوان وبالراء فی الثوب وفی التبیین والاصل ان الموت اذاحصل بالجرح بیقین حل وان بالثقل اوشک فیه فلایحل حتما واحتیاطاآه ولایخفی ان الجرح بالرصاص انما هوبالاحراق والثقل بواسطة اندفاعه العنیف اذلیس له حد فلایحل وبه افتی ابن نجیم وایضاً فی البحر الرائق من الجلد الثامن ص۲۲۹ (وماقتله المعراض بعرضه اوالبندقة حرم) لماروینا من حدیث ابراهیم ولماروی ان عدی بن حاتم قال للنبی صلی الله علیه وسلم انی ارمی الصید بالمعراض فاصیب فقال اذارمیت بالمعراض فخرقت فکله وان اصابه بعرضه فلاتاً کله (رواه البخاری ومسلم واحمد) ولماروی انه علیه الصلوة والسلام نهی عن الخذف وقال انها لاتصید ولکنها تکسر العظم و تفقأ العین(رواه البخاری ومسلم واحمد)ولان الجرح لابد منه لما بینا من قبل والبندقة لاتجرح وکذاعرض المعراض وایضاً فی الفتاوی الهندیة من الجلد الخامس ص۴۲۵)ولایؤ کل مااصابه المعراض بعرضه ولایؤ کل مااصابته البندقة فمات بها کذافی الکافی وایضاً فی (مجمع الانهر من الجلد الثانی ص۵۸۰)(اوالبندقة) معطوف علی المعراض ای یحرم ماقتلة البندقة وهی طینة مدورة یرمی بها لانه یدق ویکسر ولایجرح فصارکالمعراض اذا لم یخرق (ولم یجرحه) قیدلهما الخ -اعلم ان فی حل الصید بالرصاص مالم یدرک حیا فیذبح بطریق مشروع اختلاف وفی تکملةفتح الملهم ج۳ ص ۴۹۱ فالجمهور منهم فی دیارنا علی عدم حل المصید بالرصاص مالم یدرک حیا فیذبح بطریق مشروع وحجتهم مامر عن ابن عابدین من ان الرمی بالرصاص رض ووقذ ولیس جرحا الخ فالاحتیاط فی عدم اکل غیر مذبوح منه ۱۲ والله اعلم

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی احمد نوری مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

ترحلقوم ذبح کښته څنګه ده؟

پوښتنه :محترم هغه پوسه اوچرګ چي حلقوم يې ټول کښته ولاړشي خوراک يې څنګه دی؟
(المستفتي ملاشاه ولی ولایت هلمند)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملک الوهاب

هغه مذبوح چې عقده (غټهو) ئې دجسد وطرف ته ولاړه شي په حلاليدو کښې ئې اختلاف دی ډيرومعتبروکتابو دغه اختلاف نقل کړی ده لکه ردالمحتار (ج۵ ص۲۰۶ تبيين الحقائق ج۵ ص۲۹۰ طحطاوی علی الدر المختار ج۴ ص۱۵۰ فتاوی کاملية ص۲۳۷ وغيره) اوترجيحات دعلماء دفقه حنفي هم مختلفي دی لکن په ردالمحتار کښې وروسته ترزيات تحقيق کړی که په ذبح سره چې ترعقده لوړه وی قطع ددروعروق دهغه څلورعروق څخه چې په ذبح کښې قطع کيږی راتله نومذبوح حلال دی والافلااودغه معلوميږی په مشاهده ياپه سوال داهل خبره څخه :

اقول والتحرير للمقام ان يقال ان كان بالذبح فوق العقدة حصل قطع ثلاثة من العروق فالحق ماقاله شراح الهداية تبعا للرستغفي والافالحق خلافه اذا لم يوجد شرط الحل باتفاق اهل المذهب ويظهر ذلک بالمشاهدة اوسوال اهل الخبرة فاغتنم هذاالمقال ودع منک الجدال (ردالمحتارج ۵ ص۲۰۷ وهکذافی الفتاوی الکاملية ص۲۳۷)۔

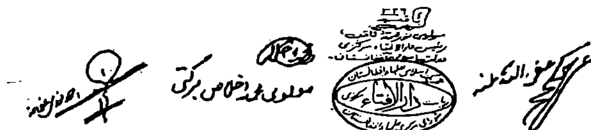
په امداد الفتاوی کښې وروسته ترتحقيق ئې ترجيح دحل راوړی ده اودغه ئې اخر قول خپل ګرزولی دی:

حل وحرمت دونوں قولوں میں اختلاف کا مبنے صرف یہ ہے کہ ذبح فوق العقدہ میں حلقوم اورمرے قطع ہوں کے یانہیں سو یہ امرمشاہدہ کے متعلق ہے مشاہدہ کے بعد اس میں اختلاف کے گنجائش نہیں اورچونکہ مشاہدہ قطع کاروایت ثقات سے محقق ہو چکااس لئے حلت کا حکم دیا جاوے گا مدت ہوئے کہ احقرنے اس کی حرمت کافتوی کتب فقہ سے نقل کیا تھا اب اس سے اجوع کرتاہوں (۱) امداد الفتاوی ج۳ ص۵۳۹۔

(۱) په حل اوحرمت دواړو اقوالو کي داختلاف اساس صرف دادی چې په ذبح فوق العقده کي حلقوم اومری قطع کيږی اوکنه نودا سی دليدنی سره اړه لری ترليدنی وروسته په دی کي داختلاف ګنجائش نشته اوکله چي دقطع ليدنه دثقاتوپه رواياتو په ثبوت رسيدلی دی نوځکه دحلت حکم ورکول کيږی ډيره موده مخکي احقر ددی دحرمت فتوی دفقهی له کتابورانقل کړی وه اوس له هغه څخه رجوع کوم

الحاصل دادی چې و روسته ترعمیق مطالعه دکتب دمذهب دفقه حنفی معلومیږی چې دغه قسم مذبوح حلال دی لکن په فتاوی کاملیه کی راغلی دی چې احتیاط یي عدم اکل دی چې خروج دموضع داختلاف څخه راشی:

اقول ومذهب الامام مالک رحمه الله عدم الحل فالورع والاحوط عدم الاکل منها خروجا من الخلاف فانها میتة علی مذهبه رحمه الله تعالی فلیحفظ (الفتاوی الکاملیة ص۲۳۸) والله تعالی اعلم

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی نذاحمد الحقانی مولانا محمود میوندوال مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

کتاب الحظروالاباحة

داختراودجمعي دورځي روغبړ څنګه دی؟

پوښتنه :څه وایي علماء کرام ومفتیان دین متین په مندرجه ذیل مسئله کښی مسئله داده چې په قلچه آباد کښی یوملاچې نوم یي ملاعبد القهار اخنددی یوفتوی یي صادره کړی ده چې داخترپه ورځوکښی مصافحه اوروغبړ بدعت دی اوهمدارنګه دجمعی په ورځ هم روغبړ بدعت دی اوپه دلیل کښی دکتابونو حوالی ورکوی اوپه دی وجهی سره سیمه کښی اختلافات اوجنګ اوحتی تر قتل وقتال پوری خبره رسیدلی ده نوستاسو څخه هیله ده چې دشریعت مطهره مطابق فتوی راکړی ترڅو چې دافتنه ختمه سی بینوا بالبرهان توجروا عند المنان .

(المستفتی حاجی شیر محمد ولد حاجی محمد یعقوب)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الملک الوهاب

مصافحه په ورځ داخترکه څه هم بعض علماء بدعت بللی ده لکن په ډیرومعتبرو کتابو کښی جائز اوحسن لیکل شوی ده حاصل دادی چې مصافحه په ورځ داختر یاجمعی فی نفسه حسن کاردی لکن التزام یي بدعت دی یعنی چې لازم اوواجب ګرځول یي پر ځان بدعت دی هرچې نفس دوام یی دی هغه بدعت نه دي:

تجوز المصافحة لانها سنة قدیمة متواترة لقوله صلی الله علیه وسلم من صافح اخاه المسلم

وحرک یده تناثرت ذنوبه واطلاق المصنف تبعا للدرر والکنز والوقایة والنقایة والمجمع والملتقی وغیرها یفید جوازها مطلقا ولوبعد العصر وقولهم انه بدعة ای مباحة حسنة کما افاده النووی فی اذکاره وغیره فی غیره وعلیه یحمل مانقله عنه شارح المجمع من انها بعد الفجر والعصر لیس بشیٔ توفیقا فتأمله (الدرالمختار) قوله (کما افاده النووی) الذی ذکره النووی انها مستحبة وعبارته اعلم ان المصافحة مستحبة عند کل لقاء واماما اعتاده الناس بعد صلوة الصبح والعصر فلا اصل له فی الشرع علی هذا الوجه ولکن لابأس به فان اصل الصافحة منة وکونهم حافظو اعلیها فی بعض الاحوال وفرطوا فیها فی کثیر من الاحوال اواکثرها لایخرج ذلک البعض من کونها من المصافحة التی ورد الشرع بامرها آه (حاشیة الطحطاوی علی الدرالمختار ج۴ ص۱۹۰) سئلت عن المصافحة فی یوم العید والجمعة ماحکمها ؟فالجواب ان حکمها الاستحباب قال صلی الله علیه وسلم من صافح اخاه المسلم وحرک یده تناثرت ذنوبه آه(الفتاوی الکاملیة ص۲۶۲) قال النووی فی الاذکار اعلم ان المصافحة مستحبة عند کل لقاء واماما أعتاده الناس من المصافحة بعد صلوة الصبح والعصر فلااصل له فی الشرع علی هذاالوجه ولکن لابأس به فان اصل المصافحة سنة وتقییدها بمابعد الصبح والعصر عادة کانت فی زمانه والافعقب الصلوة کلها کذلک والراجح عند الحنفیة جواز المصافحة مطلقا ولوبعد الصلوة وکره بعض الحنفیة المصافحة بعد الصلوة (الفقه الاسلامی ج۳ ص۵۷۰):

ہاں نماز فجر کے بعد مصافحہ کرنے کا طریقہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم اور صحابہ کرام رضی اللہ عنہم کے زمانہ میں نہیں تھا اور اس کا رواج دینا اور التزام کرنا بدعت ہے (*) کفایت المفتی ج۹ ص۹۲ واللہ اعلم بالصواب

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی احمد نوری عفی عنہ

مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

(*)ترجمه : هودسهار ترلمانځه وروسته دمصافحې (روغبړ)کولو طریقه درسول الله صلی الله علیه وسلم اوصحابه کرام رضی الله عنهم په زمانه کي نه وه اودې ته رواج ورکول او التزام کول (یعني پرنه کولو خوابدول) بدعت دی

دکفار اواهل ذمه سره مصافحه اوملاقات څنګه دی؟

پوښتنه :زموږسره دموسیسو والاملاقات کیږی مصافحه اونورتعلق څه ډول ورسره وساتو شرعی حکم راکړی بعض خلق کافران دی اواهل ذمه وی چې زموږسره یو ځای کیږی

(المستفتی مولوی محمدولی)

بسم الله الرحمن الرحيم

(۱) مسلمان دی شروع نه کوی په سلام کولوسره پرذمی باندی لیکن که شروع ده کول نوداسی به وایي په سلام کی السلام علی من اتبع الهدی لکه په سلام دکتابت کی هم طریقه دغه شان ده:

لکن فی الشرعة اذاسلم علی اهل الذمة فلیقل السلام علی من اتبع الهدی وکذلک یکتب فی الکتاب الیهم آه وفی التاتار خانية قال محمد اذا کتبت الی یهودی اونصرانی فاکتب السلام علی من اتبع الهدی آه (ردالمحتار علی الدر المختار ج۵ ص۲۹۲ هندية ج۵ ص ۳۴۸)

(۲) اوذمی چې سلام وکړ ی نودسلام جواب به ورکول کیږی لکن پروعلیک وعلیکم به مسلمان زیادت نه کوی (یعنی) لفظ دسلام به نه زیاتوی وروسته تروعلیک وعلیکم لکن فی التاتارخانية واذاسلم اهل الذمة ینبغی ان یر دعلیهم الجواب وبه نأخذ (ولکن لایزید علی قوله وعلیک) ردالمحتار ج۵ ص۲۹۲ واما لوسلم الذمی فیر دبقوله وعلیکم فقط بریقة محمودية ج۴ ص ۳۹

(۳) اومصافحه (یعنی) روغبړ دذمی سره بی دضرورت اوحاجت څخه نارواو مکروه دی اوسره دحاجت بیاپروا نه لری حاجت لکه دذمی آزاریدل په ترک دمصافحه دمسلمان سره (قوله کماکره للمسلم مصافحة الذمی) اي بلاحاجة لمافی القینة لابأس بمصافحة المسلم جاره النصرانی اذارجع بعد الغيبة ويتأذى بترک المصافحة آه (ردالمحتار علی الدر المختار ج۵ ص۲۹۲ والفتاوی الهندية ج۵ ص ۳۴۸)

اوبعضی شیان خونو ښکاره ناروا دی لکه دوی سره قلبی محبت په زړه کښی مینه اویاددوی په مراعات باندی سستی کول په دینی اموروکښی چې دمقدس دین بعضی کارونه پاته شی والله اعلم

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی نذیر احمد اسحاقی مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دفټ بال والي بال اونورسپورتي لوبوحکم

پوښتنه :څه وايي علماء دين متين په باره دکراته بازی اوفټ بال اوزيبای اندام اووالی بال اوداسی نوری بازی دشريعت غراء محمدی له مخی جواز لری اوکه څنګه اوکه جوازلری نو په کوم نيت اوشرائطو جوازلری ؟بينواتوجروا
(المستفتی اطلاعات وکلتور قندهار)

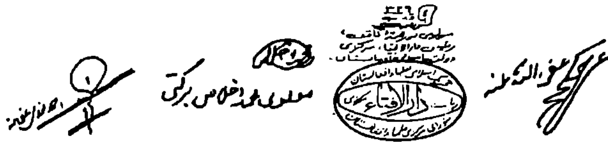
بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب : ومنه الصدق والصواب که دداسی بازی څخه کومه معتد بها فائده مقصودوی بيا جائزدی خوځو شرطونه لری يوداچې په دی کښی کوم امرخلاف شرع خلط نه وی ستر عورت به ضروری وی اوددی بازی په سبب به په ضروریاتوداسلام کښی لکه لمونځ وغيره شو خلل نه واقع کيږی اوبل داچې تشبه بالکفاربه هم نه وی چې په لباس اوطرز وضع کښی انګريزيت وغيره نه وي:

والمصارعة ليست ببدعة الاللتلهی فتکره الخ (قوله والمصارعة ليست ببدعة) فقد صرع عليه السلام جمعا منهم ابن الاسود الجمحی ومنهم رکانة فانه صرعه ثلاث مرات متواليات لشرطه انه ان صرع اسلم کمافی شرح الشمائل للقاری قال الجراحی ومصارعته عليه السلام لابی جهل لااصل لها (قوله فيجوز فی کل شئ) اي مما يعلم الفروسية ويعين علی الجهاد بلاقصد التلهی الخ اقول قدمنا عن القهستانی جواز اللعب بالصولجان وهو الکرة للفروسية الخ واماشالة الحجر باليد ومابعده فالظاهر انه ان قصدبه التمرن والتقوی علی الشجاعة لابأ س به(ردالمحتار کتاب الحظر والاباحة ج۵ ص۲۸۶ طبع باکستانی) اماذا قصد التلهی اوالفخر اولتری شجاعته فالظاهر الکراهة لان الاعمال بالنيات فکما يکون المباح طاعة بالنية تصير الطاعة معصية بالنية (قوله فيباح فی کل الملاعب) ای اللتی تعلم الفروسية وتعين علی الجهاد الخ وفی القهستانی عن الملتقط من لعب بالصولجان يريد الفروسية يجوزو عن الجواهر قدجاء الاثر فی رخصة المصارعة لتحصل القدرة علی المقاتلة دون التلهی فانه مکروه (ردالمحتار ج۵ ص۲۸۵) وذکر الاثر المذکور فی ج ۵ ص ۲۷۹ من رد المحتار ايضا۔

اوهغه شرطونه چې موږ په سردفتوی کښی ذکرکړل اوئمدارنګه نورتفصيل داذکرشوی په فتاوی دارالعلوم ديو بنددويم جلد يعنی په امداد المفتيين ص۱۰۰۰ - ۱۰۰۱ - ۱۰۰۲- کښی اوداپيان فی المجله په فتاوی دارالعلوم ديو بندج اول يعنی عزيز الفتاوی ص۷۵۱

کښې هم ذکرده.

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولانامحمد مسلم حقانی مولاناعبدالله مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دسګریټ تاش شطرنج اوکتار حکم څه دی؟

پوښتنه: محترم مفتی صاحب السلام علیکم بعداعرض اینکه ازجناب تان درباره حرمت ویااباحت سګریت وتاش وشطرنج کتار تفصیلا معلومات میخواهم همرای صفحه کتاب های والسلام.

(ازطرف عبد الله خادم تحریک طلباء)

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله رب العالمین وصلی الله علی سیدنامحمد وعلی اله وصحبه وسلم

الجواب باسم ملهم الصواب

تاش وشطرنج وکتار هرسه شان مکروه تحریمی هستند ومرتکب مکروه تحریمی همان اندازه گنهکارمیشود مثل که بترک واجب گنهکارمیشود وسګریت فی نفسه ازجمله مباحات است مګر بخاطرنهی امیر المؤمنین باید ازکشیدن سګریت احتراز واجتناب کرده شود زیراکه اطاعت امام درغیر معصیت واجب است.

تاش کھیلنا بھت براہے اوراګراس پرھارجیت روپیہ پیسہ وغیرہ کی ہو توجوا ہے اوربالکل حرام ہے امداد المفتیین ص۱۰۰۲ (*)

وکره تحریما والشطرنج (قوله والشطرنج) معرب شدرنج وانما کره لان من اشتغل به ذهب عناؤه الدنیوی وجاء ه العناء الاخروی فهو حرام وکبیرة عندنا وفی اباحته اعانة الشیطان علی الاسلام والمسلمین (ردالمحتارج ۵ ص۲۷۹ وعزیز الفتاوی ص ۷۵۱)

اورجوکہ بعضی کتب حنفیہ میں اس کے نسبت مکروہ لکھا ہے مراداس سی مکروہ تحریمی ہے جوعملا مثل حرام کے

(*) ترجمه په تاش (پټو) لوبی کول ډیربددی اوکه پردی دروپی پیسو اونوروګټل بایلل وی نوخماردی اویو مخ حرام دی،

ہے استحقاق عقوبت ناری میں اگر چہ علماً فرق ہے کہ منکر اس کا کافر نہین کما صرح بہ فی ردالمحتار پس ہماری نزدیک ارتکاب اس فعل حرام کا موجب استحقاق عذاب جہنم ہے (۱) امداد الفتاوی ج ۴ ص۲۴۱ عادت دائمی کے طور پرشطرنج کھیلنی والاحنفیہ اورشافعیہ کہ نزدیک بالاتفاق فاسق ہے اوراس کے فاسق اومعلن ہوني میں کسی طور کاشک وشبہ نہیں ہے (۲) مجموعة الفتاوی لمولنا عبد الحی رحمه الله ج۲ ص۲۶۳ -

اللعب بالاربعة عشر مرام وهو قطعة من خشب يحفر فيها ثلاثة السطر ويجعل فی تلک الحفر حصی صغار يلعب بها اه منح قلت الظاهر انها المسماة الان بالمنقلة لكنها تحفر سطرين كل سطر سبع حفر (ردالمحتار ج۵ ص۲۷۹ کتاب الحظر والاباحة)-

ويائم بارتکابه اي المكروه تحريما كمايائم بترک الواجب الدرالمختار على هامش ردالمحتار ج۵ ص۲۳۷ -

بیری سگرٹ پینا فی حدذاتہ مباح ہے بدبو منہ میں رہ جائی تو بدبو کے وجہ کراہت پیدا ہوتی ہے (۳) **کفایت المفتی** ج۹ ص۱۱۳ -

عن الحمری ان صاحب البحر ذكر ناقلا عن آئمتنا ان طاعة الامام فی غير معصية واجبة فلو امر بصوم يوم وجب (دالمحتار ج۴ ص ۲۸۲)قال محمد واذاامر الامير العسكر بشئ كان على العسكران يطيعوه الاان يكون الماموربه معصية (ردالمحتار ج۴ ص۳۷۳) والله اعلم وعلمه اتم واحكم

له راديو څخه دقرآن سماع واجب ده کنه؟

پوښتنه: ازطريق راديو قرآن خوانده ميشود سماع واجب هست يانی ؟بينوا توجروا -

(المستفتی برادر شماعبد الواحد)

---

(۱) ترجمه اوکوم چي داحنافو په څينی کتابو نوکي ددی په اره مکروه ليکلی دی مرادله هغه څخه تحريمی مکروه دی کوم چي عملا دحرامو په رنګه دی ددوزخ داوردعذاب په مستحق ګرځيدوکی که څه هم علما فرق شته چي منکرددی کافرنه دی کماصرح به فی ردالمحتار نوزموږپه اندددی حرام فعل ارتکاب ددوزخ دعذاب دمستحق والی باعث دی

(۲) ژباړه : دهميشنی عادت په توګه دشترنج لو ب غاړی داحنافو اوشوافعوپه نزدپه اتفاق سره فاسق اودده په فسق اومعلن والی کي په هيڅ توګه شک اوشبه نشته.

(۳) ترجمه بيړی اوسګريټ څکول فی حدذاته مباح دی بدبويی چي په خوله کي پاتی شی نودبد بويي په وجه کراهت پکي پيدا کيږی.

الجواب والله الموفق للصواب
دریډیو په ذریعه قرآن اوریدل جائز دی کنه اوکه جائزدی نوایاددی دپاره هم هغه آداب اوشرائط دی کوم چې بالمواجه دقاری داورید وپه وخت کی لازمیږی خلاصة الجواب جواب ظاهردی دکوم شئ ویل چې جائزوی دهغه شئ اوریدل هم جائز دی لکن څنګه چې په قاری باندی لازم دی چې مجلس دقراء ت کښی دآداب قرآنی پوره پابندی به کوی هم دارنګه په اوریدونکی باندی هم لازم دی چې په داسی مجلس کښی ریډیو نه چلوی چې هغه ځای کی عام خلق په لهولعب یاشوروشغب یاخپل کاروبارکښی مشغول وی اودقران اورید لوطرف ته متوجه نه وی هرکله چې ریډیو څخه قرآن اوریدل مقصوددی نوپه ادب سره دی ناست وی اوقران دی اوری اودهغی تمامودادابو رعایت دی کوی چې دتلاوت دقرآن دمجلس دپاره لازم وی (آلات جدیده ص۱۶۴)

پردکانو محصول ایښودل څنګه دی؟

پوښتنه : ومحترموعلماء کراموته دشوری مرکزی ولایت قندهار السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته امابعد داسی لیکلی کیږی چې زموږپه منطقه کښی داسی یولیک راغلی دی چې تاسی درجه بندی ددکانوکړی چې موږمعلومات ځنی وکړی دوی داسی وایي چې ددکان تړوله اټکلی قیمت کیږی چې بیاپرسلو لکو ښپږلکه افغانی حکومت ځنی اخلی نواوس دادی تاسی ته معلومات درکی چې دشریعت دنګاه څخه موږته معلومات راکړی چې جوازلری اوکیا ؟موږمعطل کړي دی . (دهلمند ولایت دناډعلی ولسوالی)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب
مسئله داده چې کومی پیسی چې حکومتی خلق په نامه دمحصول ددکاندارانو څخه اخلی داشرعی جواز نه لری په(ردالمحتارج۳ص۲۸۱)کښی لیکلی دی:
ولیس للامام ان یخرج شیئا من یداحد الابحق ثابت معروف وهکذافی الحموی شرح الاشباه والنظائرج۱ ص۳۷۳ اوهمدارنګه په شرح المجلة للاتاسی ج۱ ص۱۴۳ کښی لیکلی دی:
وفعل الامام منوط بالمصلحة والظلم لیس بمصلحة وهکذافی الفقه الاسلامی ج۶ ص۲۸۰)
اوهمدارنګه په امدادالفتاوی ج۶ ص۳۲۵ کښی لیکلي دی:
(سوال) (۵۱۷) شرعاکرور (چنگی) گیری حرام است ونیز محصول شراب وافیون وانواع آن وٹیکس خانها ناجائزاست لیکن

(سوال) (۵۱۷) شرعاً کرور (چنگی) گیری حرام است ونیز محصول شراب وافیون وانواع آن وتیکس خانها ناجائز است لیکن ازین وجوہات آمدنی کثیر میباشد اگر ہمہ راموقوف کردہ شود درریاست چند کرورہا روپیہ رانقصان میشود درین باب کدام حیلہ شرعیہ است یانہ (تتمہ اولی ۳۱۵) (جواب) از قواعد مقرر شرعیہ است کہ مصالح بامفسدہ معصیت معارض نمیتوان شد پس محاصل ناجائز بکدامی مصلحت جائز نمیتوان شد واللہ اعلم وعلمہ اتم واحکم

مولانا احمد نوری عفی عنہ مولانا محمود میوندوال

پردیوالونو، کاغذونواودموټرانوپربیرغونودقرآن آیتونه لیکل

پوښتنه آیتونه پردیوال یاپررسمی کاغذانویاپرجنډی دموټرانولیکل په شریعت کي څه ډول ممنوع دی؟

(المستفتي مولوی شاکری معاون ریاست امربالمعروف)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون الله الوهاب دقرانی آیاتویابسم الله یااسماء الله تعالی لیکل پردیوالو باندی غیرمستحسن کاردی یعنی مکروه دی اودغه رنګه لیکل پرمحرابوباندی

په (البحرالرائق ج۲ ص۳۷) کښی راغلی دی:

وفی النهایة ولیس بمستحسن کتابة القرآن علی المحارب والجدران لمایخاف من سقوط الکتابة وان توطأ ...آه

وهکذافی الطحطاوی علی الدرالمختار ج۱ ص۲۷۸ لیکلی دی قرآنی آیاتونه یااسماء الله تعالی یانفس حرفونه که څه هم جلاجلاوی پربساط یامصلی دلمانځه مکروه دی

په (فتاوی خانیه علی هامش الهندیة ج۳ ص۴۲۵) کښي راغلی دی:

بساط اومصلی کتب علیه فی النسج الملک لله یکره استعماله وبسطه والقعودعلیه ولو قطع الحرف من الحروف اوخیط علی بعض الحروف حتی لاتبقی الکلمة متصلة لاتزول الکراهة لان للحرف المفرد حرمة.. آه-

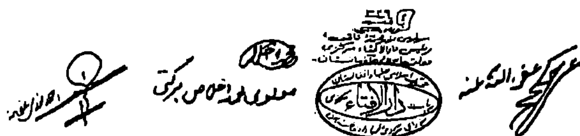
لیکل دآیاتو یابسم الله یااسم دنبی کریم صلی الله علیه وسلم پرجنډی یااخباروکی غیر مناسب کاردی باید بغیرده یرضرورت یي ونه لیکی ځکه په غیر مناسب ځایوکی غورځول

المفتی والسائل ص۴۸ کښې راغلي دي:

وبالجملة کل ما فیه تخلل فی تعظیم اسم العظیم اواسم النبی ذی الخلق العظیم لاشک انه یکره والله اعلم–

هغه اخبار ونه یاجنډي چې معظم شیان پکښې لیکلې وي وروسته تراستغناء به يي په پاکه مځکه کې پټه وي اویابه ی په ډیرواوبوکې اچوی هغه معظم شیان به محوکوی اوپه کوڅواولاروکې به يي نه اچوی په نفع المفتی والسائل ص۴۸ کښې راغلي دي:

ویتضرع علیه ان الرسائل التی یستغنی عنها وفیها اسم الله تمحی ثم تلقی فی الماء الکثیر اوتدفن فی الارض الطیبة کذافی نصاب الاحتساب والناس عنه غافلون فانهم عند مایستغنون من الرسائل یخرقونها وینشرون فی الطروق والنجاسا ت ولایبالون فی ذلک.

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نذاحمد الحقانی مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

امربالمعروف اونهي عن المنکرڅنګه کیږی؟

پوښتنه : دامربالمعروف والنهی عن المنکر ریاست ددارالافتاء داستاذانو څخه دخپل کار لائحه اوهدایة غواړی اوکوم کارونه چې ضروری وی زمونږدکار په شان کې زمونږ فهم نه وی هغه هم راته ولیکی. (المستفتی مولوی شاکری معاون ریاست امربالمعروف)

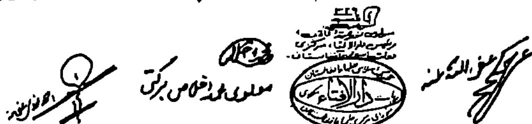
بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون خالق الدنیا

چونکې مسئولینو دامر بالمعروف اونهی عن المنکر څوپوښتنې په باب دامربالمعروف اونهی عن المنکر کړې وی هم دغه رنګه ئې طلب دنوروضروری اموروپه دغه باب کړی وو نوموړ مخکې ترحل دپوښتنو څه ضروری شیان بیانوو امربالمعروف والنهی عن المنکر فرض کفائي دی یعنی که په مجلس کې بد کاروجوددرلودیوسړی په د غه مجلس کې پردغه بدکار انکار وکې دټوله مجلس غاړی خلاصی دی اوکه هیڅ یوسړی انکار پرو نکړی دټول مجلس خلق ګنهکاردی که یوسړی ځان وامر بالمعروف والنهی عن المنکرته معین کړی اویا امام ئې ورته معین کړی نوبیاپردغه سړی فرض عین دی

معین کړی اویا امام ئې ورته معین کړی نو بیا پر دغه سړی فرض عین دی
په التفسیرات الاحمدیة ص۲۰۶ کښې راغلی دی:
اعلم انه قد تقرر بین العلماء ان الامر بالمعروف والنهی عن المنکر من فروض الکفایة والایات الدالة علی فرضیته غیر مقصورة وکذاالاحادیث ففی هذاالباب الخ ثم فی ص۲۰۷ ومن تصدی نفسه للامر بالمعروف والنهی عن المنکر واشتغل بهذه الحرفة اونصبه الامام لاجله یکون ذلک علیه فرض عین ویسمی ذلک محتسبا۔
فضائل دامر بالمعروف اونهی عن المنکر اووعیدات پرترک دامر بالمعروف اونهی عن المنکر ډیر زیات دی مګر پرطوردنمونی به دڅوحد یثونوذکر وکړو۔
قال النبی صلی اللّٰه علیه وسلم ماجمیع اعمال البر عند الجها د الاکنفثة تلقی فی بحر لجّی وماجمیع اعمال البر والجهاد فی سبیل اللّٰه عند الامر بالمعروف اوالنهی عن المنکر الاکنفثة فی بحر لجّی وعن ابی بکر الصدیق رضی اللّٰه عنه قال سمعت رسول اللّٰه صلی اللّٰه وسلم یقول ان الناس اذارء وا منکر افلم یغیروه یوشک ان یعمهم اللّٰه بعقابه وقال النبی صلی اللّٰه علیه وسلم ان اللّٰه لایعذب العامة بعمل الخاصة حتی یرواالمنکر بین ظهر انهم وهم قادرون علی ان ینکروه فاذافعلو اذلک عذب اللّٰه العامة والخاصة۔
امر بالمعروف ونهی عن المنکر یواهم کاردکاروڅخه داسلام دی علامه النووی په شرح کی دمسلم شریف وایي چې باب دامر بالمعروف ونهی عن المنکر یواهم باب دی اکثر خلق په دی باب کی تقصیر کوی اوحال دادی چې دغه باب موقوف علیه دامردین دی ځکه چې خباثت ډیر شی اوګناهونه زیات شی نو بیابه عذاب داللّٰه تعالی عام شی صالح اوطالح لره دپاره دطالب دآخرة لائق کاردادی چې ډیره اعتناء په دغه باب کی وکی دچاسره مداهنت دوجی ددوستی اوصداقت ونکړی اونه یي دپاره داطلب دجاه اوریاست وکړی آداب اوخصال دهغه چاچې امربالمعروف اونهی عن المنکر کوی (۱) په شرح شرعة الاسلام کی وایي چې امربالمعروف اونهی عن المنکر په نرمی کوی دجذ بی څخه به کارنه اخلی ځکه غلظة اوجذبة فسادزیاتوی (۲) اوخپل نفس ته به اطمینان پرصبرورکوی (۳) توثق به پرثواب داللّٰه تعالی کوی ځکه څوک چې توثق پرثواب وکی نو بیا هرڅومره تکلیف وده ته اسان ښکاریږی (۴) علا ئق به دخلقوسره کموی (۵) طمع به دخلقوڅخه قطع کوی (۶) اراده به داعلاء دکلمة اللّٰه کوی (۷) حلم اوبردوباری به په دغه باب کی کوی (۸) علم

اوپوهنه به په دغه باب کی لری (۹) اولابه خپله عمل په کوی دغه رنګه نورآداب هم دپاره ددغه باب په ډیروکتابوکی په تفصیل سره ذکر شوی دی چې ذکریی په د غه مقام کی نه ځائیږی دپاره دمسئولینودامر بالمعروف اونهی عن المنکر پکارده چې مطالعه د کتابوپه شان کی ددغه باب وکی دغه باب یو اهم کاردی باید په ډیر احتیاط ترسره ورسیږی .

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی ندا محمد الحقانی مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

فوټوګان (عکسونه) اخستل یااستعمالول

پوښتنه : کوم خلک چې بی ضرورته فوټوګان اخلی یاپه حکومتی ځایوکي عکسونه وی دهغوپه شان کي دشریعت څه حکم دی

(المستفتی مولوی شاکری معاون ریاست امربالمعروف)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب باسم ملهم الصدق والصواب

دلته دوی خبری دی اول جوړیدل دبتانودی دوهم استعمال دهغه شیانو چې بتان پرنقش شوی وی جوړیدل دبتانو مطلقا حرام دی که غټان وی که واړه وی که پرکاغذوی که پردیوال وی که پرفرش وی که مجسمه وی که په قلم وی که په ماشین وی لکن که یي چیری سرپری وونو حرام نه دی کچیري یوازی تصویر دسریادنصف اعلی وو په هغه کی اختلاف دی مولانا مفتی محمد شفیع رحمه الله تعالی په فتاوی دارالعلوم دیوبندامداد المفتیین کښی تصریح په حرمت کړی ده اودحرمت قول یي راجح بللی دی هر چې فوټوګان دضرورت دی لکه فوټوګان دپاسپورټ مولانا محمد شفیع رحمه الله تعالی جائزکړی دی ځکه په وخت دضرورت کي عمل په قول ضعیف جائزدی په ردالمحتار ج۱ ص۴۷۹ کښی راغلی دی:

قال القهستانی وفیه اشعاربان لاتکره صورة الرءس وفیه خلاف کمافی اتخاذ ها کذافی المحیط قال فی البحر وفی الخلاصة وتکره التصاویر علی الثوب صلی فیه اولا انتهی وهذه الکراهة تحریمیة وظاهر کلام النووی فی شرح مسلم الاجماع علی تحریم تصویر الحیوان وقال سواء صنعه لما یمتهن اولغیره فصنعه حرام بکل حال لان فیه مضاهاة لخلق الله تعالی وسواء کان فی ثوب اوبساط اودرهم اواناء اوحائط

اوغیرها آه په (بریقه شرح طریقه محمدیة ج۴ ص۷۴)کښې راغلي دی ومن آفات الید تصویر صور الحیوانات عن ابن مسعود رضی الله عنه مرفوعا ان اشد الناس عذابا یوم القیامة المصورون صورة ذی روح تام فی نحو ورق اوقرطاس اوحجر لان الاصنام بصورة الحیوان وشمل النهی التصویر علی مایداس ویمتهن کبساط ووسادة وآنیة وطرق ونمط وستروسقف وغیر ها ومن وهم اختصاص النهی بغیر الممتهن فقدوهم خرج بالتام مقطوع نحوراس ممالایعیش بدونه..آه –

په فتاوی دیو بند امداد المفتیین ص۹۹۹ کښي راغلی دی:

اصل درین مسئله این است که کشیدن تصویر و ساختن آن بالات فوتووغیره مطلقا ناجائز است صرح به العلامة العینی فی شرح البخاری باوضح واتم وهیچ چیزازان مستثنی نه ساختند البته علامه شامی درمکروهات صلوة روایتی ازقهستانی آوردند عبارتش این است:

ویاتی غیرذی روح لایکره قال القهستانی وفیه اشعار بانه لاتکره صورة الرأس وفیه خلاف کمافی اتخاذه کذافی المحیط –

ازین عبارت معلوم شد که کشیدن تصویر چهره یاسر یامانند آن مختلف فیه است که بعضی حضرات فقهاء تجویز کرده اند اگرچه تحقیق درین باب نیز جانب عدم جواز است که صاحب بدائع بان تصریح کرده اند وروایات حدیث نیز بر عدم جواز صراحة وروشده اند مگر درمسئله پاسپورت که مسلمان بسوی آن محتاج است وبدون کشیدن تصویر قبول کردنش صورت نه بندد بناچار ومجبور اگر بر قول ضعیف عمل کرده شود جائز باشد...الخ

هرچې استعمال دبتانودی استعمال دبتانوهم غیر جائز دی لکن بعض استثناءات لری څکه کچیری سردبت کټ شوی وی استعمال ئې جائزده دغه رنګه داسی کوچنی بت چې پرمځکه پروت وی داعضاؤ کامل تمیزیه نظر کی نه راځی که په ځای اهانت کی وی لکه فرش یاپښ وی هم یې استعمال جائزدی په دغه صورتونوکی چې استعمال یې رواوی مانع ددخول دملائکه ووهم نګر ځی په دغه بیت کی چې دغه قسم بوتان موجودوی لمونځ پکښې جائزدی مګرپه یوصورت کی چې بت پر بساط وی سجده پرعین بت لګیږی لمونځ مکروه استعمال یې جائزدی په ردالمحتار (ج۱ ص۴۷۹)کښې راغلی دی :

وکلام النووی فی فعل التصویر ولایلزم من حرمته حرمة الصلوة فیه بدلیل ان التصویر یحرم ولوکانت

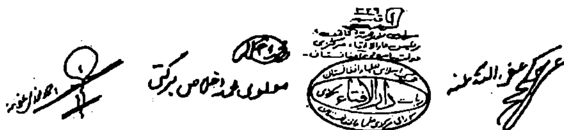
الصورة صغيرة كالتى على الدرهم اوكانت فى اليد اومستقرة اومهانة مع ان الصلوة بذلک لاتحرم بل ولاتكره الخ ثم قال وفى البحر قالو اواشدها كراهة مايكون على القبلة امام المصلى ثم مايكون فوق رأسه ثم مايكون عن يمينه ويساره على الحائط ثم مايكون خلفه على الحائط اوالستر....آه –

په بل موضع کښې ج۱ ص۴۸۰ راغلي دي:

ظاهر كلام علماء نا ان مالايؤ ثر كراهة فى الصلوة لايكره ابقاءه وقدصرح فى الفتح وغيره بان الصورة الصغيرة لاتكره فى البيت قال ونقل انه كان على خاتم ابى هريرة ذبابتان آه ولو كانت تمنع دخول الملائكة كره ابقاء هافى البيت لانه يكون شر البقاع وكذاالمهانة ...الخ

په پړيکولوکی دسردبت يوازې خيطه پرغاړه کافي نده بلکه خراييدل دسرضروري دي دغه رنګه دسترګو ياحاجبينو خراييدل هم کافي نه دي په ردالمحتار ج۱ ص۴۷۹کې راغلي دي:

قوله (اومقطوعة الرأس) اى سواء كان من الاصل اوكان لها رء س ومحي وسواء كان القطع بخيط خيط على جميع الرأس حتى لم يبق له اثر اوبطليه بمغرة اوبنحته اوبغسله لانها لاتعبد بدون الرأس عادة واما قطع الرأس عن الجسد بخيط مع بقاء الرأس على حاله فلاينفى الكراهة لان من الطيور ماهو مطوق فلايتحقق القطع بذلک وقيد بالرأس لانه لااعتبار بازالة الحاجبين اوالعينين لانها تعبد بدونها وكذالااعتبار بقطع اليدين اوالرجلين (بحر)

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نذاحمد الحقانی مولوی عبدالحکیم عفی اللہ عنہ مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دبيت المال په استعمال کي خيانت څنګه راځي

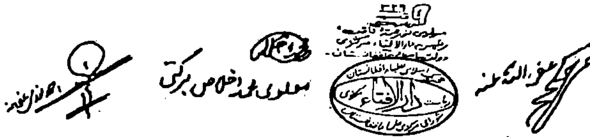
پوښتنه : دبيت المال استعمالول په کوم ځای کي خيانت بلل کيږي ؟
(دتحقيق مديريت داستخباراتو څانګه)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب حامدا و مصليا

دبيت المال داستعمال ځايونه ډير زيات دي ځکه بيت المال څلورقسمه دي دهرقسم دپاره خپل مصارف شته چې استعمال يې په خلاف ددغه مصارفو کی خيانت بلل کيږي لکن ددغه اقسام او مصارف تفصيل دلته ضروري نه دي البته دابه ووايو بايد هرشئ دبيت المال چې

مستعملیږی اسلامی غرض او هدف په نظر کی ونیسو-

مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی نذاحمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

کتاب الوصية

خپلي ښځي ته وصیت په دریمه دمال څنګه دی؟

پوښتنه : محترم رئیس صاحب دارالافتاء ته داعرض وړاندی کیږی چې یو سړی چې خپلی زوجی یعنی ښځی ته وصیت په دریمه حصه دمال سره وکړی ایادغه وضیت صحیح کیږی اوکیا ؟

(المستفتی عبد الله)

بسم الله الرحمن الرحیم

محترم مستفتی صاحب نوموړی شخص چې وخپلی زوجی ته وصیت په دریمه حصه دمال سره وکړی نودغه وصیت یی صحت نه لری یعنی نافذندی په رود شرعی ځکه چې داوصیت وارث لره دی اوهغه وارث لره چې په وخت دمرګ دموصی یعنی وصیت کونکی کی هم وارث دی نو دغسی وارث لره وصیت صحیح اونافذنه دی مګر نفاذ لره یی یوطریقه شته هغه داچې نورورثه دموصی اجازه وکړی نوبیا صحیح اونافذدی لکن اجازه دورثه وومبنی پر ۲ شرطوده ۱ یوداچې اجازه کونکی به داهل څخه دتبرع وی (یعنی صحیح عاقل بالغ به وی) اوعالم به وی په هغه شئ سره چې وصیت کونکي په هغه سره وصیت کړی دی ۲ اوبل داچې وارث به اجازه پس له مرګه دموصی کړی وی:

یشترط لنفاذ الوصیة الایکون الموصی له وارثا للموصی عند موت الموصی اذاکان هناک وارث آخر لم یجز الوصیة فان اجاز بقیة الورثة الوصیة لوارث نفذت الوصیة فتکون الوصیة للوارث موقوفة علی اجازة بقیة الورثة لقوله صلی الله علیه وسلم ان الله قداعطی کل ذی حق حقه فلاوصیة لوارث وقوله ایضاً لاتجوز وصیة لوارث الاان یشاء الورثة لاوصیة لوارث الاان یشاء الورثة الخ(الفقه الاسلامی ج۸ ص۴۱) وهکذافی الفتاوی تنقیح الحامدیة ج۲ ص۲۸۶ ویشترط لصحة الاجازة شرطان الاول ان یکون المجیز من اهل التبرع عالما بالموصی به بان

یکون بالغا عاقلا غیر محجور علیه لسفه اوعته اومرض موت ولاتصح اجازة وارث لم یعلم بمااوصی به الموصی الخ الثانی ان تکون الاجازة بعد موت الموصی فلاعبرة بأجازة الورثة حال حیاة الموصی... الخ (الفقه الاسلامی ج۸ ص۴۲)

مولانااحمدنوری عفی عنہ

دورثاء دتقسیم غوښتني پرمهال آياقاضي دصغيرله طرفه وصي ټاكلي شي؟

پوښتنه کچیری بعض ورثه طلب دقسمت وکړی لکن په ورثه کښی صغیر موجود ووآیاقاضی صاحب کولای سی چې دصغیر دپاره وصی ودروی اوتقسیم وکړی کنه؟ ستاسوڅخه دشرعی مسئله طمع لرم ثواب موروزی سه فقط. والسلام.

(المستفتی ملاعبد البصیر)

بسم الله الرحمن الرحيم

بعون الله تعالیٰ قاضی صاحب دطرف دصغیر وصی درولای سی چې حصه دصغیر قبض کړی لکن په دی شرط چې دوه وارثان یایو وارث اویوموصی له وقاضی ته حاضرسی اوشاهدان پرموت دمورث اوپرعدد دورثه ووتیر کړی اومال هم ددغه وارثان سره وی په وخت کښی دوجود ددغه شرائط به قاضی تقسیم وروکړی:

(ولوبرهناعلی الموت وعدد الورثة وهو) ای العقار قلت قال شیخنا وکذا المنقول بالاولی (معهما وفیهم صغیر اوغائب قسم بینهم ونصب قابض لهما) نظر للغائب والصغیر (فان برهن) وارث (واحد) لایقسم اذلابد من حضور اثنین ولو احدهما صغیر اوموصی له الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج۵ ص۱۸۱ ج۵ ص۱۸۲) قوله بینهم ونصب) افادان القاضی فعل ذلک قال فی المحیط فلو قسم بغیر قضاء لم تجز الاان یحضر اویبلغ فیجیز (ردالمحتار ج۵ ص۱۸۲) ولو برهنا علی الموت وعددالورثة والدار فی ایدیهم ومعهم وارث غائب اوصبی قسم ونصب وکیل اووصی یقبض نصیبه ای وکیل یقبض نصیب الغائب اووصی یقبض نصیب الصبی ولابدمن اقامة البینة عندابی حنیفة رحمه الله تعالی ولوکانو امشترین وغاب احدهم اوکان العقار فی ید الوارث الغائب اوحضر وارث واحدلم یقسم ای لم یقسم المال المشترک مع غیبة بعضهم فی هذه الصور کلها .....الخ (تبیین الحقائق ج۵ ص۲۶۷) والله اعلم وعلمه اتم واحکم

مولوی احمدنوری عفی عنہ

بي دقاضي له علمه آياجدصحيح كولائ شي چي ديتيمانوولي وورود ميت كرځوي

پوښتنه : محترمو علماؤ سوال دادی چې کوم وقت میت وصی و نه لری یاخویي پلاروی نومحترمو علماء دغه میت مال متروکه ولری اویتیمان هم موجودوی بیانوپلاردمیت چې جد صحیح دصغیر انودی ایادغه جد صحیح وروردمیت په حضودشهودعادله سرپرست دمال دیتیمانو گرځولای سی کیا؟ اوداسرپرست گرځول علم دقاضی غواړی کیا؟
(المستفتی عبدالباری)

بسم اللّٰه الرحمن الرحیم

الجواب ومنه الصدق والصواب
مسئله داده چې پلاردمیت چې جد صحیح دصغیر انووی وروردمیت سرپرست دمال دیتیما نوگرځولای سی په دی لاندی ترتیب سره چې ولی دصغیر پلاردی اوکه پلارنوونوبیاوصی دپلاردی اوبیاکه هغه نه وو دهغه دوصی وصی به وي اوکه هغه نه ونو بیاجد صجیح دی لکن شهود اوعلم دقاضی نه غواړی ځکه چې دوصی په تعریف کی نفس قبول دوصیت راغلی دی بغیر دعلم قاضی اوشهودوڅخه:
اوصی الی زید ای جعله وصیا وقبل عند ه صح فان ردعنده یرتد الخ (الدرالمختار بهامش ردالمحتار ج۵ ص۴۹۴) بمعنی جعل الغیر وصیا الی زیدای جعله وصیا وقبل عنده فان رده عنده ردلانه متبرع فی ذلک فان شاء دام علیه وان شاء رجع اذلیس للموصی ولایة الزام التصرف علی الغیر ولیس فی الرجوع تغریر اذیمکنه ان یوصی غیره...الخ (دررالحکام ج۲ ص ۴۴۷) وولیه ابوه ثم وصیه بعد موته ثم وصی وصیه ثم بعد هم جده الصحیح وان علاثم وصیه ثم وصی وصیه ثم القاضی اووصیه (الدر المختار ج۲ ص۲۰۳ وهکذافی الدر المنتقی شرح الملتقی ج۲ ص ۴۵۴)اذاکان للقاصر مال کان للاب الولایة علی ماله حفظا واستثمار اباتفاق المذاهب الاربعة فقال الحنفیة تثبت هذه الولایة للاب ثم لوصیه ثم للجد ابی الاب ثم لوصیه ثم للقاضی فوصیه۔
(الفقه الاسلامی ج۷ ص۷۴۹) واللّٰه اعلم وعلمه اتم واحکم

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی احمد نوری عفی عنہ

خاوند خپله كور وا لا ددريمي وصي كرځولاى شي كنه؟

پوښتنه :یوه سړی خپله ښځه داسی وصی کړی ده چي زمادمال ددریمي اختیار ستادی

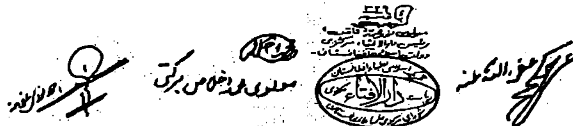
هرڅه چي په کوی نوآیا داوصیت صحیح کیږی اوکنه ؟(المستفتی ملاغلام محمد آخند)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب بعون الملک الوهاب

مړی چي خپله ښځه دخپلی دریمی وصی ګرځولی ده داوصیت صحیح کیږی ځکه چی دلته موصی له په حقیقت کي دده ښځه نه ده بلکه موصی له دلته جهت ده یعنی هرهغه فعل دی چي په هغه سره تقرب حاصلیږی:

اتفق الفقهاء علی صحة الوصية لجهة عامة كالمساجد ومدارس العلم والمشافى الخ فان لم يوجد شرط من الموصى يصرف على اصلاح وعمارة الجهة الموصى لها انشاء وترميما وخدمة من امام وموذن فی المسجد وشؤو ن المتعلمين فی دورالعلم لان العرف يحمله على ذلك ويصرفه القيم فی اهم مصالح الجهة باجتهاده الخ (الفقه الاسلامی ج۸ ص۶۱ وهكذافی بدائع الصنائع ج۷ ص ۳۴۱)والله اعلم وعلمه اتم

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نذاحمد احقانی مولانا محمود میوندوال مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

کتاب الفرائض

دمړی ۲ وروڼه ۲ خوندی ۳ لوراني اويوه زوجه په ميراث كي خومره برخه لری

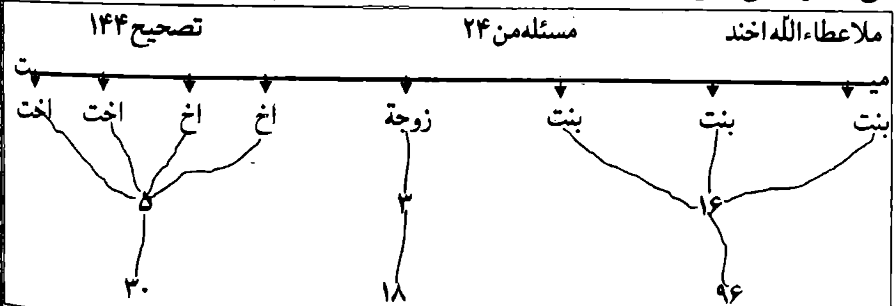
پوښتنه : بحضور جناب محترم رئیس صاحب دار الافتاء السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته محترمه! ملاعطاء الله اخند مړدی پرمیراث باندی یي ورثه نه جوړیږی نوموضوع مو احتراما تاسوته عرض کړه امیددی دشریعت محمدی مطابق دهغه تقسیم خط راجوړکړی ورثه په لاندی ډول دی اول ۲ وروڼه دوهم ۲ خوندی دریم ۳ لورانی څلورم زوجه یونفر امید دی دپورته ورثه تقسیم خط راجوړکړی ترڅو دهغوترمابین مشکل رفع سی تاسوته دی الله جل جلاله ثواب درپه نصیب کړی والسلام.

(مولوی عبد الشکور دلوی څارنوالی سرپرست)

بسم الله الرحمن الرحيم

په دغه صورت کی دمستفتی مسئله د (۲۴) ده ځکه ذوی الفروض په دغه صورت کی

یو زوجه او دري ۳ لورانی دی دزوجه اتم دلورانو دوه ۲ ثلث دی په سراجی کی راغلی دی:
(واذااختلط الثمن بکل الثانی اوببعضه فهو من اربعة وعشرین) سراجی ص۱۹-
شپاړس ددرولورانو دی دری دزوجة دی پنځه وعصبه ووته چې دوه ورونه اودوی خوندی دی پاته دی کسر پر دوو طائفوراغلی پر لورانو اوعصبه وو قانون دتصحیح دادی چې کسر پردوو طائفوراسی چیری په مابین ددغه دوو طائفو کښی تداخل وونو اکثر په اصلی مسئله کی ضرب کیږی لکه په سراجی ص ۲۳ کښی راغلی دی:(والثانی ان یکون بعض الاعد ادمتداخلا فی البعض فالحکم فیها ان یضرب اکثر الاعداد فی اصل المسئلة)
اکثر شپږدی ځکه ددوو ورونو څخه څلور خوندی جوړیږی حاصل دضرب دشپږو په اصلی مسئله کی ۱۴۴ کیږی طریقه دمعلوم والی دهری طائفی دحصی له تصحیح څخه داده چې نصیب ددغی طائفی له اصلی مسئلې څخه په مضروب کی ضرب کیږی حاصل دضرب یي حصه ددغی طائفی ده لکه په سراجی ص۲۴ کی راغلی دی:
(واذااردت ان تعرف نصیب کل فریق من التصحیح فاضرب ماکان لکل فریق من اصل المسئلة فی ماضربته فی اصل المسألة فماحصل کان نصیب ذلک الفریق

دهری لور حصه (۳۲) کیږی دمجموع (۱۴۴) څخه اودزوجة حصه (۱۸) کیږی دمجموع (۱۴۴) څخه اودهرورور حصه (۱۰) کیږی دمجموع (۱۴۴) څخه اودهری خور حصه (۵) کیږی دمجموع (۱۴۴) څخه

مولوی عبدالحکیم عفی الله عنه مولوی احمدنوری عفی عنه مولوی عبدالله مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دمړی دورونړاوخوندوترمنځ تقسیم دمیراث

پوښتنه :یکنفر فوت گردیده ورثه آن قرار ذیل مانده ازمتوفی دو۲ برادرمانده وسه نفر خواهران مانده وهفت نفر برادرزادگان مانده متروکه ومیراث باندازه حق شرعی مطابق حکم میراث مناسخه مسئله ترتیب فرمائید؟

مسئله ۷

میت

اخوان لاب وام - اخوات ثلاثه -لاب وام - سبعة اولاد اخوة لاب وام

برای هریک دوحصه -برای هریک یک حصه - محرومون

(المستفتی مولوی احمد الله اخند زاده رئیس دیوان تجارت تمیز)

بسم الله الرحمن الرحیم

اول به داووایو چې دغه مستفتی چې ویلی چې پر طریقه دمنا سخه مسئله ترتیب کړی نومناسخه دلته نشته اودغه لیکل شوی صورت دمسئلی په استفتاء کی صحیح اوصحیح دی ځکه چې په صورت مذکوره کښی دمړی دوه ۲ وروڼه اودری ۳ خوندی دیوه پلاراومور شخه دی خوندی په وروڼو خپلوسره عصبه گرځی اوترکه پر دوی تقسیمیږی په تقسیم دللذکر مثل حظ الانثیین سره نومسئله یي درؤوس شخه کیږی دآسانی دمسئلی دپاره رؤوس اعتباریه اوه ۷ دی نومسئله یي داوو۷ شخه شوه برابرپردوی تقسمیږی:

ومع الاخ لاب وام للذکر مثل حظ الانثیین یصرن به عصبة لاستواءهم فی القرابة الی المیت السراجی ص۱۰ :

اودغه اووه ۷ نفره وریرونه محروم دی په وجوددوروڼو دمړی سره الاقرب فالاقرب یرجحون بقرب الدرجة الخ السراجی ص۱۴ والله تعالی اعلم وعلمه اتم

مولوی احمدنوری عفی عنه مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نذاحمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دمناسخي یوصورت

پوښتنه : ومحترم رئیس صاحب ته د دارالافتاء السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته یوسړی

چې سید محمود آغا نومیږی اوپس دوفات څخه دده دمیراث تقسیم ترډیره وخت پورې نه دی شوی حتی چې وس یې لانور ورثه هم ډیروفات شوی دی اوفعلا څلور کسان پاته دی چې یو ابن الابن چې عبد الرسول آغانومیږی اوبل ابن ابن الابن چې سید احمد آغانومیږی اویوه بنت الابن چې راحتو نومیږی اویوه زوجة دابن الابن چې حضرتو نومیږی نوکه ددغه کسانو ترمابین خپل حقوق معلوم شي نوستاسی ډیر لطف اومهربانی به وی .والسلام.

(المستفتی مولوی احمد نوری عفی عنه)

بسم الله الرحمن الرحیم

الجواب بعون ملهم الصواب

اول(۱) سیدمحموداغا مسئله من(۸) تصحیح/۳۲/ ۶۹/۹۶/ ۲۸۸۰۰/۸۶۴۰۰/۲۵۹۲۰۰

میـــــت

زوجة	ابن	بنت	بنت
	محمد ایوب اغا	صاجبو	بی بی عائشه
۱	۱۴	۷	۷
۴	۴۲	۲۱	
		۲۱۰	
		۶۳۰۰	

(۷)

ثانی(۲) زوجة مسئلة من ۴ مافی الید ایضاً ۴

میـــــت

ابن	بنت	بنت
محمدایوب	صاجبو	بی بی عائشة
۲	۱	۱
۶	۳	
	۳۰	
	۹۰۰	

ثالث(۳) بی بی عائشة مسئله من ۳ مافی الید ۸ وبینهما تباین

ميـــــــــــــــــــــــــــــــت

اخ	اخت
محمدايوب اغا	صاحبو
٢	١
١٦	٨
	٨٠
	٢٤٠٠

رابع(٤) محمد ايوب اغا مسئلةمن٨ تصحيح من٤٠ مافى اليد ٦٤ وبينهما توافق بالربع

ميـــــــــــــــــــــــــــــــت

زوجة	اخت	ابن	ابن	ابن		بنت
نجمو	صاحبو	عبدالرسول اغا	عبدالوهاب اغا	عبد الرؤف اغا		راحتو
١	ليس لها ميراث	١٤	مفقود ليس له ميراث			٧
٥		٢٢٤			٧	١١٢
٨		٦٧٢٠		١٤		٣٣٦٠
٢٤٠٠		٢١٠٦٠		٢٢٤		١٠٠٨٠
		٦٤٨٠				٣٠٢٤٠

خامس(٥) عبد الرؤوف اغا مسئلة من٢٤ تصحيح من١٢٠ مافى اليد ٢٢٤ وبينهما توافق بالربع

ميـــــــــــــــــــــــــــــــت

ابن	ابن	بنت	زوجة	ام	اخت	اخ	اخ
سيد احمد اغا	نوراحمد اغا	بعد الموت	حضرتو	نجمو	راحتو	عبد الرسول اغا	عبد الوهاب
٣٤	١٧	١٧	٣	٢	ليس لهم ميراث		
١٩٠٤	٣٤	٩٥٢	١٥	٢٠			
٥٧١٢	١٩٠٤	٢٨٥٦	٨٤٠	١١٢٠			
١٧١٣٦	٥٧١٢		٢٥٢٠				
			٧٥٦٠				

سادس(۶) صاحبو مافی الید ۹۶۰۰

میـــــــت

ابن الاخ	ابن الاخ	بنت الاخ
عبد الرسول اغا	عبد الوهاب مفقود	راحتو
۹۶۰۰	لیس لهما میراث	
۲۸۸۰۰		
۸۶۴۰۰		

سابع(۷) نجمو مسئله من ۳ مافی الید ۳۵۲۰ وبینهما تباین

میـــــــت

ابن	ابن	بنت
عبد الرسول اغا	عبد الوهاب اغا مفقود	راحتو
۲	لیس له میراث	۱
۷۰۴۰		۳۵۲۰
۲۱۱۲۰		۱۰۵۶۰

ثامن(۸) بنت عبد الرؤف اغا التی ولدت بعد موته مسئله من ۶ مافی الید ۲۸۵۶

میـــــــت

اخ لاب وام	ام	اخ لاب	عمة
نور احمد	حضرتو	سید احمد اغا	راحتو
۵	۱	لیس لهما میراث	
۲۳۸۰	۴۷۶		
	۱۴۲۸		

تاسع(۹) نور احمد اغا مسئله من ۳ مافی الید ۸۰۹۲ وبینهما تباین

میـــــــت

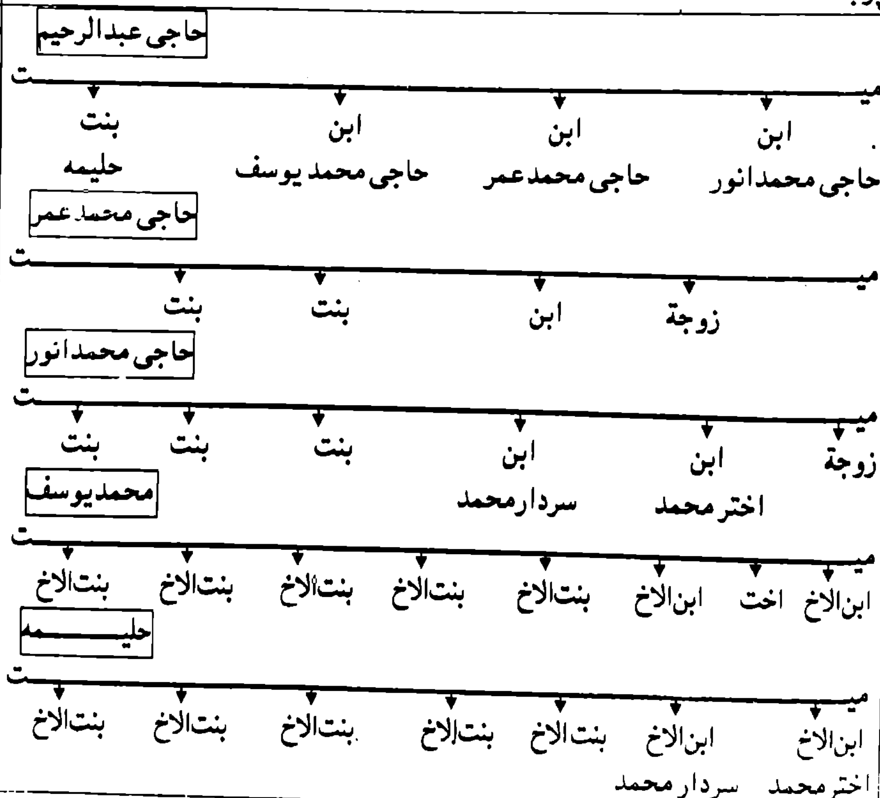
اخ لاب	ام	عمة	عم	عم مفقود
سید احمد اغا	حضرتو	راحتو	عبد الرسول اغا	عبد الوهاب
۲	۱	لیس لهم میراث		
۱۶۱۸۴	۸۰۹۲			

حاصل دمناسخی دادی چې ټول مذکور کسانو څخه څلور کسان پاته دی اومجموع حساب (۲۵۹۲۰۰) دی دسید احمد اغاحصه (۳۳۳۲۰) د دعبد الرسول اغاحصه (۱۶۸۰۰۰) دحضرتوحصه (۱۷۰۸۰) ده دراحتو حصه (۴۰۸۰۰) ده والله اعلم

مولوی نذاحمد الحقانی مولوی محمد اخلاص برکتی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دوراره په موجودیت وریره په میراث کي برخه نه لري

پوښتنه :

متروکه دمحمد یوسف اومتروکه دحلیمه ودغه ورثه ووته چې ۲ وراره ګان او۵ وریری ګانی دی نورورثه نه لری میراث په دغه کسانو کی چاته رسیږی

(المستفتی محترم الحاج عمادالدین اخندزاده صاحب)

بسم الله الرحمن الرحیم

بعون الملک العلی الاعلی

په مذکور استفتاء کی ټول ترکه دمحمد یوسف اوحلیمه ددغه ورارګانو کیږی چې اخترمحمد اوسردار محمد نومیږی چې دوی عصبه بنفسه دهغودی لکه په سراجی ص۱۴ کی لیکلی دی ثم جزء ابیه ای الاخوة ثم بنوهم وان سفلوا اووریر ی ګانی دذوی الارحام څخه دی اوذوی الارحام په څودرجی وروسته دی دعصبة ووڅخه لکه په سراجی ص۳۵ کی لیکلی دی والصنف. الثالث ینتمی الی ابوی المیت وهم اولاد الاخوات وبنات الاخوة وبنوالاخوة لام په سراجی ص۴ کی دی (ثم ذوی الارحام الخ) یعنی په څومرتبو وروسته کی دعصبه وڅخه میراث دذوی الارحام دی والله اعلم بالصواب

مولوی احمدنوری عفی عنہ مولوی نذاحمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دخلوروزامنوادرېولوړوترمنځ تقسیم دمیراث

پوښتنه :حضورعالیقدر محترم رئیس صاحب دارالافتاء احتراما السلام علیکم ورحمة الله (امابعد) څرنګه چې څوکاله دمخه مرحوم حاجی عبد الشکور په قضاء الهی فوت سوي دی ورثه منحصره په لاندی ډول دي:

مرحوم عبدالشکور

میـــــــــــت

ابن	ابن	ابن	ابن	بنت	بنت	بنت
عبدالرسول عرف حاجی ګل	احمدجان عرف لالاجان	یارمحمد	عبدالواحد	رحم بی بی	ګل اناره	بی بی فاطمه

فلهذا ستاسودلوړمقام څخه هیله مندیو چې دپورته ورثی دکتب معتبره څخه اسهام اوحصص شرعی راته تعین کی والسلام

المستفتی حقیر العباد احمد اللّٰه

رئیس دیوان تجارت تمیز

بسم اللّٰه الرحمن الرحیم

بعون الملک العلی الاعلی

محترم مستفتی صاحب نوموړی ۳ بنات دمیت عصبه شوي دی په خپلو دغه ورونو سره چې په استفتاء کی ذکر شوید ی ځکه چې خور په ورور سره عصبه ګرځی لکه په سراجی ص۸ کی لیکل شوي دی ومع الابن للذکر مثل حظ الانثیین وهو یعصبهن باقی دعصبه ومسئله ددوی درموس څخه جوړیږی :

قوله وللذکر مثل حظ الانثیین لقوله تعالی یوصیکم اللّٰه فی اولادکم للذکر مثل حظ الانثیین فانه لما لم یبین نصیب البنات عند الاجتماع مع الابن دل علی انه یعصبهن وان المال یقسم بینهن وبین الابن بطریق العصوبة ویجعل المسئلة من الرؤس بعدفرض الابن مقام البنتین (الحاشیة المرقومة بالرقم ص۶ علی هامش سراجی ص۸)۔

اوس دلته رموس اعتباریه ۱۱ دی ځکه چې هریو ابن پر۲ بنځو حسابیږی لکه په حاشیة مذکورة کی په صراحت سره ذکردی نومسئله دددوی د۱۱ څخه کیږی بیاتقسمیږی پردوی په داسی شان سره چې دوه دوه کیږی هرابن له یویو کیږی هربنت له صورت په لاندی شکل سره دی

مسئله من ۱۱

میــــــــــــــــــــــــــــــــــــت

ابن	ابن	ابن	ابن	بنت	بنت	بنت
عبدالرسول	احمدجان	یارمحمد	عبدالواحد	رحم بی بی	گل اناره	بی بی فاطمه
۲	۲	۲	۲	۱	۱	۱

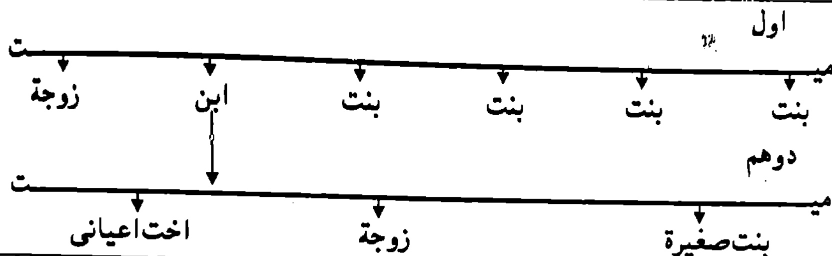
واللّٰه وسبحانه وتعالی اعلم

مولوی عبدالحکیم عفی اللّٰه عنه مولوی احمدنوری عفی عنه مولوی ندامحمد الحقانی

مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دميراث دتقسيم يوصورت

پوښتنه: وحضورته دمحترم رئيس صاحب دارالافتاء السلام عليكم ورحمة الله وبركاته وبعد هيله کوم چې په لاندې صورت کې مورثه خپل حقوق رامعلوم کي

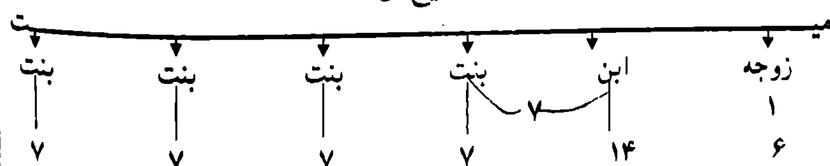

بسم الله الرحمن الرحيم

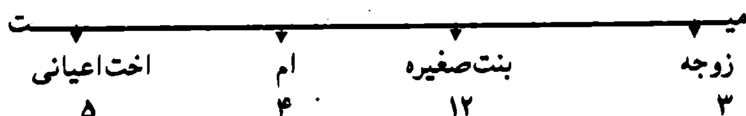
بعون ملهم الصدق والصواب

په جواب کی به موږ داووايو چې اصل مسئله دميت مذكور اول ۸ څخه کيږي چې په مسئله کښې يوازې ثمن راغلی دی اوپه مسئله کی چې يوازي ثمن راشي مسئله کيږي د۸ څخه لکه په سراجی ص۱۸ کی ليکل شوی دی والثمن من ثمانية الخ داتوڅخه دزوجې دميت لپاره يو کيږي ځکه چې يوپه اتوکی ثمن دی اوزوجه لره هم ثمن کيږي کله چې ميت لره او لادوی اودلته هم ميت لره اولادشته اوباقي پاته ۷ حصې داتوڅخه څلور وبناتواويوه ابن لره کيږي ځکه چې دوی عصبه دی اوقاعده داده چې پاته حصې دذوی الفروض څخه دعصبه ووکيږی اوس دلته د دوی دحصو پردوی باندې کسرراغلی دی ځکه چې حصې ۷ دی اورؤس اعتبار يه ۶ دی نوتصحيح دمسئله کيږی د۴۸ څخه بناء پرهغه قاعده مشهوره چې په السراجی ص۲۲ کی ليکل شوی ده:

والثالث ان لاتكون بين سهامهم ورء وسهم موافقة فيضرب كل عدد رؤس من انكسرت عليهم السهام في اصل المسئلة وعولها ان كانت عائلة .....الخ په ۴۸ کی ۶ کيږی دزوجې او۷ کيږی دهری يوی بنتی او۱۴ کيږی دابن صورت دمسئلی په لاندې شکل سره دی

مسئله ددوهم میت د۲۴ څخه کیږی ځکه چې په مسئله کی ثمن دسدس سره راغلی دی اوپه مسئله کی چې ثمن دسدس سره خلط شی مسئله د۲۴ څخه کیږی لکه په سراجی ص۱۹ کی لیکل شوی دی؛ واذااختلط الثمن بکل الثانی اوببعضه فهومن اربعة وعشرین د ۲۴ څخه زوجی دمیت لره ۳ کیږی ځکه چې داثمن دی ددغه عددمذکور اوزوجه لره هم دلته ثمن دی اوبنت دمیت لره ددغه عدد څخه ۱۲ کیږی ځکه چې دانصف دی ددغه عددڅخه اویو ی لور لره هم نصف کیږی اوام یعنی مورد میت لره ۴ کیږی ددغه عدد څخه ۱۲ کیږی ځکه چې دانصف دی ددغه عدد څخه اویوی لورلره هم نصف کیږی اوام یعنی مورد میت لره ۴ کیږی ددغه عدد څخه ځکه چی دا۴ عدد سدس دی دهغه عدد مذکور څخه اومور لره هم دلته سدس کیږی اوباقی پاته ددغه عددمذکور څخه ۵ دی دغه ۵ داعیانی خورکیږی ځکه چې داعصبه شوې د ی په لوردمړی سره اوعصبه لره باقی مال دی دذوی الفروض څخه صورت دمسئلی په لاندی شکل دی

دمیت دښځي دری لوڼواودوڵاره ددری زامنو ترمنځ تقسیم دمیراث

پوښتنه :دی لاندی نی ووته حصص راته تعین کړی محمد ایوب مرحوم ۲۰ سال قبل بقضاء الهی فوت گردید ورثه زوجه بنت بنت بنت دیگراولادندارد عصبه بنات الاخ ۴ نفرعصبه بناء ابن الاخ ۳ نفر

بسم الله الرحمن الرحیم

بعون ملهم الصدق والصواب

په جواب کی به موږداوایو چې دمرحوم محمد ایوب دورثه ووتقسیم په دی ډول ترسره کیږی چې اصلی مسئله ددوی کیږی د۲۴ څخه ځکه چې په مسئله کی ثمن خلط سوي دی دثلثان سره نوکله چی داسی حال وی مسئله دمذکورعدد څخه کیږی لکه په سراجی ص۱۹ کی لیکل شوي د ی؛

واذااختلط الثمن بکل الثانی اوببعضه فهو من اربعة وعشرین دځلرویشت څخه ثمن دری دی ۳ دزوجی کیږی ۱۶ دوه ثلث دی ده دروبناتوکیږی پنځه۵ پاته کیږی درو۳ ابناء ابن

الاخ ته ځکه چې دوی عصبه دی او مابقي مال دذوالفروض څخه دعصبه وو کیږی او هرچې ۴ بنات الاخ دی هغولره هیڅ شئ نه کیږی دمسئلي مذکوره څخه اوداچې دوی په استفتاء کی په عصبه سره لیکل شوي دی داد مستفتي غلطي ده باقي په مسئله کی اول کسر راغلی دی پربنات ځکه چې بنات ۳ دی اوحصص ددوی د اصل مسئلي څخه ۱۶ دی دشپاړس په دروکسر دی ددی کسر دلیری کولودپاره قاعده داده چې نسبت وکتل سی په مابین درؤس دمن انکسر علیهم السهام اودسهاموکی نوکه چیری نسبت دتباین وی لکه دلته کی نوټول رؤس به ووهل سی په اصل مسئله کی ماحصل تصحیح ده مسئلي کیږی نواوس به ۳ ووهل سی په ۲۴ کی ماحصل ۷۲ تصحیح دمسئلي کیږی ددغه عدد څخه دتصحیح دمسئلي څخه ۹ زوجي لره دی ۴۸ درولوڼولره دی هری یوی لره ۱۶ کیږی ۱۵ درو ۳ ابناء ده ابن الاخ لره دی هریوه لره پنځه کیږی صورت دمسئلي په لاندي شکل سره دی ......

محمد ایوب مرحوم اصل مسئله من ۲۴ تصحیح من ۷۲

میــــــــــت

زوجه	بنت	بنت	بنت	ابن ابن الاخ	ابن ابن الاخ	ابن ابن الاخ
۹	۱۶	۱۶	۱۶	۵	۵	۵

مولوی ندااحمد الحقانی مولانا محمود میوندوال مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

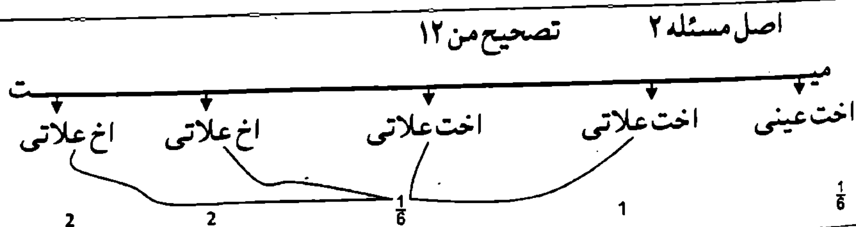
داخت عيني اخوات علاتي اواخوة علاتي ترمنځ تقسيم دميراث

پوښتنه: ومقام ته دمحترم رئیس صاحب دارالافتاء ولایت کندهارته السلام علیکم ورحمة وبرکاته محترمه! دمیرزا عبدالله ۲ ښځی پاته دی چې دیوی ښځی څخه یوزوی علی محمد خان اویوه لورپاته دی اودبلی ښځی څخه ۲ زامن او ۲ لوڼی پاته دی چې دغه علی محمد خان پخپل شخصی پیسویوسرای رانیولی ووکله چې علی محمد مرسویوه لوریی پاته سوه اولوریی هم وفات وکی اوښځی یی بل میړه وکی اوصرف دده یوه سکه خوراو ۲ میریزی ورونه او ۲ ناسکه خوندی پاته دی اوس وماته درویه دشریعت معلومات راکړه چې دغه مورثه سرای دعلی محمد خان دچاکیږی چې زه ستاد هدایت سره سم هغه کاروکړم

اوزماغاړی خلاصی شی سوال دادی چې آیادغه سرای یوازی دسکه خورکیږی اوکه دسکه اوناسکه ورونړاوخوندو مشترک ګرځی والسلام بااحترام (المستفتی نعمت الله)

بسم الله الرحمن الرحيم

جواب: داستفتاء دارنګه دی په میراث کی دعلی محمد خان چې میراث یی یو سرای پاته دی ټوله ورثه حق لری چې ورثه یی عبارت دی دیوی خورسکنی ښځه او ۲ خوندی ناسکنی ښځه او ۲ ورونړه ناسکه ښځه دی داغه ټوله حق لری اوحق دویش دمیراث دارنګه دی چې یوی خورسکنی دپاره نیماي دسرای کیږی اونورنیمايي یی د ۲ خوندو اود ۲ ورونړو ناسکه وکیږی لکن دوه ورونړه ځلورشمارل کیږی فرضا اواعتبارا نوټوله عدد ۶ کیږی نوسرای دعلی محمد خان ۱۲ حصی کیږی نیمايي یی د ۱۲ چې ۶کیږی دیوی سکنی خور کیږی اوپاته ۶ حصی شریک دی په مابین د ۲ ورونړو اود ۲ خوندو چې ناسکه دی نوتقسیم یی دارنګه کیږی ۲ حصی د یوه ورور دی ۲ حصی د بل ورور دی د شپږ حصو ځخه اویوه حصه دیوی خور ناسکنی ده اویوه بله حصه هم دبلی ناسکنی خورده هکذا فی السراجی واما الاخوات لاب وام فاحوال خمس النصف للواحدة ص۱۰ والاخوات لاب كالاخوات لاب وام ولهن احوال سبع .... ولايرثن مع الاختين لاب وام الاان يكون معهن اخ فيعصبهن والباقی بينهم للذكرمثل حظ الانثيين (السراجی ص۱۱) والثالث ان لاتكون بين سهامهم ورؤسهم موافقة فيضرب كل عددرءوس من انكسرت عليهم السهام فی اصل المسئله

دمړی ددریولونړ یوه لمسي اویوی لمسي ترمنځ تقسیم دمیراث

پوښتنه :زمانیکه وفات سوی دی ۲ لونی یوه عیالداری ورثه دی ثانیه عیالدری یی وفات سوی ده پهلاندی شکل سره

مافی الید اتمه دلبرو

میــــــــــت

بی بی ایمنه - بی بی امینه - بی بی حجره - ابن الابن محمد ولی - بنت الابن - معصومه

دغه اتمه ددی یعنی دلبرو پردغه ورثه وو په کوم ډول ویشل کیږی تکلیف به سی بیاهم داسی وایو جزاكم الله خير الجزاء في الدارين آمين ثم آمين يارب العالمين

(المستفتی عبد الغنی ولد حاجی صبغت الله)

الجواب بعون الله تعالی

په جواب کی به وو وایو چې مافی الید ددلبرو نامی ښځی چې اتمه دخپل مورث دزوج څخه پرورثه وو ددی چې هغه ورثه ددی په صورت د استفتاء کی مذکور دی په لاندی ډول ویشل کیږی اصل مسئله کیږی د ۳ څخه ځکه چې په مسئله کی یوازی ثلثان راغلی دی د ۳ لوښو دمیت دپاره او په مسئله کی چې یوازی ثلثان راشی مسئله کیږی د ۳ څخه (فاذاجاء في المسائل من هذه الفروض احاد احاد فمخرج كل فرض سميه الاالنصف وهو من اثنين (سراجی ص۱۸) چونکه ثلثان ددرو ۳ څخه دوه دی ددوو کسر دی پردرو لوښو دمیت نو تصحیح دمسئلی کیږی دنو ۹ څخه ثلثان د ۹ څخه شپږ دی شپږ تقسیمیږی پردرو لوښو دوه دوه صحیح رسیږی او داخبره چې د درو لوښو لپاره ثلثان کیږی لکه راغلی دی په (سراجی ص۸) کی (والثلثان للاثنتين فصاعدة) باقی دنو څخه دری دی دغه دری کیږی دغه یولمسی اویوی لمسی دپاره چې په صورت دمسئلی ذکرسوی دی په دې شان سره چې دوه کیږی دلمسی اویو کیږی دلمسی ځکه چې دوی هم پرعصبه وو چې تقسیم کیږی نو په هغه مشهوره او معروفه قاعده دمیراث به کیږی چې هغه داده (للذکر مثل حظ الانثیين) نارینه لره دوه چنده دحصی دښځی دی صورت دمسئلی دادی :

اصل مسئله من ۳ تصحیح من ۹ مافی الید آتمه دلبرو

میــــــــــت

بنت	بنت	بنت	ابن الابن محمد ولی	بنت الابن
بی بی امینه	بی بی ایمینه	بی بی حجرة		معصومه
۲	۲	۲	۲	۱

مولوی احمد نوری مفتی ۔ مولوی نذیر احمد الحقانی ۔ مولوی نور محمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

آیا مفقودپه میراث کي ونډه لری کنه؟

پوښتنه :یوسړی چې دپلارپه ژوندکی ورک سی اوبیا پلار وفات سی آیا دغه ورک سړی دپلارپه میراث کی حق لری کنه اوکه چیری ورسته بیا پیداسی اوتقسیم شوی وی نوڅه باید وسی ؟

(المستفتی ملاعبد الباسط)

بعون الله العلی الاعلی

په جواب کښی به داسی ووایو یوسړی چې دپلارپه ژوندکی ورک شی اوبیاپلاروفات شی دغه ورک سړی دپلارپه میراث کی حق لری کله که یوازی ووبل وارث نه وونوټول مال به ددغه ورک سړی دپاره یوعادل سړی ته وسپارل شی اوکه ورسره بل وارث هم موجود وو نودده هغه حصه دترکی څخه به یوعادل ته وسپارل شی: (فیوقف نصیبه) ای نصیب المفقود (منه) ای من مال من مات قبل الحکم بموته فی ید عدل لامکان حیاته (کلا) لوانفردوارثا (اوبعضا) لومعه وارث آخر فلومات رجل وترک ابنا مفقود فقط وقف جمیع الترکة وان معه بنتین اعطی نصف الترکة لهما ووقف النصف الاخر الخ(مجمع الانهر ج۱ ص ۷۱۳ و الفتاوی تنقیح الحامدیة ج۱ ص۱۰۶) -اوپه ردالمحتار (ج ۳ ص۲۶۲)کښی لیکل شوي دی: هذالیس خاصا بالوصیة بل هوحکمه العام فی جمیع احکامه من قسمة میراثه وبینونة زوجة وغیر ذلک الخ- اوکه چیری تقسیم شوی وی بغیر دتوقف اوجلاوالی دحصې دورک شوی زوی اوبیا پیداشی نونقض اوماتوالی دتقسیم به کیږی دده دحصی لپاره مگرکه دی په یوشی راضی شئ نوبیاحاجت نشته نقض لره : بخلاف ماالذاظهر وارث آخر اوموصی له بالثلث او الربع فقال الورثة نقض حقه ولاتفسخ القسمة لتعلق حقها بعین الترکة فلاینتقل الی مال اخر الابرضاهما کمافی النهایة الخ (ردالمحتار ج۵ ص۱۸۷ والفقه الاسلامی ج۵ ص۶۸۸ والفتاوی الکاملیة ص۲۳۱)

مولوی احمد نوری عفی عنہ مولوی نذاحمد الحقانی مولوی نورمحمد ثاقب رئیس دارالافتاء دولت اسلامی افغانستان

دمفقودپه مال به څه کيږی؟

پوښتنه : دمفقود په مالوکښې به څرنگه عمل کيږی ؟ بينواتوجروا

بسم الله الرحمن الرحيم

مفقود کچيری په وقت دوجود کي خپل پرمالوباندی حافظ اووکيل درولی وواوخپل مالونه يی ورسپارلی وه نوهروخت چې ورک سواومفقود سو هغه حافظ يی حافظ دی که خائن نه وو اوکه چيري خائن وونوبياقاضی لره داشته چې يوثقه امين ورته معين کړی او کچيري مفقود په وخت کښې دوجود پرخپل مالوباندی حافظ نه وودرولی نوبيابه قاضی يوحافظ امين ورته ودروی: ويقيم القاضی من يحفظ ماله ويستوفی غلاته فيما لاوکيل له فيه لان القاضی نصب لمصالح المسلمين نظر المن عجز عن التصرف بنفسه کما قلنا فی الصبی والمجنون والمفقود عاجز بنفسه فيتصرف له القاضی والنظرله فيما ذکرنا...آه(الاختيار لتعليل المختار ج۳ ص۳۷)ونقل ابن المؤيد عن جامع الفصولين لواخذ القاضی وديعة المفقودممن هی بيده ووضعها عند ثقة لابأس به آه (ردالمحتار ج۳ ص۳۶۰)وهذابحث ذکره فی البحر حاصله انه انما ينصب اذالم يکن له وکيل فی الحفظ اقامة الغائب قبل فقده لانه لاينعزل بفقده آه (ردالمحتارج۳ ص۳۶۰)

مولوی احمد نوری عفی عنه مولوی نذاحمد الحقانی

سبحانک لاعلم لنا الا ماعلمتنا انک انت العليم الحکيم.

نورالقرآن علمي خپرندويه ټوله کاسی روډ کوټه